Digitized by Google

BIBL. NAZ.
VITT. EMANUELE III
XXVIII*
C
4
NAPOLI

LVII
G
46

XXVIII*
C
4.

LVII
G
46

LVII
GG
22

Digitized by Google

IACOBI HVGONIS

CAN. THEOL. BELGÆ INSVLENSIS

VERA

HISTORIA ROMANA

SEV ORIGO LATII VEL ITALIÆ

AC

ROMANAE VRBIS

E' tenebris longæ vetuſtatis in lucem producta.

LIBER PRIMVS

Qui primordia Europæ, ac Latij primæui Annales demonſtrat, atque Vrbis Conditæ.

AD SANCTISSIMVM D. NOSTRVM

ALEXANDRVM

HVIVS NOMINIS SEPTIMVM.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

ROMÆ, Typis Franciſci Monetæ, MDCLV.

SVPERIORVM PERMISSV.

IAPHET TERTIO FILIO (NOE)
NASCVNTVR LATINI
ET QVI ROMANI.

S. Epiphanius in Anchorato.

SANCTISSIMO D. NOSTRO
ALEXANDRO VII
PONT. OPT. MAX.

FAVSTO Sidere, Beatissime Pater, Romuleos illuſtrante colles, necnon æquè læto portento *Arboris Ramo Aureo* diuitis, cum triplici corona iam *ter* [a] renaſcentis, Europæ, Italiæ, ac Romanę Vrbis cunabula reperta, ſanctiſsimis oculis videnda offeruntur. Neque hæc dumtaxat, ſed & verum Ianum, & verum Æneam, cum vera Troia, Lauinio, & Alba, Romulumque non falſum cum germano Remo, aliaque complura, fabularum ſitu & rubigine abſterſa, ad Principem (vt fit inuento theſauro) ex præſcripto legum iure deferimus. Et verò futurum, vt nonniſi ALEXANDRO VII Pontifice ſupremo, antea ignota innoteſceret Roma, atque Ro-

[a] Sub Sixto IV. Iulio II. Alexandro VII.

Romæ Parens, cum cæteris arcanis Sibyllę Poetis, & Poetę ſuis [a] *doctis fabulis* (quæ plurima continent Sibyllarum folia) ante Chriſtum natum prædixiſſe videntur. Quando enim Aeneas, à quo Aeneadæ Romani appellati, Patrem in inferis latentem agnoſcit, & myſteria plurima de Laurentibus populis, & Vrbe Latini, & progenie ſua ſeu Romana diſcit? equidem Ramo avreo lecto, quem Sibylla docet. Nam

[b] *Non Ante datur telluris operta ſubire,*
Auricomos quam quis decerpſerit Arbore Fœtus.

Terrę Italæ igitur atquē Europęæ operta nunc pandi, conſpectumque Lati ſeu Latini Patris, quem longa vetuſtas, quaſi conſepultum in inferis adhuc occuluit, adire Aeneæ, vel (quod idem) Petro, ſiue Petri Eccleſiæ contingit, cum is Ramvm Avrevm in CHISIA QVERCV inuētum decerpſit, hoc eſt, ALEXANDRVM, aureum Gentis Aureæ Surculum, ſuæ Cathedræ vacantis ſucceſſorem legit. Cęcus eſt enim, qui non videt, hoc arcano ſymbolo, illum à Poeta, magiſtra *Sibylla*, belliſsimè præuiſum, belliſsimè deſcriptum. quale enim hodierni Pontificis inſigne, & quali metallo CHISIÆ Ramus Arboris fulget,

[c] *Talis erat ſpecies Auri frondentis Opaca*
ILICE, ſic leni crepitabat bractea vento.

An non præter aurum Arbor Ilex conuenit, vbi is naſcitur, Rouerea Quercus ſiue Domus, ab eadem ilice *Roborea* dicta? quid, quòd illa *opaca*, vt gentilitium hanc inſigne præfert, atque vti modò per *Opacam Ilicem*, & alias quoque Virgilius meminit? ſiquidem

a 2. Petri 1. b Aneid. 6. c Ibidem.

La-

Latet Arbore Opaca
Aureus & folijs & lento vimine Ramus.
Rurſum [b] *pinguem diues Opacat*
Ramus humum.
Iam *Columbæ duces* hunc Aneæ monſtrant, quod Pamphyliæ volucres illum ſemper ſibi carum ac *optatum* Ramum præire deberent, & ſuper eodem ſucceſſore ſuæ Oliuæ ſedere. Nam Maronis Aues ſeu Columbæ
[c] *Sedibus optatis, Gemina ſuper Arbore ſidunt,*
Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit.
Audi'n GEMINAM ARBOREM, qualis Chiſiana ? audi'n *ſedes* Columbis Pamphylijs *optatas?* Adde quod *auidus* Ramum eius *cunctantem* Aeneas decerpit:
[d] *Corripit extemplo Æneas, Auiduſq; refringit*
Cunctantem.
Auidus quidem, quod aureum ſub hoc Aureo Capite Eccleſię ſæculum inchoandum videret: *cunctantem* verò, ob nonnullam (vt euenit) in Purpuratis Comitijs moram, antequam FABIO rerum potituro, tantiſper cunctando, Roma potiretur. Quid quod *vno* Pontificio Ramo, ex eadem Quercu per mortem auulſo, Sixto, atque Iulio, in ALEXANDRO digniſsimo hærede,
Non deficit Alter
Aureus, & ſimili frondeſcit virga Metallo?
Quid ergo miramur, ſi iam illo Ramo ab Ænea lecto, & in manu ſiue poteſtate Petri coruſcante, meliuſque fulgente, *telluris operta*, & quaſi *inferorum abdita* modò *adeantur*,

a Ibidem b Ib. &c.

de

de *Laurentibus populis*, de *Vrbe Latini*, de *progenie tota* eiuſdem Aneæ, mira pernoſcantur, ſi hac (vti ita dicam) diuina ac fatali virgula, Sibyllini myſterij opes ac fodinæ diuites orbi recludantur, & (quod rei caput) velut diu extorrē, ac tandem poſtliminio reuerſum,

Noſcat ALEXANDRO *ſub* PATRE *Roma Patrem?* Geminum, inquam, Patrem, Petrum atque Iaphet, denſa fabularum ſiue vetuſtatis caligine pridem occultatos? Quin Poeta Lyricus in Oda de Dijs, & heroibus claris, ad idem Pontificium inſigne haud obſcurè alluſit, quando *Sidus Arbori* hoc modo coniunxit:

[a] *Creſcit occulto velut ARBOR æuo*
Fama Marcelli, micat inter omnes
IVLIVM SIDVS, velut inter ignes
Luna minores.

Creuit enim, ac iam ſępius *creuit*, nempe ad ſupremum, qui in terris, Apicem, Rouereā Quercus, *occulto*, hoc eſt, noſtro *ęuo*, gentilibus ignoto, ac ijs omiſſis, quæ Iulio Cæſari putida & inepta adulatio quondam affingebat, veriſſima nunc metamorphoſi, IVLIO II in Chiſios transfuſo per adoptionem, IVLIVM certè quidem in Stellam conuerſum, ſeu IVLIVM SIDVS *micans* aſpicimus, & Romanos Colles ſereno, ac ſalubri vultu (non illo horrendo Cometę aſpectu) beans & inaurans, vt tot ominibus lætis ALEXANDRO regnante, nihil prę terea optandum ſuperſit, quàm vt

[b] *Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior æuo,*
Qua Caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,

a Carm. l. 1. b Met. l. 15. *Acce-*

Accedat cælo, faueatque precantibus abſens.
Quod commune VRBIS atque ORBIS votum, ſua quoque infima prece ratum eſſe cupit

SVAE SANCTITATIS

Humillimus Seruus
Iacobus Hugo
Canonicus Belga Inſulenſis.

Impri-

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. Sac. Pal. Apoſt. Magiſtro.

Marcus Antonius Oddus Viceſgerens.

PErlegi Codicem, cui titulus *De Origine Romæ* à *Iacobo Hugone* &c. Nihil in eo offendi, quod aduerſetur ſanę doctrinę fidei, aut bonis Moribus. Hiſtoriæ verò quam contexit, eiuſque Alluſionum, fides penes ipſum ſit Authorem. quapropter vt typis detur, permittere poterit (meo quidem iudicio, ſaluo ſemper ſaniori) P. V. Reuerendiſs. Sic cenſeo, & ſubſcribo, in Aedibus S. Andreę de Valle: 18. Kal. Octobr. 1655.

D. Auguſtinus De Bellis Cler. Regul. S. Theolog. Profeſſor, & Sac. Congreg. Indicis Conſultor.

Imprimatur

Fr. Raymundus Capiſuccus Sac. Apoſtol. Pal. Magiſter, Ordinis Prædicatorum

ARGVMENTA RERVM

Quæ hoc Libro primo continentur.

PRomulſis benigno Lectori.

Teſtimonia vetera, ac noua conglobata, quæ Romam ante Romulum conditam, eiuſque hiſtoriam fabuloſam demonſtrant.

Apparatus in Originem & Annales Latij vel Italiæ, ac Romanæ Vrbis. pag. 1

CAP. I. 1. *A Noe filio, qui dicitur Iaphet,* Europæos *tanquam à Parente, ſuam & ſui nominis originem ducere.* 2. *Ab hoc item* Latium, *&* Latinum *genus, ac ſermonem.* 3. *Quatenus docta antiquitas ſuum hunc* Europæ, *ac potiſſimè* Latij *Patrem agnouerit, aut ignorauerit?* pag. 11.

CAP. II. 1. *Inclytus Heros Iaphet, diuino alloquio, benedictione, ac fœdere dignatus.* 2. *Illius in parentem denudatum pietas & reuerentia, quid myſticè ſignarit?* 3. *Quo pacto in poſteris iuxta prophetiam fuerit dilatatus?* pag. 17.

CAP. III. 1. *Ædificatio Vrbis, atque Turris Babel,* Olympicus Agon *antiquorum fuit, vnde Chronologia &* Olympiades *Græcorum exiſtunt.* 2. *Duarum Epocharum Sedes à Scriptoribus priſcis ignoratæ,* Olympiadum, *atque* Vrbis Conditæ. 3. *Poſt impeditum Babylonis opus, Iaphetus princeps Argonauta ad* Inſulas Gentium *vacuas occupandas,* Argo *claſſem parat.* 4. *Argonautica à Sibylla deſcripta, perperam Hiſtorici veteres & Poetæ confundunt.* pag. 19.

CAP. IV. 1. *Iuxta tres filios Noe, mundum ab antiquis trifariam diuiſum, & quinam Europæ propriè dictæ limites?* 2. *Iapheti proles ac nepotes quot, & quam ob cauſam Scriptura enumeret?* 3. *In* Taurica, *vnde* Turcæ *genus, ſeu* Cimmerio Boſphoro, *idem Princeps Argonauta filium* Gomerum, *& nepotes* Ryphar, & Thogorma *collocat, vnde Cimmerij, Ryphæi, & Germani, ſiue Thogormani.* 4. *Inachus dolens ob filiam in bouem conuerſam, Iaphet eſſe monſtratur, & nonnulla de* Tauricis *ſeu* Turcis. 5. *Exinde in Boſphoro Thracio* Thyras *ſtatuitur, à quo* Thraces *orti.* pag 26.

CAP. V. 1. Aſcenes *in Aſcia ſitus vulgò (Aſia minore) vnde Aſiani, Haſſi, Aſcanii Germaniæ populi, ſeu Aſchenets deſcendunt.* 2. Cethim, *ſiue* Cythim *in oſtio Danubii, origo Scytarum, Getarum, Celtarum, Gothorum, qui Europam omnem poſtmodum inuaſere.* 3. Madai *ad eamdem Danubii ripam, vnde Medi Europæi, Moldaui, Dani, Dai, Daæ, Daci, ſiue Daca.* 4. Moſoch *ex aduerſo, à quo populi Moeſi ſiue Myſi, Moſchi, Moſcouitæ, Myſni.* pag. 32.

CAP. VI. 1. *Primi Græciæ coloni* Eliſa, Iauan, Magog, & Dodanim. *ab* Eliſa *Helle, ſeu Hellas (Græcia) & inde Græci, & Aeoles, atque Helleſpontus.* 2. *A* Magog. *Macedo, & Gens Mygdonia, atque Magneſia. à* Iauan *(*Ion *hebraicè) Ionii, & Ionium mare. a* Dodanim, *Dodonæi populi antiquiſſimi deſcendunt.* 3. *Græcarum vocum etymologiæ quædam explanantur. Quæ* Græcia maior, *quæue* Minor *dicta?* pag. 33.

CAP. VII. 1. Tharſim, *ac* Thubalem *in Hiſpanico freto ad ſuas columnas Iaphet Hercules locat*. 2. *America ſub eo nondum habitata*. 3. *Vaticinia Sibyllæ de illa aliquando ſerò detegenda*. pag. 37.

CAP. VIII. *In* Latium *tandem Pater* Latus *Iaphet à ſuis columnis Herculeis nauigat, ibi ſedem fixurus, quod firmiſſimis iterum rationibus probatur*. pag. 41.

CAP. IX. *Synopſis Nominum Patris Iaphet*, Latinorum *ſimul populorum & locorum, qui ab iiſdem originem deducunt*. pag. 48.

CAP. X. *Illuſtriora nomina, prænomina, cognomina veterum Latinorum, quæ à Iaphet Parentis Italiæ vocabulo deſcendunt*. pag. 64.

CAP. XI. 1. Romam *idem Parens ad Tyberis flumen condit ac dedicat*. 2. Ab Vrbe Condita *Latinorum Epocha, & Chronologia*. 3. *Vnde Vrbis* Colles *vocabula ſortiti?* pag. 77.

CAP. XII. 1. *Cur* Ianum *primum Italiæ colonum, & Romanæ Vrbis ex parte Authorem priſci crediderint?* 2. Iani *nomen, menſis, feſtiuitas, nauis, geminum caput, baculus, claues, officium*. 3. *Ianiculum item collis & oppidum, Regia in Vaticano, loca Romæ Iano dedicata, Templum clauſum, & apertum, Olympus ciuitas, Carna coniux, ſubditorum mores atque religio*, Ianitoris cæli *in Vrbem aduentum, Primatum, & Cathedram fundandam Romæ prædicebant*. 4. *Ab hoc item Templa conſecrata, Altaria erecta, ſacrificia inſtituta, Magiſtratuum ſacra ordinatio, eiuſdem ſynonyma voces, Patria, Apotheoſis, Aqua ſulphurea, idem præmonſtrabant*. pag. 86.

CAP. XIII. 1. Æneam *Troia profugum, & in Latium tendentem, ibidemque* ſponſa Lauinia ducta, *de eiuſdem nomine* oppidum *extruentem, D. Petrum eſſe*. 2. *Idem* Albæ *conditor: quænam* Alba longa, *Alba, &* Albula? *qui* Albani Patres? *quiſue* Tyberinus *in Albula demerſus?* 3 *Quis* Syluius *Regum Albanorum* Parens? 4. Aneæ *genus atque Proſapia Petro accommodatur*. pag. 97.

CAP. XIV. *Per* Ilium *ſeu* Troiam, *ſacram* Solymæ *Vrbem à priſcis deſcribi*, Aeliam *quaſi* Ilium, *quoque nuncupatam*. pag. 103.

CAP. XV. 1. *Tota* Ilias *Homeri, &* fabulæ de Troiano bello, *ordine temporis de Solyma narrantur*. 2. Iliados *fabulis, Euangelium Chriſti, vitam, atque mortem, & quæ hanc ſecuta, ſummatim exponi*. pag. 109.

CAP. XVI. *Acta Apoſtolorum* eadem Iliade *Homeri, atque* Hiſtorijs de Troiano bello, *plenius contineri*. pag. 117.

CAP. XVII. *Bellum Iudaicum cum ſupremo excidio Solymæ, à Ioſepho Hiſtorico relatum, iiſdem fabulis de* Ilio & Troia *eſſe comprehenſum*. pag. 120.

CAP. XVIII. Aeneide *ſou* Nauigatione Aneæ, *Cathedram Antiochenam, nec non iter Petri in Latium, & Romam, clariſſimè prædici*. pag. 129.

CAP. XIX. Aeneide *rurſum &* Nauigatione Aneæ, *ſicut* Odyſſea, *curſum nauis Petri (Eccleſiæ) deſcribi*. pag. 138.

CAP. XX. 1. *Aduerſos caſus nauis Eccleſiæ, eadem* Aeneide, *atque* Odiſſea *eſſe præmonſtratos*. pag. 145

CAP. XXI. Aneæ *in* Latium Aduentus *multifariam prædictus, nec non* longa bella ob Lauiniæ nuptias, *eũdem Aeneam* Petrũ *eſſe clamitant*. p. 157

CAP.

CAP. XXII. Troiani *ad extremum* cum Latinis in Latio permixti, & Aeneæ pietas, *Templa, ſacra, Ritus, mors, Apotheoſis, Petrum eſſe* Aeneã *aperte confirmant*. pag. 167.

CAP. XXIII. *Cur Italia* tellus Laurentia, Lauinia, & Daunia *olim appellata, Italique* Daunij, Lauinij, *ac* Laurentes? *Vbi perilluſtre* Venetorum Etymon, *aliorumque Latii populorum, nec non* Hiſtoria Lauretanæ Domus *à doctis fabulis ante Chriſtum natum prædicta monſtratur*. pag. 177.

CAP. XXIV. *Per* Romulum *&* Remum *Vrbis Conditores. Apoſtolos* Petrum *atque* Paulum, *Romanæ Eccleſiæ (non Vrbis) Authores prædictos*. pag. 195.

CAP. XXV. *Quid* Reges *Romuli ſucceſſores velint? quidue ijdem eiecti?* pag. 210.

CAP. XXVI. *De primis* Romanæ Hiſtoriæ *Annalibus, à* Romulo *ad* Magni Alexandri *Imperium, &* Punicum bellum, *ſententia Authoris*. 2. *De Bellis* Punicis *item, primo & ſecundo*. 3. *Vbinam* Hiſtoriæ Romanæ *incipiat veritas ſeu fabula deſinat?* pag 216.

CAP. XXVII. 1 *Anacephalaoſis ſuperioris doctrinæ, quam vel ſacræ paginæ innuere videntur*. 2. *Hac recepta, ſcriptores de primordiis Romæ ſummè diſcrepantes, ſummè conueniunt*. 3. *Reditus ad parentem Orbis Europæi, atque Vrbis* Iaphet, *cur* aureum Sæculum *illo Roma regnante?* 4. *Opera ab eodem in Vrbe perfecta*: Palatium, Sacræ Aedes, Porticus, Argiletus, *vbi Argo Claſſis diu conſeruata, tandem computruit*, Roſtra. Via Appia. pag. 233.

CAP. XXVIII. *Quantùm Latus* Parens, *primis in* Germaniam, Galliam *Tranſalpinam*, Belgium, Britanniam, *cæteraſque* Hiſpaniæ *atque* Africæ partes *coloniis transmiſſis, primæui Latini Imperii fines dilatarit?* pag. 240.

CAP. XXIX. *Europæ* nobilitas *omnis, atque* dignitates *ab Iaphet profecta*. pag. 246.

CAP. XXX. 1. *Quam longæuus is* Princeps Latinus? 2. *Et* Sibylla *coniux ſeu* Mater Carmentis? *Vbi de* Sibyllis *&* Libris *earum certiora docentur*. pag. 248.

CAP. XXXI. *Chronologica Tabula Hiſtoriæ Romanæ, à Diluuio Terrarum ad Chriſti Natalem*. pag. 257.

CAP. XXXII. *Reſiduæ Quæſtiones, quæ ad Latij, & Europæ Annales quadantenus ſpectant*. pag. 264.

CAP. XXXIII. *Vindemia è doctis fabulis, ſeu* Sibyllæ *Foliis, pro Romanæ Eccleſiæ ritibus, ſacris, & dogmatis, aduerſus Atheos, Gentiles, Iudæos, & Heterodoxos*. pag. 281.

PROMVLSIS
BENIGNO LECTORI.

A CVM primus hic Liber (Beneuole Lector) non ſolùm ad hoc tempus
ignotos Romanæ Vrbis natales reuelet, ſed eadem opera, ipſa argu-
menti neceſſitate compulſus, complurima myſteria exponat, quibus A-
theiſmum, Gentiliſmum. Iudaiſmum, & hæreſes hodiernas iugulet: vi-
ſum operæ pretium non mihi dumtaxar, ſed & grauiſſimis viris, qui Ro-
mæ verſantur, ſi quæ de *Poëtis* ac Sibyllis paſſim diſputantur, rurſum
hoc initio operis (tametſi magnam partem excuſi) ita præmunirem, vt
nullius calumnia conuelli, aut moueri poſſent. Itaque iis in limine ſta-
tim occurrendum duxi, qui forſitan ſentirent, prophanis gentilium dog-
matis ſacra myſteria confirmanda non eſſe, vt hæc opinio non modò Pa-
tribus, ſed etiam Scripturis, ac conſuetudini in Eccleſia receptæ, aduer-
ſa oſtendatur. Id verò ex ſola D. Hieronymi Epiſtola ad Magnum orato-
rem Romanum abundè probatur, qui cum ex eodem Hieronymo quæ-
reret, cur prophana atque ſæculari gentilium doctrina libros inſpergeret,
ſe Scripturarum conſilio & exemplo adductum, atque plurimorum eius
interpretum, ſeu Eccleſiæ Patrum id facere reſpondet, adeo vt contra-
riam ſuæ opinionem, appellare prauam non dubitet: *Quod quæris in
calce Epiſtolæ tuæ, cur in opuſculis noſtris ſecularium literarum inter-
dum ponamus exempla, & candorem Eccleſiæ ethnicorum ſordibus pollua-*
B *mus, numquam hoc quæreres, ſi Scripturas ſanctas legeres, ſi interpre-
tes earum euolueres.* Deinde hoc propoſitum ſuum compluribus Scrip-
turis, ac amplius quadraginta Patrum exemplis confirmat, & ſeſe in iis
non omnes mortuos ac viuẽtes ait enumerare, quòd *diues materia* Epi-
ſtolæ *anguſtiis* includi non poſſit: prauè ad extremùm ſentire, qui pu-
tent, contra gentes agendo, id eſſe licitum, aliàs cum Chriſtianis, non
Ib. item: *Nec ſtatim praua opinione fallaris, contra gentes hoc eſſe licitum,
in aliis diſputationibus, diſſimulandum, quia omnes penè omnium libri
eruditionis, doctrinæque* (Gentilium) *pleniſſimi ſunt.* Et quamuis hæc
Hieronymi Epiſtola ad noſtrum inſtitutum probandum oppidò ſufficiat,
cum non ſolùs Hieronymi, ſed Scripturarum, ac tot Eccleſiæ Pa-
trum, teſtimoniis abundet, libet tamen ad maiorem lucem, Scriptu-
ras & loca quorumdam Patrum in medium afferre, quibus Hieronymi
reſponſio innititur, additis pauculis, quæ ob epiſtolæ anguſtias omiſit.
Ac quod quidem ad Scripturas attinet, Moyſem & Prophetas docet, ex
Ib. gentilium libris quædam mutuatos. *Quis* (inquit) *neſciat, & in Moyſe
& in Prophetarum voluminibus, quædam aſſumpta de gentilium libris?*
Illud quoque prouerbiorum Salomonis: *Animaduertet Sapiens parabo-*
Cap 1. *lam & interpretationem, verba ſapientum, & ænigmata eorum*, de Phi-
loſophis gentilibus propriè dictum aſſerit. Apoſtoli quoque exemplum
adducit: *Paulus Apoſtolus Epimenidis Poetæ abuſus verſiculo eſt, ſcri-
bens ad Titum, in alia quoque epiſtola Menandri ponit ſenarium, Ara-*
tum

tum teſtem vocat, inſcriptionem fortuitam (Athenienſiū idololatrarum) C
arte torquet in argumentum fidei. Myſteria item plurima Scripturæ idem
probantia congerit: *Dauidis extorquentis de manibus hoſtium gladium,* 1. Reg. 17.
& Goliæ ſuperbiſſimi caput proprio mucrone truncantis. Illud item Deu-
teronomij myſticè ad rem ſuam confert: *Mulieris radendam caput, ſu-*
percilia, omnes pilos, & vngues corporis amputandos, & ſic eam habendā c. 21.
in coniugio. Vnde infert: *Quid ergo mirum, ſi & ego ſapientiam ſæcularē*
de ancilla atque captiua Iſraelitidem facere cupio? & ſi quid in ea mortuū
eſt idololatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præcido vel rado, & mi-
xtus puriſſimo corpori vernaculo, ex ea genero Domino Sabaoth? labor
meus in familiam Chriſti proficit, ſtuprum in alienam auget numerum cap. 1
conſeruorum. Idem Oſee fornicantis, Eſaiæ radentis, Ezechiel tonden-
tis quoque typis confirmat: *Oſee accipit vxorem fornicariam Gomer fi-*
liam Debalaim, & naſcitur ei de meretrice filius Iezrael, qui vocatur, Se- cap 6
men Dei. Eſaias nouacula acuta barbam, & crura radit peccantium.
Et Ezechiel in typo fornicantis Hieruſalem tondet cæſariem ſuam, vt
quidquid in ea abſque ſenſu & vita eſt, auferatur. Hactenus Hierony- cap. 5.
mus propoſitum ſuum Scripturis conglobatis defendens. Cui adſtipula-
tur D. Auguſtinus, qui quod in Exodo factum memoratur, vt Ægypto
diſcedens populus Iſraelis, ab Aegyptijs aurea & argentea vaſa commo- L. 2. de Do
data auferret, id profanas gentilium doctrinas ad vſum Chriſti prædican- ctr. Chriſt.
di olim adhibendas, procul dubio deſignaſſe affirmat. Item Clemens
Alexandrinus, vbi *Ioannis* 10 *Chriſtus* ſeſe *oſtium* nominat, & *quotquot* Strom l. 1
ante ſe venerunt, fures & latrones, omnes Philoſophos, ac Poetas anti- 5. 6.
tiquos vocari in hunc modum aſſerit. Fures quidem, quia ex Prophetis,
aut Scripturis ſacris ſua furati ſint: Latrones autem, quod ijs ſacratis dog- Strom l. 1.
matis perperam intellectis, *Idololatrarum,* quos imbuebant, animas oc- D
ciderint: *Scriptum eſt, omnes qui fuerunt ante aduentum Domini, ſunt*
fures & latrones. Omnes autem vniuerſè intelliguntur, qui in eloquen- Ib.
tia & doctrina ſunt verſati, ante ſuſceptam à Deo carnem. Item: *Latro-*
nes & fures fuerunt, qui ſunt apud Græcos Philoſophi, qui ante Domini
aduentum, à Prophetis Hebræis partes veritatis id minime agnoſcentes, Lib. 6.
ſumpſerunt. Rurſum: *Cum ergo apertè oſtenſum ſit, quomodo fures à*
Domino dictos eſſe Græcos, ſit audiendum. Amplius: *Quod totius ſcri-*
pturæ Græci dicti ſint fures, ſatis, vt opinor, pluribus oſtenſum eſt indi- Lib. 6.
cijs. Quis igitur non inique ferret, à Gentilibus ea furta repeti, quæ Chri-
ſtus detexit? Hinc factum, vt Petrus *fabulas* antiquorum *doctas* appella- 2. Pet. 1. 8.
rit, iiſque *Chriſti virtutem ac præſentiam notam fieri poſſe* ſubinſinuarit; 1. Tit.
vt Paulus *Poetam,* qui de *Cretenſium* moribus prouerbium ſcripſerat,
agnominet *Prophetam,* puta, quod à Prophetis vaticinium furatus ſiue
mutuatus, vt Eccleſiaſticus *ſapientiam omnium antiquorum à ſapiente* Cap. 39.
exquirendam admoneat, & *narrationem virorum nominatorum* ab eo
conſeruandam, quod non ſolùm de ſacris Authoribus dictum, ſed & de
prophanis, ipſi communiter interpretes docent. Atque hæc, opinor, ex
Scripturis tum veteris tum Noui Teſtamenti teſtimonia producta, propo-
ſitum noſtrum abundè confirmant: Etenim longum eſſet, amplius qua-
draginta Patres, aut Scripturæ Interpretes ab Hieronymo laudatos, vti
ſupradictum, in medium adducere, qui iam inde ab Apoſtolorum tem-
pori-

E poribus, quatuor ferè ſæculis, ad ipſum vſque floruerant. ex quibus primæuæ etiam conſuetudo Eccleſiæ cernitur, gentilium ſcriptis ad Euangelij vſus adhibendis. De quibus ita Hieronymus: (Sup. Ep. ad Magnum.) *Qui omnes in tantum Philoſophorum doctrinis, atque ſententijs ſuos inferciunt libros, vt neſcias, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem ſæculi, an ſcientiam Scepturarum?* Illud quoque de Origine permirum adiungit: *Origenes decem ſcripſit Stromateas, Chriſtianorum, & Philoſophorum inter ſe ſententias comparans, & omnia* (obſerua hanc vocem) *noſtræ religionis dogmata, de Platone, & Ariſtotele, Numenio, Cornutòque confirmans.* Ac quoniam ſupra cæteros Patres B. Clementem Alexandrinũ (Ib.) extollit his verbis: *Clemens Alexandrinæ Presbyter Eccleſiæ, vir meo iudicio omnium eruditiſſimus, octo ſcripſit Stromatum libros. quid in illis indoctum? imo quid non è media philoſophia eſt?* ob hanc, inquam, laudem, eius Patris illuſtres quaſdam ſententias de hoc argumento, ſilere non poſſum, quibus ſanè docet, prophana gentilium dogmata, tametſi neceſſaria haud ſint, neque fidem contineant, at qui ea ſpernant, imperitos, et margaritas tanquam porcos calcare, ex Verbi namque Theologia illa eſſe decerpta, atque ex Prophetis furtiuè ſublata, eademque admirabilia, & Deum maximè inſpirantia vocat, denique ijs Apoſtolos Petrum atque Paulum Chriſto prædicando olim vſos eſſe. de quibus nobis ſigillatim idem audiendus: *Non me latent*, inquit, *ea etiam, quæ* (Strom. l. 1.) *ab aliquibus imperitè tumultuantibus iactantur, qui dicunt oportere in iis verſari, quæ ſunt maximè neceſſaria, & quæ fidem continent. externa autem, & quæ ſunt ſuperuacanea, tranſilire, quæ nos fruſtra conterunt, & detinent in eis, quæ ad fidem nihil conferunt.* quibus ſic reſpondet: (Ib.) *Barbara ac Græca Philoſophia æternæ Veritatis auulſam quãdam particulam ex Verbi Theologia decerpſit. qui autem diuiſa rurſus compoſuerit, & perfectum vnum Verbum fecerit, ſcias futurum, vt veritatem citra periculum contempletur.* (Ib.) Rurſum: *Nunc adhuc vereor, vt ait* F (Chriſtus) *ante porcos iacere margaritas, ne eas conculcent pedibus. Eſt enim difficile, de vero lumine verè puros & perſpicuos oſtendere ſermones ſuillis & indoctis auditoribus. His enim* (Philoſophorum, & Poetarum dogmatis) *vix poſſunt apud vulgus vlla magis audiri ridicula, rurſus* (Lib. 6.) *autem apud ingenioſos, magis admirabilia, & Deum magis inſpirantia.* Item: *Hæreſes, quæ ſunt in barbara Philoſophia, etiamſi vnum Deum dicant, etiamſi Chriſtum celebrent, id ex comprehenſione dicunt, non ex veritate* (nẽpe fidei) *nam cũ eo alium Deum inueniunt, et Chriſtum non excipiunt, ſicut tradunt Prophetæ.* Rurſum: *Quod Deus Græcorum ſpectatiſſimos propria ſua lingua Prophetas excitatos à vulgo ſecreuit, præter Petri prædicationem, declarabit Paulus Apoſtolus dicens: Libros quoque Græcos ſumite, & Hytaſpem ſumite & legite, & inuenietis Dei filium multò clarius & apertiùs eſſe ſcriptum (& quemadmodum aduerſus Chriſtum multi Reges inſtruent aciem & eius fideles) & eius tolerantiam & aduentum.* quem eumdem locum Baronius in ſuo apparatu ad Annales laudat. Ibidem quoque Clemens Græcis Philoſophiam prophanam, veluti Teſtamẽtum & Scripturam diuinitùs conceſſam affirmare audet: (Ib.) *Minimè errabimus, ſi dicamus ipſam Philoſophiam Græcis velut proprium datam eſſe Teſtamentum.* Ad cumulum quædam Augu-

ſtini

ſtini ſententiæ accedant, quibus hanc quæſtionem de gentilium dogma-
tis ad ſacra adhibendis, vti Hieronymus, alijque ſupradicti Patres, aper-
tè decidit: Nam de Ciuitate Dei: *Quiſquis alienigena* (inquit) *id eſt,* L. 18 c. 47.
non ex Iſrael progenitus, nec ab illo populo in canonem ſacrarum litera-
rum receptus legitur aliquid prophetaſſe de Chriſto, ſi in noſtram noti- G
tiam venit, aut venerit, ad cumulum à nobis commemorari poteſt, non
quòd neceſſarius ſit, etiamſi deſit, ſed quia non incongruè creditur, fuiſſe
& in aliis gentibus homines. quibus hoc myſterium reuelatum eſt Item L. 2.
de Doctrina Chriſtiana: *Doctrinæ omnes gentilium liberales diſciplinas*
vſui veritatis aptiores continent, quod eorum tanquam aurum & argen-
tum, quod non ipſi inſtituerunt, ſed quibuſdam quaſi metallis diuinæ
prouidentiæ erucrunt, & quo peruerſè atque iniurioſè ad obſequia Dæ-
monum abutuntur, debet ab eis auferre Chriſtianus ad vſum iuſtum
prædicandi Euangelii. Item ibidem enumeratis pluribus Patribus Or-
thodoxis, qui id perfecerint, mox illud ſubiungit: *Quibus omnibus viris*
ſuperſtitioſa gentium conſuetudo diſciplinas, quas vtiles habebat, num-
quam commodaret, ſi eas in vſum vnius Dei colendi, quo vnus idolorum
cultus extingueretur, conuerſum iri ſuſpicaretur, ſed dederunt aurum,
& argentum & veſtem ſuã exeũti populo Dei ex Aegypto, neſcientes quem-
admodum illa quæ dabant, in Chriſti obſequium redderentur. Illud enim
in Exodo factum, ſine dubio figuratum eſt, vt hoc præſignaret. Rurſum:
Philoſophi qui vocantur, ſi quæ fortè vera & fidei noſtræ accommoda di-
xerunt, maximè Platonici, non ſolùm formidanda non ſunt, ſed ab eis
etiam tanquam iniuſtis poſſeſſoribus in vſum noſtrum vendicanda. Can-
ſam etiam hanc præclaram affert: *Quiſquis bonus veruſque Chriſtianus*
eſt, Domini ſui eſſe intelligat, vbicumque inuenerit veritatem. Sed quid
pluribus opus? vel inde ſuum errorem agnoſcant, qui prophanas gentiū
diſciplinas ad ſacra probãda inutiles credunt, aut damnare audent, quòd H
propheticis gentium libris complures gentiles ad Chriſtum adducti, qui
iccirco etiam à Cæſaribus Romanis, ac Senatu olim interdicti, contra
quas ſanctiones etiam acerrimè Patres declamarunt. Teſtis Cæſar Baro-
nius: *Ac quod ad ipſos gentiles pertinet, ſuis ipſorum Propheticis libris,* Ad annum Chriſt. 243
ad Chriſtianam religionem ſectandam iidem impellebantur. Et idem:
Antoninus Pius, quòd intelligeret occaſione Sibyllinorum carminum, &
aliorum gentilium vatum, ac prophetarum, qui multa de Chriſto prædi-
xiſſe viſi eſſent, complures à patria ſuperſtitione deficere, & ad Religio-
nem Chriſtianam confluere, eiuſmodi librorum lectionem penitus vetuit,
appoſita pœna mortis. Dequo quidem edicto nonniſi odio hoſtis humani ge-
neris promulgato Iuſtinus Chriſtianus Philoſophus apud eumdẽ Impera-
torem grauiter conqueritur. Ad extremum nonne S. Patres Ioſephi Iu-
dæi pro Chriſto Iudæis prubando de eodem Chriſto elogium adducunt?
non & hodierni Hæreſum impugnatores gentilis & blaſphemi hominis, &
Chriſtianorum oſoris atque irriſoris Luciani ſcriptis, atque Lampridij,
Ammiani item Marcellini, atque aliorum, hodiernos Chriſtianorum ri-
tus ac templa defendunt? Itaque ex hactenus dictis non ſolùm mens Pa- Ad ann. 57.
trum, ſed etiam Scripturæ, & Eccleſiæ vetus atque recens conſuetudo,
ſcriptis Gentilium ad ſacra vtendi perſpicuè elucet. Et quamuis Poëtæ,
cum gentilium fabulis, ijs generatim comprehenſi cernantur (nec enim
fabu-

fabulæ ad ſolos Poëtas, ſed & Philoſophos, Hiſtoricos, & totum vulgus
I ethnicorum pertinent, qui omnes poetica Numina atque fabuloſa, Io-
uem, Dianam, & ſimiles, vt liquet, vnà coluere, ac de his fabulas innu-
meras ſcripſere) idem tamen argumentum, quatenus ad Poetas ſpectat,
& gentium fabulas, paulò vberiùs pertractare iuuat, ac de his monſtrare
(ne quis calumniæ locus relinquatur,) non ſolùm hiſtorias Teſtamen-
ti veteris, ſed & maximè noui, antequam euenirent, vel liquidò expreſ-
ſiſſe, vel fabulis ſuis tanquam velis quibuſdam obſcurè obtendiſſe, ideòq.
Patres poeticam doctrinam atque fabuloſam tanquam à Prophetis ſump-
tam vſurpaſſe atque explanaſſe, præſertim cum contra Gentiles aut Iu-
dæos agerent. Quod enim ad vetus Teſtamentum attinet, vel ex Meta-
morphoſi Ouidij liquet, quàm conſona Moſaicæ Geneſi à Poetis tradan-
tur. De hominis rurſum formatione prima ab ijs deſcripta ita Lactantius:
De orig.err. lib.1. *De hominis fictione Poetæ quoque, quamuis corruptè, tamen non aliter*
tradiderunt, nempe hominem de luto à Prometheo factum eſſe dixerunt,
res eos non fefellit, ſed nomen artificis. Aquarum item à terris ſepara-
tionem, & Moyſis colloquium cum Deo, fabulis Oceani & Thetidis, ac
Strom 5. Minois Iouem alloquentis, ab Homero narrata Clemens Alexandrinus
in hunc modum refert: *Homerus deſcribens per paraphraſim aquæ a*
terra ſeparationem & manifeſtam aridæ detectionem, dicit de Thetide &
lib. 2. *Oceano: Tempore nam longo ceſſauit inire cubile Alter in alterius.* Item
de Moyſe: *A Græcis quidem celebratur Rex Minos, qui nouem annis fa-*
K *miliariter cum Ioue eſt verſatus, cum audiuiſſent, quemadmodum Deus*
cum Moyſe loquebatur. Idem quoque Stromatum libro ſexto Apologũ
Apol. 2. de *Aeaco* pluuiam Græciæ precibus impetrante, ex Samuelis hiſtoria ac
facto ſumptam eſſe narrat. Noam item à gentilibus *Deucalionem* nomi-
natum ait Iuſtinus Martyr: *Diluuiũ neminem reliquum faciens præter*
vnum cum ſuis, apud nos cognominatum Noem, apud vos Deucalionem.
Iam Dionyſius, nempe Areopagita, fabuloſam gygantum pugnam Ge-
neſi explicari his verbis oſtendit: *Quis cõmemorabit illam gygantum pu-*
Ep.ad Tit. *gnam, quæ in Geneſi exponitur?* Atque hæc de veteri Teſtamento ſatis,
veniamus ad nouum, in quo res maiorem admirationem habebit, ideo
enim neceſſe fateri Poetas & Gentiles olim à Prophetis inſtructos, vtpo-
te qui à Chriſto docenda & gerenda, quæquè in Eccleſia erant euentura,
tantò ante eiuſdem aduentum & Euangelium orbi promulgatum, clarè
præuiderint. Quod Iuſtini Martyris, Tertulliani, Clementis dicti Ale-
xandrini, Lactantij, Euſebij, Minutij felicis, Epiphanij, Hieronymi, Augu
ſtini, atque aliorum Patrum teſtimonijs planum faciemus. Nam Iuſti-
nus Martyr, qui diſcipulis Apoſtolorum ætate par fuit, de Poetis antiquis,
& gentium fabulis luculenter illa pronuntiat: *Sed quoniam priuſquam*
Apol.2. *ille Chriſtus homo inter homines eſſet, nonnulli per poetas, iſta* (ad Chri-
ſtum ſpectantia) *perinde atque iam facta eſſent, fabulis compoſitis incluſa*
referre occuparunt, refutationem huiuſmodi inſtituimus, primò cum
congruentia cum Græcis afferamus, ſoli tamen odiis expetimur propter no
men Chriſti. Et in eadem Apologia pro Chriſtianis: *Omnia quæ de ani-*
mæ immortalitate, aut ſuppliciis poſt mortem, aut cæleſtium rerum con-
templatione, aut ſimilibus doctrinis & Philoſophi & Poetæ dixerunt, a
Prophetis argumento ſumpto & intelligere ea & explanare potuerunt.
Quo-

Quocirca apud omnes ſemina veritatis eſſe videntur, ſed comperiũtur non exactè ea cognouiſſe, quandoquidem ſibi ipſis contraria proferunt. Et cla- L
rius ibidem de Chriſto fabulis Poetarum incluſo: *Audito, Chriſtum à Prophetis deprædicatum, aduenturum eſſe, atque per ignem ſmpios homines diſcruciatum iri, multos qui Iouis dicerentur filij, in medium Poetæ produxerunt. efficere ſe poſſe* (per Poetas) *dæmones ſunt rati, vt homines pro fabulis prodigioſis, poeticiſque narrationibus, res Chriſti haberent.* Rurſum: *Quod autem dicta prophetarum audientes, ſenſum eorum non rectè intellexerint, ſed hallucinantium more res Chriſti ſint æmulati, explicabimus. Ab Moyſe* ita *prophetatum eſt. Non deficiet Princeps ex Iuda, & Dux de lumbis eius, donec veniat &c. & ipſe erit expectatio gentium, ligans ad vitem pullum ſuum, lauans ſtolam ſuam in ſanguine vuæ. His verbis auditis Dæmones, Dionyſium Iouis filium eſſe dixerunt, inuentoremque vitis prodiderunt, & aſinum in myſteriis & arcanis eius ſacris duxerunt, & dilaniatum eum aſcendiſſe in cælum docuerunt.* Et pauló infra idem author: *Bellerophontem quoque ipſum hominem ex homine genitum, in equo Pegaſo in cælum perueniſſe promulgarunt. Cum autem accepiſſent ex Virgine naſciturum, & per ſe ipſum in cælum conſcenſurum eſſe, vti Perſeus celebraretur, inuenerunt. Atque vbi etiam cognouerunt, prædictum eſſe in iis ipſis vaticiniis, vt tanquam robuſtus Gygas curreret viam, Herculem fortem, qui omnem peragrarit terram, prædicarunt. Vbi verò rurſus intellexerunt vaticiniis promiſſum illum, omnem morbum curaturum, & mortuos reſuſcitaturum eſſe, Aeſculapiũ ſubintroduxerunt.* Item: *Quin & Mineruam conſimiliter filiam Iouis nominarunt, non ex concubitu genitam; Quia enim cognouerant Deum, per Rationem ac Verbum condidiſſe mundum, veluti primam intelligentiam ſiue notionem, Mineruam appellarunt.* Rurſum ibidem: *Sin peculiariter genitum* (Chriſtum) *à Deo rationem ac Verbum dicimus, commune hoc nobis ſit vobiſcum, qui Mercurium verbum à Deo internunciũ nuncupatis.* Hactenus Iuſtinus, qui ſimilia in Dialogo cum Triphone Iu- M
dæo repetit, imo Virginis partum refellenti illi, tanquam Danaes fabulæ planè conſimilem, reponit Iuſtinus, ex fabulis, vnde refelleret, Chriſtum demonſtrari: *In Græcorum fabulis dictum eſt, Perſeum è Danae Virgi-* In dialog.
ne in auri forma in illam eo, qui apud ipſos Iupiter vocatur, fluente, prognatum eſſe. Ac vos (Chriſtiani) *eadem cum illis dicentes, erubeſcere, & non ita prodigioſa loqui ac nos, vt ne pariter cum Græcis deſipere coarguamini. Atque ego* (Iuſtinus) *ad iſta reſpondi: ò Trypho, quin potiùs ego, ex quibus refutationem proferre putatis dictis & rebus* (fabuloſis) *ex eiſdem verborum meorum, cum ſacrarum literarum atteſtationibus, perficiam demonſtrationes.* Tum fabulis ſupra memoratis eaſdem conficit, iiſdemque in medium adductis ita proteſtatur: *Neque nos propte-* Apo 2.
rea, quòd eadem, quæ illi (Poetæ, ac Philoſophi) *dicimus, ſed quod veritatem ipſam profitemur, ſuſcipi, ac probari petimus.* Idem quoque exhortatione ad Gentiles, iudicium extremum *Poetas* prædicaſſe ait: *futurum poſt huius vitæ finem iudicium, Poetæ ſimul & Philoſophi deprædicant.* Idem quoque ſuperiore Apologia pro Chriſtianis ſcripta ad gen- Apol. 5.
tiles Cæſares, horum edictum Lectionem Poetarum prohibens, quòd clariùs de Chriſto locuti, de quo ſupra Baronius, in dæmonum inſtin-

7

O ctum, vt cauſam, refundit: *Opera & inſtinctu malorum dæmonum, mortis ſupplicium aduerſus librorum Hidaſpis, aut Sibyllæ, aut Prophetarum lectores conſtitutum eſt.* Neque eiuſdem egregium Poetarum
De Monar. ch. Dei. encomium hic prætereundum, ex quibus vnum Deum Monarcham demonſtrat: *Demonſtratione ex Poetica, in quam antiquitus Græci omnẽ contulere ſcientiam, petita vtar.* Neque ſolas fabulas, ſed & gentilium Symbola, ritus atque ſacra, Chriſti myſteria, vti ſignum crucis, cæteraque ſignaſſe, idem Doctor ait:
Apol. 2. *Quin & ſigna veſtra figura huius* (Crucis Chriſti) *vim præferunt ac delarant. vexillorum ſigna dico, aliorumque inſignium & tropæorum, per quæ progreſſus à vobis in publicum quouis locorum fiunt, Imperii & poteſtatis indicia in hiſce oſtendentibus, licet hæc non intelligentes faciatis. Et qui apud vos moriuntur, Imperatorum imagines, forma iſta* (Crucis) *conſecratis, & Deos inſcriptionibus nominatis.* puta quod nemini beatitudinem, niſi per Crucem Chriſti obuenturam in prophetis legiſſent. Iuſtino Martyri Tertullianus in omnibus conſentit, nam ex eo quoque, quod Baptiſmi ritus, Confirmationis, & Euchariſtiæ à Prophetis acceptos, Gentiles ſuggerẽte Dæmone in ſuis ſacris fuerint æmulati, exinde colligit, eoſdem Propheticas Scripturas,
De Præſc. c. 40. quas quidem *inſtrumenta* vocat, ſuæ quoque prophanæ fidei accommodaſſe: *Ipſas quoque res Sacramentorum diuinorum, in idolorum myſteriis æmulatur* (Dæmon) *Tingit & ipſe quoſdam vtique credentes & fideles ſuos, expiationem delictorum de lauacro repromittit. Signat illic in frontibus milites ſuos, celebrat & panis oblationem* &c. ex quibus deinde concludit: *Qui ergo ipſas res, de quibus Sacramenta Chriſti adminiſtrantur, tam æmulanter affectauit exprimere, vtique & idem & eodem ingenio geſtiit & potuit, inſtrumenta quoque diuinarum rerum, &*
P *Sanctorum Chriſtianorum, ſenſum de ſenſibus, verba de verbis, Parabolas de parabolis, prophanæ & æmulæ fidei attemperare.* Cum verò hic dicitur *dæmon tingere, celebrare, ſignare,* & ſimilia agere, metonymicos intellige, atque hæc dæmonem non per ſe, vtiliquet, ſed per gentiles, quibus ſuggeſſerit, demum effeciſſe. qua ſimili phraſi Iuſtinus ſupra *Aeſculapium, Perſeum, Bacchum* & ſimiles Deos dixit à *Dæmone inductos*, eò quòd Poetas atque gentes ad hoc inſtigaſſet. Sed Tertulliani de Poetis
In Apolog. ethnicis illud percelebre Apophtegma extat: *Quis Poetarum, qui non omnino de Prophetarum fonte potauerit?* Et cum Euangelicum dogma
Ib. attuliſſet de æterno igne, in quem Chriſti iuſſu amandãdi impij. *Hæ ſunt* inquit, *quæ in nobis ſolis* (Chriſtianis) *præſumptiones vocantur, in Philoſophis & Poetis* (veſtris) *ſummæ ſcientiæ & inſignia ingenia.* Item:
Ib. *Omnia* (gentilium ſacra, & dogmata) *aduerſus veritatem, de ipſa veritate conſtructa ſunt, operantibus æmulationem iſtam ſpiritibus erroris. Ab iis adulteria huiuſmodi ſalutaris diſciplinæ ſuborta, ab his quædam etiam fabulæ immiſſa, quæ diſſimilitudine fidem infirmarent veritatis, vel eam ſibi potiùs euincerent, vt quis iccirco non putet Chriſtianis credendum, quia nec Poetis, nec Philoſophis, vel ideo magis Poetis & Philoſophis exiſtimet credendũ, quia non Chriſtianis.* Et paulò poſt: *Ridemur Deũ prædicantes iudicaturum, ſic enim & Poetæ, & Philoſophi tribunal apud inferos ponunt. Si Gehennam comminemur, proinde decachinnamur, ſic enim & Pyriphlegeton apud mortuos amnis eſt. Et ſi Paradiſum nomina-*

minamus, Elyſii campi fidem occupauerint. Vnde hæc Philoſophis & Poetis tam conſimilia? nonniſi de noſtris Sacramentis. Si de noſtris Sacramentis, ut de prioribus, ergo fideliora ſunt noſtra, magiſque credenda, quorum imagines quoque fidem inueniunt. Hactenus Tertullianus, cui omnino conſonat Clemens Alexandrinus, qui in Stromatis Poetas, & in his Homerum, atque Heſiodum, vti Theologos à Prophetis inſtructos commendat, tametſi Theologiam ſuam obſcuro fabularum velo atque Symbolorum ſæpè occultarint: *Poetæ, qui à Prophetis didicere Theologiam, per arcana ſenſa, multa philoſophantur. Orpheus, inquam, Linus, Muſæus, Homerus, & Heſiodus, & qui ea ſunt ratione ſapientes. Velum autem eis apud vulgus eſt poetica delectatio, ſomniaque, & Symbola, quæ ſunt omnia hominibus obſcuriora*. Idem quoque, vt ſupra oſtenſum, paſſim in iiſdem Stromatis, *Poetas* atque Philoſophos, *fures Prophetarum*, ait à *Chriſto* appellatos, vti & Euſebius Cæſarienſis de illo confirmat: *Clemens noſter in ſexto aduerſus gentes Poetarum furta præ oculis ponit, neque ipſa oſtendit, quæ nobis per ſanctos viros miraculosè tradita ſunt, imitatos, fabulis implicuiſſe*. Porro idem Clemens Origenis Magiſter, per *Apollinem* Poetarum, myſticè *vnum Deum* ſignari affirmat: *Apollo quidem certè, qui myſticè ex priuatione multorum* (ab α priuatiuo & πολλῶν *intelligitur) eſt vnus Deus*. Item & per Iouem: *Qui & Poetarum verſibus, & iis, quæ ſoluta ſcripta ſunt oratione, canitur Iupiter, in Deum refert cogitationem*. Ad illum denique Apoſtoli locum, vbi Cretenſes mendaces vocantur, illud pro Poetis epiphonema ſubiungit: *Vides quomodo etiam Apoſtolus in Græcorum Prophetis dat aliquid veritatis? nec erubeſcit vti græcis poematibus?*

Q

Strom. l. 5.

De præp. Euang. l. ...

Strom. l. 5.

Ib.

Strom. 5.

R Iam verò Lactantius ſuperioribus concinens, de iiſdem Poetis ſiue de fabulis gentium iſtud aſſeuerat: *Quæ Prophetarum vaticinio tradita, in Sacrario Dei continebantur, ea de fabulis collecta & deprauata, carminibus ſuis comprehenderunt*. Per veterum item Iouem, Deum ſignificari: *ſolent Iouem, pro Deo accipere, ſed nihil obſtant verba, cum ſententia congruat veritati*. Suffragatur iiſdem Minutius Felix inter ſupradictos Patres à Hieronymo citatus: *Admonentur homines* (Gentiles) *doctiſſimorum libris, & carminibus Poetarum, illius ignei fluminis, & de ſtygia palude ſæpius ambientis ardoris, quæ cruciatibus æternis præparata, de oraculis Prophetarum cognita, tradiderunt*. Et fabulã Pythagoræ de tranſmigratione animorum in alia corpora, quamuis corruptè & dimidiatè, ſignificaſſe corporum reſurrectionem ait in Prophetis lectam: *Illi Philoſophi de Diuinis prædicationibus Prophetarum, vmbram interpolatæ veritatis imitati ſunt. Sic etiam conditionem renaſcendi* (in reſurrectione) *Pythagoras & Plato corrupta, & dimidiata fide tradiderunt*. Quid Epiphanius? an non Poetarum fabulis, doctrinam reſurrectionis adſtrui, earumque plurimis fidem confirmari diſertè aſſeruit? *Admiratio*, inquit, *animum meum ſubit de incredulitate Græcorum atque aliorum barbarorum decepta per omnia mente, quod in fabulis ſuis non verentur reſurrectionem omnibus declarare, & de reſurrectione ſæpe canere, velut fabulæ ipſorum deſcribunt*. Multis inde productis in medium fabulis, id ipſum ſubiungit: *Multa de his dici poſſent ad confirmandam noſtram fidem, atque ipſos redarguendos*. Iam verò Conſtantinus Cæſar tota Ecloga quarta Virgi-

De orig. error. l. 1.

De ver. ſap. lib. 4.

In Octauio.

Ib.

In Anchor.

S *lii* Chriſtum naſciturum cani, atque eius facta atque myſteria, orationem
habita ad ſanctorum coetum, planè perſuadet, vti infra monſtramus.
Apud Euſ. Cæſar. Huius porrò ſenſum ac interpretationem Auguſtinus confirmat, quando
Poetam eumdem de Chriſto ſaluatore ait Vaticinos verſus a Sibylla Cu-
De Ciuit. Dei l. 10. c. 27. mana hauſtos edidiſſe: *De quo Chriſto etiam Poeta nobiliſſimus dixit: Te duce ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri, Irrita perpetua ſoluent formidine terras.* Mox ſubdit: *Quæ* (ſcelerum veſtigia) *nonniſi ab illo Saluatore ſanantur, de quo iſte verſus expreſſus eſt. Nam hoc vtique non à ſeipſo dixiſſe Virgilius, in Ecloga ipſius quarto ferme verſu indicat, vbi ait: vltima Cumæi venit iam carminis ætas. Vnde hoc à Cumæa Sibylla dictum eſſe, incunctanter apparet, & quæ ſequuntur.* Deniq. idem Auguſtinus per *Elyſios campos* gaudia beatorum fabuloſè putat eſſe deſcripta:
Ib. c. 30. *Platonicè videtur dixiſſe Virgilius, in Campos Elyſios purgatas animas miſſas. Quo nomine tanquam per fabulam videntur ſignificari gaudia beatorum.* per Iouem quoque ethnicorum, Deum deſignatum eſſe
De Ciuit. l. 19. c. 22. pronunciat: *Ipſe eſt Deus, quem Varro doctiſſimus Romanorum Iouem putat*, quamuis *neſciens quid loquatur*. A Diuo Hieronymo item, quid iiſdem Poetis aut fabulis gentilium tributum, ex Epiſtola ſuperiore ad Magnum ſatis innoteſcit. Nam Iulianum Auguſtum, vulgò Apoſtatam dictum, ſuo ſe enſe laceraſſe ait, dum Poetarum fabulas in ſeptem libris
Epiſt. ad Magn. contra Chriſtum adduxit. *Iulianus Auguſtus ſeptem libros aduerſus Chriſtum euomuit, & iuxta fabulas Poetarũ, ſuo ſe enſe lacerauit.* quod qui explicatur, ſi non ſuis myſterijs fabulæ Chriſtum deprædicent? quid, quod Cyprianum ibidem memorat reprehenſum, quòd aduerſus Demetrium ethnicum, Philoſophorum atq. Poetarum dogmatis vti neglexerit?
Ib. *Cyprianus mordetur, cur aduerſus Demetrium ſcribens, teſtimoniis vſus ſit Prophetarum & Apoſtolorũ, quæ ille ficta & commentitia eſſe dicebat,*
T *& non potiùs philoſophorum, & Poetarum, quorum authoritati, vt ethnicus, contraire non poterat.* An non rurſum in Poetis ethnicis ineſſe
Ib. pro Chriſto teſtimonia aſſeruit? Per illam porrò ſupra deſcriptam *mulierem captiuam*, quæ in Deuteronomio duci in vxorem ab Iſraelita ſinitur, eodem Hieronymo teſte, gentilium Poeſis ſignificata eſt, quæ *decaluata, & vnguibus reſectis*, vti ſupra myſticè explanatum habes, *multos tibi fœtus dabit, & de Moabitide efficietur Iſraelitis*, hoc eſt, ſacra de prophana, quemadmodum ille ad Pammachium ſcribit. Et verò fabulam illam Virgilij, quod Iuſtitia terras derelinquens, extrema per agricolarum campos, & ſegetes veſtigia fixerit, de Chriſto, qui vera iuſtitia futurus, vaticinium idem eſſe credit, vtpote, qui terris egreſſurus, cælumque aſcenſurus, peregre ſit profectus, & in monte Oliueti, non in vrbe Solymæ, ſuprema, quæ in terris fecit, veſtigia impreſſerit. Sic
In c. 5. Amos. enim Hieronymus in Amos: *Ego puto*, inquit, *ex hoc loco* (Amos. vbi Deus iuſtitiam dicitur poſuiſſe in terra) *etiam gentilẽ Poetam furatum fuiſſe, qua de ruſticorum ſimplicitate, & beatitudine differens, intulit, extrema per illos, Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.* Dies me deficiat, ſi Patrum vniuerſa loca conſectari ſtudeam, vbi in Poetis, aut gentilium fabulis ſacra myſteria, imo Euangelica, incluſa eſſe docẽt, quãuis ſępe truncatè, ac defloratè. Verũ quid neceſſe? quãdoquidem ex hactenus adductis, prope ad nauſeam res confirmata ſit? Clamant S. Pa-

tres

tres, & pro Chriſtianis aduerſus Gentiles & Iudæos ad rauim declamant:
Ante Chriſti ortum, myſteria eiuſdem fabulis compoſitis incluſa atque V
comprehenſa, Chriſtianos *cum Græcis poetis* atque Philoſophis *congruen-*
tia imo eadem dicere, horum autem quæ dicunt, *à Prophetis argumenta*
ſumpſiſſe, pro vno Chriſto Dei filio à Prophetis *audito, plures Iouis filios*
ab ijs produci, eorundem opera Dæmones *perficere conatos*, vt pro *poe-*
ticis fabulis, homines res Chriſti haberent, vt *veritatis fides infirmaretur*,
vt *quis non putaret Chriſtianis credendum, quia nec poetis*, & cum ſecus
eueniret, vt multi ob eos *ad Chriſtum venirent*, alio dæmonum inſtinctu
eorundem libris interdictum fuiſſe, per *fabulas Bacchi, Perſei, Bellero-*
phontis, Aeſculapij, Herculis, Mercurii, Mineruæ, atque aliorum, Chri-
ſti generationem æternam, ortum de Virgine, miracula, paſſionem, mor-
tem, & ad vitam reditum cum *aſcenſione in cælum* prædicta, item *mundi*
iudicium. ex *dictis & rebus* fabuloſis *demonſtrationes* pro Chriſto forma-
ri, nec fabulas ſolum, ſed & *gentilium ſacra atque ritus à Prophetis accep-*
tos & in vſum prophanum inductos, & inſtrumenta diuinarum rerum
ijſdem *expreſſa*, Poetas omnes non extremis labijs, ſed *omnino de Prophe-*
tarum fonte potauiſſe, omnia gentiliũ ſeu ſacra ſeu dogmata *contra veri-*
tatem Chriſtianam ſtructa ſiue fabrefacta, *de ipſa* eadem *veritate con-*
ſtructa, quædam *diſciplinæ ſalutaris adulteria* eſſe; *Aeaci* apud inferos
tribunal, ignem *Phlegetonta, ſtygem* ſeu *ſtygiam paludem, Elyſios cam-*
pos, iudicij poſt mortem, ignis inferorum, atque Paradyſi *imagines* eſſe,
& quidem *de noſtris ſacramentis prioribus ſumptas & expreſſas*. quid
plura? *Homerum, Heſiodum*, ac ſimiles ab ijſdem *Prophetis Theologiam*
edoctos, per *arcana* fabularum *ſenſa multa Philoſophari*, eoſdemque ic- X
circo Prophetarum *fures* à Chriſto appellatos, *per ſanctos viros miracu-*
loſè tradita, & quæ in ſacrario Dei continebantur, fabulis implicita atque
comprehenſa. Apoſtolum græcis poematis vſum. per *Pythagoræam, tranſ-*
migrationem animorum in corpora, reſurrectionem, *per Apollinem, &*
Iouem myſticè *Deum* ſignificari, à *Marone* tota ecloga quarta *natales*
Chriſti apertè deſcribi, & de eodem *peccata mundi ablaturo à Sibylla*
inſtructum clarè præcinere, Iulianum Auguſtum *fabulas Poetarum con-*
tra Chriſtum armantem, proprio gladio *ſibi nocuiſſe*, aduerſus gentiles,
qui ſcripturas rident, *Philoſophos, & Poetas ſolos* opponendos eſſe, fabu-
la *Iuſtitiæ* per *agricolarum* campos *extrema veſtigia imprimentis*, Chri-
ſti *aſcenſionem* è monte Oliueti eſſe adumbratam, *Poeticam* denique in
Deuteronomio *mulierem captiuam* myſterio appellatam, cum qua qui-
buſdam reſectis, verus *Iſraelites* homo Chriſtianus *cum maximo fructu*
commiſceri poſſit. Illa, illa, inquam, à tot primarijs primæuæ Eccleſiæ Pa-
tribus quaſi vno ore prolata quis carpere audeat? quis non venerari? Ne
quis autem de paucis fabulis hæc interpretetur, etiam atque etiam has
gnomas perpendat: *Totius ſcripturæ* propheticæ, ſiue prophetarum *fu-*
res omnes Poetas atque Philoſophos *à Chriſto vocatos, plures Iouis filios*,
qui vnicum Dei filium Chriſtum adumbrarent, & quem ipſi à prophetis
audiſſent, *Poetas commentos, Omnia aduerſus veritatem*, puta Chriſtia-
nam, *de ipſa* eadem *veritate ſtructa*, eo quòd de *veris* Prophetarum ora-
culis efficta, qui Chriſtum canebant, *Omnia religionis noſtræ dogmata*
quatuor ethnicorum teſtimonijs, Hieronymo teſte, olim *confirmata, om-*

nes

nei Poetas de prophetarum fonte omnino bibiſſe, Homerum, Heſiodum
Y & ſimiles, ab ijſdem *Theologiam* edoctos, *per arcana ſenſa* fabularum *multa philoſophari, mulierem captiuam* Deuteronomio expreſſam, ab *Iſrae-*
lita, hoc eſt, Chriſtiano *vxorem acceptam, multos fœtus dare*. Adde his,
quòd ob nexum fabularum inter ſe, & cognationem, vel vnica data,
quæ Chriſtum deſignet, per hanc quaſi rimam innumera propè cæterarum
inducatur, vti infra planum faciemus. Verùm quid miramur Chriſti my-
ſteria de gentium fabulis tanquam de metallis & diuitibus venis ac fodi-
nis à Patribus erui, quandoquidem Petrus ante illos, eaſdem *fabulas*,
doctas nuncuparit, iiſdemque Chriſtum *notum* fieri poſſe & Chriſti virtu-
tem innuerit? *Non enim* (inquit) *doctas fabulas ſecuti, notam fecimus*
vobis virtutem, ac præſentiam Domini noſtri Ieſu Chriſti. Nam ſi qui-
dem vanas, inanes, aut ſtultas eaſdem vocaret, æquiſſimam conſilij cau-
ſam afferre dicendus. Sed cum *doctas* vocet, & res doctas ſequi in do-
cendo omnis homo ſoleat, qui non imperitus, cur doctis his rebus ma-
giſtris, docenda, ac manifeſtanda virtute Chriſti abſtinear Petrus, mirum
videatur; niſi ſe maiora atque firmiora ſequi velle oſtenderet, cuiuſmo-
di illa ſunt, *vox* atque *viſio* in monte *audita*, & *conſpecta*, & *propheticus*
ſermo præterea *firmior*, nedũ re à ſe viſa, aut audita, verùm *doctis fabulis*.
Quamobrem ex dictis abundè perſpectum, quidnam de poetis, aut fabu-
larum gentium myſterijs nõ Patres dumtaxat, ſed Scripturæ ſenſerint. ex
quo porrò intelligitur, cum alij aut ijdem Patres à nobis laudati, veteres
Poetas, aut poemata infamant, & fabulas gentiliũ vt vanas, fatuas, blaſ-
phemas, impias, laſciuas, & turpes traducunt, ea non in ſenſu ſuo vero
ac germano ita deſpicere (nam cum Scripturis alias ſecumque pugna-
rent) ſed in gentilium ſenſu ac ſignificato, qui hæc non ad Chriſtum aut
res ſacras vnquam referebant, verùm ad literam cuncta explicabant, aut
certè res naturales, aut prophanas morales, aut ciuiles harum myſterijs
Z incluſas credebant. Nam Iouis fabulam exempli cauſa, ſi de Deo, aut
Chriſto ita explanaſſent, vt vel nomen duci à *Ieoua* dicerent, quod eſt
vocabulum Hebraicum Dei, & ideo Patrem violaſſe fingi, aut cælo expu-
liſſe, quod Chriſtus Deus Adæ filius, hunc ſuum parentem Paradyſo reum
exterminarit, ipſum autem Iouis Patrem Adamum filios deuoraſſe atq;
occidiſſe, quod ob pomum voratum, peccato originis poſteros ſuos omnes
enecarit, Iouis verò adulteria, inceſtus, & ſtupra cum varijs, Virgineas
atque ſanctas animas omnis ſexus & ordinis expreſſiſſe, quas Deus vti
ſponſas amarit, Iouis item filios Mercurium, Martem, Æſculapium,
Bacchum cæteroſque, vnum Dei filium Chriſtum deſignare, ſi hoc, inquã,
modo Iouis fabulam veteres explicaſſent, quis adeo demens, qui non vi-
det, hos ambabus vlnis Patres amplexuros fuiſſe, qui toties antiquo-
rum Ioue Deum ſignificari, & Chriſtum eiuſdem filijs ſupra affirma-
rint? Cum verò literalis ſenſus veteres deceperit, quid mirum ſi Iuſtinus
Martyr, tametſi gentilium fabulas à Prophetis natas cum cæteris Patri-
bus ſupra agnouerit; hanc fabulam Iouis ita repudiet: *Longè abſit à ſa-*
na & caſta mente cogitatio de Diis huiuſmodi, videlicet Iouem parricidã
& Patre tali genitum, ac præ amoris impotentia à malis fædiſque volupta-
tibus victum, ad Ganimedem & permultas adulteriis & ſtupris imminu-
tas fœminas veniſſe, & liberos ſuos ſimilium facinorum patratores ſuſce-
piſſe.

piſſe; quis enim niſi excors propterea putet, hunc Patrem inconſtanter
loqui, & ſecum pugnare, & fabulas eodem ore laudare, atque impobare, A a
dum quod in myſterio probauit ac verum agnouit, ad literam inculpat?
An non hanc Scripturam, *Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere di-
uinitatem, & honorem*, ſimiliter ad literam ſumptam, vt idololatriæ Apoc. 5.
plenam condemnaret? Et vnde hodierna Iudæorum impietas oritur, ni-
ſi quod Scripturæ ſacra myſteria Chriſtum ſonantia, cuncta ad literam
adhuc interpretantes, admittere recuſent? Sic eſt in fabulis, quarum
pretioſum nucleum gentes ferè neſciuerunt, inutilem & noxium corti-
cem ſolùm amplexatæ. At dices, fabulam quoque Iouis, & cæteras Deo-
rum explanarunt myſticè. Iouem enim imbrem interpretantur, vnde
Virgilius

Tum Pater omnipotens, fæcundis imbribus æther,
Coniugis in gremium lætus deſcendit.

& Apud Arnobium ethnicus ei ſic loquitur: *Erras & laberis, nam iſtæ
omnes* (Deorum) *hiſtoriæ, quæ tibi turpes videntur, atque ad labem per-* L. 5.
*nere diuinam, myſteria in ſe continent ſancta, rationes miras atque al-
tas. Itaque qui dicet, cum ſua concubuit Iuppiter matre, non inceſtas ſi-
gnificat, aut propudioſas veneris complexiones, ſed Iouem pro pluuia, pro
tellure Cererem nominat. Et qui rurſus perhibet, laſciuias eum exercuiſ-
ſe cum filia, nihil de fœdis voluptatibus loquitur, ſed pro imbris nomine
ponit Iouem, in filiæ ſignificatione ſementem*. Quis negat, myſticè (my-
ſterio nempe rei naturalis) Iouem antiquorum, paucos Philoſophos excu-
ſare conatos, maximè quando eius facta ignominioſa & Deo indigna
Chriſtiani carpebant? quis neſcit vocabulo *Cereris* panem appellatum,
Bacchi vinum, *Martis* bellum, *Veneris* coitum, ab iiſdem ethnicis? vnde Ib.
hos irridens Arnobius ait: *Erubeſcitis panem & vinum nominare & pro
coitu Venerem non metuitis dicere*. ergo rei diuinæ, non naturalis myſte-
rium in Iouis fabula, & Deorum, Patres requirebant, ac iccirco autho- B b
rem pluuiæ Deum, non pluuiam. Iouis vocabulo ſignari aiebant, &
horum interpretationes in literali, naturali, ciuili, aut morali ſenſu, tan-
quàm vanas explodebant. Itaque idem Arnobius ſuperiori obiectioni
reſpondens, *Argutiæ ſunt*, inquit, *atque acumina hæc omnia, quibus* Ib.
fulcire ſolemne eſt malas in Iudiciis cauſas. Multis autem de cauſis ſen-
ſus ſupradictos, qui non ſupra rerum naturas aſſurgunt, à Mythologia
Deorum Patres excluſere, quarum præcipuæ duæ ſunt: primùm, quia
vniuerſum ethnicorum vulgus, ſi paucos Philoſophos forſan exceperis,
Iouis illa ſtupra, adulteria, inceſtus & cætera crimina, ſine myſterio ad
literam crederet, vti Auguſtinus totis paſſim libris de Ciuitate Dei acer-
rimè diſputat, vbi Deos iratos ludis ſolere placari, in quibus adulteria
illa, ſtupra, ac crimina repræſentarentur, Philoſophis, aliiſque obiectat.
Alterum verò fuit, quod omnia & ſingula, exempli cauſa, quæ de
Ioue fabulæ antiquorum tradunt, imbri ſeu pluuiæ affingere nequirent,
ſeu accommodare. Nam hanc æquiſſimam, atque certiſſimam regulam
interpretationis rectæ fabularum Patres ſtatuebant atque ab ethnicis ſē-
per exigebant, quæ etiam cuilibet ænigmati ſoluendo ſolet adhiberi, vt
niſi partes omnes explicaris, ſeu rei, quam ſignificari vis, bellè adaptaris,
fabuloſi ænigmatis laudem aut præmium diſſoluti non feras. Itaque hanc
[illegible] nor-

normam ſecutus idem Auguſtinus, Philoſophis, qui hoc minus præſta-
Cc rent, in hunc modum inſultat: *Cum conantur vaniſſimas fabulas velut*
De Ciuit. *naturalibus interpretationibus honorare, etiam homines acutiſſimi tan-*
Dei l. 7. *tas patiuntur anguſtias, vt eorum quoque vanitatem dolere cogamur.*
c. 18. horum enim anguſtiæ erant, quia cogebantur cuncta explanare. rurſum
hac regula, in fabula Iouis enucleanda à capite ad finem, aduerſarios
gentiles ſic Arnobius vrget: *Si ad finem à capite, textus omnis expoſitio-*
cap. 5. *nis, & ſeries obtentionibus allegoricis* (rei naturalis) *clauſa ſunt, mon-*
ſtrate, quid pro rebus ſingulis, quas vnaquæque eloquitur fabula, ſuppo-
nere debeamus & promere. Et mox: *Vt enim Iouem pro pluuia, Cere-*
rem verbi cauſa, pro terra vultis audire, ita dicere vos conuenit, quid pro
Tauro debeamus accipere, quid pro indignatione Cereris atque ira, quid
ſibi velit Brimo verbum, quid Iouis ſolliciti ſupplicatio, quid allegati cæ-
lites nec auditi, & cum plurima horum enumeraſſet, *Quod ſi pro his omni-*
bus, inquit, *quod oporteat ſubiici, rerum immutatione monſtratis, erit,*
vt vobis aſſenſum ſuper tali aſſeueratione tribuamus. Et infra: *Aut igi-*
tur debent allegorico genere (rei naturalis myſticæ) *omnia eſſe ſcripta*
& poſita demonſtrandaque vniuerſa nobis, aut genere iſto conſcrip-
tum eſt nihil. Ex qua regula Patrum obſeruata ſanè efficitur, vt is
minime verus ac perfectus Iouis fabulæ, exempli cauſa (quo Deum ſi-
gnari ijdem tradidere) interpres exiſtat, qui omne Deorum fabuloſum
genus & genealogiam (quorum is Iuppiter aut Pater, aut Auus) ſi-
militer Chriſtiano ſenſu explicare nequeat. Rurſum forſitan dices, ſi Euã-
gelica Chriſti myſteria & dogmata fabulis illis ethnicorum clauſa fa-
teamur, cum fabulæ fuerint ante Chriſtum natæ, periculum cauendum,
ne quis ſuſpicetur, Chriſtiana dogmata à fabulis orta, cum hæ preceſſe-
rint. Hanc obiectionem, verius calumniam, à gentibus pridem excogi-
Dd tatam, quæ non ſolas fabulas, verùm vniuerſim Chriſtiana ſacra, ritus,
& dogmata incurſat, & Patres ſoluerunt, & Chriſtus contempſit, cum do-
ctrinam traderet de æterno igne, de Purgatorio, peccatorum pœnis, dæ-
monum lapſu & ruina, cæteriſq. plurimis, quæ certò ſciebat Platonem
ante ſe, atque Philoſophos, (vt Patres teſtantur) quoque docuiſſe. Ne-
que illud idem quidquam penſi habuit ipſe Spiritus Sanctus, quãdo Apo-
Vide Tert. ſtolis & horum poſteris hos ritus ſuggeſſit, quos maximam partem in pro-
ſup et Barõ phanis ſacris gentes vſurparant. Verùm iſti calumniæ Patres ſupra occur-
ad an. Chr. rerunt, cum aſſeruere, Philoſophos, Poetas, atque gentilium ſacrorum
primos inuentores, ſua illa dogmata etiam fabuloſa, ſuos illos ritus nobiſ-
cum communes, à Prophetis hauſiſſe, & furatos eſſe, qui Chriſti doctrinã
De Doctr. & ſacra Eccleſiæ eius prænuntiarere. de quo Auguſtinus, qui Ambroſium
Chriſt. l. 2. citat, rurſum audiendus: *Quantam noſter Ambroſius quæſtionem ſol-*
uit, calumniantibus Platonis lectoribus & dilectoribus, qui dicere auſi
ſunt, omnes Domini noſtri Ieſu Chriſti ſententias, de Platonis libris
eum didiciſſe, quoniam longè ante humanum aduentum Domini, Plato-
nem fuiſſe negari non poteſt. Nonne memoratus Epiſcopus probabilius
eſſe oſtendit, quod Plato potius noſtris literis fuerit imbutus, vt illa poſ-
ſet dicere & ſcribere? Et infra: *Ita fit multò credibilius iſtos potius de*
literis noſtris habuiſſe, quæcumque bona & vera dixerunt, quàm de Pla-
tonis (literis) *Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, quod dementiſſimum*
eſt credere. Atque eodem modo Minutius Felix ſupra pronuntiat: *Non*
quod

quod ſimus eorum (Philoſophorum) *veſtigia ſubſecuti, ſed quod illi de diuinis prædicationibus Prophetarum, umbram interpolatæ veritatis imitati ſunt*. Sed quid pluribus opus? nonne cum tędio propè, ex Patribus audiſti, Philoſophos; & Poëtas Prophetarum fures, ex ijs bibiſſe, hauſiſſe; noſtra ſacramenta atque ritus exinde æmulatos eſſe? Hinc igitur Hęretici diſcant, quanta iniuria atque calumnia hodiernos Romanæ Eccleſiæ ritus & ceremonias carpant, tanquam à prophanis gentilibus ortas, quòd harum plurimis priores ſunt uſi, cum de Chriſti dogmatis idem ipſis obijci queat, quod, ut Auguſtinus ait, *dementiſſimum credere*. Iam verò ſi quæras, quibus è Prophetis, Hæbreis? an verò Sibyllis, quas Patres gentium Propheti ſſas dicunt; illæ nobiſcum communia dogmata ac myſteria prompſerint? id verò haud perinde, atque ſuperius, in eiſdem liquet. Nam alij de Prophetis Hebręis dubitanter aſſerunt, confidentius alij, alij de Sibyllis, alij partim de Hebræis, partim de Sibyllis, generatim plures de Prophetis ſine diſcrimine. Origenes quidem contra Celſum diſputans de iudicio extremo, de Prophetis hebræis fluctuanter in hunc modum loquitur: *Neſcius* (Celſus) *vel Græcorum nonnullis id viſum, quod ex antiquiſſimâ forſitan Iudæorum gente acceperant, fore, ut ignis ad purgationem mundo ſit inferendus*. Ac Iuſtinus Martyr, vri Clemens Alexandrinus, tametſi ſæpius in Moyſem & Prophetas Hebræos inclinent, Sibyllam tamen ij Patres non vno loco cum ijs coniungunt, eiuſque ſcripta inter Propheticas Scripturas reponunt: *Tempus eſt venire ad Scripturas Propheticas. Prophetiſſa itaque Sibylla nobis prima canat canticum ſalutare*. Item Clemens Alexandrinus: *Iis, qui dicuntur ſapientes & Poetæ* (apud Græcos) *oſtenſum eſt nobis, Moſen eſſe antiquiorem. Neque verò is ſolus, ſed etiam Sibylla dicitur Orpheo antiquior*. Tertullianus, Minutius felix, Lactantius & alij ferè in genere loquuntur, *de noſtris Sacramentis, de ipſa veritate, de fonte, oraculis, Theologia, vaticinijs, diuinis prædicationibus Prophetarum, de ſacrario Dei*, & ſimili phraſi, vti ſupra ſæpius habes indicatum. Certè Conſtantinus Cæſar, atque Auguſtinus, Virgilij verſus quarta Ecloga allatos, in quibus Saluatoris ortus ac vita deſcripta, de Sibylla Cumæa depromptos incunctanter aiunt. Alijs verò locis idem Auguſtinus, vti Ambroſius, in genere loquitur, & indefinitè, *de noſtris literis, de quibuſdam diuinæ prouidentiæ metallis*, & conſimiliter. ſatis enim Patribus fuit indicaſſe, Gentiles Poëtas atque Philoſophos non à ſeipſis illa eſſe commentos, verùm de Prophetis mutuatos eſſe, qui fidei illa myſteria priores ipſis prædixerāt. Itaque in hac ambigua, & inter Patres controuerſa doctrina (quę quidem ad particulares hos Prophetas attinet) illa ſententia nobis præferenda viſa eſt, & vti verior cæteris amplectenda, quæ fabulas & omnia Gentilium ſacra & dogmata nobiſcum communia, de ſolis Sibyllinis folijs excerpta aſſeuerat. Nam & ij Patres, qui hæc in hæbræos vates deriuarunt, ferè dubitanter iſtud affirmarunt, quòd non eſſent neſcij, Homeri & Heſiodi fabulas, imo Platonica dogmata ſiue ſimplicia, ſiue fabuloſa, verſionem Hebraicæ Scripturæ per 70. Interpretes factam temporibus Ptolomæi Regis, diu anteceſſiſſe. qui igitur harum fabularum ac diſciplinarum inuentores Græci, ab Hebræis ſumerent, qui hebraicè neſcirent, & nondum hebræos Prophetas in græcam linguam conuerſos haberent? Nam quod

Ee Vide ſup.

lib. 5.

Exhort. ad Gentes.

Strom l. 1.

Ff

Vide ſupr.

quidam aiunt, Græcos in Ægypto ante Scripturas tranſlatas vatum Iu-
Gg dæorum commercio vſos ea didiciſſe, enimuero gratis, & nullo ſatis ido-
neo teſte antiquo profertur. Eſto, liberaliter iſtud concedamus. Quan-
ta in veterum ſeu Philoſophorum, ſiue Poëtarum ſcriptis reperimus, quę
aut non omnino, aut certè non cum iiſdem adiunctis & circumſtantijs, in
toto veteri Teſtamento legas? cuiuſmodi ſunt, quæ de Angelorum pec-
cato & lapſu, mundi excidio & conflagratione, de Iano, hoc eſt Ianitore
cæli, cæteriſque ſexcentis, noſter Apparatus, & Romę origo infra exhibe-
bit. Vel illud Iudicij extremi, in quo *terra*, hoc eſt, terrenorum homi-
num *lis diiudicanda*, & *quo* illi *nomine* appellandi veniant, benedicti,
anne maledicti? vbi in Prophetis, vel in toto veteri inſtrumento extat?
quod Ouidius nihilominus in tela Mineruæ canit acupictum, hæc enim:
Met. l. 6. *Pinxit & antiquam terræ de nomine litem,*
Bis ſex Cæleſtes (duodecim Apoſtoli) *medio Ioue, ſedibus altis*
Auguſta grauitate ſedent, ſua quemque Deorum
Inſcribit facies, Iouis eſt regalis imago.
Quid multa? vbi Hebræorum codices Prouerbij eius meminere, quod de
Tit. 1. *Cretenſibus ſemper mendacibus, malis, atque pigris* à Poeta iactatum, quaſi
Propheticum Paulus veneratur? ex aduerſo autem, libros Sibyllinos ab
omnibus non ſolùm Scriptoribus ethnicis, ſed etiam Patribus, atq. Chri-
ſtianis propheticos habitos, ſemper apud Gentes conſeruatos liquet, &
Sibyllam non tantùm Alexandro Magno, Platone, Herodoto, Heſiodo,
Homero, & Troiano bello, ſiue vero ſiue fabuloſo, priorem ferè vniuerſi
admittunt, ſed & diluuij tempore extitiſſe, imo antiquiſſimum Poeta-
rum Homerum ſuos inde verſus quamplurimos furatum, tum vniuerſa
Ib 5. Græcorum ſchola, tum & hodierna, quæ circumferuntur, Sibyllæ oracu-
la nos docent. in quibus ſic Sibylla de ſe
Siquidem cum dilueretur
Hh *Mundus aquis, cum vir ſolus probus exuperauit,*
Eius ego nurus, eius item de ſanguine nata.
Ac eadem quoque de Homero hæc canit:
Ib. *Quidam deinde ſenex falſorum ſcriptor, & ipſam*
Mentitus patriam, naſcetur lumine captus,
Hic res Iliacas ſcribet, non ſicut habebunt,
Sed clarè verbiſque meis vtendo, modiſque,
Primus enim voluet librorum ſcripta meorum.
Inde ergo Homerum, inde Græcos & Latinos, & quoſcumque primos fa-
bularum authores atque inuentores ſua dogmata & fabulas, hinc quoque
ſacrorum præſides atque antiſtites, quorum cuſtodiæ libri Sibyllini cre-
diti, ritus Chriſtianorum ſimiles, atque ſua ſacra, mutuatos liquet.
Hincquoque Dęmones futurorum ignaros, quando ex Moyſe nihil, aut
Prophetis hebræis elicere poterant, idolorum oracula, magorum, aruſpi-
cum, augurum, & aſtrologorum (quæ quidem fuerunt) vera prognoſti-
ca eimungere ſolitos, vero ſimillimum, qui, vt ſcitè Tertullianus, *æmu-*
In Apolog *lantes diuinitatem*, ſtudiosè à propheris omnibus *furati ſunt diuinatio-*
nem. Nam ab Sibyllinis libris Romani Chriſtum Incaruandum, & to-
tius orbis Regem naſciturum quondam didicere, imo Reipublicæ proſpe-
ros & aduerſos caſus, antequam euenirent. Quo factum, vt tantùm apud

eos promerita Sibylla, vt publicè libros incluſos ſeruarent, & in omnibus euentis paulo grauioribus eoſdem adirent. Cur ergo, inquies, vt etiam à Sibylla Homero ſupra exprobratum, tot falſa ſcripſere, quibus vera magiſtra veriſſima ſcribendi materiam atque argumentum daret? Locus hic poſtulat, vt vnde in fabulas & cætera gentilium dogmata (tametſi à Prophetis ſumpta Patres docuerint) irrepſerit vitium, aperire conemur. Ac de ſolis fabulis gentilium agendo (eò quod haud multùm cæterorum diſſimilis ratio) multos erratorum fontes Patres indicarunt, quorum alia ad authores pertinere noſcuntur, qui eaſdem primi excudere, alia ad interpretes ſeu poſteros eorum, qui eas editas in lucem ſouere, & educauere. Ac prima primorum hæc authorum culpa, quòd non ſimpliciter prophetica dogmata ſuis tradiderint, ſed obſcuris velis allegoriarum atque ænigmatum, vnde fabulæ exiſtunt, ea inumbrarint, atque offuſcarint. Nam ſiue id quadam inuidia caballiſtica fecerint, ſiue religionis falſa ſpecie decepti, vt auguſtiora myſteria traderent, ſiue etiam legentiū animos oblectandi gratia, prauo hoc dæmonum inſtinctu feciſſe S. Patres docent, vt ſupra oſtenſum. Id enim ſuggeſtum, vt propheticis verbis atque ſententijs ænigmaticè expreſſis, & adulteratis, ad literam, verbi cauſa, hiſtorias Iouis, Mercurij, Bacchi, atque ſimilium poſteri accipientes, Chriſtum ijs ſignificatum minùs perciperent, & ſic ad idola fœdè laberentur. quam quidem cauſam & alias ſimiles Patres aperiunt, cum dicunt, *operatos ſpiritus erroris hanc æmulationem, vt homines pro poeticis atque* KK *fabuloſis narrationibus, res Chriſti haberent, vt infirmaretur fides veritatis, vt ideo non putarent Chriſtianis credendum, quia nec Poetis vtpote prioribus, magis, quam Chriſtianis.* Eandem inſaniam allegoricè atque fabuloſè res Chriſti tractandi & inobſcurandi, in Valentino illo Hæreſiarcha Patres improbarunt. Nam ſic Irenæus: *Accuſabit eos* (Valen- l. 4. c. 58. tinianos) *Homerus proprius ipſorum Propheta, à quo eruditi talia inuenerunt.* Aduerſ. Valent. Ac Tertullianus: *Ouidius metamorphoſes ſuas deleuiſſet, ſi hodie maiorem cognouiſſet.* Quis deinde in ijſdem fabularum figulis, impuri dæmonis opus non agnoſcat, dum videt laſciuis ac turpibus tropis, ac figuris myſteria caſta ac diuina inuerti, & ſtupris, vi, raptu, adulterijs, inceſtu ſignari? Itaque Petrus Apoſtolus non pias, non caſtas, ſed *doctas fabulas* cautè nominauit, quòd doctrinam quidem propheticam continent in ſignificato, verum pietatis & caſtimoniæ ſæpiſſime expertem in phraſi, ſeu ſigno, ita vt inuolucro turpi & immundo res mundæ tegantur. Quare Arnobius in fabula Martis & Veneris inter ſe vinctorum, & colligatorum, artem hanc dæmonis prodit, *vt priùs animum turpitudo, quam religionis alienius perſtringat authoritas.* Ad hanc indignitatem lib. 5. atque crimen refer, quando, verbi cauſa, *Iouem parricidam, meretricem Floram, in morte inſanum & furentem Herculem,* qui Chriſtus, inducūt, illius amorem immenſum pro hominibus mortem oppetentis, furorem prauè agnominantes, quæ quidem contra Philoſophos grauiùs Patres incuſarunt, tametſi ijs ænigmatis innoxia, atque caſta tradi, nec indigna Deo hi profiterentur. Hæc igitur ſunt non leuia crimina primorum authorum, qui fabulas commenti. Venio ad errores, quibus ſupradictus mendacij pater illas inquinauit, propter quos Scriptura *firmiorem* fabulis *Propheticum ſermonem* iure merito appellat, quamuis de Prophetis, vt Patres teſtati, originem ducant. Quanquam primis authoribus illis

Ll in hoc maior venia danda, quod ob myſteriorum ſublimitatem & altitu-
dinem in Sibylla lectam, ac minùs perceptam nonnumquam prolapſi, vti
hæreticis ferè vſu uenit, quando Scripturarum ſacrata limina auſi ſunt in-
gredi. Hinc factum, vt quæ de Chriſto futura illa præcinebat, (phraſi for-
ſitan prophetica decepti, per quã tẽporis præteriti vocibus non rarò futu-
ra ſignantur) quaſi iam tranſacta ferè acceperint. Sicque *Deum vini Li-
berum* (hominum Chriſtum liberatorem, cuius diuinitas ſub vini ſpecie
Vide ſup. latere debebat) *in cunis natum, educatum, cruciatum, diſcerptum ac
mortuum aſcendiſſe in cælum*, vti ſupra patuit, ſcriptis prodidere. quem
quidem errorem Iuſtinus Martyr, hiſce verbis notat: *Priuſquam ille
Chriſtus homo inter homines eſſet, nonnulli per Poetas; iſta perinde at-
que iam facta eſſent, fabulis compoſitis incluſa, referre occuparunt*. Chro-
nologiæ autem ſeu temporis vitia non pauca in ijſdem obſeruare licèt,
quòd ferè Prophetæ etiam reticeant tempora, ex quibus ſua petiere. quod
ſemel Sibylla in reſurrectione euenturum canit, vt animę poſt mortem
in alia corpora, hoc eſt, meliora ſeu deteriora eſſent migraturæ, id ſemper
vnicuique fieri poſt mortem ſunt interpretati, vnde Pythagorçæ tranſmi-
Supra grationis fabula ac ſomnium exordium ſumpſit, quod Minutio teſte, *con-
ditionem renaſcendi* (in reſurrectione) *corrupta & dimidiata fide tradi-
Mm derunt*. Iam Topographiæ, qua rei narrandæ deſcribitur locus, exigua aut
nulla apud ipſos ratio. Græci Mythologi ad ſuam Græciam omnes propè
Sibyllinas hiſtorias trahunt, *Heliam* Hieruſalem ad *Ilium* ſeu *Troiam* in
Minori Aſia, feracem *frugum* Palęſtinam, vtpote tunc lacte & melle ma-
nantem, ad *Phrygiam* ſeu *Phryges*, *Iudæ* montes ad *Idam*, *Iordanidas* Iu-
dæos ad *Dardanidas*, quorum etiam ſitum ac etymon ignorant, ob quæ
& ſimilia prudenter Sibylla Homerum inſimulat falſi, vti ſupra patuit, in
quo Topographiam, & Chronologiam ferè confuſam videmus. Sic *Gy-
gantum pugnam* in Olympum & cælum, hoc eſt, Babylonium opus excel-
ſiùs elatum, ad Græciæ montes *Olympum*, *Oſſam*, & *Pelion* quoque tran-
Supra ſtulere. Prauo quoque eodem intellectu Sibyllæ, ij fabularum artifices
primi, non rarò inter ſe pugnantia Scripſere. Hinc Iuſtinus Martyr: *Poe-
tæ à Prophetis argumento ſumpto & intelligere ea* (ſacra myſteria) *& ex-
planare potuerunt. ſed comperiuntur non exactè ea cognouiſſe, quando-
quidem ſibi ipſis contraria proferunt*. Sic *Floram* meretricem alij, alij (vt
in Ouidio cernitur) Virginem caſtiſſimam fecere, & ſic de cæteris. Quan-
quam hic monendum, plurima in fabulis contraria videri, quæ ſolummò
do in ſpeciem repugnent, vti toto paſſim hoc opere monſtrandum. No-
minum autem ſimilitudo interdum illuſit. Nam *Heliam* Prophetam
Heliu Solem interpretati, Soli igneos equos currumque affinxere, qui He-
liæ competunt, vti D. Chryſoſtomus tractatu *de Aſcenſu Heliæ*, & Vene-
rabilis Beda quoque obſeruarunt. Non rarò rem vnam aut perſonam in
Vide ſup. plures diuidunt, & interdum plures in vnam conflarunt, ex vno Dei filio
Chriſto, *hallucinantium more*, vt Patres obſeruant, *plures Iouis filios*
mundo inuexere, *Mercurium*, *Herculem*, *Aeſculapium*, *Bacchum*, cæ-
teroſque ſic ex vno diluuio plura confixere, ex vno, & trino Deo, & Sibyl-
lis paucioribus, plures. Ac contra, ex multis Saturnis, (Patriarchis lon-
gæuis) vnum aut pauciores, ſic aurea ſæcula nunquã diſtinxere. Quanquã
omnes illi poſtremi errores (ſi primos duos exceperis) non tam primis
autho-

authoribus illis, quam poſteris eorum, Hiſtoricis, Philoſophis, Poetis,
forſan imputandi, qui prauo harum intellectu fabulas corruperint, & ge- Nn
nio ſuo indulgentes veriſimilia potius, quam vera adiuncta eis affinxerint
vti præcipuè ex poematijs, Tragædijs, Comedijs liquet, vbi contra Nu-
minum decorum atque maieſtatem, non pauca effutire ſolent. quis verò
miretur, in ea caligine gentium, plerumque ante rerum euenta, Sibyl-
larum lectores atque interpretes ſæpe cęcutire, nec vſquequaque cuncta
peruidiſſe, atque in errores, dęmonum inuidorum opera, pręcipites actos,
cum vel hodiernos Scripturę interpretes in tanta Euangelij luce, non pau
ca effugiant, & aciem perſtringant, ac idcirco labi nonnunquam contin-
gat? Hoc verò inter primos illos fabularum fabros, & poſteros eorum,
qui fabulis à ſe non fictis abuſi, diſcrimen notandum, quod priores illos
neceſſe ſit, prophetica Sibyllarum ſcripta attigiſſe, & in eis myſteria fidei
Chriſtianę legiſſe. (qui enim aliàs ſuis fabulis ea incluſiſſent?) ideòque
veri ac myſtici ſenſus harum notitia extitiſſe pręditos, iiſque gentilibus
ante Chriſtum natum idem obtigiſſe, quod plurimis ethnicis poſt eun-
dem Chriſtum, vt dogmata fidei quidem cognouerint, at non crediderint,
aut ijs parere, atque vitam conformare prorſus neglexerint. de quibus
illa Apoſtoli dicta eſſe apparent: *veritatem Dei in iniuſtitia* ab ijs *deten-* Rom. 1.
tam, tametſi *quod notum eſt Dei, Deo manifeſtante*, imo *Deum ipſum*
cognouiſſent, non glorificaſſe, non gratias egiſſe, ſed euanuiſſe, & dicentes
ob vera Dei myſteria cognita, *ſe eſſe ſapientes, ſtultos factos eſſe*. At alia
poſterorum ratio, qui fabulas ab his prioribus fictas, quaſi traditione
quadam accepere, non enim hos omnes aſſerere neceſſe, Sibyllarum li-
bros vmquam inſpexiſſe, tametſi fabulas ab eadem ortas vel metro in-
cluſerint, vel aliter ſcriptis ſuis miſcuerint, & inſeruerint. Itaque de Oo
Poetis illis primorum poſteris, illud Lactantij eſt intelligendum: *Nullas*
literas veritatis attigerant, ſed quæ Prophetarum vaticinio tradita, in L. 2. de orig.
Sacrario Dei continebantur, de fabulis collecta & deprauata, carmini- error.
bus ſuis comprehenderunt. Verum autem fabularum ſenſum, qui de Chri-
ſtianis myſterijs erat, omnino ignorarunt, & abſurdo errore, ac ipſorum
proprio, vel has ad literam ferè interpretati, vel ad naturales ſenſus ma-
lè detorſerunt. vti etiam faſti Ouidij declarant, vbi fabularum origines
ineptas, literales, Phyſicas, aliaſque commentum videmus, quem My-
thologorum innumerę cohortes deinceps ſecutæ. Horum porrò omnium
ſiue primorum ſeu poſteriorum vniuerſos errores in Stromatis breuiter &
diſertè Clemens complexus eſt: *Græci alia quidem ſunt ſuffurati, alia* Lib. 6.
verò malè audierunt (nempe a Prophetis) *In alijs autem aliqua quidem*
dixerunt imitantes, ſed ea non reddiderunt perfecta, aliqua autem hu-
mana coniectura, & ratiocinatione, in quibus item labuntur. Ob hęc
igitur vitia Deuteronomium Moyſis in *ſua muliere captiua*, quæ Poeticã
atque ſęcularem ſapientiam gentium, grandi myſterio, teſte Hieronymo, cap. 21.
adumbrat, priuſquam eam ea verus Iſraelites Chriſtus coeat, *& vngues*
errorum, *& crines* libidinum *præcidi*, & *veſtem mutari* (phraſim litera-
lem ac Phyſiologicam, in allegoricam, ſeu ęnigmaticam, quę quidem,
vti indumentum myſteria ſacra conueſtit, ac velat) *& Patrem, & Ma-*
trem eiuſdem *lugeri* pręcepit, hoc eſt, primos authores ac ſuperſtitioſam
quoque gentilitatem, qui quidem ſine fide Chriſti, tametſi in Sibyllis le-
cti

ſtil, & agnitì, miſerè perierint, atque iſtis modis poeſim correctam ſi fuerit
tis amplexus, *multos tibi fœtus hæc captiua dabit*, ac de *Moabitide effi-*
citur Iſraelitis, hoc eſt, de captiua libera, ſacra de prophana. Supereſt
Vide ſup. vt de fabularum antiquitate obiter etiam inquiramus: nam tametſi de
tempore incertum, quo primùm natæ lucem aſpexerint, vetuſtiſſimam
tamen originem earum fateri debemus, quando temporibus Aſæ Regis
Iuda, fabuloſi Priapi idolum extaret, & multis ſæculis ante Iudæ Reges Io-
bus, quem Moyſi æqualem ætate quidam opinantur, quædam vocabula
Deo tribuerit, quæ non aliunde, quam de Parnaſſo fabuloſo gentium,
Hieronymo eodem teſtante, manarunt. *Deus*, inquit Iobus, *qui facit*
Arcturum, & Oriona, & Hyadas, quem quidem locum in hunc modum
cap. 9. Comment. Hieronymus explanat: *Arcturus, & Orion, & Pleiades in Iob, & cæte-*
Ep. ad Galat. *ra his ſimilia*. (Vallis Titanorum in Regnorum Libris, Syrenæ & Ono-
centauri in Eſaia) *quæ vtique vocabula gentilium fabularum & cauſas,*
& origines habent. Hæc verò ſcitè Gregorius, quidnam ſibi velint, in ſuis
Moralium libris, ita explicauit, vt *Arcturus* Chriſti Eccleſiam deſignet,
L. 9. c. 5. *armatus auro* vel aureo enſe fabuloſus *Orion*, Eccleſiæ *Martyres*, quorum
certè aureus, hoc eſt, pretioſus gladius, mors eſt pretioſa, Dei cauſa ſuſce-
pta, *Hyadum* denique ſeu *Pleiadum* nomine, quæ poſt *Orionas* ſurgunt,
eiuſdem Eccleſiæ Doctores dicat figuratos. Adeo verùm ergo eſt Chriſti
myſteria in fabulis latere! Atque hic præfationis noſtræ ſiue promulſidis
ſanè longioris finis eſſe potuit, niſi quoſdam audirem adeo obſtinatos, ac
temerarios, qui negare auderent Sibyllam aut Sibyllas vmquam extitiſ-
ſe, aut certè oracula earum in dubium vocarent. Tametſi enim ingenuè
fatendum, multa de iiſdem fabuloſiùs ſanè, quam veriùs ad literam nar-
rata, ac de harum numero, temporibus, ætate, vita, religione, ac conſi-
milibus, olim, & hodie controuerſiam eſſe & fuiſſe, nemo tamen ſcriptor
vetus atque recens, ſacer ac prophanus, quem non Sibyllarum imbuerit
veritas, nemo verè pius, qui eas fuiſſe aut etiam de Chriſto ſcripſiſſe quã-
plurima negarit. Nec diſſimulandum temporibus Syllæ Dictatoris, Si-
byllinos codices Romæ cuſtoditos, Capitolio incenſo, vnà conflagraſſe:
Hanc tamen iacturam, vti horum temporum Scriptores teſtantur, priua-
torum libris Italia tota conquiſitis, imo legatione in Græciam decreta,
reparatam eſſe, atque Sibyllinos verſus reſtitutos (licet non priſtina
mole & integritate) & oracula plurima de Chriſto aut Euangelio in his
lecta, ſub Varrone, Tullio, Iulio Cæſare, Virgilio, Octauio Auguſto, ne-
mo niſi demens atque prorſus excors infitias ibit. Etenim Lactantius ad-
L. 4. c. 15. uerſum Gentiles, *His*, inquit, *teſtimonijs* (Sibyllæ de Chriſto) *quidam re-*
uicti, ſolent eò confugere, vt dicant non illa eſſe carmina Sibyllina, ſed à
noſtris ficta atque compoſita. Quod profectò non putabit, qui Ciceronem
Varronemque legerit, aliosque veteres, qui Erythræam Sibyllam, cæte-
raſque commemorant, ex quorum libris iſta exempla proferimus, qui au-
ctores obierunt, antequam Chriſtus ſecundum carnem naſceretur. Cice-
ro certè quidem a Lactantio hoc loco citatus, ſuo tempore Sibyllinos
verſus non ſolùm in Vrbe ſeruatos, ſed etiam *obſeruatos* ait: *Sibyllæ ver-*
L. 2. de Diu. *ſus obſeruamus, quos illa furens fudiſſe dicitur*. Idem deinde ibidem
Sibyllinæ Acroſtichis meminit, *Regiſque* in eadem prædicti, *quem Roma-*
ni recipere deberent, ſi ſalui eſſe vellent. Illa verò *Tulliana Acroſtichis*

à Con-

à Conſtantino Magno Imperatore ſic explicata eſt, vt cuiuſcumque verſus primę literæ collectæ hanc Græcè ſententiam redderent: *Ieſus Chriſtus. Dei filius, Saluator, Crux, eamque commentarijs* M. Tullij *inſertam*, idem Imperator ait *apud omnes in confeſſo eſſe*. Quid, quod idem Tullius *Libros Sibyllinos* affirmat *iniuſſu Senatus haud legi*? quid, quod Varro M. Tullio ſuppar, *eoſdem* in libris diuinarum rerum Caio Cæſari Maximo Pontifici inſcriptis, *quindecim Virorum* etiam cum alijs memorat *cuſtodiæ commiſſos*? Atque de re Ruſtica: *Ad Sibyllæ libros tot annis poſt* (mortem) *publicè ſolemus redire, cum deſideramus, quid faciendum ſit nobis ex aliquo portento*. Cuius vero dementiæ fuerit, non dico credere, verùm ſuſpicari, hos viros Conſules ſiue Conſulares in oculis Vrbis atque Orbis hæc ſcripturos eſſe, ſi nulla tunc temporis Sibylla, hoc eſt, nulli Sibyllini libri tum Romæ extarēt? Niſi fortè cuperent, ridiculos, mendaces, atque fabuloſos ſe vulgo præbere, à quo apertiſſime falſi argui poſſent. Virgilius porrò ijſdem pæne par, & quem diu ante Euangelium Imperij Tiberij Cæſaris anno XV à Ioanne in Iudæa vulgatum, obijſſe conſtat, nonne ex Sibyllæ Cumanę fatidico carmine, Chriſtum *nouam progeniem, cælo dimittendum* canit, idque *vltima ætate* ab eadem Sibylla prædicta, quæ natales Chriſti non longè anteceſſit? quo quidem effectum, vt clarè non modò vaticinium Sibyllæ, ſed etiam illius interpretationem à Poeta vulgatam probaret euentus, probaret, inquam, *priora ſæcula*, & Alterum Adamum in Chriſto *redire*, item alteram *Virginem* in eius parente, omnium, vti Eua, viuentium matre, verùm viuentium verè ac ſpiritualiter, puta, fidelium ſeu Chriſtianorum. *Magnus ab integro ſæclorum naſcitur ordo, Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna.* probaret *ferream*, hoc eſt, bellatricem *gentem deſituram*, quod quidem toto orbe pacato ſub Auguſto euenit. probaret *auream plebem*, hoc eſt, Chriſtianam, *toto mundo ſpargendam*: *Tu modo naſcenti puero, quo ferrea primùm deſinet, & toto ſurget gens aurea mundo, caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo*. Chriſtum enim verum gentilium *Apollinem* affirmat, quem doctæ fabulæ propterea *intonſum*, hoc eſt, Nazaræum produnt, & caſta Lucina *Diana ſorore* (ſeu diuinitate) ei *obſtetricante*, lucem aſpexiſſe. probaret etiam hunc puerum naſcentem, vt Deum victurum: *Ille Deum vitam accipiet*. Dei filium fore: *Chara Deum ſoboles, magnum Iouis* (ſeu Ieouæ) *incrementum*. homines in diuos relaturum, inter quos ipſe ſpectabilis: *Diuiſque videbit permixtos Heroas. & ipſe videbitur illis*. Petrum Apoſtolum tanquam nouum Typhim ſeu Rectorem (Nauis Eccleſiæ) in Latium aduenturum, & alios ei à Iaſone (IESV) adlegendos Socios ſiue Argonautas: *Alter erit tum Typhis, & altera quæ vehat Argo delectos Heroas*. Altera item ad Ilium ſeu Troiam. hoc eſt, Æliam Solymam bella, & alterum Achillem, qui eam euertat, eò eſſe mittendum, quod ſub Tito contigit: *erunt etiam altera bella, atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles*. plurima autem ſupra naturam ab eodem Chriſto miracula edenda, non per illa quoque prodigia expreſſit? *duræ quercus ſudabunt roſcida mella? incultis pendebit ſentibus vua? Aſſyrium vulgò naſcetur amomum? Occidet & ſerpens & fallax herba veneni*, & conſimilia? Quam verò eiuſdem illud: *Nec magnos metuent armenta Leones*, cum hoc Eſaiæ vaticinio cognatum, *habitabit lupus cum Agno, Leo*

&

R r

In Orat. ad Synod. apud Euſeb. ſupra.

Apud Lactantiū de falſ. Rel. l. 1.

L. 1.

Eclog. 4.

S ſ

Eſaiæ. 11.

& ouis ſimul morabuntur? Sed id maximè illuſtre, quod puerum illum
Tt homines iuſtificaturum, & terrarum crimina aboliturum canit: *Te du-
ce, ſi qua manent ſceleris veſtigia noſtri, irrita perpetua ſoluent formidi-
ne terras.* Ad quem locum commentans D. Auguſtinus, *Scelerum veſti-
Vide ſup. gia*, inquit, *nonniſi ab illo Saluatore ſanantur, de quo iſte verſus ex-
preſſus eſt. Nam hoc vtique non à ſeipſo dixiſſe Virgilius indicat. Vnde
hoc à Cumæa Sibylla dictum eſſe incunctanter apparet, & quæ ſequuntur.*
Epiſt. 156. Et in Epiſt. ad Martianum: *Omnino non eſt cui alteri, præter Dominum
Chriſtum, dicat genus humanum: Te duce, ſi qua manent ſceleris veſti-
gia &c. Quod ex Cumæo, id eſt, Sibyllino carmine ſe faſſus eſt tranſtuliſ-
ſe Virgilius.* Neque verò Auguſtinus ſolùm, ſed & illo prior Conſtanti-
nus Cæſar hac Virgilij Ecloga Chriſtum aſſeruit, eamque commentario
Orat. ad S. docto illuſtrauit, cuius illud epiphonema: *Arbitretur iſta quiſpiam in-
Cœtum. ſipientium de genere mortalium dici?* Nam hanc quidem Eclogam paulò
prolixius explanare viſum eſt, vt vel ex paucis illis Virgilij verſibus qui-
uis obſtinatus cernat, non modò Sibyllam fuiſſe, ſed et complurima, imo
& maxima Chriſti myſteria, ante eius ortum ac Euangelium, gentibus
clarè reuelaſſe, neque immeritò eamdem tota paſſim Eccleſia depingi,
atque decantari. Et verò ad Auguſti imperium, ſub quo Chriſtus natus,
eiuſdem perueniſſe libros, eius temporis ſcriptor Halicarnaſſæus teſtis eſt
locuples: *Nihil Romani ſeu religioſum, ſeu ſacrum tam diligenter cuſto-
L. 4. diunt, quàm Sibyllina oracula.* Et infra: *Qui nunc extant libri Sibylli-
ni, à multis locis comportati ſunt.* Ac Strabo, qui eodem Octauio impe-
L. 17. rante Romam è Græcia aduenit: *Id tantùm adijcimus*, inquit, *ea* (om-
nia quę ad diuinationem ſpectaur) *admodum negligi, Romanis in Sibyllæ
oraculis acquieſcentibus.* quid, quòd idem Cæſar magno Chriſtianorum
Vu commodo, Sibyllinos libros repurgari iuſſit, ac deinceps ſtudioſiùs recō-
In Oct. c. 31 di? Vnde Suetonius: *Auguſtus* (inter fatidicos libros) *ſolos retinuit
Sibyllinos, hos quoque delectu habito, condiditque duobus forulis aura-
tis, ſub Palatini Apollinis baſi.* idque negotium eos emendandi, Sacer-
Annal. l. 4. dotibus commiſſum Tacitus atteſtatur: *Dato Sacerdotibus negotio, quā-
tùm humana ope potuiſſent, vera diſcernere.* Sed non omnia ſyncerè re-
Ant. Rom. ſtituta eſſe idem, qui ſupra, Dionyſius declarat. *Qui nunc extant libri*
l. 4. (Sibyllini) *à multis locis comportati ſunt, in quibus inueniuntur aliqua
ſuppoſititia.* Cauit item Auguſtus, ne quis priuatim haberet: *Sanxit
Tacit. l. 5. quem intra diem ad Prætorem Vrbanum ferrentur, neque habere priua-
tim liceret.* Quod autem ſecundo ſæculo poſt Chriſtum natum, adhuc
Romæ ſeruarentur, propterea Iuſtinus Martyr Gentiles exhortans, ad eoſ-
Orat. ad dem prouocat: *Perfacile vobis erit rectam religionem ex parte aliqua à
Gent. veteri Sibylla, ex afflatu quodam mirifico per ſortes ac reſponſa vos docē-
te, percipere.* Et vberius infra: *Ad dicta Sibyllæ animum aduertentes, co-
gnoſcite tandem, quorum vobis illa bonorum futura ſit conciliatrix, Ser-
uatoris noſtri Ieſu Chriſti aduentum diſertis verbis verè prædicens:* ad-
dit prætereà eiuſdem libros toto orbe diſperſos: *Credite, ſicut dixi, anti-
quiſſimæ & priſcæ admodum Sibyllæ, cuius libri in vniuerſo extant orbe,
de futuro noſtri Ieſu Chriſti aduentu, ac de rebus ab eo gerendis, liquidò
& apertè vaticinanti.* Ac ſecunda ſua Apologia pro Chriſtianis ad Cæ-
ſares & Senatum Romanum, grauiter queſtus de pęna capitis legentibus

codices Sibyllinos ſtatuta, ſe pęna contempta, eoſdem ipſis Cæſaribus of- X x
ferre ita profitetur *Non abſque timore tantùm huiuſmodi ſcripta legi-
mus, verùm etiam vobis ad inſpiciendum, quæ in eis traduntur, vt vi-
detis, offerimus*. Eodem ſæculo B. Clemens Alexandrinus per eamdem
Sibyllam, quaſi adhuc ſuperſtitem, gentes adhortatur: *Libros Græcos ſu-* Strom l.4.
*mite, agnoſcite Sibyllam, quomodo vnum Deum ſignificet, & ea quæ ſunt
futura*. Ac tertio ſæculo eamdem vixiſſe (puta Sibyllinos libros) ex Re-
ſcripto Cęſaris Aureliani ad Senatum cognoſcis, & quanta inde Chriſtia-
ni pro Chriſto aſſerendo argumenta promerent, ex timore Senatus libris Flau. Vop.
eius aperiendis, perſpicuum euadit: *Miror vos, Patres ſancti, tamdiu* in Aurel.
*de aperiendis Libris Sibyllinis dubitaſſe, perinde quaſi in Chriſtiano-
rum Eccleſia, & non in Templo omnium Deorum tractaretis*. & paulò
poſt: *Inſpiciantur libri*. Lactantius poſtmodum filij Conſtantini præ-
ceptor, atque morum inſtitutor, Sibyllam adhuc ſuo tempore extare,
hoc modo teſtatur: *Sibyllæ libri à Romanis occuluntur, nec eos ab vllo,* De Diuin.
niſi à quindecim viris inſpici fas eſt. Idque in Lactantio dignum obſerua- præm. l.7.
tu, quod ex eiuſdem carminibus, Romanæ Vrbis interitum diu ante
pręedicar, ob Chriſtum tamdiu ab ea reiectum, & Martyres einſdem ne-
catos: *Sibyllæ apertè interituram eſſe Romam loquuntur, & quidem iu-* Ib.
dicio Dei, quod nomen eius habuerit inuiſum, & inimica iuſtitiæ (Chri-
ſtianæ) *alumnum veritatis populum trucidarit*. cuius vaticinij veritas
poſtmodum patefacta ſub Honorio Imperatore. Tum verò pereunte Ro-
ma atque concremata, proditione ac culpa Stiliconis Ducis, qui etiam
propterea dictus Sibyllam cremaſſe, quidam quaſi Sibyllini cineres atque
reliquiæ à quibuſdam Chriſtianis collectę, ad nos vſque deuenerunt:
Carminum Libri Octo, vel veriùs fragmenta, atque rapſodiæ, de quibus
infra dicendum eſt. Itaque ex dictis apparet, neminem niſi antiquitatis
rudem, temerarium, ac planè dementem, vaticinia Sibyllæ ante Chri-
ſtum edita, de eodem Chriſto atque Chriſtianis dogmatis, rebus atque Y y
ſacris, poſſe infitiari, vt qui Virgilio de his ſimul atque Chriſto apertè ca-
nenti, ac tot grauiſſimis teſtibus, in quibus primarij Eccleſiæ Patres pri-
morum quatuor ſæculorum, ac Romani Conſules ac Imperatores, qui
de libris illis ſuo tempore extantibus, atque à ſe viſis, & lectis teſtantur,
fidem derogare audeat, imo mendacij notam inurere. Sed quorſum,
inquies; quorſum in limine operis, iſta tam prolixa? cauſam in genere
initiò dixi, ne quis deinceps negaret, Sibyllam, & Poetas gentiles, qui
de hac, tanquam Caballino fonte, vniuerſi bibere, tam multa de Chriſto,
ac Eccleſia eius olim ceciniſſe, atque ſpeciatim, ne quis miraretur, me
primordijs Romæ enarrandis, fabulis Iani, Æneæ, ac Romuli, atque ſimi-
libus, Petrum Romanæ Eccleſiæ Parentem aſſerere prædictum, quando
pręter euidentiam rei, non modò Scripturam in hoc ducem atque Pa-
tres ſequar, ſed et magnopere illuſtrem. Cum enim & Scripturæ & Pa-
tres fabulas tanquam quoſdam fontis Prophetici riuulos, tanquam Pro-
phetica furta, tanquam diuites etiam doctrinę Propheticæ venas, & fo-
dinas, & ſalutaris diſciplinę adulteria eſſe, nobis indicarint, noſtrum inde
haurire, furta repetere, abdita eruere, mixta diſcernere. quò enim plu-
ribus fabularum exemplis, Chriſtum atque Chriſti Eccleſię dogmata, ac
ſacra in iis incluſa monſtraro, hoc ſanè Scripturas magis explanatim, at-
d que

que veriores eſſe oſtenderim, quæ eaſdem ſabulas *doctas* appellarunt, iiſdemque *notum* poſſe *fieri Christum* innuerunt, quæ antiquos *omnes*, qui hunc præceſſere, *fures* nominarunt, quæ ſapientiæ prophanæ *ænigmata* à *ſapiente inueſtiganda* eſſe monuerunt, quæ *mulierem captiuam* magno myſterio *fieri* docent *Iſraeliten*, & *vaſa aurea*, & *argentea*, ab Ægypto *aſportanda*, & *Goliat* proprio mucrone *cædendum*, & conſimilia. Sed & Patrum ſcriptis quoque enucleandis labor noſter proficit, qui vnanimi cum Scripturis labio, *Poetas* perhibēt de fonte Prophetico atque Sibyllino largè potauiſſe, eoſdemque inde Theologiam edoctos, per arcana fabularum ſenſa multa philoſophari, & Chriſti inde myſteria accepta, fabulis ſuis inuoluiſſe, qui denique omnia contra veritatem fabrefacta dogmata, de ipſa eadem veritate ſtructa atque fabrefacta eſſe aſſeuerant. Iis porrò interpretandis, regulam ac normam ab iiſdem Patribus datam ſic obſeruauimus, vt ſingulas atque vniuerſas fabuloſi ænigmatis partes, vſque ad ipſas nominum etymologias, clarè explicaremus. Hæc igitur ratio cum Scripturis ac Patribus bellè explanandis conducat, tum etiam Atheis, gentilibus, Iudæis, atque Hæreticis præcipue nocet, quorum falſam doctrinam, & iniquam populorum meſſem hæ vulpes Sampſonis, hæ verſutæ fabulæ; & ænigmata aſtuta inuicem deuincta atque colligata, face ſeu lumine explicationis ad caudam admoto, vti meſſem Philiſtim, Deo dante, comburent, ac omnino perdent. Denique admonemus, quæ de iis fabulis Scriptura atque Patres tradunt, minimè ad aniles, aut peculiares quorundam Scriptorum, verbi cauſa, Æſopi fabulas eſſe referenda, ſed ad eas tantum, quas maiorum gentium, ac præcipuè Græcorum atque Latinorum Philoſophi, Poetæ, atque Hiſtorici communiter amplexi, cum

Aaa de Diis, aut religione ante Chriſti ortum olim pertractarent. His igitur præmiſſis, quę non ſolum huic primo libro, ſed & alteri de Theologia Sibyllæ apprimè conducunt, nunc ad Apparatum in Annales Latii, ac Romanæ Vrbis tandem accingamur, vbi noſtræ huius præfationis plurima, ob cauſas iam dictas, repetita cognoſces, & quædam etiam fuſiùs explanata.

Syllabus quorumdam recentiorum Authorum, qui ſuperiorem Patrum ſententiam de Poetarum doctrina & fabulis, quoque confirmarunt.

AVguſtinus Steuchius Eugubinus S. R. E. Bibliothecarius, totis libris *De perenni Philoſophia* Paulo III Pontifici dicatis, myſteria Trinitatis, Aeternæ Generationis Verbi, Proceſſionis Spiritus Sancti, Angelorum ruinę ſeu lapſus, Inferorum, Purgatorii, Iudicii extremi, aliaque complurima dogmata, gentilibus ante Chriſtum natum fuiſſe manifeſta demonſtrat, quamuis notiora poſt Chriſtum, idque ex doctrina Philoſophorum, ac fabulis Poetarum conficit, atque antiquorum *Iouem*, à *Ieoua* Dei vocabulo manaſſe.

Benedictus Pererius è Soc. IESV *c.* 18. *in Geneſim* plurimas Veteris Teſtamenti hiſtorias in eorumdem Poetarum fabulis latere oſtendit.

Martinus Roas Cordubenſis ex eadem Soc. *Rerum, ac Locorum* Singu-

larium

larium Libro 5. etiam de noui Teſtamenti hiſtorijs ſiue myſterijs, idem his verbis affirmat: *Quid? nonne multa etiam ex fidei noſtræ myſterijs apud Poetas reperias?* teſtimonium item D. Petri Apoſtoli ibidem adducit, qui *fabulas* gentium *doctas* appellarit. B b b

R. P. Philocalus Caputus, Carmelitarum Ordinis Diffinitor, *In Panegyrico D. Auguſtini, Concionum par.* 3. illam S. Patris doctrinam de Gentium fabulis mirificè extollit, vbi & ampliùs ſexaginta fabularum exempla coaceruat, in quibus Chriſtianæ fidei myſteria claudantur.

Benedictus Arias Montanus S.T D. in *Præfatione ad Biblia Regia, omnem rerum humanarum atque diuinarum cognitionem in fabulis gentiles ait occultaſſe*.

Maphæus Cardinalis Barberinus, qui deinde Pontifex, VRBANVS VIII appellatus fuit; *in Oda ad Fratrem* fabulis Poetarum idipſum confirmat.

Idem *Theologicæ Gentium Enarrationes*, per Raymundum Briganium de Ripa.

Idem Mutius Panſa Pinnenſis, *de Oſculo Ethnicæ & Chriſtianæ Philoſophiæ*.

His adde innumeros *Virgilii Commentatores, qui Eclogam* 4. *eiuſdem Poetæ*, De Chriſti ortu, Generatione æterna, miraculis, ac rebus gerendis, planè interpretantur.

TESTIMONIA VETERA Ccc

Ac noua conglobata, quæ Romam ante Romulum conditam; eiuſque hiſtoriam fabuloſam demonſtrant.

VETERA.

CRiſpus Salluſtius, Romanæ Hiſtoriæ princeps in præfat. ab Bellum Catilinarium: *Vrbem Romam, ſicuti ego accepi, condidere initio Troiani, qui Aenea Duce profugi, ſedibus incertis vagabantur, cumque his Aborigines*.

P. Virgilius Ianum & Saturnum conditores memorat Aeneid. lib. 8.

Hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit Vrbem,
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Idem ibidemque Euandrum.

Tum Rex Euander, Romanæ conditor Arcis.

Et aliquantò ante, Arcades Euandri ſubditos

Arcades his oris, genus à Pallante profectum,
Qui Regem Euandrum comites, qui ſigna ſecuti
Delegere locum, & poſuere in montibus vrbem,
Pallantis proaui de nomine, Pallantæum.

Et mox

Muros, arcemque procul, & rara domorum

Tecta

Ddd *Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cælo*
Æquauit, tum res inopes Euander habebat.

Dionyſius Halicarnaſſæus Antiquit. Rom. lib. 1. *Auctores multùm variant tam de tempore, quo Vrbs ſit condita, quam de ipſis Conditoribus.*

Idem ibidem: *Cephalo Gergitius, Scriptor maximè antiquus, ſecunda ætate poſt Bellum Troianum ait conditam ab ijs Vrbem, qui cum Ænea ex Ilio elapſi erant.*

Idem ibidem: *Poſſem equidem & alios multos Græcorum ſcriptores adducere, qui de Vrbis Conditoribus variant.*

Rurſum ibidem: *Quod ſi quis rem altiùs velit repetere, tertiam etiam Romam bis antiquiorem inueniet, vt quæ ante Æneæ, Troianorumque in Italiam aduentum extiterit.*

Et infra: *Teſte itaque Syracuſano hoc Scriptore, antiqua quædam inuenitur Roma, Troianis temporibus prior.*

Plutarchus in Romulo: *Ingens Romæ nomen, quod gloria eſt apud omnes gentes decantatum, haud conuenit inter Scriptores, à quo Vrbs, & qua de cauſa, inuenerit.*

Idem ibidem: *Alij tradunt, capta Troia, nonnullos profugos, cùm alios habuiſſe honores Romæ* (mulieri) *tum eius, vt auctoris, Vrbi nomẽ indidiſſe.*

Idem ibidem: *Horum pleraque* (de Romulo) *cum & Fabius referat, & Peparethius Diocles, qui primus putatur de conditione Vrbis Romæ*
Eee *aliquid prodidiſſe, quidam ſuſpectam habent eam narrationem, vt fabuloſam, atque commentitiam.*

Iuuenalis Satyra 5. . . . . *Romanorum omnia Regum*
Friuola.

Seruius ad Æneid. lib. 1. *De Origine & Conditore Vrbis, diuerſa à diuerſis traduntur.*

Phylargyrus in ſcholijs ad 1. Virgil. Eclog. *Roma ante Romulum fuit.*

Solinus hiſtoriar. cap. 1. *Sunt qui videri velint, Romæ vocabulum ab Euandro primùm datum, cum oppidum ibi offendiſſet, quod extructum antea Valentiam dixerat iuuentus Latina.*

Idem ibidem: *Heraclidi placet, Troia capta, quoſdam ex Achiuis in ea loca, vbi nunc Roma eſt, deueniſſe per Tyberim, deinde ſuadente Rome nobiliſſima captiuarum, ſtruxiſſe mœnia, & oppidum ab ea Romam vocauiſſe.*

S. Epiphanius in Anchorato: *Iaphet tertio filio* (Noe) *naſcuntur Iapyges, Calabri, Hippici, Latini, & qui ROMANI, & Tyrrheni.*

Annianos Authores Catonem Portium, Sempronium, Fabium Pictorem, & Beroſum Chaldæum ſuperioribus planè concinentes, hic omittere viſum, quod minoris fidei vulgò habeantur. qui plura volet, pag. 234. huius libri conſulat, vbi circiter triginta Authores Vrbis Romanæ à Romulo diuerſos reperiet, tum à ſuperioribus, tum à Feſto Pompeio, Aurelio Victore, Pauſania, cæteriſque antiquis laudatos.

N O V A.

Onuphrius Panuinus de Vrbe Roma: *Multæ variæque ſunt veterum Hiſtoricorum ſententiæ, à quibus, & quo tempore Vrbs ipſa condita ſit.*

Idem

eum multi ante ipſum Romulum, eam ædificatam fuiſſe ſcribant. cum varijs authoribus in medium productis: *Quorum opiniones*, inquit, *eum nec refellere, quod antiquiſſima ſint, nec affirmare audeam* &c. F ff

Idem ibidem: *Sicut variæ ſunt Veterum Scriptorum de ijs, qui Vrbem condiderunt, & de Romulo ipſo ſententiæ, ita etiam diuerſæ ſunt opiniones de anno, in quo condita fuerit.*

Ioannes Temporarius Chronologic. Demonſtrat. lib. 3. *Temporum Epochæ, quæ Cyri ætatem antecedunt, valdè incertæ ſunt, nimirum euerſionis Troiæ, Agonis Olympici, Romæ conditæ.*

Idem ibidem: *Inſitiamur Romulum vmquam in rerum natura fuiſſe.* tum varijs de eodem abſurdis allaris, ſic infert: *Ecquis ſanæ mentis iſta de Romulo figmenta inter àniles fabulas non repoſuerit? Illud in ambiguo eſſe non debet, Poetas vaniloquos, cum Vrbis neſcirent originem, a Roma Romulum confinxiſſe, atque vt Vrbis ortus mirabilior eſſet, & conditoris fabula plauſibilior, Dei filium fecerunt* &c.

Idem ibidem: *Latronum colluuies ad Deos referre voluit originis ſuæ caput, ideoque mira & portētoſa mendacia commenta eſt, quæ nullam habent veri ſpeciem, ſed ſtuporem credulis tantùm & admirationem pariūt.*

Idem ibidem: *Romuli Romæque principia, veteris hiſtoriæ, cælique teſtimonio carent. Proinde Romam à Romulo fundatam fuiſſe, atque adeo ipſum Romulum in rerum natura vmquam extitiſſe, merito inſitiari poſſumus. Romam enim multis ſæculis ante fuiſſe conditam, quam Romuli nomen fuerit excogitatum, aut confictum, ſcriptores antiquiſſimi teſtantur, qui à Dionyſio, Plutarcho, Onuphrio, & aliis indicati ſunt.*

Philippus Cluuerius Italiæ antiquæ lib. 3. *Falſus Vrbis Romanæ conditor Romulus.* G gg

Idem ibidem: *Romuli, Mehercules, Hiſtoria nihilo certior eſt primis illis compluribus, variiſque Græcorum fabulis, auditu abſurdiſſimis, ac maximè ridiculis, putidiſque.*

Idem ibidem: *Quidquid de Romulo & Remo Romani, ſeu Græci prodiderunt, mera eſt fabula per ſe ſatis abſurda, & inepta.*

Idem ibidem: *De Romæ Origine & Conditoribus ſumma apud antiquiſſimos etiam rerum Scriptores controuerſia fuit, vnde omnium vetuſtiſſima eſſe tandem deſpicitur.*

Similia omnino apud Alberrum Leandrum, Carolum Sigonium, cæteroſque inuenies, qui accuratiùs de Romæ Primordijs ſcripſere.

In Romæ Natales, Ramo Aureo reperto in Gemina Quercu, fauſtè adinuentos.

Quis Genitor? quænam magnæ Cunabula Romæ?
Et quo creuerunt mænia lacte, rogas?
Hæc dabit Auricomo quæ frondet Virga Metallo,
Noſcet ALEXANDRO ſub Patre Roma Patré.

A P-

APPARATVS
IN ORIGINEM ET ANNALES
LATII VEL ITALIAE
AC ROMANAE VRBIS.

REGINÆ gentium olim ac Dominæ Orbis *Italiæ*, quæ *Latium* ab ipſo ſui exordio vocata, vnde *Latina* gens ac *Latinum* nomen, primum à diluuio terrarum Incolam, Patrem, aut colonum, alium atque alium antiquitas finxit. *Ianum* monſtrum biceps, à quo Ianiculũ ad Tyberim ciuitas fuerit ædificata; *Saturnum* metu filij Iouis ibi latitantem, à cuius latebra *Latium* ortum putant, *Euandrum* profugum ex Peloponneſo, alioſque complures, quos recitabimus. Et quod riſu dignum (niſi myſterium fortaſſis excuſet) *Faunos*, atque *Nymphas*, *& arborum truncis, atque dura quercu* quondam *natos homines*, pro primis ſuis etiam indigenis vetuſtas agnouit, vnde Virgilius.

Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant, Aeneid. 8.
Genſque virum truncis, & duro robore nata.

Pari inconſtantia ſuæ Vrbis Authorem Scriptores Romani multiplicem fecere, ferè ad triginta, in quibus *Italum*, cuius filia Roma, eoſdem *Euandrum*, quem *Romanæ arcis conditorem* idem Maro vocat, *Saturnum* Regem Aboriginum, vnde *Saturnia* hæc Vrbs appellata, *Ianum*, *Aeneam*, *Vlyſſem*, vulgò autẽ *Romulum*, atque *Remum* fratres, quos Marte creatos, Pici volucris, ac Lupæ alumnos in morte ſacrarunt, ac cælo donarunt. Qua opinionum varietate conſtat, eius regionis, ac Romanæ Vrbis adhuc in obſcuro, & nondum detecta primordia latere: idemque vſu veniſſe, quod incertis prolibus, vt dum plures vno aſſignantur patres, nullo potiantur. Quo fit, vt non leuis materia ſe offerat, principem hunc terrarum populum, & antiquam Vrbem demerendi, ſi ſuum vtrique indubium parentem, longo vetuſtatis obliuio ſepultum, quaſi rediuiuum, noſter labor reddat, quem & amplexari, & exoſculari impoſterum

hæc gens, hæc ciuitas orbis prima teneatur. At quemnam parentem? obſcurum forſitan, aut plebeium hominem? nullo natalium, aut proprio ſuo ſplendore illuſtrem? Europæ Monarcham, eumdemque Patrem, Monarchæ orbis vniuerſi, cunctis mortalibus diluuio exſtinctis, diuinitus ob innocentiã conſeruari filium, quem à pietate ſacræ Paginæ laudant, diuino quondam alloquio clarum, Sibylla coniuge, Lata propagine, ac fœcunditate, aureo demum imperio, ac Sæculo nobilem, qui Iouis & Herculis diuinos honores, ſua dignitate quondam ſit adeptus. Hunc (inquam) primum Latij incolam, eumdemque Romæ conditorem hic Liber demonſtrat, quem Scriptura innuit, priſca atque vetus probè explanata hiſtoria adſtruit, docta Poëtarum, atque fabularum farrago confirmat, hac perſpicuitate, aptitudine inter ſe, ac inuicem conſenſu, vt nihil æquè ſolidè probatum adhuc in Annalibus (ſacros excipio) atque monumentis vllis reperias. Quidnam ergo inquies? vllum in Poëtis, & eorum fabulis, ad aliquam faciendam fidem, momentum, aut pondus ineſſe arbitraris? Equidẽ grauiſſimũ. nam Sibyllæ oracula plerumq. ſub cortice fabulæ in his clauſa latent. vnde *vates* dicti, quod Sibyllina vaticinia canerent, & quod
Lib. 5. his frequenter ſuas allegorias, aut ænigmata affingant, *Poëtæ* fictores à ~~—~~ fingo, etiam appellari. Itaque Clemens Alexandrinus in ſuis Stromatis non ſolum Poëtas Theologos facit, ſed de horum fabulis, ſeu Arcanis ſenſibus, vti eas vocat, honorificè in hunc modum ſentit: *Poëtæ, qui à Prophetis didicere Theologiam, per arcana ſenſa multa philoſophantur*. Neque alia de cauſa Græcum quemdam vatem, qui de Cretenſium moribus idoneum prouerbium
1. Tit. ſcripſerat, non iam vt Poëtam Apoſtolus laudat, verum vt *proprium ipſorum Prophetam*. Quid, quòd idem Paulus ex cuiuſdam alterius Græci verſiculo, homines *genus eſſe Dei* conficere voluit? ac ne leuiter dictum, tamquam à Poëta, quiſquam repudiet, id rurſus aſſumens, aliud inde ad mores grauiſſimum con-
Act. 17. cludit: *Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare auro aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, diuinum eſſe ſimile*. Quærat nunc aliquis, num ex Poëtis, quidpiam ad probandum poſſit adhiberi, cum gentium Doctorem ex eorum ſcriptis aduerſus idola, atque horum cultum audit declamantem. ſed quod ad fabulas eorumdem attinet, haud ſcio, an quidquam ad earum laudem illuſtrius, aut dignius queat excogitari, quam
2. Petr. 1. quod D. Petrus Pontificiæ, & Apoſtolicæ vocis oraculo has *doctas* vocarit. *Non enim* (inquit) *doctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Christi virtutem, & præſentiam, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis.* mirum præconium! *Philoſophiam* gentium vt *inanem*, ſeu doctrina vacuam Paulus aſpernatur: *fabulas* gentilium Petrus eruditas, ſeu doctrina plenas profitetur. Et quiſpiam modò dubitabit, num harum doctrina, quæ vel Chriſtum docent, atque manifeſtant, queat erudiri? cur igitur idem Apoſtolus Petrus has ſequi detrectat? Non alijs de cauſis, quàm quas ipſe affert: ſe *in monte Sancto ſpeculatorẽ Chriſti magnitudinis*, ſeu Humanitatis trãsformatę
Ibid. *factum*, vti & *diuinæ auditorem vocis* de illo reſtantis, vnde teſtimonio fabularum doctarum minus indigeat, *habere* ſe inſuper *firmiorem Propheticum ſermonem*. firmiorem (inquam) nedum re à ſe viſa, aut voce audita (vt vno Patres ſcribunt calamo) ſed etiam *doctis fabulis*, vti ſanè liquet, quæ humanis vocibus, ſentẽtijs, figmẽtis expreſſæ, nõnullis etiã interdũ mẽdis inquinatæ exiſtũt, vt mox oſtẽdemus. Verũ qui maiorem ad Chriſtum probandũ Prophetico Sermoni firmitatem tribuit, ſuum doctis fabulis robur non ademit, imò potius auxit, quando Propheticis ſcriptis, licet maioribus, eas comparauit. Lu-

bet

bet modò quærere, vnde fabulæ ipſæ hanc doctrinam hauſerint, vt etiam à Petro *doctæ* nominentur? vt *virtutem Chriſti*, atque *præſentiam*, puta olim in carne, & nunc in Euchariſtia *notam facere* queant? id enim paulò diffuſiùs nobis explicandum, ne quiſquam miretur, tot tantaque arcana non ſolum de hiſtorijs, ac geſtis veteris teſtamenti, ſed etiam de Chriſto, Euangelio eius, atque Eccleſia, imò adiaphoris alijs; ac prophanis rebus Poëtas olim, ante Chriſtum natum, aſſecutos eſſe, ſicut toto hoc Libro paſſim enarramus. Nam nonnulli Patrum antiquorum doctas illas fabulas, de propheticis veteris teſtamenti libris natas opinantur, illa potiſſimum ratione adducti, quod plurimæ eius hiſtoriæ his continerentur, at parũ ſolida hæc ratio, ſalua tantorũ Patrum reuerentia, videtur. Exempli cauſa: Angelorum malorum coniuratio, & lapſus, conflagratio orbis vniuerſi aliquando euentura, & Iudicium extremum, in quo quidem cum Chriſto Iudice duodecim etiam Apoſtoli ſedebunt, quæ pluribus, & diſertis fabulis Poëtæ expreſſerunt, nuſquam autem vetus Teſtamentum, aut vlla ex parte, aut certè cum ijs veriſsimis adiunctis, quæ ijdem afferunt. Angelorum ſiquidem praua rebellio, & aduerſus Deum ſeditio, ab vno capite Lucifero exorta, in Ouidio elucet, qui Iouem (Ieouam) eamdem memorantem inducit: Iuſtinus mart. Tertull. Euſeb. &c. Met. l. 1.

Non ego pro mundi regno, magis anxius illa
Tempeſtate fui, cum centum quiſque parabat
Inijcere Anguipedum, captiuo brachia cælo.
Nam quamquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab vno
Corpore, & ex vna pendebat origine bellum.

Agnoſcis *Anguipedes*, ſeu ſerpentinos Dæmones, ab vna origine Lucifero commotos, centum brachia tentantes inijcere cælo? Eamdem Luciferi pugnam; ac ſupplicium poſt victoriam inflictum, per Arachnen quoque, Deam Mineruam ſeu Palladem in certamen operis textrini, ſeu acupictorij ſuperbè vocantem, eleganter quoque ſignificarunt, vbi victa Arachne, atque à Pallade in fronte percuſſa, in Araneam, hoc eſt, in Dæmonem veneno noxio, ac peſtifero plenum, pulchra ex Virgine, atque ſapiente, repente mutatur, non ablata vita, ſed in ſupplicium acerbum conuerſa, nam perpetuo pendula, ſeu ſuſpenſa viuit, hoc eſt, in cruciatu, priſtinum opus inutile texendi, ſeu aduerſus Deum fruſtra dimicandi numquam intermittens, vnde ad Arachnen Pallas: L. 6.

Viue quidem, pende tamen improba, dixit,
Lexque eadem pœna (ne ſis ſecura futuri)
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus (malis hominibus) *eſto.*

In qua quidem fabula, cum multa præclara, tum illud eximium, quod Arachne Palladem, ſeu Mineruam Deam Sapientiæ, quæ ex Iouis (Ieouæ) Patris capite enata, ad ſingulare certamen peritiæ prouocet, quia quod ob Verbum Interpres Patris (quod vox Mineruæ ab [illegible] & eiuſdem ortus è cerebro Iouis egregiè declarat) ſeu Sapientiam Æternam olim incarnandam, Araneus Lucifer potiſſimè Deo rebellarit, è Sanctis Patribus plures tradidere. Idem Luciferi cum coniuratis ſuis exitium, ac pænas, per Titanum prælium Virgilius demonſtrat, quos non ſolum in Tartarum præcipites agit, ſed *in imum eius fundum*, vti Theologus, ſapienter demergit:

Tartarus ipſe Aen. 6.
Bis patet in præceps tantùm, tenditque ſub vmbras,
Quantus ad æthereum Cæli ſuſpectus Olympum.
Hic genus antiquum terræ, Titania pubes,

 Fulmi-

Fulmine deiecti, fundo voluuntur in imo.

Aptè equidem *Titanes* illi Angeli dicti, quòd *supernè poſiti*, ſiue collocati, nimirum in cælo Empyreo fuerint, nam *Titan* à Τίτω ἄνω hoc eſt, *ſurſum pono* nomen habet. Quod autem ſimiliter cum terra ex nihilo initio creati, ideo *genus terræ antiquum*, quaſi ignobiles ex nihilo facti, & eiuſdem cum terra generis, quò ad hoc, quod ſint ex Nihilo facti, rectè appellantur. Eumdem præterea Luciferi caſum *Typhoei* fabula, quem alij *Enceladum* vocant, diſertè explanat, cui etiam de cælo deiecto ob ſimile facinus, Trinacriam Inſulam, ob illius caminos ardentes, ingerunt & ſuperimponunt, quibus ſanè Inferos bellè deſcripſere, & Dæmonis in his ſupplicium flammas ore vomentis. Sed Inſulæ crebros terræmotus eidem fabuloſè aſſignant, quandocumque corpus, aut latera commouet, vnde Ouidius

Met. 5. *Degrauat Aetna caput, ſub qua reſupinus arenam*
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhoeus,
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Inde tremit tellus.

Typhoeus Lucifer à ſuperbiæ *typho*, quo erat inflatus, idem *Enceladus*, quia Ἔγγελος ſiue Ἄγγελος ἄδου, hoc eſt, Inferorum Angelus. Cuius præcipitium, & ruinam etiam per *Pyrenæi Regis* horribilem caſum Ouidius expreſſit, qui quidem *Pyrenæus* dictus à cælo *Empyreo*, in quo creatus eſt, & vbi tanquam Princeps Angelorum regnauit. Is autem *Muſas*, id eſt Angelos bonos, in illo palatio ſuo violare aggreſſus, quando aduerſus Deum rebellandum fruſtra incitauit. Nam è domo eius euolantes, virgineæ illæ mentes, ſiue muſæ, (ad conſpectum Dei) ipſum fruſtratæ ſunt, inſequi autem illas conſimili volatu parans Pyrenæus, in terram collapſus, ſeipſum eliſit, & eamdem terram *ſanguine ſcelerato* tinxit, ſceleratis nempe Dœmonibus, qui in hac verſantur. Iuuat Ouidium de hoc rurſum audire:

Met. 5. *Claudit ſua tecta Pyreneus*
Vimque parat, quam nos ſumptis effugimus alis,
Ipſe ſecuturo ſimilis, ſtetit arduus arce,
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Seque iacit vecors &c.

Idem denique per *Coruum* malum delatorem, ſeu *calumniatorem*, (quod nomen *Diaboli* ſonat) rurſus Naſo docet, qui candidus olim, ob crimen ſuum in nigrum mutatus:

Cum candidus ante fuiſſes
Met. 2. *Corue loquax, ſubitò nigrantes verſus in alas,*
Nam fuit hac quondam niueis argentea pennis
Ales, vt æquaret totas ſine labe columbas.
Lingua fuit damno.

Lingua calumniatrix, vnde Diabolus eſt dictus. Itaque loca nobis proferant ex omni Moyſe, aut veteris Teſtamenti codice, qui fabulas inde ortas opinantur, vnde hanc Theologiam de Angelorum crimine, ruina, atque ſupplicijs, cum omnibus adiunctis, Poetæ veteres ante Euangelium promulgatum hauſerint? quod cum facere nequeant, agnoſcant Sibyllam, quæ hos oraculis ſuis inſtruxerit. Iam conflagratio Orbis vniuerſi, quæ etiam teſte D. Petro, *ipſos*
Ep. 2. c. 3. *correptura cælos*, vbi etiam in illo Teſtamento legitur? atqui Iupiter apud eumdem Naſonem,

Eſſe

Eſſe quoque in fatis reminiſcitur affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque Regia Cœli Met. 1.
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret.

Et apud eumdem mundi Iudicium extremum agnoſcis, ſub nomine *litis terræ decidendæ*, in quo duodecim Cœleſtes Apoſtoli, cum Chriſto Ieoua, ſeu Ioue, ſunt ſeſſuri Iudices. Nam Minerua aduerſus Arachnen in ſua tela, præter cœtera,

Pinxit & antiquam terræ de nomine litem, vbi Met. 6.
Bis ſex Cœleſtes, medio Ioue, ſedibus altis,
Auguſta grauitate ſedent, ſua quemque Deorum
Inſcribit facies, Iouis eſt regalis imago.

Dies me deficiat, ſi omnes fabulas velim recenſere, quæ non ſolum Chriſtianæ fidei myſteria traduut, nuſquam in veteri Teſtamento expreſſa, ſed adiaphora, imò & prophana, quæ poſt Chriſtum natum demum euenere. Prærerquam quod ſuperuacaneum illa modo afferre, cum totus hic liber paſſim ea referat. Nihil de Trinitatis auguſtiſſimo myſterio loquor, quod altero libro oſtendemus, eoſdem ſcirè deſcripſiſſe. Nihil de Chriſti Domini ortu, geſtis, miraculis, morte, reſurrectione, in cœlum aſcenſu, quæ etiam hoc opere ab ijſdem enarrata leges, D. Petri nauigatio Romam, & Cathedra duplex, cum alijs geſtis, morte, aporheoſi, & quæ hanc ſecuta, quæ quidem fabulis Iani (Ianitoris cœli) Æneæ, Vlyſſis, ac Romuli à Poetjs tradita, vti toto hoc libro ampliſſimè docemus, vbi in veteri Teſtamento extant? vbi in eodem, omnia aut pleraque Chriſtianæ Eccleſiæ euenta, caſus, & ſucceſſus, vt præcipue Homeri narrat Odiſſea? vbi Apoſtolorum acta ſiue geſta? vbi, verbi cauſa, D. Bartholomæi nondum nati corpus, in Inſulam Tyberis olim aduehendum? vbi excidium Solymæ ſub Veſpaſiano, Æneidos, & Iliados fabulis potiſſimè contentum? vbi Lauretanæ domus Tranſlatio tot fabulis prædicta? vbi America, ſiue nouus Orbis olim detegendus? vbi Peruuianæ auri & argenti in ea fodinæ, quas per Heſperidum hortos, atque ſua poma aurea, aliaſque fabulas Poetæ deſcribunt? alij igitur fontes, quam veteris Inſtrumenti paginæ, nobis proferendi, vnde illi biberint, nimirum Sibyllini verſus, quos in ſua carmina paſſim trausfudere, vnde à vaticinijs eiuſdem *vates* nominati. Nec enim aliunde Maro, vt ipſe teſtatur, naſciturum Chriſtum verè præſagijt,

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas,
Iam noua progenies cælo demittitur alto. Eclo. 4.

Quem quidem locum, atque totam Eclogam, oratione habita ad ſanctorum cœtum, *Conſtantinus Cæſar* pro Chriſto Gentilibus probando, ſicut & *Lactantius*, grauiſſimè inculcant. adeo ergo verum eſt, quod Petrus ſupra inſinuauit, *Doctis fabulis*, Chriſtum *notum* fieri poſſe. Non aliunde ergo quam ab iſtis *Prophetis*, puta, Sibyllinis (quas Patres *gentium Prophetiſſas* appellant) *Theologiam* ſuam, & *arcana ſenſa* cæteri vates *didicere*, vt B. Clemens Alexandrinus ſupra affirmauit. Quam quidem Sibyllam, quod primi olim Romæ Chriſtiani ad Chriſtum probandum, Gentilibus afferre ſolerent, *Sibylliſtæ* vulgò nuncupati. Vnde quidam Imperatores Libros Sibyllinos, quos maiores antea in Capitolio, & publico ære, atque ſumma cura cautè conſeruarant, cum alijs quibuſdam Poetarum operibus, quod nimium apertè Chriſtum loquerentur, cremandos curarunt. Quamobrem ad Sibyllarum laudem accommodatè D. Hieronymus, in hunc Pſalmi verſiculum: *Dominus narrabit in ſcripturis populorum*,

Iuſtinus Mart. in Apolog. ad Antonin. Baron. ad Ann. 143.

cas

eas populorum Gentilium ſcripturâs, Sibylliarum carmina interpretatus eſt,
quibus vti prophericis ſcriptis de Chriſto, Gentiles ante Euangelium fuerint in-
ſtructi, atque præformati. *Dominus* igitur de Eccleſia ſua (vt Dauid affirmat,
& nos ſupra oſtendimus) alijſque rebus, vti de Romani Imperij euentis, atque
ſucceſſibus, Sibyllis *narrauit*, Sibyllæ Poetis, & Poetæ nobis. *Narrationem*
Eccli. 39. ergo horum *virorum nominatorum* non abijciamus, verùm *conſeruemus, &*
Aen. 6. *in verſutias parabolarum* (fabularum illorum) *ſimul introeamus*. Horum enim
commenta, quaſi *centum aditus*, quaſi *oſtia centum, vnde ruant totidem voces,*
Met. 14. *reſponſa Sibyllæ*: ſunt & *tenuis vox* eiuſdem Sibyllæ, quoniam grandia eius
olim volumina, ad has pauciores fabulas ſunt redacta, quibus tamen adhuc lo-
quens agnoſcitur, iuxta illud vaticinium eiuſdem.

Ibid. *Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam*
Longa dies faciet, conſumptaque membra ſenecta
Ad minimum redigentur onus, nullique videbor,
Voce tamen noſcar, vocem mihi fata relinquent.

Cuius quidem vaticinij ſenſus cap. 30. infra explanatur, vbi de Sibyllis
etiam vberiùs. Nemo ergo reprehendat, aut minoris ducat, ſi de primordijs
Italiæ, ac Romæ ſcripturi, præter cætera, tum à ſcripturis, tum à prophanis hi-
ſtorijs præſidia, Poëtas teſtes adducamus, quos liquet ſua à Sibyllis erudita
commenta, & vaticinia eſſe mutuatos, & earum verſibus ſua olim opera ple-
rumque exornaſſe. Quod duplici ferè ratione, ac modo fecerunt: ſimpliciter,
atque figuratè. Simpliciter, cum Sibyllæ dictum nudè, ac ſine fabulæ vllius or-
natu in medium adducunt, vti mundi Geneſim, ac hominis creationem, quē
Met. l. 1. *effictum* narrant *ad effigiem moderantum cuncta Deorum*, & cuius animum
Horat. *affixum humo*, id eſt terræ limo, *auræ diuinæ particulam*, quod mentem *ſpi-*
Gen. 2. *raculum* vitæ, in faciem Adæ Deus *inſpirauit*. Sic & Orbis diluuium ob homi-
num ſcelera ſimpliciter, & ſine fabula olim expoſuere, necnon ſupremum eius
excidium, ſeu conflagrationem, & cætera innumera. Figuratè porrò oracu-
lum Sibyllæ, per fabulam ijdem, & apologum exprimunt. Eſt autem fabula,
obſcurior quædam allegoria, ænigmati ſimilis, quæ ferè rem incredibilem ſibi
habet adiunctam, vt Saturnum filios deuoraſſe, Romulum, & Remum à fera
lupa educatos eſſe, Gygantes cælos expugnaſſe, & ſic de cæteris. Fabula autem
poëtica, phraſim fictam habet, & modum loquendi à Sibyllino ſolùm diſcrepan-
tem, rem autem, & ſenſum Sibyllæ. Exemplis aliquot totum illuſtremus: Nar-
rauit Sibylla, marito Adæ pomum vetitum ab Eua oblatum, quo ab eo admor-
ſo, omnia mala, atque miſeriæ in mundum intrarint. Idem figuratè, ſiue fa-
buloſè enarrans Poëta, à Pandora (Eua omni dono naturæ ornata) thecam,
aut pixidem ait Epimetheo traditam, in qua orbis vniuerſi mala clauſa forent,
qua demum aperta (dente Epimethei in pomum defixo) in mundum omnia
illa inuolarint. Narrauit Sibylla, ob pomum illud ab Adamo commorſum,
omnes filios eius morti obnoxios effectos. At narrat Poëta, à Saturno (qui eſt
Satur Annis, ſeu longæuus Adam) filios eius omnes deuoratos eſſe, quaſi in
illo pomo cuncti incluſi fuiſſent. Narrauit Sibylla, eiectum ob id Paradyſo Ada-
mum à Deo, qui poſtea carne hominis ſuſcepta eius filius fuit. At narrat Poëta,
Saturnum à filio Ioue, (qui Ieoua) cæleſtibus regnis exterminatum. Narrauit Si-
bylla, filios Noë turrim Babel olim extruxiſſe, qua vſque ad cælos peruenire
poſſent. At narrat Poëta Gigantes (terra homines genitos) congeſtis monti-
bus, atque cumulatis, cælum affectaſſe, & contra ſuperos olim pugnauiſſe. Nar-

rauit

rauit Sibylla Ionam à Ceto abſorptum, in eius aluo incolumem, & ſaluum manſurum; At narrat Poëta, *Derceten*, ideſt, belluam Cetum, à δέρκω & κῆτος, in hominem mutatam, ſquammis tamen retentis, quibus ſtagna incoleret, atque ſuos artus humanos velaret, iuxta illud Ouidij

Cogitat, & dubia eſt, de te Babylonia narret
Dercete, quam verſa (ſquammis velantibus artus) Met. 4.
Stagna Palæſtini credunt coluiſſe figura.

Narrauit Sibylla, eumdem Ionam Ceti aluo liberatum, ſenem in terra victurum, atque moriturum. At narrat Poëta eiuſdem Ceti filiam columbam in turribus extremos annos exegiſſe, alluſione ad nomen Ionæ (quod eſt hebraicè columba) qui quòd ex vtero Ceti ſit egreſſus, ingenioſè eiuſdem filius, ab Ouidio hic fingitur:

An magis, vt ſumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos? Ib.

Venio ad hiſtorias noui Teſtamenti. Narrauit Sibylla, Mariam Virginem, ſolam cubiculo incluſam, de Spiritu Sancto in eam ſuperuenturo, olim concepturam. At narrat Poëta, Danaen (Iordaneam, ſeu Iudæam) Virginem in turri concluſam, cæleſti & aureo Iouis (qui Ieoua) imbre impręgnatam eſſe, factum id Poëta credens, quod olim futurum, quia forſitan Sibylla verbo præteriti aut præſentis temporis pro futuro vſa, prophetarum more. Narrauit Sibylla eamdem Virginem, nullo hoſpitio receptam, Chriſtum Deum & hominem, in ſtabulo publico parituram eſſe. At narrat Poëta, Latonam omnibus terræ hoſpitijs excluſam, & exigua ſede ad partum negata, in Delo (publico ſiue manifeſto loco à verbo Δηλόω) geminos Apollinem, & Dianam edidiſſe: quorum ille Chriſtum hominem ſignat, Diaboli exterminatorem, à voce ἀπόλλυμι, extermino, perdo, hæc autem Diuinitatem; ſeu diuinam mentem à Δια & Νοῦς, cui etiam ob Tres Diuinas Perſonas, tria ora affingunt. Latona enim Deipara appellata, quaſi Latina à Latio, in quod eius effigies, atque Nazarena Ædes erat transferenda. Narrauit Sibylla, eumdem Chriſtum in Caluariæ monte, ob hominum ſalutem, acerbos cruciatus laturum, imo ſe victimam in ara Crucis Patri oblaturum, ſed à morte rediturum, glorioſo corpore, cælos aſcenſurum. At narrat Poëta, nempè fabuloſè, eumdem Herculem Deum, in Oetæo (tantum non Iudæo) monte, inter ſacrificandum, veſte (ſuæ humanitatis) flamma (charitatis in homines) correpta, & clauæ impoſita ceruice (Cruci, quæ ob clauos eidem affixos claua appellata) diuturnos cruciatus tuliſſe, & illo igne tandem conſumpta re (mortalitate) quam à matre acceperat, illæſo manente, quod erat à Ioue (ſeu Ieoua) parente, poſtea renouatum, ac multò auguſtiorem, quam antea effectũ, quadriiugo curru in cœlos euectum. Narrauit Sibylla, Spiritũ Sanctũ in Apoſtolos ſimul congregatos olim deſceſurũ. At narrat Poëta, Vulcanũ Deum ignis (Amoris diuini) à Ioue deiectum in terras, in *Synthies*, hoc eſt, vnà congregatos, viros cecidiſſe. Poſſem infinita eiuſmodi afferre, verùm ad fabulæ vim aperiendam, illa ſufficiunt, nec non ad docendam, & manifeſtandam harum authoritatem, quæ tot myſteria Chriſtianæ fidei ſuis inuolucris ſeu figmentis tegant. quamobrem enim illas aſpernemur, quibus etiam Spiritus Sanctus, in Scripturis vti dignatus eſt? vnus ille locus erit inſtar omnium, vbi *ligna agri* ſeu arbores ad creandum Regem comitia celebrant, regnumque oblatum renuente *Oliua*, *Rhamnus* arborum peſſimus, & ineptiſſimus, hoc ſceptrum capeſſit. Porrò duæ cauſæ occurrunt, cur iſtis figmentis tantoperè Poëtæ olim delectati,

ſtati, vt pleraque Sibyllæ oracula ijs obuelarint. Primo vt ſuauiùs iſtis allego-
rijs in animos illa influerent, nam voluptatem omne ænigma ferè habet adiū-
ctam, vel potiùs, vt Sacra myſteria jis quaſi velis cooperta, Sacrariora vulgò
Li.5.ſtrom. haberentur. Nam vt ſapienter B. Clemens Alexandrinus ait: *Temeratur*,
quod tritum eſt, & eò ampliùs, quæ per ænigma deſignantur, multò magis æſti-
mantur, vt corpora maiora, denſioraue ad oculos fiunt, quæ ex aqua aut per
nebulam intuemur. At falſa plurima in his fabulis tradunt. Quis infitiatur?
nam Sibyllarum prauo intellectu, in eorum ſcripta errores non pauci irrepſere,
quos etiam toto illo libro paſſim detegimus. Et Homerum, vt inſignem ſuorum
carminum deprauatorem, in Sibyllinis, quæ circumferuntur, acriter Sibylla
redarguit. Nec ſolus Homerus, ſed etiam Heſiodus, & cæteri ferè, Sibyllæ ver-
ſus ità confudere, nulla propè habita ratione loci, aut temporis, Topographiæ
ſeu Chronologiæ, ordinis rerum, vt Iliadem, Odiſſeam, Aeneidem, Faſtos,
Metamorphoſim, Thebaidem, Argonautica, aliaque ſimilia opera, Sibyllinos
centones quoſdam, atque rapſodias nominare poſſis. Quod etiam Virgilius
Aen.3. ſubobſcurè fatetur, quando à cardinis ſeu *ianuæ vento, folia Sibyllina* aſſerit ita
perturbari, vt nullo labore, atque induſtria, in priſtinum ordinem *reſtitui*
queant, qua quidem fabula, Interpretum Poëtarum vitia & errores, eleganter
notat, qui ad obſcurum Sibyllæ antrum, quaſi ianuæ quædam nobis extitere.
Cur ergo, inquies, hæ *doctæ fabulæ*, quas tot menda inquinant? Quòd etiam in
earum erroribus, mendacijs, & mendis, Sibyllæ doctrina clarè pelluceat. Non
enim, ſi falſam quamdam circumſtantiam loci, aut temporis, perſonæ, aut
rerum hiſtoricus interdum narrando afferat, continuò Summariæ veritas hi-
ſtoriæ labaſcit. Sic eſt in Poëtis, vt hiſtoriæ Sibyllinæ corpus ſemper in his agno-
ſcas, tametſi interdum adiunctis non veris vſquequaque conſtans, quæ hi adie-
cere, vel peruerſa interpretatione decepti, vel quòd genio ſuo indulgentes,
veriſimilitudinem potiùs, quàm verum ſequantur. Quid, quod & ijdem inter-
dum plus errando docent, quam ſi non erraſſent? quis enim Euchariſticis Sa-
cris verum Chriſti Corpus contineri non magis credat, cum *gaudere feris al-*
taribus Heſus, hoc eſt, *Ieſus*, ab ipſis dicitur, quam ſi ſacra & diuina altaria illa
vocitaſſent? Item *Thyeſtæam Cænam*, cum feram & crudelem nominant, ob quam
poſtridie *ſol lumen negarit*, in vltima Chriſti Cæna Corpus eius fuiſſe errando
demonſtrant, qui verus *Thyeſtes*, hoc eſt, *cibum immolans*, à θύω & ἑστία, *fratri*
Apoſtolo, *ſub occulta dape filios epulandos obtulit*, pridie quàm ſol defuerat, eò
quòd hoſtias panis atque vini, tanquam ſuas proles, ipſe Apoſtolus conficere
debebat, conſecrare, atque conſumere, à Chriſto ipſis tunc in cæna oblatas.
Itaque fabulas *Sibyllarum Echones* rite appellaris, quæ ſæpius perfectum, non-
numquam imperfectum, numquam non aliquem harum ſonum reddant. Non
rectæ autem interpretationis, nempè Sibyllarum, plures in Poëtis cauſas de-
prehendo, quarum hæc maxima, myſteriorum obſcura altitudo, quæ Sibylla tra-
didit, quæ minùs illi capientes, in errores lapſi; ſicut ex ſublimibus ſcripturarum
arcanis innumeras hæreſes exortas videmus. Hinc ex Trinitatis auguſto myſte-
rio in Sibylla lecto, prauèque intellecto, plures illi Deos, ſeu Polytheiſmum orbi
inuexere, vti altero libro fusè explicandum. Hinc Saturnum Adam Deum cre-
didere, quod Dei Incarnati parentem futurum ex Sibylla diſcerent; hominem
Dei Patrem, Deum malè interpretati, ob Incarnationis myſterium minùs com-
prehenſum. Hinc *Deam Floram*, caſtiſſimam Virginem, *Nazaræam* matrem
(quod nomen hebraicè *floram*, ſeu *floridam* deſignat) eò quòd extra connubium
nem-

nempè conſummatum, paritura m filium ex Sibylla noſſent, ſcortum putauere, Myſterium Virginis ſumma integritate quondam concepturæ, haud percipientes. Hinc & *Ianum* Petrum, *cæli Ianitorem* (vti Ouidius ſanè interpretatur) Carnam Virginem (Eccleſiam Romanam eiuſdem Iani Virginē Sponſam) conſtupraſſe aſſerunt, & concubitus præmium ius cardinis (Eccleſiæ claues, quibus cardo cæli, ac ianua clauditur, atque reſeratur) Carnæ illi dediſſe, myſterij ignari, Eccleſias Sponſas Pontificum eſſe, & Epiſcoporum, vt Sibylla quidem ipſos docuerat, verum virgineas, & Spirituales, quod ignorauere. Simili ratione ob myſterij ſublimitatem minimè comprehenſam, cum Deum (Iouem ſeu Ieouam) plures animas Sanctas in terris olim dilecturū, ex Sibylla vate percepiſſent, eaſq; in Sponſas ſuas adlecturum, eumdem Iouem, ſeu Ieouam (quem maritum Iunonis, ſecundæ Trinitatis perſonæ ideo credidere, quod ex vtroque Spiritus Sanctus proceſſiſſet) ſæpius adulterum, & virginum caſtarum ſtupratorem fecere, ſpiritalem amorem, ſpiritales nuptias, ſpiritales Sponſas, ad carnalem & laſciuū amorem, & coitum, per ignorantiam ſummam transferentes. Ex eadem inſcitiæ radice, Iunonis odium, & Zelotypia aduerſus has animas Ioui caras profecta, quòd Sapientia Æterna electos ſuos aduerſis multis, & filios ad ſe ſpectantes caſtiget, quod illi in odium & Zelotypiam, carnali & humano more refuderunt. Sic tanquam Spiritualium rudes & ignari, ſpiritales pugnas atque victorias aduerſus vitia, vitioſos homines, & animæ hoſtes, carnem, ac dæmonem, carnali ſenſu quoque explicarunt, vti in Achille Chriſto, ad Ilium, ſeu Æliam Solymam (apud Homerum) obuios quoſque cædente, & Virgiliano Ænea (quem Petrum eſſe demonſtramus) cum Latinis adhuc idololatris, pro Sponſa ſua Lauinia (Eccleſia Romana) acriter depugnante liquet. Non rarò autem in Sibylla, nominum & vocabulorum magna cognatio, ſeu ſimilitudo Poëtis illuſit. Ita pro *Helia*, Ἥλιον ſolem in ea legere, & Heliæ Currum, & igneos equos, quos illi Sibylla cum ſcriptura dabat, Ἡλίῳ ſoli tribuere, ſic *Iuppiter*, ab eis pro *Iapheto* in eadem lectus, quem in Taurum Europam vehentem propterea murarunt, quia in Tauricam primùm translatus eſt, & Europam (filios Europæos à ſe ſummopere dilectos) per mare deuexit. Haud abſimiliter *Paridem* (Adam *Paradyſæum*) qui pomum diſcordiæ cauſam inter Deum & homines, Veneri ſuæ Euę donauit (hoc eſt, in gratiam eius manducauit) ſpreta Dea Minerua (Sapientia Æterna) & Iunone (quæ verbum Patris, ſeu filia mens, ab Τῆς & Νῦς) cum *Pari Idæo*, hoc eſt, *Phariſæo Iudæo* confundunt, à quo (Chriſtus) Achilles cæſus, & Helena (vna Diuinitas) Menelao (populo Lunari Iudæo) per mortem erepta, eadem nominum cognatione in errorem inducti. Sic duos *Saturnos*, & duas *Veneres*, & duas *Medeas*, duplicem item *Argonautam*, vt hic Liber monſtrat, in vnum conflarunt, quod quidem nomen appellatiuum, aut proprium, vtriſque commune in Sibylla legerent. Contrario errore, rem vnam plerumque aut perſonam, in plures diuidunt, ac quaſi diſcerpunt. Verbum Patris, Sapientiam Aeternam, in Iunonem, & Mineruam, ſeu Palladem, Iaphet in Saturnum, Euandrum, Oenothrum, Herculem &c. D. Petrum, in Ianum, Aeneam, Vlyſſem, & Romulum &c. imò Chriſtum in Apollinem ſeu Phœbum, Mercurium, Martem, Bacchum, ſeu Liberum, Achillem, Herculem, alioſque complures, malè diſſecantes, vti toto hoc opere ad oculum monſtratur. Sed antequàm fabulas miſſas faciamus, breuiter nobis diluendum, quod ex illo Apoſtoli vaticinio aduerſus eaſdem inferri videtur: *Erit tempus* (inquit) *cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros* 2.Tim. 4

prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu verò vigila. 2.Epiſt.c.1. Quis tam hebes & rudis, qui hoc vaticinium ad *fabulas doctas* Poëtarum transferat, quæ, tantùm abeſt, vt *ſanæ doctrinæ* aduerſentur, vt eam magnoperè confirment, vt ſupra monſtratum, & Chriſti *virtutem*, atque *præſentiam*, ipſo D Petro clarè inſinuante, *notam facere* queant? De *fabulis* igitur, vt ex textu liquet, *magiſtrorum prurientium auribus, qui ſanæ doctrinæ contrarium docebunt*, locus intelligendus, ſicut idem Apoſtolus Epiſtola ad Titum, Iudæorum doctrinam *fabulas Iudaicas* nominat. cuiuſmodi *fabulæ* (cum ad orientales vaticinium iſtud dirigatur) fuere Arriana dogmata, & Neſtoriana, & eorum, qui Spiritus Sancti Perſonæ, & Proceſſioni iniuria ſcripſere, ac potiſsimè Mahumeti doctrina, quibus corrumpendos Græcos, atque Epheſinos Apoſtolus prædicit. Nam ſi *doctæ fabulæ* id vitium ac crimen haberent, vt doctrinæ ſanæ repugnarent, an doctas illas Petrus appellaſſet? an non potius rudes, imperitas, vanas, peſtiferas, noxias? an Prophetico ſermoni, licet inferiores, illas comparaſſet? ſic & Apoſtolus Paulus, non *doctas*, ſed *aniles fabulas deuitandas* ait, quas anus de rebus ſacris ſuperſtitioſè comminiſci ſolent, & quæ ſunt de *genealogijs interminatis*, quæ quæſtiones magis, quàm ædificationem in fide Chriſtiana præſtant, quibus ſanè animum intendere vetat, non verò Poëtis, quos non vno loco ad res grauiſſimas confirmandas adhibet, vt ſupra oſtenſum. Hæc igitur de fabulis ſatis, de quibus hactenus copioſè præfati, vt earum pondus atque authoritas ad quamuis hiſtoriam probandam, magis innoteſcat. Tum quòd plures veterum hiſtoriæ, quibus noſtri operis inſtitutum firmatur, fabularum potius, ſicut oſtendemus, quã hiſtoriarum nomen mereantur. Vnde Annianos Authores, tanquam fabuloſos, quoque recipimus, vbi horum figmenta in hoc argumento, cum alijs fabulis ſiue hiſtorijs, bellè conſentiunt. De vtilitate porrò, atque fructu operis, præfari omittimus, quando argumenti dignitas atque pondus, ex proximè allato ſummario pateat, quod non ſolum Europæ, Italiæ, ac Romanæ Vrbis primordia adhuc ignorata promittit, ſed & plurima fidei Chriſtianæ, ac Eccleſiæ Romanæ confirmanda dogmata, ac traditiones, ex Sibyllæ folijs, atque oraculis, quæ Euangelium atque Chriſti ortum diu præceſſere. Totum vero hoc opus in duos libros diuiſimus, quorum hic primus Veteris, ac Primæue Italiæ quaſi Annales refert, tametſi quæſtionibus varijs crebrò interruptos. Alter autem Theologiam explanabit, antiquis Latinis, atque Europæis à Sibylla traditam, vbi de natura atque origine Deorum Gentilium, Deo dante, agemus. Interim primo Lector fruere, dum bonis auibus atque auſpicijs, alter ſimiliter in publicum prodeat.

VERA ATQVE NOVA HISTORIA ROMANA

SEV

ORIGO LATII VEL ITALIAE AC ROMANÆ VRBIS

E tenebris longæ vetuſtatis, in lucem producta.

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

1 A Noë filio, qui dicitur Iaphet, *Europæos* tanquam à parente, ſuam & ſui nominis originem ducere.
2 Ab hoc item *Latium*, & *Latinum* genus, ac ſermonem.
3 Quatenùs docta antiquitas ſuum hunc *Europæ*, ac potiſſimè *Latij* Patrem agnouerit, aut ignorauerit?

1 PRIMVM omnium ſatis ex Moyſe conſtat, tres Noe filios Semum, Cham, & Iaphet, ante diluuium ſuſceptos, & ex Arca poſtmodum cum parente egreſſos, omne hominum genus in vniuerſum orbem diſſeminaſſe. Gen c.9. Quorum duo priores, cùm Aſiæ, ac Lybiæ (poſtea Africæ dictæ) vacua occuparent, Iaphetum in Europam tertiam orbis partem, filiorum, & nepotum colonias duxiſſe, eadem Scriptura annuente Cap.10. didicimus, eò quòd ab eo, & quatuordecim liberis *diuiſas gentium inſulas* eſſe tradat. Quas quidem Europæas fuiſſe nemo dubitabit, quiſquis perſpexerit, in Aſię, atque Africæ continente, celebres, aut paulò am-

priores nullas, aut vix vllas certè reperiri, & Europam iiſdem Inſulis prope-
modum vniuerſam conſtare. Taurica nempè Cherſonneſo, Thracia, tota Græ-
cia, cuius ſunt *Inſulæ Ionio in magno*, Italia, Hiſpania, cæteriſque quam
plurimis. Nam *Inſulas Gentium* à Moyſe iſto loco dici, terræ tractus ingen-
tes, ad quos primi homines non niſi nauigio commodè è Syria traiecerint,
quamuis non vndique mari præcingantur, plurimos ſacros Interpretes au-
thores habemus. Scripturæ conſentit Ioſephus Antiquitatũ Iudaicarum lib. 1.
cap. 6. vbi ampliſſimas Iaphetiorum ſedes, à Tauro & Amano montibus, in
Aſia maiore, ad vſque Gades Hiſpanicas porrigit. Cui adſtipulantur pluri-
mæ eorumdem locorum regiones, quæ Iapheti atque filiorum, quos Scri-
ptura memorat, appellationibus vetuſtis etiam hodie gaudent, vti infra
monſtrandum. Sed *Europæ* nomen ab eiuſdem *Iaphet* vocabulo deductum,
omni dubitationi locum certè eximit. Illud enim græcè, hoc autem hebraicè
Latitudinem, vel *Dilatationem* ſonat. Nam *Europa* ab Εὐρὺς πλατύνεσθαι, quod eſt
fieri latum, ſiuè dilatari, & *Iaphet* à radice *Iapatah*, latum, ſiue dilatarum
Cap. 9. hebraica voce ſignificat. Quo fit, vt ad illum Geneſeos locum: *Dilatet Deus
Iaphet*, primùm Interpretes id notandum ducant, iiſdem literis *Iaphet*, &
dilatet hebraicè efferri, ne *lati* ſiue *dilatati* ſignificationem dubites illi tribuē-
dam. Tum hanc elegantem paronomaſiam obſeruent: *Dilatet Deus latum*,
ſeu latum nomine Iaphetum, Deus quoque Latum reuera efficiat, & ſit
Europæus, hoc eſt, dilatatus. Quod quidem vaticinium minùs explicatur,
niſi Europæorum Patrem illum agnoris, qui præ Aſiaticis, atque Africanis
immensùm aucti atque propagati, in tabernaculis Semi tandem habitarunt,
vti & hodie per Turcas Europæos habitant. Congruunt his ad amuſſim *fabu-
2. Petri c. 1 læ doctæ* Poëtarum, quibus Sibyllina oracula contineri, in Apparatu ſupra
oſtendimus, quæ *Iapetum* Patrem *Dilatatorum*, hoc eſt, Europæorum, vti
ingenioſè, ſic etiam ingenuè fatentur, dum prolem eius fingunt, hominibus
è luto formatis, Græciam & Europam omnem impleuiſſe. Huc quoque ſpe-
ctant Deucalionis, & Pyrrhæ (quæ Iaphetum, eiuſque coniugem appellatiua
ſua voce referunt) fabuloſi lapides poſt terga proiecti, *vnde homines nati, du-
rum genus*, hominum iacturam diluuio factam, in eadem Græcia inſtaurarunt.
Orpheus in Argon. Sed & Argonautarum nauigatio prima, omnium fere antiquorum ſcriptis ce-
lebrata, in quibus *Latinus, Iphys, & Iphytus*, vt celebres heroës, quoque me-
morantur, ſuo curſu à Phaſidis oſtio ad Pontum Euxinum, per duos Boſ-
phoros Cimmerium & Thracium, hincque per Græciam, in vtramq; Heſpe-
riam, Hiſpaniam, & Latium, an non perſpicuè per *Latinum, Iphym, & Iphy-
In tab. Eur. Gen. 9. 10. *tum*, Patrem *Iaphet* colonum Europæ teſtatur? quid plura? ab Iapheto &
fratribus Semo atque Chamo Scriptura Sacra omne hominum genus vniuer-
ſæ terræ *diſſeminatum* à diluuio prodidit. Ab eodem Iapheto & filijs eius, *di-
uiſas* quoque *gentium Inſulas* eſſe. Et vt de Inſulis Europæis dictum id cre-
Gen. 10. deres, eidem pro filio *Iauan*, pro nepotibus *Eliſam* & *Cethim* aſſignat. *Iauan*
porrò Septuaginta Ἰωυὰν vocant, Hebræi ſine punctis *Ion*, ne *Iones* & *Ionios*
Græcos dubitares ab hoc appellatos, præſertim cum & hodie Græci *Iauan* &
Iauanim hebraicè vocentur. Nunc iidem Græci Ἕλληνες, imo Ἕλλησι in dandi
caſu appellari, nonne ab *Eliſa* nepote Iaphet deſcendere videntur? vnde
Mach. 1. porrò Alexander Magnus egreſſus ad orbem domandum à Scriptura dicitur,
non de *terra Cethim*? Itaque per *terram Cethim*, qui Iapheti nepos, eamdem
Græciam Scriptura deſcribit; vt intelligeres, in qua parte orbis Iaphetij & Ia-

phet olim cõmorati, nempè in Europa. imò quoties vocabula *Cetim* & *Cytim* ià iiſdem literis ſacratis occurrunt, ea per *Græcos* vel *Italos* toties Septuaginta vetterunt, vt edoceremur in diuiſione terrarũ, Europam pro ſorte atque portione Iapheto obtigiſſe. Itaque maneat exploratum, quod Hiſtoricorum omnium prophanorum (qui quidem nunc extent) antiquiſſimus Herodotus In Tabula Europæ. illis verbis negant: *Europa, vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis* Lib.4. *author extiterit, ab aliquo mortalium compertum eſt*. Etenim ſi pluribus etiam indicijs opus eſt,

Latium in Europa, atque adeò orbe vniuerſo primaria regio, ab ipſo Iaphet primum inhabitatum, & ab eodem Patente *Lato* Latium appellatum, ſicut & *Latini*, & *Latina* lingua, omnem facile coniecturam vincit, Europam ab eodem cultam atque nominatam. Nam præter apertiſſimum Etymon nominis *Latij*, ac *Latini* à *Lato* cuius eſt Synonymum hebraicum *Iaphet*, Italiam in qua vetus atque nouum Latium, olim *Iapygiam*, quaſi *Iapyetiam*, ſiue *Iapytiam* (vbi quoque promontorium *Iapygis*, & ventus *Iapyx* ab Italia in Græciã ſpirans) à vetuſtiſſimis Hiſtoricorum dictam accepimus. Item *Auſoniam*, quæ etiam *adauctam*, ſiue *dilatatam* Græcè ſignificat, à verbo Αὔξω. Item *Oenotbriam*, quaſi *Oenotbrij* ditionem, hoc eſt, Iapheti, qui à Patre Noë, ſeu Oenothro vini inuentore (nam οἶνον Græci vinum dicunt) *Oenotbrij* nomen deriuauit. Iam verò eadem Italia, antiquorum *Arcadum*, & *Aruntum* ſiuè *Aruncorum*, et *Aboriginum*, & *Euandri* à Romanis Scriptoribus decantata Sedes, quid niſi per denſas vetuſtatis nebulas, in primos illos Latij Inquilinos, Iaphet atque Coniugem, quaſi digitum intendit? qui quod ſoli inter Europæos, in Arca paterna, tempore diluuij incluſi manſerunt, *Arcadum* nomen obtinuerunt, atque etiam *Aruntum*, ſiue *Aruncorum*, vnde *Aruntes*, *Aurunci*, vel *Arunci* orti, veteres quidam Italiæ populi, à radice hebraica *Aron* vel *Areuna* Arcam deſignante. Quid *Aborigines*, quos *auctores* atque *conditores Romani generis*, & *Italiæ* primos *indigenas*, cum alijs Scriptoribus pluribus, Dionyſius facit, quoſque *Arcadicos* eſſe ſuſpicatur, an non ijdem *Iaphet* atque *vxor*? qui quia à nullo Europæo geniti, *Aborigines* dicti, tanquam Halicar. *abſque origine* homines, nempe in Europa, vel quòd *ab* his omnes Europæi Ant.Rom. *originem habeant*, & *inde geniti* ſint, hinc *Aboriginum* & *Indigenarum* ſingu- lib.1. lare fuerint vocabulum adepti, vti & *Arcadum* ab *Arca* paterna, in qua olim clauſi. Conſonat & *Euandri* ſedes in eodem Latio, hoc eſt, hominis boni, vel hominis lati, ab εὖ ſeu ab εὐρὺς ἀνήρ, qui idem *Romanæ conditor Arcis* à Marone canitur, Aen.8. nam à bonitate ſiue pietate in parentem nudum, ipſæ Sacræ Literę Iaphet commendarunt. Nec ipſum *Italiæ* aut *Aetaliæ* nomen, ab ἀετὸς ἁλὸς, hoc Geneſ.9. eſt, Aquila marina deductum (vnde forſitan Aquilæ Romani Imperij inſignia fluxère) tantillum à noſtro propoſito abludit. Nam quia Iaphet maria omnia Europæ, quaſi Aquila quædam peruolarat, in iis generosè prouocans proles ad volandum, ſuiſque nauibus, atque comitatu paterno deducens, eaſque quaſi alis ſuis in totam Europam, ac Latium poſtremò importans, regioni illi ſuæ occidentali, ſiuè Heſperiæ, *Aetaliæ*, quaſi Aquilæ marinæ (quæ conuerſo modo *Halyætus* dicitur) præter nomen, inſignia dediſſe, haud temerè arbitramur. Cui accinit ex parte Virgilius

Eſt locus (Heſperiam Graij cognomine dicunt)
Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ, Aen. 3.
Oenotbrii coluere viri, nunc fama, Minores.

Ita-

Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.

Hinc enata fabula de Aquila Promethei ad Caucaſum iecur arrodente, qui quidem Prometheus Noe cenſendus eſt, vetus *Prometheus*, hoc eſt, *Propheta* per excellentiam, centum annis ante diluuium illud præſagiens, tum inſueti ædificij labore, tum frequenti verbo, atque concione ad populos ipſum irridentes, quaſi in fabrica Arcę inſaniret. Sed quia filius eius chariſſimus Iaphet in terrarum diuiſione, æternùm ab ipſo diuellendus erat, ab ipſo (inquam) Caucaſi montibus alligato manente (vbi eius cubile, teſte Appiano in Mithridaticis, magnus olim Pompeius inuiſit) hunc Promethei dolorem, curam, pro filio iter longiſſimum, & periculoſum maris capeſſente, vt di-
Geneſ.9 uino dicto de *terra replenda* obediens eſſet, per Aquilam iecur exedentem Vates expreſſerunt, tanquam ſi Aquila maris Iapetus, ſeu Romana Aquila à Patre diſcedens, continuo deſiderio ſui, cura, atque metu, patrium animum, pectuſque affeciſſet. Neque contemnenda quoque coniectura Argonautarum nauis reſidua tabula, ad Martialis Poëtæ vſque tempora, ſub
Epigr.lib.7 Domitiano, Romę conſeruata, cuius in eamdem Epigramma hoc legitur

Fragmentum, quod vile putas, & inutile lignum,
Hæc fuit ignoti prima carina maris.
Quam nec Cyaneæ quondam potuere ruinæ
Frangere, nec Scythici Sæuior vnda freti,
Sæcula vicerunt, ſed quamuis ceſſerit annis,
Sanctior eſt ſalua parua tabella rate.

Ex quo intelligimus, primorum Europæ colonorum curſum, ex Colchide per Scythicum ſeu Euxinum Pontum, in Latio demum ſubſtitiſſe, vbi extracta claſſis poſt Romam fundatam, in *Argileto* tandem computruit, & quaſi letho quodam defuncta eſt Fatidica illa pinus, & vocalis Argo, vnde Romanum *Argiletum* ſibi nomen fecit. Atque vt nos illa grauiſſima omnia deficiant, cùm ſanè alicubi terrarum præcipuo humani gene-
Geneſ.9. ris Amplificatori, et Auguſto Patri, diuino Oraculo teſte, ſuus ac præcipuus locus debeatur, vbi potiùs eum collocemus, quam in eo terrarum tractu vacante, & à nemine poſſeſſo, qui nomen eius hebraicum (Lati) in iſtis vocibus *Latij*, ac *Europæ*, poſt tria annorum millia ſupra octingentos, adhuc hodie retinet? quique inter omnes Orbis regiones, atque Monarchias, maximè dilatati Imperij decus ſibi peperit?. His ergò adducti *Latum*, & auguſtum proprio nomine Iaphet, & diuinitùs etiam reapſe *dilatatum, Latij* regionem cum *Latino* nomine, & ſermone, ſibi vendicare iure permittimus, eique vt vero parenti, omnes Europæos, tanquam proles damus, quos ſine plagio nemo illi auferat. Nam quod ad Latinum ſermonem attinet, ſanè vel ex nominis notatione liquet, non alia lingua Iaphet vſum fuiſſe (præſertim cum hi primi homines, vti Moyſes docet, iux-
Geneſ.10. ta *Linguas varias* terram ſecuerint) atque adeò primigeniam eſſe, & ſoli hebraicæ de antiquitate palmam concedere. Declarat id inſcriptio Crucis Do-
Cap. 23. minicę apud S. Lucam, vbi *Latinæ* Literę hebraicis proximè apponuntur, à quibus Grecę remotiores, ab his minoribus ad illas maiores, quaſi quodam gradu, & aſcenſu facto. Ac tametſi in ſuo textu Euangelico Ioannes, Gręcanicum titulum Latinò præponat, non eſt is cenſendus ordo dignitatis, ve-
Cap. 16. rùm myſterij, eò quòd hebraica Biblia in Gręcum ſermonem prius, quàm in Latinum fuere conuerſa. Latinum porrò Idioma cum Græco, & alijs in con-

ſuſione

fuſione Babylonica exortum,vſque ad Barbarorum irruptionem in Latium, ibidem intactum, & ſincerum in vſu permanſit. Quod quia Patris Latinorum, ac Europæorum vernaculum erat, omnibus tùm Græcorum, tùm aliorum, vt pote filiorum ac nepotum, linguis pręcellebat.

3 Antiqniſſimum autem hunc ſplendorem Latini generis, nominis, atque linguæ, temporum ſitu, & rubigine infectum ac inobſcuratnm, quiſquis demiratur, neque propterea ad notitiam eius, amplam & ſagacem Græcorum veterum, atque Latinorum eruditionem olim perueniſſe, velim animaduertat, ipſam vetuſtatem hebraici ſermonis, & literarum ſacrarum penitus rudem & ignaram, Sibyllinorum nihilominùs adminiculo librorum, Iaphetum generis Europæi poſt diluuij aquas inſtauratorem, & Latij parentem fuiſſe odoratam, vti hæc nomina *Iapeti*, *Iapygis*, *Auſonis*, *Oenotbri*, *& Euandri* teſtantur, *Regis Latinorum*, *Aboriginum*, *Arcadum*, *Aruntũ*, *Aruntorum*, nec non *Deucalionis*, *Latini*, *Iphiti*, ſeu *Iphis* Argonautarum, ac maximè *Saturni* primi Italiæ parentis, & coloni. Nam *Iapetum* Homerus Scripturæ ſacræ prorſus accommodatè, appoſito *dilatati* ornat, dum Ἰάπετον Εὐρυτενῆ vocat. *Saturnus* item, quaſi *ſatur annis* Marco Tullio interprete, ab antiquis dictus, à quo non abludit Annianus Xenophon, (quiſquis demum Scriptor ille extiterit, qui *de Aequiuocis* vulgò circumfertur) *Saturni dicuntur familiarum nobilium Regum Seniſsimi*. Ideò forſitan ad etymon alludens, Saturnum quoque Virgilius *Senis* epitheto affecit: *Saturnuſque ſenex, Ianique bifrontis imago*. Quamobrem iſto nomine ob prouectam ætatem, & quandam vitæ quaſi ſaturitatem, *Iaphet* inſignierunt, quem longæuum fuiſſe ſacratæ Paginæ non obſcurè indicant, cum fratrem eius Semum aſſerant ad ſexcentos annos vitam produxiſſe, et omnibus ante diluuium hominibus natis, vſque ad miraculum ætatem prorogent. Quibus conſentaneè à Virgilio à Sybilla edocto, *Longæuus Iapyx* idem Iaphet canitur, terminatione Latina, vt Hebręus, donatus. Verùm antiquorum hæc prima ignorantia fuit, quòd Etymologiam eius hebraici nominis non ſunt aſſecuti, deinde plurimorum nominum, quæ in Sibylla legebant, ſignificatione decepti, proque appellatiuis propria intelligentes, vnum hominem Iaphet in in plures perſonas malè diſcerpſerunt, & eadem de cauſa, puta, Sibyllarum prauo intellectu, varias hiſtorias inter ſe miſcuerunt, atque confuderunt, & Poëticis figmentis, atque mendacijs vera inſpergentes, vti noſter ſupra monuit apparatus, liquidos hoſce Sibyllinæ veritatis fontes ſæpius turbauerunt. Quod etiam in exemplo *Saturni* manifeſtè cernitur, nam duos Saturnos, Adam atque Iaphet, in vnum conflantes, commune hoc nomen ob longiſſimam ſuam ætatem adeptos, vni illi non ſolummodò falſa, ſed maximè etiam diuerſa affinxerunt, vt ex illo carmine Virgilij patet:

Primus ab æthereo venit Saturnus Olympo, Aen. 8.
Arma Iouis fugiens, & regnis exul ademptis,
Is genus indocile, & diſperſum montibus altis
Compoſuit, legeſque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuiſſet tutus in oris.

Item ex Ouidio Faſt. 1.

Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus Regnis à Ioue pulſus erat.
Inde diù genti manſit Saturnia nomen,

Dicta

(margin notes: 2. de Nat. Deorum. — Gen. 11. — Aen. 12.)

Dicta quoque eſt Latium terra latente Deo.

Nam *Saturnus Adam* maritus *Opis*, hoc eſt, *Eua*, opem & adintotium præſtantis ad ſimile ſibi generandum, qui cęlitibus regnis, & ęthereo Olympo, hoc eſt, Paradyſo, à *Ieoua* filio (Ioue antiquorum) depulſus & eiectus fuit, & qui Χρόνος dictus, quia temporis ab ipſo, et annorum mundi Chronologia incœpit, quique (vt fabulę quadamtenus quoque meminerunt) ſuos filios omnes miſero illo vetiti pomi morſu occidit, et quaſi incluſos in hoc deuorauit, is (inquam) *Saturnus*, in Eden, ſeu India poſt exilium ſuum è Paradyſo, non autem in Latio vixit. At *Saturnus Iaphet* in eodem Latio, non quidem vt Deus, ſed vt homo & parens Latinorum poſt diluuium regnauit, non verò ignobilis latuit, & ipſos Italos non diſperſos ferarum more inter montes altos, aut iuga Apennini, vti fabulantur, verùm à ſe è Syria deductos, nulliuſque humanitatis expertes, dociles que compoſuit. Huius verò Saturni effigiem cani ſenis forma, cum falce pro ſceptro, atque alis Aquilę, erudito Symbolo antiqui pinxere, vt canities ſenium, et longam ętatem, falx aureum ſæculum, atque belli expers regnum, ob nondum conflatos in gladium vomeres, qui hoſtes arceret, aut ſontes puniret. Pennæ verò Aquilæ, Romanæ ditionis & Vrbis authorem ſignarent, quibus Aquila inſigne, eumdemque χρόνον, ſeu *Tempus* dixere, quod ab hoc Saturno annorum poſt diluuium Epocha, & Chronologia in Europa cœperit. Hinc enim *Iphiti*, tãtum non Iapheti, *Olympias* orta, hinc *Aera Latina*, ab eodem [illegible], ſine

In Chiliad. *Lato* Patre, vt poſtea monſtrandum. Vnde aptè Tzetſa: *Romanis eſt Saturnus, qui græcis eſt Chronus*, id eſt, Tempus. Huc quoque pertinet illud

In Præfat. rer. ruſt. Columellæ: *In hoc Latio & Saturnia terra, vbi Dij cultus agrorum progeniem ſuam docuerunt*. Item Virgilij:

neue ignorate Latinos

Aen.7. *Saturni gentem.*

Vt verò filios etiam deuorarit is Saturnus Latij, infra docebimus. Id autem in errorem induxit antiquos, vt Saturnum Adam Deum eſſe crederent, quod *Ieoua*, quem Iouem fecerunt, in Sibylla Deum eſſe legerant. Itaque hominem Dei Patrem ob Incarnationis Myſterium ignoratum, Deum interpretati, Adam Patrem *Ieoua*, quia is in Chriſto homo fieri debebat, & filius Adami, conſequenter Deum eſſe finxerunt, & à filio Deo cælitibus regnis Deũ exterminatum. Quamobrem à Latio Saturno Iaphet, non autem ab Adam dicto Indo Saturno, nominata Saturnia tellus, doctrinam noſtram de Iaphet Italiæ parente egregiè confirmat. Quæ omnia multò planiora ex dicendis erunt.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

1 Inclytus Heros Iaphet diuino alloquio, benedictione, ac Fœdere dignatus.
2 Illius in Parentem denudatum pietas, & reuerentia, quid myſticè ſignarit?
3 Quo pacto in poſteris iuxta prophetiam fuerit dilatatus?

1 NON parum hunc nobilem Heroa, Europæ ac Latij parentem, ſed
et Romanæ Vrbis conditorem (vti infra monſtrandum) ſacræ Li-
teræ nobis commendarunt, dum eum communiter cum Patre ac
fratribus, ab ipſo rerum effectore Deo, benedictum in hunc mo-
dum produnt: *Benedixit Deus Noë, & filijs eius, & dixit ad eos: Creſci-* Gen. 9.
te & multiplicamini, & replete terram. Et rurſum infra: *Vos autem creſci-* Ib.
te, & multiplicamini, & egredimini ſuper terram, & implete eam. Benedi-
ctioni adiectum promiſſum, pactum, atque fœdus, ne irati Numinis, & aduerſus
hominũ crimina bellantis horrẽdos exercitus, aquas diluuij, vt nuper, timerẽt:
Statuam pactum meum vobiſcum, & nequaquam interficietur omnis caro Ib.
diluuij, neque erit deinceps diluuium diſsipans terram. Nec non ſanciti fœ-
deris argumentum: *Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœde-* Ib.
ris inter me, & inter terram. Quæ diuina verba Interpretibus ſacris diſcu-
tienda modò relinquimus.

2 Verum hæc magis propria laus Iaphet ex iiſdem ſcripturis, quòd parentis Ib.
fortuita ebrietate in lecto nudati, virilia non modò non vidit, ſed reueren-
tiæ quodam pallio obtexit, alio modo cum Semo, quam frater Hamus ſiue
Chamus ad eum accedens, vt ibi proditum. Quo quidem pietatis opere, Ec-
cleſiam Chriſti Iudaicam, ab Apoſtolis Iudæis natu maioribus, Antiochiæ
primò ſtabilitam Semus adumbrauit, Latinam verò ac Romanam Iaphet na-
tu minor, Chamus autem in filio Chanaan impiam Synagogam. Nam quem
Eccleſia Iudaica, & Romana ſeu Gentilis, Chriſtum in paſſione & cruce nu-
dum, & pendentem, vel etiam effigie expreſſum caſtè veneratur, reuerentia-
li quodam quaſi velo virilia obnubens, hunc impia Synagoga Chananææ ter-
ræ inquilina atque progenies olim deridebat, & modò ridendum vbique
propinat. Quorum Iudæorum cæcam impietatem Deut. 28. præuidens increpabat Moyſes: *Erit vita tua*, ò Iudæe, Chriſtus crucifixus, *quaſi pendens*
ante te, quia non reuera, ſed in effigie ſolùm apud gentes, in quibus ſparge-
ris, crucifixus pendebit, *& non credes* illi *vitæ tuæ* Chriſto, quem ob igno-
miniam nuditatis, crucis, atque mortis, Meſſiam negabis. Verùm ad rem
redeamus.

3 Pietatem hanc Semi atque Iaphet, ſuum diuinitus præmium honeſtauit:
Semi quidem merces, Chriſti Domini atque Dei generatio ex eius ſtirpe, at-
que imperium in nepotem Chanaan: *Benedictus Dominus Deus Sem*, qui Gen. 9.
ex Semi ſemine Chriſtus orietur, *ſit Chanaan ſeruus eius*. Iaphet autem præ
cæteris fratribus dilatatio, quaſi prærogatiua, his verbis promiſſa: *Dilatet* Ib.
Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſeruus eius.

Quorum veritatem probauit euentus. Nam cum Aſia Semi portio Africam ſiue Lybiam Chami ditionem, prope duplò excedat, non ſolùm in Aſiæ atque Africæ extrema, Luſitani cum cœteris Europæis, Patris Lati poſteris atque nepotibus, ſuperiori ſæculo penetrarunt, ſed à Phaſidis oſtio ijdem Europæi, vltra Herculis columnas, in Americam ſiue nouum orbem, qui tres alias mundi partes, vel vniuerſas magnitudine ſuperat, nauigijs atque colonijs ſeſe protulere, adeò vt quantus eſt orbis vniuerſus, ab Iaphetianis ſiue Europæis hodie incolatur. Ex quo rurſum intelligas, in tabernaculis Aſiaticis Semi Iaphetum habitaſſe, & inhabitare, & Chananæum ſiue Palæſtinum non ſolùm Macedonibus & Græcis olim ſub Alexandro, Lagidis atque Seleucidis poſt Alexandrum, & Romano Imperio deinceps, verùm & nunc Tauticis ſiue Turcis, Iaphet quoque ſemini (quamuis luctuoſo) duriſſimè ſeruiſſe, vt vaticinium omni ſua parte conſtet adimpletum.

4 Sed nec mediocre encomium illud Lati ſeu Latini Patris, quod ei diuinos honores *Iouis & Herculis* Græcia tribuerit, nam Iuppiter à Græcis *Ζεὺς* dictus quaſi *Ζαῦς* ſeu *Ζαϊρ*, emollita iod litera hebrea, et obliquis caſibus *Διὸς, Διὶ, Δία* Deum nominarunt. Sicut & *Ηρακλῆα*, hoc eſt, *Heroëm inclytum*, qui latinè *Hercules*, cuius nauigationis Argonauticæ metas, ſeù columnas in Hiſpanico freto ſtatuerunt.

5 Clarum quoque eundem *Sibylla coniuge*, quę hodie extant oracula Sibyllina nos docent, quorum libro tertio Sibylla (vulgo Erythrea) ſe nurum, & filiam Noë profitetur, & cum eo, diluuij tempore, in Arca manſiſſe, falsòque à Grecis propter originem, Erythream vocandam, cum Babylone (nimirum poſt ædificationem Babel interruptam) *Erythras* (hoc eſt, in Latium, ab [illegible] lato ita appellatas) demum deuenerit. Illam audiamus

Hæc ſunt, quæ moneo, Aſſyria Babylone profecta,
In Graecos ignis miſſus, fanatica, cunctis
Exponens diuina Dei præſignificata,
Et tamen ex alia patria me Græcia dicet,
Ex Erythra natam, poſitique pudoris, at illi
Matre ferent Circe, Gnoſto me Patre Sibyllam,
Inſanam, falſam, ſed cunctis denique factis
Tunc recolitis me, neque dixerit amplius vllus
Inſanam, magam. ſed vatem Numinis alti.
Cui Deus oſtendit, quæcumque parentibus idem
Ante meis, & quæ fuerint, quæ ſuntque futura,
Omnia perdocuit, mentem veracibus implens,
Vt mortale genus, venturaque, quæque fuerunt
Pandens, admoneam, ſiquidem cum dilueretur
Mundus aquis, cum vir ſolus probus exuperauit
Quidam, quem per aquas vexit domus eruta Syluis,
Et pecudes, & aues, rurſum impleretur vt orbis,
Eius ego nurus, eius item de ſanguine nata,
Cui prima acciderunt, poſtrema oſtenſa fuerunt,
Hactenus ore meo vera omnia prodita ſunto.

Si cuipiam autem horum voluminum authoritas minus veneranda, aliorũ authorum torrente obruetur. Etenim Marcus Cato Portius (ſi qua Annio fides) in ſuis fragmentis de originibus hæc ſcribit: *Inter vtroſque* (Chaldeos & Phenices) *conuenit, ante Ninum circiter annis quinquaginta & ducentis,*

terras

terras fuiſſe inundatas, & in Scythia Saga renatum mortale genus. Quis porrò per *Scythiam* ſeu Scythicam *Sagam*, niſi Iaphet vxorem, mortale genus in Europa renouātem innuit? *Scythiam* quidem dictam, quia ex Ponto Scythico (qui aliàs Euxinus) in Græciam & Latium cum marito venerit: *Sagam* verò propterea, quod futuri *præſaga* ſeu Sibylla eſſet. Declarat hoc quoque nomen *Pyrrhæ* Deucalionis coniugis, quem Iaphetum ſupra eſſe diximus, cum enim πῦρ ignem græcè ſignificet, & ῥέω (vnde Pyrrhæ vox) fluo, *in Græcos ignem miſſum*, et quaſi fluentem, ſeu Pyrrham in prædicto carmine, ſe Sibylla nominat. Quæ *Pyrrha* ſeu *Sibylla* etiam antiquorum *Themis* eſt, terras ſuo conſilio *diuidens*, à verbo τέμω et docens modum has replendi. *Parnaſſia* dicta quaſi dilatata, vt infra docetur. Declarat & *Medeæ* fabula, in eodem Ponto, fratris, hoc eſt, Iapheti (qui frater & coniux vxoris, vtpote nurus Noë, et eiuſdem de ſanguine genitæ) membra, hoc eſt, liberos dire diſcerpentis, aut veriùs fortiter atque generosè inuicem ſeparantis, vt diuino præcepto de *terra replenda* pareret. nam illa Medea, quam *magam* atque veneficam, nequidquam ſupra conquerente Sibylla, Græci fabulantur, quaſi Μαθεῖα, hoc eſt, diuinitus edocta, et ſapiens futuri, ſiue Sibylla eſſe apertè cognoſcitur, ex Colchide ſeu Phaſidis oſtio, in Græciam & Europam tendens. Declarat item *Argonautarum* nominata *claſſis*, quam *vocalem Argo* & *fatidicam pinum* propterea dixere, quod Sibyllam vexiſſet, tanquam ducem rudium & primorum nautarum, & ſuis oraculis illos inſtruentem, quanam nauigare, quos ſcopulos fugere, vbi quieſcere, et ſedem figere demum oporteret. Declarat idem ad extremum *Matris* Italorum, vel potius Matronæ Euandri ſeu Iaphet vocabulum nobile, propter ſua carmina ſeu vaticinia *Carmenta* ſeu *Carmentis* olim nuncupatæ. Itaque ſi in illis vetuſtatis tenebris coniecturæ locus, non aliam à Iapheti coniuge Sibyllam Helleſponticam, Erythræam, Cumanam, Tyburtinam &c. putem, à varijs locis, quæ incoluerit aut pertranſierit, variè appellatam. Verum de his aliàs etiam vberiùs. Nam hæc paucula encômia de Iaphet Romani, Larij, nec non Europæi ſanguinis authore ac parente delibare placuit, vt Virgilianum illud palam magis fieret Aen. 6.

> *En cuius* (Patris) *auſpicijs illa inclyta Roma*
> *Imperium terris, animos æquauit Olympo.*

Verùm nunc tempus eſt eum in Latium & Europę ſedes fauſtè deducendi, vt mundum propaget.

CAPVT TERTIVM.

1 Aedificatio Vrbis atque Turris Babel, *Olympicus Agon* antiquorum fuit, vnde Chronologia & *Olympiades* Græcorum exiſtunt.
2 Duarum Epocharum ſedes à Scriptoribus priſcis ignoratæ, *Olympiadum* atque *Vrbis Conditæ*.
3 Poſt impeditum Babylonis opus Iaphetus princeps Argonauta ad *Inſulas gentium* vacuas occupandas, *Argo* claſſem parat.
4 Argonautica à Sibylla deſcripta, perperam Hiſtorici veteres, & Poëtæ confundunt.

Gen. 11. 1 SVbſtructionem inſanam Vrbis, atque Turris Babel, cuius culmen, & vertex, Scriptura teſtante, attingeret cælos, ſicut beneficio Sibyllæ prophani ſcriptores olim cognouerunt, ita ſuis fabulis, vti alia omnia ferè, deformarunt. Nam molem illam ad ſydera tendentem, *Agonem*, ſeu pugnam Gygantum, hoc eſt, terræ filiorum (quod vox Gygas ſonat) aduerſus Superos, et Olympicam domum interpretati, in hunc modum ſuper hoc luſere:

Meth. lib 1
Neu foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cæleſte Gygantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad Sydera montes,
Tum Pater Omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſsit ſubiectum Pelion Oſſæ.

Quod diuinum fulmen, diuiſionem linguarum à Deo immiſſam cenſere debemus, quæ fulminis modo, et celeritate, ingentes huius operis minas interrupit, per Græcanicos montes Olympum, Oſſam, & Pelion poëticè expreſſas, nam Græci primi Poëtarum, in Topographia & Chronologia parũ religioſi, peregrinę hiſtorię facta quamplurima, Ioſepho teſtante, ad ſe deriuarunt, vti hunc *Agonem*, qui quidem (teſte ipſa Geneſi) non Græcus, ſed Babylonius fuit, ob ibi commiſſum (Græcia nondum habitata) à filijs Noë ædificantibus, quaſi prælium, & pugnam in Olympum, aut cælum, à quo propterea poſt terras diuiſas, & linguas adauctas, Chronologiam ſuam, & omnium veterum hiſtorijs tritam *Olympiadum* ſeriem, tametſi poſtmodum ſæpè interruptam, Europa inchoauit. Etenim cum earum primæ, *Olympiados Herculis*, & *Iphiti* communiter vocentur: Iaphetum ab Iphito diſtinguat neceſſe eſt, quicumque diſſentiet, & illum *Herculem*, hoc eſt, Heroëm glorioſum neget, nec non ab eodem extructam Babel, & fabulæ clariſſimum acumen de *Agone* & pugna *in Olympum* repudiet. Quanquam Latini, tanquam ſi Olympici facinoris puderet, non ita multò poſt Olympiadum initium, temporum rationem ab *condita Roma* (vt & magis proprio & nobiliori Lati Patris opere ac labore) ſpreta Olympiade inite cœperunt.

Ant. Iud. l. 1. c. 6. — Cap. 11.

2 Ex quo ſanè colligas, quantùm Chronologiæ ignoratione non ſolùm laborarint Antiqui, ſed Romanæ Vrbis Natalium ſplendori, ac nobilitati iniurij extiterint, qui primam Olympiadem Iapheti (quam *Iphiti* vocarunt) circiter annum mundi ter milleſimum, ducenteſimum, & ſeptuageſimum demũ ſtatuerint, cum ad annum eiuſdem milleſimum, nongenteſimum, trigeſimum & diluuij fere ducenteſimum, & ſeptuageſimum retro pertineat. Quo factum, vt vrbium vrbi, Almæ Romæ, ſeptima Olypiade, iuxta communiorem fere authorum ſententiam, primùm ædificatæ, amplius mille & trecentos vetuſtatis annos detraxerint. Quandoquidem eius ortum, vti nos ibi à demonſtramus, ſub Patre Iaphet eius conditore, haud tribus ſęculis à diluuio exactis fateri oporteat. Neque adeo mirum, ſapientes veteres (Latinos & Græcos) hanc vetuſtatis caliginem paſſos, quippe quòd prophana Hiſtoria (ſi Sibyllarum libros exceperis, qui ad Auguſtum, & quoſdam alios ſequentes Cæſares, Romæ incolumes fuere ſeruati) non à diluuio tantùm, ſed ab orbe condito, ad vſque ſpurias illas Olympiadum & vrbis Conditæ ſedes, atque etiam multò poſt, ad Cyrum Medorum ac Perſarum Regem (quod eſt interuallum ter mille annorum atque quingentorum) nullam rei geſtæ aut temporum ſeriem, aut certos annales, nihilque ferè præter erudicas Poëtarum fabulas (quas Sibyllarum perturbata folia licet nominare) ad poſteros tranſmittat. Nam-

quæ

quæ de cæli, & terrarum ortu, de aurea ætate, de pomo Paridis (Adæ Paradyſęi) ſeu pyxide Pandoræ, Saturni exilio, mundi diluuio, Gygantum certamine, Argonautis, Heraclidis, Pelopidis, bello Troiano, Nino, Semiramide, Aſſyrijs, & Medis effundit, quanquam veram rei alicuius geſtæ, aut gerendæ hiſtoriam contineant, omnia tamen aut craſſis errorum tenebris aut certè fabulis inuoluta apparent, quæ defectu luminis hiſtoriæ Sacræ, euoluere atque explicare minimè priſci valuerunt. Vidit hoc ex parte Romanorum Scriptorum doctiſſimus *Varro*, qui apud Cenſorinum de die Natali c. 21. *tria diſcrimina temporum eſſe tradit. Primum ab hominum principio vſque ad cataclyſmum priorem* (Noë diluuium) *quod propter ignorantiam vocatur* ἄδηλον, id eſt, non manifeſtum, ab α priuatiuo & δῆλον græcè manifeſto. *Secundum à cataclyſmo priore, ad Olympiadem primam* (addere debuit ad Imperium Cyri Perſarum Monarchæ, qui Chriſti natalem vix paullò ampliùs, quàm quingentis annis anteceſſit) *quod, quia in eo multa fabuloſa referuntur,* Μυθικὸν, fabuloſū à μῦθος (fabula) *nominatur. Tertium à prima Olympiade* (adde iterum, ab Imperio Cyri) *ad nos* (ſeu Varronis tempus) *quod dicitur hiſtoricum, quia res in eo geſta veris hiſtorijs continentur.*

3 Quod igitur fœlix, fauſtumque ſit, Herculis, Iphiti, ſiue Iapheti Olympiade prima, quæ ab Olympica pugna, ſeu agone in cælum terminato incipit (quem quidem agonem, Olympiadas omnes præceſſiſſe hiſtorici fatentur) id eſt, anno diluuij ducenteſimo circiter, & ſeptuageſimo, poſt confuſum labium vniuerſę terræ ad Babelis molem, vt Scriptura tradit, fratribus Semo atque Chamo in diuerſa Aſiæ & Africæ loca profecturis, ad iter *in Inſulas gentium* Europæas, in diuiſione terrarum diuinitus ſibi aſſignatas, Iaphet claſſem adornat. Quæ quia paternæ Arcæ formam referebat, quondam diluuij ſuperatis aquis ſummè nobilitatæ, idem nomen indere Europæis placuit, vnde *Arco* ſiue *Argo* vocata, et vectores eius *Argonautæ*, quaſi Arconautæ (nam literæ κ atque γ ſunt æquipollentes) quæ nomina ſtiam etiam hodie retinent. Atque illa eſt prima Europæ nauis, dicta *Argonautarum*, ſiue *Heraclidarum*, hoc eſt, Herculis (Iaphet) filiorum, omnium Poëtarum mendacio celebris, quæ à Colchide, & Phaſidis oſtio, atque portu ſoluens, per Pontum Euxinum, in Tauricam, Thraciam, Græciam, Hiſpaniam, & poſtremò Latium primos nautas vexit, ſui curſus metis, & quaſi columnis in Hiſpanico freto conſtitutis, eo quod non vltra hoc fretum, in Oceanum magnum traiecerint, verùm in Italiam cum Herculè ſuo Heraclidæ illi indè redierint. Robur fabuloſæ hiſtoriæ addunt Diuinæ Scripturæ, quæ enumeratis quatuordecim prolibus, & nepotibus Iaphet, *ab his,* inquiunt, *diuiſæ ſunt Inſulæ gentium in regionibus ſuis, vnuſquiſque ſecundum linguam ſuam, & familias ſuas in nationibus ſuis.* Doceant ergo oportet, qui pertinaciùs aſſenſum negabunt, qua ratione adiri aut diuidi Inſulæ gentium potuerint, abſq; iſta nauigij ope, niſi fortè illi primi homines ad eas volarint, aut ſuper altos maris fluctus prodigiò equitarint. Fauet autem noſtris Argonautis Fl. Ioſephus, qui libro primo antiquitatum, de Noë filiis diuidentibus terram, *Nec defuerunt* (inquit) *qui conſcenſis nauibus ad Inſulas habitandas traijcerent.* Fauent quoque, præter alia plurima dicta, & dicenda, *Phaſidis* nomina, vnde illi ſoluerunt, et *Ponti Euxini,* atque *Helleſpōtinam* *Phaſis* à Phaſe hebraico tranſitus appellatur, vnde & *phaſelus*, quod Iaphetianis primum in Europam tranſitum Colchiacum illud flumen præbuerit. Et mare Euxinum *Pontus* nominatum, ſicut græcum *Helleſpontus*, quòd Gen. 10

hæc

hæc duo maria quaſi *pontes* fuerint primorum *bonorum hoſpitum* ſiue colonorum, quibus in Græciæ & Europæ fines immigrarunt. Εὔξεινος enim vnde Pontus Euxinus *bonum hoſpitem* ſonat, ſicut Ἕλλην *græcum*, à quo Hellas Græcia, atque Helleſpontus. fauet porrò inſuper in extremo Ponto ſita ciuitas *Tomos*, atque inde nominata *Tomitana regio*, Naſonis poſtmodum exilio nobilis, ἀπὸ τοῦ τέμνειν ſeu à *diuidendo* ita nuncupata, vt primarum Europæ gentium diuiſio maxima, quæ in illa facta, his nominibus celebris ad poſteros manaret. fauent præterea doctæ illæ fabulæ de vellere aureo, de Medea liberos atque fratris membra in eodem Ponto diſcerpente, necnon de Europa à Tauro per mare deuecta, de quibus omnibus infra vberiùs. fauent ad extremum *Arco* ſiue *Argo* claſſis, & *Argonautarum* vocabula propria, à nonnullis hiſtoricis ſtudioſè collecta, quorum quidem plurima huius nauigationis principem Iaphetum, ſuæ appellationis, quaſi digito oſtendunt. quantulum enim *Iphys*, vel *Iphitus*, *Iphyclus*, atque *Iphydamas* ab Iapheto diſtant? quid verò *Euryalus*, *Eurybates*, *Eurydamas*, *Eurytus* niſi Patrem *Latum* & Latinum, per græcum Εὐρὺς, nobis inſinuant? quid etiam *Hercules*, niſi idem *Heros Magnus* ad ſuas columnas Hiſpanicas tendens? Iam verò *Deucalion* idem vocitatus à *Deua* & *Cala*, id eſt, dilatatus & *Actor*, *Actorides*, quia dux Europæorũ, ab voce ἄγω quod eſt, duco. ſicut & *Areices* Arcadius ab *Aron* hebraicè Arca. Item *Armenius*, quia in Armenia quondam Noë Patris Arca ſubſtiterat. Item *Latinus* atque *Aethalides*, ab Italia & Latio, in quod ſua claſſe cum filijs delatus. *Augeas* item, tanquam augens & dilatans terram ab αὐξάνω & γῆ. Et *Autes*, quaſi *Auxites*, etiam ab augendo, quia dilatatus. *Palæmon*, & *Typhis*, id eſt, dilatatus, vti infra monſtrandum, & cætera plurima, quæ prudens omitto, ne nauſeam afferant. Nam nomina *Iaſonis*, *Theſei*, *Caſtoris*, *Pollucis*, *Cephei*, cum alijs plurimis, non ad hos primos Argonautas eſſe referenda, infra docebimus. Maneat ergo primum orbis noſtri nautam atque Argonautam, à diluuio terrarum, Iaphetum extitiſſe, eumdem Europæ, ac potiſſimè Latij & Romæ parentem, cuius conſilium de mari claſſe primùm laceſſendo, temere in fabulis Poëtæ damnarunt. eò quòd illum nec leuitas, nec gloriæ, aut vllius rei vana cupiditas, ſed diuino iuſſo obtemperandi pia neceſſitas egerit, hominem quidem minimè aliàs timidum, vtpote qui in mari magno, & horrendo terræ vndique inundatæ oceano, quo tempore *Omnia Pontus erant, deerant*
Met. 1. *quoque littora ponto*, cum ſæuioribus vndis & procellis totum annum colluctatus eſſet. Quòd enim non pro libidine aut ſuo arbitratu, tres filij Noë incolendas primùm terras elegerint, ſat indicat Geneſis, dum eos diuinitus à
Gen. 11. Babylone diſperſos aſſerit. *Diuiſit eos Dominus ex illo loco in vniuerſas terras, & ceſſarunt ædificare.* Apage ergo Poëtarum de noſtro Iaphet inſanas querelas:

Sen. in Med.
Audax nimium, qui freta primus, Rate tam fragili perfida rupit,
Terraſque ſuas poſt terga videns, Animam leuibus credidit auris,
Dubioque ſecans æquora curſu, Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortiſque vias, Nimium gracili limite ducto.

Valeat quoque Horatianum illud:

Car. l. 1.
Illi robur & æs triplex, Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commiſit pelago ratem Primus, nec timuit præcipitem Africum.

Et quod infra ſequitur

Quem mortis timuit gradum, Qui ſiccis oculis monſtra natantia,

Qui

Qui vidit mare turgidum, & Infames ſcopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abſcidit Prudens Oceano diſſociabili
Terras: ſi tamen impiæ Non tangenda rates tranſiliunt vada.
Audax Iapeti genus, Ignem fraude mala gentibus intulit.

Audin vt Iapheti liberos Argonautis Poëta annumeret? Verùm illud Pro-
pertij aliquantò durius:

*Ab pereat, quicumque rates & vela parauit Primus, & inuito gurgite fecit
iter*. Quanto aptiùs ac ſapientiùs Romanæ facundiæ parens M. Tullius pri-
mam illam claſſem *diuinum & nouum vehiculum Argonautarum* vocat, de De nat. Deo.
cuius materia vt aliquid dicamus, immortalibus cedris, quibus Syria abun-
dat, ſtructam arbitramur, quando eius tabula ac reſiduum fragmentum, poſt
duo annorum millia & amplius, ſub Domitiano Romæ adhuc extaret.

4 Sed in hoc plurimum hallucinati omnes ferè Poëtę veteres atque Hiſtorici,
quòd duplices Argonautas temporibus inter ſe atque ſactis maximè diſcre-
pantes minùs diſtinxerint. Siquidem primi Arconautæ, liberi Iaphet et ne-
potes ab ora Colchidis (quæ à Semi filio *Hul* ſeu *Chul*, vt eſt in Geneſi, nomẽ
deriuauit) ideo vellus aureum aſportaſſe ferũtur, quod ex Aſiatico illo portu Gen. 10.
primum arietem in Europam vexerint, qui ab Aron Arca, in qua conſerua-
tus, nominis originem ſumpſiſſe videtur. Nam noxias & ſylueſtres feras a
ſeſe abire, & in orbe terrarum vagari iampridem ſinerant, ſolis cicuribus ſa-
crificio, veſtimento, pabulo, vel alteri cuilibet ſeruitio aptis, aut neceſſarijs
animalibus apud ſe retentis, ne aliorum agreſtiũ iniurijs manumiſſa interirẽt.
Et quoniam auri, & argenti ſeu pecuniæ loco, rebus permutandis, ouis cum
vellere maximè ſeruiebat, paucis initio effoſſis metallis (nam à pecudibus
primum pecunia nomen mutuata) ideo à poëtis *aurea* appellata eſt, & fabulę
de *aurea lana* in Græciam à Colchis delata, occaſio extitit. Quæ aſportatio
nauigio facta, nec ſine Sibyllæ conſilio & ope, vtpote in ignoto mari, alteri ſa-
bulæ quoque locum dedit de Medea, quam Sibyllam diximus, *fratris Abſyr-
thi*, hoc eſt, abſtracti ex Aſia, membra in Euxino Ponto diſpergente, tanquam
ſi parentem Noë inſequentem ijs colligendis foret remorata. Noë quippe
dolorem ob auulſum à ſe cum liberis Iaphet, atque nepotibus, iſtis apologis
& allegorijs veteres adumbrarunt, quemadmodum & fabulâ Aquilæ cum
vulture Promethei iecur depaſcentis, illa Iaphetum Aquilã maris, ſeu Ætha-
lum, materiam paterni, ob perpetuam abſentiam, luctus deſignante; hoc Ty-
rannum Nemroth, vulturis more in naſcente Aſiano populo, cũcta rapien-
tem. Sed & Iapheti luctum à Patre olim diſcedentis, per *mare*, *Saturni la-
chrymam* quoque expreſſere, quòd illum mœrentem, atque lachrymantem à
caro parente mare abſtraxerit, qui in Aſia moratus, vt ibi viueret, atque mo-
reretur, vbi Deus olim Incarnandus viuere ac mori deberet. Atque hi qui-
dem primi Arconautæ, tempore à Diluuio nominato ſupra, extitere. Alteri
autem poſt Chriſtum natum, paſſum, & mortuum, Apoſtoli fuere, quorum
princeps *Iaſon* (is eſt *Ieſus* ſeruator, multis retro ſæculis ante eius ortum
proprio etiam nomine, ob vaticinium de eo Sibyllæ, ab antiquis expreſſus) ouẽ
ſuam auream atque pretioſam, id eſt, Chriſtianum fidelem & electum, mini-
ſterio eorumdem ſuorum Apoſtolorum & nauigatione, ex Palæſtina Aſiæ Pro-
uincia, in Græciam, Italiam, aliaſque Europæ regiones tranſtulit; Patre Me-
deæ Iudæo ea ſpoliato. Tametſi *Miluus*, hoc eſt, Sapientiam Æternam, in ma-
ioribus ſuis ille quaſi genuiſſet, Iaſonis ſeu Ieſu amoribus atque coniugio (ob
Incarnationem) claram ac nobilem. Ad hunc itaque Iaſonem ſeu Ieſum ſe-

cun-

cundum Argonautam ſpectant (vti liquet) in Aſia exantlati labores (pro qua
Colchidem poëtæ ſubſtituunt, duplicem Argonautam malè confundentes)
ob vellus aureum inde auferendum. Nam arbor, cui affixum illud tanquam
quid captiuum, & ad quod liberandum ille Iaſon acceſſit, crucem eius deno-
tat. velleris autem horrendi cuſtodes, Draco peruigil, & Tauri ærei ignem
naribus eflantes, Dæmonem ſemper vigilantem, & carnem aduerſus homi-
nes fortem & velut taurinam, ac concupiſcentiæ flammas illis inſpirantem,
Militum autem ferrea ſeges è Draconis dentibus, quaſi ſemine, enata, tertium
hoſtem animę mundum, aduerſus electorum ſpiritum ſemper militantem na-
tiuè depingit, qui quaſi ex ſemine ſerpentis ſeu dentibus ortus effingitur,
quia ex parentibus ſerpentis dente in Adamo commorſis, omnis homo mũ-
di incola gignitur. Quibus tribus hoſtibus, in Martio Caluariæ campo, Me-
deæ Sapientiæ Æternæ ope ſuperatis, aureo vellere Iaſon potitus, illud ex Aſia
in Europam tranſuexit, Eccleſia Iudæa in Latinam, Romanam ſeu Gentilem,
per Apoſtolos eius initiò translata. Ad hanc autem ſecundam Medeam, Chri-
ſti Iaſonis coniugem, non primam, vxorem Iapheti Sibyllam, prodigia illa à
poëtis memorata ſpectant, Æſonis ſenis interempti, & membratim ſecti, in
balneo renouata, ætas & iuuentus, quæ eſt, Aſiani Iudæi, qui Iaſonem ſiue Ie-
ſum genuit, ſpiritaliter mortui, & in varijs terræ regionibus ſparſi ac diuiſi, in
fine mundi cõuerſio ad fidem, & per ſalutare baptiſmi balneum ac lauacrum,
admiranda regeneratio futura, Nec non vetus aries cæſus, in agnum viuentẽ
miraculo conuerſus, qui ſacrificia Iudaica notabat mortua & cruenta, in ſa-
crificium Chriſtianum olim commutanda, vbi Agnus viuens, qui tolleret pec-
catum mundi, incruento modo Chriſtus immolaretur. Ad hos quoque po-
ſtremos Argonautas pertinent, præter nomina *Iaſonis* & *Theſei*, quæ auguſtũ
Ieſu vocabulum ſonant, *Peneus*, id eſt, Spiritus Sanctus, à verbo Πνέω, quod
latinè, ſpiro, & *Paraclymenus* idem Paracletus, & *Cepheus*, qui Cephas, ſeu Pe-
trus, Arcæ ſiue (Argo) nauis Eccleſiæ ſummus gubernator, & *Pollux* Paulus,
& *Caſtor* nauigationis Pauli ſeu Pollucis ſemper ſocius *Lucas*, qui græcè *Lu-
caſtor*. & per ſyncopen *Caſtor*. Qui quidem *Iaſon* & *Theſeus* & *Peneus* &
Paraclymenus cum *Cepheo*, *Polluce*, cæteriſque Argonautis illis, in eadem na-
ui componuntur, quod Eccleſiæ Arcam ſiue Argo, inuiſibili & diuina ſua pręſ-
ſentia, virtute, & gratia, præcipuè iuuerint. Quod verò *Neſtorem* conſilio,
prudentia, & ætate grauem, etiam Argonautam finxerunt poëtæ, id ob Noë
factum, vnde nomen Neſtoris, tanquam Noeſtoris, qui in Arca, ſiue prima
Argo à ſe fabricata per annum clauſus eſt, quique etiam filijs ſuis Europęis,
plurimo in claſſe paranda conſilio adfuit, & ad tria ſęcula (vti Neſtorem ferũt)
poſt diluuium vixit, vnde Neſtorei anni Noë Patriarchę (qui nõgenti & quin-
Cap.9. quaginta fuere, vt eſt in Geneſi) in prouerbium vulgò tritum abiere. Ad Apo-
ſtolos denique Argonautas, hoc ſimile monſtri commentum quoque referen-
dum, quod myſticę prophetię ignarus M. Cato Portius in ſuis fragmentis de
originibus, cum ſtomacho irridet: duos Iaſonis ſocios nauim Argo ſuis hume-
ris ſublatam, ab Iſtri fontibus per altiſſimos montes, & longiſſimos terrarum
tractus, in Adriaticum mare deportaſſe. Quod quidem Apoſtolos Petrum &
Paulum ſignabat, Iaſonis Chriſti ſeu Ieſu ſocios, qui non ſolùm ab Iſtro ſiue
Danubio, verùm à Syria vulgò Paleſtinę, Eccleſiæ nauim ſuis humeris im-
poſitam, in Adriam ſiue Italiam inferre debebant. Nam de Euangelio *ab*
Cap.15. *Hieroſolymis vſque in Illyricum*, quod Adriatico alluitur mari, ſua opera

per-

lato, in Epiſtola ſua ad Romanos Paulus gloriatur. Neque hic omittendum, veteres Hiſtoricos & Poëtas, priſcorum Argonautarum nauigationis fines ac terminos ex Sibylla malè affectos, cùm Phaſiacos limites, & Aetæos inter ſe confuderint, vti ex illo Propertij cernitur:

Peliaco quondam prognata vertice pinus
Dicuntur liquidas Neptuni naſſe per vndas,
Phaſidos ad fluctus, & fines Aetaeos.

Nam *Aeta* ſiue *Aetalia*, ad quam contenderunt, terminus ſtatuendus, *Phaſis* verò, non autem Græcia nondum habitata, limes illis fuit, à quo inchoarunt. Id autem erroris cauſa veteribus fuit, vt eorum ex Græcia in Colchidem curſum auſpicarentur, quod Argonautas *Argiuos*, & *Argiuæ robora pubis* à Sibylla vocatos, Græcos putauerint, cùm tamen ab Argo naui, non Græciæ Prouincia, aut Vrbe nomen ſortirentur. Similiter *Æetam*, & *Aeſonem* perperam diſtinxerunt, hunc Iaſonis, illum Medeæ Patrem arbitrati, cùm vterque vtriuſque geminus parens fuerit, Aeſon quidem Aſianus, nimirum Iudæus, Aeetes verò Italus ſeu Romanus, quorum ille Iaſonem Ieſum, eum Medea Sapientia Aeterna viſibiliter olim genuerit, hic inuiſibiliter in Eucharistia adhuc hodiè procreet. *Duplicis* porrò *Argonautæ* Sibyllam olim meminiſſe, quarta Ecloga tota Sibyllina Virgilius reſtatur. In qua Chriſti natalem à Cumana prædictum, occaſione Genethliaci pro filio Aſinij, in hunc modum præcinit:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas,
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo,
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Tu modò naſcenti puero, quo ferrea primùm
Deſinet, & toto ſurget gens aurea mundo,
Caſta faue Lucina.

De quo eodem puero, qui non ita multò poſt, ſub Imperio Auguſti, è cœlo demiſſus, illa quoque vates Virgilius ex Sibylla prædicit:

Ille Deum vitam accipiet, Diuiſque videbit
Permixtos Heroas, et ipſe videbitur illis.
Qui etiam dicitur
Chara Deum ſoboles, magnum Iouis incrementum.

Quin alios poſt eum Argonautas fore vaticinans: *Alter erit* (inquit) *tum Typhis, & altera quæ vehat Argo Delectos Heroas. Alter Typhis* Petrus ſiue Cephas, *Argo altera* Eccleſiæ Arca, ſiue Nauis, cuius vectores Semidei *Heroes* Apoſtoli à Chriſto *delecti*, qui vti primi Argonautæ ex Aſia nauigio profecti, in Latio quoque curſum terminarunt. Verùm ad alteram ſiue primam Argo, mox vela facturam, deinceps reuertamur.

CAPVT QVARTVM.

1 Iuxta tres filios Noe mundum ab antiquis trifariam diuiſum,& quinam Europæ propriè dictę limites?

2 Iapheti proles ac nepotes quot, & quam ob cauſam Scriptura enumeret?

3 In *Taurica*, vnde *Turcæ* genus, ſeu *Cimmerio Boſphoro* idem Princeps Argonauta filium *Gomerum*, & nepotes *Ryphat* & *Thogorma* collocat, vnde Cimmerij, Ryphæi, & Germani ſiue Thogormani.

4 Inachus dolens ob filiam in bouem conuerſam, Iaphet eſſe monſtratur, et nonnulla de *Tauricis* ſeu *Turcis*.

5 Exinde in BoſphoroThracio *Thyras* ſtatuitur, à quo Thraces orti.

1 ORBEM hunc vniuerſum Herodotus, Ptolomæus, & veteres alij iuxta primas trium filiorum Noë colonias (de quibus Scriprura: *Erant ergo filij Noë, qui egreſſi ſunt de Arca, Sem, Cham, & Iaphet, & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper vniuerſam terram*) tripertitò quoque in Aſiam, Lybiam, & Europam rectè diuiſere. Vnde illa Ouidij in faſtis Apoſtrophe ad Europam: *Parſque tuum terræ tertia nomen habet*. Aſiæ Semi portioni (quæ ab *Aus* ſeu *Vs* filio Aram, & nepote Semi, *Aſis*, aliàs *Auſis*, vel *Auſitis* quondam patria Iobi, agnominata eſt) orientalis mundi plaga obtigit. Europę verò colonię Iaphet oppoſitum latus occidentis, orbis meridie cùm Palæſtina ſiue terra Chanaan Lybiæ aſſignato, quæ à filio Meſraim *Laabim* et nepote Chami primùm nomine ſumpto, Africa poſtmodum etiam appellata. Aegyptus enim pars Lybiæ *terra Cham* in Sacris Paginis paſſim vocitatur, vnde meridiem & Lybiam ſibi vendicaſſe progeniem eius rectè colligimus. Porrò America (quam quartam orbis partem perperam quidam hodierni Coſmographi faciunt, quando ad Europæos iuxta Scripturam ſummè dilatandos, eiuſdem incolas & colonos ſpectet) propterea antiquis ignora, quod inhabitata, vt demonſtrabitur. Ac hic obſeruandum (quod mulros Scripturæ Sacræ Interpretes latuit) Europam non ijs, quibus nunc, terminis olim circumſcriptam, vt Herodotus, Plaro, Ariſtotelès, alijque eorumdem aſſeclæ nobis tradiderunt. Hi enim ad Scripturas Sacras accommodatiùs, eamdem laxando atque dilatando, Phaſidem fluuium, non autem Tanaim verſus Solis ortum, & in Africa Nilum ei limites fecere, vt totam Minorem Aſiam, Vulgò Natoliam, Pontum Euxinum, cum adiacentibus ad Boream plagis, & mediterraneum mare amplectatur, eiuſque longitudine tota ab Africa recedat, iuxta illud Poëtæ vetus apud Ciceronem: *Europam Lybiamque rapax vbi diuidit vnda*. necnon Horatij: *Qua medius liquor ſecernit Europen ab Afro, qua tumidus rigat arua Nilus*. Et verò ſi conſentaneum id Europam dici, quidquid Europæi nominis ac ſanguinis Parens Iaphetus vel per ſe, vel per ſuos liberos aut nepores, primus occupauit: *Horum* (Iapheriorum) *Sedes* (inquit Ioſephus) *à Tauro, & Amano montibus incipientes, pertinebant in Aſia ad amnem vſque Tanaim, in Euro-*

Geneſ. 9.

Geneſ. 10.

Ibid.

Ant. lib. 1.

Europa vſque Gades. Vbi de Europa recentiorum more eloquitur. Adde quod plurima, vti Ponti Euxini, vel Aſiæ minoris loca etiam hodie, eius liberorum, aut nepotum proprijs vocabulis gaudeant, vt ex Ioſepho colligere licet, quod quidem monitum præmittere placuit, vt Iaphetiorum Sedes certiùs apparerent. Ant.l.1.c.6

2 Quod antequam adhuc planius fiat, lubet ex Scripturis, primorum Iaphet poſterorum ſeriem adducere, quæ filios ei ſeptem attribuunt: *Gomerum, & Magog, & Madai, & Iauan, & Thubal, & Moſoch, & Thyras*. Gen.6.
Gomero autem ternam ſobolem donant: *Aſcenes, Ryphat, & Thogorma*. Quibus, ſi Iauanis liberos adiunxeris; *Eliſam, Tharſim, Cettim, & Dodanim*, cùm Patre Latino viri quindecim exiſtent, à quibus (Scriptura teſte) *diuiſæ* ſint *Inſulægentium* Europæarum *in regionibus ſuis*. Ac tametſi progenie ampliori, quam Scriptura memoret, fateamur auctas illas proles Iaphet (quis enim affirmare audeat, ex ſeptem liberis duos ſolùm fœcundos, principio orbis propagandi? eoſdemque duos per ſeptuaginta annos ſupra ducentos, quando in colonias initio diſceſſum, ternos dumtaxat, aut quaternos mares, ex feraciſſimis, vt tunc oportuit, vxoribus creaſſe?) ij nihilominus, vti cæterorum duces, ac familiarum principes ſoli recenſentur, & quòd ab his fontibus, primarum omnium tum linguarum, tum habitationum varietas in Europam fluxerit; Sed ordinem, & modum deinceps exequamur.

3 Inſtructa ergo, parataque claſſe (qua temporis mora quiſnam definiat?) in Pontum Euxinum per Phaſidis oſtia, numeroſa Iaphet familia ingreditur, primamque Europæ coloniam celebres Argonautæ in Taurica Cherſonneſo locant. Quò quoniam tauri Europæi, bouesque primùm importati, *Taurica Cherſonneſi* (quod eſt Peninſulæ vocabulum à νῆσος & χερσὸς, velut inſula terreſtris, ſeu terræ aliquid habens inſulæ formam abrumpentis) vel *Cimmerij Boſphori*, quaſi *Gomeri* nomen obtinuit. Nam vti à tauris Taurica, ſic à bobus Boſphorus Peninſula appellata, vti *Boſphorus Thracius* eadem de cauſa Europæ colonia altera ad oram eiuſdem maris, occidentem verſus. Fidem porrò hiſtoriæ præter cætera adſtruunt eruditæ poëtarum fabulæ, quarum allegorijs Sibyllina oracula incluſa pellucent. Nam *Aglaum* numerant inter Argonautas ab *Aeglath*, quod bos eſt hebræis, ita nuncupatum, quia in Boſphoros illos nauigarint: Ζαν deinde (quæ vox non Iuppiter, ſed potius Iaphet, & molliùs Zaphet latinè reddenda) in Taurum mutatus, Europam Tyrij Regis filiam, vti fabulantur, per mare deuexit. Vnde illi poëtarum alias non inepti luſus, ſi non pro Iapheto Patre in Sibylla lecto, vox cognata græcè, et latinè (Iuppiter) eis illuſiſſet. Nam ſic Ouidius in Metamorphoſi:

Illuſam deſignat imagine Tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares,
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Aſſilientis aquæ, timidaſque recondere plantas.

Et idem in Faſtis.

Præbuit vt Taurus Tyriæ ſua terga puellæ
Iuppiter, & falſa cornua fronte tulit.
Illa iubam dextra, læua retinebat amictus,
Et timor ipſe noui cauſa decoris erat.
Aura ſinus implet, flauos mouet aura capillos,

Sidoni ſic fueras aſpicienda Ioui.
Sapè puellares ſubduxit ab æquore plantas,
Et metuit tactus aſſilientis aquæ.
Sapè Deus prudens tergum demiſit in vndas,
Hæreat vt collo fortior illa ſuo.
Littoribus tactis, ſtabat ſine cornibus vllis
Iuppiter, inque Deum de boue verſus erat.
Taurus init cælum, te Sidoni Iuppiter implet,
Parſque tuum terræ tertia nomen habet.

Iuppiter ζεὺς, hoc eſt, Zaphet impleuit Europam ſemine ſuo, filijs atque nepotibus. Cur autem Taurus cælum inierit, mox quoque dicemus. Ouidio Horatium addamus.

Sic et Europe niueum doloſo
Credidit Tauro latus, et ſcatentem
Belluis Pontum, mediaſque fraudes
Palluit audax.

Iam verò quid ζεὺς ſeu Zaphetus in Taurum mutatus ſibi vult, niſi Iaphet in Tauricam translatum, mutatione pro translatione ad allegoriam fabula abutente? Quid Europa puella Tauri tergum ſcandens, niſi primi Europæi Tauricum littus conſcendentes? Quid Taurus Europam in mare deuehens; niſi quod eadem Tauris regio occaſio fuerit, cur Europæa gens Euxinum Pontum ingreſſa ſit, & per eam peninſulam in Helleſponticum, Ionium, Creticum, Tyrrhenum atque Gaditanum mare tranſuecta ſit? Quę quidem Europa congruè quoque *Agenoris* Tyri, hoc eſt, Syrię Regis (ſpecie pro genere vſurpata) *filia* nominatur, quia genita ex Noë per Iaphet, vero Agenore, hoc eſt, mortalium omnium poſt diluuium communi patentes (ab ἀ collectiuo, & γεννάω gigno) eodemque Syrię Meſopotamię Principe ac Rectore, quamdiù id quidem per Nemroth ex Chamo nepotis tyrannidem licuit. Huc quoque facit poëticum commentum Ius Inachi filiæ in bouem conuerſæ, quod Inachus ſeu υἱὸς Νωαχ, Noæ filius Iaphet, progeniem ſuam & filiam viderit in Boſphorum tranſlatam, de cuius propterea luctu, mox infra dicendum. Adeo doctæ fabulæ, fidi hiſtoriæ & antiquitatis etiam hodie teſtes! Igitur ſito in littore Boſphori Cimmerij *Gomer* (vti nomen indicat) orientale latùs extra Cherſonneſum, verſus Tanaim et Ryphæos montes, & Mæotidas paludes, *Ryphato* filio eius aſſignarunt, regione occidentis *Thogormæ* relicta, vnde poſteros ſuos per Hyrcanam, ſiue Hercyniam Syluam latiſſimè funderet; A *Gomer* verò ſiue *Comer*, (nam literæ G & C, Plutarcho & ipſo vſu teſte, cognatæ ſunt) *Comarì*, ſiue *Cimmerij* populi, & per Syncopam *Cimri*, & corruptè *Cimbri*, vt idem Plutarchus *in Mario* eſt author, qui in Angliam & Daniam poſt aliquot ſæcula demum irrumpentes, Gallia inde diuexata, tandem à Marij exercitu cæſi & profligati ſunt. *Comerum* item

In quæſt. Rom. *Gallum* Iapheti filium, Scripturæ Sacræ conformiter, prophana Hiſtoria facit. De Cimmeriorum autem aduerſus Scythas, Ionas, cæteroſque populos in Aſia minori, bellis atque geſtis, Herodoti Hiſtorias conſulat, qui volet. Cæterum inde liquet, non temere à priſcis Scriptoribus traditum, Europam à Cimmerijs priùs, quam à Græcis initiò habitatam. Iam verò à *Ryphat Ryphæi* exorti ſunt, dicti item *Ruteni*, quaſi *Ruphateni*, & molliùs *Ruſſi*, qui nunc Moſchouitæ. ab hoc quoque Ryphat *Ryphæi montes*, qui maiorem Aſiam ab Eu-

ropa

ropa diuidunt; de quibus Maro Virgilius: *Arυaque Ryphæis numquam viduata pruinis*. Et quoniam ea gens rapto viuere, & ex Europa ingentes prædas abigere aſſuetat, hinc enata fabula, *Gryphes in Ryphæis montibus aurum cuſtodire*, non quòd frigidam illam regionem, & Arctico vicinam, tanquam auriferam antiquitas vmquam prædicarit. *Thogorma* autem populi *Thogormani* per ſyncopam *Gormani*, ac notiùs *Germani*, vnde *Germaniæ*, Pater agnoſcendus, qui etiam *Teutho* dictus, & *Celta*, & *Aſchenets* ſiue *Aſcanius*, atque *Galemanus* & prima litera dempta vulgò *Alemannus*, qui quidē cum Teutone primus Germaniæ colonus habendus eſt, vt infra monſtrandum, nam cæteri, vt aduenæ eò irrupetunt, vti Thogormani, ſeu Germani, Celtæ, Aſcenets, ſiue Aſcanij. Atque ij quidem ſingulares populi ex ſingulis Iaphet liberis, & nepotibus fuere. Geog. 4.

4 At Turcarum gentem ab ijſdem Tauricis communiter prodire, *Turci*, quaſi *Taurici* nominis notatio docet, ſed præter cætera, fabulæ Sibyllinis oraculis plenæ perſuadent. Hinc enim *Inachi*, hoc eſt, filij Noæ Iaphet (ἀπὸ τῦ Νωχῦ) fabuloſæ lachrymæ, atque luctus, ob filiam Io in bouem mutatam, ſiue ob poſteros Tauricos, in cornutos ſeu lunatos Turcas ex Chriſtianis olim conuertendos. Nam ſigna Turcica quis Lunæ naſcentis cornua eſſe neſcit? Quæ quoniam tauri cornua imitantur, eum etiam iccirco cælo donauere, vbi Luna fulget, & apud Tauricos *Lunæ & Alaunos montes* à (σελήνη) Luna poſuere, vnde quoque *Alani*, & *Hunni*, & *Hungari*, à σελήνη & κέρας & *Sultani* dicti, quaſi Selynitani, Latinè Lunati, ſicut & à Gothis & à Myſis aliquando ſubactis, Hothomanni, atque Muſulmanni, ideſt, *Homines Gothi, atque Myſi*, fœda modo Turcarum colluuies vocatur. Porrò Ius in bouem, ſeu taurum mutatæ, & lunata, ob gemina eiuſdem cornua, inſignia gerentis, cuſtodem Argum centum oculis præditum ideo excogitarunt, quod Mahumetem ex Sibylla acceperant, infandæ Tauricæ, vel Turcicæ ſectæ authorem, & per Alchoranum cuſtodem futurum, eiuſque ſepulchrum lampadibus innumeris olim colluſtrandum, quas centum lumina Argi præſagiebant. Quem quidem poſtmodum à Mercurio cæſum & extinctum ferunt, eò quòd eiuſdem ſuperſtitio, & cultus à Mariæ filio (Mercurius enim Μαρίας κῦρος, Mariæ filium, ſiue vterinum, Chriſtum ſignificat, vti demonſtrandum) tandem obruendus, ac diſſipandus ſit. Cui rurſus vaticinio illud quammaximè accomodatum apparet, quod Io filia, & poſteritas Iaphet (vti fabularum nos occulta docent) poſtquam et Aegyptum, et maximam orbis Chriſtiani partem fuerit peruagata, depoſita ad extremum Luna ſeu cornibus, priſtinam Chriſtiani hominis formam recuperabit, quod & muri Hiericho (Lunæ, ſeu Lunati Imperij robur, atque vires) ſpontaneo lapſu corruentes, arcano quodam myſterio firmarunt. Ac Sibyllæ effata, atque oracula communi etiam prouerbio expreſſa idem admonere videtur: *non mouendā hanc Camarinam*, hoc eſt, Gomerinæ gentis fœtidam, ac graueolentem ſuperſtitionem nulla vi, et nullis armis exhauriendam videri, ſed ſpontè, & ſua mole, vt muros Hiericho, tandem occaſuram. Iam verò *Cimmeriæ tenebræ* veterum etiam adagio tritæ, quid niſi eamdem Gomericam ſectam Chriſtianæ luci inimicam fore præcinebant? Accedit, quod Tauricorum in fabuloſis priſcorum hiſtorijs decantata feritas, inhoſpitales Turcas adumbraret, qui quidem *Dianæ Taurica*, hoc eſt, ſuæ Turcicæ Lunæ bello captos homines, hoſpiteſque immolant, dum eos diræ ſeruituti, vel etiam neci quotidie deuouent. Quid, quòd ad vehen-

dam Lunam, vt Euſtathius teſtis, antiqui quoque Tauros coniugarunt? non-
ne quod Tauricos, (ſeu Turcos inſignia Lunæ per orbem Europæum, Africa-
num, & Aſiaticum longè, latèque prolaturos quondam ex Sibylla hauſerât?
Cæterum ab ijſdem Tauricis mons Aſiæ *Taurus* nomen adinnenit, aut primo-
rum Tauricorum limes, aut coloniç forſitan olim incrementum, ab his, & *Ta-
urisci*, et forſitan *Turingi* Germaniæ populi cum cæteris quamplurimis ma-
nant. Bellacem verò, atque fortem hanc primam Europæ gentem, quam po-
ſteritas Mahometiſmo corrupta, ſola dehoneſtat, fateri oportet, cum Regem
Ponti (quæ regio ad eoſdem pertinet) primo, quod Scriptura memorat; poſt
diluuium bello, contra ſodomitas, arma ſocia iunxerit, duobus circiter ſæ-
culis, quàm noſtri Argonautæ Europæas inſulas primùm inſiderent. Qui
quidem (vt ad eos modò reuertamur) quamprimum in terram egreſſi (quam
optatiorem iam primùm tentati maris pericula, ac nauſea reddebant) foſſas
impigre ducere, prima oppida ſtruere, aggeribus, ac muris vallare, non ho-
ſtibus adhuc, quæ orbem vacuum, & tellurem brutam nondum infeſtabant;
verum iniurijs ferarum arcendis non modò opportuna opera, ſed neceſſaria,
vtpotè quæ aliquot ſæculis à diluuio elapſis, iam immensùm auctæ, atque
propagatæ, ſui aucupio, ac *venatione Nemroth* hoc tempore celebrem effice-
Gen. 10. rent; à quo Herculis labor de Nemæo apro, Leone, & ſylua exordium cepit.
Atque ideo etiam dicta *oppida* reor, quaſi opem dantia, atque ferentia, pu-
ta, contra belluas, ſicut *ciuitates*, & *ciues*, & *cœtus* à *coeundo* in vnum lo-
cum nomen adepti ſunt. Niſi etiam vocabulum *Vrbis* ab *Arba* hebræo, quod
ſignificat *quattuor*, ductum arbitramur, vel quia quaternis generibus homi-
num pro numero ætatum humanarum ciuitates conſtarent, vel quod qua-
drangulari forma eæ conderentur, ad typum primæ orbis vrbis Babylonis,
quam Herodotus oculatus teſtis quadratam depingit. Quis autem primos
Europæos ædificandi rudes ſuſpicetur, qui hanc Babyloniam ciuitatem, &
turrim nuper extuliſſent? Ex quo veterum error corrigendus, qui primos
homines autumarunt, in agris, aut ſyluis ferarum ritu, & more degentes,
eloquentia demum ſapientum virorum in vnum adductos, vrbes condidiſſe,
nam non ſolùm oppida ante pagos ſtructa, atque culta, ſed etiam littora,
quam mediterranea, aut agros, aut nemora, belluarum metu priùs inha-
bitarunt. quarum paulatim timore ſublato, ſeſe agris, & ſaltibus credere, vel
turis colendi, vel vênandi gratia, vel amœnitate mortales cœperunt.

4 Tamdiù autem Europææ claſſi in Taurica ſubſiſtẽdũ fuit, & mora trahenda,
dum ternæ familiæ tutelæ, & commodis ſatis cautum foret. Paternis poſt-
modum mandatis præmiſſis, de Numine ante omnia colendo, cuius alloquio
parens vſus fuerat, & plurima beneficia in eos recentia extabant, de concor-
dia item inter ſe ſeruanda, alienis finibus minimè inuadendis, iuſtitia in om-
nes caſtè adminiſtranda, alijſque ſalubribus monitis pro tempore datis, ægrè
tandem (quod Sibyllæ matris diuinitùs afflatæ imperium vrgeret) inuicem
abſtracti, fabulæ de Abſyrtho à Medea diſcerpto in hoc mari Pontico locum
effecere. A Phaſide autem, iuxta Herodotum, ad fauces Helleſponti (quod
illius maris longiſſimum cernitur) nouem dierum, & octo noctium nauiga-
tiò ſolùm eſt. Itaque à Cimmerio Boſphoro ad Thracium vſque, quò per-
gebant, niſi ventus aduersùs forsã obſtiterit, quatriduo haud amplius inſum-
pto, ſecundã Europæ coloniam ſtatuũt, *Thyraces*, ſeu *Thraces*, à nomine filij
Iaphet *Thyras* ita nũcupatos, vnde *Thraciam*, quaſi Thiraciam, & à bobus cũ

claſſe delatis *Boſphorum Thracium* locum indigetarunt,de quo ibidem Ouidius exul: *Hic locus eſt gemini ianua vaſta maris*,Propontidis puta & euxini. apud quē ſita *Heraclea* in honore Iapheti Herculis tunc condita videtur,nec non *Byzantium* pòſt altera Roma, & orientalis Imperij ſedes, hodie illaudatorum Tauricorum Regia, corrupto vocabulo *Stambol* appellatur,quaſi Conſtantini πόλις, *Conſtantinopolis* . Et quoniam multæ Thraciæ gentes atque loca, à bobus eò importatis nomina ſortiuntur , vt *Byſa*, quaſi Βῦσα à bobus,& *Byzeres* populi , iuxta Plinium , *Buzeri* , & *Buzericus portus* , ita Byzanthij vocabulum ab ijſdem bobus, & ab ἄνθος flore factum autumamus,quaſi florem Vrbium Buzerorum Thracum , & Boſporanorum . Thracas autem ab hoc Thyras dictos & Ioſephus aſſerit, *Thyres Thyras de ſe vocauit* , *quorum fuit princeps, eos Græci Thracas dicere maluerunt* . De his autem populis (vnde ob bellicam fortitudinem gentis Martem ortum fingunt) plura exponere ſtudium propoſitæ breuitatis vetat, & Latium , quo tendimus , necnon in Latio excitanda Roma. Quod ſanè opus,nonniſi peragrata Europa,olim perfectum eſt, vt Marone veriùs exclamare liceat : *Tantæ molis erat Romanam condere gentem*. Thracia ergo relicta,quoniam adhuc ſupereſt longum maris æquor, ad reliquas gentes in Europa locandas, remis veliſque modò feſtinemus .

CAPVT QVINTVM.

1 *Aſcenes* in Aſcia ſitus vulgô (Aſia minore) vnde Aſiani, Haſſi , Aſcanij Germaniæ populi ſeu Aſchenets deſcendunt .

2 *Cethim* ſiue *Cythim* in oſtio Danubij, origo Scytharum, Getarum Celtarum , Gothorum, qui Europam omnem poſtmodum inuaſere .

3 *Madai* ad eamdem Danubij ripam , vnde Medi Europæi , Moldaui, Daui, Dai, Daæ, Daci, ſiue Dacæ .

4 *Moſoch* ex aduerſo, à quo populi Moeſi, ſiue Myſi , Moſchi , Moſchouitæ, Myſni .

1 ITAQVE expoſito in littore Thracij Boſphori verſus occidentem filio Iaphet *Thyras* , oppoſitum orientis latus *Aſceneſo* deſtinant,cuius quidem regio ἀπὸ βοῶν τιθεῖσα ſeu à bobus poſitis, atque deportatis, *Bythinia*, quaſi Buthinia appellata fuit , vnde *Buten* antiqui Argonautam finxerunt . Verùm ab *Aſcenes* præcipuè, *Aſia Minor* vniuerſa, hodie Natolia,id eſt, orientalis ἀπὸ ἀνατολῆς , retinuit nomen. cuius quidem origo cum Aſiæ Maioris etymologia malè confunditur , eò quòd hæc (vti dictum) ab *Aus* vel *Vs* filio Aram & nepote Semi appellationem detinet: *Aſcia* autem *minor* ab hoc *Aſcenes* Gomeri filio & nepote Iaphet. A quo etiam *Aſcania* Bythiniç regio & *Aſcanius lacus*, & *fluuius*, de quo Virgilius : *trans Gargara* , *tranſque ſonantem Aſcanium* . & Germani *Haſſi*, quaſi *Aſci*,& vulgò *Aſcanij*,ſeu *Aſchenets* , ob irruptiones poſterorum Aſcenes in Alemanniam , ita appellati.

2 A Boſphoro autem Argonautæ oram Pontici maris ad Boream legentes , in

fauces Iſtri ſeu Danubij influunt, & Iauanis filium *Cethim* ſiue *Cythim Celtarum, Getarum*, & *Scytharum* Patrem ad Septentrionalem plagam conſtituũt. Siquidem ad Danubij oſtium *Celetas* ſeu Celtas Arrianus ponit, ibidemque tora pœme vetus atque recens Geographia *Getas* ſiue *Schythas*. Vti enim à *Cythim* Scythas nominarunt, ſic à *Cethim* Getas, Gothos, Celtas & Celetas; vocabulis (vt fit) iuxta variarum gentium dialectos, linguas, & accentus paululum immutatis. A *Cythim* rurſus *ſythones*, & *Sythonij* populi, vnde *Sythonia* grando, *Sythoniæ* niues, quibus in poëtis nihil frequentiùs. A *Cethim* verò *Cetium* ad Danubium ciuitas, & *Cetuorum* ibidem *Inſula, Catiſque montes* in Norico. *Celtas* verò cùm *Scythis* coniungit Ariſtoteles de mundo & *Celtoſcythas* faciunt Strabo & Plutarchus. *Getas* autem non differre à *Gothis* ex Claudiano De Bello Getico, Ælio Sparziano, alijſque ſcriptoribus planum eſt. Quos quidem Europam omnem inuaſiſſe, ſuumque cunctis populis nomen impoſuiſſe, clarè Abrahamus Ortelius in ſua Celtica Europa demonſtrat. Siquidem *Celtiberi* Hiſpani, & Gallia *Celtica*, & Germani *Celtas*, ſiue *Koltas* etiam hodie familiari ſeſe colloquio compellant. Ortelij ſenſum magnam partem Scriptura confirmat: Nam in Machabæis Alexandrum Magnum de terra *Cethim* commemorat egreſſum, hoc eſt, ex *Græcia*, vti liquet, vel *Macedonia*. Et Num. 29. vbi in Hebraico textu ſic legimus: *Venient in trieribus de Cethim, vaſtabuntque hebræos*. In latino, et apud Lxx, *de Italia* habetur. Danielis item 11. vbi lectio hebræa: *Venient ſuper eum Trieres, & Cethim*, rurſum pro Cethim *Romani* ponuntur. Ita vt Italos, Romanos, Græcos, ſiue Macedones, vna & eadem vox *Cethim* ſignificet, quod quidem Getarum in ea loca excurſionibus atque colonijs nemo non tribuet. Quas irruptiones alis addiris *Zetho* & *Calai* fratribus & Boreæ filijs, ingenioſè ſuo more Ouidius deſcripſit, ſubſtituens pro Geta *Zethen*, et pro Gallo Italo, *Calaim*, vti infra explicamus. Sed quod ad rem noſtram facit vel maximè, Argonautas illos in hunc modum canit:

Lib. 1. c. 1.

Implumes Calaiſque puer, Zetheſque fuerunt,
Mox pariter pennæ ritu coepere volucrum
Cingere vtrumque latus, pariter flaueſcere malæ,
Ergo vbi conceſſit tempus puerile iuuentæ,
Vellera cum Mynijs nitido radiantia villo
Per mare non notum prima petiere carina.

3 Illis ergo Danubij fauces aduerſo flumine longius prætergreſſis, vti fabulis quòque proditum eſt, filius Iaphet *Madai* eiuſdem ripam Borealem inſedit, à quo *Medi Europæi*, quorum ſæpiùs Homerus in Iliade meminit, quoſque inter Thracas Ptolomæus reponit. Siquidem *Aſiani Medi* ab *Elmodad filio Iectan*, quaſi Elamodad; hoc eſt, Elamyta vel Perſico Medo prognati ſunt, non autem Europæo. A quo etiam *Moldaui* fluxere, & per ſyncopen *Daui* (vnde *Dauus* & *Geta* perſonæ ſeruiles in comædijs antiquorũ notæ) et *Dae*, ſeu *Dai* gens fortiſſima olim, et Romani Imperij terror, de qua Virgilius: *Indomitique Dae, & pontem indignatus Araxes*. qui quoniam adſpirata litera *Dahi* & *Dahe* frequentiùs ſcribuntur, ideo *Daci* atque *Dacæ* etiam appellati. Vnde Horatiùs: *Te Dacus aſper, te profugi Scythæ*.

4 Madai igitur ſtabilito, *Moſoch* fratrem eius verſus meridiem in aduerſam ripam deduxere, vbi ob Europæorum diuiſionem maximam, ad oram Euxini Maris, *Tomos* ciuitas condita, quondam Ouidij exilio inſignis, & principio,

ſectæ

ſectæ ac diuiſæ gentis à verbo [illegible] veſtigium illuſtre. Moſoch autem *Moeſorum* ſeu *Myſorum* parens, à quibus *Myſni* veluti Myſini, atque *Muſulmani*, (quaſi homines Myſi) necnon *Moſchorum* tanquam Moſochorum (nam inter Myſos *Moſchium* flumen Ptolomæus ponit) hodie Moſchouitarum. Tibullus certè quidem populos ad Tanaim ſitos, *Moſynos* appellat: *Quaque Hebrus Tanaiſque Getas rigat, atque Moſynos*. Porrò ad *Myſorum* etiam regionem Argonautas olim appuliſſe, Propertiùs præter cæteros teſtis:

Namque ferunt olim, Pagaſæ naualibus Argo
Egreſſam, longæ Phaſidos iſſe viam.
Et iam præteritis labentem Athamantidos vndis,
Myſorum ſcopulis applicuiſſe ratem.

Atque hi quidem populi hactenus deſcripti, vaſtiſſimas Aquilonis plagas, quæ ab Helleſponto, & Ponto Euxino, & Alpium iugis ad Arcticum polum ampliùs quadraginta latitudinis gradus amplectuntur, poſteris ſuis ſubtemperato vel frigido cælo fæcundioribus, ſenſim repleuere. quin & ſuis ſedibus ſæpiſſimè effuſi, in Illyrim, Alemaniam, Gallias, Belgium, Britanniam, Hiſpaniam, Africam quaſi diluuio quodam innundarunt, Italiam & Græciam vexarunt, & Romanã Vrbem ſub tempus Honorij Cæſaris denique euerterunt. Quapropter *Vuandali*, atque *Vindelici* ab *Vuandelen* vernacula voce, quaſi populi *ambulantes* vocati, vel quia plauſtris & curribus Europam omnem ferè peragrarent. Vnde *Myſos in plauſtra feroces* Procopius ait, & Horatius de Scythis ac Getis: *Campeſtres meliùs Scythæ, Quorum plauſtra vagas ritè trahunt domos, viuunt, & rigidi Getæ, Immetata quibus iugera liberas fruges, & cererem ferunt*. Quod ſi forſitan quæras, à quo horum tandem *Sarmatæ Europæi* profecti? Equidem ex Aſia in Europam immigraſſe conſtat, & cùm Scythis permiſtos, nam ab *Aſarmoth* Sarmatæ etymon mutuantur, *filio Iectàn, & nepote Semi*, quibus Aſia iccirconon Europa, obtigit. Quo factum, vt Scythæ Europæi etiam Sarmatarum nomen ſibi pepererint, à quibus *Samothraces* atque *Samogitæ*, velut Sarmatici Thraces, atque Getæ. Sed quoniam primos ſuos colonos, olim *Maxima terra viris, & fæcundiſſima doctis Vrbibus*, Græcia adhuc vacua cupidiùs expectat, ab Iſtro verſus Helleſpontum cùm Argonautis vela conuertamus. Gen. 10.

CAPVT SEXTVM.

1 Primi Græciæ coloni *Eliſa*, *Iauan*, *Magog*, & *Dodanim*. ab *Eliſa* Helle, ſeu Hellas (Græcia) & ἴωνες Græci, & Aeoles, atque Helleſpontus.

2 A *Magog* Macedo, & Gens Mygdonia atque Magneſia. A *Iauan* (*Ion* hebraicè) Ionij & Ionium mare. A *Dodanim* Dodonæi, populi antiquiſſimi deſcendunt.

3 Græcarum vocum etymologię quædam explanantur. quę *Græcia Maior*, quæue *Minor dicta*?

1 HACTENVS Deucalion Iaphet cùm Pyrrha coniuge, diluuij reparanda iactura, ſuos lapides (græcè λᾶς populos) per latiſſimam Borealem plagam poſt tergum coniecit,

Inque breui ſpatio, ſuperorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus ſpeciem traxere virorum,
Et de fœmineò reparata eſt fœmina iactu.

Idque omne diuino conſilio *Themidis*, ſeu Prouidentiæ, opus perfectum eſt, ſuum cuique genti locum initio dantis atque partientis, quod vox illa *Themis* bellè ſignificat, ſicut per lapides eo modo iactos, filij populi à tergo relicti ſcitè exprimuntur. Beneficio eodem quattuor familiæ poſterorum eius en Græciæ adueniunt, quarum exiguis principijs adaucta, magnitudine poſtmodum laborauit ſua. Nam Argonautarum, & Heraclidarum à Colchide cum vellere aureo in Græciam aduentus, cui tandem ignotus? Heraclidas autem Iaphet Herculis liberos ac nepotes, ad ſuas columnas Argo claſſe tendentis, primos huius regionis principatum olim tenuiſſe, Herodotum authorem habemus, ſicut & D. Hieronymum, Græcanicos omnes ab eodem Iaphet originem trahere. quantulum porrò Iaphetus à Iapeto differt, quem Græciæ vniuerſæ Patrem & Figulum doctæ fabulæ fecere? Ideo & fama vetus haud vana, à Phœnicibus, & Syris literas Graios accepiſſe, quod Meſopotamii Syri Argonautæ, in has regiones cùm gente liberales artes atque diſciplinas primi inuexerint. Principes autem colonorum Græciæ ex poſteris Iapheti, eoſdemque Patres atque Patriarchas, quattuor numeramus: *Eliſam, Iauanem, Magog, & Dodanim*. Siquidem ab *Eliſa* etymologia liquet, *Hellen* aut *Hellada*, &
Ant.Iud.l. 1.cap.7. Ἕλληνας Græcos (qui in caſu dandi Ἕλλησι, appellantur, voce *Eliſa* cognata) atq; *Helleſpontum*, hoc eſt, mare Helladis ſeu Græciæ, nomen mutuatos, necnon *Æolitam* gentem; vt Ioſephus author eſt. Cui quoque *Helles* nota fabula bellè ſuffragatur, quam cum fratre Phryxo per Pontum ferunt ariete traductam, atque ibi demerſam, fratre in oppoſitum littus euadente. Aries enim Hellen vehens, Eliſam Arca ſiue Argo (cuius Aron hebraicum nomen, quæque arietibus & ouibus intus affluebat) in mare Græciæ cùm propinquo *Thyras* (corruptè *Phryxo*) deportatum ſignat, Phryxoque, aut veriùs Thryxo, ſeu Thyrace, in aduerſa Græciæ continente poſito, ideo hunc Eliſam vndis obrutum, & ſepultum fingunt, quod in Lesbo Inſula aquis vndique ſepta, atque circumflua, fuerit collocatus, & quaſi demerſus. *Lesbos* enim Inſula ab Ἕλλης βῶς dicta idipſum confirmat, quod Helles ſeu Eliſæ boues primum eò vecti, vti de Boſphoris ſupra docuimus. Adde quòd in Lesbo *Arginuſa* ponatur, Inſula Argus, Argonauticæ nauis, ab Ἀργῶ & Νῆσος, & promontorium *Argeum* ab eadem Argo, & *Pyrrha* ciuitas à Iapheti vxore ſic dicta, & *Euripus* ab eodem Patre lato (εὐρὺς) nominatus, ſicut & *Europa*, omnia rei enarratæ certa argumenta. Atque hæc de Eliſa, vnde Helladis Græciæ hactenus ignoratum nomen, ac genus profluxit.

2 Ex Lesbo autem verſus Thermaicum ſinum contendentes nautæ, *Magogi* coloniam, vnde *Magedones, Mygdonij* atque *Magneſij*, ſeu *Magoneſij*, eò deduxere. Quorum poſteritas Aſiæ domitrix ſub Magno Alexandro, de Iaphet parentis in tabernaculis Semi habitatione futura, oraculum quadantenus impleuit. Macedones autem *Theſſali* etiam agnominati (quòd ad mare ſiti, vt vox græca ſonat) *Europum* à nomine Iaphet, cuius Plinius meminit, *Vrbem* condidere. At *Iauan* Græciæ præcipuus colonus, vel Ioſepho teſte, nam

Græci

Græci *Iauan* & *Ieuanim* hebraicè dicuntur, quaſi *Iauan* filij) vtpote *Eliſa* & *Dodanim* parens, qui ſublatis hebraicis punctis (*Ion*) appellatur, pro quo Lxx. *Gracum*, & *Graciam* ferè ſubſtituunt, cuique gens *Ionum* (Homero Ἰάονες) & *Ionium* mare, accepta nomina referre tenentur, in Peloponneſum ſeu Πέλοπος Νῆσον, id eſt, Pelopis Inſulam (veriùs Peninſulam) primus immigrauit, parentis Iaphet ſub nomine *Pelopis* à Πάλαιον ὄψεσθαι, tanquam *antiqui* ante diluuium mundi *ſpectatoris* memoria inſignem. Declarat etiam hunc Iauanis ſitum in Peloponneſo, Arionis fabula, quem ex Lesbo narrat in hanc Peninſulam à Delphino tranſlatum, nam Iaphet *Arion*, id eſt, Arcadius ab *Aron* Arca ibi nominatur, quem prima claſſis, Delphinis inſtar, mare traijciens, ijs littoribus innoxiè reddidit, vel quod eum Sibylla coniux, communis Europæorum Δελφὺς, ſeu *vterus*, ſuis conſilijs iſtis littoribus virum applicuerit, vnde Delphino, ſeu vtero illi innixus ſeu inſidens dictus ſit, quaſi prodigio, mare inequitaſſe. Neque verò pauca horum Argonautarum in Peloponneſo veſtigia manſere: nam *Argia* regio, & *Argos* ciuitas, vnde & *Argiui*, & *Argolicus* ſinus ab eorum claſſe nomen contraxere. *Mycenæ* item ab ouibus per eam allatis, *Arcadia* ab Arca Noëmi, in qua clauſus cum vxore Iaphet, omnium Argiuorum & Arcadum parens. & *Lacon* ab ἄγω & λαὸς, quaſi ab eodem populorum duce. Iauanem autem, ſeu Iouem (nam Ionem filium *Zuthi*, pro Zaphero corruptè antiqui dixere, teſte Herodoto) Metropolim *Spartam* ſibi delegiſſe haud temere cenſemus, non ſolùm quòd primum Lacedemonum Regem *Eurotam* antiqui commemorent, patronymicum Iauanis, ab (εὐρὺς) Patre Lato Iaphet, verùm vel maximè, quod liberos latè per Inſulas *Ionio in Magno*, ſeu Ægæi maris hinc diſſeminarit, & ſparſum propterea in populos in Inſulis diſperſos imperium habuerit, vnde *Sparta*, & *Sporades* ſeu Cyclades Inſulæ à σπείρω ſemino, nomen acceperint. Vicina quoque ab Ionicis occupata *Creta*, fabulæ principium extitiſſe apparet, de Europa Agenoris filia in Cretam à Tauro, hoc eſt, à Tauride per mare deuecta. Ad Iauanem igitur Ionica ditio *Achaia* pertinet, & *Aegæum* mare, quæ nomen à capris eo ductis retinent. Item *Caria* Ioniæ portio, iuxta Herodotum, eiuſque nominatæ vrbes, Lacedæmon ſeu Sparta, Athenæ, Corinthus, Epheſus, Myletus, & Erythræ, vel potiùs Eurythræ, ab εὐρὺς rurſum, ſiue Lato Patre ita agnominatæ. *Lydi* verò atque *Dores*, tametſi ad Ionas ſpectent, eodem tamen Herodoto teſte, ex Africa in Græciam coloni venerunt, quod etiam vox *Lydi* à *Ludim filio Meſraimi, & nepote Chami*, verum eſſe monſtrat. Quò fit, vt Dorica horum dialectus peregrina cenſenda ſit, Aeolica ab Eliſa profecta, vti Ionum ab Iauan, non item. Sequitur nunc *Dodanim* quartus Græciæ parens, & Iauanis proles, cui pro prouincia ditionem Epiri, vbi *Dodonæi* Europæ antiquiſſimi populi, Argonautæ donarunt. *Dodonem* verò priſci, qui vix a *Dodanim* differt, Iouis et Europæ filium fabulantur, pro Iauan *Ionem* apud Lxx *Iouan* nominato, & *Europam* pro auo parente Europæ, malè ſupponentes. Apud cuius poſteros vetuſtum oraculum, vulgò *Dodonæum*, Græcorum omnium atque Latinorum fama percrebuit. has igitur terras in Græcia primi illi Argonautæ inſederunt, atque coluerunt, qui alio nomine ab eadem *Arca* vel *Argæo* Iaphet *Pelaſgi* vocati, quòd durum *Pelargi*. de quibus Halicarnaſſæus: *Pelaſgi primùm habitarunt apud Argos, à Rege Pelaſgo ſortiti antiquum hoc vocabulum.* & deinceps: *Relinquentes Peloponneſum migrauerunt* Ant.Rom. lib. 1.
in Aemoniam, quæ nunc Theſſalia dicitur. Alij Cretam petierunt, alij Cy-

cladum Inſularum nonnullas occuparunt, alij traijcientes in Aſiam multa circa Helleſpontum occuparunt loca maritima. At maxima earum pars per loca mediterranea ſe contulit ad conſanguineos ſuos Dodoneos, ibique manſerunt ſat longo tempore. Deinde oraculo moniti nauigarunt in Italiam, quæ tunc dicebatur Saturnia, poſtquam nempè Saturnus Iaphet eò aduenisset. quantulùm hæc eius narratio ab hac noſtra ſuperiore diſſentit? verùm antequam ijdem Argonautæ & Pelaſgi è Græcia ſoluant, etymologijs nonnullarum vocum explicandis, paulùlum eos remorari iuuat.

Ac de *Argiuis*, quod Argo claſſe in Græciam aduecti, expedita res eſt.
3 quibus *Pelaſgorum* vocabulum affine, ab *Pala* ſeu *Latina* ἄγω. *Moeonij* & *Mynies* quaſi dilatati, à *Ma* & *Na* hebraicis vocibus, quæ *latum* ſignificant, alluſione ad Iaphetum facta. *Inachidæ* verò ab eodem Iaphet, qui Inachus,

Ant.cap.7, ib.1.

hoc eſt, τὸς Νωχοῦ, ſeu filius Noë, nam Græci, vt tradit Ioſephus, *Nochum* Patriarcham *Noë* vocauere. *Achai* porrò & *Achiui* à *capris* in eam regionem allatis, quæ etiam *Aegæum* mare denominant, nam Αἴξ Αἰγὸς capram ſignificat. *Attici* ab ἄγω deduco, quod ex Colchide adducti, ideo & *Actæi*, atque *Actiaci* ab eadem voce, nam *Attica* quondam *Acte* dicta, vt veteres teſtantur. A qua voce etiam *Athenas* deduci ſimiliter credimus. *Danai* à *Danao* Rege, hoc eſt, *Iordanao* Chriſto, qui per Euchariſtiam olim in Græciam erat adducendus, vti ex Sibylla ſcite potuerunt. Ita & *Cretenſes*, *Cretas*, ſeu *Cretæos* ab eodem Chriſto nomen mutuatos aliàs oſtendemus, vnde *Creta* Iouis, ſeu magni Ieouæ patria appellata. *Aſcræi* ijdem ab *Aſca* & *Raa*, dilatatos ſonant. At infame nomen *Cecropidæ*, nempe à *Cercope*, Chriſtianæ fidei atque Iudaiſmi *Simia* Maometo, vt infra monſtrandum. Superſunt vulgaria *Græcorum* & *Graiorum* nomina, quæ eos à Patre lato nominatos produnt. Nam *Ga* atque *Raa*, vnde eſt *Græcorum* & *Græciæ* etymon, & Italiæ *Graecborum*, & *Ia* atque *Gara*, vnde fiunt *Graij*, etiam *latos*, *latos*, ſiue *dilatatos* hebraicè reddunt. Iaphet enim Græcorum Auus, vt ex Iauan liquet, Eliſa, Magog, & Dodanim filijs, Pater verò Latinorum fuit, vt infra oſtendendum, hinc præ hac Minore, *Græcia Maior* Italia dicta eſt, & populi, *Magni* ſeu *Maiores Græci* per excellentiam, eò quòd ſoli demum *Magni dilatati* forent, ob Iaphet co oaum, primariò & ſummè *Dilatatum* Patrem. Ideo apud Plutarchum Heraclides Pon-

In Camillo.
De orig. gen. Rom.
Ad l.1. Aen.
Faſt.4.
Rom. 1. 2. 3.

ticus *Græcorum ciuitatē Romam*, atque apud Feſtum *Romanos Græcos* Ennius appellat. Atque Virgilij commentator Seruius, *conſtat*, inquit, *Græcos fuiſſe Romanos*. Idem *Iſidorus*, idem *C. Plinius*, idem Ouidius disertè affirmant: *Itala nam tellus Græcia Maior erat*. Sed quòd iſtorum teſtimonia excellit, Apoſtolus ad Romanos ſcribens, non *Iudæo primùm & Romano* ait, ſed *Iudæo & Græco*, cum tamen Romanis Epiſtolam inſcribat. quo id myſterio? niſi vt innuat *Maiores Græcos* ſiue *Dilatatos* antonomaſticè ob Iaphet Romanos, Latinorum Patrem, Vrbis Conditorem, vt mox demonſtrandum.

CAPVT SEPTIMVM.

1 *Tharſim* ac *Thubalem* in Hiſpanico freto ad ſuas columnas Iaphet Hercules locat.
2 *America* ſub eo nondum habitata.
3 Vaticinia Sibyllæ de illa aliquando ſerò detegenda.

1 REBVS in Minore Græcia ita compoſitis, colonijſque ex præſcripto Iapheti, ſed maximè Sibyllæ ritè conſtitutis, ex Epiro Argonautæ ſoluentes, oram Siciliæ verſus Promontorium Pachynum legerunt. Nondum enim Mamertinum fretum Inſula illa à Brutijs auulſa effecerat, per quod primi nautæ Italiæ & Galliæ littora, in Hiſpaniam tendentes, ſecuriùs raderent, ſiquidem (vt Virgilio & Græcis credamus)

Trinacria quondam
Italiæ pars vna fuit, ſed Pontus, & æſtus
Mutauere ſitum, rupit confinia Nereus
Victor, & abſciſſos interluit æquore montes.

Vnde Vrbem *Rhegium* à ῥήγνυμι (rumpo) non parum illuſtre abruptæ Inſulæ veſtigium oſtendunt. Porrò etiam Italiæ partem ab ea diuulſam, *Siciliæ* nomen retinere, Ortelij vetus Geographia monſtrat. quin & *duæ Siciliæ* vulgò recenſentur, ex quo conijcias Italiam olim fuiſſe diſſectam. Igitur recto curſu à Trinacriæ portu Lilybæo, vaſtum mediterranei maris tractum ſulcantes, ad Hiſpanicas Gades demum perueniunt. In hoc autem loco *Herculeas columnas* (veriùs forſitan *colonias*) antiquitas fixit, quod Sibillæ oraculis edocta, Heroëm glorioſum Iaphet aceperat (nam talem Heroëm Ἡρακλῆς græcus ſignificat, vti ſæpe dictum) *Non vltra* hoc fretum verſus occidentem, primam claſſem Argo promouiſſe, ſed Argonautici curſus ſui metas, et quaſi columnas, geminos montes Calpen, & Abylam iſthic ſtatuiſſe, qui in Hiſpaniæ & Africæ contiguis (vt apparent) terris, magni Oceani quaſi fauces occludunt. Ac tametſi res per ſe loquatur, Orpheum tamen antiquum Scriptorem de Argonauticis, teſtem luculentum in promptu habemus, eos à Gadibus, & Columnis Herculeis domum, hoc eſt, in Latium tandem redijſſe, *Sedes vbi fata quietas* (effata nempè Sibyllina) Iapheto Herculi Argonautæ, & Heraclidis eius nepotibus tot maria emenſis, tandem *promittebant*. Sed & Diodorus, & Cæſar Antoninus in Itinerario, ex Hiſpania in littus Etruſcum eoſdem Argonautas veniſſe commemorat, & *Argeum* ſiue Telamonis portum tenuiſſe, de quo infra dicendum. Quid, quòd Hiſpaniam hebræi *Zapharad* quaſi Zaphet terram indigetant, etiam *Heſperiam vltimam* ab Horatio dictam, eò quòd Itàlia Heſperiæ quoque nomen habens, nauigantibus versùs occidentē prior altera occurrat? Sed & illuſtria aduentus Iaphet in hanc regionem illa monumenta: *Hiſpania* quaſi Iaphania ab eodem dicta, Bœtica, quaſi Phetica, Iaphetica, *Hiſpalis*, quaſi Iaphalis, quæ & *Seuilla*, quaſi Sibylla, ab eius vxore, *Portugallia*, quia portus galli, Lati Patris, ab hebræo *Gala, Luſitania* vocabulum corruptum à Latitania, quæ à vocibus *Lati*, & *Ta*, & *Na* hebræis, dilatatum ſonat. Sed & *Calpe* & *Carpetania*, quæ à Κάλπη græco curſum ſignificante nomen accepere, eiuſdem Herculei curſus ſeu Argonautici metam repræſentant.

tant. addę quod in poſtrema illa regione vrbs & regio *Toletum* viſatur, a *Ta* atque *lato* ita nuncupatum, antiquorum *Thule*, terrarum extrema, vbi *Oleades*, qui corruptè *Arcades*, habitaſſe dicuntur, ibidem & *Eſtremadura* quaſi extrema terrarum, poſtrema Patris Lati Prouincia, ad quã verſus occidentem nauigio aduenerit Quid porrò *Tagus*, niſi dilatatus à *Ta*, & *Gaa*? quid deniq. *Iber*, aut *Ebro*, aut *Euro*, vnde *Iberia*, niſi Ευρὺς latus? Ergo in Bœticam continentem appulſi, non procul à Tagi oſtio, in monte Calpes, quæ ex columnis Herculeis vna, *Tharſim* conſtituunt, filium Iauanis, per epentheſim quoque *Tarteſſim* vocatum, à quo *Tarteſſium* Tagum & Iberum, & *Tarteſſiam* Calpen priſci nominarunt, iuxtà illud etiam Claudiani Vatis: *Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis Tempeſtas pretioſa Tagi*. Item Sidonij: *Ad Tarteſſiacum venit Indus aquator Iberum*. Auſonij: *Condiderat iam ſolis equos Tarteſſia Calpe*. Denique Ouidij: *Preſſerat occiduus Tarteſſia littora Phœbus*. Verùm exaduerſo Tharſis, & in Africæ iugis, quaſi altera columna, *Thubalem* cum familia Parens conſiſterę iubet. Vbi *Abylam* vrbem, dictam quoque *Obylam*, et quaſi *Thoubylam* de nomine extruxit. Nam Punicæ voces in al deſinentes, vti Hannibal, Aſdrubal, cæteræque, Africę incolam *Thubalem* fuiſſe non obſcurè indicant. Cuius quoque poſteros per *Feſſa* (Iapheſſæ à Iaphet) & *Marochi* (ab hebręo *Marcha*, quod eſt latum) ditiones & regna per oram oceani, ad Atlanticos montes, ſeſe transfudiſſe, hinc intelligimus, quòd Iaphetum priſci, in quibus Heſiodus, cæli & terræ filium appellatum, quod primi Europæorum origo lateret, ex Aſia Nympha (Aſiatica coniuge) filios Atlantem, & Heſperum ſuſcepiſſe referant. In quo quidem per *Heſperum*, Hiſpanum Tharſim, per *Atlantem* verò, *progeniem Thubalis* in transfretanis Hiſpaniæ locis ad montem Atlantem porrectam, ad propoſitum noſtrum aptè
Met.l.4. deſignarunt, Etenim eumdẽ Atlantem *Iapetionidẽ*, ſeu filium Iapheti Ouidius vocat. Atque hęc de Iapheti liberis, primis Europæis, & Herculis columnis dicta ſufficiant, in quibus erudita vetuſtas non parum cæcutijt, vt ex hactenus dictis intelligi poteſt.

2 Quidnam ergo, inquies? an *America*, ſiue noui Orbis ab Americo inuenti ingens ille tractus, qui Aſiam, Lybiam, & Europam magnitudine exæquat, colonis per tot ſęcula vacuus à diluuio fuerit? Nam id fatendum eſt, ſi ad has columnas Herculis Europæi curſus ſubſtiterit. Ita verò fatendum. Ideo enim Gades *Solis cubilia*, ideo & *terrarum vltima* & poſtrema *Thule* antiquis fuerunt. Ideo PLVS VLTRA Caſtellæ Regum ad titulos acceſſit, quod trans has columnas, Oceanum magnum prætergreſſus, audax ille Americus Typhis, alias terras, imò alium orbem primus inuenerit, atque Caſtellanis incolendum dederit. Adde, quod Scriptores de America tradant, equis, aſinis, mulis, bobus, camelis, elephantis, ouibus, alijſque animalibus paulò grandioribus regionem caruiſſe, cùm primùm Hiſpani, anno à Chriſto nato MDXCII illam adierunt. In qua etiam pauciſſimos barbatos pro magnitudine terrarum repererint, et vnicum Mexicanum Regem populo haud magno imperantem, et vix à Regibus conſtitutis ſeptimum. Ex quo conficitur, non ſolùm Iaphet, ſed nec Iapheti longa ſerie poſteros, hunc nouum orbem vnquam attigiſſe. Itaque, vt quod ſentio, promam, vix ad trecenteſimum ab hinc annum, Americæ cultæ primordia referẽda arbitror, et non antea forſan, quàm quibuſdam nautis Europæis ad ea littora tempeſtate iactatis, primæ ibidem coloniæ adhæſerint. Cuius certam fidem

facit non ſolùm animalium dictorum carentia, quæ ex Arca Noe manumiſſa, eò penetrare ob maria immenſa nunquam potuere, neque ante illam ab Hiſpanis detectam, importata fuere, ſed etiam incolarum penuria, & paupertas, in tanti orbis amplitudine, delitijs, opibus, atque vbertate, quæ ſanè cum propagatione ter mille annorum, & amplius, à diluuio lapſorum parùm aptè cohæret. Accedit morum barbaries Iapheto colono, eiuſq. poſteris humaniſsimis haud digna, & abhorrens. Sed quid pluribus coniecturis agimus?

3 Sibyllę expreſſum vaticinium extat, à Seneca Tragœdo relatum (qui enim aliàs id futurum homo Gentilis diuinare potuit, niſi à fatidica illa Vate inſtructus?) poſt ſera ſæcula hanc terram demum olim detegendam. Eſt autem eiuſmodi: In Medea.

Venient annis ſæcula ſeris,
Quibus Oceanus vincula rerum
Laxet, & ingens pateat Tellus,
Typhiſque nouos detegat orbes,
Nec ſit terris vltima Thule.

Quodque obſeruatu dignum, fatidicum hoc epiphonema eo loco refert, vbi de primis Argonautis egerat. Trans ergo Oceanum, & vltimam Thulen *Tellurem ingentem* illam, à nauclero Typhi inueniendam, Americam eſſe liquet, quamuis nomen reticeat, nec enim clarioribus eius ſitum verbis, & adiunctis, Ptolomæus ipſe deſcriberet. Neque illud vnum vaticinij Sibyllæ argumentum habemus: Nam *Heſperidum horti*, in quibus arbores cum pomis aureæ, vallatæ ingentibus muris, & à Dracone peruigili ſeruatæ, ne pateant prædæ, & à Perſeo quondam, aut à pijs hominibus diripiendæ, iuxta oraculum, quid niſi auri, et argenti fodinas, in Peruuiana illa ditione Hiſpanica, ſeu occidentali, nobis præcinebant, quas maria & editæ rupes, tanquam muri ſepiunt, & auarè occultant, quas Dæmon Americæ, Draco ille peruigil, Barbarorum conuerſionem ad fidem Chriſti aſsiduè impedire ſtudens, conſeruare fingitur, ne Perſeus Ioue (hoc eſt) Ieoua natus, qui eſt Chriſtus Princeps (quod vox Perſei ſonat, ab hebræo *Paras*) per ſuos Euangelij præcones, & Hiſpanos Chriſtianos, & alios, feracem auri terram poſsideret. Quod tamen nequidquam illo repugnante, annorum noſtrorum memoria euenit. Id verò ſorte olim *Themidis* Sibyllę fuiſſe prædictũ Ouidius teſtatur, prò mõtibus illis Americæ, qui poma conſeruant, Atlantē fabuloſè hoc modo ſubſtituens:

Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit, vltima tellus Met.4.
Rege ſub hoc, & Pontus erat, qui ſolis anhelis
Aequora ſubdit equis, & feſſos excipit axes,
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant; & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes, auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.

Et infra.

Memor ille vetuſtæ
Sortis erat (dederat Themis hanc Parnaſſia ſortem)
Tempus, Atla, veniet, tua, quo ſpoliabatur auro,
Arbor, & hunc preda titulum Ioue natus habebit,

Id

Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Montibus, & vaſto dederat ſeruanda Draconi,
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.

De iiſdem fortunatis Americæ inſulis etiam Horatius

Nos manet Oceanus circumuagus, arua beata,
Petamus arua, diuites & inſulas.

Et paulò poſt refert primos & ſecundos Argonautas ad eas minimè perueniſſe, ſed pijs, hoc eſt, Chriſtianis, ſub ferreo ſæculo victuris, diuinitus ſeruari:

Non huc Argæo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem.
Non huc ſidonij torſerunt cornua nautæ,
Laborioſa nec cohors Vlyſſei.
Iuppiter illa piæ ſecreuit littora genti,
Vt inquinauit ære tempus aureum,
Aere, dehinc ferro durauit ſæcula, quorum
Pijs ſecunda vate me datur fuga.

Quod vaticinium Hiſpanos & Gallos Americę colonos, atque inuentores, ad Hæreticorum aduerſantium ruborem ſingulariter commendat, cum eos Sibylla *pios* appellarit, vti ex Poëta interprete conſtat, qui ſe etiam *vatem* hoc loco nominat, quod vatis Sibyllæ oraculum exponat. Et quoniam hæ beatæ Inſulæ diutiſſimè incultæ, & quaſi obſcuræ, & ab aſpectibus mortalium remotæ iacere debebant, ideo *noctegenitas* Heſiodus etiam fabulatur:

In Theogon.

Nox præterea peperit . . . .
Heſperides, quibus mala vltra inclytum Oceanum
Aurea, pulchra curæ ſunt, ferenteſque arbores fructus.

Et infra

Filiam porrò Iapetus pulchros tales habentem Oceanidem
Duxit Clymenen, & eundem lectum conſcendit.
Ipſa verò ei Atlantem magnanimum peperit filium,
Atlas verò cælum latum ſuſtinet dura neceſſitate,
Finibus in terra, è regione Heſperidum argutarum,
Stans capiteque, & indefeſſis manibus,
Hanc enim ipſi ſortem deſtinauit prudens Iuppiter.

Ex cuius fabulę acumine datur intelligi, Iapheto *Inſulas gentium* ſeu mare primò nauigandum ſorte obtigiſſe (vnde illæ eiuſdem cum Oceanide aurea Nympha, ſeu Virgine nuptiæ proferuntur) eique in filijs ſeu nepotibus ſeris, Americæ Atlantes, ſeu montes conceſſos, qui cælum ob altitudinem ſuſtinere dicuntur. Quod idem de America à poſteris Iaphet ſeriùs occupata, Ortelius Scripturæ conformiter docet, quæ dilatati prærogatiuam in filijs Noë vni Iaphet aſſignat, quò fit, vt eius liberi ac nepotes in hoc nouo Orbe & India Orientis ſeſe propagantes, enormiter mundum dilatarint, vti hodiernis Hiſpanorum, Luſitanorum, & Europæorum aliorum nauigationibus atque colonijs perſpicuum factum eſt.

CAPVT OCTAVVM.

In *Latium* tandem Pater *Latus* Iaphet à ſuis columnis Herculeis nauigat, ibi ſedem fixurus, quod firmiſſimis iterum rationibus probatur.

TANDEM colonijs liberorum ac nepotum Iaphet, per omnem Europam aliquando deductis, ne princeps ac domina gentium futura Italia diutiùs vacaret, extremum laborem ad hanc occupandam Latinus Hercules, ſui curſus columnis fixis, aggreditur. Igitur Hiſpania excedens, & Balearicum, Gallicum, atque Liguſticum, nullum adhuc nomen habentia maria Argo traijciens, in Æthaliam ad Argeum portum claſſe, ob vbique paſſim relictos colonos, non mediocriter imminuta, appellit. qui portus Argous etiam idcirco dictus, quòd ad hunc Argonautæ ex Hiſpania venerint, vt ſcribit Diodorus Siculus. Atque is fuit *Heraclidarum* in patriam reditus, à Poëtis & Scriptoribus olim, licet obſcurè & admodum confusè, relatus. Iapheti porrò ſeu Latini Pat. is in Ital·am aduentum, pluribus faſtorum locis, ſub nominibus *Saturni* & *Euandri Arcadis* (quæ quidem Iapheti appellatiua eſſe oſtendimus) Ouidius deſcripſit:

Tuſcum rate venit in amnem Faſt. 1.
Ante pererrato falcifer orbe Deus.
Inde diu genti manſit Saturnia nomen,
Dicta quoque eſt Latium terra latente Deo.

Ignoſcendum Poëtę, quòd nominis Iaphet etymon hebręum haud capiens, Latium à *latendo*, non à *Lato* Patre (ob longam vitam appellato etiam a priſcis *Saturno*) deduxerit. Sapientiùs Varro *Latium* à *Latino Rege*, non à latibulo Saturni deriuat. Verùm alio loco idem Ouidius elegantiùs ſub perſona Euandri noſtrum Iaphetum etiam in Latium inducit:

Vocibus Euander, & firmus mente parentis,
Naue ſecat fluctus, Heſperiamque tenet.
Iamque ratem docta monitu Carmentis, in amnem
Egerat, & Tuſcis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui ſunt vada iuncta Tarenti,
Adſpicit, & ſolas per loca ſola caſas.
Neue daret ſaltum, properans inſiſtere ripa,
Vix eſt Euandri, vixque retenta manu.
Diſque petitorum (dixit) ſaluete locorum,
Tuque nouos cælo terra datura Deos.
Fluminaque, & fontes, quibus vtitur hoſpita tellus,
Et nemorum Nymphæ, Naiadumque chori
Eſte bonis auibus viſi, natoque, mihique,
Ripaque fœlici tacta ſit iſta pede.
Fallor? an hi fient ingentia mænia colles?
Iuraque ab hac terra cætera terra petet?
Montibus hiſ olim totus promittitur orbis,
Quis tantum fati credet habere locum?

Et quæ ſequuntur. In quo quidem luſu, præter ſuperſtitionem plurium Deorum, qua aureum ſæculum religioſiſſimi viri nondum erat infectum, næui illi & maculæ apparent, quòd Carmentem Sibyllam ob fatidica carmina ita nuncupatam, matrem Euandri Poëta finxerit, cum fuerit coniux (vt quidam veterum etiam obſeruarunt) et in vacuis poſt diluuium locis, præter

Plutar. in Numa.

veritatem, caſas extruxerit. Sed antequam in terram Latinam è naui deſcendat Latij ille parens, ne qua eum deinceps opinio aduerſans hoſtiliter inuadat, & de Italiæ poſſeſſione certa deturbare præſumat, lubet firmiſſimis rationum præſidijs primum hunc colonum, & Auſoniæ principem, in hoc regno ſuo quaſi ſtabilire, quamuis id agendo, vt vulgò dicitur, rem actam agamus. Omiſſis igitur plurimorum Scripturæ Sacræ Interpretum, & Sanctorum Patrum teſtimonijs, qui Italos Iapheti progeniem affirmant, in quibus D. Hieronymus præcipuè elucet, eiuſdem Scripturæ oracula, pluribus locis atque ſententijs, apertiſſimè idem inſinuant. Et omnis hiſtoria prophana, cùm fabularum docta farragine, & admirabili nominum & etymologiarum harmonia & conſenſu, adeo rem demonſtrat, vt nihil ſolidiùs, vberiùs clariùs confirmatum adhuc, ſiue in antiquorum, ſeu recentiorum ſcriptis monimentis, auſim affirmare. Ac Scriptura quidem de primis vniuerſi coloniis in hunc modum affirmat: *Erant filij Noë, qui egreſſi ſunt de Arca, Sem, Cham, & Iaphet. Ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper vniuerſam terram.* Horum autem duobus diſtinctos habitationum limites ac fines aſſignat. Semo quidem Maioris Aſiæ regiones, vtpote *à Meſa* (Meſopotamia) *vſque ad montem orientalem* (reſpectu Babylonis) *Sepher*. Chamo autem cum poſteris, præter Chanaan, atque Babylonem ab Nemroth filio Chus Aethiopum Principis tyrannicè captam, Aegyptum (quam *terram Chami* non ſemel appellat) Lybiam, Aethiopiam, aliaſque ad meridiem plagas. Quidnam ergò Aſia & Africa poſſeſſa, noſtro Iaphet reſtat, niſi ſola Europa? Ergo primum illum eius inquilinum Scriptura inſinuat, quemadmodum & nomen Europæ ab Εὐρὺς ποιεῖσθαι, quod eſt latum fieri, ſiue dilatari. præterquam quòd *Inſulas gentium* ab eodem cum liberis *diuiſas* eadem conteſtetur. hæ autem in ſola Europa à Babylone proficiſcentibus occurrunt, ſi quidem primum mortalium à diluuio ſitum conſideres, qui ab ea Vrbe atque Turri tanquam centro quodam incipiens, in orbem ſenſim colonias tranſmiſit. In quo quidem hiſtoria prophana atque fabuloſa cum Sacratis Paginis mirificè conſentit, dum primos Græciæ & Europæ colonos, Iapetum, & Deucalionem profert, necnon Argonautas primos maris nautas, quod antea ignotum, quorum illi hominibus ex limo cõfectis Europam impleuerint, de cælo ignem (animum nempe) ſuffurati, hi autem Eu inum Pontum, atque Helleſpontum, maria Europæa, ſua naui Argo ptimi fatigarint. Quos quidem

Gen. 9.

Gen. 10.

Horatius nõ malè inter ſe cõfundens, cũ in Argonautas primos maris nautas acriter inuectus, vt eos *Iapeti* proles indicaret, continuò ſubiunxit; *Audax Iapeti genus, Ignem fraude mala gentibus intulit. Poſt ignem æthereа domo ſubductum, macies, & noua febrium Terris incubuit cohors.* Non parum verò hęc Poëtæ docta narratio (*Audax Iapeti genus*, ob mare primùm nauigijs tentatum, *Ignem fraude mala gentibus intulit*) ad illam ſacrarum literarum accedit: *Ab his* (nempe Iapheti liberis, quos enumerauit) *diuiſæ ſunt inſulæ gentium.* Nam vtrobique de *gentibus* ſermo, quę primæ orbem inhabitarunt, puta in Europa, vbi *Iapeti genus*, quia à *Iapheto* haud differt, vates collocarunt.

runt. Nemo porrò non videt *ignem gentibus illatum*, atque *ætherea ſubductum domo*, hominis animum eſſe, cuius eſt cæleſtis & diuina origo. Sed cur *fraude mala illatus eſt gentibus*? eò quòd vnde ſe beatum Iaphet, vel Iapheti genus (vt fit) æſtimabat, ob cœleſtem animum de cœlo ſubductum, pluribus Europæis gentibus impertitum, & communicatum per generationem ſummè dilatatam, eò pluribus malis, febribus, morbis, & mortibus cum filijs parens obnoxius effectus, infelicior euaſit, ob animi labem & peccatum, & peccati pœnas, quæ origo infundit, ſeu generatio. Quam Theologiam Poëtæ Gentiles per *furtum cœleſte*, atque *eius pœnas*, ſcite docuerunt. Maneat ergo Europæos à parente Iaphet originem trahere, à quo præter nomen, animum, & naturam, naturæ miſerias comites primùm contraxerint. Inſuper illas *Gentium Inſulas* Europæas fuiſſe argumentis pluribus à Scriptura ductis primo capite ſupra habes exploratum. Age verò, Scripturam porrò inſpiciamus: *Filij Iaphet* (inquit) *Gomer, & Magog, & Madai, & Iauan* &c. *Ab his* (Iaphet, & liberis, atque nepotibus) *diuiſæ ſunt Inſulæ gentium*, puta, Europæ, vt antea patuit. Hic iam ſi quæratur, quænam harum cuique obtigerit? ex Scriptura diſcis: *In regionibus ſuis*, hoc eſt, Inſulæ Europæ gentium ab quoque diuiſæ, non quælibet à quolibet, ſed quæ ſunt *in regionibus*. quibus? *ſuis*. hoc eſt, ſuo vel proprio colonorum nomine appellatis. Vnde quia à *Lato* Iaphet. *Latium* nomen habet, & *Latinæ* gentes atque ſermo, vt Etymon ſeu nominis aperta notatio docet, ideò *Latij* primus inquilinus Iaphet agnoſcendus. Et eadem de cauſa Gomerus *Cimmerij* Boſphori, *Garmaniæ*, ſeu *Germaniæ* Thogorma, *Ryphææ* regionis, vbi montes Ryphæi, Ryphatus, *Aſciæ* ſeu *Aſcaniæ* Aſcenes, Thyras *Thraciæ*, quaſi Thyraciæ, *Macedoniæ* Magog, *Magneſiæ*, atque *Mygdoniæ*, Madai *Mediæ* Europææ. & per craſin *Daiæ*, ſeu *Daciæ*, Iauan *Ioniæ*, Eliſa *Aeoliæ*, *Helleſponti*, ſeu *Helladis* Græciæ, Moſoch *Moeſiæ* ſiue *Moſchouiæ*, Cethim, vel Cythim *Scythiæ*, ſeu *Getarum* plagæ, *Abylæ*, ſeu Obylæ Thubal, Tharſis Beticæ *Tharſis*, per epentheſim, *Tarteſſi*, Dodanim denique *Dodonææ* Epiri. Igitur Scriptura nobiſcum parentem Iaphet in *Latium* inducit. Accedit eodem prærogatiua diuinitus *dilatati* viri, iuxta oraculum: *Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem*. cuius quidem manca authoritas & veritas erit, ſi Itali & Romani ſupra vniuerſi orbis nationes ſingulariter aucti atque propagati, ab alia origine aut principio pendeant. Quid, quod Septuaginta Interpretes Græci, hanc vocem *dilatet*, quæ hebraicè iiſdem literis cum *Iaphet* effertur, vt ſupra oſtenſum, per πλατῦναι exprimunt, an non per hanc vocem *Palatium* ſiue *Palatinum* collem latis inſinuant, vbi Palatinus Heros regnauerit? firmiſſima inſuper hæc ratiocinatio: Qui primi mare poſt diluuium nauigio tentarunt, fuere Argonautæ; Iaphet & Iaphetij id primi tentarunt, Iaphet & Iaphetij igitur Argonautæ. Propoſitio quidem omnium Poëtarum & Hiſtoricorum querelis firmatur, qui Argonautarum id factum damnarunt, diuinæ (vt ex Scriptura liquet) iuſſionis ignari. Aſſumptio verò Syllogiſmi ex eadem Scriptura clarè comprobatur, dum *Gen.* 10. ab *Iaphet* atque *Iaphetijs* poſt diluuij aquas *gentium inſulæ diuiſæ* traduntur, quod fieri ſine nauigio nullatenus potuit. Quamobrem Argonautarum nauigatio prima illis tribuenda, paucis erroribus tantùm repurgatis, ſicut cap 3. ſupra monuimus. Quin Argonautici curſus præcipua adiuncta, Iaphet & Iaphetijs mirè conueniunt. Ipſius *Argus* quaſi *Arca* nomen, in qua Iaphet clauſus, & *Argonau-*

tarum ab eadem *Arca*, vti *Pelaſgorum*, qui *Minies* dicti, à *Ma* & *Na* lato;
In his Argonautis etiam *Iphis* legitur, *Iphytus*, *Iphyclus*, *Iphidamas*, quæ Ia-
phetum reddunt. Item *Eurytus*, *Euryalus*, *Eurybates*, *Eurydamas*, *Latinus*
item, atque Argus nauis gubernator *Typhis*, quæ omnia Epā ſeu parentem
Latum clarè ſignificant, *Autes* etiam, id eſt, dilatatus, & *Augeas* augens ſeu
dilatans terram, ab Αὔξω & ναὶ, *Hercules* idem dilatatus. *Deucalion* item,
à *Deua* & *Cala*. *Actor*, *Actorides* ductor, ſupple, Europæorum. *Areices* Ar-
cadius ab *Aron* Arca, in qua olim clauſus. *Armenius* ab hac regione, vbi Ar-
ca ſubſtitit. *Palemon* à *Pala* & *Mona*, rurſum *dilatatus*. Iam illa nomina
Phaſis, quaſi Lati Patris in Europam *tranſitus*, *Boſphori* à primis bobus eò
importatis, *Euxinus Pontus* atque *Helleſpontus*, quod pontes primorum
Europæ nautarum, & bonorum hoſpitum, vnde *Metapontini* Italiæ populi,
quòd à Ponto Euxino aut Helleſponto eò perueniſſent, *Tomos* vbi magna Eu-
ropæorum diuiſio facta, *Herculis* Argonautæ, Argiui, ac Thebani, ad Gades
Columna, quò & profecti ſunt, & vnde redierunt, an non cum fabula *Medea*
fratris ſui membra in Euxino illo deſcerpentis, eumdem Iaphetum primum
Argonautam, Scripturæ Sacræ conformiter, aſſerunt? Verùm eſto, inquies,
fuerit *Argonauta*, vti hæc demonſtrant, an continuò Italiæ hoſpes & Latij
colonus? Enimuero id conſectarium, cum Scriptores priſci de Argonauticis,
in hac regione horum curſum terminent. Id etiam præter complurima
teſtimonia Authorum, Romanus imprimis *Argiletus* teſtatur, vbi Argo claſ-
ſem ex aquis eductam vetuſtas temporis, quaſi leto affecit vel morte conſum-
pſit, id *Argonautarum* ibidem *porticus*, & nauium *Roſtra* in Romano foro, id
quoque *Argea Sacraria* & *Sepulchra* Romæ, Varronis ſcriptis quoque cele-
Lib. 4. de ling. Lat. brata, id eiuſdem *Argus* reliquiæ ac fragmenta in eadem Vrbe ad Martialis
Epig. l. 7. Poetæ tempora ſanctè cuſtodita, id *Argeus* ibidem *Vicus* & *Argous* in Tuſcia
portus, id *Tibur Argeo colono fundatum*, iuxta Horatium atque Ouidium, id
Faſt. 1. 4. denique *Argeſſa* Italia dicta pleniſſimè conficit. Iam nomina illa Argonau-
tarum *Iphys*, *Iphytus*, *Eurytus*, *Latinus*, *Aetalides*, *Typhis*, cæteraque ſupra
nominata, quæ Iaphetum dilatatum reddunt, an non intelligentibus idem
Latium inculcant? Age porrò curnam doctæ fabulæ primos Italiæ incolas *ex*
arborum truncis & ex *dura quercu* ſeu *robore* educunt, niſi quòd nauibus ſi-
ue claſſe Argo ex truncis arborum facta & cauata, eò ſint traducti? Virgilius
enim de primis Italiæ indigenis in hunc modum canit:

Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque tenebant,
Aen. 8. *Genſque virum truncis, & duro robore nata.*

Cum verò curſum in Latio terminarit Argo, nullus dubitandi locus relin-
quitur, ibidem nonniſi poſtremum Argonautarum Patrem conſediſſe, cum
non ante ſuos liberos omnes in colonias deductos Patrem quieuiſſe, pater-
nus amor, atque filiorum cura ſuadeat, præſertim cum præter parentem,
Carmentis vel Sibylla mater ijſdem rudibus iuxtà ac timidis nautis inſtruen-
dis neceſſaria foret, vnde *fatidica nauis* Argo appellata. Mitto *Argonautas*,
mitto *Latij* nomen ab hoc Patre *Lato* apertè deductum, malè certè primi
Italiæ populi *Aborigines* dicti, ac *ſine parente*, malè *Indigenæ* item vocitati,
niſi Patrem Iaphet præ cæteris Europæis populis colonum habuerint, nam
primam Italiæ *gentem* arborum *truncis* & *duro robore natam* (hoc eſt, Ar-
gonautas) *Indigenam* cum Faunis & Nymphis Virgilius vocauit. Item Iuue-
nalis de primis ijſdem Italiæ populis:

Quippe aliter tunc orbe nouo, cœloque recenti
Viuebant homines, qui rupto robore nati, Sat. 6.
Commiſtique luto, nullos habuere parentes.

Vbi ad Adamum, & Iaphetum clariſſimè alludit, quorum hic Europæus, ſeu Europæ Pater, nullum parentem in Europa habuit, cùm omnes ab ipſo Europæi orti, ac geniti, vnde *Aborigines* ſiue *Indigenæ* Itali appellati, quibus imperauit. de quibus ita Feſtus Pompeius: *Aborigines gens antiquiſſima Italiæ*. Item Dionyſius Halicarnaſſæus: *Aborigines alij authores, conditoresque Romani generis, Italiæ indigenas alij aſſerunt, nomenque ijs inde impoſitum eſſe, quòd poſteris ſuis* (nempe Europæis) *originis abs ſe fuerint authores*. Sextus quoque Aurelius Victor in libro de origine gẽtis Romanæ, *Aboriginum* antiquitatem in hunc modum prædicat: *Quidam tradunt terris diluuio coopertis, paſſim multos diuerſarum regionum in montibus, ad quos cõfugerant, conſtitiſſe, ex quibus quoſdam ſedem quærentes, peruectos in Italiam, Aborigines appellatos*. Nec Romanarum rerum grauiſſimi Scriptores Cato, Sempronius, & alij à Dionyſio (non Annio) laudati, quidquam diſſentiunt, imo rem confirmant, dum Aborigines *Græcos* populos faciunt, èx Achaia profectos, quando Itali *Græcorum* nomen antonomaſticos ſoli promeriti, vt ſupra oſtenſum, & ex Achaia in Latium migrarint. Sed Dionyſius nobis audiendus: *Scriptorum Romanorum doctiſſimi, in quibus eſt Porcius Cato, qui accuratiſſimè ſcripſit de originibus Italicarum Vrbium, Caiusque Sem-* L. 1. *pronius, & complures alij, Græcos eos* (Aborigines) *eſſe adſeuerant, profectos ex Achaia, multis ante bellum Troianum ætatibus*. Moxque infra ſubijcit: *Si eorum ſana eſt narratio, non poſſunt alterius fuiſſe generis coloni, quam Arcadici, namque hi primi Græcorum, traiecto ſinu Ionio, domicilium in Italia ſtatuerunt, deducti ab Oenotbro*. Sanè Aborigines *Arcadici* dicuntur, ab Arca Noæa, ob Patrem & Matrem, qui in Arca fuere, vnde etiam *Aurunci, Aruntes, Arunci*, ab eadem Arca hebraicè *Aron*. Inde & *Oenotbrij*, vt ſupra oſtenſum, inde & *Magni Græci* hoc eſt, *Magni Dilatati*, & *Maior Græcia* Italia dicta. Inde & *Tyrrhenos* Italiæ populos, nec alia de cauſa fabulantur *in Delphinas conuerſos*, non quòd piſces facti (quis enim hoc portentum credat?) ſed quod Δελφὺς venter, ſeu communis vterus Europæ effecti, ob Iapheti vxorem cum marito apud ipſos degentem; ex cuius vtero Europæi populi in maioribus ſuis omnes prodiere. Sed cur dubitemus de terra Italiæ ab Iaphet inſeſſa, cum etiam Vrbs Roma ab eodem condita infra demonſtretur? Nec aliam ob cauſam tot populis Italia vetus olim abundauit, quot non alia regio, vt Authores multi ſcriptum reliquere, quam ob hunc colonum, omnium populorum in Europa Patrem, ibidem regnantem. Sed & Latino- Vide Aelian l. 9. c. rum Cardinales venti ab hoc Iaphet lato nomen ſortiuntur. *Eurum* enim 16. var. Hiſtor. flantem ab oriente, ab Εὐρὺ lato nominatum liquet. *Zephyrus* ab occidente, qui & *Iapyx* dictus, noſtrum Zaphet atque Iaphet innuit. *Boreas* à *Baro* lato, qui *Aquilo* vocatus, ab eodem Iaphet, quia *Aetalus* dictus, ſeu *Aquila maris*. *Auſter* qui & *Notus* Boreæ oppoſitus ab Αὔξω augeo, auctum illum Patrem ſiue dilatatum notat, & Notus à *Nota* hebraicè *lato*. Quin nummos Latinos ab eodem Iaphet voces mutuari infra oſtendemus. Sed quid pluribus opus? ne Iapheti ſedem non iam extra Europam, ſed Latium inquiras, *Iapetum*, quem Iaphetum eſſe nemo infitiatur, in Italia ſepultum in *Inarime* inſula, quæ & *Aenaria*, atque *Pithecuſa*, hoc eſt, dilatata, Silius Italicus diſertiſſimè expreſſit:

Ap-

Apparet procul Inarime, quæ turbine nigro
Lib. 12. *Fumantem premit Iapetum, flammaſque rebelli*
Ore eiectantem.

Nam docta fabula Gygantes,ſeu poſteros Noë, qui turri Babel ædificanda,
cælum affectatant pœnas in Italia dediſſe propterea aſſeruit,quòd melior eo-
rum pars,Iaphetij ſummè dilatati, poſtmodum eò migrauerint, & in ea di-
tione mortui ac ſepulti ſint,quæ cum pluribus locis ignes eructaret, ibi fu-
mare gygantes ſepultos eruditè tradidit, & in his eorum Patrem Iapetum,
ob cœlum olim oppugnatum ad Babelis molem. hoc enim facinus,Olympi-
cum Agonem (pugnam in Olympum) quoque vocauere, vnde *Iphiti Olym-
pias*, tantum non *Iapheti*, exordium ſumpſit, vt ſupra indicatum. Nam &
L.b.1.& 2. *Noam* Patrem Iapheti, Annianus Beroſus & *Gygantem* facit, & *Gygantas*
multos procreaſſe ait. Quæ omnia, quamuis fabuloſè, Iapheti coloniam in
Latio confirmant. Porrò Italia *Magna Græcia* vocata, & *Magna Græcia*
Iapygia appellata,quaſi *Iapyeia* (nam *g* & *e* ſunt cognatæ literæ) Imo & *Ia-
pytia* (nam *e* & *t* ſæpè conuertuntur, vt iam ſæpius oſtenſum) an non Patrem
Iaphetum colonum Italiæ ſonat? *Iapydia* item, teſte Plinio,*Iſtria* appellata,
& per cognationem literæ, *Iapytia*, rurſus tibi *Iaphetum* colonum Italiæ cō-
memorat. Mitto Italiam *Peninam* vocatam quaſi *Iapeninam*, Mitto *Apeni-
nos montes*, quaſi *Iapeninos*, aliaque innumera loca,de quibus infra dicen-
dum eſt, Primarum certè Latij regionum ac Vrbium Annales veteres ac re-
In Ligur. centes,eumdem *Iaphetum* Patrem clariſſimè loquuntur, ne quiſquam dein-
ceps dubitaret, illi in Italia locum aſſignandum.nam ij *Lygonem* neſcio quē,
vt eſt apud Albertum Leandrum, *vnum è comitibus Iapheti, Patrem Lygu-
Ib. rum* faciunt:en *Iaphetum* habes Lygone comite in Italiam aduectum. Alij
Phaetontem eorumdem Lygurum atque Venetorum authorem fecere, in
Phaetonte rurſum *Iaphetum* audis, quamuis diminutum, & prima ſyllaba
mutilum, quem fabula *Solis* & *Clymenes filium* eruditè facit, *ignem terris
immiſiſſe*, & *in Padum* Italiæ flumen tandem *decidiſſe*, Nam Iaphet Chri-
ſti *Solis*, & Eccleſiæ à καλῶ voco, *Clymenes* appellatæ,in poſteris Italis & Ro-
manis filius,*ignem* ſeu cœleſtem animum gentibus Europæis *immiſit*, vti Ho-
ratius ſupra indicauit: *Audax Iapeti genus, ignem fraude mala gentibus in-
tulit*, & poſtmodum in omnem Europam colonijs deductis, quaſi igne im-
miſſo,in *Padum* Italiæ decidiſſe fingitur, quia in Latio Sedem delegerit. *Ti-
E. bur* Romæ vicinium ab Argonautis,ſiue Argiuis conditum,Poëtæ & Hiſtorici
teſtantur, & *Argeum portum* ab ijſdem cognominatum ait Diodorus, inter
Argonautas *Iphym*,& *Iphytum*, tantum non *Iaphetum*, commemorat Or-
pheus. *Nolam* à *Iapyge* extructam Annales teſtantur, en rurſum in ſuis
Alb.Leand. *Iapytijs* Iaphet. *Tuſciam Comaram*,à *Comero Iapeti primogenito*, quem *Go-
merum* Scriptura vocauit,ijdem ferunt appellatam, en tibi rurſus *Iapheti*
nomen, qui per filium Tuſcos agnominat. *Rauennam* ſtatim à diluuio à
Ib. *Thubale* excitatam eſſe,ijdem Italiæ Annales referunt, rurſus in *Thubale*
filio,Italiæ colonus Iaphet agnoſcitur. quid *Viterbium* à *Noa* conditum, vt
recentes volunt, quid duodecim *Etruriæ* populi ab eodem in colonias miſſi,
Ib. vti fabulantur, an quidquam à *Iapheto* recedunt, dum Patrem eius *Noam*
commemorant, *Etruriæ* authorem? Nam vt hæc eorum narratio ſana ſit,
id Noam non proximè & per ſe, ſed per Iaphetum filium feciſſe dicendum
eſt, vt infra monſtramus, vbi illum haud Aſia motum, nec vſquam per ſe

colo-

colonias duxiſſe, ex Scripturis alijsque rationibus docemus. *Sibyllæ* porrò Italia Sedes, quæ ſe *nurum* Noæ aſſerit, ob Iaphet maritum, in Sibyllinis, quę circumferuntur, & Iapheti coniugis ſedem & coloniam Italiam certiſſimè arguit, vti *Iphygenia*, hoc eſt, Iapheti proles ſiue genus, à Tauricis populis *Ariciam* propè Romam tranſlata, vt fabulæ narrant. Verùm ad extremum Synonyma Italię nomina attendamus, cuiuſmodi præter *Iapygiam* & *Peninā*, de qua modo dictum, illa recenſentur: Latium, Italiā, Auſonia, Magna Græcia, Oenothria, Saturnia, Cameſena, Chone ſeu Chonia, Brettia, Heſperia, Arcadia, Argeſſa, Taurena, ſiue Tyrrhenia, certè hæc omnia Patrem Latum produnt. Nam quiſnam *Latium* & *Latinos* neget ab eodem Iapher, qui Latinè *Latus* originem trahere? *Italia* modò, quæ & *Aetalia* ab Ἀετὸς ἁλὸς, id eſt, Aquila maris, vt ſupra oſtenſum, eumdem Iaphet monſtrat. *Auſonia* regio eiuſdem Auſonis mundum dilatantis, à voce Αὔξειν. Sed & *Magna Græcia* Italia vocata, à *Ga* atque *Raca*, & ab illo Iaphet ſummè dilatato, quod hebræa ſonant, vt mox indicandum. Iam *Penina* regio, quaſi Iaphenina, vt & *Apenini*. *Oenotbria* Oenotrij ditio, hoc eſt, filij Noë, qui propriè Oënothrus, ſeu vini inuentor, ab hoc græco οἶνος. Nam *Saturnia terra* ab eodem longæuo Saturno, ſiue annis Saturato homine, qui etiam dictus *longæuus* Iapix, & ab Homero I*apetus dilatatus, Diis immortalibus ſimilis*, ob longam ætatem. quid *Cameſena, Chone* ſeu *Chonia*, nonne Patrem *Latum* quoque ſignificant? nam χαυμὸς, & χαυνὸς apud Græcos *Latus*. *Brettia* autem à Germanis Italia dicta, à *Breet* ſiue *Breeto*, Germanicè (lato) vnde & *Brutii*, nomen adinuenit. *Heſperia* quoque Italia vocata, id eſt, occidentalis, eumdem Patrē ſuggerit, qui quidem à Phaſide & Colchide orientis plaga, in occidua illa, ſiue Heſperia demum ſubſtiterit. Nunc verò *Arcadia*, quæ ab Ouidio *Luna terra prior* in Faſtis vocatur, nonne *Arcades* Iaphet & Coniugem ex *Arca* paterna profectos vocabulo oſtendit? cuius quidem *Arcadia Italica* populi, non Peloponeſi, ſe *Luna priores* in fabulis iure gloriantur, quòd *Lunatis* ſeu cornutis *Tauricis* ſeu Turcis, ob Iaphetum Patrem, originis dignitate præeant. Quamuis illi Taurici, ſe primos (tempore) Europæ colonos, ob Gomerum ſuum, ſiue Cimmerium Patrem, in colonia ſua primò collocatum, cum Thogorma & Ryphat, verè venditarent. *Argeſſa* porrò Italia appellata, quid niſi vel *Argo*, cuius Rector Iaphet cum Sibylla vxore, vel *Arcam* Noë, in qua ambo clauſi, ſuo Etymo prædicat? *Taurena* ſiue *Tyrrhenia* ad extremum *dilatatum* ſonat, à *Taua* & *Rana*, vel à *Tara* & *Rana*, vt infra patebit. Iaphetum ergo primum Italiæ colonum, eius quamplurimæ Synonymæ voces, præter innumera vel ſupra allata, vel mox afferenda indicia oſtendunt. Idem enim Italiæ regiones, prouinciæ & loca, de quibus iam proximè agendum, prorſus conteſtantur. ex quibus colligas, primas ſui Latij colonias et loca, Dilatatum Patrem ita diſtinxiſſe, vt paternum vel auitum nomen in ijs incluſum, ſui principij poſteros commonefaceret. Faſt.

CAPVT

CAPVT NONVM.

Synopſis Nominum Patris Iaphet, *Latinorum* ſimul populorum & locorum, qui ab ijſdem originem deducunt.

NON enim maiores Italiæ regiones ſolùm, ſed & ſingulares eiuſdem populi, Vrbes, fluuij, montes, atque loca, Iaphet primi coloni vocabulis ferè gloriantur: quod vt liquidò pateat, operæ pretium me facturum arbitror, ſi nomina eiuſdem ſynonima, ſeu propria, ſeu appellatiua, hebraica, Latina, Græca, peregrina, Alphabeto digeſta, per quamdam Synopſim oculis ſubiecero, cùm præcipuis locis in Latio, quæ à quoque horum etymologiam ſumunt, vt ijs adapertis fontibus, nullo negotio riuulos deprehendas. At quoniam præcipua nomina noſtri Lati Patris, ferè ſunt hebræa; à quibus Latinæ, græcæ, atque peregrinæ voces formatæ ſunt, cum labium vniuerſæ terræ (quod erat hebræum) confuſum eſt apud Babylonem, in his generatim illa obſeruabis.

1 In etymologijs, vti apud Hebræos, paruam rationem vocalium haberi; quæ vel varia ſyncope ferè eliduntur, vel pro ratione punctorum atque accentuum, inter ſe mutantur, ſignificatione vocis ferè immutata. ideo א Aleph apud eos omnium vocalium vicem atque locum ſubit. exempli cauſa א: valet a אֶ e אֹ o אִ i אֻ u. ideo hæc vox *Salom* ſignificans *pacem*; etiam vt *Selom* efficitur, vt in voce *Salomon*, quem & *Selemon* dicunt, vti *Iaphet*, *Iephet*, nunc *Silom*, tum *Solom* vt in voce *Solyma*, atque etiam *Sulam*, vt in *Salamitis*, & ita de cæteris. Itaque ab hac voce *Rama*, quæ rem fuſam, expanſam, ſiue dilatatam notat, promiſcuè ramus; Rama Italiæ vicus, rima, cum fores aperit & dilatat; Ramnenſis tribus, quaſi Ramanenſis, rhamnus etiam, eliſa vocali, quia ſe diffundit, & hiſpanum *derramar*, neque illa ſolùm, ſed Remus, Arriminum, Inarime Inſula, Roma, Romus, Romula Hirpinorum oppidum, quæ nunc Bꞃſaccia, Romatinum flumen, Rumen, ficus Ruminalis, & *Ramon* Tyberis cognomen deſcendunt. Nec mirum à *Rama* Romam & cætera in ō deriuari, quandoquidem ā longum hebræi per ō pronuntient, vti Paulus Paradyſus de modo legendi hebraicè teſtatur. deinde apud Græcos varia dialecto α η, & ω quoque confunduntur, vt ſanè eſt notum.

2 Inter conſonantes, cognatas literas, ſeu eiuſdem organi, ſæpe commutari: quo fit, vt *b* & *u* conſonans, & *p*, *ph*, quod *f* æquiualet, quo hebræi carent, apud multas nationes pro eodem ſumantur, quia *beth*, *vau*, *pe*, *phe*, eodem organo labij proferuntur. Vnde & Latini *Labicum* & *Lauicum* dicunt, & antiqui Romam *Balim*, *Balentiam*, atque *Valentiam*; vt Cedrenus in Annalibus teſtis eſt, *Baletium* oppidum Calabriæ, quod & *Valetium*, etiam *Ve-*
Lib. 6. *retium* & *Beretium* dictum iuxta Strabonem. & Hiſpani hanc vocem *Barbari* per *Varbari*, *Baruari*, et *Varuari* efferunt, vt ſuum *miraba*, *miraua* & ſimilia nomina. Imo Germanorum quidam *bibunt*, *Phibunt*, *vibunt*, *fibunt*, pronuntiant. Nemo itaque miretur à *Murbe* Marpeſios effici, nam & Alpes *Alpia* et *Albia* iuga indigetantur, iuxta eumdem Srrabonem, idque ob lirerarum
Lib 4. harum cognationem. Nec alia de cauſa *g*, *c*, *ch* inuicem ſæpe permutantur, quòd ad ſimile organum ſeu palatum ſpectent, hinc *Caium*, *Gaium* pronuntiant,

tiant, *Claudium, Glaudium, Cardinalem* Galli *Gardinalem*, & apud hebræos, radices *Gala, Cala, Chala* idem ſignificant. Denique *d, t, th* quoque permiſcentur, quia eodem organo linguæ exprimuntur, hinc *Iapodes*, & *Iapydes* gens in Illyrico (pro Iapytes, ſeu Iapotes) à nomine Iaphet, item *Pediculi* ſiue *Peticuli* Iapygiæ populi. Græci *τύρτυται*, quaſi *τύρτωδαι* efferunt, & Græcorum eorumdem *θεὸς* Latinis eſt *Deus*, & *Lydus* Tybris pro *Lato* à Virgilio vocatur, & *Lydi* in Latio populi ſimiliter pro *Latis*. Neque aliam cauſam comminiſci poſſumus, cur *Tyrrhenos* priſci *Tyrſenos* dixerint, & *arborem, arboſem* teſte Feſto Pompeio, vnde *arbor* & *arbos*, niſi quod Sin, Samech, & Res idē organum nempe dentium habeant, *arbor* enim ab *ar* atque *baro* nomē ſuum ducit, hoc eſt, *dilatata*. Et quamuis Grammatici veteres atque Hiſtorici hebraicæ linguæ imperitia, in originibus nominum ſæpiſſimè labantur, frigidas & ineptas vocum rationes commenti, vti in Varrone, & alijs liquet; tamē non omnino abſurdi, quando *Ramnenſem* tribum à Romulo deriuant, *Germaliam* à *Germanis* Romulo atque Remo, *Sicanos* à Siculo, nam *Lamed* & *Nun* ſunt eiuſdem organi, & lingua efferuntur, & ſimilem ob cauſam *Pometina Palus* etiam *Pomptina* ſcribitur, quòd litera *Mem* & *Pe* inter ſe cognatæ, quia labiales. Aen. 1.

3 Obſeruandum tamen *Mem* & *Nun*, & Latina *T* & *C* tametſi eiuſdem non ſint inſtrumenti, ſolere confundi, vt Pagninus de *Mem* & *Nun* annotauit, hinc plurimæ hebrææ radices vtraque litera paſſim efferuntur, *Marca*, *Narca, Mazara, Nazara, Marbe, Narbe* &c. quamobrem *Parnaſſum* nonnulli *Permeſſum* appellant. & *Latium, delitias*, non vt *T*, ſed vt *C* efferimus, *Lacium, delicias Laticiam &c.*

4 In originibus nominum Syncopam crebrò interuenire, in principio & fine pro conſonantibus, in medio autem ſolis vocalibus. nam ſyncopa triplex, cum prima litera aut ſyllaba aufertur, hinc à *Iapet*, ſiue *Iaphet* per ſyncopam Appius, via Appia, Appij forum, Apua Lyguriæ ciuitas, Apuani Lyguriæ populi, Montes Apenini, Petilia ciuitas, Peticuli populi. nam neminem moueat, quod in *Appia via* atque ſimilibus ſit *P* geminatum, id enim efficit punctum forte Daghes, quod literam duplicat. vnde apud hebræos *Dibber* (locutus eſt) ob daghes forte, pronuntiant, quod cum leni *diber*. Daghes verò puncti, præter gutturales, literæ omnes ſunt capaces. quod quidem ſemel admoneri debuit. per ſyncopem ergo ſimiliter ab *Italiano* fit *mons Talianus*, ſic & hodierni Itali ex Arimino *Rimino* fecere, & *portum Delphinum, porto fino* vocant, & ſic de cæteris, quæ ſunt innumera. ſæpiſſimè autem in fine dictionis per ſyncopam abijcitur conſonans, vt in Iaphet ſupra, dum hinc fit *Appius, Apua*, atque *Apeninus*, tum quod non rarò literæ finales quieſcant; tum quod terminatio Latinarum vocum ab hebræis differat. Itaque à *Ryphat Ryphai* populi agnominati ſunt, & non *Ryphatei*, vti res loquitur, vti etiam Ioſephus hebræus teſtatur. Denique hæc eadem Syncopa in medijs vocibus vocales elidit, vnde *Aqua erabra*, cuius radix *cara bara*, hoc eſt, *dilatata*. *Aſculum* græci *Aſclon* efferunt abiecta vocali, & hebræi *Malacha*, regnare, per *Malcha*, ſeu *Melcha*, vnde fit Rex *Malchus*, & per *Nazra, Nazara* ſimiliter obtruncant, vti & cætera plurima: his igitur præmiſſis, ad origines nominum Patris Iaphet, ac ſimul Italiæ locorum modò accingamur.

A

אא *Aa*, Latus, ſynonymum Iaphet, qui dicitur *Latus*, ſiue *dilatatus*, hinc *Aeta*, ideſt, latina *Cyrce* appellata, hinc Ἀετὸς Aquila, quòd alas expandat. hinc et *Aenaria* Inſula ab *Aa* et *Nara*. *Aemilia* Italiæ regio, *Aemilia foſſa* ab *Aa* et *Mala*. *Aeſer*, et *Aeſarus* flunij, ab *Aa* et *Sara*. *Pons Aelius* Romæ ab *Aelio* Hadriano Cæſare, cui nominis origo ab *Aa* & *Ala* etc.

אבא *Aba* vel *Aua*, *Abe*, vel *Aue*, *Abi* vel *Aui*, *Abo*, *Auo*, *Abu* atque *Auu*, Item *Eua*, *Eui*, *Euo*, etc. pro varietate punctorum, daghes atque raphe, item vocalium ſiue motionum, quod ſemel monuiſſe ſufficiet, vox eſt ſynonyma dilatati Patris, vnde hebraicum *Abba*, et Latinus *Abbas*, ob daghes forte, quæ nomina et *Patrem* atque *dilatatum* ſimul ſignificant, nam Pater filijs adaugetur, ſiue dilatatur. hinc *Auus* quoque & *Auia* & *Aeuum* tempus longum ſiue magnum, & latinum *Aue*, quaſi dilatare, ſeu multiplicare, ſiue fæcundare, & mater multorum (omnium viuentium) *Eua*. Ab hoc vocabulo *Aba*, *Aueia* & *Auia* Italiæ oppida nomen quoque deriuant. *Auens* fluuius, & *Anfens*, & *Aufidus*, *Aufidena* & *Aufina* oppidum ab *Aua*, & *Pha*, *Phita*, *Phina*. *Abſoris* ſeu *Abſorus* Inſula, ab *Aba* & *Sara*, *Abſyrtis*, & *Abſyrtides* &c.

אבל *Abal*, *Aual*, *Habal* Latus ſiue dilatatus, Synonymum Iaphet, hinc *Abella*, ſeu *Auella* ciuitas Campaniæ, *Abala* portus, *Abellinum* colonia & oppidum, *Aulon* mons, *Aulonia* Vrbs, per epentheſim, *Aualon* & *Aualonia* ab *Habal*, *Hybla* quaſi *Habala* Siciliæ ciuitas. Item *Eugubium* atque *Eugubini* ab *Aua* & *Gaba*, vti *Euganei* ab *Aua* & *Gana* &c.

אכא *Aca* diffuſus, latus, dilatatus, vnde *aqua* deſcendit, ob diffuſionem, & *Academia* ab Aca & *Dama*, vox eſt Synonyma Iaphet, à qua fluuius *Achates*, *Acerra* Campaniæ ciuitas, ab *Aca* & *Raa*, *Acerrani* populi, *Aciris* amnis, *Acula* oppidum, *Aquinum*, *Aquinates* populi ab *Aca* & *Na* &c.

אדא *Ada*, vnde vox *Adami*, ab *Ada* & *Ma*, quia multum *dilatatus* per generationem omnium mortalium, Synonyma eſt Iaphet diuinitus quoque dilatati. hinc *Addua* fluuius, atque Mons *Adula*, ab *Ada*, *ra*, *Hydrunt*, *Hydrus* atque *Hadra* ciuitas &c.

Ἀετὸς ἅλιος Aquila maris, pernobile epithetum Patris Latinorum, vnde Imperium Romanum ſuam Aquilam ſumpſit, *Italuſque* & *Italia* nomen. Italia enim quaſi *Aetalia*, & Italus *Aetalus*, vnde *Aetalides Inſula*. hinc quoq; populi Eartij *Aetoli* vocat. dictus autem Iaphet *Aquila maris*, vel quod idem Αἰταλὸς à Græcis, quod ſicut Aquila maris, quæ inuerſo nomine, ἁλιαετὸς vocatur, rudes ad volandum per maria Europæa proles docuerit, atque alis ſuis quaſi ſuſtentatos, in colonias ſuas omnes importarit. Ab hac *Aquila* autem nominata *Aquilegia* ciuitas, & *Aquilis* fluuius, & *Aquilonia* &c. Quod autem Græci boues Ἰταλοὺς vocent, ab Italo Patre vocem natam arbitror, vtpote qui primus illos in Græciam, & Europam omnem nauigio importarit.

אגא *Aga*, Magnus, amplus, dilatatus. nomen dignitatis & amplitudinis, Synonymum Iaphet, nam & Saraceni hodie ſuos Magiſtratus, vel ſuperiores, hoc nomine vocant. Inde *Agri* nomen ab *aga* atque *ra*, quia aperitur. Hinc *Agylla* ciuitas, ab *Aga* & *Ala*, atque *Agyllini* populi. *Agaſus* portus. *Agones* populi. ab *Aga* & *ripa* fit nomen *Agrippa*, atque *Agrippina*, vt poſtea dicetur &c.

אלא *Ala*, Amplus, Latus. nomen maieſtatis, Synonymum Iaphet. propterea enim Deo tribuitur. vnde locum amplum Galli *Hallas* vocant. hinc *Alex*, & *Allia* fluuij, litera *l* geminata per daghes. hinc *Albia* & *Alpia* iuga, atque *Alpes*, ab *Ala*, *Ba*, & *Pa*, & *Alpini* populi. *Alburnus* mons, portus, ab *Ala* & *Buro*, quaſi Alburinus. *Alſium* oppidum ab *Ala* & *Sa*. Ab *Ala* & *Ta* *Aletium* & *Altium* vrbes. *Alatrium*, *Alatrini* populi, *Alternus* fluuius ab *Ala* & *Tara*. *Almo* flumen ab *Ala* atque *Ma*, vti *Alma* ciuitas. & hinc *Aldi* Itali, & *Aldabrandini*, ab *Ala*, *Da*, *Bara*, *Nada* &c.

עמא *Hama* ſcriptum per Hagin, per Aleph *Ama*, ſecundus, multiplex, latus dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde *Deus Hymen* atque *Hymenæus*, hoc eſt, multiplicans, in nuptijs inuocari ſolitus ob fœcunditatem. hinc latinum *Amplus* ab *Ama* & *Pala*, hinc *Amos* Hiſpani ſuos heros vocant, & *Amanos* Flandri quoſdam magiſtratus. hinc fit *Ambra* fluuius ex *Ama* & *Bara*, & populi Lyguriæ *Ambrones*. *Amelia* oppidum ex *Ama* atque *La*. *Amyclæ* ciuitas ex *Ama* & *Cala*. *Aminai* populi ex *Ama* atque *Na*. ex Ama & *Nata* fiunt *Amātini*. ex Ama atque *Ra*, *Ameria*, *Amerini*. ex Ama & *Tara* *Amiterni* quaſi Amiterini, hinc *Imola* ciuitas, & *Hymella* fluuius, qui Tyberi influit &c.

ענא *Ana* ſiue *Hana* per aleph vel Hagin, latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, nomen maieſtatis, vnde nomen græcum Ἄναξ Regem ſignificans. Inde *Ananes* populi, ex *Ana* atque *Na*. *Anio* fluuius ex *Ana* atque *ia*. *Anemo* flumen ex *Ana* atque *Ma*. *Anagnia*, *Anagnini*, ex Ana & *Gana*, hinc *Aniciorum* familia vetus, ex *Ana* & *Caa*, & *Antonij* Itali, ex *Ana* & *Tana* &c.

Anco, *Ancho* Hiſpanicè *Latus*, vocabulum Synonymum Iaphet. hinc *Ancon*, *Ancona*, *Ancium*, *Antium*, *Antiates* populi, quaſi Anciates, *Anxur*, *Ancæ* oppidum, *Anxanum*, *Angitia lucus*, quaſi Anchitiæ, nam *g* atque *ch* ſunt cognatæ literæ &c.

הפרא *Apra*, *Aphra*, *Haphra* per daghes, vel raphe, *fecundus*, *vber*, *copioſus*, ſiue *dilatatus*, Synonymum Iaphet. Vnde voces *Ephraim*, *Euphrates*, & *Africa*. hinc quoque *Afranij*, *Venafrum*, *Venafrani* populi à *Ben* atque *Aphra*. Ab *Apra* verò *Aprutium* Italiæ regio, *Apruſa* amnis, *Apruſtium* oppidum, ab *apra* & *aſta* & *aſa* &c.

ארא *Ar*, *Ara*, vel *Hara* Magnus, Amplus, Latus, Synonymum Iaphet, vnde *Arboris* nomen ab *Ara* & *Bara*, quia ſe diffundit. hinc nomina *Herculis*, *Herorum*, *Heroum* & *Heroinarum*, vnde Gallica nomine *Roy*, *Royne* per Syncopen orta. hinc *Ardea* oppidum, atque *Ardeates*, ex *Ara* & *Daa*. *Arretium* ex Ara & Rata. *Arricia*, *Arricini* ex *Ara* & *Raca*. *Arriminum* ex Ara & *Rama*. *Arrinianum* ex *Ar* atque *Rana*. *Armenia* Italiæ flumen, ex *Ar* atque *Mana*. *Arpi*, *Arpinum*, *Arpinates* ex *Ar*, *Pa*, & *Pana*. *Aruerni* populi, ex *Ar* atque *Baro*, quaſi Arberini. *Hernici* antiqui Italiæ populi ex *Hara*, & *Naca*, *Herbanum* oppidum, ab *Hara* & *Bana*, quod nunc *Oruieto* &c.

Arcas appellatiuū nomē Patris Lati, qui *Euander* dictus, quòd in *Arca* Noæ diluuij tempore cū coniuge incluſus, ab eo *Arcades* vetuſti & primi Italiæ populi, & Peloponneſi, & ab *Arca* Noæ *Arcanum* vel *Arcenum* Italiæ ciuitas, *Arciades* populi, *Archippe* ciuitas, quaſi *Iaphet Arcai* &c.

Argæus appellatiuum eiuſdem, ab *Argo* naui, qua in Latiū appulſus, quæ ab vocabulo Noæ *Arca*, *Argo*, quaſi *Arco* cognominata eſt, nam *g* & *c* literæ cognatæ ſunt, vt ſupra oſtēſū. Hinc celebres *Argonautæ* dicti, quorū Princeps Iaphet.

G 2

phet. hinc tot vrbes in Europa *Argos* appellatę. hîc & *Carthago*, quaſi *Cariath*, id eſt, ciuitas *Argo*. & ab illa claſſę Patris Lati *Argo*, *Argeſſa* Italia dicta, & *Argous portus*, *Satraria Argaa* ſeu ſepulchra Romæ, & *Argaus* ibidem *Vicus*, & *Argonautarum porticus*, & celebris *Argiletus* in Romano foro, vbi eadem claſſis ex aquis educta, tandem computruit. huius *Argus Roſtra* in eodem foro quoque collocata, inſigne poſteris Latini Patris monimentum fuere. ab *Argo* item *Argeades* oppidum, *Argentani* populi, *Mons Argentarius*, *Argentum* vel *Argenta* ciuitas, item Siciliæ *Agrigentum*, quaſi Argigentum ab gente Argi, *Argos Ippium*, quaſi Iappium à nomine Iappet, *Argiripa* ciuitas, id eſt, Argo lata, vnde nepos Iapheti *Ryphat* appellatus, ex quo ſunt *Ryphai*, qui & *dilatatum* ſonant &c.

Aruns appellatiuum eiuſdem Parentis, & idem quod *Areas*, *Aron* enim vel *Areuna* hebraicè *Area*. nam Iaphet dictus *Aruns Cluſinus*, quòd in Area clauſus, qui primus Alpes tranſcendiſſe in fabulis legitur, vt infra monſtrandum. Ab *Aruns Aruntes* & *Arunci*, & corruptè *Aurunci* primi & vetuſtiſſimi Italiæ populi, de quibus Maro Virgilius: *fama eſt obſcurior annis, Aruncos ita ferre ſenes*. hinc & *Aruns* fluuius, & *Arnus*, quaſi Arunus, *Arnia* oppidum, *Arnienſes* populi. *Arona* oppidum Longobardiæ. *Aurinia* ciuitas. *Aurelij forum* & oppidum, *Aurelia Via*, *Auruni* populi Tuſciæ apud Plinium, omnia ab *Aron* ſiue Arca Iaphet, deriuata nomina &c.

אשא *Aſa*, *Aſſa*, vel *Aſca*, latus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde *Aſcenes* dictus Pater Germanorum (qui *L'aſcenets* vulgò appellantur) Iapheti nepos, & filius Gomeri: nam *ſin* pro varia ſede puncti daghes, *Sin* ſimplex aut geminum, vel etiam *ſcin* reddit. ab *Aſa* autem fit *Aſia* oppidum, *Aſiſium* ab *Aſa* & *ſa*, *Aſſeriates* populi ab *Aſſa* & *Raata*. *Aſta* ab *Aſa* & *Ta*, vnde *Aſtenſis* Ducatus. *Aſtura* ab *Aſa* & *Tara* &c. ab *Aſca Aſculum*, *Aſculani* populi, ab *Aſca* & *Ala*. *Aſcanius* fluuius, de quo Virgilius: *trans Gargara, tranſque ſonantem Aſcanium*. *Aſtanij* populi, ab *Aſca* atque *Na*, & veteres *Oſci* quaſi *Aſci* dicti &c.

אתא *Ata* idem. hinc *Attella*, *Atheſis* fluuius, *Atina*, *Ateſte* &c.

Auſon & *Auxites*, epitheta Iaphet, quod mundum auxerit, atque in filijs fuerit adauctus, ſiue dilatatus iuxta prophetiam. *Auſon* enim dictus ab *Augeo*, vnde *Auſonia* Italia dicta, & *Auſones* populi ſiue *Auſonij*, hinc quoque *Auſer* ſiue *Auxer* fluuius, et vrbes *Auximum*, *Axia*, *Axima*, *Vxentum* etc.

B

בא *Ba*, *Baa*, *Be*, *Bee*, *Bi*, *Bo*, *Bu* pro varietate punctorum ſiue motionum, *Latus*, *dilatatus* Synonymum Iaphet vnde vox gallica *beer*, ſeu *os dilatare*, et latinæ voces *beo* et *beare*, quod eſt, adaugere, et *beatus*, et *beatitudo* ingens et immenſum bonum, quod animum explet, à *Ba* et *ia*, *Baia*, *Babacum* à Ba geminato, item et *Bauota*. à *Ba* et *Aſta Baſta* oppidum, et ex *Aſſa Baſſanum*, vnde Turci *Baſſas* ſuos præfectos vocant, quod eſt nomen dignitatis ſeu magnitudinis. A Ba et Bel, *Babel*, et *Babylon*, hoc eſt, diffuſa ſiue dilatata, quo nomine *Romam* Petrus appellauit, tum quòd Patris Lati ſiue dilatati opus, tum quòd *Roma* vocabulum *dilatatum* ſonet, vti ſupra dictum, *Babius mons*

à *Be* geminato, Item *Bebiana Villa*, *Babrix*, *Bebriacus* ſinus, à *Bebe* & *raca*. *Baſilicata* Italiæ regio, à *Ba*, *Sala*, *Cata*. A *Bo*, orti *Boi* populi Italiæ, *Bouilla*, *Bobianum*, ſiue *Bouianum*, *Bobium* Caſtrum, *Bobonia* ciuitas, omnia nomina à *Bo* geminato. *Bononia* vulgò *Bolonia* (nam atque *N* apud hebræos ſunt cognatæ literæ) à *Bo* atque *nana*. *Butrium* denique à *Bu* atque *Tara* &c.

כאכא *Baca*, *Beca*, *Boca* &c. Synonymum Iaphet. vnde *bucca* dicta, quia aperitur ſiue dilatatur. *bacca*, ſiue *bacca*, grana grandiora, quod multiplicentur. à *Baca*, *Bacana* oppidum. *Vagenni* vel *Bagenni* Lygures appellati, nam *g* & *c* cognata ſunt. *Buca* oppidum. *Becuni* populi &c.

כאלא *Bal*, *Bala*, *Bel*, *Bol*, *Bul* &c. Amplus, Latus, Magnus, Synonymum Iaphet, vnde quoque Gallicum *baailler*, hiare, ſeu os *dilatare*. Inde & *Balzebub*, Deus ſeu muſcarum Dominus, & voces *Baliui* atque *Baliuatus*, nomina præfecturæ atque dignitatis. Inde *Bal* idolum, quod *Dominum* ferè interpretantur. hinc denique *Belus*, quem *Saturnum* eſſe D. Hieronymus aſſerit. adeo ergo verum, *Belum* Iaphet eſſe, qui ſolus cum coniuge Sibylla poſt Diluuium *Saturnus*, hoc eſt, *annis ſatur* & verè *longæuus*. cuius *Beli* opus ſit, *Babylon* dilatata Roma, etiam *Saturnia* aptè nominata, quandoquidem Belus ſit Saturnus. Sed quid pluribus argumentis opus? ipſa Domina *Roma*. *Balis*, *Balentia*, atque *Valentia*, etiam vocitata, vt Cedrenus in Annalibus aſſerit, *Belum* conditorem ſuum aptiſſimè ſuggerit. A *Bal* ergo, *Balis*, *Balentia*, atque *Valentia* Roma, *Balarus mons*, *Baletium* oppidum dictum & *Valetium*, *Balſanum* oppidum, à *Bal* atque *Sana*. *Blanda* oppidum & fons *Blanduſia*. A *Bal* quoque ſunt *Balones*, qui à *Bel*, *Belones* etiam appellati. Quos quidē Germani *Vvallones* vocarunt, & Galli *Valones*, vnde *Belgium* exiſtit, quaſi *Balonum* ſiue *Belonum* γῆ, ſeu *terra Belonum*, cuius primum colonum *Valgium* alij, alij *Beligium* neſcio quem commenti, ignorantia etymologiæ *Balis* atque *Beli*, quæ Latum, Latinum, ſiue dilatatum ſignificant, vnde piſcis grandis *Balæna* appellatur, ob magnitudinem, à Germanis *Vvaluiſch*, quaſi *Valus* ſiue *Balus*, hoc eſt, magnus *Piſcis*. inde *Baldi* Itali, inde quoque *Roma Balis*, necnon *Balentia* dicta, item *Valentia*, vt mox indicatum. in cuius ditione etiam *Valonia* ciuitas Calabriæ legitur. A *Belo* Saturno, ſiue *Bel* ſiue *Bol*; *Belunum*, *Belgradum* Illyrij, à *Bel* atque *Gara*, *Belicaſtrum*, *Blera* ciuitas. A *Bol*, *Bolæ* ciuitas, *Bolani* populi, *Bolſanum*, *Bolcetum* oppida, à *Bol*, *Sana*, *Cata*. *Bullini* Illyrij populi, inde quoque *Bulla*, quod Principum edicta ſeù Reſcripta continent &c.

כאנא *Bana*, *Bena* etc. *Latus*, *dilatatus*, vnde *Ben* hebraicè filius, quia per filium Pater dilatatur, qua phraſi doctè Virgilius Chriſtum Dei filium, *magnum Iouis* (ſeu Ieouæ) *incrementum* vocat. à *Bana*, *Bantia*, à *Bana* & *Ta*. Ecl.4.
Benacus Lacus, *Benacenſes* populi, à *Bena* & *Aca*. *Beneuentum* à duplici *Bena*, quaſi Benebenetum &c.

כארא *Bara*, *Bera*, *Bora* &c. grauis, grandis, Latus atque dilatatus, vox fæcundiſſima, & ſynonyma Iaphet. nam *Barium* Plinius *Iapygem* vocat, à quo Iapygia. hinc *Boreas* ortus, *Baro*, *Baronatus*, & Italum illud *Barigello*, à *Bara*, & *gala*, nomina amplitudinis, atque dignitatis. quin & feri illi Romæ euerſores, hoc illuſtri nomine ſemper gloriati, nam ſe *Barbaros* dicebant, teſte Baronio, hoc eſt, *dilatatos*, nempe ab Italo, ſeu Iaphet parente, quæ vox à gemino *Bara* conflata eſt. hoc nomine Hebræi ſuos filios vocant, quia per filios Pater dilatatur, atque adaugetur. Hinc *Barabbas*, id eſt, *filius Patris*,

nem-

nempe Latinorum & Europæorum, grandi myſterio *Romanum* ſignabat, qui clamore Iudæorum ad necem poſcentium Chriſtum,& morte eiuſdem,à vinculis peccatorum dimiſſus, & liberatus eſt, Eccleſia ex Ælia Solyma in Latium & Romam translata, quæ crimina dimittit. Erat autem tunc temporis,ſub Tyberio Cæſare, quo Chriſtus imperante paſſus, Romanus *filius Patris* Dilatati Iaphet, ſeu (quod idem) *Barabbas*,erat, inquam is *inſignis vinctus, latro, homicida*, qui cædem (ſed inſignem) fecerat *in ſeditione*. inſignis vinctus,ob inſignia crimina, quæ ipſum coram Deo ligabant atque vinciebant, idololatriam, Sodomiam, cæteraque peccatorum vincula, de quibus Apoſtolus ſcribens Romanis teſtatur. erat etiam *Latro*,ob Imperium Romanum non iuſtiſſimè partum, ſeu veriùs *latrocinio* grandi occupatum. Nam eo inuadendo, præter ciues necatos bello illo ciuili, ſupra quater centena Pompeianorum millia, à Iulio Cæſare interfecta ſcribuntur. Huic hæres Auguſtus cruenta cæde ſeu proſcriptione in Triumuiratu, quaſi parentauit.. Quæ quidem Barabbæ Romani peccata, per *latrocinium*, & *homicidium*, & *ſeditionem* Scriptura expreſſit. Sed et horum proximus Tiberius ſucceſſor,ſub quo Chriſtus mortuus, multa quoque crimina ad illa adiecit. Quid de Caio Caligula dicam, vitiorum omnium monſtro ac portento? Atqui Iudæorum crimine Chriſtum nolentium, et eiuſdem Chriſti ſanguine ac morte effectum eſt, vt ſub Caligulæ ſuceſſore Claudio,quantumcumque reus ac noxius,*Barabbas* Romanus,è vinculis exiret,nam tunc Eccleſia Chriſti ſeu Cathedra Petri Romam traducta eſt, in qua remiſſionem peccatorum eſſe in Symbolo fatemur. Verum *Barraba* relicto, ad *Baros* noſtros Latinos reuertor. à quibus gens omnis Trans Alpes *Hyperborei* vocati, vt Authores tradunt,quia *ſuper Baros* Latinos primos, nempe habitarent. Quare gentilitium *Barbarorum* nomen, quod ab eadem voce *Bara*,(puta geminata) principium ſumpſit, illuſtres perſonæ atque familiæ non ſunt dedignatæ, vti S. *Barbara* clara genere indicat (quis enim credat vocabulo inhoneſto à patre nobili filiam appellatam? aut cur inhoneſtum voces et interpreteris,Patris Italiæ, ac Europæ nomen?) *S. Barbarius* item Epiſcopus Africæ,et alij plurimi. Cur igitur vox hæc in contemptum abijt? *Barbaros* enim inhumanos dicimus, et *Belial*,quod eſt, *Beli* ſeu *Saturni* nomen,Patris Italorum et Europæorum, in Scripturis, vt turpe notari, non ſemel videmus. Idem de *Raca* et *Barona* vocibus quoque concedendum, quarum hæc poſtrema,magnæ contumeliæ apud Italos hodiernos vox eſt. Atqui nihilominus à *Raca Reges* quaſi Raches dicti,à *Bara*,*Barium* et *Barones* illuſtres perſonæ, atque *Baronatus*, et *Borboniorum* Regia ſtirps, item *Borromæi* à *Baro* et *Rama*,et ſcriptis Eccleſiæ Annalibus clarus *Baronius*.à *Bala* ſeu *Belo*,*Baliui*,atque *Baliuatus*, *Balones* populi ac *Belgæ*, atque *Balis* Roma,vt teſtis Cedrenus.rationem contemptus infra docebimus. A *Bara* igitur *Barium* Apuliæ, Calabriæ, et Longobardiæ,vti Lotharingiæ,nomen deriuauit.item *Bracianum*,quod etiam *Bracenum* à *Bara* et *Cana*,*Bradanus* fluuius à *Bara* atque *Da*, inde et *Bardo* mons,et *Barduli* oppidum. Et à voce illa duplicata,*Barbaranum* oppidum, *Barbaranus* amnis,*Varrubarini* veteres Italiæ populi. A *Bara* et *Bero* illuſtris *Barberinorum* Familia exiſtit, nuper etiam ſupremo Pontifice decora. Sed et ab eodem *Bero*,*Beretium*,*Bergomum*,*Bergomates*,à *Bero* et *Gama*, *Calabria* et *Calabri*,à *Cala* et *Bero*. *Brennus* amnis, *Beruni* populi apud Plinium,qui et *Breuni* dicti. *Berunum*,à *Bero* et *Na*. *Brenta* fluuius à *Bero* et *Nata*;

Brun-

Brundiſium, quaſi δυσὶς, vel ingreſſus *ad Berones*, nempè è Græcia. et *Brixia*, *Brixianus* ager, à *Bero* & *raca*, *Brixellum* à *Bero* & *Cala*. *Byracelum*, ſiue *Viracelum*, *Byrrus* amnis, *Boron* fluuius, *Bormium*, à *Boro* et *ma*. *Burgum* ad extremum, vnde Romæ *il Burgo*, quaſi *Buronum* ſiue Beronum ꝑñ (*terra Latinorum*) qua appellatione innumera oppida Germanię gaudent, vt *Hamburgum*, *Presburgum*, *Neoburgum* etc.

Breet Germanicè *Latus*, Synonymum Iaphet. inde et *Brettia* Italia dicta, et populi *Brutij*, quos Græci Βρεττίους appellant, inde et *Bretina* oppidum, atque *Bretolia*. Inſula in Adriatico. A *Breet* quoque *Britones*, et *Britannos*, atque *Britanniam* ortos opinamur etc.

C

כא Ca, Caa, *Latus*, *dilatatus*, Synonymum Iaphet. vnde *Magnum Chaos* ortum, res magna ac diffuſa, ac etiam confuſa. *Pons Caſtius*. à *ca* atque *Asta*. hinc *Cæcubus* ager, *Cæcubum* vinum, ex *Caa*, et *caba*. *Cuculum* oppidum, ex *ca* geminato. *Cæcina* fluuius, *Cæcinum* promontorium. ex *caa* et *cana*. ex *ca* atque *Raba*. *Carbones* Romani oriuntur, quaſi Carabones, et *Carboniani*. A *ca* quoque et *ia*, *Caieta* ciuitas, et *Caij* Romani prænomen ſumpſerunt. ſiue amplitudinis, ſiue dignitatis etc.

כאבא *Caba* ſiue *Caua*. idem ſignificans. vnde vox *cauare*, quo foramen dilatatur. hinc *Caudium*, quaſi Cauadium. à *Caua* atque *Da*, et *Caudinus ager* ſeu *furcæ Caudinæ*. *Caulon*, *Caulonia* oppidum, quaſi ſit Caualon, et Caualonia, *Cæcubus* ager, vti modo dictum, et *cibus*, quòd toto corpore ille diffundatur, in ſanguinem aut chylum mutatus etc.

כאלא *Cala*, vox fæcunda, Synonyma *Iaphet*, hoc eſt, *dilatati*, *Magni*, *Ampli*. vnde *Cælum* dictum ob amplitudinem, ac diffuſionem, ſeu immenſitatem, et florum *Calices*, quia ſe expandunt. hinc *Cales*, *Caleni* populi, et *Calenum vinum*, de quo Horatius: *Cæcubum, & prælo domitam Caleno tu bibes vuam*. Item alias: *ſed preſſum Calibus ducere Liberum*. hinc quoque *Calata*, *Calatini*. hinc *Coelius Mons*, atque *Cæliolus*, quaſi paruus Cœlius Romæ ſepticollis. quin à Cala *Collis* atque *Colles* dicti, quia in altum extenduntur ſiue porriguntur. *Caletrani* populi Etruriæ, à *Cala* et *Tara*. *Calaris* ciuitas Sardiniæ. *Calabria*, *Calabri*. à *Cala* et *Bero*. *Claterna* oppidum, quaſi Calaterina, à *Cala* et *Tara*. *Clitumnus* fluuius, quaſi Calituminus, à *Cala* et *Tama*. *Claſtidium* oppidum, à *Cala*, *Sata*, *Da*. *Clanis* et *Clanius* flumen. Comitia *Calata*, à multitudine, quæ ad ea confluit. hinc quoque *Colonia*, et *Columna* à *Cala* et *Mana*. ob magnitudinem ita appellata. vnde *Columnarum* inter Latinos ſiue Dilatatos familia vetus ſibi nomen fecit. Porrò ab eodem *Cala*, exiſtit *Coloſſus*, quod eſt ſaxum, ſtatua, Columna, Pyramis, vel quæuis res ingens, ac longè, vel latè diffuſa, à *Cala* & *Aſſa*. Inde & *Coloſſæum* vulgò, il *Coliſeo*, locus vel theatrum ob amplitudinem ita appellatum, quod Romæ etiamnum viſitur. A *Cala* denique *Calendæ* profectæ, & *Calendarium*, quaſi *Caleni* ſeu Latini *dies*, atque *Diarium* &c.

כאמא *Cama*, Latus, Amplus, Magnus, ſiue Laxus, Synonymum Iaphet, etiam latè patens. nam hinc χαυνὸς græcum oritur, idem ſignificans, vnde *Chaſma* cæli hiatus vocatur, & *Caumata*, cum ſe terra aperit & dilatat. & *Camanæ* Angelicæ mentes, ob naturæ amplitudinem atque maieſtatem,

quam-

quamobrem etiam *Muſa*, *Nymphe*, & *Napaa* dictæ, vt infra monſtrandum. A *Cama* igitur *Cameſena* Italia vocata, *porta Camania* Vrbis, *Cuma*, *Cumani* populi, vnde Sibylla *Cumana*, *Caumenij* ſeu *Camuni* populi, *Comum*, & *Comius Lacus*, *Comacium*, *Comacum*, *Camers* & *Camertes*, à *Cama* & *Raſa*, ſeu *Rata*. *Camarina*, *Camarini*, à *Cama* atque *Ra*, inde & *Cimmerij*. *Cyminij* populi, *Cyminius Lacus*. *Cyma* vrbs. *Campania*, *Campani*, & *Campanus Ager*, à *Cama* & *Pana*. Inde quoque *Campus*, *Campana* ſeu *æra Campana*, quæ ſunt æra igne fuſa, à *Cama* & *Pana* &c.

כאנא *Cana*, idem quod *Cama*, vnde & Græcum χαῦνος, Latus, amplus, Synonymum Iaphet vt Germanum, *Coninc*, quo nomine Reges indigetant, vti autem à *Cama*, *Cameſena* Italia appellata, ſic à *Cana*, *Chone* & *Chonia*, vt authores tradunt. & Itali *Chones*, & *Chonij*, & *Chonium mare*, inferum nuncuparunt. à *Cana* item *Canuſium*, atque *Canuſini*, à *Cana* atque *Sa*. *Canna* & *Cannenſes*. *Canini* populi atque *Canomani*, à *Cana* et *Mana*, atque *Na*. *Canis* promontorium. *Volcania* Inſulæ à *Bol*, atque *Cana*. à *Cana* quoque orti *Cinei* ſeu *Cnei* Romani, vt *Cnæus Pompeius* etc.

Hic obſerua obiter grandi myſterio Chriſtum primum ſignorum *in Cana* feciſſe, atque aquam in vina vertiſſe nuptiali tempore, quia rem ſimilem in Latio (quod *Chone*) vel Italia facturus, in Euchariſticis nuptijs, vbi ſuum Corpus corpori Chriſtiani hominis atque Sacerdotis quotidie iungeret, atque copularet, vt fit in nuptijs, vbi Panem et vinum prodigio maiori, quamuis conſimili, in Sacrum Corpus et Sanguinem ſuum conuerteret, et tranſubſtantiaret, vt Patres loquuntur. Meritò ergo hoc ſignum Chriſti Euchariſticum ſiue miraculum, *primum ſignorum*, ſeu Sacramentorum, ab Orthodoxis Romanis vocatur etc.

כאפא *Capa*, *cappa*, *capha* pro varietate punctorum ſignificat *Latum*, atque *Magnum*, Sinonymum Iaphet. Vnde magna veſtis, & cæteras tegens, *Cappa* appellatur, & vir magnæ ætatis & prouectioris, *Capularis ſenex*. Itaque occulto Sacramento Petrus etiam à Chriſto *Cephas*, vel *Cypho* vocatus, (qui veterum *Capys*) ideſt, ſaxum, ſiue petra ingens, ob Latinam Eccleſiam ſuper illo fundandam, quæ per totum orbem erat diffundenda. A *Capa* igitur *Capua* nomen habet; atque *Capuani*, & *porta Capena*, atque *Capenates*. Mons *Caprea* & *Capraria* inſula, atque *Capraſia*, à *Capa*, *ra*, & *raſa*; *Cupo* ſinus. *Cupra* oppidum; inde item *Cyprus* &c.

קארא *Cara*, *Cera*, *Cora*, *Cura* &c. Latus, expanſus, diffuſus, extentus. Sinonymum Iaphet, vnde ab extenſione, ſeu diffuſione, *Cera* & *Corium* nomen habet, item *Ceremonia* ob multitudinem myſteriorum, vel amplitudinem, & magnitudinem, quam ceremonia, ſiue ſacer ritus repræſentat. Inde quoque Κοίρανοι Reges appellantur. Inde *Curia* dicta, locus amplus & magnus, quo Senatores conuenire ſolebant. Hinc & *Quiris*, *Quirites*, ſeu *Cuiris* haſta, ob extenſionem in longitudinem, vnde Romani *Quirites* appellati, vt poſtea dicendum. Hinc quoque Perſarum Reges *Cyri* appellati, & Græcum Κύριος hinc ducitur, quod *Dominum* ſonat, hinc & *Cyrce* dicta, quaſi Κυριακὴ, hoc eſt, Eccleſia Domina, nam etiam Germani hodierni *Kireb* Eccleſiam vocant; Dominæ autem Eccleſiæ, ſiue *Cyrces* locum in *Circao monte*; in Italia ſito, puta in Romanis collibus, Poëtæ locarunt, quoniam ibi Petri Sedem collocandam ex Sibylla hauſerant. Qui Petrus etiam *Romulus Quirinus*, ſeu *Cyrinus* vocatus, quod Crucem Chriſti in Sacris Romanis portare

debe-

debeter, vti & in morte ibi obeunda, de quo in *Ramulo* fuſiùs, vbi de *Simone Cyrenao* agemus, qui Crucem Chriſti Domini baiulans, verum Petri *Simonis* & *Romuli Quirini* ſiue *Cyranei* vaticinium fuit, quē ſimiliter Romani quoque angariarunt, Cruce Chriſti ferenda. A *Cara* igitur *Caracalæ* deſcendūr, item & *Caraſſa*, *Carni* populi, quaſi *carani*. item *Caraceni*, à *cara*, & *cana*, vti, & *Carcinum*. *Caracca* oppidum. *Cariſtum* à *Cara* & *Aſta* *Carſeoli* à *Cara* & *Sala*. *Carillæ* à *cara* & *cala*. *Crater* & *Crathys* fluuii à *cara*. *Tara*, *ta*. *Aqua Crabra* à *Cara*, & *Bara*. *Cere* oppidum. *Cremera* à *Cera*, & *Mara*. *Crema* a *Cere*, & *Ma*. *Cremona* à *Cere* & *Mona*. *Cerdonia*, à *Cere*, & *Dana*. *Corona* oppidum. *Corioli*, *Cortona* à *Cora*, & *ta*, vti & *Corytus*, *Corſica*, Inſula à *Cara*, & *Saca*, *Corniculum* à *Cora* & *Naca*. *Crotalus* amnis, a *Cora*, & *Tala*. *Cures*, *Curtius lacus*, quaſi Curetius, quo nomine Tyberis voraginem eppellarūt, vbi eques *Metius* Maxentius demerſus, vt poſtea monſtrandum &c.

קאשא *Caſa*, *caſſa*, *caſca* &c. Latus, amplus, Synonymum Iaphet. hinc Nobiles *Caſſij*, & *Caſca* Romani. hinc & Chiſiorum familia nobilis, etiam hodierno Pontifice clara, & quo imperante Roma Patrem agnouit. item *Ceſij*, & *Ceſones*, qui hodie ſuperſunt. hinc *Caſalia*. *Ceſena* oppidum. *Coſa*. *Coſa*. *Coſentia* à *Coſa*, & *Nata*. *Caſinum*, *Caſſinum*. *Caſilinum*. *Caſperia* à *Caſa*, & *Para*. *Caſinum* porrò Varro etiam *Caſcum* dici affirmar, putaob *ſin* literam, Lib. 4. de ling Lat.
quæ & *ſcin* ab eadem radice, dicitur. A *Caa* & *Sara*, *Cæſarum* nomen ortum arbitramur, non autem (vt quidam ſcriptum reliquerunt) quòd cæſo Matris vtero Iulius Cæſar extractus. nam veriſimile haud fit, ſequentes Cæſares id nominis fuiſſe retenturos, quod ſcirent à tam ignobili origine prodire, ſed potiùs ſe *Caios* aut *Iulios* dicerant, ſi primi Cæſarum nomen affectarēt, vti & *Auguſtos* ab imperio aucto atque propagato potius, quam *Auguſto*. Adde quod & *Siri* Galliæ Reges appellantur à vocabulo *Sara*, quod amplitudinem & Dominium ſonat, quæ vox dimidia *Cæſarum* &c.

קאתא *Cata* Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde *Catullire*, vox fęcunditatis. hinc *Cati* Romani, *Catones*, & *Cotta*, atque *Catilinæ*. *Catuli*, & Gen. 10
Catulli, & *Cethegi*, à *Cata* atque *Ga*, quod eſt propagari, ſeu multiplicari. Hinc & *Cetegrandia*. Atque ab hac voce, *Cethim* Iauanis filius Parentis Mi- Ital. cdlib. 2.
notum Græcorum, qui etiam hodie *Ieuanim* appellantur, idem Iapheti ne- de Ant q.
pos. A *Cata* porrò *Catana* Siciliæ oppidum, *Cetia* Italiæ, *Cotyle* antiquiſſima Rom.
ciuitas. *Cutia* oppidum. *Cutilia* lacus, *Caturiges* populi Longobardiæ a *Cata* & *Raga*, &c.

D

דא *Da*. *Daa* Latus dilatatus, amplus. Synonimum Iaphet, dictio Maieſtatis & Amplitudinis, vnde vox eſt *Dei*, atque *Dea*. inde quoque *Lydus* & *Deebris*, *adauctus* fluuius Tyberis dictus, à *La* atque *Da*, & *Daa* & *Bero*; Gen. 10.
hinc *Daa* populi, id eſt, dilatati, & *Madai* eorum populorum Parens, & filius Iapheti, à *Ma* atquę *Daa* &c. hinc & dicti *Dodanim* patens Dodonæorum, filius Iauanis, & Iapheti nepos, a *Da* atque *Dana* &c.

דאבא *Daba* ſiue *Dana* cum daghes aut raphe. Latus. Dilatatus. Beatus. adauctus. Synonymum Iaphet. hinc dictio *Diuus*, quo nomine adulatoriè defunctos Cæſares Romani vocarunt, quaſi à morte in cælis beatos, atque omnibus bonis diuites atque cumulatos, quod vox hebraica ſonat.

Nam & inde *diues* & *diuitiæ* profluunt, atque *Deucalion* Iaphet, à *Deus*, & *Cala*, vti ſupra dictum, à *Da* ſimiliter, vox.

דאלא *Dala*. *Multiplicatus* atque *dilatatus*, Synonima Iaphet, vnde eſt græcum Δαίδαλος, qui latinè *Dædalus*, varius ſeu adauctus, vnde Iapygis ſeu Iapeti Patrem *Dædalum* vocarunt, puta *Noam*, mortalium omnium à Diluuio Authorem. à *Dala*, *Dalmata*, atque *Dalmatia* à *Dala*, & *Mata* &c. à *Da* quoque דאגא *Daga* idem ſignificans, nam hinc *Digas* aggeres et montes, qui mare compeſcunt, & canem magnum *Dogam* Galli vocant. inde *Dugentorum forum* Italiæ ciuitas. à *Da* quoque.

דאמא *Dama* diffuſus, latus, dilatatus. vnde vox *Domini* à *Dama* atque Na. & tot Græca nomina in δαμας finita, quæ Regem, ſeu rectorem ſignificant, vti *Polydamas*, *Iphydamas*, quod eſt, Iaphet Rector ſiue dilatatus, *Eurydamas* idem. inde *Domitius*, & *Domitianus*. atque *Dampetia*, à *Dama* & *Pata*, à Liuio memorata ciuitas *lib.*40. hinc & barbaræ voces, *Dama*, *Domicella*, & *Madama*, à *Ma Da* & *Cala*. cui cognatum *Dona*, ſiue *Donna*, vnde *Don* Hiſpanum, & Italicum *Donne* & *Madonne*, et vox græca *Dynaſtæ*, ab eodem *Dana*. Hinc & *Dan* Iudices, ſeu Rectores ſuos Hebræi vocarunt.

דארא *Dara*. Latus, dilatatus, amplus. Synonymum Iaphet. Vnde Medorum, ac Perſarum Reges *Darij* vocati. Hinc *Dardi* Italiæ populi, & *Dardani* Græciæ, quaſi *Daradani*. a *Dara* quoque *Doria* fluuius, et Italię Regio, et *Duria* locus, atque *Doriorum* Familia nobilis. Hinc quoque *Dertona*, quaſi Derretona, *Drinium* fluuius, quaſi Darinium &c.

E

אלא *El.Ela*. Dilatatus, magnus. Synonymum Iaphet. nomen Maieſtatis, quod Deo tributum, vnde *Emmanuel*, *Eli*, et *Eloim*. Hinc nomen *Eliſæ* parentis Græcorum, et nepotis Iaphet, ab *Ela*, et *Sa*, qui Ἕλληνες dicti ab *Ela*, atque *Na* inde et Gallica interiectio *Helas*, quæ *Deum magnum* ſignificat, ab *Ela* atque Sa. et ἔλαιον græcum; quod *oleum* deſignat à diffuſione. ab *Ela* porrò fit *Elba* Italiæ Inſula, *Elea* vrbs, *Elees* amnis, *Eleates ſinus*, *elephorus* amnis, ab *Ela* et *para*, et *Elorus* ab *ra*, et *Helotæ* in Græcia populi etc.

אמא *Ema*, idem. vnde *Emporium* magna et nobilis commercio ciuitas. ab *ema*, et *para*. hinc igitur *Emporium Piſarum*, et *Placentinorum*, et *Empulum* oppidum ab *ema* et *pala* etc.

אנא *Ena* idem. vnde *Enacim* gigantes hebraicè appellati. hinc *Entella* Italiæ ciuitas, ab *Ena* et *Tala*, inde *Enna*, et *Ennenſes* Siciliæ populi, etc.

אפא *Epa*, *Epha*, idem. vnde gens *Epei*, et mons *Epopeus*, ab *Epa* et *paa* *Eporedia* ciuitas. *Eporedii* populi à *Epa* et *rata*, inde & vox *Ephraim* ab Epha atque ra etc.

Εὐρὺς, *Europæus*, Dilatatus, *Latus*, Epitheton Iaphet, vnde eſt *Europa* ab Εὐρὺς ποιηθεῖσα, hoc eſt, *lata facta*, ſiue dilatata, ob eum colonum diuinitus ſummè dilatatum, inde et *Euripi* ingentia loca, quæ aquis replentur, inde *Eurytus* Argonauta Iaphet, inde Εὐρυτίδης Ἰαπετὸς idem ab Homero Scripturæ ſacræ conformiter dictus. inde et *Euander*, quaſi εὐρὺς ἀνήρ, homo latus, qui *Arcas* ab *Arca* Noæ. Ab εὐρὺς porrò fit *Eurotas* fluuius, atque *Eretenus*.

Ere-

Bretum oppidum, de quo Virgilius; *Breti manus omnis*. *Erytraa Sibilla* ab ευρυς & Tara, atque *Brophyla* eadem Latina *Sibylla*, id eſt, *amans lati*, nempe, Iaphet coniugis, ab ευρυς & *Tara*, metatheſi parua literarum *Etruria* efficitur, nam & *Tyrrheni* Etrurij appellantur. *Etruſci* verò id eſt, ευρυς *Tuſci*, nam *Toſca* hebraicè latum ſignificat. ab ευρυς item *Buryalus* oppidum, *Erypbyſa* Inſula ab ευρυς & ωψ Iam ab *Europao* Iaphet, *Opij* populi & *Opita* per Syncopen facti, qui ſunt Europij, atque Europitæ. Ab ευρυς rurſum *Euria*, ſeu *Yria* ciuitas Calabriæ, *Vrium* Apulię. *Hyria* Iapygiæ colonia iuxta Herodotum. *Buryelus* Siciliæ oppidum. *Eburi* quaſi Euuri oppidum, & gens *Eburini*, quaſi Euurini apud Picentes, nam ευρυς per epentheſim ευρυς, u vocali in conſonam mutata b vel n, quæ cognatæ literæ, vt in *Ebora*, *Euora*, *Ebro*, *Euro* liquet &c.

G

גא *Ga*. *Gaa*, *latus* & *multiplex*, Synonymum Iaphet. hinc *Goi* hebræi *gentem* agnominant à multitudine, & græcis γῆ terra à magnitudine. Hinc latinum *Gygas*, *a Ga*, atque *Gaſa*. hinc *Gaza* magnæ *diuitiæ*, à *Ga* atque *Aza*. hinc *Gabij*, a *ga* atq *Ba*, de quibus Propert. *Et qui nunc nulli, maxima turba*, *Gabi*. & *Gabini* populi. a *Gaba* item ſeu *Gaua*, *Gaurus* mons quaſi Gauarus, a gaua & *ra*. a *Gada*, *Gadao* Italiæ vicus. *Gomer* filius Iapheti a *Ga* atque *Mars*, & florum *gemma*, quia ſe diffundunt. item *Scala Gemonia*. a *Gana*, *Genius* Angelus, ob naturæ maieſtatem, *Genua*, *Genuenſes*, *genus*, *gens*, *Generatio*, *Gnatia* ciuitas quaſi Ganatia, ſed maximè illuſtria vocis coniugata *Gala*, atque *Gara*, de quibus ſeorſim dicendum.

גאלא *Gala* latus, amplus. Synonyma Iaphet. vnde *Italia Gallica*, & *Gallia Italica*, Alpina, Padana, Ciſpadana atque Tranſpadana. *Galipolis* Iapygiæ ciuitas, iuxta Plinium, quaſi *ciuitas Galli*, hoc eſt, hominis *dilatati*. *Gallinaria Inſula*. *Galaſus* amnis a *Gala* & *aſa*. itē & *Glanius* & *Gela* Siciliæ flumen. *Geloni populi* ibidem. ab eodem *Gala Galilaa* regio, verum Italiæ ac Latij, ſeu Latinæ, ac Romanę Eccleſiæ Symbolum in Scripturis, nam & hic *mare Tyberiadis*, quod Tyberis admonet, *gentium* dicta, ob gentilem Romā. Ibi *Capharnaum* Chriſti ciuitas vocata, quantulū a *Capberoniano* agro Italię diſtat, vbi altera Patria Chriſti ac ſpiritalis ciuitas, Eccleſia Romana? ibi et terra *Zabulon*, quæ terram Italam ſiue Sibyllinam ſignat, nam *Sibylla* nomen a *Sa* atque *Bala*, vt infra monſtramus. Ibi porrò *Caſarea*, Cæſaream vrbem ſeu Romanam indicat, in hac Petrus Chriſtum confitens, cęli claues accepit, ad *Caſaraam* Vrbem Galilææ, ſibi ante promiſſas. in *Cana*, vico Galilęę primum Chriſti ſignorum patratur, quod idem quotidie in *Chonia* Roma, vti ſupra dictum. *Petrus Galilaus*, hoc eſt, dilatatus, quia Romę victurus, regnaturus, atque moriturus, quę à dilatando quoque nomen ſumpſit. *Petrum Galilaum* Latinum ſeu Romanum eſſe, *loquela eius* (quod Latinè ſciret atque loqueretur, ob donum linguarum diuinitus datum) orbi vniuerſo *manifeſtum reddidit*. Chriſtum denique rediuiuum à morte *Apoſtolos eſſe praceſſurum*, nempè, *in Galilaam*, ibique *videndum*, Apoſtolis Angeli ſolemniter pręedicant, quia officium & munus Apoſtolis impoſitum, quod fuit, Euangelium prædicare Romæ, Chriſtus pręuenerat, Romanis per Sibyllam

annunrians, & prędicans diu ante Apoſtolorum aduentum Romam (cuius ſynonymum nomen *Galilæa* hoc eſt *dilatata*) omnia vitæ ſuæ, mortis, ac eorum, quę à morte peracta myſteria, per Sybillam (inquam) ſancto Spiritu afflatam, qui etiam à Filio procedit. Ibidem item à morte excitatus Chriſtus, in Euchariſticis ſacris vſque ad mundi finem ſolemniter *videndus*, ac cōſpiciendus, quamuis ſub nebula ſpecierum panis, atque vini, Eccleſia Chriſti à Iudęis eodem translata. Quę quidem Latina ſacra (puta Euchariſtica) ſolemnis apparitio Chriſti facta in Galilęa, vbi is apparens etiam diſparebat, pręclarè deſignat. Hinc de hoc Itali à Sybilla inſtructi, *Faunum Deum* Chriſtum apparentem, nempè in Sacrificio, & poſt diſparentem eodem peracto (cui eſt à φαω, appareo, nomen) cum *Nymphis* Angelis, comitantibus Faunum, Sacrificij tempore, ſtudiosè colebant. Et quia pluribus in locis, Templis, Altaribus apparere deberet, plurali quoque numero *Faunos* appellarunt. Hinc & Virgilius *Faunos* primos colonos Italię facit cum Aene.d. 8. *Nymphis* Angelis, quę Fauno, ſeu Faunis aſſiſtunt.

Hæc nemora indigenæ Fauni, Nymphæque colebant,
Genſque virum truncis, & duro robore nata.

Primi enim coloni Italię *Fauni*, atque *Nymphæ*, puta (dignitate) primi verò tempore, gens *Argonautarum*, vt ſupra indicatum, claſſe Argo excluſi, quę *truncis* arborum, & *duro robore* effecta, quod ad Domitiani tempus vſque permanſit. Ideo ſolum *Faunum* Chriſtum Romulus Petrus Deum coli pręcepit, puta idolis reiectis, vti leges Romuleę teſtantur. Hunc *Faunum bicornem* etiam *Euander*, ſeu Iapher, à *Carmenta* matre Italorum edoctus de Chriſto venturo, eiuſque Chriſtianis ſacris, inter pręcipua Numina repoſuit, & filios Italos de his erudiuit: vti quidem Ouidius teſtis.

Faſt. 5. *Exul ab Arcadia Latios Euander in agros*
Venerat, impoſitos attuleratque Deos.
Sacraque multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, alipedisque Dei.

Sacra multa, ſeu Sacrificia boum, atque aliorum animalium docuit Latinos Euander ex Arca Noęa profectus, idemque à terra paterna, quaſi exul factus, idque exemplo parentis Noemi. Sed *prima* & Pręcipua Sacra *Fauni bicornis* Chriſti apparentis ſub binis cornibus Remonſtrantiarum, vt vocant, quibus hoſtia conſecrata imponitur, olim inſtituenda. Nec moueat, quod *Faunum* Deum *Semicapram* antiquitas formarit, quando & ſponſa in Canticis Dilectum ſuum quoque *Capreæ* comparet, ſuper *montes aromatum* ſalienti, qui ſunt altaria, & Templa, ad quę *aromata* thuris offeruntur, ſuper quibus Chriſtus quotidie inſtar *Capræ* ſalit. Sacra verò *alipedis Dei*, ideſt, Mercurij, eadem quę *Fauni*, Chriſtus enim Mercurius, hoc eſt, *Mariæ vterinus*, Verùm de hoc, libro ſecundo fuſiùs agendum eſt. Itaque ad alteram vocem veniamus.

גארא *Gara*. Latus, magnus, Synonymum Iaphet. Vnde Itali *Grimani*, quaſi Garimani, à *gara*, & *mana*, hinc γερω gręcè appellatus, qui magnę ętatis. inde & Latinum *gurges*, atque *Grumus*, à *Gara* geminato, Mons *Gargarus* dictus, & *Garganus* collis, à *Gara*, & *Gana*. *Garda*, *Gradus* Vrbes Italię. *Mons Gariglianus*, à *Gara*, & *Lana*. *Grauina* ciuitas à *Gara*, et *Bana*, vnde Italum *Garbino*, et *Garuli* populi, *Lygures* appellati nam etiam *Lygures*, atque *Lyguria* à *la*, atque *Gara* proueniunt. à *Gara* quoque, Gręci,

atque

atque Graij Romani per excellentiam vocati fuere, vt ſupra monſtratū, vti Italia *Græcia Magna*, ſiue *Maior*, nam Ionia atque Hellas Minor. inde & Romæ *Græcoſtaſis*, quæ *Græcorum ſtatio* etc.

H

Hercules, qui græcè Ἡρακλῆς, nomen appellatiuum Iaphet, hoc eſt, *dilatatus*, ab *Hara* & *Cala*. huic plurima epitheta donāta, *Thebani*, qui primus Alpes tranſcēdiſſe legitur, ob colonias Iapheti in Galliam atque Germaniam ductas, *Bauli*, *Argiui*. *Monaci*, vnde *Arx Herculis Monaci*, vulgo *Monaco* dicta, *Labronis*, ſiue *Liburini*, vnde eſt *Lyburnum*, *Tiburtini* à Tibure condito. porrò *Thebanus* Hercules Iaphet dilatatus à *Theba* dicitur, Hebraicè *Arca*, à qua multæ vrbes *Thebæ* appellatæ, Thebæ Palæſtinæ, Ægyptiæ, Græcæ & Italæ, vt poſtea monſtrandum, *Baulus* à *Baal*, vnde *Bauli Herculis villa* in Latio. *Argiuus* ab *Argo*, *Monacus* à *Mona* & *aca*, hoc eſt, dilatatus. *Labro* & *Liburinus* à *La* atque *Bara*. Quoniam verò *Hercules* nomen eſt appellatiuum, non proprium, *hominem amplum* ſignificans, ideo Chriſtus *Hercules* ab antiquis etiam agnominatus, qui *Cacum* in Italia occidit, quem *Euander* Iaphet veneratus, *Ara maxima* Romæ illi conſtituta, in qua maxima Hoſtia Chriſtus offerretur, vt poſtea dicendum, additis *Potitijs* Miniſtris, atque *Pinariis*, hoc eſt, *Panariis*. ab *Hercule* porrò Iapheto loca illa Italiæ nomen ſibi ſumpſere: *Heraclea*. *Herculea via*. *Herculanum* oppidum. *Herculis portus* vulgo *Porto Hercole*. *Portus Herculis Monaci*. *Herculis Labronis*, ſeu *Liburni portus* etc.

I

יה *Ia* amplus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde etiam oritur. Nam eſt nomen Dei, cui et *Sa* additum, venerandum & Auguſtum nomen *IESV* facit. A *Ia* & *Saſa* *IESVS*, quod eſt *Deus diffuſus* nempè in hominem, per Incarnationem, ſeu *Deus ſaluans*, vnde σώζειν Græcis eſt *ſaluare*. A *Ia* *Iabonia* fluuius, à *Ia* atque *Bana*. *Iadera* Illyrij colonia a *Ia* atque *Dara*. *Ianua* Genua appellata, à *Ia* atque *Na*, *iod* enim & *ghimel* literæ cognatæ ſunt. *Ia* autem nominibus additum, illis amplitudinem & augmentum tribuit, teſte Sancte Pagnino &c.

Iaphet nomē Patris, Romanorū, Latinorū & Europæorū, vt hactenus oſtēſū, antiquorū *Iapetus* *Iapyx*, *Iphys* & *Iphitus* & Græcorū Ιαπετὸς, à *Ia* atq; *Patah*, id eſt, *dilatatus*, quem ideo *Belum* etiam appellarunt, & ob longam vitam *Saturnum*, quaſi *Saturum annis*, vt M. Tullius interpretatur, & ob bonitatem *Euandrum*, *Arcadem* ab Arca, cuius *Argus* ſiue Argo *Hoſpes* in *Argileto* Romæ interemptus. Dictus quoque ab antiquis *Iouis* & *Iuppiter*, hoc eſt, *Iaua Pater*, Pater dilatatus, cuius filius *Iauan* Græcorum Parens, qui etiam hodie *Iauanim* ab Hebræis dicuntur à *Iaua* atque *Na*, vnde *Ionia*. Porrò Iupiter *in Taurum mutatus*, hoc eſt, *in Tauricam* tranſlatus, *Europam* ſuas proles Europæas, primam Europæ gentem *per mare deuexit*. idem *Deucalion*, *Hercules* cum epithetis ſupra enarratis, *Aruns Cluſinus* ab *Aron*, ſeu *Arca* paterna, in qua olim clauſus, *Arion* ab eadem *Arca* inter *Delphinas*, filios vtero Europæ ſeu Delphicæ Sibyllæ prognatos, qui *Delphini inſidens*, hoc

eſt,

eſt, eiuſdem oraculis innixus, per mare primus inequitauit. *Pelops antiqui* nempe mundi ante diluuium *ſpectator*, à quo *Peloponeſus*, quæ *Pelopis Inſula*, ſeu Πέλοπος Νῆσος. *Argonauta, Argæus* ab *Argo*, cuius nauta fuit. *Typhys* princeps Argonauta, id eſt, *Iaphet latus*, à *Ta* atque *Iphys*, ſiue *Iaphys*. *Oenotbrius* filius *Oenotbri* Noë, ab οἶνος ſeu vino ita appellati, vnde *Oenothria* Italia dicta, & Itali *Oenotrij* viri. *Auſon* ab Αὔξω augeo, dilato, vnde ſunt *Auſones*, atque *Auſonia* eadem Italia. Αἰταλὴς, quaſi ἀετὸς ἁλὸς, ſeu *Aquila maris*, vnde fit *Italus*, cuius *filiam Romam* eſſe tradunt; atque *Italia*: *Latus* & per Syncopen *Atus* primus Latij colonus, à quo *Latium*, & *Latini*. Πλατὺς per epenthesim Παλατὺς, vnde *Palatium* atque *Palatinus collis*, atque *Palatini Comites*, qui Comitem Euandrum ſecuti, iuxta Virgilium, & cæteros authores. Πλατὺς per Syncopem, *Atys*, qui primus etiam inquilinus Italiæ fertur. *Inuus* quaſi υἱὸς Νῶε, ſeu filius Noæ, à quo *caſtrum Inui*, puta *Palatium*, de quo Virgilius. *Inachus* idē *filius Noa* quem teſte Ioſepho, Græci *Nacum* quaſi *Noacum* vocant. ab υἱὸς autem & Νῶχε fit Inachus, vnde græci *Inachidæ* appellati, & *Inachia Argo*. *Inachum* autem *priſcum* Horatius vocat: *Diueſne priſco natus ab Inacho; nil intereſt, an pauper*. Iaphet porrò atque coniux eius, verus Europę *Delphis* ſeu vterus fuerunt, ob quos Etruriæ incolas, Tyrrheni *Delphines*. veri item *Indigenæ*, & *Aborigines*, qui *Græci* Maiores, ſeu per Antonomaſiam, vnde Itali ita appellati, quia *inde* ſeu *ab* illis, omnes Europæi *geniti & originem* duxere. ob quorum Sibyllinam ſiue fatidicam *Argo*, ſiue Claſſem ex *truncis arborum*, & *duro robore* perfectam, primi quoque eiuſdem regionis coloni *truncis* arborum, atque *dura quercu* excluſi feruntur. Is *Pelaſgus* à *Pala* ſeu Latina *Argo*, & *Maris* id eſt, *Dilatatus*; primus Auſo-
l.12 num conditor. is *Iapetus Aetalea* & *Cameſes* Anniani Beroſi, quem quidem *Iapetum* in Italia ſepultum Silius Italicus teſtatur. is *Arcas*, ob quem *Arcades* Itali *Luna* ſeu *Lunatis Tauricis* origine priores Is *Appius*, à quo *Via Appia*, *Deus Peninus*, & *Apis*, & *Deus Aponus* in Italia cultus. Is denique, a quo propè omnia Italiæ Synonyma, regiones, loca, populi, familiæ veteres & recentes, nominum ſuorum rationem deriuant, vti hactenus monſtratum, & deinceps monſtrandum. a *Iaphet* verò ſiue *Iapet* cum puncto Daghes ſeu Raphe, *Iapygia* Italia omnis, vel pars eius maxima, appellata fuit, quaſi *Iapicia*, nam g & c ſunt literæ cognatæ, & *T* & *C* ſæpè conuertuntur, vt in vocibus *Latij*, *lætitia* & cæteris patet, quas *Lacium* atque *Læticiam* vulgus pronuntiat, ne ergo miteris Iapygiam pro Iapytia inflecti. a *Iapet* quoque *Iapidia* ſeu Illyris regio, quaſi *Iapitia*, nam *d* & *t* cognata, & *Iapides* populi. *Iapygium* promontorium, quod *Acra Iapygia*, quaſi extrema Italia dicitur. per Syncopam autem a *Iappet*, quod punctum forte daghes efficit, fit *Appius* & nobiles *Appij*, qui per Syncopam *Pij* etiam adhuc extant. vti a *Ryphat* Ryphæus *t* vltimo abiecto, vt Ioſephus tradit, a quo *Via Apia*, & *Appij forum*, *Appianum caſtrum*. item *Apenini montes*, quaſi *Iapenini*, ab hoc item *Peninæ Alpes*, ab hoc *Deus Aponus*, & *Aponus* fon, ſfluuius, & *Apona tellus*, ager Patauinus, *Apua*, *Apuani Lygures*, *Aphanna*, & *Apina* oppidum, *Argos Hippium*, *ſinus Hipponiates*, ab hoc item *Patauium*, *Padua*, *Padus* prima Syllaba dempta, *Petilia*, *Peticuli* populi, ſiue *Pediculi*, *Petilini* montes, *Phiternum* quaſi Iaphiternum, & omnia a *Pata* deducta, de quibus ſuo loco dicetur. Atque hic notandum Gallos *Iuppes*, & *Iuppons* veſtes laxiores & productas dicere. quod ſanè *Iappii*, *Iaphii*, ſeu *Iapeti* notationem firmat, qui eiſdem literis, ad

dila-

dilatet, hebraicè expreſſus, vti ſupra oſtenſum &c.

ישא *Iaſa*, ſiue *Iſa*, *Iaſſa*, atque *Iaſcha*, diffuſus, amplus, *dilatatus*, vnde Auguſtum Nomen IESV deriuatum diximus, quod *oleum effuſum* in Canticis vocatur, verus flos ſeu Nazarenus, ortus à radice *Ieſſe*, per ſyncopem *Iſai*. ab *Iſa* autem ſimiliter *Is* fluuius manat, & *Iſter* ab *Iſa* & *Tara*, & *Iſtria* regio, *Iſſa* Inſula, *Iſapis* fluuius, *Iſacia* Inſula per Syncopem *Iſchia*, *Iſaurus* amnis quaſi Iſaberus, à *Iſa* & *Bero*, *Inſubres* populi, nomen deprauatum, quia apud Polybrum, *Iſombres* leguntur, ab *Iſa*, *Ma*, *Bero*, apud alios autem *Iſabares*, ab *Iſa* & *Baro* &c.

יוא *Iaua*, Amplus, latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde vox *Ieoua*, nomen Dei Magni, & ineffabile, Gentilium *Iouis*, Italicè, *Ioue*. Vnde & *Iupiter* hoc eſt, *Iaua Pater* Iaphet appellatus, qui in *Taurum* (Tauricam) tranſlatus, *Europam* per mare deuexit, nempe, in ſuas ſedes, cuius filius *Iauan* Pater Græcorum Minorum, qui *Iauanim* hebraicè etiam hodie appellantur, Græce Ἴωνες, ab Homero Ἰάονες, Latinè *Iones*, vnde *Ionia*, & *Ionium* mare, nam *Iauan* ſine punctis *Ion* hebraicè legitur. qui *Iaua Pater*, ſeu *Iupiter* dictus, quia *Pater dilatatus* fuit, iuxta oraculum. ab hoc *Iaua* autem *dilatato*, *Iouis Apenini Templum* deductum eſt, item *Iouis Latialis*, *Iouis Paleni* à *Pala* atque *Na*, *Tiphatini*, quia Typhis Rector nauis Argonauticæ, *Iouis* item *Villa* & *Coloſſus*, qui Tarenti ſtructus, item & *Iouis Mons*, *Palatium*, *Alpes*, vel *Capitolium* etc.

L.

לא *Laa*, *La*. Latus, dilatatus, multiplex. Vnde λαὸς græcè, multitudo, populi. & λαλεῖν, loqui, à *La* geminato, quia loquendo os aperitur, atque dilatatur. hinc & Latinum *Lallare*, & Romani *Lalij*, hinc & vox *lilium*, quod multiplicetur. *Liberi* proles, a *La* atque *Bero*, quia propagati, à Latino Patre. hinc *Ligo*, *Ligonis* à *La* & *Ga*, quod terram aperiat & dilatet. à *Laa* ergo *Laum* Italiæ oppidum, atque *Lai* populi. *Labicum*, *Lauicum*, *Labici* populi, *Labicani*, *Lauicani*, *Lebeci*. *Lybici* à *La*, atque *Baca*. *Laui* populi à *Laa* & *Ba*. *Laus* ciuitas, à *Laa* & *vaſa*. *Lautule* locus à *Laua* & *Tala*. hinc latinum *Lautus*, id eſt, magnificus. *Laborini* autem populi, & *Laborij* campi, vulgò *Terra del lauoro*, hoc eſt, *dilatati* Patris, & *Liburni*, & *Liburna* ciuitas, atque *Labro* portus à *La* atque *Bero*. *Lacinium Promontorium*, *Lacinii ſinus* a *La* atque *Cana*, vnde vox *Lacuna*, atque *Lucinia*. Item *Lucania* Italiæ regio & *Lucani* populi. à *La* verò & *Ca*, vnde voces *Lacus* atque *Lucus*, ob multitudinem arborum & aquarum, ſiunt item *Luca* oppidum, & *Lucenſes*, *Luceria*, *Locri*, & *Lucrinus Lacus* à *La* atque *Cara*. inde *Lucrum* augmentum. vti Romani *Luculli*, à *La* atque *Cala*. A *La* et *Ma Lumo* Italiæ locus. *Lamber* à *Lama* & *Bero*. inde & *Lamina* Metallum expanſum, ſiue dilatatum. *Lametia* oppidum. *Lametinus ſinus* à *La* atque *Mata*. *Lanuuium* a *La* atque *Naba Luna* ciuitas à *La* atque *Na*. inde quoque *Lana*, quia nendo deducitur atque dilatatur. *Lingones* populi a *Lana* & *Gana*. *Longala* ciuitas à *Lana* & *Gala*. a *La* atque *Paca Lapicini* Lygures. *Lepinus* mons à *La* & *Pa* dictus, vnde *Lappa* malæ herbæ, quæ per agros ſe diffundunt. *Lepontij* a *La*, *Pana* & *Ta*. a *La* atque *Pada* ſunt Romani *Lepidi*. a *La* atque *Para* *Liparis* & *Liparitani* &c.

Latus nomen Iaphet, ſed latinè redditum, a *La* & *Ta* hebræo efformatum, vnde quoque græcum τανύω, extendo, produco, dilato & voces *Leti* & *Letari*, quia in gaudio animus diffunditur, atque dilatatur, a *Laa* atque *Ta*. A *Lato* Iaphet *Latium*, & *Latini*, & Lingua *Latina*, *Via* & *Porta Latina* & *Lata* in Romana vrbe. indè *Lutatij* Romani. *Lateranus* à *Lato* & *rana*. *Letus* mons. *Latina Sylua*. *Liternum*, quaſi Lateranum. Hinc & *Litania* multitudo nominum. à *Lato*, quoque *Collatia*, *Collatina* Arces, *Collatini* montes, quaſi *colles Lati*, ſeu Latini Patris. *Collatina* porta &c.

M

מא *Ma*, *Maa*. Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. à quo ſunt *Mauij* Romani, a *Maa* & *Bea*. & *Mauanii* populi a *Maa* & *Baua*. à *Ma* atque *Cala* eſt Latinum *Macula*, quia ſe diffundit, & *Magnus* à *Ma* atque *Gana*. à *Ma* geminato *Mammon* diuitiæ, copia, ſeu augmentum. inde quoque *Mamers*, *Mamertus*, *Mamercus*, *Mamertini populi*, *Mamertinus Carcer* ſub Capitolio, quo forſitan Parens dilatatus vſus. nam hæc cuncta nomina à *Mama*, & *Raſa*; *Rasa*, *Rata*; *dilatatum* reddunt. vti & *Mamurra* in Latio ciuitas à *Mama* atque *ra*. a *Mama Memmij* & *Mammeæ* matronæ. Iam verò a *Ma* atque *Cara* (vnde eſt vox Μάκαρ, Latinè beatus, ſeu bonis adauctus, & Μακρὸς longus, atque dilatatus) fiunt *Macri Campi*, *Macra* fluuius, *Macerata* ciuitas. a *Ma* ſimiliter Radix

מאדא *Mada* emergit, latus, dilaratus, Synonyma Iaphet. vnde Μῆδον Græcè Rex, ob amplitudinem, vnde & *Madai* Pater *Mediæ* Europææ, & per Syncopen populorum *Daarum*, qui vulgò *Dati* atque *Dacæ*, filius Iapheti, paternum nomen ſuo quoque teferens. a *Mada* fit *Medama* oppidum. *Meduanus* portus. *Medullia* ciuitas a *Mada*, *Ma*, *Bana* & *Ala*, et *Mediolanum* a *Mada*, *ta*, *Lana*. A *Mada Medina* in Hiſpania, regiones, *Medina campi*, *cœli* etc.

מאגא, *Maga*. Magnus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde Μέγας græcum. atque *Magi* Reges: atque *Magalia*, magna ædificia, a Marone dicta. inde vox *Magiſter* a *Maga*, *aſta*, *ra*, atque *Magiſtratus*. inde quoque *Magog Macedonum* Patens & *Mygdoniorum* et *Magneſiorum*, filius Iapeti, a *Ma* atque *Gaga*, *dilatatus* dictus, a quo vox *gygantis*. A *Maga Magia* Italiæ oppidum, et *Megales*, et *Megalia* inſula. vti et *Megaris* a *Maga* atque *Ra*. A *Maga* Gallicum *Magazin*, Italum *Magazino* a *Maga* et *Aza* etc.

מאלא *Mala* Latus, dilaratus. Synonymum Iaphet. hine *Moles*, hinc *malæ* ſeu maxillæ dictæ, quia *dilatantur*, hinc Maiores canes *Moloſſi* dicuntur a *Mala* et *Aſſa*. A *Mala* portò *Maletium* oppidum. item *Mola* ciuitas, *Melita* vulgò *Maltha* inſula. *Melpis*, *Melphes* amnis a *Mala* et *Pa*, item *Melphitani* populi. *Milonia* ciuitas. *Pons Miluius* a Mala et *Bee*, qui et *Muluius* dictus. à *Mala* denique Romani *Milones*, *Mela*, *Molones*, et Italicum *Meloni* ab expanſione, et græcum μέλι cum latino *melle*, quia ſe diffundit etc.

מאנא *Mana*. Latus, et diffuſus. Synonymum Iaphet. Vnde voces *mano* et *manare*, *Manus* pro exercitu vſurpata, ob multitudinem. hinc *Man* primus conditor Auſonum dictus, Parens Dilatatus Iapher, à quo *Mani* germanicè homines fuere propagati. hinc *Mynies* hoc eſt, dilatati *Argonautæ* dicti. hinc etiam *Mons* dictus, terra ſiue petra extenſa atque dilatata, in altitudinem, à *Mona* atque *Sa*. a *Mana* item *Manduria* oppidum a *Mana* et *Dara*.

Man-

Manliana ciuitas, à *Mana* atque *La*, hinc quoque *Manlii* atque *Manilii*. *Mantua* à *Mana* & *Taua*. *Minturna* à *Mana*, & *Tara*. *Mincius* amnis à *Mana* & *Caa*. *Monades* Inſulæ. *Monelia*. *Munio* amnis. *Monacus* à *Mona* & *Aca*. A *Mona* quoque atque *Tala*, *Telamon* Iaphet appellatur; hoc eſt, dilatatus, vnde *Telamonis* in Italia *Portus* etc.

מאפא *Mapa*, *Mappa*, *Mapha*. extentus atque dilatatus. Synonymum Iaphet. inde *Mappa* dicta ab extenſione. hinc *Maphai* Itali. *Mephitis* Templum. *Maphradonii* à *Mapha* & *Rada* etc.

מארא *Mara*, Latus, multus, amplus, Synonymum Iaphet. Nam ab aquarum multitudine *Mare* appellatum. hinc & *Maria* Venerandum nomen, quæ *Dominam magnam*, vel *Dominam Dei* Hebraicè ſonat, à *Mara* atque *Ia*. hinc Μύρον vnguentũ, quia diffunditur. hinc *Maris* primus Auſonũ colonus ab hiſtoricis traditur, qui eſt, Iaphet dilatatus. hinc quoque *Marphorius* à *Mara* & *Phara*, ſeu *Para*, qui *Dominus latus* ſiue dilatatus. vnde non temere coniectes, ſtatuam eius in Capitolio iacentem, eſſe Patris Iaphet ſiue Saturni Romæ fundatoris, Italiæ et Europæ Parentis. Ea enim ex vicino loco, Templo Saturni ſeu Romano Ærario ſublata, vti hodierna inſcriptio indicat, ad Capitolij cliuum. declarat idem corporis Gygantæa moles, vtpote hominis ante Diluuium geniti, quo Gygantes nati, vt Scriptura indicat. Nam & Noam Gygantem cum filijs multi hiſtorici faciunt. *Marem* præterea conditorem Auſonum ijdem Hiſtorici tradunt, *Marphorius* hic dicitur. Reſtat nomen *Paras*, ſiue *Pharas*. *Euander* Pater Arcadum & Palatinorum, & *Romanæ conditor Arcis* à Marone dictus, etiam *Parraſius* ab eodem vocatur, ex *Mar* atque *Pharas*, vnde *Marphorius*. Nam quod à quibuſdam *Deus Panarius* eſſe exiſtimetur, rem noſtram confirmat, *Pana* enim & *Ra* dilatatum ſonat, cui vt *Saturno*, *Belo* & *Herculi* diuinitas à poſteris tributa. Vt ve ſit, à *Mara* & *Sa*, *Marſi* populi deſcendunt. *Marcalla* flumen à *Mara* & *Cala*. *Merula* amnis. *Mirandula* oppidum à *Mara*, *Na*, *Dala*, *Muranum*. *Marinum* *Marnum* etc. hinc dicti *Marii*, et *Marones*, et *Murana* viri atque piſces à magnitudine etc. hinc & *Mairi Palatini*, ſiue *Palatii* nomen amplum ducunt, vt *Mairi* Pagorum etc.

מארבא *Marba*, ſiue *Marbe*. Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. vox ex *Ma* & *Raba* conflata. vnde *Marrubii* populi, *Marrubium* oppidum; item *Marruuii*, atq; *Marruuium*, hinc et *Marpeſii*, et *Marpeſia cautes*, quaſi Marbeſia, nam b et p et u ſunt literæ cognatæ etc.

כארקא *Marca*; *Marcha* Latus, dilatatus, Amplus. vnde *Marchiones* et *Marchionatus* dignitatis nomina a Latino Patre deriuata. hinc *Marcha* Ancona atque Taruiſina, et tot regiones; vrbes, fluuij, loca in Germania et Belgio *Marcha* appellata. hinc *Campus Marcius*, Campus Patris Lati ad Tyberim ſitus. *Aqua Marcia* Romæ, *Marcomanni* Italiæ populi. oppidum *Marchianum*. *Marcinum*. *Morgetes* prima Italiæ gens, quaſi *Marchetes*, *g* enim et *ch* ſunt literæ cognatæ. *Marcini* populi, qui per epentheſim *Marucini* dicti etc.

מאסא *Maſa*, *Maſſa*, *Maſca* per daghes aut raphe. Magnus, dilatatus, Synonymum Iaphet. inde Græcum Μείζων, Maior. et latinum *Maſſa* a magnitudine ſeu diffuſione, et *Muſæ*, Angelicæ mentes inuocari ſolitæ, ob naturæ Maieſtatem et amplitudinem ita appellatæ, vti et *Camenæ*, vt ſupra monſtratum. hinc quoque *Meſſias*, quaſi magnus IESVS, à *Meſſa* & *Iaſa*. hinc & *Miſſa*

magnum ſacrificium, in quo *Magnus IESVS* Meſſias offertur. Ab hac voce *Moſoch* Moſochorum ſeu Moſchorum Parens, vt ſupra oſtenſum, Patris dilatati etiam vocabulo inſignis. à *Maſſa* porrò oppidum *Maſſa*, atque *Meſſapia* Italiæ regio, vulgò Calabria. *Maſſica* gens. *Maſſicus* mons, & *Maſſica* vina, *Mazara* Siciliæ. *Meſſana*. *Meſſanum fretum*. *Miſenus* portus & fluuius. *Sylua Moeſis* Tuſciæ. *Meſa* fluuius, item *Miſo*, & clara Germaniæ flumina *Moſa*, & *Moſella* ſuum nomen deriuant &c. a *Maſca* porrò *Muſca* nominatæ, eo quod facilè dilatentur. & *Muſco* Italum, Gallicè *Muſc*, quod odorem fundat, & Latinum *Mas*, *Maſculus*, atque *Maſculinus*, quaſi *dilatati*, à Parente Lato ſeu Latino Iaphet etc.

מאתא *Mata, Latus, dilatatus*. Synonymum Iaphet. vnde *Mater* et *Matrona* dicta, quod filios procreando augeatur, atque dilatetur. *Mater* enim à *Mata* et *Ra*. *Matrona* a *Mata* et *Rana* ſuam vocem deriuant, inde & Metallum, à *Mata* et *Ala* quia diffunditur atque dilatatur. Igitur à *Mata Matrona*, & *Matrinus* fluuij. *Maternum* oppidum. à *Mata* item, *Matini* Italiæ populi, & *Apes matina* dicuntur, eò quod facilè propagentur, & in colonias exeant: *Matin* item Galli grandem canem vocant. à *Mata* rurſum, *Mutia prata* trans Tyberim ſita. *Mutina*. et *Mutii* Romani &c.

N

נא *Na Nas* vox cum *Ma* cognata, Latum, dilatatum ſonat, Synonymum Iaphet. hinc *Neo*, *nere* filum deducere ſiue dilatare. inde & *Neatum* flumen à *Nas* atque *Ta*. à *Na* atque *Ba*, fit *Naba* vox magnitudinis, vt in *Nabonaſar*, *Nabuchodonoſor* patet. vnde & *Nauij*, *Naualia* oppidum, *Naulum*, *Nauo* portus, *Nebris* Mons Siciliæ à *Na* atque *Bero*. *Nauaria* municipium à *Na* atque *Baro* inde & *Nauarra* regnum à *Na* & *ca* fit *Nequinum* ciuitas, *Nicaa*, *Nicia* fluuius. *Nuceria* à *Na* atque *Cara*. *Nigella* fluuius à *Na* atque *Gala*. à *Na* et *La Nola* ciuitas, & *Nolani* populi, inde quoque *Nilus*. à *Na* verò & *Ma*, vnde Numa, Nummus, qui cudendo funditur, Nomen, quia dilatatur, atq; *Nemus*, ob multitudinem arborum, fit ciuitas Italiæ *Nemus*, *Nomentum*, *Nomentana Via* atque *Porta* Romæ, à *Nama* & *Nata*. item *Numicius amnis*, quem Tyberim putamus, quia nuſquam extat, vt infra oſtendendum. à *Nama* item & *Pha*. fit *Nymphaus* amnis. inde quoque *Nympha*, Angelicæ mentes, ob naturæ amplitudinem ita appellatæ, de quibus fuſiùs libro ſecundo agendum. hinc & *Nembroth*, à *Nama*, & *Bero*. à *Na* geminato fit *Nonnia Turris*, vbi carcer hodiernus Romæ, & *Nonnij* Romani. quod autem *Nanus* pumilio vocetur, per antiphraſim ſiue ironicè dictum exiſtimes, quod hebręis frequens, quaſi minimè magnus. Nam *Nanus* vox magnitudinis, vt in *Nino* & *Niniue* liquet, quæ *Ciuitas magna* in Scripturis dicta. à *Na* & *pa*. *Nepe*, *Nepetini* populi, *Neptunium* oppidum, quaſi *Nepetunium*, à *Nepe* & *Tana*. hinc quoque *Napaa*, Angelicæ mentes & Dij tutelares Latij, de quibus Virgilius: *faciles venerare Napaas*. à *Na* verò & *Ra*, *Nar* flumen, & *Nerones*, *Narnia* ciuitas, & *Narni* coloni, *Neretum* vel *Neritum* oppidum. à *Na* atque *Raba* vox *Narba* conflatur, *dilatatum* ſimiliter ſonans, vnde *Norba* oppidum, *Norbani* Romani, *Narbo*, *Narbonenſes* Galli, *Neruesia* vicus in Piceno, & *Neruij* flandriæ, à *Narca*, vt de *Marca* dictum, quæ vox eſt, à *Na* atque *Raca*, fiunt *Norici* populi, atque *Noritia*. *Nurſa*, quæ & *Nor-*

tia dicuntur. à *Na* atque *Aſa Naſſij* Siciliæ populi, & *Naſonum* familia vetus. A *Nata* denique *Notium Mare* Italiæ. & *Natiſo* fluuius, atque ventus *Notus* etc.

נפא *Pa, Paa, Pha, Phaa*. Latus, dilatatus, Amplus. Synonymum Iaphet. Vnde *Pe* hebræum os ſeu bucca dicitur, quia *dilatatur* atque aperitur. hinc Παῖς grecè filius, qui *Pater adauctus*. hinc *Pauo* volucris, quod caudam dilatet, à *Pa* et *Ba*, ſeu *Va*. hinc latinum *faba*, quod multiplicetur. & *Fabij* Romani, à *Pha* atque *Bea*, et *Pauli* et *Publii* à *Pa, Ba*, atque *La* Nă Παῦλοι græcè *Pauli* dicuntur. hinc & *Fabritii* a *Phaba* & *Rata*. hinc & *Fauentia*, à *Phaua* & *Nata*, & *Fabaris* amnis, etc.

נפאקא *Paca, Phaca*, Latus, dilatatus, amplus. vnde *Phoca* Balenæ, a magnitudine ſuum nomen trahunt. Synonymum Iaphet. Inde ſunt *Piceni*, & *Picentes*, à *Paca*, & *Nata*. *Fucinus Lacus* in *Latio*. à Phaca atque Na. *ficus* morbus, quod per totum corpus venena diffundat etc.

נפארא *Pada* idem. Vnde *Padus* flumen, et Gallia *Padana*, *Padua* atque ciuitas Peda, & Itali *Spada* à *Sa* atque *Pada*, nam quamuis gladios pro inſigni geſtent, horum nomina priora inſignibus dicenda, quæ aureo ſæculo *dilatatos* viros, ſeu *Latinos* à Patre Lato exprimebant, quando nondum gladij, ſed falces & vomeres erant. quanquam ferreo ſæculo *gladii* quoque à *Gala* & *Daa*; & *enſis* ab *Ena* & *ſaſa* ab extenſione ſeu porrectione in longitudinem, fuere appellati. vti *Haſtæ*, à quibus perilluſtris familia *Aſtenſis*, vti ſupra dictum, cognominata eſt etc.

נפאלא *Pala, Phala*. Latus, dilatatus. vox fæcundiſſima Latini Parentis. nam hinc Πλοῦτος diues, atque πλατὺς latum ſignificans. & πλατύνω dilato, per epentheſim πλαλτύνω atque πλαλατύνω, vnde *Palatium* hoc eſt, domus ampla, atque *Palatinus collis*, ab Euandro Arcade Iaphet primum ædificatus, vnde is *Romanæ conditor Arcis* à Marone dicitur. hinc & *Palatini Comites* & Itali *Palota*, hoc eſt, dilatati, *Platina*, & Græci *Platones*. hinc & *Placentia* quaſi *Platentia*, nam *t* & *c* ſæpe conuertuntur, vt in vocibus *Latii* et *Lætitiæ* patet, & *Iuno Lacinia*, à quibuſdam *Latina* appellata. à *Pala* rurſum *Palianum*, a *Pala* & *Ana*. *Mons Palanus*. *Paleſanum* & *Pleſſinus Lacus*, à *Pala* et *Aſa*. *Paha* amnis. *Palmaria Inſula*, à *Pala* & *Mara*, hinc et *palma* manus, a *pala* et *ma*, quia ſe dilatat, & *pluma*, quia res expanſa. *Palumbinum* oppidum, à *Pala* & *Maba*, vnde & *Palumbes* ob fæcunditatem ita nominatæ, vti & *Columbæ*, à *Gala* & *Maba*, inde quoque *plumbum*, quia diffunditur, atque dilatatur. inde *Palilia* feſtum Vrbis conditæ, *dilatatæ* Romæ. *Pola* vrbs, vti *Poloniæ* regnum. *Pelorus* promontorium. *Pelaſgi*. *Peligni*, à *Pala* & *Gana*. à *Phala* autem (vnde *filum* dictum, quod nendo deducatur atque dilatetur, & *filius*, qui eſt Pater *dilatatus*, & *fleo*, ſeu lachrymas diffundo, *folium* ab expanſione, *flumen* & *fluo*, a diffuſione, & innumera id genus) fit *Pliſtina* lacus, a *Pala* & *Aſta*. Et *Faliſci* populi, a *Phala* & *Aſca*. *Falernus* ager, & mons, & *falerna* vina, a *Phala* & *Rana*. *Phalacrini* populi, a *Phala* & *cara*. *Phaleria* oppidum, a *Phala* atque *Ra*. item *Fulcinium* oppidum, vulgo *foligini*, a *Phala* et *Cana*. hinc quoque *Fuluii*, et *Fuluiæ* a *Phala* et *Bea*, item *Flauii* atque *Flauiani*, vnde *Flauiniũ* oppidũ *Confalonero* a *Cana*, *Nara* atque *Phala*. Neque omittendum a *Pala* & *Ta*-

vocem *Pilati* dedúctam, quæ vox *dilatatum* ſeu *Romanum* ſonat, cuius Palatij ruinæ quædam, ad Pontem Palatinum etiam hodie viſuntur, à quo forſan *Pontiorum* gentile nomen, quod ad *Pontem Palatinum*, ſiue *Pilatinum* habitarent, vt *Pontius Pilatus* à *Ponte Palatino* ſit dictus. Vt vt ſit, grandi myſterio ſub hoc Chriſtus mortuus, quòd ſacrificium incruentum Miſſæ, ſignum mortis cruentæ, à *Pilato*, hoc eſt, à *Romano* ſiue *Dilatato* vſque ad finem mundi eſſet peragendum etc.

פאמא *Pama, Phama, Pana, Phana* per *Nun*, & daghes, et raphe. multiplex, dilatatus, Synonymum Iaphet. vnde voces φῆμι loquor, ſeu dilator, quia loquendo os dilatatur, *Fama* ſermo diffuſus, *famina* dilatata, nempe, a Parente Lato, *pomum* a *pama*, quod multiplicetur. à *Pama* item *Pometia*, *Pometinus ager*, atque *Pometini* à *Pama* & *Mata*, & *Pompei* ciuitas, & *Pompei* viri, a *Pama* & *Paa*. item *Pomponii*, *Pompilii* & dictio *pompa* magnificentiam quamdam ſignificans, a *Pama* & *Pa*, *Pala*, *Pana*. etc. à *Phana fanum*, & *Fannii*, & *Panſa* à *Pana* atque *Sa*. *Deus Panarius* à *Pana* et *ra*. hinc auium *penna*, & piſcium *pinna*, quia expanduntur, ſiue dilatantur. a *Pana* & *Na Panonia* regio, Alpes *Panoniæ*, *Pontia* inſula, à *Pana* atque *Ta*, hinc & *pontes* facti, & vox *Pontificis* a *Pana*, *Ta*, *Phaca*, quæ vox *dilatati* ſiue Maieſtatis. *Pincius mons*, a *Pana* et *Ca*, à *Pana* item *Panis* dictus, vel quod hominem augeat, et educet, vel quod toto corpore ille diffundatur in ſanguinem conuerſus etc.

פאפא *Papa*, *Pappa*, Magnus dilatatus, latus, hinc Græcum Πάππος, Patrem ſignificans, qui filijs augetur ſiue dilatatur. hinc *Papa Romanus* à magnitudine ſiue Maieſtate, et antiquitus *Poppa* Sacerdotes, a nomine *Paparum* indubiè in Sibylla lecto ita vocitati. hincque admirando *Papa* velut exclamando: *Res magna*! hinc *Papyrus* dicta ab expanſione, quam *Papa* et *Ra* ſignificat. et *Papyrij* Romani. hinc *Populus* dictus, a multitudine ſeu magnitudine, à *Papa* atque *La*, vnde *Populea porta*, vulgo *del popolo*, et *Populus* arbor a diffuſione, à *Papa* porrò *Pappia* ciuitas. *Pupinius* ager. *Piperinum* ſeu *Pipernum* oppidum, a *Papa* et *Rana*. hinc et *Papinii*, *Poppæ*, et *Puppii*, item et *Pipini* etc.

פארא *Para*, *Phara*. Amplus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde *Pharaones* ab amplitudine ita nominati. et *Ægyptia Pharos*, quod longè latèque expanderet lumen. inde et Πῦρ græcum, ignem ſignificans, quod ſeſe diffundat. item *Pyramides* à *Para* et *Ma*, quod in altum productæ, ſiue dilatatæ. hinc *Prætor* latinus, nomen dignitatis, à *Para* et *Tara*, item *Prætorium*, Palatium Cæſarum. inde et Franciæ *Pares* nomen amplitudinis, qui quidem *Latinos* ſiue *dilatatos* vocabulo ſignabant, à quibus *Pariſios* vrbem nominatam putem, quæ etiam a *Lati Patris* vocabulo dicta *Lutetia*, quaſi *Latetia*. à *Para* porrò *Parma*, quaſi *Parama*, a *Para* atque *ma*. *Perga* ciuitas a *Para* et *Ga*, vnde et *pergula*, locus a ramis arborum dilatatis dictus, qui ipſum inumbrant. *Peruſia*, *Peruſini* à *Para* atque *Sa*, vnde inuersè *ſapor*, quod per cibos diffundatur. *Priuernum*, *Priuernas* a *Para* et *Bero*, quaſi Paraberinum etc. *Præneſte*, *Preneſtinus* ager a *Para*, *na*, *aſta*. *Præputij populi* a *Para* et *Pata*. à *Para* et *ſa Parrhaſius* Euander a *Marone* dictus, hoc eſt, dilatatus, et *Parrhaſij* populi, et *Parrhaſis Vrſa* nominata, hoc eſt, Latina ſiue dilatata. *Parraſiam* autem *Vrſam*, quam cœlò donarunt, Latinam Martyrem S. *Vrſulam* credo, in Sibylla lectam, vnde *Vrſa minor* dicta, quæ omnes ſua naui incluſos ad martyrium duxerit, quare dux nautarum vulgò appellatū id cœleſte ſidus à

quod

quod cur *Vrſula*, ſiue *Vrſa minor* quoque dictum fuerit, Aſtrologi rationem aliam, quam proximè dictam, afferre haud poſſunt. *Arctophylax* verò, id eſt, *Vrſa cuſtos*, *Vrſa* puta maioris, *S. Vedaſtus*, qui populos *hyperboreos* ad fidem conuertit, et quem *Vrſa* belluæ cuſtodem futurum, Sibylla quoque cecinerat, & *cælo donandum*, vnde quoque illum in cœleſte Sidus antiquitas fabuloſa conuertit. Verum hæc de *Parrhaſiis* ſatis. à *Paras* item vox *Perſei* deſcendit, de quo aliàs dicendum. a *Para* denique *propago* Latinum, a *Para* & *pago* ſiue *Paca*, quæ literæ cognatæ. *portus* locus amplus, atque dilatatus, vbi naues quieſcunt, à *Para* et *ta*, vti *porta* dictus, quia aperiendo ingreſſum dilatat, atque hæc a *Para*. A *Phara* autem *Pharos Inſula*, *Phòrcus Lacus* à *Phara* & *Caſa*, item *furca*, eò quod in duos ramos ſe diffundat. *Furconia* oppidum. *Firmum* ciuitas quaſi Phiramum, nam φύραμα græcè ſubactam farinæ maſſam ſignificat, quæ diffundi & augeri ſolet. hinc quoque *Phregella*, & *Phregenna* à *Phara* et *Gala* & *Gena*, denique *Farneſij* Itali, à *Phara* & *naſa*, id eſt, dilatati etc.

פאשא *Paſa*, *Phaſa*, *Paſcha*, *Phaſca* pro varietate punctorum. Latus, fuſus, dilatatus, multiplex. Synonymum Iaphet. hinc *peſtis* nomen a *Paſa* & *Ta*, quia diffunditur. hinc *Paſtum* ciuitas, & *Paſtanus* ager. *Piſa*. *Piſaurum* à Paſa & Bero, quaſi *Piſaberum*. hinc quoque *piſum*, quod multiplicetur, & Romani *Piſones*. *Poſidonia* ciuitas, a *Paſa* & *Dana*. à *Phaſa* eſt latinum *fuſus*: *Phæſula*, *Phæſulani* à *Phaſa* & *la*. à *Paſcha* *Paſchinus*, qui Latinus homo. à *Paſca* *Feſcennum* oppidum, atque *feſcennia*, atque *feſcennini ludi* &c.

פאטא *Pata* Latus, amplus, dilatatus. Synonymum Iaphet. nam inde vox *Patris*, & *patroni*, qui *filijs*, atque *clientibus* augentur, atque dilatantur. a *Pata*, *ra*, *rana*. à Pata & *Naſa* fit *potens*. a *Pata* & *la*, vox *patulus*, vnde arbor *patula*, id eſt, *dilatata*: *Patauium* à *Pata* & *Bea*. *Petilia* ciuitas, à *La* atque *Pata*: *Petrinus mons*, a Pata atque Ra, vnde quoque *Petra*, quod eſt, ſaxum ingens atque dilatatum. *Petronia* amnis a *Pata* & *Rana*. hinc quoque *Petronij* Romani, & *Peti*- atque Vrbs *Petrica* à *Pata* & *raca*. à *Pata* demum & *Ra*, vocabulum *Petri* deducitur; quo quidem Simonem Chriſtus inſigniri voluit, vt *Romanum* fore, hoc eſt, *dilatatum* Petrum innueret.

R

רא *Ra*, *Raa*, *Rha*. diffuſus, latus, dilatatus: Synonymum Iaphet. Nam hinc ῥέω fluo, ſeu diffundor. hinc rores, *roro*, & *irroro*, à *Ra* geminato, quod ros ſe diffundat. *Reate*, *Reatini*, populi, à *Raa* atque *Ta*. hinc & *Rha* fluuius hinc & *Rhabarbarum* ſiue *Rhà* Ponticum, quia ventrem laxat. à *Ra* & *Ba* Synonymum Iaphet

ראבא *Raba*, *Rabba*, *Rana*. Latus, dilatatus. Vnde quoque *Raab* dilatata dicitur, & *Rabbi* & *Rabbini* doctrinæ magnæ & multiplicis viri. à *Raba* *Mons Rabianus*, atque *Rabirii* Romani. *Rauenna* à *Raua*, vnde quoque *riuus*, & *deriuo*: *Rubico* fluuius a *Raba* & *Ca*. Inde *robba* diuitiæ, ſiue facultates ab Italis hodiernis dicitur. *Robur* quercus a *Ra* atque *Bara*, quia multum ſe dilatat, & magnæ vires *robur* appellantur, ab eadem radice &c.

ראקא *Raca*, *Raka* Latus, amplus, diues. Synonymum Iaphet. hinc Italis *Rico* diues appellatur, ſeu bonis adauctus, & Hebræi *Racha* cœleſte firmamentum dicunt, ab amplitudine, atque Galli *Race* propaginem vocant. a *Raca* por-

ca porrò fit *Ricina*. *Recinetum*, vulgò Racanati, a *Rica* & *Nata*, inde quoque *Rocca* ſaxum ingens atque dilatatum, hinc & *Terracina*, & *Dyrrachium* Græciæ, quaſi ῥῆγμα ſeu porta ad *Rachos* ſiue dilatatos Italos etc.

ראדא *Rhada*, *Rada*. Idem. Synonymum Iaphet. hinc ῥόδον græcum roſam ſignificans ab expanſione, puta foliorum. hinc *Radix*, quod ſe in terra diffundat. hinc *Rudia* Calabriæ ciuitas, quæ & *Rode* vocata. hinc & flumen *Rhodanus*, atque Inſula *Rhodus*. grandi autem myſterio Petrus è carcere Herodis diuinitus liber, ad *Roden* ancillam Eccleſiæ vadit, quia inde *Romam*, cuius Synonymum *Rode*, profectus eſt, vt Authores tradunt etc.

ראגא *Raga*. Idem, Synonymum Iaphet. Inde *Rugianum* Calabriæ oppidum. *Rhegium* Galliæ Ciſpadanæ. *Rhegiates* populi apud Plinium. *Riguſci*. *Raguſa*, *Reges*, *Regina* deſcendunt etc.

ראמא *Rama*, vox conflata ex *Raa* & *Ma*, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet, vnde vrbs Vrbium *Roma* nomen habet, vt ſupra indicatum. nam & *Rama* Itali *æs expanſum* vocant, & ſtatuas igne fuſas *Ramine*. & Hebræi *Romach* ab extenſione *Haſtam* indigetant. & *Abraam* *Ab* Pater multitudinis ſeu gentium, atque etiam *Roma*, per *Raam* vocitatus. hinc & *Reuma* diffuſio humoris. *A* longum autem, vt *o* pronunciandum Paulus Paradyſus docet; vt ſupra indicatum. à *Rama* vel *Roma*, *Romulus* Petrus quaſi dilatatus. & Tyberis *Rumon*, *Romulea* oppidum, *Romatinus* portus. *Remus* ſiue *Romus* frater Romuli Paulus. *Rama* item Lyguriæ vicus, & *Rhemi* Galliarum ciuitas, & *Rhemenſes* Galliarum populi *Roma* deriuati etc.

ראנא *Rana* ſiue *Rhana* idem. hinc *Rhenus* Germaniæ fluuius, & *Rhenus* Bononiæ, ad Padum. hinc *Tyrrheni* dicti atque *Tyrrhenia*, a *Tara* & *Rana*; hinc & *Rana* loquax, quod os clamando dilatet etc.

ראפא *Rapa*. *Rapha*. Idem. hinc *Ryphat* Iapheti nepos appellatur, *Pater Ryphæorum*, vt Ioſephus tradit. inde & *Ryphai Montes* Apenini ſeu Alpes à nonnullis authoribus vocari, ob magnitudinem, et a Patre Laro. hinc *Ruſa* oppidum Hirpinorum, & *Ruffi* Romani, & *Ruffini* dicti, & *Rupa*, & *Rupes* ob amplitudinem, & *Rapa*, et *Raphanum* ob expanſionem etc.

ראשא R*aſa* ſiue R*aſca* cum daghes aut raphe. Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. nam hinc *roſa*, & *ros* vocabulum ſumunt, quod ſeſe diffundant. hinc *res* pro diuitijs, a Latinis ſumptæ. a R*aſa* R*oſanum*, R*oſea rura*, de quibus Virgilius: R*oſea rura Velini*. R*aſena* Italia dicta. R*oſella* ciuitas. a R*aſca* verò R*oſcianum*, atque R*aſcianum* et R*uſcia* Thuriorum nauale, & R*oſcij* Romani etc.

ראתא R*ata*. R*hata*. idem. Nam hinc *rete* dictum ab expanſione. hinc R*heti*, et R*hetia* Alpeſtris, et R*utuli* populi a *La* atque R*ata*. R*hetenus* fluuius. et R*utuba* idem etc.

S

שא *Sa* vel *Sca*. Multiplex Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet, vnde a *Sa* gemino Latinum *Sus* dicta, ob fæcunditatem. et *lilium* ſeu *flos* hebraicè *Saſa*, quod multiplicetur. a *Sa* autem fit *Suſa* ciuitas et *Saſina* portus, *Saſſina* Italiæ oppidum, *Saſſula* idem, a *Sa* geminato. *Sybaris* ciuitas atque *Sybarita populi* a *Sa* atque *Baro*. à *Sca* atque *Bero*, ſunt Romani *Scauri*. a *Sa* autem et *Ba* fit

שאבא

שׂאבא *Saba* ſeu *Scaba*, Item Synonymum Iaphet. à *Scaba Scabini* Magiſtratus. à *Saba Sabini* populi Italiæ, & *Sabelli* et *Sauelli* Itali. *Sabis* fluuius. *Sabata* ciuitas, *Sabatius lacus*. *Sabaudia* Regio à *Saba* & *Bada*. hinc *Sebum* et *Seuum*, quia diffunditur. et *Sauo* et *Sauona* ciuitas, et *Sueſſa* quaſi *Saueſſa*, à *Saba* et *Aſſa* etc.

שׂאקא *Saca*. Idem. vnde *Succus*, quia diffunditur: inde *Saxum* Petra ingens à *Saca* et *Sa*. hinc et *Saxonia*. *Sacrani* populi, à *Saca* & *Rana*. *Secia* amnis. & *Secbini* nummi, à *Saca* Patre dilatato. *Secuſium* oppidum. *Sequana* fluuius, *Succuſani* populi. *Sicilia* Italiæ regio, item *Sicania* dicta à *Saca*, *La* & *Na* etc.

שׂאדא *Sada*, idem. vnde *Sidus* multitudo ſtellarum. *Sidicini* populi, à *Sada* et *Cana*. *Sudertum* ciuitas, à *Sada* et *Rata* etc.

שׂאגא *Saga*. idem. vnde *Sagæ* dictæ, res contagioſa, quia dilatantur, niſi reprimantur. inde *Sagra* amnis, a *Saga* atque *Ra*. *Seguſium* à *Saga* et *Aſa*. *Segeſta* ciuitas a *Saga* et *Aſta* etc.

שׂאלא *Sala*, ſiue *Scala*. Magnus, dilatatus, Synonymum Iaphet. vnde *Lex Salica*, id eſt, Lati Patris, ne fœminæ regnorum hæredes ſuccedant. Inde *Sol* eſt dictus, ob magnitudinem, ſiue quod radios & lucem diffundat. & *Sal*, quod ſuum ſaporem perfacilè dilatet ac ſpargat. Inde & *Salire*, greſſum Dilatare. igitur a *Sala*, *Porta Salaria* Romæ, atque *Via*, *Sale* oppidum, *Salentum*, *Salentini* populi a *Sala* et *Nata*. *Salapia*, *Salapini* populi a *Sala* et *Paa*. *Salernum* a *Sala* et *Rana*. *Salona* oppidum. *Sulmo*, a *Sala* et *Ma*. *Silarus* amnis: hinc Romani *Syllæ*, et *Silii*, et *Salle* Galli magnum atrium vocant. a *Sala Sylua* atque *Saltus*, a *Sala*, *Ba* et *Ta*, ob multitudinem arborum atque Virgultorum. hinc *Aqua Saluia*, et *Saluiati* Romani atque *Salluſtii*, a *Sala* et *Aſta*. à *Scala* denique, vnde *Scalæ* latinæ, quia in altitudinem nempe porriguntur, *Scalæ Gemoniæ*, et *Scylla* ſcopulus, et *Scylæum*, atque *Scylacium* oppidum etc.

שׂאמא *Sama* ſiue *Scama*. Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. nam hinc *Semen* et *Semino*, ob diffuſionem, et *Sames*, quaſi dilatatus ſol hebraicè vocatur, et *Balſamum* magnum vnguentum a diffuſione. a *Scama* autem fit Latinum *Squamma*, ab expanſione. a *Sama* porrò *Samnium*, quaſi *Samanium* Italiæ regio, et *Samnites* populi, et *Simon* Petrus inde vocitatus, vt omni nomine *Romanus*, ſiue, *dilatatus* eſſet.

שׂאנא *Sana* ſiue *Scana*. Idem. Vnde *Senex*, *Senetio*, *Senatus*, et *Senator*, dictus ob magnam ætatem, ſiue dignitatem. et Romani *Seneca*. vnde quoque *Scena* locus amplus, atque dilatatus arboribus ſeptus. a *Sana Sena* ciuitas, *Sena* Gallica, *Senogallia*, *Senones*, *Seno* Italiæ fluuius, et *Sena* Galliæ. *Sentinum* oppidum a *Sena* et *Tana*. *Suna* ciuitas. *Synope* a *Sana* et *Pa*. inde et *Sinapi*, a diffuſione ſuæ acrimoniæ etc.

שׂאפא *Sapa*, *Scapa*, *Scapha*. Idem, nam inde fit *Sapor*, quod ſeſe per cibos diffundat. et *Scyphus*, Vas amplū et *Spina*, quod ſeſe extendat, et *Sapo* & *Spuma* a diffuſione. a *Sapa* porrò *Sypum* ciuitas, ſiue *Sipontum* a *Sapa* et *Nata*, *Syphaeum*, *Sapis* fluuius, *Spino* fluuius, hinc et Itali *Spinola*, quaſi Sapinolæ. *Spoletum* a *Sapo* et *Lata*, *Seplaſia* à *Sapa* et *Laſa* etc.

שׂארא *Sara*, Idem. Vnde *Siri* Reges appellantur, Ampli, Dilatati et dictio *Sero*, ſeu ſemen diffundo. a *Sara Sarranum*, *Siris* amnis, et *Siritis* Italiæ regio. *Sarnus* fluuius, *Sarſina* oppidum a *Sara* et *Sana*. *Sora*, *Surrentum* a *Sa-*

ra &

ra & *Nata*. *Soracte*, quaſi *Soracate*, à *Sara* & *Raca*. vnde & *Syracuſa* Siciliæ ciuitas. *Sirmio* à *Sara* atque *Ma*. *Sardinia*, à *Sara* & *Dana* etc.

שאטא *Sata*, . Idem, vnde *Stella* dictæ ob multitudinem, a *Sata* atque *La* & *Satellitium*, & *Satur* latinum ob abundantiam, vnde & *Saturnus* Marco Tullio teſte, quaſi *Saturanus*, hoc eſt, annis Satur. & Italum *Sitello*, *Sitella* puer & puella à *Sata*, atque *La*. a *Sata* igitur *Saturnus* amnis, *Satrieum* oppidum a *Sata* et raca. *Sturnini populi*, quaſi Saturnini. *Saturius ager* & *Sutrium* à *Sata* atque *ra*, *Setia* ciuitas. *Setini* populi. *Stellates* populi, *Stellatinus* ager, à *Sata*, & *Lata*. inde quoque *Stagnum* locus aquis abundans, a *Sata* & *gana* etc.

T

תא *Ta*. Latus, *dilatatus*, *multiplex*, Synonymum Iaphet. Vnde Galli *Vn Ta* aceruum ſeu multitudinem vocant, & *Traca* à *Ta* atque *Raca*, Vnde & *Tarchon* Etruriæ ciuitas, atque *Tarquinij* & *Trachas* ciuitas, & *Trachynæ* regio. à *Ta* atque *Bero*, *Tiberis*, *Tibur*, *Tiberij*, atque mons *Taburnus*. à *Ta* geminato *Titi*, *Tati*, ac *Titij*. *Treba*, *Trebia*, *Trebula* a *Ta*, *Raba*, *Bala*. à *Tara* & *Bero*, *Treuiri*, et *Ticinum* à *Ta* atque *Cana*. *Tuder* a *Ta* atque *Dara*, *Temeſa* à *Ta* atque *Maſa* etc.

תאבא *Taba*, *Taua*, *Thaba*, *Latus*, *dilatatus*, Synonymum Iaphet. hinc *Taurus*, dilatans. hinc *Taurena*, quaſi *Tauarena* Italia dicta. hinc quoque *Taurinum*. & Germani *Teutones* dilatati, à *Teua* atque *Ta*. hinc & Arca hebraicè *Theba* appellata, à magnitudine, vnde tot Vrbes *Thebarum* nomen ſortitæ ſunt, in quibus *Theba Lucaniæ*. hinc filius Iapheti *Thubal* appellatus, *Pater Iberorum*, vti etiam Ioſephus affirmat, à quo & *Toletum*, quaſi Tubaletum, & *Thulen* terrarum extremam, quaſi *Tubalen* eſſe deriuata, non perperam credas etc.

תאגא *Taga*, Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. Vnde Magna veſtis, *Toga* appellata. & *Tages* Iaphet, primus Etruſcorum doctor & colonus. Inde & filius Gomeri, atque nepos Iapheti *Togorma* appellatus, a *Taga* & *Rama*, vnde *Togormani* per Syncopen, *Germani*. à *Taga* porro *Tigulia* oppidum: *Tigellij* Romani, atque *Tagus* fluuius etc.

תאלא *Tala*, *Latus*, *dilatatus*, *diues*, Synonymum Iaphet. vnde eſt *Talentum* à *Tala* & *Nata*. & Romani *Tulli*, atque *Tullianum*. & ciuitas *Tolentum*. & *Telini* populi, atque *Vallis Telinorum*, et *Telamon* oppidum, & *Telamon* Iaphet appellatus, vnde *Telamonis portus*, à *Tala* et *Mona* etc.

תאפא *Tapa*, *Tapha* idem. Vnde Vrbs *Topium*, et *Tifernum*, atque *Tifernates*, a *Tapha* et *Rana* etc.

תארא *Tara*, *Thara*, Latus, dilatatus, Synonymum Iaphet. hinc nomen *Tyranni*, quod benè acceptum, Regem ſignificat, ob amplitudinem. hinc & *Tyrus* ciuitas, & *Thurii* Itali, *Tarentum* atque *Tarentini*, à *Tara* et *Nata*. & Pater Thraciæ *Thyras*, à *Tara* atque *Sa*. & *Tharſis* Author *Turteſſiorum*, ſeu Luſitanorum. ab hoc *Tarum* flumen. & *Tartarus* a gemino *Tara*. *Tarpe*, *Tarpeius Mons*, à *Tara* atque *Pa*. *Taruiſium* a *Tara* & *Vaſa*. *Tarracina* ciuitas a *Tara* & *Raca*. *Tyrolis* a *Tara* atque *La*. inde & *Tyrreni* atque *Tyrrenia*, a *Tara* et *Rana*. *Terentij* Romani, a *Tara* & Nata. item *Triuulcij* Italia *Tara*, & volca. *Tergeſte* a *Tara*, *Gaſa*, *Ta*. Traiani Romani, a

Tara

Tara atque *Ia*. *Tridentum* à Tara, *Danas* Ta etc.

טאשא *Taſa* ſiue *Taſca*. Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde vas magnum *Taſſum* Galli vocant. hinc populi *Theſij*. à *Taſca* verò *Tuſcia*, atque *Tuſci*, *Tuſculum*, *Tuſculanus* ager, atque *Tuſculani*, a *Taſca* & *Ala* etc.

V.

וא *Va*, Latus, dilatatus. Synonymum Iaphet. vnde *Va* Latinum malum ingens comminatur. a *Va* autem *Veri*. *Veientes* a *Vaa* & Nata, a *Va* & *Ba* *Vibona* oppidum, *Vibones* Latini & *Vibii*, vnde *Vibii forum*. *Viberi* populi, à *Va* atque *Bero*. a *Va* & *Ca*, vnde *Vacca* nomen ob fœcunditatem, ſeu quòd mugiendo os ſuum dilatet, fit *Vicus*, ob domorum puta multitudinem. hinc & *Vicetia*, a *Vaca*, & Ta, quæ & *Vicentia* dicta à *Vaca* & *Nata*, & *Vacune* oppidũ. à *Va* & *Da*, *Vado*, id eſt, greſſum multiplico; hinc *Vadimon* Pater Latus dictus, a *Vada* & *mana*. vnde *Vidmani* Itali, & *Vadimonium* Curia, ſiue locus Amplus, vbi ius diceret Pater dilatatus. a *Va* & *Ga vagitus*, infantium *ploratus*, ſeu *ſermo*, quod flendo aut *loquendo* os ſuum dilatent, inde *Vagienni* Lygures appellati. à *Vaga* porrò fit *vegetor*, *vegetus* ab augendo, ſeu creſcendo. a *Va* porrò & *La* fit

ואלא. *Vala*, vox fœcundiſſima, Synonyma Iaphet, cui cognata *Bala*. hinc *Valles*, hinc *Villæ*, ob amplitudinem, ſeu magnitudinem, vel profunditatem ita appellatæ. hinc & *Vola* manus, quia ſe diffundit, & *Volo*, *Volare*, alas *dilatare*. hinc *Valuæ* portæ maiores, à *Vala* & *Va*. inde & *Volutare*, ſeu ſe diffundere per loca. a *Vala* & *Va* *Valerii* Romani. & *Valeriani*, *Valeria* ciuitas. *Valerius lacus*. *Valentia* Roma, & *Valentes* viri, *Valentinum forum*, *Valiates* populi. *Valuata* oppidum. *Valonia* ciuitas, inde & *Valonei* Flandriæ Belgicæ populi, quos per *u* geminum *Vvallones*, Germani dixere. hinc *Valeſiorum* familia regia a *Vala* & *Aſa*. a *Vala* item *Velia*, ciuitas, & *Velini lacus* atque *portus*, de quibus Maro: *Portuſque require Velinos*. a *Vala* item *Vola* oppidum, & populi *Volani*, *Volci* à *Vala* & *Ca*. vnde *Triuulcij*. *Volſci* a *Vala* & *Saca*. *Volſinium*, *Volſinij* populi, à *Vala* & *Sana*. *Vultur* mons, *Volturnus* amnis, à *Vala* & *Tara*, vnde & *Volaterra* ciuitas, & *Volaterrani* etc.

ואנא *Vana* idem. Vnde *Vena*, *Vinum* & *Venenum*, quia toto corpore illa diffunduntur. hinc *Venones* populi. *Venafrum*, *Venafrani* populi, à *Vana* & *Aphra*. hinc *Vanus* homo, qui ſeſe in varia ſuperflua diffundit etc.

וארא *Vara* vox item fœcunda, & cognata *Bara*, Synonima Iaphet, hinc *diuaricari*, hoc eſt, dilatari. hinc *virus* à diffuſione. hinc quoque *Vir* dictus, hoc eſt, dilatatus, à Patre Latino, & fœmina *Virgo*, & *Virago*, a *Ga* atque Vara. *Vires*, atque *Virtus* a magnitudine, robore, ſiue incremento. hinc *Varri* Romani, & *Veri*, *Varrones*, *Virgilij*, a *Vara* & *Gala*, *Virginij* a *Vara* & *Gana*. hinc *Varus* fluuius. *Vero*, & *Verona* ciuitas. *Verbanus lacus*, a *Vara* & *Bana*. hinc latinum *verbum*, quod ore effundatur, atque *Chriſtus Verbum* à Patre diffuſus, ſeu manans. *Vercellæ* a *Vara* & *Cala*. *Verulæ* oppidum. *Verulani* populi, à *Vara* & *Ala*. *Vertina* ciuitas a *Vera* & *Tana*. hinc & *Vrſa* oppidum, à *Vara* & *Sa*, inde & Itali *Vrſini*. Inde & nomen *Vrbis* a *Vara* & *Baſa*, *Vrbinum*, *Vrbinates* populi, à *Vara* et *Bana* etc.

ואשא Vaſa idem. hinc *Vaſa* magnitudine, & *Vis*, ſiue potentia, ab amplitudine. & à *Vaſa* & *Ta*, *Vaſtus*, & *Vaſtitas*. à *Vaſa* item *Mons Vrſuus*, & *Vesbius*, à *Vaſa* & *Ba*, *Veſeuus*, à *Vaſa* & Saba. *Veſpa* à *Vaſa* & *Pa*, quia dilatatur. *Veſpaſia* locus Italiæ à *Vaſa* & *Paſa*, hinc *Veſpaſianus*, *Veſpillo*, quod terram aperiat ſeu dilatet mortuo inhumando, à *Vaſa* & *Pala* etc.

ואתא *Vata*. idem. Inde *Vita* animus, quia toto corpore ſe diffundit. inde & vox *Vetus*, quod magnæ ætatis. hinc *Vetulonia* ciuitas à *Vata* & *Lana*. *Viterbum* antiqua Italiæ ciuitas, à *Vata* & *Arba* etc.

ואנא *Vana* quod *Va* geminatum, vnde *viuo* atque *Viuaria* loca magna, quæ aquis replentur. inde et *Vinianum* Italiæ Caſtellum etc.

Ac de Etymologijs locorum Italiæ hactenus. quæ tametſi ad probandam Patris Lati ſedem Latium ſufficiant: quia tamen eius antiquitates ab origine ſcrutamur, operæ quoque pretium me facturum arbitror, ſi inſigniorum nominum *Latinorum*, atque cognominum ſontes aperuero, quòd etiam antiquos *Latinos*, vtpote rudes ſermonis hebræi, ea latuerint.

CAPVT DECIMVM.

Illuſtriora nomina, prænomina, agnomina veterum Latinorum, quæ à Iaphet parentis Italiæ vocabulo deſcendunt.

LAtinorum antiqua nomina, prænomina, agnomina non pauca à numeris manare comperio. hinc enim, Primus, Secundus, Secundius, Secundinus, Tertius, Quartus, Quinctus, Quinctius, Quinctianus, Quintilius, et Quintilianus, Sextus, Sextius, Sextilius, Septimus, Septimius, Septimianus, Octauus, Octauius, et Octauianus, Nonus, Decimus, Decius, Decianus etc. à Voluminibus item Sibyllæ, plurima illos tanquam fauſta nomina ſibi delegiſſe, in dubium vocari nequit. *Floros* enim à *Ieſu* florido ſiue Nazareno ſeſe appellarunt, à *Luca Lucios*, ac ob *Seruum* ſeruorum Dei Pontificem Maximum, *Seruiorum*, & *Seruiſtorum nomen* haud erubuerunt. quin ab eius officio cælum *claudendi*, ſe *Claudios*, & *Clodios* dixere, atque *Claudianos*, quin & populi vniuerſi à *Veſta Veſtini*, ab *aquis* ſeu iuſtis Chriſtianis in Latio victuris, *Æqui*, *Æquites*, *Æquicolæ* dicti, & à Chriſto *Cruſtumeni*, et *Cruſtumerii*, et ſic de cæteris. nam à Patre Lato orta vocabula, modo recenſemus.

A

Abalæ, Halæ ab *Ala*.
Æmylij, et Aemiliani ab *Ama* et *La*.
Aelij ab *a* et *ala*.
Accij ab *Aca*.
Agrippæ ab *Aga* et *Rypa*.
Albij ab *Ala* et *Ba*.
Anci ab *Anebo*.
Annij ab *Ana*, atque *Anniani*.
Annibal ab *Ana* et *Bala*.
Antonij ab *Ana* & *Tana*.
Aphranij ab *Aphra*.
Appij a Iaphet, quaſi *Iappij*.
Aurelij ab *Aron* Arca.
Aſcanij ab *Aſca* & *Na*.
Attilij ab *Ata*, et *La*.
Autronij ab *Ana* & *Tara*.
Auli ab *Aua* et *La*.

B Balbi

B

Balbi a *Bala* et *Ba*.
Baſſus,Baſſianus,a *Baſa* & *Ana*.
Bolani a *Bala* et *Na*.
Bruti a *Breet* Germano.

C

Cæſtius à *Caa* & *Aſſa*.
Cal. à *Caa*.
Cæcinæ à *Caa* et *Cana*.
Cicero à *Ca* atque *Cara*.
Columnæ a *Cala* & *Mana*.
Columellæ a *Cala* & *Mala*.
Cannij a *Cana*,*Caninij*,& *Cinna*.
Cnæi ab eodem.
Cæpio,Capys, Capito, Capetus a *Capa* & *Ta*.
Cocceius a *Ca* atque *Caa*.
Curius,Curiatius,Cyrinus, Curtius, Quirinus à *Cara*,*Ta*,& *Na*.
Cornelius à *Cara*,& *Nala*.
Caracalla a *Cara* & *Cala*.
Carbo,Carbonianus Coruinus a *Cara*, *Ba*, *Bana*.
Caſſij, Caſcæ a *Caſa* & *Caſca*.
Cæſar a *Caſa* & *Sara*.
Catus,Cotta,Cato à *Cata*.
Catulus a *Cata* & *La*.
Catilina a *Cata* et *Lana*.
Cethegus à *Cata* & *ga*.

D

Domitius à *Dama* et *Ta*.
Domitianus a *Dama* & *Tana*.

E

Ennius ab *Ena*.

F

Fabius à *Pha*,atque *Ba*.
Fannius a *Pha* atque *Na*.
Fabricius a *Phaba* & *Raca*.
Flauus, Flauius, Fuluius à *Phala*, *Na*, *Vana*.
Furius à *Phara*.

G

Gnato a *Gana* & *Ta*.
Gallus,Gellius,Galenus,
Gallenus, Galerius à *Gala*,*lana*,*ra*.
Galba à *Gala* & *Ba*.
Glabrio à *Gala* & *Bero*.
Gabinius a *Gaba* & *Na*.
Gracchus a *Gara* & *Racha*.

H

Hirtius ab *Hara* & *Rata*.
Herennius ab *Hara* & *Na*.

L

Labeo, Labienus,Libo à *La*,*Ba*, *Bana*.
Lælius à *La* geminato.
Lullus, Lollius ab eodem.
Lepidus à *La* atque *Pada*.
Latinus,Collatinus, Lætus, Lutatius à Lato Parente.
Lateranus à *Lata* & *Rana*.
Lentulus à *Lana* & *Tala*.

M

Mæuius,à *Maa* atque *ba*.
Memmius a *Ma* geminato.
Mamæas ab eodem.
Mamercus, & *Mamertus* ab eodem.
Macer,Macrinus à *Ma* atque *Cara*.
Manlius, Manilius a *Mana* & *La*.
Milo à *Mala*,*Mela* item & *Molo*.
Maphæus à *Mapa*.
Maro,Marius, Murena à *Mara*,& *Na*.
Marphorius a *Mara* et *Para*.
Muſo à *Maſa*
Meſſalla, Meſſalinus à *Maſa* et *Ala*.
Marcus,Marcellus,Marcellinus a *Marca*, et *Ala*.
Marſus,Marſilius à *Ma* atque *Raſa*.
Metius,Mutius a *Mata*.

Metellus a *Mata* et *Ala*.

N

Nænius a *Naa* atque *Ba*.
Numa a *Na* atque *Ma*.
Nero a *Na* atque *Ra*.
Nerua, Norbanus a *Nara ba, Bana*.
Naſo, Naſica à *Naſa*, & *Ca*.
Natta a *Na* atque *Ta*.
Nigellius à *Na* atque *Gala*.
Nigidius a *Na* atque *Gada*.

P vel *Ph*.

Phocas à *Phaca*.
Pædius, Pædo, Pedianus a *Pada*.
Paulus, Publius a *Pa* atque *Bala*.
Pilatus a *Pala* & *Ta*.
Plautus à *Pala* & *Nata*, hine & Græci *Platones* & latini *Platij*.
Pompei, Pomponii, Pompilij, à *Pama* atque *Pa*.
Panſa a *Pana* & *Sa*.
Poppæ, & Puppii a *Pa* geminato.
Papyrij a *Papa* atque *Ra*.
Papinij a *Papa* atque *Na*.
Paſchinus a *Paſca*.
Piſones a *Paſa*.
Pheſcennius à *Phaſca*.
Petus, Petilius a *Pata*.
Photinus a *Phata*.
Perpenna a *Para* & *pana*.
Plancus, Planeius a *Pala* & *Naca*.
Portius a *Para* atque *Ta*.
Petronius a *Pa* atque *Tara*.

R

Rabirius a *Ra* atque *Bero*.
Ruffus, Ruffinus a *Rypha*.
Rupa, *Rupilius* ab eodem.
Roſcius a *Raſca*.

S

Scanri a *Scaba* atque *Ra*.
Sabinius a *Saba* & *Na*.
Sceua, & Sceuola a *Scaba* & *La*.
Sylla et Silius a *Sala*.
Sempronius a *Sama* & *Para*.
Serranus a *Sara*, et *Na*.
Sergius a *Sara* & *Ga*.
Scipio et Scapula, à *Scapa* atque *La*.
Salluſtius a *Sala* & *Aſta*.
Saturninus a Patre *Saturno*.
Stalenus a *Sata* & *Lana*.
Statius a *Sata* & *Ta*.

T

Titius, Titus, Tatus et Tatius a *Ta* geminato.
Tarquinius a *Ta* atque *Raca*.
Tyberius, Tyberinus à *Ta* atque *Bero*. inde & *Tubero*.
Trebatius, Trebellius a *Tara* & *Bata*, *ſeu Bala*.
Tigellius a *Taga* & *La*.
Tullius, Tullianus a *Tala* & *ana*.
Traianus a *Tara* & *iana*.
Terentius a *Tara* & *Nata*

V

Valens, Valerius, et Valerianus, à *Vala*,
Vibo, Vibius a *Va* geminato.
Vlpius, Vlpianus a *Vala*, *Pa*, *Pana*.
Vellius, Vellianus a *Vala* & *Ana*.
Voluſius & Voluſianus a *Vala*, *Sa*, *Sana*
Verus, Varus, Varro, a *Vara*.
Virgilius a *Vara* & *Gala*.
Virginius a *Vara* & *Gana*.
Veſpaſianus a *Vaſa* & *Paſa*.
Vitellius a *Vata* & *Ala*.

Tot ergo nominibus Latium Pater Latus vendicat, quando hæc omnia *dilatatum* virum ſignificent. In quo dabit veniam Lector, ſi prolixiores paullò fuerimus, etenim ampliſſimo et principe terrarum populo, atque vrbe fundandis, ſolida atque ampla ſtatui fundamenta oportet, quibus vel rudera ſolent eſſe adiumento. Quæ autem hic prætermiſſa, nullo negotio ex etymologica Synopſi præmiſſa eruentur.

CAPVT VNDECIMVM

1 *Romam* idem Parens ad Tyberis flumen condit, ac dedicat.
2 Ab *Vrbe condita* Latiniorum Epocha, & Chronologia.
3 Vnde Vrbis *Colles* vocabula ſortiti?

1 PRimum Iapheti, ſeu Saturni Patris in Latium aduentum, Saturnalitijs ludis inſtitutis, Romana antiquitas diu celebrauit, vti & Græcia, vt Auctores tradunt. Decembri igitur in Italiam ingreſſus, (vt Saturnalia indicant) tumultuariè, vt fit, extructis caſis, lociſq. ad Tyberim exploratis, Palatinum collem, illique vicinum Tarpeium, ſedem Vrbi deſignat, in quam tutò coire colonia poſſet, & à ferarum, quæ tunc graſſabantur, iniurijs defendi. Primus autem locus, qui illum excepit, Circus Agonenſis (qui *Piazza Nauona*) hodie Pamphylio Coloſſo, Palatio, Fontibus, Baſilica ornatus, ab Innocentio nouiſſimè defuncto, dum Parentem Romæ prælum parturiret; Alexandro VII. eius ſucceſſore hodie imperante, feliciter tandem aliquando in lucem edendum. Nam Euadrum Arcadem, quẽ Iaphetũ eſſe ſupra oſtendimus, ibiquieuiſſe, Propertius teſtis eſt:

Atque vbi Nauali ſtant ſacra Palatia Phœbo,
Euandri profugæ procubuere boues. Lib.4.El.4.

Locus autem *Nauona*, vel à *nauibus* dictus, quod olim in eo Circo Naumachia fieret, ideſt, *Nauium pugna*, vnde *Agonenſis Circus* appellatus, vel certè à *Nauali* Apolline, ſeu *Phœbo*, cuius Templum (quod hic *Palatium* Propertius vocat) in extremo foro, quod deinceps S. Apollinari Chriſtiani dicarunt. huc enim Circum excurriſſe, fit verò ſimile: De Romæ autem anno ædificatę, non paruam Scriptores controuerſiam mouent, dum in aſſignanda Olympiade variant. Ijs accedimus, qui ſeptimam præferunt, vt anno ſeptimo ab Olympico Agone, ſiue Babylonis opere interrupto, Europæ iam tunc Metropolis, futura olim Vniuerſi, Auguſtum caput Roma erexerit. Nam Olympiadas per ſingulos annos numerando, non ternos (vti diu poſtmodum Ludis Olympicis in Græcia cœptum) tum claſſi parandæ, atque inſtruendæ, tum colonis per Europam ducendis, tum primæ Romanæ moli conſtruendæ, illis initijs, vt fit, exiguæ, ſeptennium totum ſufficere arbitramur. Quanquam qui ſpatium prorogandum duceret, haud equidem pugnarim. Itaque Anno Diluuij ducenteſimo circiter, & octogeſimo, affluente vndiq. vicinia nepotum, atquę filiorum, è Græcia præſertim, atque Hiſpania, omnium Europæorum paterna, & auita ciuitas Roma dedicatur. Auxit frequentiam non ſolùm recentis operis viſendi ſtudium, ſed potiſſimè Patris Conditoris, & Matris Carmentæ, quæ Sibylla Itala, quorum ille annis & canis venerandus pariter (nam ſub Diluuium Scriptura teſte centenarius erat) aureum in Latio ſæculum, cuius hiſtoriæ, & Poëtæ omnes meminerunt, cum noua Vrbe, ſuis aperiebat. Ab hoc Romæ natali *Palilia* exorta, quæ a *Pala*, *Palis*, Vrbis *Dilatata*, Palatini Patris vocabulum Hebręum ſumpſerunt. Nam quod *Pales Dea*, ſeu *Domina Paſtorum* vocata, eamdem *Romam* id etiam indicat, in qua *Paſtor Paſtorum*, Petrus, & Petri Succeſſor Pontifex Romanus, Chriſti oues paſcere, eiuſdem Summi Paſtoris imperio deberet, vnde *Domina Paſtorum*; ſeu Epiſcoporum vniuerſi orbis Chriſtiani *Pales dilatata* Roma ritè appellata, ex Vaticinijs puta Sibyllinis, quę hunc

Romæ

Romæ primatum ante Chriſti ortum longè portenderât. in *Palilibus* autem ea repræſentata, quæ in prima ex caſis in Vrbem migratione, olim euenerant. Nam cauſas Ouidius perſcrutans, cur iiſdem feſtis per accenſos ignes Romæ exilirent, hanc vti veriorem præfert:

Hoc tamen eſt verò propius, cum condita Roma,
Transferri iuſſos in noua tecta lares.
Mutanteſque domum, tectis agreſtibus ignem,
Et ceſſaturæ ſuppoſuiſſe caſæ,
Per flammas ſaliſſe pecus, ſaliiſſe colonas.
Quod fit Natali nunc quoque, Roma, tuo

Tibullus item imaginem dedicatæ Romæ, hoc verſu depinxit:

At madidus Baccho ſua feſta Palilia Paſtor
Concinet, a ſtabulis tunc procul eſte lupi.
Ille leuis ſtipula ſolemnes potus aceruos
Accendet, à flammas tranſilietque ſuas.
Et fœtus matrona dabit, gnatuſque parenti
Oſcula compreſſis auribus eripiet.
Nec tædebit eum paruo inuigilare nepoti,
Balbaque cum puero dicere verba ſenem.
Tunc operata Deo pubes diſcumbet in herba,
Arboris antiquæ qua leuis vmbra cadet.
Aut è veſte ſacris tendent vmbracula ſertis
Vincta, coronatus ſtabit & ipſe calix.
At ſibi quiſque dapes, & feſtas extruet altè
Ceſpitibus menſas, ceſpitibuſque torum.

Vbi per *operatam Deo pubem* Sacrificia intellige, quæ Parens Latinus, dedicanda Roma, ante dapes & menſas, Deo, non Dijs, curabat offerri. De iiſdem Pallilibus feſtis etiam Propertius:

Vrbi feſtus erat, dixere Palilia Patres,
Hic primus capit mœnibus eſſe dies.

Idem alio loco:

Annuaque accenſo celebrare Palilia fœno.

Sicut ergo Saturnalia Decembri introitum Saturni in Latium, ſic Palilia Aprilis vigeſima prima die inſtituta, Romæ ortum denotant. Sed quoniam inſolens, atque noua, hæc multis forſitan narratio videbitur, quos præconcepta de Vrbe fundata à Romulo & Remo, opinio fefellit, veterũ authoritate etiam corroboranda, vt non tam nouam hiſtoriam condere, quam veterem hactenus explanaſſe dicamur. Primum omnium igitur minimè ignorãdum, permultos veteres Hiſtoricos, non ſolùm ante Romulum & Remum, ſed multis ætatibus ante bellum Troianum, & Æneam Regum Albanorum Patrem, Romanæ Vrbis primordia traxiſſe, ex quorum Regum Albanorum poſtremo, Iliam matrem Romuli & Remi ortam fabulantur. Nam quod ad Romuli, & Remi commentum fabuloſum attinet, adeò ab illo Criſpus Salluſtius abhorret, quamuis dictus *Romana primus in hiſtoria*, vt Romę conditores Aeneam, & Troianos, cum Aboriginibus pronunciet, nulla Romuli, & Remi facta mentione, huius verba hæc ſunt: *Vrbem Romam, ſicuti ego* (De bello Cat.) *accepi, condidere, atque habuere initio Troiani, qui Aenea duce profugi, ſedibus incertis vagabantur, cumque his Aborigines.* en igitur Roma Salluſtio

teſte

teſte & Romanæ Hiſtoriæ principe; ante Romulum & Remum, et Albanos Reges, quorum Pater Troianus is Aeneas traditur. Plutarchus item hiſtoriam de condita Vrbe a Romulo & Remo in dubium vocatam, his verbis teſtatur: *Horum pleraque (De Romulo & Remo) cum & Fabius referat, & Peparethius Diocles, qui primus putatur de conditione Vrbis Romæ aliquid prodidiſſe, quidam ſuſpectam habent eam narrationem, vt fabuloſam, atque commentitiam*. Idem quoque ibidem *Palilia* feſta de Vrbis natali, diu ante tempora Romuli et Remi acta confitetur, ex quibus certiſſimè colligas, Romam ante eos natam, cum Romæ natalis diu ante illos fuerit celebratus. Phylargirius *in ſcholijs ad Virgilij Eclogas*: *Roma* (inquit) *& ante Romulum fuit, et ab ea Romulũ ſibi nomen acquiſiuiſſe, Marianus Lupercaliorũ Poëta oſtendit*. Pigeat Annianos authores referre, ſi ſoli eſſent vel à ſuperioribus melioris notæ minimùm diſſentirent. ex his Sempronius: *Parum conſideratè quidam ſcribunt, Romam poſtremis, ac nouis ſaeculis à Romulo conditam, & appellatam, atque coeptam, cum nullum ex his tribus verum apud maiores inueniatur memoratum, ſed ſint ab eis contraria prodita. Non enim Roma à Romulo nomen habet*. et infra: *Non igitur à Romulo Roma, ſed è contra, ab ipſa potius Roma, cuius adeo eſt occulta deriuatio, Romulus nomen habuit, quæ ante ipſum Romulum coepta legitur coli, annis paulò minus octingentis*. Roma igitur iuxta hos authores, in quibus Romanæ Hiſtoriæ princeps Salluſtius, ante Romulum ſtabat, non igitur huius conditor Romulus. quid, quod nec Aeneas dici Author poteſt, cum Romam diu ante illum, & Troiana bella extitiſſe, veterum Hiſtoricorum primi memorarint? in his Dionyſius Halicarnaſſæus Romanæ Hiſtoriæ diligens indagator habitus, hiſtorijs de Roma Romuli, & Roma Aeneæ enarratis, cõtinuo ſubiunxit: *Quod ſi quis rẽ altiùs velit repetere, tertiam etiam Romam his antiquiorem inueniet, vt quæ ante Aeneæ, Troianorumque in Italiam aduentum, extiterit. Hoc autem nec vulgaris aliquis, nec recens ſcriptor prodidit, ſed Antiochus Syracuſanus, cuius antea memini. Is ait, Morgete in Italia regnante, veniſſe ad eum quemdam Romanum exulem. Verba ipſius ſunt iſta: poſtquam Italus conſenuit, Morges pro illo regnauit, huius tempore Roma venit vir quidam profugus, nomine Siculus*. Hactenus Dionyſius. Verum è veteri Hiſtoria modò eruendum, quinam Romæ illius, ante Romuli & Aeneę tempora, ac excidium Troiæ, imo bellum fundatæ, authores dicantur, nam his quaſi gradibus ad Iaphetum parentem paulatim aſcendemus. Verùm hic ſcriptorum in ſpeciem pugna. quorum alij *Saturnum*, atque etiam *Ianum*, alij *Euandrum*, *populos* alij tum *Aborigines*, tum *Arcades*, *Græcos*, *Palatinos*, *Siculos*, Romæ & Romani generis ante Aeneam & Troiam, poſt diluuij tempora, parentes affirmant. Idem Dionyſius, *Aborigines auctores, conditoreſque Romani generis* appellauit, necnon *Italiæ Indigenas*. Eoſdem Sextus Aurelius narrat *poſt diluuium in Italiam fuiſſe perueſtos*, vt ſupra de Italiæ origine docuimus. De iiſdem & principe eorum Saturno, Iuſtinus Trogi breuiator: *Italiæ cultores primi Aborigines fuere, quorum Rex Saturnus*. & infra: *Italia à Regis nomine Saturnia appellata eſt, & mons, in quo habitabat, Saturnius, in quo nunc Capitolium eſt*. en ergo Saturnus Capitolii Romani primus habitator. Sed clariùs Maro Virgilius, ipſum Vrbis conditorem, quæ ex regione Ianiculi ſita eſt, & *Ianum Ianiculi* ex aduerſo, diſertè expreſſit: *Hanc Ianus Pater, Hanc Saturnus condidit vrbem, Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen*. Plinius,

[Margin notes: In Romulo. — Ib. — De diuiſ. Ital. — Ant. Rom. l. 1. — lib. 1. — lib. de orig Gẽt. Rom. — lib. 4. — Aen: 8. — Nat. Hiſt. l. 3 c. 2.]

dum

dum oppida in Latio recenſet: *Saturnia*, inquit, *vbi nunc Roma eſt. Antcopolis, quod nunc Ianiculum, in parte Roma.* Saturniam autem Ouidius Romam appellat illo verſu: *A Patre dicta meo quondam Saturnia Roma.* Idem Macrobius de *Iano* et *Saturno* refert. *Ianum* & *Saturnum vna concordeſque regnaſſe, vicinaque oppida communi opera condidiſſe, præter Maronem, qui refert, Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen, etiam illud in promptu eſt, quod poſteri quoque duos eis continuos menſes dicarunt, vt December ſacrum Saturni, Ianuarius alterius vocabulum poſſideret.* Capitolinum verò Montem *Saturnium* fuiſſe, tum *Varro*, tum *Solinus* memorant. Quibus Annianus Sempronius addendus eſt: Is enim in Diuiſione Italiæ de eodem Romæ conditore hæc Scribit: *Roma ante ipſum Romulum coepta legitur coli, annis paulo minùs octingentis, ab Italo in Auentino Capena, & filia eius Roma in Palatino colle, & ante hos plusquam trecentis annis, aureo Saculo, a Saturno, vbi nunc Saturni Aedes, ad radices Capitolini collis.* Verum ecce tibi quaſi exaduerſo veniens Euander, originem Romæ ſibi vendicare, & Saturnum, & Ianum incurſans, de poſſeſſione Romanæ originis deturbare videtur.

Faſt. 6.

Sat. l. 1. c. 7.

Lib. 4. de Ling. Lat. cap. 2.

Aeneid. 8.

Etenim de hôc Virgilius:

At Rex Euander, Romanæ conditor Arcis.

Item aliquanto ante de Monte Palatino

Arcades has oras, genus à Pallante profectum,
Qui Regem Euandrum comites, qui ſigna ſecuti,
Delegere locum, & poſuere in montibus Vrbem,
Pallantis proaui de nomine, Pallantæum.

Et poſtea

Muros, Arcemque procul, & rara domorum
Tecta vident, quæ nunc Romana potentia cælo
Aequauit, tum res inopes Euandrus habebat.

Et Seneca in conſolatione ad Heluiam: *Quid intereſt*, ait, *enumerare Euandrum in ripa Tyberis regna Arcadum collocantem?* Pauſanias item in Arcadicis, *Euandrum* eumdem Romæ conditorem facit. Et Solinus: *Palatium nemo dubitauerit, quin Arcades habeat authores, à quibus primùm Pallantæum oppidum conditum, quod aliquando Aborigines habitarunt.* Denique Halicarnaſſæus: *Ante bellum Troianum, coloniam Græcorum deduxit Euander Mercurii filius, & Nymphæ cuiuſdam Arcadicæ, quam Græci Themim fuiſſe dicunt, diuino afflatu inſtinctam; Romanorum verò antiquitatum Scriptores, Carmentam patria lingua vocant. Elegerunt autem, ſicut eos Themis, poſt rem Diuinam peractam, præmonuerat, tumulum non longe diſtantem à Tyberi, qui nunc fermè in Meditullio Romanæ Vrbis ſitus eſt, apud eum extruxerunt paruum vicum capacem hominum, quot duæ naues adduxerant è Græcia, nomenque huic oppidulo imponunt, Pallantium, quod nunc Palatium Romanis dicitur.* Hactenus Dionyſius. Ex quibus colligimus tres viros de Romæ primordio apud Authores antiquos ſolummodo certare, *Saturnum, Ianum*, & *Euandrum*, nam *Aborigines* ad Saturnum, vtpotè horum Regem, ſpectant, vti ſupra traditum. *Arcades, Palatini, Græci* ad Euandrum, vti quoque ſupra ex Virgilio, Seneca, Halicarnaſſeo, & alijs modo didiciſti. *Siculi* autem ad Saturnum primum Italiæ vniuerſæ Regem, in qua Sicilia, quia nondum ea pars ab Italia diuiſa, vti complurimi hiſtorici fatentur, adde, quod apud Macrobium, Oraculum

Cap. 8.

Lib. 1.

Dodo-

Dodonæum, rura Sieulorum *Saturnia* appellet: *Pergite quærentes Siculum Saturnia rura, atque Aboriginiden Cotylen, vbi ſe inſula vectat.* Siculi Sat.l.1.c.7.
igitur, quos primos *Romam tenuiſſe* Dionyſius ſcribit, ad Saturnum ſpe-
ctant. quid, quod ad pauciores, quàm tres, de origine Romæ pugna redigi- Lib.1.
tur? Etenim ex priſcis illis authoribus, alijſque colligere datur, *Saturnum*
& *Euandrũ* minimè inter ſe differre. Etenim vt ſibi Virgilius conſtet, qui Sa-
turnum *Saturniam* Romam condidiſſe, & *Euandrum* Romanæ Arcis *Conditorem* eodem calamo ſcribit, eumdem hominem *Euandrum* & *Saturnum*
fateri cogemur. *Palatinos* populos ad Euandrum ſpectare, *Aborigines* ad Sa-
turnum Regem ſupra audiuimus: Atqui *Varro* Palatinos, & Aborigines eum- Lib.4.de
dem populum vocat: *Palatini, qui & Aborigenes ibi* (in Palatino colle) *Con- ſederunt*, quod qui fieri poteſt, niſi hunc Saturnum Aboriginum Regem Ling Lat.
cum Euandro Arcadum ſeu Palatinorum, vt ſupra conſiemus? Ad extre-
mum Sextus Aurelius victor, de *Euandro* hæc tradit: *Primus omniũ Euan-* De orig.
der Italicos homines legere, & ſcribere edocuit. Idemque fruges in Græcia Gent Rom
*primùm inuentas oſtendit, ſerendique vſum edocuit, terraque excolendæ
gratia, primus boues in Italia iunxit.* Atqui hæc *Saturno* alij communiter
tribuunt, nam *Falcifer Deus* propterea vocari, & *cum falce* pingi conſueuit. Faſt.
igitur *Euander*, & *Saturnus* ſolo vocabulo differre cenſendi, quod & erudi-
tus Italiæ indagator Cluuerius vidit, nam *Latini* (inquit) *Euandro Satur-* Lib.3.c.2.
ni tribuerunt nomen. Ad *Ianum*, & *Saturnum* igitur alio nomine *Euandrum*, exordium Romæ reduci videmus, & cum *Ianus* cæli Ianitor eſſe
capite proximo infra demonſtretur, vnicus hanc *Saturnus* auferet. Verum
eſto, inquies, ecquid ad Iaphetum illa pertinere cenſemus? Enimuerò plu-
rimum. nam Iaphet Saturnum, & Euandrum eſſe ſupra monſtrauimus, & rur-
ſus deinceps amplius modò declarandum. Saturni Tullianum etymon, nẽ-
pè *annis Saturi*, ſoli Iaphet conuenire ob longam ætatem, ſupra oſtendi-
mus. Saturnus à Patria exul in Italiam nauigat, illique à latebra ſua, vti
fabulantur, Latij nomen indit: Veriùs certè Iaphet à patria ſua Aſiatica
voluntarius exul, vt Diuino iuſſo de terra replenda obediens eſſet, in Italiam
nauigio peruectus, illam de nomine ſuo *Latium* indigetat, & de Iaphet *Iapygiam*, quaſi Iapitiam, nam eumdem Italiæ colonum fuiſſe ſupra ad nauſeã
habes inculcatum. Saturnum Italiæ aduenam Ianus illo prior hoſpitio ex-
cipit, Iaphetũ ſimiliter Petrus cęli ianitor in filijs eius, ſuę Eccleſiæ hoſpitio ex
cepit, prior quidem illo, non tempore colonus, verùm dignitate, vti ſupra
de Fauno, & Faunis primis Italiæ colonis, atque indigenis, habes explana-
tum. Saturnum Ianus regni Societate donat, vnaque concorditer imperant,
quod tempore Conſtantini Cæſaris Petrus cæli Ianitor in ſucceſſoribus ſuis
concorditer ſpiritale regnum, & iuriſdictionem cum temporali publicè eſſet
habiturus, Reges, & Cæſares Romanos de Iapheti ſtirpe coronaturus, vna-
que pacificè victurus. Ianus exaduerſo Saturniæ Vrbis Ianiculum ædificat,
quod idem cæli Ianitor Petrus, atque verus Ianus in Ianiculi colle moritu-
rus, cauſa eſſe deberet, cur Ianiculum è regione vrbis Iapheriæ ſitum, Ponti-
fices Summi Iani Succeſsores, ædificijs, ac templis in modum Vrbis exorna-
rent, vti hodie videmus, Vaticanam Aedem in honorem eiuſdem Iani con-
ſtruerent, & Tranſtyberinam omnem regionem muris incingerent, quæ qui-
dem omnia, per Iani Vrbem Saturniæ aduerſam, Poëtæ, ac veteres hiſtorici
complexi. *Saturni* porrò effigiem cum Iapheti imagine conuenire ad vnguẽ
ſupra monſtrauimus. Saturnus Aboriginum Princeps, & eorum, qui quercu

dura, & robore excluſi, hoc eſt, Argonantarum: de Iapheto ſupra idem oſtẽdimus. Saturni aureum in Latio regnum, hoc eſt, pacificum: Iapheti item mitis principatus, vtpotè Patris in filios, ſeu nepotes ſuos. Nullus ſub Saturno ſeruus, ideo enim in Saturnalibus cum heris ſerui menſæ accumbebant; nec ſub Iapeto quiſquam ſeruiebat, omnes enim filij, & nepotes Regis. Saturnus filios deuoraſſe creditus: item Iapetus ob longam ętatem ſuis liberis ſuperſtes, nam à Dilunio, vt ſit fratri Semo coæuus, quingentos annos vixiſſe oportet, ad quam ſanè ætatem nemo poſt Diluuium natus peruenire potuit, vnde ſuos liberos eum deuoraſſe fortè fabulati. Saturnus denique, vti Deus habitus: noſter item Iaphet ſub Beli, & Herculis nomine a poſteris cultus, vnde Iapetum εὐρυόπα, hoc eſt, dilatatum, ſimilem Dijs immortalibus Homerus effecit. Atque hæc ferè ſunt, quæ de Saturno comperta habemus, Iapheto in omnibus conſona. Nam quod *Cæli, & terræ ſit filius* dictus, puta ob cæleſtem animum, & corpus de terræ limo efformatum, *Maritus Opis,* Euæ adiutorii diuinitus dati, *Iouis parens, à quo regno pulſus,* ad Saturnum Adam, non Italum illa pertinere, ſupra probauimus. Age porrò ſimiliter Euandrum cum Iaphet confiemus, vt Romæ eumdem Parentem ſub nomine Euandri, ac Saturni Hiſtoria vetus deſcripſiſſe deinceps credatur. Euandri etymon, ſiue bonum hominem, ſiue dilatatum, id interpreteris, pro Iapheto facit, vt ſupra indicatum. Arcas Euander: Arcas item Iaphet, nam in Arca clauſus, vnde Arcadia, & Arcades populi nomen inuenerunt. Euandrum fabula Mercurii filium, & Nymphæ cuiuſdam Arcadicæ facit, cui nomen incertum: Iaphet item Chriſti Mercurii, *Mariæ vterini,* de cuius vtero nomen Mercurii natum, in poſteris Italis Chriſtianis filius, vel etiam in ſe, ſi Patris exemplo, quod veriſimile, in Chriſtum credidit venturum, ſine cuius fide neminem etiam veterum ſalutem eſſe conſecutum, luculenter D. Auguſtinus aduerſus Pelagii diſcipulos aſſerit. Nymphæ verò Arcadicæ Iaphet, Noææ coniugis, quæ cum ipſo etiam in Arca incluſa, vnde

Plut. in Numa.

Arcadica, vera proles fuit. Euandri coniux fatiloqua, quæ Mater Carmentis, à carminibus, puta, Sibyllinis fuit nominata, Mater Italorum, non tamen Euandri, ſed vxor, vti quidam veterum etiam obſeruarunt: Iapheti vxor quoq. Sibylla, cùm ſe in Sibyllinis, quæ circumferuntur, Noe Nurum (ob maritum Iaphet Noe filium) & filiam, ſimul agnominet, cum quo patre fuerit in Arca morara. Traditur præterea Euander, ab Arcadia Peloponneſi in Latium ingreſſus, nam id apud Ouidium loquens Tybris narrat:

Arcadis Euandri nomen tibi ſæpè refertur,
Ille meas remis aduena torſit aquas.

De Iapheto idem ſupra cognouimus, & aduenam, & colonum Italiæ fuiſſe, innumeris propè argumentis habes inculcatum. Euander Italos primus litteras docet, primus agriculturam, & cæteras artes, vti de Saturno alij æſtimarunt: Cum Iaphetum in Latio vixiſſe innumeris pateat argumentis, ab eo literas Latinos hauſiſſe, & cæteras artes cum lucis communis vſura neceſſe fateri, quæ omnia ipſe à Parente Noa didicerat. Nam Noam *Agricolam* fuiſſe, ex Scriptura habemus, & cum eadem à Iaphet cum fratribus diſſeminatos in terra homines à diluuiò teſtetur, diſſeminatas ſimul artes eſſe, atque diſciplinas, ſed maximè ruris peritiam colendi, quis non exiſtimet? Alipedis Dei Mercurii, & Fauni bicornis, hoc eſt, Chriſtiana ſacra à Chriſto

olim

olim inſtituenda, vti ſupra explanatum habes. Id enimuerò ſoli Iapheto congruit, qui à Patre Noa, et coniuge Sibylla, de Chriſti ventu ri ſacris, ſeu Sacrificijs edoctus erat, non minùs certè, quam Poëtæ, qui perquam multis ante Chriſtum natum illa deſcripſerunt, vt ex Ouidio ſupra, alijſque innumeris toto hoc opere memoratis, conſtat. Euander Carmentis oraculo inſtructus, de Hercule (Chriſto Dei filio), à quo cæſus Cacus, Cacodæmon, mira præſagijt, vt de ara Maxima illi Romæ collocanda, in qua hoſtia Maxima ipſe offerretur. Quæ quidem omnia verè ſignificant, Iaphetum à Parente Noa, et coniuge Sibylla, de iis inſtructum. Euandri Hoſpes Argus, vt eſt in fabulis, Romæ interemptus, et in Argileto, qui letum ſiue mortem Argi ſuo nomine refert, tumulatus fertur: Iapheti primi Argonautæ, vt etiā ex Scriptura ſupra probatum eſt, Argo claſſis et eiuſdem hoſpes, quando naui vehebatur, in partes diſtracta, et quaſi interempta, vt Roſtra ærea totū, et malos Argiletus Romanus ſeruaret, inſtar Syluæ denſas, et erectas, fabulæ locum de Argi hoſpitis letho et nemore dedit. Igitur cum totus Euander, et Saturnus totus in Iapheto noſtro clarè pelluceat, originem Romæ ante Romulū diu, et Albanos Patres, eorumq; Patrem Aeneam fundatæ, quam Euandro et Saturno veteres Hiſtorici et Poëtæ tribuunt, etiam vt cætera, eidem aliquando aſſignandam vides. Ad quod confirmandum, fortiſſimus is Achilles erit: Iapheti in diuiſione terrarum poſt diluuium Europam portionem fuiſſe, vel ex Scriptura haſtenus indicatum, dum ab illo et filijs diuiſas gentium inſulas eſſe tradit, quorumdam eius filiorum nomine quaſdam in Europa regiones appellat, vt ſupra oſtēſum. Iaphet ergo hactenus in Europā inductū à Scriptura habemus. Ac ne eius in ea ſedem diu quæreremus, en illum prophana Hiſtoria, cum vetus, tū noua, in *Latio* primaria Europæ regione collocat. nam Iapetum in Italia ſepultum ſupra affirmauit, et plurimas Italiæ Vrbes atque regiones ab eodem, vel filijs conditas aut inhabitatas, vt ſupra monſtratum: præterquam quod *Latium* et *Iapygia* in Italiam eumdem *Iaphet dilatatum* cum cæteris ſimilibus aduocent. His itaque præmiſſis, non alius à Iaphet Saturnus, non alius Euander certò concluditur. nam ſi quidem alius is Iapheti filius aut nepos neceſſe exiſtat. Nam parentem Noë in Aſia manſiſſe, neq; coloniam vllā per ſe duxiſſe, clariſſimè infrà ex Scriptura probamus. Age ergo is Iapheti filius, vel [illegible] nepos, primos in Italia boues ad arandum iunxerit, primus Italorum regnum obtinuerit, vti de Saturno et Euandro hiſtoria prodit, Iaphet auo, vel Patre ſpræſēte, et in Italia quoque commorante? Iaphetum ergo in Latio habitantem interim ab arando ceſſiſſe, inertem, aut rudem ruris colendi fateantur neceſſe eſt, qui hæc ſomniarint, et à Patre Noa degenerem, (quem vel ipſa Scriptura *Agricolam* in Aſia facit) Europæ Patrem, Patriarcham, hominem ab eadem Scriptura quoq; commendatum, à quo et iuxta eamdem, omne hominum genus ſit diſſeminatum, idque vt filius Euander, et Saturnus neſcio quis, quem et ipſi ignorant, Italiæ imperet, Patri Tyrannicè principatu erepto, primuſque in Latio boues arando coniungat. hæc quam ſunt abſurda! Age porro quātum laborabunt, vt eum *Arcadem* faciant, aut *Arcadum Regem*, qui nūquam in Arca moratus, *Aboriginem* aut *Aboriginum principem*, qui Patrem Iaphetum, originem ſuam, non iam in Europa, ſed ſecum in Latio habeat commorantem. huic Iapheti filio Italiæ Principi, et primo colono, Tyrrhēni quoque reclamabunt, ideo fabuloſè Delphines effecti, quod Principes et autho-

res ſuos, Delphinas, vteros ſeu vêtres Europę Iaphetũ et coniugẽ penes ſeſe habeant. Nec Iapheti filium aut nepotẽ primum Italię Regem, aut colonum hæc omnia admittent, quæ Iapheto Patri ſupra attributa. Ineptias igitur miſſas faciamus. Nec vllos Saturnum et Euandrum credamus, quos quidem neſcimus an iuuenes, an ſenes deceſſerint, bonine an mali fuerint, quando tamen ſenes atque bonos, Saturni et Euandri deſideret Etymon; quod quidem vtrumq. manifeſtè Iapheto Scriptura attribuit. Ita enim Sacra et prophana hiſtoria inuicem belle conſentiet, nec in tot abſurda et inepta, noſtra obſtinatione incidere cogemur. Præterea curſus Argonautarum Romæ terminatus, vbi Argo claſſis ex aquis educta, vnde et *Nauii* Roſtra in Romano foro, et Argiletus Sacer, et Argea ſepulchra et Saeraria Romę, et Argonautarũ ibidẽ porticus, et Argonauticę fragmentũ nauis ad Domitianũ Cæſarem ſanctè cuſtoditum, teſte Martiali, aliaq. innumera indicia clamant, Iaphetũ ſũmum Argonautam, vel Scriptura teſte, Romæ conditorem. clamat et Sibyllæ coniugis domicilium, Argonautas illos inſtruentis, in hac vrbe fixum, in qua Porta Carmentalis, Carmentæ fanum, atque Sibyllini codices in Capitolio ad Auguſtum vſque, et deinceps, cautè conſeruati. Clamant prope omnia Italiæ loca ab hoc nominata. Clamat Romæ nomen, hoc eſt, *dilatata dilatatum Patrem*, originis authorem. Clamat et alterum vocabulum Romę, de quo omnis prope hiſtoria vetus mira fabulatur, qui id euulgaſſet, in crucem ſuffixum, illo publicato vrbem capiendam, quæ quidem à Sibylla excerpta ita euenere. Nam Romę alterum illud nomen, *Babylon*, cenſendũ eſt, quod S. Petrus, qui Romæ poſtea in crucem ſuffixus, primus euulgauit, quando ita ſcripſit: *Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone, coelecta*, quo etiam vulgato, quamuis diu poſtmodum, Roma à Barbaris capta, et incenſa. *Babylō* porrò, vti *Roma*, dilatatam ſeu diffuſam Vrbem ſignificat à *Ba*, *Bala*, et *Na*, vnde et *Balena* cognatum ſuæ magnitudinis nomẽ mutuatur. Idem ſacra quoque myſteria clamant: Nam Petrus in *Ioppe*, quæ et *Iapha* dicitur, puellam à mortuis excitat, quonam myſterio? quod gentilitati ob peccata mortuæ, vita olim eſſet à Petro reddenda, ſed in Vrbe *Ioppæa, Iaphæa, Romana*, à Iapheto condita, atque nominata, inquam et ſeipſum, et Cathedram ſuam erat translaturus. Nec id contemnendum, quod vbi in Latino legitur, *Dilatet Deus Iaphet*. πλατύναι, *dilatet*, Septuaginta vertũt. præſagio haud leui, quod Palatinus, ſiue Pallantæus Heros Iaphet olim eſſet ob Romam primùm in Palatio condendam, quod nomen Euandro prophana hiſtoria aſſignat. Quorſum ad extremum Apoſtolus ad *Romanos* ſcribens, *Græcos* eoſdem non vno loco nominare videtur? niſi quod Græcia Maior, vti ſupra dictum, Italia foret, & *Romani Græci*, hoc eſt, *dilatati* per excellentiam quãdam, vt dicitur, eſſent, à Patre Iaphet *dilatato* exorti. quo nomine Græcorum à *Ga*, & *Racha*, *Gracchorum* familia vetus, & nobiliſſima gloriata apparet. Bene igitur habet. Quod felix, quod fauſtum, ſub omine fauſto Chiſianę Quercus Ramum Aureum Eccleſiæ Principi Petro offerentis, quem fabulæ Aeneam vocarunt, Romani conditorem ſuum perſpicuè agnoſcunt, quem docta antiquitas per nebulam tantùm fabuloſam Saturni et Euandri olim intuita.

Porrò ab hac *Vrbe condita*, Epocha temporum amœnior et lætior apud Italos et Romanos cœpit, quibus Diluuium, aut Olympiadas ſemper memorare, durum videbatur. Hanc verò generico nomine ab ſuo Iaphet,

Aeram

Aeram vocauere, vnde *Aera Chriſtiana* poſt Chriſtum natum, vſu inualuit. Illa autem *Vrbis condita Aera* et Epocha, longa die, et Annalium cum literis neglectu, intermiſſa diu, anno poſt diluuium ſexcenteſimo circiter ſupra milleſimum denique reuixit. Quo tempore Vrbem à Romulo extructam, quidam Romani Scriptores falsò vulgauere, nam annos mille et trecentos ferè antea ſteterat, vt modò monſtratum. Cæterum Olympiadas ſimiliter abruptas, ſimili prope tempore, Olympicis ludis inſtauratas, Græcia retinuit. Vnde Epocharum tam Vrbis Conditę, quam Olympiadum, ingentem hiatum licet obſeruare, ad vſque ſpurias illarum ſedes, tempore ſupra memorato fixas. Conſequentia autem Romanorum tempora, per Reges, Conſules, ac deinde Cæſares ſignata fuere.

3 Verùm, ne ab Vrbe lõgiùs abeamus, haud facilis coniecturæ arbitror in hac vetuſtate, quæ prima illius fuerit amplitudo. Palatinum certè collem conſtat, et Capitolinum, ſiue Saturnium, ædificijs primum occupatos fuiſſe, cætera autem iuga Ianiculum, Auentinum, Quirinale, Exquilinum, Viminale, Cœlium, colonorum paucitas haud videtur illis initijs potuiſſe amplecti. A quibus item collibus, Septicollis Roma fuerit appellata, haud præcisè liquet. Aen.6.
Nam Seruius apud Virgilium dum eos recenſet, Capitolium omittit, quod minimè videtur fuiſſe omittendum. ſunt qui Viminale, atque Exquilinum idem iugum æſtiment, quod eſt probabile. Alij Ianiculum excludunt, quod alij admittunt. Martialis quidem de eo ambiguè illo verſu loquitur

Iuli iugera pauca Martialis, longo Ianiculi iugo recumbunt,
Hinc ſeptem Dominos videre montes, & totam licet æſtimare Romã.

Ad etymologias horum veniamus. Ac Palatinus a *Pala* et *Ta*, vti ſupra dictum, quod *Latum, Latum*, ſiue *dilatatum* hebræis deſignat, a Patre Lato obtinuit nomen, nam inde Πλατὺς etiam græcè *latus*, quod per epentheſim Παλάτυς foret, vnde Palatium, Patris Lati Domus ac Regia dicta. Mons Capitolinus, qui et Saturnius, ac Tarpeius dicitur, vtroque poſtremo nomine, Romæ conditorem Iaphet inſinuat. A Saturno nempe Saturnius oritur, à *Ta* atque *Rapa* ſiue *dilatato*, vt in Etymologijs ſupra, *Tarpeius*, ſic *Cælius* et *Cælimontium*, à *Caa* atque *La*, Patre *dilatato*, vnde *Cælum* dictum, ob amplitudinem ac diffuſionem. Capitolij nomen ex Sybillinis oraculis hauſtum, vti cæterorum, quòd ſanguineum *caput Toli* (*Apoſtoli* Pauli) in Eccleſiæ Romanæ principijs, quaſi fundamentis Eccleſiæ, ſeu Templi Ieouæ, olim Romani eſſent inuenturi, vnde fabula de capite *Toli*, puta *Apoſtoli*, originem haber. Haud abſimiliter Mons *Exquilinus*, qui et *Viminalis* iuxta nonnullos, ab *excubijs* ſibi nomen trahit, vt authores volunt, quaſi *excubialinus* Exquilinus eſſet, quod in ea Vrbe Septicolli, Pontifices ſummi *excubiæ* Chriſtiani Orbis quondam reſiderent. Nam *Viminalem* à ſacris Vinculis, et prodigioſis, quæ Exquiliæ conſeruant, dictum arbitramur, quibus Romanæ Eccleſiæ Parens, vti *Viminibus*, erat alligandus. *Quirinalem* modò quis neſcit à Romulo *Quirino* nomen inueniſſe? ſed quis iſte *Romulus*, et vnde *Quirinus*, in Romulo et Remo infra aperiendum. *Auentinus* verò ab Auenione, quaſi *Aueniotinus*, in quam Patrum Pontificum à Plebe futuram diſceſſionem etiam acceperant, ideo, vti eruditè A. Gellius obſeruat, cum ſex alij montes intra ſacrum Vrbis pomærium eſſe cenſerentur, ſolus Auentinus ſuperſtitioſè illo excludebatur. Igitur, quod ſummopere mirandum, ſupradictis colli- L.13. c.14.
bus Sibyllini Libri, tanto interuallo ante rerum euentus, peperere nomen.

Ideo

Ideo enim *Vaticani montes* appellati, quod de his plurima Sybilla *Vates cecinisset*, nam & a *Vatibus* & *Vaticinijs Vaticanos* dici, perantiqui Scriptores affirmant. Quod quidem magis perſpicuè in Ianiculi colle (qui ad Vaticanum magis propriè ſpectat) licet intueri; Nam quid *Ianiculum*, niſi *collis Iani*? cuius autem *Iani*, niſi Ianitoris cæli, cui Chriſtus per claues in ianuam Olympi ius tradere debebat? Hunc autem, quod in eo colle ſiue Ianiculo cruci fixus obijt, hodierni Romani *S. Petri Aureum montem* indigetant. Vnde igitur tot ſæculis ante illum cæli Ianitorem natum, & in eo mortuum, nomen Ianiculi, hoc eſt, Iani collis innoteſcere potuit? Nam vt cæteros omittam, Virgilius Ianiculi meminit, vt ſupra oſtenſum, qui Petrum & Chriſtum ætate præceſſit. Vnde, inquam, antiquis hoc nomen compertum; niſi id Sibylla illos prædocente? Hæc enim non modò Romani Imperij fata, ſed & Eccleſiæ Romanæ euenta, & caſus, clariſſimè prædixit, vti ſæpè aliàs toto hoc opere, ſumma cum voluptate & fructu, intelligi poterit. At quoniam Iaphetum primum Italiæ colonum, etiam Romæ conditorem hoc capite fecimus, cauſæ explorandæ, cur idem *Iano* antiquitas ex parte aſſignarit, & *Romulum* et *Remum* eiuſdem Vrbis Authores primos, imo & *Aeneam*, & cum eo *Vliſſem* illa prædicarit, vt his adapertis dicta confirmentur, & Pontificiæ Sedis, ac Romanæ Eccleſiæ ſplendor & dignitas a Sibylla prædictæ, ampliùs innoteſcat.

CAPVT DVODECIMVM.

1 Cur *Ianum* primum Italiæ colonum, & Romanæ Vrbis ex parte authorem priſci crediderint?

2 *Iani* nomen, mēnſis, feſtiuitas, nauis, geminum caput, baculus, claues, officium,

3 Ianiculum item collis, & oppidum, Regia in Vaticano, loca Romæ Iano dedicata, Templum clauſum & apertum, Olympus ciuitas, Carna coniux, ſubditorum mores atque religio, *Ianitoris cæli* in Vrbem aduentum, primatum, & Cathedram fundandam Romę prædicebant.

4 Ab hoc quoque Templa conſecrata, Altaria erecta, ſacrificia inſtituta, Magiſtratuum ſacra ordinatio, eiuſdem Synonymæ voces, Patria, Apotheoſis, Aqua Sulphurea idem præmonſtrabant.

1 TRIA aurea ſæcula in fabulis legimus, quæ a Sibyllæ oraculis accepta, perperam Poëtæ in vnum conflarunt. Primum fuit ſub Saturno Adam in Paradiſo, quando

Met. 1. *Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec vllis*
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus.
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos foetus, montanaque fraga legebant.

inter

inter quos *lectos arbuteos fœtus*, pomum vetitum Adami, & malum illud cauſa omnium malorum. hac ætate item Ib.

Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores,
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat,
Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis,
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
Flauaque de viridi ſtillabant ilice mella.

Altera ætas aurea, ſub Saturno Iaphet, primo Italiæ Principe, qui poſt Diluuium filios & nepotes alta pace rexit; quæ quidem ætas

vindice nullo,
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebat.
Pœna, metuſque aberant, nec vincla minacia collo Ib.
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine iudice tuti.

Tertium ſæculum eiuſdem metalli, ſub Chriſti ortu & Euangelio reluxit. de quo Virgilius à Sibylla edoctus, Eccl. 4.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies Cœlo demittitur alto.
Tu modò naſcenti puero, quo ferrea primum
Definet, & toto ſurget gens aurea mundo,
Caſta faue Lucina.

Quòd autem eo ſæculo Euangelij aureo, & tempore gratiæ (vt vocant) *Ianum* hoc eſt, *Ianitorem Cœli* in Sibylla legiſſent, in Italiam venturum, ibique ſpiritaliter in Eccleſia Romana regnaturum, propterea Chronologiam, atque regnum *Iani* & *Saturni Iaphet* (qui & aureo ſæculo, non tamen eodem, Romæ imperarat) aurei temporis ſimilitudine decepti, vna miſcuerunt atque confuderunt. Ianiculum inſuper, vbi Ianus paſſurus, eum ex eadem Sibylla accepiſſent, in modum Vrbis, ædificijs ornandum, quæ à Barbaris cum Vrbe Roma eſſent diruenda, Vaticanum Templum atque Palatium in honorem eiuſdem Ianitoris cæli ex aduerſo Romæ quoque excitandum, inſuper loca trans Tyberim a Pontificibus ſucceſſoribus Iani cœleſtis, muris adaugenda, illa Ianiculum ſeu Iani Vrbem Saturniæ aduerſam, ſunt interpretati, vti ex Marone conijcere licet

Hac duo præterea disiectis oppida muris,
Relliquias, veterumque vides monimenta virorum,
Hanc Ianus Pater, hanc Saturnus condidit Vrbem,
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Ianum propterea ex parte Romæ Authorem fecere, quòd Ianiculum ſit *in parte Romæ*, vt Plinius teſtatur. Illa quoque occaſio erroris, de Iano primo Italiæ colono, qui hoſpitio Saturnum exceperit, & cum quo poſtea concorditer regnarit, ex eadem Sibylla manat, quæ Ianum ſiue Ianitorem cæli Petrum, præcipuum ac primum Italiæ aduenam appellaſſet, ob Pontificiam puta dignitatem, vnde etiam Saturno priorem tempore Ianum credidere, præſertim, cum Latinum Principem, puta Conſtantinum Cæſarem, quem Saturnum rati, ſuæ Eccleſiæ hoſpitio Ianus exceperus eſſet, cum quo Pontifices Iani ſucceſſores concorditer poſtmodum imperium haberent.

mon-

2 Per *Ianum* autem, *Ianitorem Cœli* Petrum eſſe prædictum, ſat priſci demonſtrant, dum *Iani à cœleſti Ianua* nomen deduxere. Teſtis Ouidius, qui illum his verſibus loquentem inducit:

Faſt. 1.

Præſideo foribus cæli, cum mitibus horis,
Et redit officio Iuppiter, itque meo.
Inde vocor Ianus.

Et infra. *Sic ego proſpicio, cæleſtis Ianitor aulæ,*

Quibus autem clarioribus verbis à gentili homine, *Cœli claues gerens* Petrus exprimi potuit, quam dum *foribus Cœli præſidere* dictus, *atque ideo Ianus, & cæleſtis aulæ Ianitor* appellatus fuit? Quid, quòd idem Romæ cultus, atque multiplici effigie expreſſus, diu antequam natus? nam cum ante Sibyllæ oraculum agnitum, primus Romanis menſis Martius eſſet, iuxta illud quoque in ijſdem Faſtis:

Martis erat primus menſis, Venerisque ſecundus

& Iulius quintus, ſeu Quintilis, Auguſtus Sextilis ſeu ſextus, September ſeptimus, October octauus, nonus Nouember, December decimus, & ſic Ianuarius vndecimus foret (nam à Ianuario annum inchoando, December ex c. duodecimus, non decimus erat, & ſic de cæteris) in honorem *cœleſtis Iani* ſiue *Ianitoris*, qui Romam venire, & Cathedram eo menſe ibidem locare debebat (quippe decimum octauum Ianuarij diem, tam beatæ Sedis auſpicijs & ortu inſignem, vbique terrarum Eccleſia recolit) vndecimum hunc menſem, *Ianuarium*, à *Iano* non ſolum vocari, ſed etiam primum fieri placuit, vt anni inde exordium flueret, vnde gentilium æternæ ſalutis principium eſſet. atque ita

Faſt. 1.

Iane biceps, anni tacitè labentis origo

effectus es, & ſic

Frigoribus nouus incipit annus,
Qui melius per ver incipiendus erat,

niſi cauſa melior iam dicta obſtitiſſet. Calendas ergo adeo fauſti menſis, ſumma lætitia & celebritate priſci venerati, quamuis id agendo tranſactæ rei, non olim futuræ, feſtiuitatem coli à ſe crederent, forſan quòd Sibylla Prophetarum more, verbis præteriti, non futuri temporis, hanc rem prædixiſſet. Calendarum autem Ianitoris Cœli priſca ſolemnia, eleganter idem Ouidius ſuo more explicat:

Ib.

Proſpera lux oritur, linguis animiſque fauete,
Nunc dicenda bono ſunt bona verba die.
Lite vacent aures, inſanaque protinus abſint
Iurgia, differ opus liuida turba tuum.
Cernis odoratis, vt luceat ignibus æther,
Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?
Flamma nitore ſuo templorum verberat aurum,
Et tremulum ſumma ſpargit in æde iubar.
Veſtibus intactis, Tarpeias itur ad arces,
Et populus feſto concolor ipſe ſuo eſt.
Iamque noui præeunt faſces, noua purpura fulget,
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci,
Quos aluit campis herba faliſca ſuis.

Meri-

Meritò ſanè *intactis veſtibus*, atque *rebus nouis*, feſtum Petri colebant, qui Romam ſuperſtitione, & antiquis vitijs erat exuturus, & renouaturus. ſequitur deinde

Salue feſta dies, meliorque reuertere ſemper, Ib.
A populo rerum digna potente coli.

Neque verò *fauſtas* eiuſdem diei *apprecationes*, publicæ quoque lætitiæ argumenta, Ianum alloquens, ſiluit:

Sed cur læta tuis dicuntur verba Calendis, Ib.
Et damus alternas, accipimuſque preces?

Munera item, *Strenæ*, ſeu *Xenia*, & *ſtipes* vltrò citroque miſſitari ſolitæ, boni & pauperis æui, ſiue peregrini, in vrbem aduentum primum deſignabant, quodque ille mendicus, vti æra & ſtipem, & alia temporalia munera, a Romanis foret accepturus, ſic ipſe viciſſim eos remunerans, Euangelium, Eccleſiam & Cathedram Spiritalia, & immenſa bona, eſſet largiturus. Itaque rurſum Ouidius ad Ianum

Dulcia cur dentur video, ſtipis adijce cauſam, Ib.
Pars mihi de feſto ne labet vlla tuo.

& infra,

Tu tamen auſpicium ſi ſit Stipis vtile quaris, Ib.
Curque iuuent noſtras æra vetuſta manus?
Aera dabant olim, melius nunc omen in auro,
Victaque conceſſit priſca moneta nouæ.
Nos quoque templa iuuant (quamuis antiqua probemus)
Aurea, Maieſtas conuenit ipſa Deo.
Laudamus veteres, ſed noſtris vtimur annis,
Mos tamen eſt æquè dignus vterque coli.

Itaque ex gentili vate hæretici diſcant, Romanæ Eccleſiæ diuitias non calumniari, eum ad *Ianitoris maiſtatem* ſpectent. Quod enim modò non ſolum auro templa fulgentia, ſed & opulentos ſucceſſores *Ianus* Petrus habeat, ære eius veteri in aurum conuerſo, ad Diui (inquam) maieſtatem pertinet, quantumlibet mendici, atque æra poſcentis. hinc non ſolùm apud ignobile vulgus, ſed & ipſos Cæſares & mundi Monarchas, eius feſto die mendicandi vſus, & ſtipes rogandi mos inualuerat: ſiquidem *Caius Caligula* (teſte Suetonio) *edixit, ſtrenas ineunte anno ſe recepturum, ſtetitque in veſtibulo adium, Calendis Ianuarijs, ad captandas ſtipes, quas plenis ante eum manibus ac ſinu, omnis generis turba ferebat.* honorata paupertas piſcatoris hominis, quæ ſe imitando, & ſignificando, terrarum dominos mendicos effecit! Ne verò vmquam Romæ deleretur *Ianitoris Cœli* memoria, antiquiſſima eius *effigies cum naui* inciſa in æs ſpectabatur. Quo factum, vt Petrus Romæ diu ante ſculptus, quàm in terris viſus (quod qui fieri potuit, niſi eius ideam Sibylla monſtraſſet?) Nam de hoc rurſum noſter vates: In Gaio.

Multa quidem didici, ſed cur naualis inære Ib.
Altera ſignata eſt, altera forma biceps?
Noſcere me duplici poſſes in imagine (dixit)
Ni vetus ipſa dies extenuaſſet opus.

Ac de *naui* quidem *Ianitoris cœli* (cui Macrobio teſte, *Romæ* nomen inſculptum) expedita res eſt, quod ea in Vrbem eſſet aduehendus; Aut (quod potiùs reor) *nauis* piſcatoris *Petri*, vel *Eccleſiæ* æterna, & ærea, ſeu numquam mer-

M gen-

genda, hæc præformabatur, cuius idem olim gubernator eſſet. De *gemino capite* haud grauior paulò difficultas, de quo Ouidius ita percunctatur:

Quem tamen eſſe Deum te dicam, Iane biformis,
Nam tibi par nullum Græcia numen habet?
Ede ſimul cauſam, cur de cæleſtibus vnus,
Sitque quod à tergo, ſitque quod ante vides?

cauſas deinde plures, verum fatuas affert, myſterii ignarus, quod *binum* illud *Iani caput*, geminos Principes Superiores Apoſtolos Petrum atque Paulum (quamuis principatus gradu & vertice Petrus emineret) ſua doctrina & prædicatione Eccleſiam Romanam informaturos, & auſpicaturos, iam tum præmonſtraret, hinc Paulũ cum Petro ferè indiuiduè Eccleſia coniungit & quaſi Ianum bicipitem oſtentat. Neque autem mirum, ſi primariæ huius ſedis honore caritura Græcia, & non ſolùm externarum rerum parciſſima laudatrix, verùm ferè æmula, minùs ſibi benefici Iani cultum neglexerit. Ei porrò Summi Pontificis inſignia etiam hodierna, *baculum* atque *claues*, ante eius ortum. Roma appingebat, vti & faſti probant:

Ille tenens baculum dextra, clauemque ſiniſtra,
Edidit hos nobis ore priore ſonos.

Atque rurſum infra

Tum Deus incumbens baculo, quem dextra tenebat.

Per *baculum* quidem Pontificale pedum deſignari liquet, at per *clauem*, cæli claues à Chriſto tradendas, nam inde *Ianus* ſeu Ianitor, & *foribus cæli præſidere* dictus, eas recludendo atque occludendo: ſicuti Poëta diſertè & ad hæreticorum ruborem inculcat, qui verum Ianum Romæ, & Latio adhuc eripere fruſtra moliuntur:

Præſideo foribus cæli, cùm mitibus horis;
Et redit officio Iuppiter, itque meo.
Inde vocor Ianus, cui cum Cereale Sacerdos
Imponit libum, farraque mixta ſale,
Nomina ridebis, modò namque Patuleius idem,
Et modo ſacrifico Cluſius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetuſtas
Nomine, diuerſas ſignificare vices.

Aperiendi nempe & *claudendi* cælum, vnde *Patuleius*, quod patefaciat, & *Cluſius*, ab eo claudendo, in ſacris vocatus, quia ius ligandi & ſoluendi homines, penes hunc futurum, ob quod introitus in cælum daretur, atque negaretur. Ad officium eius, primatum, atque poteſtatem, etiam illa ſpectant, quòd non ſolum *cuſtodia illius* volus, cæli Ianuam creditam, ſed etiam Eccleſiam omnem toto orbe diffuſam, Ouidius ibidem clariſſimè innuat:

Me penes eſt vnum vaſti cuſtodia mundi,
Et ius vertendi cardinis omne meum eſt.

Poteſtatis item eius argumento, *ſub pedibus* Iani, *aras duodecim* antiqui ponebant, nec non eo numero *colonias* dabant, quibus templa, altaria, & pomeria ſacraret, magiſtratus & Principes crearet, lictores, ſecures, faſces tribueret, duodenario illo omnes orbis Eccleſias, & per colonias, & aras ſub pedibus, Romani Iani in Eccleſiam omnem, primatum atque poteſtatem rite deſignantes. Nam Fabius Pictor *Ianus* inquit *duodenis coloniis totidem pomeria araſque ſacrauit, & ad continendum recentes tum colonias in officio aureo,* De Aur. Secul.

vir-

virgas, faſceſque ſingulis ſingulos dedit. Vnde ipſe in manu virgam, & clauem, ſubque pedibus bis ſenas aras habet. Item M. Cato Portius: *A Iano duodenis colonijs faſces, ad continendas rudes, datos ſcribunt*. verum de hoc rurſum infra agendum eſt.

In *Ianiculo* modò idem *cæli Ianitor*, crucem atque mortem paſſus (vnde *S. Petri mons aureus* hodie quoque appellatur) quemnam dubitandi vlli locum relinquit, Ianum Petrum eſſe, & ab hoc euentu locum nomen ſortitum, quaſi *Iani collem*, ſiue *Ianitoris* in hoc morituri? Ianum enim in Ianiculo ſepultum priſci tradidere. Et quoniam ad eiuſdem Tyberis latus, Arx Pontificum ſucceſſorum Petri, cum Baſilica illius, excitanda erat, necnon noua Roma, vetere a Barbaris magnam partem deſtructa, & ad ſolitudinem redacta, atque ſylueſcente, iccirco *Ianus Ianiculum oppidum extruxiſſe* fertur, & *in Vaticano monte ædificaſſe, & Regiam habuiſſe, cum Antiqua Roma paſcua tantum bobus eſſet*, Vti ſupra ex Virgilio monſtratum. Ouidius item de hac Arce Iani

Ipſe ſolum colui, cuius placidiſſima læuum
Radit arenoſi Tybridis vnda latus.
Hic vbi nunc Roma eſt, tunc ardua Sylua virebat,
Tantaque res paucis paſcua bobus erat.
Arx mea collis erat, quam vulgus nomine noſtro
Nuncupat, hæc ætas Ianiculumque vocat.

Tunc ego regnabam, Et quæ ſequuntur. M. verò Portius libro primo de originibus *Ianum ferunt*, inquit. *Deum ſimul Vaticanum habitum, dictumque fuiſſe*, puta, ob peregrinantium Romam, & ad Apoſtolica ſalutanda limina, concurſum futurum. Nam ſequitur: *Et á vaticano progreſſum in tractum Vmbriæ, fundaſſe Regiam, & Auguſtalem Turrhenam, non longè à Regia dicaſſe, vbi ad ſalutandum Regem*, ſeu Rectorem Eccleſiæ *Ianum, duodecim Coloniæ nouis lunaribus conuenirent*. Vbi Baſilica Vaticana Conſtantini *Auguſti Auguſtalis* dicitur, non longè à Regia Domo Pontificum extructa. Per *duodecim* autem *colonias Rectorem* Eccleſiæ Petrum *ſalutantes*, Eccleſiam vniuerſam intellige, quæ ſtatis diebus, Iubilæis, neomenijs ſeu nouis lunaribus; ob Indulgentias hæc limina ſacroſancta terit. & quoniam perquàm ſalutarem Vrbi illum fore, ex libris ijſdem Sibyllæ acceperant, compluримas eidem *ſtatuas* atque *Aedes* Romæ erexere:

Cum tot ſit Iani, cur ſtas ſacratus in vno
Hic, vbi iuncta foris templa duobus habes?

Vicos dein ac plateas tutelæ eiuſdem quoque commendarunt, in quibus forum Boarium, Piſcarium, Tranſitorium, Circus maximus & alia loca, quæ *Iani Vicus ſummus*, & *imus* amplectebatur, de quo quidem Horatius,

O ciues, ciues. quærenda pecunia primùm,
Virtus poſt nummos, hoc Ianus Summus ab Imo
Prædicat.

Id eſt, *Iani vicus Summus* & *Infimus*, vbi mercatores tabernas habebant, conquirendis nummis, vti fit, ſolummodo intenti. Verùm quid ſibi vult vetus eius *Templum pacis tempore clauſum et bello apertum*? niſi quod cũ Templi ſeu Ianuæ cæleſtis claues gerat Petrus, Cælum autem vim patiatur, & ſtrenuè pugnantes atque violenti, ſibi rapiant illud, tẽpore perſecutionũ Eccleſiæ, ob multitudinem Martyrum, atq; vexatorum in id intrantium, Iani opera,

quaſi patens fiat. in pace verò eiuſdem Eccleſiæ & proſperitate, ob hæreſes, & crebra vitia ferè pullulantia, paucis aditum præbens, clauſum videatur. Quod quidem antiqui Romani ſolemni illo ſuo more Iani Templum *claudendi*, & *aperiendi*, bellè prædixere. Vnde illud Ouidij ad Ianum.

At cur pace lates, motiſque recluderis armis?

Item Virgilij

Sunt geminæ belli portæ (ſic nomine dicunt)
Religione Sacræ, & ſæui formidine Martis,
Centum ærei claudunt vectes, æternaque ferri
Robora, nec cuſtos abſiſtit limine Ianus.
Has, vbi certa ſedet Patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea, cinctuque Gabino
Inſignis, reſerat ſtridentia limina Conſul.

vbi obſeruandum, Romanum Conſulem Iani portis reſerandis, Ianitorem Cæli Petrum imitatum non ſolum officio cælum aperiendi, ſed & Pontificia veſte & purpura, quam *Quirinalis Trabea* & *cinctus Gabini inſignia* repræſentant. Sed & *Olympum* aut *Olympi fanum* (vrbem quadrangularem) eodem in *Vaticano extructum* a Iano ferunt, eo quod Romanæ Sedis, atque Eccleſiæ ibidem fundamenta iacturus, quæ quidem Eccleſia non ſemel in Scripturis Ciuitas nuncupatur, Spiritalis nempe & cœleſtis, *vt vrbis Olympi* myſterium agnoſcas. atque ob concurſum ex quatuor mundi ad eam plagis, & Apocalipſi planè conformiter, *quadratam* formarunt. Ac conſimili de cauſa, *Carnam* Deam & Virginem, *Iani coniugem* fecere, quod eamdem Eccleſiam Romanam, Ianitoris Petri ſponſam quondam futuram, ex Sibyllinis verſibus percepiſſent (vnde enim aliàs hæc futura præſcirent?) & quia eadem Eccleſia Romana ob ſpirituale ſuum connubium cum Petro Epiſcopo ſponſo, poteſtatem & primatum eius, etiam poſt obitum, in omnes orbis Eccleſias erat obtentura, propterea *ius Cardinis illi ſponſæ Carnæ*, cùm *Virga* & *Alba* à Iano *conceſſum* quoque fabulati. Vbi per *ius Cardinis* ſeu *porta caleſtis*, poteſtatem, & primatum Petri, per *Virgam* autem Pontificale eiuſdem pedum, & per *Albam* Sacerdotum inſigne, Sacerdotium eius clarè prædixere. Quodque magis mirum, eiuſdem *Carnæ* Iani *ſponſæ*, *Iunio menſe feſtum* Romæ celebrabatur, in quo Ianitor cœli Claues Regni cœleſtis per *obitum* (qui Iunij die penultimo euenit) Romanæ Eccleſiæ ſuæ reſignare debebat. Vnde ſicut *Ianuarium* menſem *Iani Cathedra* inſignē, ſic *Iunium* eiuſdē *paſſione* ac *obitu clarum*, Romani veteres *feſto proſecuti*, & vtrumque menſem *Ianuarium* ac *Iunium*, quaſi *Ianuum*, ab eodem Iano mutuatum nomen, minimè ambigi poteſt. Eius autem coniugium cum *Carna*, ingenioſè ſuo more Ouidius ob oculos ponit, niſi quod Sibyllini atq; Chriſtiani myſterij inſcitia, & ignoratione, caſtum et virgineum ſponſi Epiſcopi cum Eccleſia ſponſa connubium, quod epiſcopali annulo figuratur, ſolita ſua amandi leuitate, atque laſciuia fœdè dehoneſtet:

Prima dies (Iunij) *tibi Carna datur, Dea Cardinis hæc eſt,*
Numine clauſa aperit, claudit aperta ſuo.
Vnde datas habeat vires, obſcurior æuo
Fama, ſed à noſtro carmine certus eris.
Viderat hanc Ianus, viſaque cupidine captus,
Ad Dominam verbis mollibus vſus erat.

Nym-

Nympha iubet quæri de more remotius antrum,
Vtque comes ſequitur, destituitque ducem.
Stulta (videt Ianus, quæ poſt ſua terga geruntur)
Nil agis, & latebras reſpicit ille tuas.
Nil agis, en (dixit) nam te ſub rupe latentem
Occupat amplexu, teque potitus ait:
Ius, pro concubitu noſtro, tibi Cardinis eſto,
Hoc pretium poſitæ virginitatis habe.
Sic fatus, Spinam, quæ triſtes pellere poſſet
A foribus noxas, hæc erat alba, dedit.

Per *morem nympha Carnæ, quærendi remotius antrum*, conſuetudinem primæ, & naſcentis Romanæ Eccleſiæ docta fabula præmonſtrat, tempore perſecutionum, in ſubterraneis antris, cryptis, & caratumbis, ſub rupibus & collibus Vrbis latitandi, ibidemque ſacra peragendi. Per *Spinam* autem, *Spineam virgam* ſignificat, ad crucem Pontificiam alludens, ſeu pedum, Spinæ inſtar nodoſum, quod idem noxas atque ſtriges, puta malos Spiritus ac dæmones, ob crucis formam atque ſignum, arcet, vnde ob hæc mala pellenda

Virgaque Ianalis de ſpina ſumitur alba. Faſt.1.

Quanquam ijs locis non rectè Ouidius, *virgam*, ſeu *Spinam* Iani, cum *Alba* confundat, quod cæteri authores non faciunt. Nam eamdem fabulam Beroſus referens, caſtiùs, breuiùs, atque diſtinctiùs, *Carnam*, ſeu *Cranam*, filiam, non ſponſam Iani facit (quamuis Eccleſia Epiſcopi ſit filia & coniux) & præter *Virgam* ſeu ſceptrum illi à Iano data, *Albam* quoque iungit; nam 5. antiquitatum libro, *Ianus* (inquit) *Aboriginibus filiam ſuam Cranam creauit Reginam, eique ſceptrum cum Alba dedit*. Albam, puta Sacerdotum ſacrificantium inſigne, vnde *Albani Patres* Romani Epiſcopi, atque Sacerdotes. *Albam longam* (inquam) *veſtem*, non Ciuitatem, vti infra monſtrandum, de qua Virgilius à Sibylla inſtructus,

Vnde genus longa noſtrum dominabitur Alba, Aen.6.

etenim adhuc *Longa Alba*, Pontificum veſtis, Romæ dominatur. Veteres porro *Iani Regis* & *Reginæ Carnæ* ciues, & ſubditam plebem à Iuſtitia, pietate, religione, frugalitate, continentia, nobis dum commendant, primos Romanæ Eccleſiæ Chriſtianos ſcitè deſcripſere, vti illa monſtrant:

Tunc ego regnabam, patiens cum terra Deorum Faſt.1.
Eſſet, & humanis Numina mixta locis.

Nam plures non Dij, ſed Diui, regnante in Vrbe cœli Ianitore, per totum Romanum Imperium, & illi ſubditum orbem extitere, & per Euchariſticam præſentiam infinitis *locis Numen admixtum fuit*. Sequitur deinde,

Nondum Iuſtitiam facinus mortale fugarat,
Vltima de ſuperis, illa reliquit humum.
Proque metu, populum ſine vi pudor ipſe regebat,
Nullus erat Iuſtis reddere iura labor.
Nil mihi cum bello, pacem poſteſque tuebar,
Et clauem oſtendens, hæc, ait, arma gero.

Arma nempè Eccleſiaſtica, quæ ſunt *ſoluendi & ligandi facultas*, quam *claues* innuunt, quibus armis primos Chriſtianos Ianus (vti ſucceſſores eius Pontifices) in officio ſuo continebat. De eorumdem quoque abſtinentia, fru-

gali-

galitate, & diſcrimine ciborum, vbi de Carnæ feſto agit, illa quoque profert:

Pinguia cur illis guſtentur larda Calendis,
Miſtaque cum calido ſit faba farre rogas?
Priſca Dea eſt, aliturque cibis, quibus ante ſolebat,
Nec petit adſcitas luxurioſa dapes.
Piſcis adhuc illi Populo ſine fraude natabat,
Oſtreaque in conchis tuta fuere ſuis.
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues,
Nec quæ Pigmæo ſanguine gaudet auis.
Et præter pennas nihil in pauone placebat:

Et quæ ſequuntur. Macrobius item Saturnalium dierum primo, de eodem Iano Principe hæc ait: *Mythici referunt regnante Iano, omnium domos religione ac ſanctitate fuiſſe munitas.* Quæ quidem *Iuſtitiæ*, quàm *facinus* ſeu *peccatum mortale fugat, abſtinentiæ, religionis,* ac *ſanctitatis* encomia ac laudes, Populum Chriſtianum Ianitoris cœli apertè loquuntur.

4 Quia porrò idem *cœli Ianus*, in Auentino monte commorari, in ædibus Priſcæ, vbi eius Templum, aliquamdiu debebat, & in Vrbe paſſim templa erigere, aras & Cœmeteria ſacrare, & ſacrificia Miſſæ cum pijs alijs Eccleſiæ ritibus, celebrare debebat, antiqui Poëtæ & ſcriptores de Iano ſuo eadem retulere. Nam Ouidius, quod ille Paſtorum Paſtor in Auentino armentum pauerit, ita atteſtatur

Faſt. 4. *Hoſpes Auentinis armentum pauit in herbis*
Clauiger, & tanto eſt Albula pota Deo:

Vbi obſeruandum obiter, quod cum tantus Deus, hoc eſt, Diuus eſſet, ille Paſtor Ianus, non Albana vina, ſed Albulam potaret, Tyberinam aquam, abſtinentiæ amore, quod nec gentiles hos Poetas latuit. Quod verò ad reliqua attinet, *Ianus*, teſte Fabio, *primus aras, & pomeria, & ſacra docuit.* Et Infra: *Fano ſacrato, duodenis Colonijs totidem pomeria, araſque ſacrauit,* vbi per pomeria à Iano ſacrata, cœmeteria intelligi oportet, quę quia *poſt murum* Templi, vacua relinquuntur, aptiſſimè *pomeria* dicuntur. Intra pomeria autem, ſicut & cœmeteria hodie, minimè ædificare fas erat. Ob ſacrata item altaria, Sub pedibus *aras duodecim* illi appingebant, vti ſupra oſtenſum. Ex eodem autem Fabio Pictore cognoſce, panis & vini ſacrificia fuiſſe, quæ Iano ſacta peracta traduntur: is enim de aureo ſæculo: *Vinum & far primus Tuſcos docuit Ianus, ad Sacrificia & religionem magis, quam ad eſum & potum.* Tum ſubdit: *illi far & vinum prælibari.* Vnde teſte Ouidio in Faſtis, Romani in honorem Iani, *Cereale libum, & farra ſale commixta, & ſpicas, & thura*, illi offerebant, quibus hodierna Eccleſiæ Romanæ ſacrificia conſtant: nam gentilis vates olim ita canebat:

De aur ſæc.

Sed cum Cereale Sacerdos
Imponit libum, farraque mixta ſale.

& infra

Mox ego, cur quamuis aliorum numina placem,
Iane tibi primùm thura merumque fero?

Item:

Ara mihi poſita eſt, paruo coniuncta ſacello,
Atque adolet flammis cum ſtrue farra ſuis.

Rurſum

Cer.

Cernis, odoratis vt luceat ignibus æther,

Et ſonet accenſis ſpica Ciliſſa focis?

Far autem & *ſpicas* igne deſtruebāt, quia deſtruendam panis ſubſtantiam, in ſacrificijs Ianitoris cæli, ex Sibyllæ oraculis crebris acceperant, vti infra monſtrandum. Quid, quod Epiſcopos, ab eodem Romæ ordinandos, eadem Sibylla minimè prætermiſit? huc enim illa ſpectant, quæ de *ſingulis faſcibus duodenis colonijs* hoc eſt, Eccleſiijs, à *Iano conceſſis*, ex Fabio Pictore, & M. Catone ſupra retulimus. Quid enim per *faſces*, qui vincula, virgas, & ſecures continent, niſi Epiſcoporum poteſtas, & iuriſdictio docetur, qui Chriſtianos populos cenſuris, tanquam vinculis quibuſdam, & virgis ligant, & emendant, imo maioris excommunicationis ſecuri, rebelles atque contumaces interdum feriant? quæ omnia ad arma Iani, quæ ſunt *claues* pertinent.

Et Clauem oſtendens hac, ait, arma gero,

Iani autem plures Synonymæ voces, vel epitheta fuere: nam idem *Ogyges*, hoc eſt, *apertor* (puta cælorum) à Fabio dictus. Item *Ianus Pater* à Virgilio, Ouidio, Iuuenale, & alijs, quod nomen ad ſucceſſores eius Pontifices manauit, qui *Sanctiſſimi* & *Beatiſſimi Patres* nominantur, & *Papa*, à Græco Πάππας quæ vox *Patrem* ſonat. Idem Ianus *Quirinus* hoc eſt, *crucem gerens*, vel *cruci affixus*, vti infra in Romulo habes explanatum. Idem *Patulcius* & *Cluſius*, *antiquiſſimus Diuum, Pater omnium Deorum*, hoc eſt, Chriſtianorum, qui & in Scripturis nonnumquam dij appellantur. Quin & eumdem *Vertumnum Deum* Romæ cultum, cum non contemnendis authoribus credimus, qui *Vertumnus* ab amne verſo, ſeu Tybri mutato, iuxta illud Propertij, ſit dictus,

Verſo dicor ab amne Deus; In Vertumnum.

vel quod *Tyberinos*, hoc eſt, Romanos ad Chriſti fidem *conuerſurus*, vel quia prophanas amnis Tyberis aquas, in ſalutares baptiſmatis vndas eſſet *mutaturus*. qui *Vertumnus* Pater atque Deus Vici Tuſci, ſeu Tuſciæ habitus, quia Vaticanum Templum in Tuſcia extructum, nam Tyberis Tuſciam à Latio diuidit. Vertumno porrò, vti Pontifici, *coronam* atque *mitram* dabant,

Sed quum eſt impoſita corona.

Item Ib.

Cinge caput mitra.

Denique de *Vertumno* priſci tradiderunt, illi ſacro facto, Romam ſalubriter habitatam eſſe, antea peſtiferam, ob idololatriam puta ac perſecutiones, quæ quidem ceſſarunt, vbi ſacra publicè in honorem Petri celebrata, Conſtantino Cæſare Baſilicam illi extruente. Atque vt in omnibus Petro Ianus conuenitet, eum patria *Syrum* ſeu *Phenicē* quoq; prodidere, vti teſtis Annius Viterbienſis in origines Catonis. hinc illi forſitan cum *carica palmam*, Syriç & Phœniciæ Symbolum, appingebant, nam φοῖνιξ græcè quoque palmam ſignificat. Quamobrem Ouidius ad Ianum.

Quid vult palma ſibi, rugoſaque carica (dixi)

Eadem præterea *Petri* atque *Iani* Roma *Apotheoſis*, nam quod Petrus in Diuos relatus, Ianum quoque ex Catone diſcis, *Deum Vaticanum habitum dictumque fuiſſe*, illiq; diuinos honores *decretos*. Ad extremum *aqua ſulphurea* eius ad arcendos Capitolio hoſtes, de qua cum Scriptoribus antiquis Ouidius quoque fabulatur, Petrum verè indicat: l. De orig. Ital.

Oraque, qua pollens ope ſum, fontana recluſi,

Sum-

Sumque repentinas eiaculatus aquas.
Ante tamen madidis ſubieci ſulphura venis,
Clauderet vt latio feruidus humor iter.

Nam illa aqua, Chriſtianorum Iani filiorum, de Barbaris olim reportandam victoriam canebat, qui caſtris Marci Aurelij Cæſaris intra montium iuga vndique concluſis, cum Rem Romanam, atque Imperium in diſcrimen ſummum adduxiſſent, per ſolas Chriſtianorum ſub illo Imperatore militantium preces (vti eiuſdem ad Senatum literæ laureatæ amplam fidem faciunt) *Sulphureus* ac flammeus *imber*, inimicas acies repente conſumpſit. Vnde ab hoc Cæſare *Ioui Pluuio* columna erecta, quam Sixtus V Pontifex reparandam iuſſit, & Diui Pauli (quem ſupra alterum Iani caput diximus) ſtatua exornauit, Iano aquam ereptam per pluuium Iouem, quaſi reſtituens. *Prodigium* hoc autem *aqua ſulphurea* diſertiſſimè gentilis vates Claudianus expreſſit, qui vel M. Aurelij meritis, vel Chriſtianorum precibus rem acceptam refert. Quas *magica carmina Caldæorum* vocat; quod ob Apoſtolos origine Syros, è Syria ſeu Chaldæa Chriſtiani omnes orti putarentur:

In ſext. Conſ. Hon.

Non tantis patriæ ſtudijs ad templa vocatus,
Clemens Marce redis, cum gentibus vndique cinctam
Exuit Heſperiam, paribus fortuna periclis.
Laus ibi nulla Ducum, nam flammeus imber in hoſtem Decidit,
Hunc dorſo trepidum fumante ferebat
Ambuſtus Sonipes, hic tabeſcente ſolutus
Subſedit galea, liquefactaque fulgure cuſpis
Canduit, & ſubitis fluxere vaporibus enſes:
Tunc contenta polo, mortalis neſcia teli
Pugna fuit, Chaldæa mago ſeu carmina ritu
Armauere Deos, ſeu (quod reor) omne tonantis
Obſequium, Marci mores potuere mereri.
Nunc quoque præſidium latio non deeſſet Olympi,
Deficeret ſi noſtra manus, ſed prouidus æther
Noluit humano titulos auferre labori,
Ne tibi iam, Princeps, ſoceri ſudore paratam,
Quam meruit virtus, ambirent fulmina laurum.

Atque hæc hactenus de Romano *Iano*, quem verum, & celebre D. Petri Vaticinium fuiſſe, nemo vllus deinceps inficias eat, dicta ſufficerẽt, ſed recentiorum commentum quoddam reſtat explodendum, qui leui coniectura ducti, etymologiæ *Iani* ab hebræo *Iain*, quod *Vinum* reddit, Noë Iaphet Patrem, Italiæ Parentem, ac vt primum colonum, eodem veniſſe audacter affirmant. Nam vt eis etiam id amplius demus, Oenothrios Italos ab Oenothro Noë, vini inuentore, Patre Oenothrij Iaphet, appellatos eſſe, illum tamen proximum Italorum Patrem ſeu propagatorem, præcisè negamus. Id enim Scripturæ apertè repugnat, quæ à tribus Semo, Chamo, Iaphet, diſſeminatum omne hominum genus à diluuio tradit. quod qui verum eſſe poſſit, non video, ſi quartus Noë Italorum Pater ad illos accedat. Dum quoque trium colonias ac ſedes Scriptura declarat, de Noa vbique altum ſilentium. Ab Iaphet porrò atque Iapheti js diuiſas gentium inſulas refert, non verò ab Noë, quod neceſſe erat indicare, ſi populum ille ſingularem Europæ, Italum, puta, propagaſſet. Porrò per quem liberorum Noë proſeminat eos? nam tres ſolùm filios

huic Scriptura aſſignat. Si per Iaphet, ais, minimè repugnamus, ſic enim remotum Italorum Patrem Noam concedimus, vti Africanorum, vti Aſianorum, per liberos Chamum atque Semum. Ab illo enim, Scriptura docente, mortales omnes poſt diluuij aquas remotè prognati. Sed quid neceſſe fuit, vt hoc modo Italos, cæteroſque mortales remotè gigneret, atque propagaret, in Italiam venire? non magis certè, quam in Ægyptum. Vt Iaphetum filium ſequeretur? ergo vt liberorum adhæreat vni, ſeſe a duobus longiſſimè auelſit? Dein non attendunt, qui tam leuiter Noam ex Aſia mouent, quanto Patriarchæ terræ Aſiaticæ amore flagrarint, in qua Deus Incarnandus viuere, mori, ſepeliri deberet. Alij cum in Aſia viuere neceſſitate quadam prohiberentur, ſua oſſa poſt mortem eidem redonari iubent: Noë maximus item Patriarcha nō ſolum oſſa, ſed totū ſeipſum inde viuens aufert & longiſſimè aſportat, nulla neceſſitate, manifeſto maris periculo, vt vnum filiorum ſequatur, in cæteros durus, & in illum, ex cuius ſemine Deus procreandus? ne ergo deinceps parerga tam inepta prædicent. Sinant Noam cum ſuo Semo, ex quo Chriſtus ortus, in Aſia viuere & morari, in qua Deus victurus, in qua moriturus. Et cum *Prometheum* Noam, *Caucaſo* Aſiano monti doctæ fabulæ alligent, non hunc inde ſoluant, nam & à *Ieoua* Deo alligatum ibi tradidere, ob cauſam iam dictam. *Iani* quoque nomen non à *Iain*, ſed a Ianna cæleſti, vti claues monſtrant, ſapientiùs cum Ouidio deducant, nec eum ridiculè in Noam trāſforment, niſi forte etiam illum Clauigerum, Quirinum, hoc eſt, crucifixum, vel crucem portantem, & aquæ potorem, qui vitem plantarit, cum cæteris Iani attributis, valeant demonſtrare, in quo, vti liquet, multum ſe torquebunt, dum Ianum contorquent. ſed nunc ad aliam excidij Troiani, & Æneæ in Latium tendentis, fabulam quoque progrediamur.

CAPVT XIII.

1 *Aeneam* Troia profugum, & in Latium tendentem, ibidemque *ſponſa Lauinia ducta*, de eiuſdem nomine *oppidum* extruentem, D. Petrum eſſe.

2 Idem *Albæ* conditor. quænam *Alba longa, Alba,* & *Albula*? qui *Albani Patres*? quiſue *Tyberinus in Albula demerſus*?

3 Quis *Syluius* Regum Albanorum Parens?

4 *Aeneæ* genus atque proſapia Petro accommodatur.

1 NEQVE verò ſolo *Iani* nomine, hoc eſt, *Ianitoris cæli*, ante eius ortum, vti modo dictum, Petrum inſignierunt, verum & *Aeneæ*. ideo enim *Ianiculum* vrbem ab Iano conditam, etiam Plinius *Aeneopolim* ab Aenea vocat, vt Ianus Aeneas fuiſſe credatur. Ideo vti Ianus, Romæ conditor factus, & totius Italiæ Dominus, quamuis eius Roma eo tempore ſtatuta, ante quod Vrbem extitiſſe ſcriptores priſci agnouerunt, vt ſupra monſtratum. *Aeneas* porrò *laudatorem* ſonat ab *αἰνῶ*, laudo, quod Apoſtolus Petrus cum Eccleſia vniuerſa, cuius ſummus Parens atque

Nat. Hiſt. l. 3. c. 5.
Salluſt. de Bello Cat.
Dio Chryſ.

Rector, Deum, ſicut oportet, ex *charitate fidei laudaturus* eſſet, & ad id agen-
dum gentes inſtructurus, vnde Apoſtolus ad Romanos ſcribens verſu illo
Dauidis (*Laudate omnes gentes Dominum*) prædictam ad Chriſtum conuer-
Rom. 15. ſionem earumdem docet, nec (carentes iuſtitia fidei) Philoſophos Gentiles.
Sicut oportet, *Numen vnquam laudaſſe* aut *glorificaſſe*. Itaque ab hoc Aenea
ſpirituali Patre Latinorum, *Aeneadæ* Itali appellati, & ipſe *Aeneas*, *Romanæ*
Rom. 1. *Stirpis origo*, qui Patrem Chriſtum ſumma pietare, *per tela*, *per boſtes*, ex
Aen. 12. medijs Hieroſolymæ flammis, olim in Latium efferre deberet, & *Ilij*, hoc eſt,
ÆliæSolimæ ſacra, ſeu ſacrificia panis & vini diuinitus ibi inſtituta, in *Italiam*
portare, vti *fata* ſeu effata Sibyllæ diu antea monuerant, quæ etiam *ſedes* illi
ad extremum *quietas ibidem ſpondebant*, hoc eſt, Apoſtolicæ Cathedræ ſeu
plurimorum Pontificum Sedis, poſt Eccleſiæ bella ſeu perſecutiones, placi-
cidam olim Stationem. *Per tela* enim militum Herodis, & Iudæos *boſtes*
Chriſtianæ fidei diuinitus elapſus hic Aeneas, Chriſtum Patrem in Sacrificio
præſentem, primus Romam attulit, & quaſi *ex medijs Aeliæ* ſeu Solymæ *flam-*
mis, quia inter duplex vrbis excidium & conflagrationem; nempe ab Aelia
ſub Rege Babylonio incenſa, & ſub Veſpaſiano rurſus incendenda, in Italiam
ſeu Romam aduenit. Ad Petrum igitur Virgilij *Aeneis* Sibyllina pertinet
(ſicut ad *Deliam* ſeu Hieroſolymam Homerica *Ilias*) nec alium *Virum inſi-*
Aen. 1. *gnem pietate* illa canit: . . . . *Troiæ qui primus ab oris Italiam fato profu-*
gus, Lauinaque venit Littora. Nam qnod Latium ingreſſus hic Aeneas Pe-
trus, ſeu Chriſti Laudator, Romanæ Eccleſiæ Sponſus ob Cathedram ibi
collocatam fuit, eum iccircò docta fabula tradit, in Latio *Lauro-Lauiniam*
(per Syncopen) *Lauiniam*, vxorem duxiſſe, ſic dictam à *lauro* & λαβεῖν, quod
eſt *accipere*, popterea quod *laurum*, ſiue *Lauretanam domum*, Itala tellus,
ſeu Romanæ Eccleſiæ ditio erat *acceptura*. à qua Lauretana Domo, eadem
Italia, *Laurentia* & *Lauinia tellus*, & *Laurentes agri*, agnominata eſt, vti plu-
ribus infra demonſtrandum. De *Nuptiarum* autem harum *dignitate*, & *fæ-*
cunditate, vaticinium illuſtre, apud ſnpradictum Virgilium extat:

Aeneid. 7. *Ne pete connubiis natam* (Lauiniam) *ſociare Latinis*
O mea progenies, thalamis neu crede paratis,
Externi venient generi (Petrus & Paulus) *qui ſanguine noſtrum*
Nomen in aſtra ferent, quorumque à ſtirpe nepotes
Omnia ſub pedibus, qua ſol vtrumque recurrens
Adſpicit Oceanum, vertique, regique videbunt.

verum hæ *nuptiæ Lauiniæ coniugis*, hoc eſt, Eccleſiæ Romanæ cum Petro
Epiſcopo ſponſo, vt dignitate ſupremi Primatus, quem *omnia ſub pedibus* in-
dicant, & conuerſione multarum gentium ad Chriſti fidem, quaſi prolium
quadam fæcunditate, atque vniuerſi orbis regimine nobilitatę ſunt (quę duo
poſtrema per *verti* & *regi* oraculum innuit) ita in primordijs, Ethnici *Tur-*
ni cum Petro riuali *crebro certamine*, non parum turbatæ, qui ſibi Aeneam
præferri non ferens,

bella, horrida bella

perſecutionum mouit, *Et Tyberim multo ſpumantem ſanguine cerni* fecit.
In quibus cædibus martyrum tam Iudæorum, quam Romanorum effuſum
cruorem, *dotem Lauiniæ coniugis* idem Virgilius eleganter vocat:

Sanguine Troiano (Iudæorum) *&* *Rutulo* (Latinorum)
Dotabere Virgo.

Propter

Propter *nuptias* autem Petri *Aenea* cum *Lauinia* virgine, de eiuſdem nomine Vrbem conditam, *Lauinium* ferunt, Romanam Eccleſiam rurſum innuentes, quæ ſpiritualis ciuitas non ſolùm à Sibylla, ſed etiam in Scripturis identidem dicitur. Qua quidē condenda (ſicut & nuptijs eius celebrādis.)

Multa quoque & bello perſecutionum *paſſus* idem, Aeneas nam ſequitur *dum conderet Vrbem*,

Lauiniam Eccleſiam Romanam. *Inferretque Deos Latio*, Deos autem *penates*, hoc eſt, Panem, & vinum, *Deos* quidem appellatos, quod ſub horum ſpeciebus olim *Diuinitas* latere deberet, *penates* autem, ob *penu*, in quo obſonia illa teconduntur, qui & *ſacra* dicti, ob Sacrificia, quibus conſecrantur. de his idem Maro

Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoſte penates Aeneid. 1.
Claſſe veho mecum, fama ſuper athera notus.

2 Ob eamdem quoque *Lauiniam Vrbem*, ſeu Romanam Eccleſiam *fundatam: ab Aenea* Petro *Alba*, ſiue *Albanorum* in Latio *ciuitas*, nec falsò ab alijs, ab Aeneæ filio poſitā memoratur, Eccleſiam enim & Pontifex parens, & grex filius facit. Itaq. haud perperā duo filij Aeneæ, Aſcanius, & Iulus authores Albæ cum Patre narrantur, quorum hic Iulus, quaſi Aelius, ideſt, Solymæus, ſeu Iudæus: Alter Aſcanius, ideſt, Romanus, ſiue dilatatus ab Aſca, & *Ana*. Fuit porrò *Alba* in Latio, ſeu *Vrbs Albanorum* eadem, quæ *Lauro Lauinia*, vel *Lauinia ciuitas*, nimirum Eccleſia Romana, ſpirituale oppidum à Chriſtianis Albanis ſic cognominatum, quod *Albam veſtem*, innocentiæ ſymbolum, ad Baptiſmatis fontem erant allaturi. Cuius oppidi Principes Pontifices, atque Epiſcopi *Albani patres* à priſcis vocati, vel ab *Vrbe Albanorum*, hoc eſt Chriſtianorum, quam regere deberent, vel potius ab *Alba longa* Sacrificantium veſte, de qua Virgilius

Vnde genus longa noſtrum dominabitur Alba. Aeneid. 6.

Albam igitur conſtat, ſeu ſpiritalem Chriſtianorum vrbem, ſiue baptiſmalem eorumdem ſtolam accipias, ab *Alba longa* eſſe diſtinguendam, quæ erat futura celebrantium Sacerdotum *veſtis: Patrum Albanorum*, ſicuti adultorum *Alba*, & infantium *Albula*. Vnde *Tyberrinus in Albula demerſus*, hoc eſt cum *Albula* in Tyberis aquis, *nouum nomen donans*, Patrem Spiritualem (vulgò Patrinum) baptizati refert, qui *Tyberinis*, hoc eſt, Romanæ Eccleſiæ *aquis cum Albulo* immerſus, nouum nomen tribuit, non ipſi Albulæ (in quo fabula errauit) verum alijs Tyberinis, ſiue Catholicis Romanis, ſimiliter cum Albula demerſis, vel tinctis. *Albulam* igitur à *Ianigenis ortam* non temerè Sempronius affert, eò quod hanc cæli *Ianitoris* proles Chriſtianæ, ad ſacros fontes erant inducturæ. Inde etiam manifeſtum euadit, cur *Tyberim Patrem*, cum cæteris fluuijs, antiqui vocarint, quando aquis ſuis homines Chriſtianos generare deberet, imò Dei filios, vnde fluminibus & fontibus diuinitas quoque attributa, nam quod Dei filios, homines abluendo creare deberent, humana quadam ratione adducti, *fontes, & fluuios* non *Patres* dumtaxat, ſed etiam *Deos* putauere. Ideo ad extremum *omne crimen elui aquis* crediderunt, quia id futurum per aquas baptiſmi, vt ſuperiora, ex Sibyllino oraculo acceperant. Quamquam id in Faſtis Ouidius improbet, Sacrarum aquarum virtutis ignarus. De Diuiſ. Itali

Omne nefas, omnemque mali purgamine cauſam Faſt. 2.
Credebant noſtri tollere poſſe ſenes.

Gracia principium moris dedit, illa nocentes
Impia luſtratos ponere facta putat.
Ah nimium faciles, qui triſtia crimina cædis,
Fluminea tolli poſſe putatis aqua.

Per *Senes* Presbyteros intellige, qui aquis *omne nefas tolli* prædocebat. Cuius quidem *moris, luſtrandi homines per aquas* baptiſmi, ideò Græcia fertur principium *dediſſe*, quòd è Iudea Apoſtoli egreſſi, in Græciæ regiones, quàm Latij, prius peruenere. Verum ad Albanos noſtros reuertamur. Belle autem (Liu. Decad. 1. lib. 1.) Hiſtorici veteres inter *Hetruſcos*, puta infideles, & *Latinos* Albanos, ſeu Baptizatos, fluuiū Albulam finem, ſeu diſcrimen ponunt, quia per *Albulam veſtem, & fluuij* baptiſmalis *aquas* Latini Albani, ſiue Chriſtiani, ab Ethnicis differnut, quos Etruſci referunt. *In Alba* autem propterea eoſdem *Latinos regnaſſe* proditum eſt, eò quod per Albam innocentiæ veſtem in baptiſmo ſumptam, cum vnctione, ſeu Chriſmare regali Reges efficiantur omnes Chriſtiani, quo nomine Scripturæ ferè illos ornant. *Regnarunt* igitur *Latini in Alba* (intellige *per Albam*) *ante ciuitatem*, hoc eſt, Eccleſiam, *Romanam extructam*; quia prius fuit, Latinos veteres per Albam Reges baptiſmalem effici, quam ipſam Eccleſiam Romanam oriri, quando hæc nonniſi baptizatis pluribus, ſeu Albanis conſtet. Igitur Æneas cum filijs ſuis Albam condens, vt eſt in fabulis, Petrus cenſendus eſt, Romanam Eccleſiam cum filiis Iudæis, tum Romanis fundans. Hinc *Iaſon* quoque memoratur, cum Albanis in Europa, & Latio fœdus percuſsiſe, quod *IESVS* Albanos ſuos Chriſtianos in Latium tranſlatos numquam deſerturus, qui quidem *Iaſon* (Iuſt. l. 42.) *primus humanorum* dicitur, nempè dignitate. Et quia Romani in Sibylla legerant, commune quoddam apud Chriſtianos carnis, & ſanguinis Sacrificiū fore, ideo in Albano monte Latinas ferias quaſdam inſtituerunt, & ſacrum ſolemne, in quo teſte Dionyſio, communis omnium victima Taurus vnus eſſet, de quo cuique populo ſua portio tributa. ſacrificabant autem pro vniuerſis, (Ant Rom. l. 4.) *eique Sacrificio præerant Romani*; ob Romanę puta Eccleſiæ primatum, atque dignitatem. Quia item Æneas Petrus in eadem Alba, & ſub alba hoſtia *IESVM* immolare quotidie debebat, pro *IESV* immolando *Suem*, atque *Suem albam* fabula ſubſtituit ab Ænea oblatam, vel *IESV* auguſto vocabulo decepta, pro quo *Suem* poſuit, animal Sacrificio aptum, vel quod inhumanum crederet, hominem immolari, auguſtum illud nomen truncauerit. per huius autem albæ ſuis triginta proles, ſiue fœtus albos, plures albas hoſtias nobis ſignificauit, & ibi Albam ciuitatem ſpiritalem condendam, vbi alba victima *IESVS* in Laurenti agro, ſiue Italia, olim inueniretur.

3 Nunc quærere lubet, quare cum *Aeneā* vel *Ilum*, *parentem* Regum *Albanōrum*, hiſtoria fabuloſa aſſerat, aliàs ſecum quaſi pugnans *Syluium* quemdam hoc titulo afficiat? Sic enim apud Virgilium Anchiſes Æneæ eorumdem Albanorum Regum progeniem oſtentat:

(Aeneid. 6.)
Ille (vides?) pura iuuenis qui nititur haſta,
Proxima ſorte tenet lucis loca, primus ad auras
Aethereas, Italo commixtus ſanguine, ſurget,
Syluius, Albanum nomen, tua poſthuma proles,
Quem tibi longæuo ſecum Lauinia coniux
Educet ſyluis Regem, Regumque parentem;
Vnde genus longa noſtrum dominabitur Alba.

Reſpon-

Reſponſio in promptu eſt, per *Syluium* Chriſtum deſignari, per *Aeneam*, Petrum, quorum vterque *Parens Albanorum Regum*, hoc eſt, Chriſtianorum, non eadem tamen ratione *fuerit*, per *gratiam* ille, hic autem *per Euangelium*, in quo Latinos Chriſtianos *genuit*. *Syluius* porrò Chriſtus nominatus, à *Sylua Lauretæ matronæ*, in quam ex Galilæa prodigio mirabili delatus, matris brachio inſidens, quæ & *Rhea Syluia*, quaſi *Maria Syluoſa* ab eodem nemore agnominata eſt, necnon *Lauro-Lauinia*, per Syncopen *Lauinia*, ab eadem *Lauretana Sylua* cum filio quondam *occupanda*. Non rectè autem Virgilius illam Syluij matrem *Lauiniam*, coniugem Petri, ſeu Æneæ finxit, cùm fuerit potius eius, vti omnium fidelium, *parens*. Anſa erroris hæc, quòd eiuſdem filium in Euchariſtia, tum in Romanorum fidelium animis per Euangelium Petrus generare deberet, quo factum, vt Chriſti Patrem Spiritalem Petrum, ſeu Aeneam, Mariæ *Lauiniæ*, ſiue *Lauretanæ* ſponſum crediderint, generationis carnalis, & ſpiritualis nullo diſcrimine. *Lauinia* verò *coniux*, ſi pro Eccleſia Romana ſumatur; in cuius ditione ſita Lauretana domus, ea demum Petri, ſeu *Aeneæ coniux*. Pro Virgine autẽ Lauretana ſumpta, tum *Coniux ſimul, & parens Anchiſa* eſt, hoc eſt, Chriſti Anchonitani, ab marcha Anchona *Anchiſæ* appellati, vti infra dicendum. Modo autem poſtremo accepta *Lauinia coniux*, filium *Syluium* Chriſtum *Regem, atq. Regum* Albanorum *Patrem*, à quo Anchiſæ & Æneæ *genus* Pontifices, *longa alba* veſte *dominaturos* idem Maro perhibet, hunc inquam *Syluium è ſyluis ſecum* Lauretæ *eduxit*, quòd latrocinia eas infeſtarẽt, & in propinqno duorum fratrum colle conſtituit, idque diu poſt humatum Petrum, vnde eius *poſthuma proles*, & *eo longæuo*, nam mille circiter, & trecentos annos Petrus in Latio, ſiue quod idem eſt, Petri Eccleſia, tum antea ſteterat, cum Lauinia, *Virgo* Lauretana, brachio inſidentem Chriſtum ſyluis extulit. Sed cur is *Italo ſanguine commixtus*? niſi ob Eccleſiam, qua ſpiritualis Italorum Pater, factus per gratiam, & Filius per Euchariſtiam. Eius verò *pura*, hoc eſt, ſine ferro *haſta* Crucẽ ſignificat, in qua *iuuenis* Chriſtus pendere debebat, vnde illi *inniti* à Virgilio fingitur, cuius etiam crucifixi effigies cum ſacra Lauretana Aede fuit aſportata. vnde idem Vates

Extinctum crudeli funere Daphnim

Hoc eſt, *laureum* ſiue *Lauretanum* Chriſtum in Ecloga canit, *Daphnim*, Eclog. 5.
inquam a δάφνη lauro, ita nuncupatum, qui & *Albanum nomen*, quod à Syluio Chriſto Albani omnes, ſiue baptizati Chriſtiani nomen ſortiantur. *primus* denique hic Syluius mortuus & in inferis degens debet ad *auras ætherεas venire*, quia Chriſtus mortalium primus reſurrexit, numquam moriturus.

4 Meſſala Coruinus ad Auguſtum ſcribens, vel quiſquis demum ille author fuerit, primam Æneæ ſtirpem *Dardanum* commemorat, qui *Erichthonium* filium genuerit, is vero *Troium*, Troius *Aſſaracum*, Aſſaracus *Capyn*, hic Capys *Anchiſem*, Anchiſes poſtremò ex Venere *Aenam*. quæ generis ſeries ex Sibyllæ verſibus perperam intellectis, tota contexta eſt. Nam quia *Iudæum*, ex quo Petri origo, varijs nominibus illa nuncuparat, vt *Dardani*, hoc eſt, Iordanei, à Iordane fluuio, vti *Erichthonij*, hoc eſt, *terræ bellatricis* viri, a χθὼν & ἔρις (nam contra Romanos, Iudaica natio rebellando prælia obſtinata geſſit) tum etiam *Troij*, quod eſt, Solimæi à metropoli Iudæorum Solyma, quæ *Troia* vocata, vti infra monſtrandum, tum & *Aſſaraci*, ob Syriam Patriam,

quæ

quæ & *Aſſyria*: proptetea *Dardanum Erichtonium*, *Troium*, atque *Aſſaracum* (Iudaicæ gentis homonymas voces) *parentibus Aeneæ* fabula accenſuit. Qui quidem *Aſſaracus* fertur, *Capyn* genuiſſe, eò quod Iudæus, ſeu Syrus populus *Cepham* Petrum crearet. *Capys* autem ſeu *Cephas* Petrus ſpiritualiter *Anchiſem* Chriſtum, tametſi parentem, vti ſupra oſtenſum, idque ex *Venere*, quia ex Lauretana Virgine ipſe Anchiſes natus, quæ à *veniendo* puta in Italiam, *Venus* nuncupata. Iam verò *Aeneæ* Anchiſe prognati, *filios ac nepotes*, ſeu regium genus, eodem prorſus errore concinnaut. Nam *Aeneas Ilum* & *Aſcanium* gignit, *Aſcanius* Romanus *Syluium* Regem atque Regum Albanorum Patrem, *caſu quodam*, vti fabulantur, *in Syluis enatum*, reuera autem è nemore Lauretæ Matronæ, prodigio mirabili, eductum, quò fuerat ante aſportatus. Is *Aeneam Syluium* creat, is deindè *Latinum Syluium*, Latino *Alba* ortus, Alba *Atys*, Aty *Capys*, Capy *Capetus*, Capeto *Tyberinus* in Albula ſubmerſus, *Agrippa* inde Tyberini filius, poſt Agrippam *Romulus Syluius* regnat, *Auentino*, fulmine ipſe ictus, regnum per manus tradit, *Procas* deinde regnat, is *Numitorem* & *Amulium* procreat, ex quo Numitore *Rhea Syluia* oritur, inclyta illa *Romuli* atque *Remi* parens. Quæ quidem Albanorum Regum, Aeneæ poſterorum ſeries, ac genealogia, iiſdem ferè vitijs (æquiuocorum & Synonymorum) ac ſuperior ſcatet. Quæ haud operoſè quiuis deprehendet, vbi ſingularum notatio vocum perſpicua fuerit. *Ilus* enim vel *Iulus*, vnde gens *Iulia*, & *Iulij*, *Aelij*, & *Auli* Romani vocabula deriuant, Aelium ſeu Iudæum exprimit ab Aelia Solyma, qui quidem in primis Aeneæ filijs rectè numeratur, quòd Iudæi ſalus ſingulariter Petro cara eſſet futura, vtpotè, cui circumciſorum præcipue demandanda cura, vnde nuſquam non Virgilij Aeneis *dilectum Aeneæ Iulum* omittit. cur autem is *Creuſa* coniugis derelictæ *filius*, infra planum erit. Sequitur *Aſcanius* Aeneæ, ſeu Petri proles, quo & Romanus, ab *Aſca*, & *Ana*, & etiam Carolus magnus, Germanorum primus Imperator certò innuitur (nam *Aſchewets* vnde *Aſcanius*, Germani vocantur) qui quod Vrbis Imperium in occidente omnino collapſum erecturus eſſet,

Liuius Dec. l.1.

Meſſala. (vnde Auguſt.

Magna ſpes altera Romæ,

Aen.12.

ab eodem Virgilio canitur. *Syluio* Chriſto modo prætermiſſo, de quo ſupradictum, *Aeneas Syluius* Laudatorem Chriſtianum ſonat, Petri quoque filium, ſicut *Latinus Syluius* Italum Chriſti cultorem, ex quo *Alba* Albanus, & *Atys* hoc eſt, πλατὺς, latus ſeu Latinus, tum *Capys Cephas*, quo Petri nomine non pauci Chriſtiani gaudent, à quo eſt *Capetus*, vocabulum Romani. Poſt *Tyberinus merſus in Albula* etiam Romanum Ciuem baptizatum deſignat, Patrem *Argiripa*, per Syncopen, *Agrippa*, quaſi Latini *Argonautæ*, quia Argo naui primi Latinorum in Latium aducti ſunt. cuius proles *Romulus Syluius* Chriſtianus Romanus, qui quod cauſa fuerit, cur *Auenionem* Papæ ſiue Patres Roma diſceſſerint, excommunicationis *fulmine ictus interijt*. Itaque eius filius, nempe in Chriſti fide *Auentinus* dicitur, vel *Aueniotinus* dilectus Romanæ Eccleſiæ filius. *Procha* dein Parochus, *Numitorem*, ſeu Numinis cultorem, per baptiſmum gignit, cuius frater per carnem, *Amulius* impoſtor à Græco, ἀιμύλος (vnde *Aemilii*, & *Aemiliani*) idololatra ſuperſtitione populo imponentem notat, qui fratrem Numitorem, ſeu verum Numen Chriſtianum colentem, per ſummum ſcelus, in toto Latio, non ſolùm *regno*, ſed etiam *vita*, & *poſteritate priuare conatus* eſt. Ex quo Numitore, ſeu numen colente

Rhea

Rhea Syluia virgo Lauretana tandem exoritur, clariſſima *Romuli* atque *Remi* Parens, vti in Romulo infra declarandum. Itaque iſtis nominibus in Sibylla lectis, aliquos Æneę filios, & nepotes Chriſtianos ſignificantibus, Genealogia myſtica, & ſpiritualis Petri contexitur, in qua licet multa deſideres, nuſquam tamen interrupta. Regum Albanorum, hoc eſt, Chriſtianorum ſucceſſio cernitur. quod ab oraculo nempe Sibyllino, Petri Progeniem acceperant, *perpetuam*, & *æternam* fore. de qua ſic Homerus

Ne ſine ſemine genus, & prorſus extinctum pereat
Dardani (Æneæ) *quem Saturnides præ omnibus dilexit liberis,*
Qui ex ſe nati ſunt, mulieribuſque mortalibus.

Omnia autem eſſe fabuloſa, quæ de Alba ſupra ante Romam conditam, & Albanis Regibus hiſtorici memorant, vel ex illo Liuij teſtimonio liquet: *Quæ ante conditam condendamue Vrbem, poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum geſtarum monumentis traduntur, ea nec affirmare, nec refellere in animo eſt.* Præterea Seruius, & Eutropius *Albam* apud Romam, quæ hodie *Albano*, Aneæ Albam eſſe negant, deinde illa certo quoque perſuadent. primùm quod Romam diu ante illos Albanos Reges, atque Albam conditam Hiſtorici etiam fateantur, vt ſupra oſtenſum. Deinde quam maxima circa Regum Albanorum tempora Scriptorum varietas, item & numerum, quæ fabulam arguunt. quatuordecim Reges ab Aenea ad Numitorem auum Romuli enumerat Liuius, tredecim Ouidius in faſtis, duodecim idem in Metamorphoſi, nouem Dionyſius, ſeptem Aurelius Victor, quatuordecim ergo ad ſeptem redacti. præterea fabuloſus Aeneas Regum Albanorum parens, vt infra oſtendetur, ſicut fabuloſa Troia, fabuloſum oraculum Aeneam inſtruens de loco ſiue ſede Vrbis & fabuloſa ſus, triginta fætus vno partu enixa. Mitto cætera plurima, nam fabulæ licet eruditæ ſenſum explanatum habes. ſed quæ infra præterea dicenda, fabulam non veram hiſtoriam eſſe hos Albanos Reges, atque ciuitatem, niſi in myſterio ſeu arcano ſenſu, planè coarguent. Quamobrem de *Alba* & *Albanis* ſatis, nam cur illa ciuitas cum Romana tandem conflata dicatur, in Romuli geſtis infra aperiendum. Nunc me Troia ad ſe vocat, quò hæc de Albanis, & Aenea Petro magis confirmentur.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

Per *Ilium*, ſeu *Troiam*, ſacram *Solymæ* vrbem à priſcis deſcribi, *Æliam* quaſi *Ilium*, quoque nuncupatam.

TRoiam modò Hieroſolymam eſſe, quis pertinacius in dubium vocet, cû *Aeneam* Petrum fateri cogatur? Sed nec minus illa perſuadent: primùm Etymon nominis, *Troia* enim, quaſi *triplex*, ſeu ter *extruenda*. Nam tametſi incertum, quo Conditore primum ea ſteterit, alijs alia ſentientibus, poſt excidium tamen ſub Babilonijs, & Annos ſeptuaginta captiuitatis Iudaicæ exactos, à *Nehemia* ſub Rege Perſarum iterum excitatam conſtat. Et ſub Veſpaſiano à Tito Filio, rurſum funditus euerſa, aliam ſui inſtaurationem (pro modo amplitudinis priſtinæ, & in priſtinis ſuis fundamentis) & tertiam ædificationem ab Antichriſto Iudæorum Meſſia nunc denique

nique expectat. Siquidem in Apocalypſi, ſub tyrannide illius, *Ciuitas magna* Hieruſalem appellatur, in cuius plateis, gemina Dei Prophetarum corpora, à bellua illa interempta iacere inhumata oportet. Itaque *Troiani* hæc *nominis* ratio, quam Horatius in Odis apertè confirmat, dum Romanos monet, vt hanc vrbem reparare caueant, quæ ſi iuxta oraculum Phœbi, tertiùm extruatur, ter ſit excindenda. Nam ſic apud eum vaticinans Iuno inducitur:

Apoc. 11.

Sed bellicoſis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii
Rebuſque fidentes, auita
Tecta velint reparare Troiæ.
Ter ſi reſurgat murus aheneus
Authore Phœbo, ter pereat meis
Excisus Argiuis.

Quo quidem faridico carmine, Iuliani Cæſaris (vulgò Apoſtatæ) conſiliũ demens, & impium de Solyma inſtauranda notat, quod fruſtra & infauſto alite, ab eo ſuſceptum. Hæc igitur omnia pro *Troia Solymæa* faciunt, non *Helleſpontica*. Et quoniam in Iliade, ac alias ſæpius Ἴλιος ἱρή, ſacrum Ilium *Sacra Ciuitas*, *Diuum domus*, cum *Arce ſacra* ob templum Salomonis in Arce Sionis conſtructum, *Troia* vocitatur, quis dubitet hoc nomen ſacratæ Solymæ, & in ſacris paginis *Ciuitati ſanctæ* nominatæ, ſolum conuenire, non autem profanæ, neſcio cui, vrbeculæ, cui nec vllo modo etiam fabuloſa adaptari queunt? Iam *Troiæ*, atque *Troianorum* Synonymæ voces, non in aliã vrbem, atque ciues, quam Solymæ, cadunt. Nam *Ilium* imprimis *Aeliam* illam ciuitatem denotat, ab *Aelio Cæſare* ita nuncupatam. A qua Metropoli, Iudæa *Aulis*, quaſi *Aelis* vocatur, *in qua* poſt ſubactam Galilæam, atq. Samariam, de Solyma euertenda, *Europea gentes*, Ioſepho teſte, *coniurarunt*. In hac quoque Aulide, vera *Iphigenia*, ſeu Iephtegenia, hoc eſt, Iephte filia, *virgo* nubilis, vt hoſtia *cadenda*, atque *immolanda*, in *ceruam* ideo *commutata* fingitur, quod cum ſodalibus paulò ante mortem *in montibus*, vri cetna *errans*, *virginitatem per bimeſtre luxerit*. Huic demum Aulidi, ſeu Aelidi terræ, ſacræ litteræ cum Chronologis fauent, dum (quod ſanè mirum) *duplici Iphigenia*, ſiue in Iudæa, ſeu Peloponneſo, vnum atque idem tempus ſtatuere. *Pergama* modò eadem Troia dicta, quod vocabulum πυργὸς, *turritam ciuitatem* ſonat, propriè Solymæ conuenit. De cuius turribus illud Ioſephi encomium extat: *Turris Hippicos, & iuxta duæ, quas Herodes* Rex *in antiqua muro ædificauerat, magnitudine, ſiue pulchritudine, ac firmitate, vniuerſis, quæ toto orbe eſſent, turribus præſtabant*. Noſtrum porrò Ilium, ſeu Aelia Solyma, ob innumera mala, & calamitates ſuorum ciuium, *malorum Ilias*, ſeu *Aelias*, iuxta prouerbium, non fabuloſè, ſed verè vocatur. Ad hanc quoque noſtram maioris Aſiæ, non minoris, *Troiam*, *Sigæum* pertinet, & *Sigæa tellus*, hoc eſt *Sionis* γῆ, ſeu terra Sionis, & *Scea*, Sichæ, ſeu Sigææ *portæ*, & *Ida* Iuda, & *Idæi*, ſeu Iudæi *montes*, quos vulgò *Iudææ montana* agnominant, & *Simois* Petri Simonis piſcatoris lacus, & *Iardani fluenta*, de quibus Homerus, & *Salamis* Solyma, *Teucri*, ſeu *Troiani* appellata *ciuitas*. Ad hanc quoque *Phrygii*, ſeu *Phrugii* ſpectant, à *frugibus* dicti, quibus illa terra, Iudæis olim promiſſa, abundabat. huius populi *Dardani*, atque *Dardanidæ*, hoc eſt *Iordanidæ*, à Iordane fluuio vix deflexa voce, qui quidem

dem *Dardanus* cum *Iaſium*, hoc eſt *Ieſum fratrem occidiſſe fingatur*. *Iaſiũ*, inquam, de quo Virgilus Romanum genus, hoc eſt, Chriſtianum ait propagatum:

Iaſiuſque Pater, genus à quo Principe noſtrum, Aeneid. 3.

quis nam niſi demens ad Helleſpontum, *Dardanidas* releget, quos *Ieſus*, ſeu *Iaſius frater*, & *Iordanis* fluuius ſibi vendicarunt? His accedunt *Teucri*, quorum Patria *Salamis*, tantùm non Solyma, vti modo dictum. *Vrbem* autem *Salamina* apud Syros etiã priſci poſuere. Vox aute *Teucri* à Tau & Xῥισ. Chriſtianum Sacerdotem ſonat, cuius pileolus *Tau* ſeu crucis *cornibus* ſolet inſigniri, qui quidem *Teucri Troianis permixti*, vti fabula tradit, poſterorum nomen obtinuerunt. *Danai* ad extremum ab Danao Rege, hoc eſt, Iordaneo Chriſto, per Syncopen dicti, ad eoſdem Iudæos, non Græcos quoque referendi, quòd *Troianas opes, ſiue* Solymaas, *& lamentabile Iudea Regnum* aut ſuis criminibus aduocantes hoſtem, *eruerint*, aut quod cum Romanis plurimi Syrorum contra Hieroſolymam, & ſuos gentiles, ſocia arma iunxerint. Iudæorum autem vulgatæ fraudes, in commercijs præſertim, de *Danum dolis*, communi locum prouerbio dedere. errant igitur veteres, qui Danaos Græcos ſolos putauere, nam magis propriè Iudæi dicendi à Iordane fluuio, quaſi Iordanæi, & per ſyncopam, *Danai*. Hinc *Danaus Beli filius*, & *Aegypti frater*, Iudæus cenſendus, non Græcus, qui quod Babilonijs in captiuitate maioribus ortus, *Belo* ſeu *Babelo* prognatus fingitur, & *Aegypti frater*, quia in Aegypto ſub Pharaonibus diutiſſime vixit, Aegyptijs permixtus. Cuius Danai *filia Danaides*, ſeu *Belides* dictæ, quinquaginta Aegypti generos præter vnum *Linum*, vna & eadem nocte necaſſe dicuntur, eò quod aquæ maris rubri, filiæ Danai ſeu Iordanis (nam Iordanis in mare rubrum per occultos & ſubterraneos meatus influens illud quaſi generat) Aegyptios plurimos vna nocte merſerunt, atque extinxerunt, præter vnum *Linum*, puta *Iſraelinum* Ducem ac Populum, qui diuinitus incolumis euaſit. ob quod quaſi facinus, *Belides in Inferis Dolium Danum* aqua futili implere fabula commenta eſt, quod quidem dolium extremi Iordanis, in lacu Aſphaltite, ingens vorago eſt, quam *Danai filia*, ſeu Iordanis aquæ *in Inferis*, hoc eſt, ſubterraneis locis aſſiduè currentes, explere non poſſunt, quod in mare rubrum continuè effundantur. *Danaum* enim ſeu *Iordanem* eo influere præter ceteros Maro in Eridano (qui eſt Iordanis, quaſi *Ieridanus*) ita atteſtatur:

Et gemina auratus Taurino cornua vultu Georg. 3.
Eridanus, quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum, violentior influit amnis.

Quis enim *Padum* Italiæ flumen in *mare rubrum*, ſiue *purpureum* effluere aſſerat, à quo toto cęlo diſtat? occaſio autem erroris, cur Padus ab antiquis Eridanus creditus, à Phaëtontis fabula petenda eſt, de qua non hic locus. Tandem à *Iordane* ſeu *Danao* fluuio, Virgo Chriſti Mater, quod Iudæa eſſet origine futura, *Danae*, quaſi *Iordanea* appellata fuit; quæ à Ioue ſeu *Ieoua* filio per aureum imbrem Spiritus Sancti, quem cœli ſtillarunt, in turri ſeu loco ſecreto, grauida effecta eſt. Verum de hoc quoque aliàs, Troiam redeamus. Quam *Neptunus conditor* Hieroſolymam eſſe præterea clamat. Hanc enim Rex Cyrus, vt eſt ſacris litteris proditum, Spiritus Sancti afflatu (qui Eſd. 1. c. 1. & 2. c. 2.
idem Neptunus, quaſi Pneptunus, à Πνέω ſpiro, vt ſecundo libro nobis de-

monſtrandum) poſt excidium primum inſtaurari iuſſit, & eius Succeſſor per Nehemiam legatum perfecit, vnde *Neptunia Troia*, quaſi Spiritus Sancti
Metam. lib. 11. opus, appellata. Quod verò docta fabula enarrat, *Apollinem*, & *Neptunum* Deos in homines conuerſos, æſtimatis operis illam ædificaſſe, rem quoque de Solymæa Troia conficiunt, non Helleſpontica. vbi enim Apollo Chriſtus, Dæmonem *perdens* ſiue *exterminans* (vti nomen Ἀπολλύων præfert & *intonſus* dictus, quia Nazaræus, cuius ſectæ homines vulgò comam alebant) vbi inquam, *Apollo*, in hominem mutatus; ſiue incarnatus, Eccleſiam, Ciuitatem ſuam ſpiritualẽ condidit, niſi in hac Troia? vbi Deus Neptunus, Deus Spiritus Sanctus, de Cęlo ad homines lapſus, & translatus, eidem Eccleſiæ inchoandæ, operam quoque ſuam nauauit, niſi in hac Troia? Quod ſi iuxta fabulam, ad Troianam Vrbem. *Dij immortales non ſolùm inter ſe, ſed etiam cum hominibus dimicant, immo vulnerantur, & ſanguinem fundunt*, vbi id peractum, niſi in hac Troia, in qua Chriſtus Deus à Deo Patre Æterno percuſſus atque ſauciatus, in quo idem Deus ab hominibus paſſus, læſus & mortuus? Iam Troiani Reges *Dardanus*, *Erichthonius*, *Troius*, *Ilus*, *Aſſaracus*, *Laomedon*, *Priamus* non alia, quàm Iudæi populi, appellatiua ſunt nomina. de Dardano, Erichthonio, Troio, Ilo, Aſſaraco; ſupra explicatum, *Laomedon* verò *populorum Doctorem* ſonat, à Græcis vocibus λαὸς & μέδω, quo nomine Hebræi ob legem ſibi diuinitus datam, ſemper gloriati. *Priamus* autem Troiæ exitio, quam ſceptro clarior, à Græco Πριάτος, ſignificat *redemptum*, eò quòd Iudæus in Solymæ caſu ſub Veſpaſiano, Chriſti ſanguine pridem iam *redemptus* eſſet. Age Troiæ bellum, obſidium, & ruinę, quid niſi prælia apud Solymos gerenda infauſto euentu, & cum Vrbis clade, & conflagratione, & ciuium exitio, atque ſeruitute olim præcinebant? at
Aeneid. 1. quæ belli cauſa? non vna profertur. remotior quidem, *Iudicium Paridis*, in quo ſpretæ Palladis & Iunonis forma, ſed hæ proximiores: *Helena diuina mulier* (nam Iouis filia) ſpecie incredibili, Menelao per eiuſdem nominis
Metam lib. 11. Meſſall. in lib. ad Auguſt. quoque Paridem erepta, *Aurum Apollini & Neptuno negatum*, qui Vrbe condenda operam æſtimarant, denique *Herculis repulſa aut contumelia*, dum *Vrbem* illam *hoſpes inuiſeret, & diuino ſemine cretos* ſeu creatos *equos repeteret*. Quibus aptiſſimè belli Solijmæi fontes recluduntur: infame ſiquidem *Iudicium Paridis* (Adę *Paridiſsi*) quo contempta *Pallas*, Sapientia Æterna, & *Iuno* filia mens *Iéoua* parentis, vti infra monſtrandum, præ *Venere* Ena, cui pulchritudinis maioris Index, ſed diſcordiæ Deum inter et homines materiam pomum, quaſi adiudicatum, doctæ fabulæ finxerunt, hoc inquam, *iudicium Paridis*, vt malorum omnium, ſic Troianę cladis, cauſa remotior. at *Helena*, hoc eſt, *vna Diuinitas* ab *El*, hebraicè, Deo, atque *vnè* vno, per Chriſti mortem erepta Iudæo (is eſt *Menelaus* Lunaris Populus à Μήνη & λαὸς, quod Paſchate ſuo celebrando Lunarem curſum Iudæus obſeruet) hæc, inquam; *Helena* ſiue Diuinitas, quæ omne creatum, ſua admirabili, atque infinita pulchritudine vincit; quam *Paris*, hoc eſt *Phariſæus* illata nece, Lunari Populo ſuo eripuit, propinquior Vrbis exitij cauſa reputanda eſt, vti Apollo Chriſtus, & Neptunus Spiritus, Eccleſiæ Iudaicæ primi conditores, auro charitatis (quod erat merces operarum) fraudati: & eiuſdem Chriſti Herculis, ſeu clari Herois iniuriæ inultæ, dum Solymam in propria perſona inuiſeret, & poſt mortem illa cœleſtes equos Apoſtolos cuſtodia incluſos, non modo non redderet, ſed etiam dirè trucidaret. hinc enim

Ilia-

illæ Iliadū lachrymę, terræ Æliæ vaſtitas, Troia Solymea capta & incēſa, *Heſione* Dea; *Heſu* ſiue *Ieſu* Eccleſia, Iudæis ablata, *Telamoni* Italiæ monarchę, Tito, conceſſa eſt. ob quam tamen, ab eodem, vt potè infideli, non optimè acceptam, alia quoque perſecutionum bella enata ſunt. hæ ergò Troiani, ſiue Solymæi incendij quaſi faces fuerunt. At qui obſedere? cum Romanis & Auxiliaribus Syrorum copijs, Achaia & Gręcia. nam teſte Ioſepho, qui eo bello Ducem ſtrenuum agebat: *Veſpaſianus protinus ex Achaia, vbi cum Nerone fuerat, Titum quidem filium ſuum mittit Alexandriam, vt inde quartam, itemque decimam Legiones moueret Ipſe verò Veſpaſianus ad Helleſpontum terręno itinere in Syriam peruenit, ibique* Romanas *vires, multaque à vicinis Regibus auxilia* (aduerſus Iudæos & Solymæ Vrbem) *congregauit*. Quòd igitur ad Helleſpontum pro Solymæ bello exſcenſurum Romani exercitus Imperatorem, in Sibylla legiſſent, locum exſcenſionis in Aſia minore, *Troiam* vocauerunt, ibi Solymam tati, & hinc *de claſſe Græcorum ad Troiam appulſa*, error fabulæ manat. Vbi ergo (inquies) ſi Troianum bellum Solymæum fuit, *Neronis, Veſpaſiani, & Titi* Imperatorum præcipua nomina? vbi item *Italorum militum* ſub his bellantium, in tota Iliade expreſſa inuenias? Minimùm enim verò in hoc laboramus, cum *Nireus, Medon, Aſius, Xanthus, Scamander, Tydides, Agamemnon, Telamon, Tlepolemus, Sthenelus, Euryalus, Ithacides, Aetion* (ſi ſingulorum Etymologiam inſpicias) ſtatim propoſitæ quæſtioni occurrant. ſiquidem *Nireus* Homericus *Neronem* Cæſarem ſimili voce refert, quem poſt Achillem *pulcherrimum* idem Author *nominat*, ob egregias, puta, ingenij dotes, quibus ille præditus, ſed ob delitias, quibus tandem effœminatus, *imbellem*, & *paucis copijs comitatum*, quia vix vnquam ad bellum egręſſus. Idem quoque *Medon* hoc eſt Imperator, à verbo Μέδω, ideò cæſus ad Troiam fingitur, quia tempore belli Iudaici apud Romam Nero interfectus. Iam *Veſpaſianus* eiuſdem in Imperio ſucceſſor, per Syncopam *Aſius* ab eodem Scriptore fabuloſo dictus, nec non *Irtacides*, quaſi *Aethacides* ab Ἀετὸς Aquila Imperij Symbolo, & *Princeps virorum*. Idem quoque Xanthus, ξανθὸς ideſt *Flauus*, quod Veſpaſiano nomen *Flauij* foret, vt potè ex illuſtri *Flauiorum* genere. Quod autem Sybilla Flauij Iudææ vaſtatoris nomen, cognatum *Flauo* & *fluuio* fore prædixerat, *Xanthum* ideò Troiæ *Fluuium* dixere, & quod iuſſu Neronis (quem *Nereum* putarunt) Iudæam illam vſque ad Solymam eſſet vaſtaturus, ideò *Nereum* ſeu *Neptunum* ſuo Flauio, quaſi fluuio quodam, ad mænia Troiæ inundaſſe ferunt, et terræ Aeliæ fruges perdidiſſe, iuxta illud Ouidij in Metamorphoſi

Non impune feres, Rector *maris inquit, & omnes*
Inclinauit aquas ad auara littora Troiæ,
Inque freti formam terras conuertit, opeſque
Abſtulit Agricolis, *& fluctibus obruit agros.*

Eumdem quoque *Flauium*, ſimili ratione *Scamandrum* appellarunt, *Latum*, ſeu *Latinum hominem* ab Hębręo *Scamen* atque Gręco ἀνδρὸς. Iam verò *Titum* eiuſdem filium clare per *Tytidem*, ſeu *Tydidem* (nam τ & δ litterę equipollent) Gręci expreſſerunt, quaſi *Titorum ſtirpe progenitum*, quem ob bonitatem Patre *meliorem*, & *ope* Palladis *ſuperis pare* Horatius appellat, quod non niſi diuina ope, et ſuperno auxilio (vti ipſe Titus apud Ioſephum hiſtoricum fatetur) Solymam Troiam valuit expugnare. Is eſt quoque *Agamemnon*

De bello Iud. l.3.c.1

Il. rapſ. 2.

Ib.

Ib.

Ib.

Metam. Li

De bel. Iud. l.7.c.16.

memnō Princeps populorum ab Homero, et alijs toties decantatus, qui *virum memorem dilectionis* ſonat, (nam ἀγαπῶ chatitas, & μέμνημαι recordor) eò quod *humani generis delitia* ille vocitatus, diem omnem amiſſum putaret, quo benefacere cuipiam omiſiſſet. Idem præterea *Telamon*, quaſi *Italamon*, Italiæ monarcha, vel a *Tala*, & *Mona*, vti in Erymologijs ſupra videre eſt, quia in Imperio Patri ſucceſſerat, quem ſupra diximus, *Heſione*. Dea, diuina *IESV* Eccleſia, Iudaico populo erepta, potitum, quod Troiæ, ſeu Solymæ, *omnium primus*, id eſt, *Princeps murum conſcendiſſet*. *Tlepolemus* inſuper, *Sthenelus*, *Euryalus*, *Ithacides*, *Aetion*, Italorum ad Troiam pugnantium ſunt nomina. *Tlepolemus* ſiquidem *Italopolemus*; Italus bellator, nam πόλεμος bellum, *Sthenelus* autem (quem vt *impauidum*, & *pugnæ ſcientem* Horatius laudat) *fortem* ſeu Romanum *populum* in memoriam reducit, a σθένος & λαός. nam græcum ῥώμη robur ſignificat. quid porro *Euryalus*, niſi Εὐρὺς Ἰταλὸς latus ſeu latinus? *Ætion* ad extremum, atque *Ithacides*, nonne ab ἀετὸς *Aquila* Romana, vocabula deducunt? Hi igitur fuerunt Troiæ bellatores, quamuis externorum Græci ferè æmuli, ad ſuam Græciam cuncta deriuarint, ne quid Italiæ, in communi excidio Troiæ, laudis decerperet, quę primas tenebat. Quid plura? vel ex Sibylla Cumana colliges, Troiam Solymam eſſe, quæ poſt Chriſtiortum hæc futura canit:

Alter erit iam Tiphys, & altera quæ vehat Argo
Ecl,4. *Delectos Heroas; erunt etiam altera bella,*
Atque iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Doceat ergo, quiſquis aduerſatur, quando à Chriſto nato illa *altera* ad Troiam Helleſponticam *bella* geſta fuerint; & *quo ſub Achille*? Atqui poſt *progeniem* (Chriſtū) celo *alto demiſſam*, *altera* Romanorum ad Solymos *bella* extiterunt, cum Aſſyriorum prima præceſſerint. Nabuchodonoſor in his *Achilles primus*, at in illis *alter* ipſe Chriſtus, ad *Troiam* Solymæam *miſſus*, verus, inquam, *Achilles*, quia ἄχος ἰλίου *dolor Ilij*, ſeu *Troiæ*, ob mortem eiuſdem meritò ſupremum excidium perpeſſæ. Sed & Dio Chryſoſtomus nec recens, nec ignobilis Scriptor de *Troia numquam capta* Librum compoſuit, illa nempè Troia, quæ ad Helleſpontum ſita, ne quiſpiam tanquam nouitium inuentum meum hoc repudiet, mutato nomine de Hieroſolyma fabulam Troiæ enarrari, quæ Ælia, quaſi Ilium vocata. Hæc igitur meridie clariùs hactenus Solymam *Troiam* eſſe demonſtrant, & ad quemuis durum frangendum ſenſum oppidò ſufficiunt. Sed quoniam multorum Scriptorum, atque ſæculorum inſita opinio aduerſans, ægrè & nonniſi magna vi rationum euelli conſueuit, ſummatim & breuiter adhuc vniuerſa, quæ *Ilias* Homeri, aliaque ſiue fabuloſa, ſiue hiſtorica, de Troia enarrant, cum Aeneæ nauigatione, rebuſque in Latio geſtis, ad Solymam & Petrum referre ſtudebimus, illo operæ & olei pretio (niſi fallor) quod hæc ad Romanæ Eccleſiæ decus, & Vrbis ſplendorem, & ad veros eius, tum ſpirituales, tum temporales Patres agnoſcendos, & Annales hoſce magis illuſtrandos, non parum conducent.

C A-

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

1 Tota *Ilias* Homeri, & *fabula de Troiano bello*, ordine temporis de Solyma narrantur.

2 *Iliados* fabulis Euangelium Chriſti, vitam, atque mortem, & quæ hanc ſecuta, ſummatim exponi.

1 INGENS opus aggredimur, totam Iliadem, cum fabulis de Troiano bello, quaſi in anguſta nuce incluſuri. ſed tamen audendum, quando id Romanæ rei magnitudo, & gloria poſtulat. Primùm igitur obſeruandum, Poëtas & hiſtoricos veteres, *duplex excidium Troiæ* confundendo, non paruas Solymeæ hiſtoriæ tenebras offundere, dum caſum vrbis duplicem, ſub Chaldæis, nec non ſub Romanis, inter ſe permiſcent. Quamquam eis gratia habenda, quòd geminam illam vrbis ruinam minimè ſiluerint, vti ex illo Ouidij liquet:

Bis periura capit ſuperata mœnia Troia

Item Horatij

Troia renaſcens alite lugubri
Fortuna triſti clade iterabitur;
Ducente victrices catervas
Coniuge me Iouis & ſorore.

Hoc autem quoque non ineptum diſcrimen, quod primam vrbis euerſionem ſub *Laomedonte*, ſub *Priamo* alteram poſuere, eò quod Iudæus ſub Babylonijs *Laomedon* populorum doctor, nondum autem redemptus, id eſt, *Priamus* eſſet, vti ſupradictum. Ne autem rerum confuſio, narrationi quidquam officiat, hunc ordinem ſequemur, vt primùm exequamur ea, quæ Iudæorum aduerſus Romanos rebellionem præcedunt, deinde quæ eam, ad vſque ſupremum Solymæ Troiæ, atque gentis exitium, ſecuta. quæ quidem omnia fabuloſè, atque nullo ordine docta *Ilias* recenſet. Troiani verò belli Scriptores altiſſimè hiſtoriam eiuſdem, & ab ipſis mundi primordijs repetunt. A *Paridis*, puta *Paradiſæi Ada* Patris Pomo, omnis diſcordiæ, & omnium malorum, atque adeo geminæ Solymeæ cladis materia & ſemine. hac etiam (vti arbitror) de cauſa, quod *pomum* illud *Veneri* Euæ *adiudicatum* (vti ſupra diximus) occaſio extitit, cur *Helenam* (Diuinitatem nempè incarnatam) eadem *Troia* Solymea *acceperit*. nam poſt illud malum, mali omnis cauſam, infeliciter ab Eua decerptum, Incarnandus Chriſtus *in Geneſi promittitur*. vnde fabula de promiſſa Helena in certamine Dearum exordium cepit. Huic deinde Troiano bello, *Iphigeniæ*, ſeu generis aut filiæ Iephtæ ſacrificium attexunt, quod in *Aelide* Terra (quam *Aulidem* vocant) contigiſſet, cuius Troia noſtra metropolis, atque belli gratia in eadem geſti, ſiue ob proſperum prælij ſucceſſum, quem *ventum fauentem* interpretati ſunt. Quamquam non viderint, alterā hanc *Iphigeniam* eſſe ab ea, quā *Agamemnonis* ſeu Titi *prolem* eſſe dixere, & *in Tauricam tranſlatam*, hæc enim Europa ſeu Italia putanda eſt, & *Iapheti*, non Iephtæ *filia*, vnde nomen hauſit. ideoque Titi *Agamemnonis ſoboles*, quod is Imperator Europæ atque Latij Pater (vt Monarcha) eſſet. altiùs igitur hiſce repetitis, ad *Prophetarum* Iudeorum tempora, & oracula de-

ſcendunt, *qui de Troia* Solimæ *caſu cecinere*. Et quia Chriſtus in his princeps fuit, *Helenum*, hoc eſt, *vnum Deum*, tamquam inſigniorem vatem commemorant, quem & *Priamidem* ob originem Iudęam, & *Graias per vrbes* (ob Eccleſiam Græcam) *regnaſſe* dixerunt. cæteros autem prophetarum, nominibus *Panthus, Calchantis Tireſia, Caſſandra* aptè inſigniere, ex vtroque ſexu, quòd fœminæ iuxta atque mares, vaticinandi dono claruerint. Vnde *Tireſias*, qui *habreum*, ſiue *Abrahaum* vocabulo refert, à *Thare*, Patre Abrahami deducto, mas & fęmina fingitur, & cœcus fuiſſe; quia quem Chriſtum pęcinebat olim Abrahæus ſiue *Tbareſius Vates*, non viderit. eſt autem *Panthus vir totus diuinus*. *Caſſandra hominem vatem* ſonat ab ἀνδρὸς & *Coſen*, quod *virum vatem* hębraicè ſignificat, & *Calchas æreum*, ob immutabilia, & *area diuina* decreta, ſiue oracula, quæ *adamantina*, ob infallibilitatem, & *in Inferis ſcripta* commenti ſunt, ob iudiciorum Dei in cauſis ſuis obſcuritatem, ſic enim de fatis ſeu vaticinijs (quę quia *effata* prophetarum ore, *fata* nominantur) Venerem apud Ouidium parens alloquitur:

Sola inſuperabile fatum,
Nata, mouere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta Trium, cernes illic molimine vaſto,
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro.
Quæ neque concuſſum cæli, neque fulminis iram,
Nec metuunt vllas tuta, ac æterna ruinas,
Inuenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis.

ſed vt ad *Prophetas* fatorum pręcones modò reuertamur, *Caſſandram* poetæ *in vincula conijciunt*, et veluti *furioſam ſpernunt*, ob liberiora ſua vaticinia de Troiæ ruina, quia id Prophetis, vti Ieremiæ, alijſque contigit, qui de Solymæ excidio oracula fudere, vnde Dares Phrygius,

Fauiſſent agmina Vatis
Imperio, motas reuerentia Principis iras
Obruit, indigniſque datur Caſſandra Catenis.

Et infra.

Suſpiria vatis, anhelas
Excuſat furias, celereſque ad iurgia voces,
Et vitio capitis ſolitos ſæuire tumultus,

l. 5. debello Troiau.

2 Poſt *vaticinia* autem *de Solymæ clade*; Chriſti vita, et res geſtę Euangelio deſcripta, ordine ſequuntur, cuius poetica; ſiue fabuloſa illa ſunt nomina: *Hercules, Helenus; Merion, Diomedes, Anchiſes, Achilles, Chryſis, Mars,* ſeu *Mauors, Mercurius, Phœbus; Apollo, Iaſon, & Iaſius*, quæ duo poſtrema veneranda *Ieſu* ſunt nomina: Diuinitatis autem eius vocabula *Diana, Iuno, Minerua, Pallas,* & *Helena*. Spiritus Sancti: *Neptunus, Pyrrhus*, ſeu *Neoptolemus, Vulcanus*, & *Nereus*: Matris Chriſti; *Alcmena, Maia, Venus, Thetis, & Danae*. Eccleſiæ: *Heſione, Berecynthia, Cybele*. Apoſtolorum, *equi diuino*, aut *cæleſti ſemine procreati*. Petri *Aeneas, Capys, Patroclus, Glaucus,* & *Vlyſſes*. Pauli: *Pollux, Hector, Aiax,* & *Antenor*. Ioannis: *Anius*. Iacobi: *Panthus*, atque *Aſtianax*. Stephani: *Protheſilaus*, & *Aiax Locrenſis*. Lucæ, *Caſtor*. Iudæi, *Priamus, Menelaus, Deiphobus, Dardanus*, &c. at Iudææ gentis: *Sarpedon, Hecuba, Polixena, Andromache*. Denique Phariſæi *Paris*, et ſic de cęteris, quorum omnium ratio,

tio, vel ſupra reddita, vel inſra reddenda. Ideò autem de Chriſto in Iliade agitur, quod Troiani, hoc eſt, Solymæi belli pars maxima fuerit, ob ſpiritualia puta certamina cum Iudæis obſtinatis geſta ad *Aeliam* Solymam; quodque etiam ob ſuum ſanguinem indigniſſimè ab eis profuſum, Romanas acies cum Græcis coniunctas, ad delendam Vrbem euocarit: Igitur Chriſtum Incarnatum per *primum Helenæ raptum ab Hercule*, Iliados fabulæ expreſſerunt, quando Chriſtus Hercules, ideſt, Heros magnus ab *Hera*, et *Cala*, *Helenam* vnam Diuinitatem, in vtero Virginis *ſibi fecit ſponſam*, atque *vendicauit*. Alter autem raptus (nam *triplicem* memorant) factus à *Menelao*, ſeu Iudæo (qui & *Deiphobus*, hoc eſt *Deum timens*, puta ſeruiliter, quemadmodum Iudæus) in Chriſti natali, tunc enim *Helena* vna Diuinitas *illi* quoque *data*. Tertius verò *Paridis* Phariſæi fuit, cum per Chriſti mortem, eamdem *Helenam*, *Menelao*, lunari Iudæo, in lunari, ſeu Paſchali feſto *eripuit*. Ob quod crimen Paridis, et celebrem raptum, non ſolùm Græcia, ſed et tota Aſia, et *Europa commota*, ad *arma concurrit*, et contra *Aeliam* (Poetarum Ilium) in *Aulide*, ſeu *Aelide* Terra *coniurauit*. Qui quidem *Paris*, ſiue Phariſæus populi Iudaici *Paſtor*, crebriùs iure merito *adulter* appellatur, quòd Eccleſiam, et gratiam Chriſti, veram ſuam Sponſam, Synagogæ, et Moyſis legi malè poſtpoſuit. Neque verò ſolo illo Helenę ab Alcide raptu, ſed et alijs fabulis æque ingenioſis, eumdem Chriſtum prodigio conceptum, atque incarnatum vates adumbrarunt. vti *per Iouis in Idam deſcenſum*, hoc *eſt*, in Iudæam. *Achillis* præterea *corpus* fingunt à *Thetide matre* (hæc eſt Virgo parens, Oceani, hoc eſt, Ioachini filia, et *Thetis* dicta, quaſi *Deum creans*, à θεὸς, & κτίζω) *Stygio amne tinctum*, & *inuulnerabile*, propterea effectum, eaque dumtaxat parte *paſſibile*, qua Thetis mater illud tenuiſſet, hoc eſt, concepiſſet. quo quidem figmento duplicem in Chriſto naturam, humanã nempè paſſibilem, et Diuinam inuulnerabilem, ſcitè docuerunt; de quo Myſterio eadem ad Achillem Thetis, apud Statium Poëtam, Il. rap. 8.

Si te Stygis amne ſeuero
Armaui, totumque vtinam?

Neque enim grandi myſterio vacat, *Amnis ille Stygius*; Nam non ante Chriſtus iuxta humanitatem reſurgendo factus immortalis, et impaſſibilis, quam *Stygio* quaſi *amne tinctus*, hoc eſt, ab inferis redux *effectus eſt*, tametſi antea quoque inuiolabilis eius eſſet Diuinitas, ob quam ſolam fingunt *Paridis*, ſiue Phariſæi *telum diuinitus regi debuiſſe*, vt diuinum Chriſti corpus penetraret, iuxta id Maronis;

Dardana qui Paridis direxti tela, manuſque
Corpus in Aeacidæ. Aen.

Eamdem quoque Chriſti Diuinitatem per *ſcutum*, et *arma Achillis*, *eiuſdem Thetis prece*, et rogatu, *à Vulcano Patre fabrefacta* docent. per *Vulcanum* enim Deum ignis, Spiritum Sanctum ſignificant, cuius opera Chriſtus conceptus, et ſcuto, et armis prorſus admirandę, et inuulnerabilis Diuinitatis, quaſi cataphractus in Mundum proceſſit. Itaque nemo otioſa putet, quę *his armis cælata vates deſcripſerunt*, vti Mundi Geneſim, et cętera plurima, quæ Achillis Chriſti Diuina opera aptè repreſentant. Eiuſdem porrò Chriſti patriam, et genus, per *Achillem Scyrium*, hoc eſt, Syrum oſtendunt, et per *Aeacidem*, quaſi *Ioachidem* ab Auo Ioachim, genus trahere indicant, et per *Pelidem* à *Peleo*, hoc eſt, ſene Patre, nimirum Ioſepho Patre putatiuo, à Græ-

co Παλαιὸς, quod *Senex* ille ante ſacras nuptias cum Thetide Matre, vel eſſet futurus, vel certè pingendus. De his autem Diuinis nuptijs *Pelei*, ſeu *ſenis Ioſephi*, cum Thetide Deum procreante, illud Catulli epithalamium extat:

De nuptijs Pelei, & Thetid.

Cum Thetis humanos non deſpexit Hymenæos,
O nimis optato ſæclorum tempore nati
Heroes ſaluete, Deum genus, ò bona mater!
Vos ego ſæpe meo, vos carmine compellabo,
Teque adeò eximiæ tædis felicibus aucte
Æmathiæ columen Peleu.

Et infra

O decus eximium magnis virtutibus augens
Æmathiæ columen Peleu, elariſsime nato
Nulla domus tales vmquam contexit amores,
Nullus amor tali coniunxit fœdere amantes,
Qualis adeſt Thetidi, qualis concordia Peleo.
Naſcetur vobis expers terroris Achilles.

Et quæ quæ ſequuntur. vbi vides vatem per voces (*aucti, & augentis*) ad Ioſephi nomen alludere, quod *adauctum* ſonat. Caſtitatem etiam harum nuptiarum ijdem Poetæ per *Auroram, matrem ſolis, linquentem*, ſeu non tangentem *cubile Tithonis, mariti Senis* declararunt, namque ita Virgilius:

Aen. 4.

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Per Tithonem, *Tectonem*, *fabrum* Ioſeph innuentes, ætate, vel moribus maturum, & ſenem. quem etiam *Chironis* nomine appellarunt, quaſi *manualiter* viri operantis, à χεὶρ manu. *Cui tanquam præceptori, & educatori Achillem* Homerus *educandum tradit*. quem quidem Chironem *ſemiuirum, & geminum*, ſeu duplici natura conſtantem Ouidius facit, quod Chriſti parentem, in quo gemina natura, duplicis naturæ quoque eſſe crederet: vnde ille eiuſdem de Chirone Chriſtum educante verſus.

Met. 2.

Semiuir interea Diuinæ ſtirpis Alumno
Lætus erat, miſtoque oneri gaudebat honore.

Infra autem *Ocyroe mulier* de eiuſdem *Chironis* alumni, miraculis, morte, & reſurrectione, ſic *vaticinatur*:

Ib.

Ergò vbi vaticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat,
Aſpicit infantem, totique ſalutifer orbi,
Creſce puer, dixit, tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt, animas tibi reddere ademptas
Fas erit

Ad vitam mortuos reuocando. dein ſequitur

Ib.

Eque Deo corpus fies exangue, Deuſque
Qui modo corpus eras, & bis tua fata nouabis.

Ioſephi autem, ſeu *Chironis mortem* (*quem* vti *Dei* immortalis putatitium *Patrem, immortalem facit, & ſimul mortalem, ob receptum corpore* commune Adami *Serpentis venenum*) in hunc modum prædicit:

Ib.

Tu quoque chare Pater, non iam mortalis, & æuis
Omnibus vt maneas, naſcendi lege creatus,

Poſſe

Poſſe mori cupies tum, cum cruciabere dira
Sanguine Serpentis, per ſaucia membra recepta.
Teque ex æterno, patientem Numina mortis
Efficient.

Sed & *morientem adſtante, hortante*, atque *conſolante alumno Achille*, ſeu Chriſto, belliſſime deſcribit:

Stabat, vt ante Patrem, lachrymis perfuſus Achilles,
Sic flendus Peleus, ſi moreretur, erat.
Sæpe manus agras, manibus fingebat amicis,
Morum, quos fecit, præmia doctor habet.
Oſcula ſæpe dedit, dixit quoque ſæpe iacenti,
Viue precor (Immortalis) *nec me care relinque Pater.*
Nona dies aderat, cum tu iuſtiſſime Chiron,
Bis ſeptem ſtellis corpora cinctus eras.

Stellis (nempè Angelis) qui corpus tuum mortuum more ſiderum fulgentes cingebant. Porrò idem *Chiron* Ioſephus alio nomine *Lycomedes* dictus, hoc eſt, *Galilæus ſciens*, ſeu *peritus* artis nempe fabrilis, à λευκός, quod eſt, *albus*, & lacteus, & voce *Μηδεν*, Galilæum enim dum Ioſephum vates in Sibylla legunt, ob vocem גלל, lacteum ſeu *album* putarunt, vnde *Leucomedes inter cuius filias*, ſeu *virgines Achillem* fabulantur *Virgineo habitu à matre abſconſum, ne ad Troiam iret*, puta Solymæam, *vbi moriturum ex fatis* (prophetarum effaris) *filium didicerat. Virgines* igitur, quibus virgineum Ioſephi, ſiue Lycomedis gynecæum conſtabat, & inter quas Chriſtus *virgo* vixit, mundo miraculis nondum patefactus, duæ illæ fuerunt, nempe *Virgo Parens*, atque *Virgo ſponſus* Ioſeph, ſeu maritus. Neque inconcinnè *Achillem* Chriſtum, poſtmodum *ab Vlyſſe* Petro fingunt *eſſe agnitum* atque *deprehenſum*, quando in Galilęa, vbi is educatus, illis verbis: *Tu es Chriſtus filius Dei viui*, eum *detexerit*, & cunctis *vulgarit*. quem etiam ibidem corpore *apprehenſum*, in Ieruſalem deinceps ad bellum ſuę paſſionis & mortis *deduxerit*, vel potiùs *ſecutus ſit*, cum paſſionem diſſuadere non poſſet. De quo *ſic Vlyſſes* Petrus apud eundem Ouidium ſe iactat:

Præſcia venturi genitrix Nereia (Nazarcia) *lethi,*
Diſſimulat cultu Natum, & deceperat omnes,
In quibus Aiacem, ſumpta fallacia veſtis, Met. l. 13.

noſtræ nempe Humanitatis, quæ Chriſti erat *Virginea veſtis*, de virgine carne ſuę Matris texta, & formata, quam haud noſcens Aiax, nempe *Saulus*, ignorans Chriſtum perſecutus eſt. ſequitur porrò

Nate Dea, dixi, tibi ſe peritura reſeruant Ib.
Pergama, quid dubitas ingentem euertere Troiam?
Iniecique manum, fortemque ad fortia miſi.

Quid, quòd nec baptiſmum Chriſti in Iordane, in quem Spiritus Sanctus quamuis aliena effigie, delapſus, docta Ilias omiſit? hunc enim *Xanthus Troiæ fluuius* adumbrat (qui Iordanem refert *flauis* ſuis vndis) *Achillem tamdiu operiens & mergens*, dum *Vulcanus*, hoc eſt, Spiritus Sanctus, de celo deſcendens, *igne flumen comburat*, & *Achillem* inde *incolumem educat*. Haud Hom. Il. rap. 21. abſimiliter Chriſti paſſionem, & acerbam mortem Iliade expreſſam, aut fabulis de Troiano bello, quoque videre eſt. Quia enim Chriſtus in feſto Palmarum, ſolemni triumpho, Ieruſalem & Templum ingreſſus, paſſionem ſuam inchoare

inchoare debebat, *Achillem ab Hecuba ferunt ad nuptias Polyxenæ filiæ inuitatum eſſe*. ad quas veniens ſine armis, neque dolum ratus, *inſidijs Paridis fuerit interemptus*. Nam quid *Polyxena*, niſi vrbis hoſpites atque peregrini (vti nomen πολὺς atque ξένος indicat) ad Paſchale feſtum, Solymæo in Templo conuenire ſoliti, ad quos Eccleſiæ ſponſæ Chriſtus aggregandos, non ſolum ad Solymam & Templum, ſed ad voluntariam mortem profectus ſit, *Paridis*, hoc eſt, Phariſæi *inſidijs illatam*? ob quod tamen crimen poſt aliquot annos ad *tumulum eius Polyxena* illa, *hoſpitum* ſeu perigrinorum *multitudo* ingens, *mactata eſt*, vti infra monſtrandum. Quas quidem *inſidias, in Achillem* Chriſtum *comparatas* ſic ij exponunt:

Stabant radiantia Phœbo
Dares Phr. l. 6. de bel. Troi. *Templa ſuburbano, nemenque auctura tegebat*
Lanugo Thymbræa Deum, circumque, ſupraque
Vmbrabat dominas folijs ornantibus aras.
Huc Hecuba in facinus audax inuitat Achillem,
Coniugij factura fidem. venit ille, ſed arma,
Sed comites nulli, ſolum ſibi Neſtore natum
Iungit, vix gladio cingi memor, omnia linquit,
Dum miſer optatos properat viſurus amores:
Quin vetat inſidias credi, fraudeſque timeri
Ipſe locus, Templique fides. at matris adulter
Dardanus imperio, poſt læſa cubilia, ſæuum
Nil reputans, pacemque Deum, Delubraque turbans,
Occulit armatas poſt ipſa altaria turmas:

vbi per *lanuginem Thymbræam Deum obuelantem atque inumbrantem*, ad ramos palmarum atque oliuarum docta fabula alludit. Quod verò *comites nullos*, Chriſto addit, hinc factum videtur, quod ſolus & ſine comite ad cruciatus ſuos atque mortem Chriſtus perrexerit, vnico latrone illi auxiliante, quem *Neſtoris*, hoc eſt, Spiritus Sancti *Conſolatoris*, ab Hebreo *Noa*, filium hic appellat, & poſt *Antilochum*, hoc eſt, *aduerſarium electum* ſeu prędeſtinatum, qualis latro fuit. Deo quidem antea ob ſcelera inimicus, ſed afflatu diuino repente mutatus, *Næſtoris* ſeu *Neſtoris filius* effectus eſt, & pro Chriſto in hunc modum pugnans:

Nec ſegnior ira
Ib. *Antilochi, premit, inſtat, agit .....*
At Phryges incumbunt propius, prolapſaque nondum
Congeſtis clypeis, caſura cadauera, ſiſt,
Quos nequeunt armis, armorum pondere vincunt.

Geminæ crucis nempe graui pondere, in qua obierunt. At Achillis mortem aliter Ouidius deſcribit, nam de *Paride* ait, quod

arcum obuertit in illum,
Certaque letifera direxit ſpicula dextra.

Per *arcum*, crucem Chriſti ſignificans, à Phariſæis illi procuratam. Et quia *ſol hoc facinus Paridis*, ſiue Phariſæi, *ſuis tenebris luxit*, continuo ſequitur

Vidit, & vltorem Phœbus curuauerat arcum,
Tela dabat Pallas, vetuit Pater igne, ſagittis
Obuius intentis, & pacem fulmine ſanxit.

Ruſus infra

Sic

Sic ſi deſtituat ſuperum Pater, orba querantur
Sidera, & ignoto contendant funera fletu. Ib.

Neque etiam *ſannas*, & *ludibria*, quæ Chriſtus pertulit, vates non viderunt. nam ſic ad *Achillem moriturum Paris*

prior occupat acer
Priamides, ne flecte gradum, ſponſane petita
Amplexus habiturus abis? venit ecce, ſed illam
Ornatu ſtudioſa parens, iuſſiſque moratur
Mollibus, & trepidam prima docet oſcula noctis.

verè item idem de Chriſti ſanguine ſic vaticinatur:

Si qua iacentum
Gratia, ſi quis amor lapſis, hoc ſanguine ciues
Expectant Phrygij ſuprema piacula manes. Ib.

Namquid ille verſus ab hac ſententia differt: *expedit vnum hominem mori pro populo*? ad hanc Chriſti paſſionem ſpectant ea quoque, quæ de *Deorum cum hominibus, & inter ſe pugna* atque *vulneribus* Homerus *canens*, deſipere viſus eſt, cum maximè ſaperet. Apud eum enim *Venus* D. Virgo, a *Diomede* Sapientia Æterna *in manu læditur*, quia manum Matris, claui manuum filij quaſi ſauciarunt. In qua eiuſdem *Veneris*

Debilitata ſunt ad crucem *genua, & dilectum cor*,

vbi eadem illa mortuum ſuum *Adonidem*, hoc eſt (Adonai) *plangit*, cuius mortis luctus memoria quotannis in Eccleſia ſemper recolenda, apud Ouidium ita prædicitur:

Luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei, repetitaque mortis imago
Annua plangoris repetet ſimulamina noſtri.

Chriſto item patiente atque moriente, à *Ioue* ſeu Iehoua, *Iuno verberatur* (υἱὸς τῦ filius mens Patris) quam ob ſcelera populi Deus Pater percuſſit. eadem Iuno *vinculo aureo* clauorum & *firmo ligatur*, & *cælum inter & aerem pendet, incudes ſub pedibus habens*, quæ omnia, vincula, crucem, clauos, & malleos Chriſti patientis clamant. Chriſto patiente atque moriente, A *Diomede* Sapientia Diuina, *Mars* (Μαρίας υἱὸς) fit *in ventre ſaucius*, puta ob lanceam. huius item validus clamor exauditur, dum clamans expirat, nam apud Homerum vulneratus

Sonitum dedit ferreus Mars,
Quantum nouies mille clamant, vel decies mille
Viri in bello pugnam ineuntes

In eodem Chriſto *Merion*, is eſt, Mariçus, ſeu Mariæ filius, *puluere Troico niger occubuit*. In eodem Chriſto *Helena* (Vna Diuinitas) *Menelao Iudæo*, vti dictum, per *Paridem* Phariſæum *erepta* eſt. In eodem Chriſto *euerſor Troiæ* Solimeæ *Hercules, in Aeteo* ſeu Iudæo *monte ſacrificans cadit*, amoris *flamma in veſte* noſtræ atque ſuæ humanitatis *correptus*, *quam mortalitatis veneno imbutam*, non tamen peccati, Mater illi dederat *Deianira* Diuina Virago. *quam antequam exuat*, aut per mortem *ſcindat*, heroicos illos *cruciatus inter flagra perfert*:

Letiferam conatur ſcindere veſtem,
Qua trahitur, trahit illa cutem (fœdumque relatu) Met. 9.
Aut hæret membris fruſtra tentata reuelli;

Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa
. Ipſe cruor ,

Et amoris igne erga mortales incenſi Herculis

Sorbent auidæ præcordia flammæ,
Cæruleuſque fluit de toto corpore ſudor .

In crucis autem ſupplicio *Lycham*, id eſt, Lupum, ſeu malum latronem, qui lupi inſtar homines vorarat, *indurari ſinit* . etenim

Ille per aerias pendens induruit auras.

Alium autem latronem *Philoctetem* , hoc eſt , *amantem regni ſui poſſeſſionē* blãdinſculè alloquens, illi ſuæ crucis *arcum & ſagittas* donat, vt *ad Troiã* Solymeã patienter *ferat, ſine quibus Troia capi nequeat*, Hieruſalē cæleſtis, vti Chriſti Herculis exemplum monſtrabat . Interim Heros ille clarus & diuinus:

Met. 9. *impoſita claua ceruice recumbit ,*
Haud alio vultu, quam ſi conuiua iaceret
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.

Clauam autem *Herculis*, crucem interpretamur, a *clauis*, quos geſſit, *clauam* nuncupatam, quam etiam crucem, per *haſtam Achillis*, ob pondus atque grauitatem, *à nemine alio portabilem* Homerus deſignat . Nec non per *ſceptrum*
Il. 16. 7. 70. *eiuſdem Achillis*, quod erat *truncus arboris ſine folijs & ramis* , *aureis clauis*
Il. 33. 36. *tranſfixus* . Huc alia plurima ex Iliade aut fabulis de Troiano bello, ad mortem Chriſti Troiæ Vaſtatoris aptè congerantur, ni breuitas vetaret, & is *ad ſepulchrum , & ipſos Inferos* eſſet modo *deducendus* . Paris enim Achillis defuncti ,

Auibuſque, feriſque
(Proh ſcelus!) extorres artus, & funera nuda
Proieciſſet atrox, melior ni iuſta moneret
Dar. 16. *Frater* (Ioſeph ab Arimathæa) *& infandas Helenus* (Deus vnus)
compeſceret iras

Qui ſepulchrum eius glorioſum effecit . *Deſcenſum* autem *ad Inferos* non vna fabula vates adumbrarunt, *Aeſculapij paterno fulmine ad vmbras detruſi* , quia ab inferis quoſdam excitaſſet . Item per *Achillem imperantem mortuis*,
Odyſ. 11. vt Homerus teſtis, atque per *Anchiſem in Elyſijs campis* (iuxta Virgilium)
Aen. 6. *conualle virenti*
Incluſas animas, ſuperumque ad lumen ituras.
Luſtrantem ,

ſed maximè per *Herculis* & *Theſei ſocij* (qui eſt *Ieſus* noſter) *ad manes deſcenſum, vnde quoque cerberum extraxiſſe proditum*, eò quod *Dæmone*, Inferorum Ianitore victo, ad lucem è Limbo iuſtos eduxerit , adeo fabula Herculis Chriſtum in omnibus refert, qui etiam *angues immiſſos in cunis manu eliſiſſe* fingitur , quia venenatos ſatellites Herodis , infantium tabo ac ſanie fluentes , ipſum ad necem quærentes, cum adhuc in cunis vagiret , omnipotenti manu eluſerit, vnde *eliſiſſe ſerpentes* dictus eſt . Iam *reſurrectionem* Chriſti glorioſam ſatis ille ſupra de *Achille* aut *Æſculapio* verſus indicauit :

Eque Deo corpus fies exangue, Deuſque,
Qui modo corpus eras, & bis tua fata nouabis .

At *reſurrectionem* cum *Aſcenſione* illuſtrius in Hercule videmus, illo enim ita moriente, vti ſupra dictum, non mediocriter eius Apoſtoli

Ti-

Timuere Dei pro vindice Terræ.

Quos *Iupiter*, hoc eſt, Ieoua Pater, interius ſolans ita alloquitur,

Oetæas Spernite flammas,
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis (amoris) *ignes.* Met. 9.
Nec niſi Materna vulcanum parte potentem
Sentiet, æternum eſt a me, quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma.
Idque ego defunctum terra, cæleſtibus oris
Accipiam.

Et infra Ib.

Interea quodcumque fuit populabile flamma
Mulciber abſtulerat, nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies, nec quidquam ab imagine ductum
Matris habet, tantumque Iouis veſtigia ſeruat.
Vtque nouus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet, ſquammaque nitere recenti,
Sic vbi mortales Tyrinthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, maiorque videri
Cœpit, & auguſta fieri grauitate verendus.
Quem Pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadriiugo curru, rutilantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus.

O doctas fabulas! qua enim elegantia maiore, ab vllo Chriſtiano homine, Chriſti mortalitas à Matre contracta, & per mortem igne amoris destructa, perque reſurgentem omnino abſorpta, atque immutata, explicari potuit? verùm ad alia nobis properandum.

CAPVT DECIMVM SEXTVM.

Acta Apoſtolorum *eadem Iliade* Homeri, atque *Hiſtorijs de Troiano bello*, plenius contineri.

IAM vero Apoſtolica geſta in Actis contenta, eadem Ilias, & hiſtoriæ de Troiano bello quoque complectuntur. Nam præter Chriſti reſurgentis, & cælum aſcendentis myſteria proximè à nobis allata, Spiritus Sancti præterea deſcenſum feſto Pentecoſtes, per *Deum ignis Vulcanum* exhibent, *à Ioue*, ſeu Ieoua *Patre in terras deiectum, et in Synthies viros*, hoc eſt, congregatos diſcipulos *lapſum*. Per *Pyrrhum* item (qui eſt *ignis fluens* & *Achillis proles*, quod à Chriſto procedat) dictum *Neoptolemum*, quia cæſo Achille *nouus* ad Solymam aduerſus incredulos Iudæos *Bellator* aduenit. Eumdem per *flammam* rurſus, atque *ignem ſacrum* aptè ſignificant, *Iuli*, *Ælij* Chriſtiani *cuius Æneas*, hoc eſt Petrus *Parens*, *capillos*, *& comam innoxiè lambentem*, de quo Virgilius Act. 2. Hom. in Hymn. Ap.

Subitum, dictuque oritur mirabile monſtrum, Aen. 2.
Namque manus inter, mæſtorumque ora parentum.

Ecce

Ecce leuis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci,
Nos pauidi trepidare metu, crinemque flagrantem
Excutere, & ſacros reſtinguere fontibus ignes.

Quia plurimi Iudæorum hoc prodigio territi, & oratione Petri *ad* baptiſmi
fontes cucurrerunt. quin & vehementem ſonum tunc editum hoc modo de-
clarat

Subitoque fragore
Intonuit læuum.

Ib. Quo quidem ſacro igne Stephanus inflammatus, ad ſaxa & mortem audax
proſilijt, quem *Proteſilaum*, hoc eſt, primumSolymæum, ſubaudi, *martyrem*
à πρῶτος & *ſalē* proptérea docta fabula facit, qui *Hectoris manu*, (hoc eſt Pauli
Act.6. & 7. *ductoris* primò Iudæorum, deinde Chriſtianorum, a græco ἄγω *ad* Troiam
Aeliam primus ceciderit. Quòd verò idem Saulus nondum Chriſtianus, cum
Phariſæis Chriſtianos vexaret, *Hectorem* ideo cum *Paride contra Achillæos in*
Il Rapſ 6. *aciem profectum* fabulatur Homerus, eumdemque Paulum *Therſiten*, hoc
Rap.2. eſt, *Tharſiten*, à Patria *Tharſi* appellatum, ob hoc grande crimen *deformem*
depingit, & *Regibus*, hoc eſt, Chriſtianis, regali oleo Chriſti delibutis, *ſemper*
aduerſantem, eidemque *Achilli* Chriſto, & *Vlyſſi* Petro *inimiciſſimum*. Con-
Act.9. uerſionem porrò eius ad Chriſtum, idem *Hector ab Achille caſus* ob oculos
Il.Rap.22. ponit, quòd tunc mori Iudaiſmo, & viuere Chriſto inceperit, vbi *haſta* ſeu
cruce *Achillis* Chriſti *transfixus eſt & humi deiectus*. *Raptatum* inſuper
Ib. *ad Troiam eumdem, & equis alligatum* ferunt, eo quod Synagogæ mortuus,
& Chriſto ſolummodo viuens (vt dictum) ad Aeliam ſæpius quaſi raptatus
Act. 21. & 22. eſt, dum Templo extractus (vti Acta indicant) dum à militibus Romanis ex
conſeſſu Iudæorum *raptus, ne diſcerperetur*, dum ob vim populi ad arcem
Solymæam portatus, & dum in hac Arce *ad equuleum* loris *alligatus*, qui
tum propterea *admiſſos equos terruiſſe* fingitur, quod Tribuno, à quo iuſſus
Act.23. erat, equuleo torqueri, ſe ciuem Romanum profeſſus, metum incuſſerit. Quæ
Ouid. Ep. ad Penel. quidem omnia, quod Chriſti gratia, tolerare deberet, iccircò *Achilles* dictus
eum raptauiſſe, equis alligaſſe, ſicut & *exanimum Priamo corpus vendidiſſe*,
quod Iudæus à Præſide Syriæ pretio impetrarit, vt idem (quamuis innocens
Act.24. & 27. ſæpè declaratus) vinctus permaneret, & Romam captiuus dein abduceretur.
Itaque in hac pugna, multis plagis acceptis, vti Acta teſtantur, *Hector* for-
Act.21. tiſſimus Paulus,

Squallentem barbam, & concretos ſanguine crines,
Aeneid.2. *Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros*
Accepit patrios.

multum ſanè erat

Mutatus ab illo
Ib. *Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis.*

tunc cum *Achillæos*, id eſt Chriſtianos, fortunis, *vita*, & nonnumquam fide
ſpoliaret. At quoniam obſtinata Iudæorum perfidia effectum eſt (vt & Acta
innuunt) vt ab ipſis ad Gentiles Euangelium, & Eccleſia Chriſti transferre-
tur, idque per Apoſtolos, in omnem mundi regionem diſperſos, verum po-
tiſſimè in Græciam, atque Italiam: idem quoque multis inuolucris fabulæ ob-
tenderunt. *Iaſonis* imprimis *nauigatione* celebri, vellus aureum cum ſo-

eijs Argonautis, quo *Aeſon* (Aſianus Iudæus) diues gloriabatur, in Græciam aſportantis, nam per *Iaſonem* Ieſus, vti ſupra oſtenſum, per *ſocios*, Apoſtoli eius, per *nauim* ſeu *Argo*, Eccleſia Chriſti, per *vellus*, idem Agnus Aureus, tollens mundi peccatum, Chriſtus ſignabatur, qui per illos ſuos Sacerdotes in Græciam erat aduehendus. Huc quoque altera *Aeneæ* Petri *nauigatio* ſpectat, *Anchiſem Patrem humeris ſuis, ex Troia* Solyma *per tela per hoſtes*, puta Herodianos, & *Ilium* ſeu Aeliaca *ſacra & penates* in Latium ferentis, vti ſupra oſtenſum, & copioſiùs infra monſtrandum eſt, vbi nauigationem, & res eius in eodem Latio geſtas proſequemur. Huc quoque omnium poetarum carminibus tritum & *inſigne, Troianæ vrbis Palladium* refer, *per Vliſſem* Petrum *eidem ereptum, & in Græciam aduectum*, quod alio nomine Aen. 2.

Signum penetrale Mineruæ

à Virgilio doctè appellatur, quia Euchariſticum arcanum & auguſtum *ſignum* ſiue *Sacramentum* Secundæ Trinitatis Perſonæ Verbi exprimebat, quod quia *interpres Patris*, Mineruæ ab ἑρμηνεία nomen adinuenit, vti infra monſtrandum. Huc quoque *Antenoris* Pauli appellati (ab ἀντὶ ἀνὴρ, quod eſt *aduerſarius homo* nempe Chriſtianis) In Græciam vſque ad Illyrim profectio pertinet, de qua in Epiſtola ad Romanos idem gloriatur. de qua item Virgilius Rom. 15.
canit,

Antenor potuit medijs elapſus Achiuis
Illyricos penetrare ſinus, atque intima tutus Aen. 1.
Regna Liburnorum, & fontem ſuperare Timaui.
Hic tamen ille vrbem Pataui, ſedeſque locauit
Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit
Troia.

vbi per *Vrbem Pataui* Latinam Eccleſiam intellige, in qua *ſedes Teucrorum*, hoc eſt, Sacerdotum, vti ſupra diximus. Nam *Pata* hebræum. vnde Patauium *latum* ſignificat, vnde Latium & Latini profecti. *Latina* porrò *genti, nomen* Chriſtianum a Paulo *inditum*, ibique *arma Troia*, Solymæa Crucis Chriſti inſignia, firmiſſime *fixa* ad hanc diem manent. Quid, quod idem Pauli iter atque etiam naufragium, ad Melitam Inſulam cum ſocio Luca, in Actis, memoriæ traditum, per *Caſtoris & Pollucis* fabulam nobis præcinebant? *Caſtor* enim ſeu *Lucaſtor*, Lucas, & *Pollux* tantùm non Paulus, ijdem *fratres Helenæ*, Chriſti Diuinitatis, qui Apoſtolos fratres vocare debebat. *Lucida* modò in cælis *ſidera*, atque vt *ſalutaria Numina* olim, antequam nati, a nautis tempeſtate iactatis *ſolita inuocari*, quod beneficio Sibyllæ veteres didiciſſent, *Polluci* Paulo, cuius frater *Lucas*, ſeu *Lucaſtor*, omnes nauis animas à Chriſto donandas, ne naufragio ad Melitam perirent. vnde non otioſè in ijſdem Actis, poſt naufragium factum, *nauim Alexandrinam*, qua cum Luca Paulus in Latium vectus, *inſigni Caſtorum* Sacræ Litteræ notant, vt geminorum Caſtoris, & Pollucis originem fabulæ quaſi ſuggererent, quorum *nauis Alexandrina*, hoc eſt, *homines ſeruans*, vt ex græco liquet. Hinc etiam ob Pauli *iter ſæpe repetitum*, *Pollux ire & redire viam toties* dictus, nempe Solymæ in Græciam, & Græciæ Solymam, & *fratrem*, puta Chriſtianum Romanum, *alterna morte* cum fratre Petro Romæ tolerata, quaſi *redemiſſe*. Quam quidem Petri atque Pauli necem in Actis omiſſam, eadem Hiſtoria de Troiano bello, quamuis fabuloſè, ſuo more ſupplet. dum Petrus *Vlyſſes* atque *Aiax* Paulus (ille quidem Ἀδωνις hoc eſt, *canens Ieſum* dictus, ab ᾄδω & Ἰησοῦς, hic Met. l. 13.

Act. 27. 28.

au-

autem *Aiax*, quaſi *Ioacæus*, id eſt, Chriſtianus (à Chriſti auo Ioachimo) *pro armis Achillis*, ſiue cruce Chriſti auferenda, *decertant*. Illa quippe Arma Vlyſſes impetrat, quia Romæ Petrus cruci affixus eſt, & ad eamdem non admiſſus Paulus, verus *Aiax*, ſiue Ioacæus, *gladio* Neronis, quia *ſponte* pro Chriſto occumbere deberet, *incumbere* creditus. *ex eius cruore flos* etiam prodigio *enatus*, ad miraculũ lactis ex capite cæſo manaturi quondam, alludebat, vnde Nazareni, hoc eſt, *floridi* Chriſtiani quaſi educarentur. Petri quoque mortem *Diomedes & Glaucus* arma commutantes, fabulosè exponunt, quia Chriſtus *Diomedes* Sapientia Dei, & Petrus *Glaucus*, ideſt, Galilæus ſua arma inuicem, ambo in cruce moriendo, quaſi tradiderunt. Hinc etiam

Rap.18. *Patroclus* (hoc eſt, Petrus clauiger, à Πέτρος & κλεῖς clauem deſignante) *ſub armis Achillis*, ſeu eadem cruce ab *Hectore* Nerone Duce Romanorum ſeu Imperatore *interfectus moritur, eiuſque defuncti corpus myrmidones lauant, atque ſepeliunt, myrmidones*, inquam, Achillis ſubditi, humiles Chriſtiani, qui ob modeſtiam à græco (Μύρμηξ) formicæ vocati, quæ officioſa Chriſtianorum

Rap.18. ſtudia, erga ſacrum Corpus aptè præſignabant. *Iacobi* denique *Alphei* paſſionem & mortem, in Actis quoque prætermiſſam, per *Aſtyanactem de Troiana Arce præcipitem datum* nobis enunciant. *Aſtyanax* enim *vrbis Regem*

Met.l.13. ſonat, ab ἄστυ & ἄναξ, quod Hieroſolymæ Epiſcopus foret, vbi etiam ex arce Templi deturbatus, & præcipitio læſus interijt, quem alio nomine *Panthum* agnominant (quod *totus diuinus*) & *Othryadem*, hoc eſt, ex ὀρθοῖς, ſeu *rectis parentibus natum*, eò quod Chriſti conſanguineus eſſet, & ob Solymæ Epiſcopatum, *Arcis Phœbique pium Sacerdotem*, vnde Virgilius.

nec te tua plurima, Panthu,

Aen.2. *Labentem pietas, nec Apollinis Infula texit.*

Igitur in Iliade liquet, & fabulis de Troiano bello, Acta Apoſtolorum incluſa. In quibus iccircò haud abſque myſterio putem, vocabula *Aeneæ* & *Troiadis* quoque inueniri, atque illum quidem ibidem à *Petro ſanari*: *huius* autem *vr-*

Act.9. *bis inquilinum* ex alto ruentem & ruina colliſum (quo Troiæ caſus referri videtur) vita reddita demum *ad Paulum adduci*, vt myſticè forſan innuatur,

Act.10. meritis horum Apoſtolorum, *Virgilij Aeneam* à fabulæ mendis & vitijs olim eſſe ſanandum, & *Troiadis ciuem* ſeu Troianum hominem, iam pridem ſua ruina extinctum, ad nouam hiſtoriæ atque veritatis lucem peruenturum, & ſic ad Apoſtolos vtrumque *adducendum*, in quo laboramus.

C A P V T XVII.

Bellum Iudaicum cum ſupremo excidio Solymæ, à Ioſepho hiſtorico relatum, ijſdem fabulis de *Ilio*, & *Troia* eſſe comprehenſum.

HACTENVS Helena (Chriſti Diuinitas) à Paride (Phariſæo) crudeli morte (Iudæo) Menelao rapta, Diuinæ pulchritudinis ſuæ pluribus argumentis, Troianos ad amorem ſui fruſtra pellexerat, nẽpè reſurgendo, Cęlos aſcendendo, Spiritum Sanctum feſto Pente-

coſtes

coſtes inde emittendo, Apoſtolos, & diſcipulos ſuos mirè roborando, prodi-
gijs, & ſignis multis honorando, & cultores ſui Chriſtianos vbique gentium
latè propagando. quando ille raptus omnium ſæculorum memoria infamis,
Italiam & Græciam, cum alijs fœderatis gentibus, contra Æliam (Ilium De bel. Iud
Poëtarum) armauit. propior belli cauſa, & quaſi *Erynnis*, Iudæorum aduer- lib. 2. c. 15
ſus Romanos rebellio fuit, ob crudelitatem, atque peculatum Iudææ Præfe- 14. 15.
cti, cui *Geſtius Florus* nomen erat; *Geſtii Flori* ſæuū dominatum, atque Ty-
rannidem ſubire coacti, qui *Ieſum Floridum*, hoc eſt, *Nazaræum*, Regem
reſpuerant. Rebellionem autem hanc Iudæorum, per *fœdus à Troianis ruptū*, Rap. 4
belli initium Homerica Ilias diu antea ſignarat: Igitur vbi ad arma ventū,
& Romani Præſidiarij aduerſus Iudæos confligere cœperunt, ancipiti, & va-
rio Marte vtrimque pugnatum; puta, ob iratum Romanis Chriſtum iuxta
ac Solymæis. his quidem, ob raptum Helenæ, vti modo dictum: illis ob Ec-
cleſiam ſuam non optimè ab eiſdem acceptam, & Neronis ſcelera, qui præ-
ter cætera, Petrum, & Paulum Apoſtolos ſuos interfici curarat, atque du-
riſsimis ſupplicijs affectos Chriſtianos necarat. Hos autem varios euen-
tus belli, & alternantis fortunæ motus; atque vices, tota propè Iliade idem
Homerus proponit, vbi tum *Troiani*, tum etiam *Græci & Argiui victores le-
guntur*. Hinc *Troilus, Sarpedon, Iliomeneus, Deiphobus cadit*, qui Tro-
ianos ſua voce referunt. illinc *Tlepolemus*, qui Italum Bellatorem ſonat, à Rap. 6.
Sarpedone, (hoc eſt, Saræ filio Iudæo) *iacet interemptus*. Nam Romanus ad
extremum fractus ſub Præſide Ceſtio, ingenti clade ſuorum accepta, Solymæ
obſidium ſoluere coactus eſt; vnde Virgilius

Fracti bello, fatiſque repulſi
Ductores Danaum, tot iam labentibus annis.

Ductores enim *Danaum*, ſeu Iordanæorum, Imperatores Romani exercitus
vocat, quibus Iudæi, ſiue Iordanei ante rebellionem pacificè parebant. Ido-
neam verò cladis horum cauſam Homerus ex Sibylla profert, *Chryſeidem
filiam Chryſi*, qui Apollinis Sacerdos, *ſeruitio haud exire permiſſam*, nec non
parentem eius *Chryſem inhonoratum*, quamuis infinita *pretia liberationis* Il. Rap. 1.
filiæ, ad Principes Argiuorum *afferret*, vnde Apollinis ira, & iaculis plurimi
Græcorum fuerint interfecti. Hæc enim *Chryſeis* Eccleſia Chriſti, vti nomen
præfert, *Chryſis* Petri Chriſtiani *filia* (is enim intonſi Apollinis Chriſti Na-
zaræi Supremus Sacerdos) hactenus ab Imperatoribus Romanis, quos
Titus Agamemnon refert, vti ſerua habita, cum Patre contempto, & inho-
norato, tametſi ob filiæ libertatem, *infinita pretia*, Chriſtiana bona, & diui-
na dona Apoſtolus Petrus Romanis *offerret*. Quod idem per *ſtragem multi-* Rapſ. I. &
plicem Græcorum, dum bello Achilles abſtinet Principibus iratus, Poeta II. parte
deſcripſit: vnde illud vetus. maiore de

Delirant Reges, plectuntur Achiui. Bell. Iud. lib. 4. c. 1.

Itaque Nero Imperator hac ſui exercitus iactura commotus, cum adhuc in
Achaia eſſet, Flauium Veſpaſianum, ingenti manu Græcorum collecta, vti
ſupra dictum, in Syriam deſtinat: qui quidem ad Troiam Helleſponticam
aſcendens, *de Græcorum nauibus ad Troiam* Aſiæ Minoris *appulſis*, locum Ib. l. 3. 4. &
fabulæ dedit, *vt hanc euerterent*. Qui inde in Syriam terreſtri itinere profe- 5. c. 8.
ctus, omnem Galilæam, atque Samariam, vſque ad Hieroſolymæ ferè mœ-
nia vi cepit, atque diripuit. vnde fabula quoque apud Ouidium pro *Nero-
ne* Nereum ſubſtituens, & pro *Flauio* fluuium, Neptunum ad Troiæ muros

omnia ſuis aquis vaſtantem inducit :

Metam.l.11 *Non impune feres, Rector maris, inquit, & omnes*
Inclinauit aquas ad auara littora Troiæ.
Inque freti formam terras conuertit, opeſque
Abſtulit agricolis, & fluctibus obruit agros.

Rapſ. 20. 21. 22. Eamdemque terræ vaſtitatem deſcribens Homerus, *in duas turmas Troianos partitur,* quorum *alios ad fluuium Xanthum*, ſeu Flauum Iordanem *perſequatur Achilles,* apud quos *Lycaon,* Galilæus à [illegible], occumbit, *alij intra portas Vrbis, eiuſdem metu ſe includant*. Galilæa porrò vniuerſa in Romanorum poteſtatem redacta, ad Solymam quoque occupandam Veſpaſianus curas intenderat, cum conſilium eius interueniens mors Neronis Cæſaris repentè diſcuſſit. Itaque relicta Iudæa, ne quid occaſione huius interregni, Ægyptus moueret, Alexandriam Claſſe ſe recepit. Quem quidem

De bel.Iud l.5.c.10.11 diſceſſum, *reditum ſimulatum Græcorum* Maro interpretatus, Alexandriam, quia ad *Tanim via* (quaſi [illegible], ex Aegypto in Syriam nempè profecturis) *Tenedon* Inſulam vocat, iniquum ſanè nautis portum :

Eſt in conſpectu Tenedos, notiſſima fama
Inſula, diues opum, Priami dum Regna manebant,
Nunc tantùm ſinus, & ſtatio maleſida Carinis.
Aen. 2. *Huc ſe prouecti deſerto in littore condunt.*

Itaque Solymæi hoſtem abijſſe rati, portis ſe effundunt :

Nos abijſſe rati, & vento petijſſe Mycenas,
Ib. *Ergò omnis longo ſoluit ſe Teucria luctu,*
Panduntur Portæ, iuuat ire, & Dorica caſtra,
Deſertoſque videre locos, littuſque relictum.

De bel.Iud. l.5.c.7.9. l.6.c.1. Verùm ſub id tempus Hieroſolymam triplicis factionis diſcordia fœdè diſcerpſerat, quæ Vrbem, Sionis arcem, et Templum dolo occuparat, Simonis, Zelotarum, et Idumæorum, qui non ſolùm mutuis, ſed et ciuium cædibus, et rapinis, tota promiſcue Vrbe graſſabantur. quem quidem Simonem, per *doloſum Sinonem* fabula, Idumæos per *Idomeneum*, & falſos Zelotas, per *Dolonem*, et *Dolopas*, quaſi doloſos, aut dolum facientes, aptè ſignificat. ſicut

Aen.2. & per *geminos angues*, cum *Laocoonte ſpiris implicato, et paruulis natis, ad Tritonidis Arcem, et delubra ſumma euadentes, vbi ſub pedibus Deæ, et Cly-*

De bell. Iud l. 5.c.7 *pei orbe tecti* permanſerint. Zelotæ enim, vt Ioſephus teſtis, vxorem Simonis (qui Hebraicè auditum ſignificat, ſicut Græce *Laocoon*, nempè auditũ

Aen.2. plebis, à [illegible] & [illegible]) comprehenſam ad arcem tulerunt, et è ſuburbanis eius virum Simonem, in idem Templum alij induxerunt. Cur item idem *Laocoon Equum Troianum haſta percuſſerit*, idemque *Sinon illum intra*

Aen.6. *mœnia recipi* ſuaſerit, infra planum fiet. Hoc ciuile bellum rurſum per *Helenam* vates *accenſa face in Arcem Troianam Græcos aduocantem*, ſcite deſignarunt. Nam Diuinitas ad Aeliam læſa, ad eius obſidium hac face diſcordiæ inteſtinæ, non aliàs auſurum, Titum inuitauit. in qua *Deiphobus* Solymæus ciuis, *Deum*, ſeruiliter, *timens*, vt Iudæus, à *Menelao*, Simone, Zeloris, alijſque Iudæis, armis ſpoliatus, & miſerrimè acceptus, *et toto corpore lacer*, et *mutilus*, apud Maronem querens inducitur :

Flammam media ipſa (Helena) *tenebat*
Ib. *Ingentem, et ſumma Danaos ex arce vocabat.*

Et infra

Egre-

Egregia interea Coniux arma omnia tectis
Emouet, et fidum capiti ſubduxerat enſem,
Intra tecta vocat Menelaum, limina pandit.

Et ſupra,

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto
Deiphobum vidi, lacerum crudeliter ora,
Ora manuſque ambas, populataque tempora raptis
Auribus, & truncas inhoneſto vulnere nares.

Hæc enim omnia ſæuitiæ genera in Iudæos Iudæi inteſtino illo bello præſtitere. Ergò Veſpaſianus poſt cædes Galbæ, & Othonis, in Cæſarem electus, vbi pacatum Romanæ Vrbis Imperium accępit, ad Solymam occupandam, Alexandriam Titum filium mittit, *Tidydem*, in fabulis vulgò nuncupatum. Hi ſunt *gemmi Atridæ*, viri *ſine pauore* (ab α priuatiuo, & τρέω) quos ad Troiam Principes, & *intrepidè pugnantes*, in iiſdem doctis fabulis agnoſcimus. quibus ſi *Menelaum* (Lunarem Iudæum) rabie, & furore *impauidum* adiunxeris, *Atridæ* illi celebrati *tergemini* exiſtent. Tito igitur Alexandria ſeu Tenedo ad Solymæ obſidium aſcendente,

Iam Arigua Phalanx inſtructis nauibus ibat
A Tenedo, . . .
Littora nota petens.

Idemque ad Troiam Solymæam adueniens Titus, ſeu Tidydes, *tres turres ligneas* (vt Ioſephi verbis vtar) *quinquagenum cubitorum conſtitui præcepit, vt his per aggeres ſingulos poſitis, hinc hoſtes in muro ſtantes, facilius in fugam verteret*. Quæ machina triplex, per *equum Troianum* omnium Poetarum mendacijs inſignem, vulgò deſcripta eſt. qua quia *Troianis muris* potitus eſt, per *armatos* milites, quos *vtero ferebat*, ideò *illam Troiæ mœnia aſcendiſſe* referunt, et ab ipſis Troianis in *Vrbem inductam*, quod ciuium ſcelera diuinitùs mulctanda, hanc machinam, & molem Titi meruerint, quæ ipſis *fatalis*, cum fatum, ſeu mortem cum ſupremo Vrbis excidio, tulerit. Vnde *Diuinæ Palladis arte fabrefactam*, etiã prodidere, & ab *Sinone* (doloſo Simone) eius *clauſtra laxata*, vt vrbem incluſi armati inuaderent. eius enim ſeditio ciues quodammodò prodidit. Hanc verò molem *equum* nominarunt, vel quod *Turris hippica*, quæ equinam ſonat, ab ἵππος equo, in Solymæ muris viſeretur, cui adæquandæ, atque ſuperandæ, hæc machina lignea Titi conſtructa eſt, vel quod *Turris*, militaris Romanorum machina ſoleret aduerſus ignes, et faces miſſiles, pilis et pellibus madefactis tegi, ideòque inſtar equi, machina illa Troiana, ſiue Solymæa, piloſa appareret. Vnde etiam liquet, cur à *Laocoonte* (qui populu Simonis) *hic Equus* apud Virgilium, *haſta impetatur*, atque *violetur*, alijque *præcipitandum*, aut *flãmis vrendum* ſapienter ſentiant, quia hæc omnia Solymæi fruſtra conati ſunt, authore Ioſepho, qui eodem bello militabat. Quid, quod et *demiſſi funis, ex equo illo Troiano* ad vrbem capiendam, idem Virgilius meminit? Nam Ioſephus ait, *perfectis illis* turribus ſiue *operibus, plumbo & lino ab aggeribus iacto, fabros, quod erat ad murum ſpatium, eſſe dimenſos.* Quod autem ad hoc opus, ſeu Troianum equum euertendum & labefactandum, vti modo dictum, Solimæi tum ciues, tum ſeditioſi quotidie erumperent, viſum præterea, circum Hieroſolymam, murum extruere, qui intra vrbis anguſtias ciues coerceret. Quod quidem opus, olim Chriſtus his verbis clarè prędixerat: L.6.c.13.

Venient dies in te, Hieruſalem, & *circumdabunt te inimici tui vallo*, *& circumdabunt te, & coanguſtabunt te vndique*. Homerus item à Sibylla doctus,
Luc. 19.
non ſolum hunc murum, ſed & Turres Titi ſpectandas proponit:

fortes Achiui murum extruxerunt,
Il Rap. 7. *Turreſque altas ....*
Dij verò apud Iouem ſedentes fulminatorem,
Cum admiratione ſpectabant magnum opus

L.6.c.16.& 7.c.7;8. Itaque compreſſi oppidani, qui extra mœnia frequentes antea pabulatum ibant, vehementiùs fame premi cœperant, adeo vt mulier quædam, carnes ſui infantis, adacta fame & rabie vorarit. quod quidem Ouidius ſub perſona
Met. 8. *impij Eriſicthonis*, hoc eſt, *viri in terra Sion Bellatoris*, ab ἔρα & χθὼν vocabulo conflato, deſcribere videtur, qui fame vrgente ſua membra conſumpſit:

Ipſe ſuos artus lacero diuellere morſu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.

Virgilius autem hanc famem & facinus, fabuloſa *perſona Amazonum* inuo-
Aen. 1. luit, hoc eſt, mulierum ſine *mamma*, ab α & μάζα, pro Troia bellantium, quia infantes occidendo, deinceps lactare nolebant, aut præ inedia nimia haud poterant, vnde etiam illis ad eamdem mammam *cingula adhibuit*. harum autem princeps *Penthesilea* fingitur, quæ eſt, *multitudo Pentecoſtes* feſtum colentium, a πέντε & λαὸς; quibus *peltas lunatas* pro armis aſſignat, quia lunati Paſchatis atque Pentecoſtes ad Troiam Solymam feſto aduenerant; de his enim Maro

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
Ib. *Penthesilea furens, medijſque in millibus ardet,*
Aurea ſubnectens exertæ cingula mammæ.

Hac fame plurimi prouocati, Romanis ultrò ſe dedebant. verùm vt omni parte miſeri eſſent, quos iuſtitia Diuina ob facinora ſæua perſequebatur, *totis* Ro-
L.6.c.15. manorum *caſtris* (vt ait Ioſephus) *fama percrebuit, quod auro transfugæ pleni venirent. Arabum autem multitudo & Syri, ſciſſis ventribus ſupplicum, aurum inueſtigabant. Et hac ego clade nullam credo ſæuiorem contigiſſe Iudæis. vna denique nocte duorum millium patefacta ſunt viſcera*. hactenus Ioſephus. ſed hanc calamitatem per *Polydori caſum* vates prædixerant. Polydorus enim eſt, *multa dona habens*, nimirum ventre occultata (à πολὺ & δῶρον). quem à Patre Priamo, cum auro plurimo, furtim apud Thraces ferunt cuſtoditum, atque deſperata ciuitate Troiæ, a Polymeſtore Rege, auri potiundi cauſa, *obtruncatum*. In quo pro *Arabibus* & *Syris*, Troiæ Helleſponticæ vicini *Thraces* ſupponuntur Polydori homicidæ: Forſan etiam pro *thorace* ventris, in quo aurum ſeruatum, cognatum *Thracis* vocabulum ſtatuerint, Sibyllæ ſenſum malè aſſecuti. Cæterum cum dicat Ioſephus, hoc à *Syris* nefas perpetratum, eodem fabula alludit, cum *Polymeſtorem* facti profert authorem. Nam apud Armenios Syros, a *Polymij* Regis fratre S. Bartholomæus paullò ante tempus Solymæ cladis, excoriatus traditur. quo fit, vt apud Syros *Polymeſtor* ille fabuloſus, in *Polymio* Syro verè inueniatur. De Polydoro autem Virgilius ſic canit:

Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno,
Infelix Priamus, furtim mandarat alendum
Aen 3. *Threicio Regi, cum iam diffideret armis.*

Dar-

Dardania, cingique vrbem obſidione videret,
Ille, vt opes fracta Teucrum, & fortuna receſſit,
Res Agamennonias, victriciaque arma ſecutus,
Fas omne abrumpit, Polydorum obtruncat, & auro
Vi potitur. quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Quamquã in his tãtis miſerijs, *Hecuba* Iudæi Polydori mater (hoc eſt, Iudaica natio, *procul* à patria Solymæa *viuens*, puta in exilio, ab ἑκὰς [illegible]) id in morte filij, exiguum ſolatium ceperit, quod eius homicidæ, quaſi *luminibus priuati* ſint, dum tantum facinus lucem fugientes, in tenebris & nocte, patrare coguntur, ob edictũ Cæſaris capitalẽ pœnã authoribus piè ſanciẽtis. de quo ſic Ioſephus: *Id, quod cũ pœna interdixerat Cæſar, occultè in profugos admittebatur. Et ſiquis transfugiſſet, circumſpectantes ante, nequis Romanorum videret, eos ſcindebant, & ex viſceribus quaſtum nefarium trahebant.* cur autem *Hecubam in canem conuertant*, infra monſtrandum eſt. Sequitur nunc *vrbis direptio, ob intromiſſum fatalem equum*, hoc eſt, machinarum, ſeu Turrium armatos, quam tamen *Templi occupatio, & conflagratio* præceſſit. Quod enim portis eius ignes inijci, Titus præceperit, de Hectore orta fabula eſt, ex Νεὼς æquiuoco nomine in Sibylla lecto (qui *Hector* Ducem, ſeu Imperatorem exercitus, ab ἄγω duco, vocabulo exprimit) *in naues Græcorum ignes iaculante*, per Νεὼς enim non ſolùm *nauem*, ſed etiam *Templũ* Græci ſignificant. vnde apud Virgilium *Hector* memoratur, *Danaum Phrygios iaculatus puppibus ignes*, cum *Templo*, non *Puppi*, dicere debuiſſet, niſi fortè de Templi *nauibus*, ſiue porticibus Sibyllam locutam credamus. Acrem autem Troianorum, atque Argiuorum circa Templum pugnam, per *prælium ad naues commiſſum*, eleganter Homerus in Iliade exponit, vti *ignes ſubiectos*. Et quia conflagratio vniuerſi Templi Solymęi, fatalibus quibuſdam, et occultis cauſis euenerat, vt narrat Ioſephus; huic explicandæ per naues Grecorum, inuocationem Muſarum præmiſit,

Met.13.

Lib.6.c.15

Aen,2. Rap.15. & 16.

Lib.7. c.9. & 19.

Dicite nunc Muſa cœleſtes domos habitantes,
Quomodò iam primò ignis incidit nauibus Achiuorum.

Et infra:

Hi iniecerunt irrequietum ignem
Naui veloci, per hunc autem ſtatim inextinguibilis flamma
Diffuſa eſt.

Templo occupato, et flammis correpto, plurimi omnis ſexus, ętatis, et ordinis homines, qui ad Aſylum iſthuc confugerant, ibi periere: nam idem Ioſephus, *Cum Templum* (inquit) *incenderetur, cædes erat infinita deprehenſorum. Nec acta fuit ætatis miſeratio, aut reuerentia caſtitatis, ſed & pueri, & ſenes, & ſacri, & Profani ſimiliter interficiebantur.* Et ſupra, *Vbicumque occupati fuerant, interficiebantur. & circum aram quidem ingens mortuorum numerus congregabatur. per gradus verò Templi, & ſanguis multus profluebat, & eorum corpora, qui ſupra ceciderant, delabebantur:*

Cap.11.

Cap.10.

Meritò itaque Virgilius eadem fabuloſè deſcribens.

Interea ad Templum non æqua Palladis ibant
Crinibus Iliades paſſis, peplumque ferebant
Suppliciter triſtes, & tunſæ pectore palmis.

Aen.1.

Diua ſolo fixos oculos auerſa tenebat.

Item Aen. 2.

Plurima perque vias ſternuntur inertia paſsim
Corpora, perque domos, & Religioſa Deorum
Limina,

Et de *Priami*, (hoc eſt Iudęi redempti) ad aram Templi interitu, Aeneas apud
Aen. 2. eumdem Didoni refert:

Vibi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per aras
Sanguine fœdantem, quos ipſe ſacrauerat, ignes.

Rurſum ob Sacerdotum cœdem à Tito Cęſare imperatam, vt Ioſephus re-
L.7.c.19. fert, idem Virgilius ait:

Tytidem cæſis ſumma cuſtodibus arcis,
Aen. 2. *Fatale aggreſſum ſacrato auellere Templo*
Palladium.

Ad eamdem Sacerdotum necem referenda, quę de *Paridis*, hoc eſt, Phari-
ſęi morte commemorant, cum Phariſæorum plurimi Sacerdotes eſſent. cui
quidem *ob Helena raptum* Parricidę, immo Deicidę, ita imprecantur:

felicior illa (dextra)
Quæ cædis, ſcelerumque faces, belliqueTyrannum
Dares de *Abſtulit, et mœchos dedit ire in Tartara manes,*
bell. Troia. *Vade nocens, quò noxa trahit, te ſexta meretur*
lib. 6. *Tœnaria ſpelunca domus &c.*

Templo iam incenſo atque occupato, quod in alto ſitum, Vrbis poſſeſſio erat
in procliui; quæ quidem, eò quod primo excidio ſui, ſub Sedecia à Babylo-
nijs nocte intercepta, propterea noctis Virgilius in ſupremo quoque eius ca-
ſu meminit:

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet, aut poſſit lacbrimis æquare labores?
Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Vrbs ſanè *antiqua*, quæ ſub Melchiſedech Rege Salem ſtaret, cuius *dominatus*
ſub Dauide, Salomone, cæteriſque Regibus diu tenuiſſet. *Decennalem* porrò
hoſtium *moram* ad eadem mœnia, vel ob pluſquam *decem eius obſidia*, vel
propter *decimam diem* Augusti menſis, qua bis Templum Solymæ incendio
Lib. 7. c. 9. perijt, vel per cumulatam eius obſidionem, ſub Babylonio & Romano Prin-
cipe, quando bis exciſa, recte interpreteris. Quod autem de *Memnone* refe-
runt *Auroræ filio*, cum Troianis ſuppetias ferret, ab Achille cæſo, de innume-
ris aduenis, qui ex regno Perſidis, Babiloniæ, totoque Oriente ad Paſchalia
feſta Hieroſolimam affluxerant, & teſte Ioſepho, in eadem vrbe, quaſi in com-
munis Iudææ carcere clauſi periere, id intelligendum. *Memnon* enim *me-
morem* ſignificat, à μέμνημαι, recordor, quod feſtorum Solymę *immemores* Iu-
dæi non eſſent. *Memnonis verò exanimum corpus ad Troiam combuſtum*,
Solimę Vrbis conflagrationé etiam figurabat, quæ fuerit eius quaſi buſtum.
Et quia Iudęorum poſteri, poſt caſum Solymæ, quotannis eodem redibant, at-
que vndique aduolabant, eamdem lucturi, de *Memnonijs auibus* locum id
poërico mendacio fecit, quæ *Memnonem Patrem* ibi demortuum, & combu-
ſtum, quotannis deplorantes,

Redeunt, mulcentque parentem
Annua Memnonio pacta ſolemnia buſto.

Quin

Quin iuxta Ouidium in duas turmas diuiſæ, mutua cæde ad idem ſepulchrum annuatim parentant,

Inferiaque cadunt cineri cognata ſepulchro
Corpora, ſeque viro forti meminere creatas,
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor, ab illo
Memnonides dictæ, cum ſol duodena peregit
Signa, parentali moritura morte rebellant.

Quibus ingenioſè poſteri Iudęorum notantur, qui pro Solyma rurſus vendicanda, aduerſus Romanos Iudææ dominos, toties rebellarunt, & ſanguinem fuderunt, quo factum eſt, vt ſub *Aelio Adriano Cæſare*, nomen *Solyma* in *Aeliam* fuerit commutandum, vt cum vrbe nominis memoria vnà interiret. Itaque per Solymæ caſum rite fabula commenta eſt, *Polyxenam* multitudinem hoſpitum, ſeu peregrinorum, qui non ſolùm ab Aurora ad Paſchatis feſta atque Pentecoſtes, ſed etiam vndique, & ex omni orbis regione venerant, *Achillis tumulo*, Chriſti Domini Sepulchro, quod glorioſè & religioſè iſthic colebatur, tanquam inferias quaſdam *immolatam*. de quo apud Ouidium Achilles ſic præcipit : Met. 13.

Vſque meum non ſit ſine honore ſepulchrum, l.7.c.17.
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.

Nam iuxta Ioſephum, cum tunc in hac vrbe *vicies centena ac ſeptingenta capitum millia cenſa eſſent* per ſacrificia, *magna hæc multitudo* potiſſimè *ab extraneis erat congregata*. Quaſnam igitur Hecatombas cum hac Polyxenæ hoſtia comparemus? Neque minus eleganter id exitium Troiæ, prodigio *Serpentis ad nidum volucris in Arbore lapſi, aut repentis, atque primùm pullos, nouiſſimè* autem *matrem deuorantis*, vates explicarunt, qui *ſerpens* deinde *in ſaxum verſus permanſerit*, iuxta illud Ouidij

Ille vt erat virides amplexus in arbore ramos
Fit lapis, & ſeruat ſerpentis imagine ſaxum.

Nam per Serpentem in Arborem exaltatum a Moyſe, Chriſtus adumbratur, *qui primùm pullos*, hoc eſt, Galilææ & Samariæ Iudæos *conſumpſerit*, tum *Solymam eorum matrem* circumuolitãtem quoque *rapuerit, atque vorauerit*, qui quidem *ſerpens* propterea dicitur *in ſaxum mutatus*, quod in ſaxeum tumulum ab arbore crucis Chriſtus tranſlatus eſt. Porrò victor Romanus vti nec incolis, ciuibuſque pepercit, ſic nec vlla erga ciuitatis mœnia lenitate vſus eſt. Eam enim pariter cum Templo incenſam (ſi ternas Turres excipias) vniuerſam deleuit, nullo vrbis deinceps veſtigio manente, vt verè L.7.c.18. de ea Poëtæ cecinerint,

Iam ſeges eſt, vbi Troia fuit, reſecandaque falce
Luxuriat Phrygio ſanguine pinguis humus. Ou.Ep.Pē.
Semiſepulta virum curuis feriuntur aratris
Oſſa, Ruinoſas occulit herba domos.

Quamquam non ſub Tito, ſed ſub Iuliano Cęſare demum, dum eam rurſus ſtudet inſtaurare, vrbis fundamenta quodam terræ motu, & ſubterraneo etiã incendio ita conuulſa ſint, vt iuxta Chriſti Prophetiam ſuper lapide lapis nullus remanſerit. quam ſanè ruinam illo verſu Maro, etſi neſciens, certiſſimè prędixit :

Hic vbi disiectas moles, auulſaque ſaxis
Saxa vides, mixtoque vndantem puluere fumum,

Neptu-

Neptunus muros magnoque emota Tridente
Aen. 2. *Fundamenta quatit, totamque à ſedibus Vrbem*
Eruit.

Quod quidem *Neptuno*, hoc eſt, Deo conditori, verè tribuitur, eo quod diuinis non humanis viribus Ælia deſtructa eſt, & funditus euerſa, tametſi *Neptuni* Spiritus Sancti inſtinctu (vti ſupra dictum) ſub Nehemia denuo ſurrexiſſet. Quid iam memorem prædas de eadem Solyma incenſa raptas, & abductas? de quibus Ioſephus ſcriptor conſulendus, & quarum Virgilius hos
L. 7. c. 15. & 24. cuſtodes adhibet:

Cuſtodes lecti Phœnix & dirus Vlyſſes
Aen. 2. *Prædam aſſeruabant; huc vndique Troia Gaza*
Intenſis erepta adytis, menſæque Deorum,
Crateresque auro ſolidi, captiuaque veſtis
Congeritur

Phœnix quidem *prædæ cuſtos lectus*; quia Phænices cum Veſpaſiano ad Iudæam omnem expugnandam ſocia arma iunxerant; de *Vlyſſe* autem infra
L. 3. c. 8. declarandum. Per *adyta* verò *Templum*, Sanctum Sanctorum, cæteraque veneranda loca, vnde præda rapta, clare deſignantur. de qua ſic Ioſephus Virgilio conſonans: *Sacerdotum vnus tradit Cæſari menſas, & crateras, & pate-*
L. 7. c. 15. *ras ex auro ſolido, & grauiſſimo facta*. Veſtem verò captiuam in hunc modum recenſet: *Tradit etiam vela, pontificum indumenta, cum gemmis*, & infra: *Quin etiam Phineas comprehenſus, veſtes & cingula Sacerdotum oſtendit, multamque purpuram & coccum, quæ ad vſum repoſita catapetaſmatis ſeruabantur*. Et de Solymæ Spolijs in triumpho Titi Romam importatis: *Ferebant ea, quæ apud Hieruſalem in templo reperta ſunt, menſa aurea ponderis talenti magni &c. poſt hæc autem portabatur lex Iudæorum, nouiſſima ſpoliorum*. Sed quidnam, inquies, Iudaici Populi reliquijs actum, quibus peſtis, fames, ignis, & gladius fortè pepercerant? pars in ſeruitutem potiſſima abducta, atque venumdata, pars liberè, quo vellet, abire permiſſa, para non
C. 14. 16. 24. modica etiam ludis, & theatris, & triumpho Cæſarum reſeruata perijt, vt author Ioſephus, qui quidem mortuos & captiuos bello Iudaico & Solymæ obſidio ita enumerat: *Captiuorum omnium, qui toto bello comprehenſi ſunt, nonaginta & ſeptem millium comprehenſus eſt numerus, mortuorum verò per omne tempus obſidionis, vndecies centena millia*. Qui quidem ad Aeliam captiui aut mortui, multiplicia atque illuſtria Tragædis antiquis pro ſua quidlibet poteſtate fingendi, argumenta donarunt, qui veriſimilitudinem ſæpiùs, quam verum ſequuntur. Meritò igitur apud Ouidium captiuæ Troiades ſupremùm Troiæ ita valedicunt:

Troia vale, rapimur (clamant) dant oſcula terræ
Troiades, & patria fumantia tecta relinquunt,
Vltima conſcendit claſſem (miſerabile viſu!)
In medijs Hecubæ natorum inuenta ſepulchris.
Met. l. 13. *Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem,*
Dulichiæ traxere manus.

Sed per *oſcula data terræ Troianæ*, ad Sanctitatem ſoli Solymæi clare alluditur, quam oſculis atque prenſatione tumulorum & rerum ſacrarum peregrini poſt Solymam euerſam erant teſtaturi. Sed quoniam illud excidium, & hebrææ gentis abductio, Iudæis poſtmodum totum orbem referſit, ideo Dares

Phry-

Phrygius de Ælia Solyma non ineptè canit;

ſic Ilios vnica, damno
Vbere regna, vrbes populis & gentibus implet.

Quod quomodo ad Troiam minoris Aſiæ referri poſſit, nullo modo video, ad l.6.de bell.
maioris Aſiæ, etiam cæcis liquet. Quid, quòd ad extremum, *Sacerdotium Iudæis ablatum*, & *Eccleſiam Chriſti*, atque *Prophetiam*, per hoc excidium vates præſignarunt? de *Sacerdotio* quidem, & *Eccleſia Chriſti* non vno modo ſupra oſtenſum eſt: per *cæſos ſacræ arcis cuſtodes*, & *Palladium ereptum*, per *Vellus aureum Aeſoni* (Aſiano Iudæo) *ab Iaſone* (IESV) & *ſocijs* Apoſtolis *Argonautis ademptum*, per *Anchiſem, cum ſacris, & Dijs Penatibus, in Latiũ ex Aelia aſportatum*, demum per *Heſionem*; quæ à *Ieſu* quoque nomen traxit, *Troianis ereptam, & Telamoni ab Hercule conceſſam*, vti ſatis patuit. De *prophetia* modò *apud Hebræos* olim *extinguenda*, Poetæ per *Cygnum* Neptuni filium, *ab Achille ad eamdem Troiam* quoque *interemptum*, ſcitè prędixere. Met.l.12.
Nam *prophetam* Cygnus adumbrabat; quem fabulantur moriturum canere, eò quòd in cana ſenecta Patriarchæ, & Prophetæ præcipua ante mortem oracula funderent, vti de Moyſe, Iacob, alijſque compluribus legitur. Vnde & Poëtæ Prophetarum nomen ambientes, ſe vulgò *Cygnos* & *Olores* vocant:

Vare tuum nomen (ſuperet modo Mantua nobis) Virg.Ecl.9
Cantantes ſublime ferent ad ſidera Cygni.

Cygnus autem Neptuni filius, ſiue Pneptuni, id eſt, Spiritus Sancti (à Πνέω ſpiro) quod prophetas faciat, per eos, tanquam organa quædam, *ſpirando*, & loquendo. At cur Cygnus, inquies, *nulli telo perutum corpus gerens* fingitur? Met.12.
eo quod Prophetæ, tametſi varijs ſupplicijs affecti, & necati, in Iudaica gente numquam defecerint; donec *Achilles Cygni guttur eliſit*, hoc eſt, Hebræorum Prophetarum guttura & ora Chriſtus, poſt Solymæ ſupremum excidium obſtruxit. Supereſt vt dicamus, *Hecubam*, quæ Priami conjux, *in canem ideirco conuerſam*, quod Iudaica natio ſaxei ſui cultri circumciſionis improperio, vt lapide, petita; id ſaxum, ſeu Saxeum cultrum, tamquam calumniam, in ſeſe coniectum, vt canis admordeat, hoc eſt, mordicus ſemper retineat, omnium quoque gentium ſectas allatrando. Hoc igitur fuit Troianæ, ſiue Solymææ Vrbis exitium, hoc Iudaicæ gentis duriſſimum fatum, de quo Ouidius, ſub perſona Hecubæ, quamuis hyperbolicè audet affirmare, quòd

Illius fortuna Deos quoque mouerit omnes,
Sic omnes, vt & ipſa Iouis coniuxque, ſororque
Euentus Hecubam meruiſſe negauerit illos. Ib.

C A P V T XVIII.

Aeneide ſeu *nauigatione Aeneæ*, Cathedram Antiochenam, nec non iter Petri in Latium & Romam, clariſſimè prædici.

Poſtquam res Aſiæ, Priamique euertere gentem
Promeritam viſum ſuperis, ceciditque ſuperba

Aen.3. *Aelia, & omnis humo fumat Neptunia Troia,*
Diuerſa exilia, & diuerſas quærere terras.

Iudęi coguntur. At *Aeneas* Petrus, non quidem poſt ſupremum excidium Troiæ ſub Romano, ſed poſt primum ſub Chaldæo, vtque Poëtæ ingenioſè finxerũt, *inter medias flammas*, ſeu duplex vrbis incendium, *Parentem aſportat*, & ex Aelia in Latium tendit, vt alteram ſpiritalem Solymam, ſiue Hieruſalem (Eccleſiam Chriſti) Romæ inſtauraret. Hinc fabula multiplex *Aeneã ad Tyberim Troiam* ciuitatem *condidiſſe* narrat, ob Eccleſiam Romanam, Hieruſalem myſticè appellatam. Encomia autem, quibus ſuum Aeneam noſter Maro afficit, Apoſtolum Petrum natiuè depingunt. Aen. 1. Illum enim ferè *Patrem* nominat, qui eſt græcis Πάππας, *Regem Teucrorum*, hoc eſt, ſacerdotum, a τεῦ atque ἱερὸς, vti explicatum, *os humeroſque Deo ſimilem, magnanimum*,

Quo iuſtior alter
Nec pietate fuit, nec bello maior & Armis,

Ib. *bello* ſpiritali, atque *armis* Chriſtianæ gratiæ. illi etiam *ab Ioue ſummo genus* attribuit, eò quod Chriſtianorum Pater eſſet, qui ex Deo, ſeu Ieoua Patre, per fidem naſcuntur, *Anchiſa* item & *Veneris filium* (Chriſti Anchonitani ſeu Anchonam cum matre Virgine, & ſponſa translati, & Veneris Mariæ à veniendo (nempe in Latium) ita nuncupatæ, quæ & *Cytherea*, quaſi *Ioacytherea* à Parente Ioachim, & *Coa Venus* ab eodem nomine appellata, quam pictor *Apelles*, hoc eſt, ſuus idem pater Apella Iudæus, ad miraculum formoſam, & omnium fæminarum pulchritudine amplè cumulatam, gignendo *depinxit*. Quæ etiam *Mater Dei Cupidinis*, Chriſti ſummopere amandi, qui diuinæ ſuæ charitatis iaculis, atque arcu crucis, immortales iuxtà, ac mortales ferit, cuique nemo reſiſtit, hæc (inquam) *Cupidinis mater*, Spiritalis quoque *Aeneæ* Petri, vti omnium Chriſtianorum, Parens nominatur. Vnde Virgilius

Tu ne ille Aeneas, quem Dardanio Anchiſa
Alma Venus Phrygij genuit Simoentis ad Vndam?

Aen.1. ad *mare* nempe Gallilęæ, ſeu littus Iordanis, vbi Petrus vocatus, Chriſtianus, ſeu Chriſti filius, & per conſequens Mariæ, fide eſſe cæpit. quonam autem pacto è Solyma Troia *Aeneas egreſſus*, nunc aperiendum. Cæſo ab Herode Act.12. Apoſtolo Iacobo, Petrus etiam cuſtodiæ traditur, vti Acta indicant, ad ſupplicium poſt Azimorum dies producendus, ope Angelica è carcere euadit, & Chriſtianis primum Solymęis nuntiato egreſſu, ad Tyrios atque Sidonios, Antiochiam verſùs, vbi Cathedram fixerat, ſtatim ſe recipit. Quamobrem *Tyrijs atque Sidonijs iratus*, in ijſdem Actis, non aliam ob cauſam Herodes legitur (vt interpretes volunt) quam quod honorifico hoſpitio Petrum accepiſſent. Quæ quidem Apoſtolorum dira perſecutio, per *tempeſtatem Iunonis opera excitatam, aduerſus Aeneæ claſſem* luculenter deſcripta eſt. Aen.1. In qua *vnus Orontes* (Apoſtolus Iacobus, quod diuinitatem Chriſti cum duobus alijs in monte vidiſſet, Ὁρῶν θεὸν, ſeu *Orontes* bellè nominatus) gladio *perierit*, *cæteris Socijs* Apoſtolis *diſiectis*, & in totum mundi orbem diuiſis, *qua* Spiritus Sancti, ſeu *Aeoli ventus*, & inſpiratio *eos impuliſſet*. *Hac* igitur Herodiana *procella iactatus Aeneas*, *Didonem ſuam* Eccleſiam & Cathedram Antiochenam, Ib. cuſtodia diuinitus ereptus inuiſit. quæ *Dido* vocata, id eſt, *ſponſa* ſiue *data nuptum*, nempe ſummo Chriſti Vicario Apoſtolo, *Regina*, puta Eccleſiarum,

rum,& *Eliſa* ab Aelia Solyma, vnde proceſſerat; & *Sidonia* ob Sidonios ſubditos, & *Tyriis imperans* ob Tyrios,& *Phœniſſa* ob Phœnices, eiuſque Regna Punica ob eoſdem Phœnices, apud quos *Vrbs Agenoris* (Antiochia) viſitur, *Vrbs Patris omnium* Chriſtianorum, ob Cathedram Petri ibi, collocatam, vti vocabulum *Agenoris* indicat. de quibus ad Aeneam Venus:

Punica regna vides, Tyrios, & Agenoris vrbem,
Sed fines Lybici (libanij) genus intractabile bello. Aen. 1.
Imperium Dido Tyria regit vrbe profecta,
Germanum fugiens.

fines enim *lybicos*, pro *libanijs* poſuit, quod Tyrijs Libani montes immineant, non autem Lybici, qui ſunt Africæ populi. *Galilæos* autem, quorum Tyrus Metropolis, *Gentem bellatricem*, & genus intractabile bello, Ioſephus cum Marone facit. Ad *Lybicos* enim atque *Carthaginem* *Aeneæ aberrationem* Macrobius *fictam* eſſe docet, neque apud Vllum historicum inueniri. *Dido* autem *Tyria vrbe profecta* hic dicitur, id eſt, à Galilæa, eò quòd plerique Apoſtoli Galilæi eſſent. *Germanus* verò *Pygmalion*, *auri cæcus amore*, & *ſcelere ante alios omnes immanior*, Iudæus eſſe apparet, qui ob auaritiam non ſolùm malè ſemper audit; ſed etiam *ob occiſum fratrem Sichæum*, Chriſtum, de *Terra Sionis, priorem* dignitate *Didonis ſponſum*, et maritum, vt denarijs pro eo prodendo pactis potiretur. *Qui* quidem *Sichæus*, poſt mortem reſurgens, *Didoni*, hoc eſt, Eccleſiæ ſponſæ apparuit. Aen. 1. Ib.

Traiectaque pectora ferro, ferri lancea,
Nudauit, cæcumque domus ſcelus omne retexit.

Dein ſequitur

Tum celerare fugam, patriaque excedere ſuadet.

Nempè Hieroſolyma, Cathedram Petri, *Didonem*,

Auxiliumque viæ veteres tellure recludit
Theſauros

Sed ſpirituales, ſiue gratiæ ſuæ, & ideò mortalibus

Ignotum argenti pondus, & auri,

Quibus Eccleſia ſuos Chriſtianos interiùs ditat. ad Hanc igitur *Didonem* *Aeneas*, non ſine tamen prodigio, *aduenit, per tela, per hoſtes*, puta, Herodianos cuſtodes, Angelo ſuo tutelari Duce ac comite, qui *Achates* ab ἄχος *cura*, quaſi *curam habens* hominis ſibi commiſſi, vèrè et Chriſtianè, etiam à Gentili Poeta appellatur. Et quia per cuſtodias militum ambo gradientes, à nemine conſpecti, icircò eos Virgilius ad Didonem euntes, *nube circumdedit*, idque *Veneris matris cura, ac opera*, quia D. Virginis adhuc ſuperſtitis precibus præcipuè, hoc mortis periculum Petrus euaſerat, cum *ab Eccleſia pro eo* captiuo *ſine intermiſſione* foret *ſupplicatum*. Vnde Virgilius Aen. 1. Act. 12.

At Venus obſcuro gradientes aere ſepſit,
Et multo nebulæ circum Dea fudit amictu.
Cernere ne quis eos, neu quis contingere poſſet. Ib.

Vnde poſtmodum Aeneas

Infert ſe ſeptus nebula (mirabile dictu)
Per medios, miſcetque viris, neque cernitur vlli,

Vt verè dixerit

Inter, & hoſtes

Aen. 2. *Expedior, dant tela locum.*

Vbi verò in tuto locatus eſt,

Aen. 1. *Prior Aeneam compellat Achates*

Nate Dea, quæ nunc animo ſententia ſurgit?

Omnia tuta vides?

Proficiſcitur inde ad Ioannis ædes, vbi multitudo fidelium orans, erat con-
Act. 12. gregata,

Cunctiſque repente

Improuiſus, ait, coram, quem quæritis, adſum.

Neque diu Hieroſolymæ moratus, in *alium locum* ſtatim ſe contulit, *ad Ty-*
b *rios* nempè, & *Sidonios*, & caram Didonem. Nam de Sidonijs Maro quo-
Aen. 1. que (vti Acta) teſtatur:

Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,

Finibus expulſum patrijs, noua regna petentem.

Cui & ille locus Virgilij conſentit:

Ceſſi, & ſublato montem genitore petiui.

Montem nempè *Libani*, verſus Tyrum, & Sidonem, & Antiochiam. ſed antequàm eum *hoſpitio Dido recipiat*, libet obſeruare, rectè per *augurium duodecim Cygnorum ab Aquila primò vexatorum, deinde ereptorum, & in choro* quodam *canentium, Aenea incolumitatem ſociorum* aſſert. eò quod eo numero *Cygni, bis Senos* Apoſtolos repræſentant, cum tunc, vel mortuo Iacobo, totidem ſupereſſent. ſicut & *eorum in choro cantus*, cętum primitiuæ Eccleſiæ pſallentis, atque prophetantis. Sed & quærere iuuat; *quid è Troia* Solyma *Aeneas* noſter Petrus *exportarit*? De *Patre Anchiſe*, de *Sacris*, atque *Penatibus* ſupra explicatum. Sed *Vittas*, *Veſtam*, & *Aeternum Ignem*, Virgilius adiunxit:

Vittas, Veſtamque potentem,

Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Vittæ igitur temporibus circum collocari ſolitæ, Pontificum, & Epiſcoporum
Aen. 1. ſacrificantium *Mitras* ſignificant, *Veſta* verò, quæ græcè Εςία, ab ἕω, comedo, Euchariſticum *cibum*, in quo *potens* homo, atque Deus, Chriſtus cõtinetur, at *æternus ignis*, iugè Altarium lumen, quod ante *Veſtam*, ſeu Euchariſtiam perpetuò accenditur, vnde Veſtalium, ex Sibyllæ libris perperam intellectis, apud Romanos ſuperſtitio fluxit. *Reliquias* quoque ſacroſanctas Chriſti è Solyma ſecum *extuliſſe Aeneam* Petrum, hoc verſu indicatur:

Munera præterea Iliacis erepta ruinis,

Aen. 1. *Ferre iubet, pallam ſignis, auroque rigentem*, &c.

Ornatus Helenæ.

Pontificum Inſignia *Sceptrum præterea*, ſiue Pedum, & ſupremi Põtificis *Tiaram*, per pluſquam ſimplicem, ſeu

Duplicem gemmis, auroque coronam.

At *Æneæ comites*, ad ſuam Didonem, vel in Latium tendentis, Virgilio teſte, *multi acceſſere*:

Atque hic ingentem comitum affluxiſſe nouorum

Inuenio admirans numerum, matreſque, viroſque,

Collectam exilio pubem, miſerabile vulgus,

Vndique conuenere, animis, opibuſque parati,

In

In quaſcumque velim pelago deducere terras,

Nam Apoſtoli (Teſte D. Paulo) *Mulieres* Chriſtianas, ſeu *Sorores circumducere* ſolebant, quæ ipſis, quæ erant opus, miniſtrarent: Quos autem traditio comites Petro Æneæ donat, vt *Marcum, Apollinarem, Rufum, Martialem*, cęteroſque, hos Poeta per *Ilum*, & *Solemum* generatim deſignant, aut quod *Solymæ*, aut ex *Aſide* terra, ſeu Iudæa eſſent. Vnde apud Maronem

Dextra ſe paruus Iulus Ib.

Implicuit, ſequitur que Patrem non paſſibus æquis:

Quis enim ſupremum illũ Eccleſiæ *Parentem* ex filijs eius Chriſtianis *æquaret*, parique cum eo paſſu contenderet? De *Solemo* autem Ouidius in Faſtis

Attulit Aeneas in loca noſtra Deos.

Hanc erat Solemus Phrygia comes vnus ab Ida,

A quo Sulmonis mœnia nomen habent. Faſt. 5.

Age verò, *quo ſtudio Aeneam exceperit Dido*, videamus. quamquam non primus, verùm nouiſſimus fuerit ad eam aduentus, cum carcere Herodis Petrus elapſus eſt; nam ſeptennium ante ſponſa Aneæ effecta fuerat, ob Petri Cathedram ad eam tranſlatam, à qua *nauigationem*, ſeu Petri nauis Eccleſiæ curſum *incboando*, verè ad Sponſum Aeneam illa ſic loquitur:

Te iam ſeptima portat

Omnibus errantem terris, & fluctibus æſtas.

Nam ab Annis ſeptem Cathedræ Antiochenſis, *Nauigationis Aenea ſpatium vates metiuntur*. Quod autem interea Gallilęæ, atque Samariæ Eccleſijs inſpectis, Petrus *venit in Ioppen, ibique diu moratus eſt*, vt in Actis ſcriptum, ideò *crinitus Iopas* (ciuis puta *Ioppenſis*) *in conuiuio Didonis Aenea inſtructo, aurata cythara perſonare* fingitur. Quod item in eadem Vrbe, apud *quemdam Simonem coriarium hoſpitium* erat *electurus*, id fabulæ innuens, de *comitibus Didus* Petri ſponſæ narrat, Aen. 1. Cap. 9. Aen. 4.

Deueniſſe locos....... Act. c. 9. & 10.

Mercatoſque ſolum, facti de nomine, Byrſam,

Taurino quantum poſſent circumdare tergo.

Nam *βύρσα coriũ* Græcè ſignificat, & *coriarium Simonem* Petri hoſpitẽ indicat, vt *Taurinum tergus*, quo corum ædes, qui *Corium apparant*, ſolent *circumdari*. Itaque ad primum aduentum eiuſdem in Phœniciam, & *primũ Didonis hoſpitium*, cum Cathedram ſuam fundauit Aeneas, illa Virgilij referri oportet: de *Mercurio à Ioue miſſo, ne hoſpitio excluderetur*, & de *Cupidine, vt & amaretur*, & *thalamo Regina Didonis* tandem *potiretur*, quæ quidem non ſine Diuina ope factum ſignificant, vt Petrus piſcator, & omnium egens, vti Pontifex ſummus, ibi exciperetur; & primariæ Cathedrę iſthic collocatę ſponſus coleretur, & agnoſceretur. Nam *Ieoua Pater*, vt Maro teſtatur,

Maia genitum demiſit ab alto, Aen. 1.

Vt terra, vtque nouæ pateant Carthaginis Arces

Hoſpitio Teucris, neu fati neſcia Dido

Finibus arceret.

Qui quidem, vbi iuſſa fecit,

Ponunt ferocia Pœni

Cor-

Corda, volente Deo, imprimis Regina quietum
Accipit in Teucros animum, mentemque benignam.

Vtque *ad nuptias Regina* Eccleſiarum tandem *perueniat* Diuinus Amor, ſeu *Cupido*, cum *Venere Matre* ſuas artes exercet:

Doniſque furentem
Ib. *Incendit Reginam, atque oſſibus implicat ignem.*

Qua quidem fabula ingenioſè per *Maia*, ſeu Maria *genitum, cælo alto dimiſſum*, in Euchariſtia præſens Chriſtus adumbratur, vbi etiam idem *Cupidinis*, ſeu Diuini Amoris, *Faciem mutatus, & ora, officium præſtat*, indè enim *occultum* ſuæ charitatis *inſpirabat ignem*,

Quando illum gremio accepit lætiſſima Dido,
Regales inter menſas (Altaris) *laticemque lyæum,*
Cum dedit amplexus, atque oſcula dulcia fixit:

Illud item ſcitè Virgilius, quod *Connubio Aeneæ cum Didone venationem* quamdam celebrem *præmittit*, non enim ante Eccleſia illa Antiochena ſuis partibus conſtitit, quam ciues eius, & ſubditi Petri, & ſociorum, quaſi quodam venatu intra retia fidei concluſi, atque comprehenſi. Et quia arcanum inuiſibile, caſtum, & ſpirituale eſt, Epiſcopi cum Eccleſia ſponſa coniugium, idcircò *in ſpelunca* Maro *contrahendum* putauit. ideò enim

Speluncam Dido, & Rex Troianus eamdem
Aen. 4. *Deueniunt.*

At ne clandeſtinum, & ſine Teſtibus foret,

Prima & tellus, & pronuba Iuno
Ib. *Dant ſignum, fulſere ignes, & conſcius æther*
Connubij Diuini.

Quin & *fama* illud *vulgans* inducitur, meritò tamen *vituperata*, tanquam *malum velox, atque monſtrum*, quòd circa Chriſtianorum ſectam, & connubia caſta Eccleſiarum cum Epiſcopis Sponſis, atque adeò contra Petri Cathedram, multas calumnias vbique ſparſiſſet, quæ perſecutiones ingentes mouerunt. Quia porrò indignum videtur, Hieroſolymitanam Eccleſiam, tunc omnium primam, per hoc connubium, Cathedræ Primariæ honore fraudari, ideò Virgilius humano more ratiocinans, & veriſimilitudinem ſecutus, eiuſdem Solymæ Eccleſiæ Epiſcopum, ſeu *Regem*, per *Hiarbam* (quæ vox literarum quadam methatheſi *Hebræum* ſignificat) *de his nuptijs apud Iouem*, ſeu Icoua *conquerentem* inducit, qui quidem *Hiarbas*, ſeu Hebræus, *Hammone*, Chamo, vel *Chammone ſatus* perhibetur, eò quòd ex Aegypto terra Cham, in Syriam Palæſtinam aduenit. At querelæ capita: *Sua à Didone* (primaria Cathedra) *connubia reſpui, quæ in ſuis finibus errarit*, hoc eſt, peregrina, & gentilis exiſtat, *quæ parua* initio *fuerit*, cum Hieroſolymitana Eccleſia latè ſe funderet, *cui littus arandum*, quia Antiochia in littore ſita, & Solyma in Syriæ vmbilico, *cui leges dediſſet*, non ſolùm Diuinas, ſed & poſitiuas, vti *de gentibus non circumcidendis*, alijſque, per Apoſtolos Solymę congregatos, latas. *illa* (inquit) Dido.

Connubia noſtra
Ib. *Reppulit, & Dominum Aenean in regna recepit.*

Et nunc ille (Aeneas) quem *Paridem* per inuidiam quamdam poeticam vocat,

Mæonia mentum mitra, crinemque madentem

Sub-

Subnixus , rapto potitur .

Quibus ſanè verbis *mitram* agnoſcimus, *&* *Oleum ſacrum* , quo crinis *ma-
defcit* in conſecratione , quibuſque Pontifices ſummi etiam hodie vtuntur,
vt ſe Petri Aeneæ germanos ſucceſſores probent . Vbi verò ſe Hiarbas dicit ;

Templa Ioui centum , latis immania regnis

Cum *centum Aris poſuiſſe,* de eadem Eccleſia ſua intelligit, quæ Ieouæ, vbi-
que terrarum, Chriſtiana Templa , et Altaria erexerit, & *vigilem ignem,* ſeu
excubias æternas , per iuge lumen ante Euchariſtiam venerabilem *ſacrarit* ,
pecudumque cruore pingue ſolum imbuerit , tempore Synagogæ, et poſt Euã-
gelium , *rapta in Cœlum Garamantide Nympha* (Chriſti Matre Virgine, ab
Aegypti populis , vbi exularat , ita nuncupata) *Varijs florentia limina ſer-
tis,* dedicandis plurimis Templis, *exornarit* . Sed quod etiam ad has *nuptias*
attinet *Didonis cum Aenea ſponſo*, rectè *Anna ſoror* , hoc eſt, *gratia* Dei Aen.2.
bas *ſuaſiſſe* fingitur , eò quod non ſine Diuino quodam inſtinctu perfectæ.
Quamquam in hoc errarit Poeta, qui non potuiſſe conſummari putarit , niſi
abolito amore prioris Siebai . prioris (inquam) dignitate *ſponſi,* qui eſt Chri- Aen.1.
ſtus Dominus , et cum Hæreticis noſtris hodiernis, Eccleſiæ duos ſponſos
habentis Myſterium haud ceperit. quorum alter minor, et externus,
homo Dei Vicarius , qui prędicatione, et miniſterio externo Sacramento-
rum, ſponſę ſuæ Chriſti Eccleſiæ, proles Chriſtianas gignat, alter autem prior,
atque maior Chriſtus , miniſterio interno , et inuiſibili gratiæ eidem ſpon-
ſæ filios progeneret . Hos enim binos ſponſos ſuos *Siebaum* & *Aeneam* ſimul
Dido complexa, Trois Solymæi, & *Tyrij* nullo diſcrimine *parens effecta eſt*, &
eodem nomine Chriſtiano vtrumque *inſignijt* . Nam apud Antiochiam, (Ec-
cleſiam Didonis) primum hoc nomen ſortitos fideles , Acta atteſtantur. A
Phœnicibus porrò Didonis ſubditis (quia prima apud illos Petri Cathedra fuit) Act. 1.
ob Eccleſiam Chriſti vnicam & æternam, de *Phœnice Aue* quoque vnica , at-
que immortali, fabula exorta eſt, quem *Aquilæ ſimilem* eſſe finxit, quia ſimilis
cum Eccleſia Romana, atque Aquilari, erat Antiochena , & quæ de Phœnice
vates mentiuntur; reuera in hominem Chriſtianum cadunt , nam *Phœnicia
ortus,* vnde nomen *Phœnix,* iamque *moriturus pretioſa aromata,* mortui iam
pridem Chriſti Sacramenta, quæ Eccleſia cuſtodit atque *Chariſmata,* ſtudio-
sè *colligit,* & *in morte, nidum* ſeu ſepulchrum corporis in cęmeterijs , & Tem-
plis Chriſtianis, *coram ſole* Iuſtitiæ Chriſto *conſtituit, aliquo ſemper conſimili
in viuis relicto,* & *poſt buſtũ* orbis vniuerſi, *depoſita corporum ſenecta,* & vete-
ri vitio, quod eſt, mortalitas, *vegetior* & *melior,* & ſolus beatus atque *immor-
talis* hic *Phœnix reſurget.* fuit igitur felix inter omnes aues , gentes ſeu mor-
tales, hoſpitij, & nuptiarum *Aeneæ* , & *Didonis, fructus, Phœnix Chriſtianus.*
at non diuturna connubij felicitas manſit . poſt ſeptennium enim *Didonem
Aeneas diuino admonitu deſerere iuſſus,* & *in Latium migrare ,*

Vt grauidam imperijs, belloque (perſecutionum) *frementem*
Italiam regeret, genus alto à ſanguine Teucri
Proderet, ac totum ſub leges mitteret orbem .

Hæc enim illi mandata per *Maia genitum* Ieoua Pater dedit , eodem Virgi-
lio teſte , qui quidem Mercurius

Aeneam fundantem arces , ac tecta nouantem .
Conſpexit ,

Pontificio habitu , nam

Tyrio ardebat muricelæna
Demiſſa ex humeris, diues quæ munera Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.

Quid verò Aeneas mandato accepto?

Ardet abire fuga, dulceſque relinquere terras,
Attonitus tanto monitu, imperioque....

Quod Syriæ patriæ Iudæos deſerere & ad gentiles in Latium proficiſci iubebat. Ægrè tamen illum *à Didone auulſum*, pro ſuo in primos illos Chriſtianos amore, & Eccleſiam Sponſam, infitiari quis audeat? Nam apud Maronem Aeneas ſic loquitur:

Italiam non ſponte ſequor.

diſſuadere forſitan iter Chriſtiani, etiam lachrymis fuſis dilectum Patrem remorari conati:

Sed nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit.
Fata obſtant, placidaſque viri Deus obſtruit aures.

Itaque Illius Eccleſiæ luctum, ob diſceſſum Patris, per *Didonis Lachrymas, furorem*, & *mortē* Virgilius pathetice expreſſit. In quo obſeruandum, illud vel maximè Reginæ dolere, quod ſponſo abeunte, Primariæ Cathedræ honore priuetur:

Saltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet
Ante fugam ſoboles, ſi quis mihi paruulus aula
Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret,
Aen. 2. & 4. *Non equidem omnino capta, aut deſerta viderer.*

Qui enim poſt Petrum Antiochenus Epiſcopus factus Euodius, non is in Cathedra Primaria ſucceſſit, quæ iſthic extincta, atque in Latium fuit aſportata, vti per mortem vxorum Aeneę *Didonis* & *Creuſæ*, & *alteras cum Itala coniuge Lauinia nuptias*, Vates docuerunt. Antiochia ergo derelicta, terreſtri itinere Aeneas, per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Aſiam Minorem, atque Bythiniam, ad quas eiuſdem Epiſtolæ extant, in *Phrygiam & Antandrum* venit, vti Eccleſiaſticis annalibus proditum. (Metaphr. Baron.) Vnde etiam Aeneæ ab *Antandro* & Helleſpontica *Troia* nauigationem in Latium, docta fabula inchoat, hiſtoriæ omnino conſentiens, ſicut *in Siciliam* tum hiſtoria *Petrum*, tum fabula *Aeneam* appuliſſe tradunt. Virgilius ſiquidem,

Aen. 3. *Superat quoniam fortuna, ſequamur,*
Quoque vocat, vertamus iter, nec littora longè
Fida reor fraterna Erycis, portuſque Sicanos.

Ouidius quoque de eadem Sicilia ſiue Trinacria:

Met. l. 13. *Intrat*
Sicaniam, tribus hæc excurrit in æquora linguis,
Hanc ſubeunt Teucri remis, æſtuq; ſecundo...

Neque prætereundum, quod de quadrageſima, & anniuerſaria Chriſti mortis die celebrata in eadē Inſula, ſub fabulæ inuolucro Virgilius canit; ſic enim
Aen. 5. de Diuini parentis morte, & annuo feſto Aeneas præfatur:

Dardanidæ magni, genus alto à ſanguine Diuum,
Annuus exactis completur menſibus Orbis,
Ex quo reliquias, diuinique oſſa parentis
Condidimus terra, mæſtaſque ſacrauimus aras,

Iamq;

Iamque dies (ni fallor) adeſt, quem ſemper acerbum
Semper honoratam (ſic Dij voluſtis) habebo.
Hunc ego Gætulis agerem ſi ſyrtibus exul,
Argolicoque mari deprenſus, & Vrbe Mycena,
Annua vota tamen, ſolemneſque ordine pompas
Exequerer, ſtrueremque ſuis altaria donis.

Quibus ſanè liquet, Quadrageſimam, & Paſchales dies *Solemnibus pompis*, & *Sacrificijs* Æneam Petrum coluiſſe. *Sacrificijs* (inquam) panis, atque vini, quæ per *Serpentem* (qui Chriſtum refert à Moyſe in ea figura exaltatum) *Dapes ſacrificij, & vina libantem* egregiè depinxit, nam ſubſtantiæ in ijs deſtructionem, ſpeciebus intactis, ea ſerpentis *libatio* figurat. quod quidem *ſtuporem* Aeneæ, ob grande rei miraculum affert: nam

Adytis cum lubricus anguis ab imis Ib.
Amplexus placidè tumulum, lapſuſque per aras,
Obſtupuit viſu Aeneas, ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula ſerpens
Libauitque dapes, rurſuſque innoxius imo
Succeſſit tumulo, & depaſta altaria liquit.
Hoc magis inceptos Genitori inſtaurat honores.

Sed & *pugnas ludicras*, & *varias corporum exercitationes* plenas magni ſudoris, & laboris, in memoriam defuncti Patentis ibidem inſtaurat, præmiaq; certantibus proponit, quę ieiunia Chriſtiana referunt, & voluntarias corporum afflictationes, tunc temporis; ſicut & hodie, à veræ Eccleſiæ filijs vſurpari conſuetas, quibus ſua in Cœlis repoſita merces. quæ quidem ieiunia, et voluntaria corporum exercitia, etiam pueri exemplo Patrum ſuſcipiunt:

Incedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frænatis lucent in equis.

Quia corpora ſacro Ieiunio refrænant: quibus

Omnibus in morem tonſa coma preſſa corona

Ad primam *tonſuram*, & paruam *coronam puerorum* alludit, quæ illis præcipuè Quadrageſimę temporibus confertur. Hunc autem morem ieiunandi puerorum in Eccleſia Romana, ex traditione Apoſtolica futurum, ſic Maro, etſi neſciens, prædicit;

Hunc morem, hos curſus, atque hæc certamina primus
Aſcanius, longam muris cum cingeret Albam,
Retulit, & Priſcos docuit celebrare Latinos,
Quo puer ipſe modo, quo ſecum Troia pubes
Albani docuere ſuos, hunc maxima porrò
Accepit Roma, & Patrium ſeruauit honorem.

Ex *Sicilia* porrò in *Latium*, cum tendit Aeneas Petrus, tempeſtate iactatum falsò ad *Lybicos* fabula, verè *ad Liburnos* traditio refert, vnde *Romam* ad Sedem ſuam tandem fit *profectus*. Itaque iam *Aenea* Petri *nauigationem*, ex *Aelia* Solyma in Italas oras, habes explanatam. *Socij* autem eius *Antenoris* Pauli, *iter in Illyrim*, breuiter quoque ſupra deſcripſimus; nam quorſum *Aeneas*, *Anium*, *Phæacas*, *Polyphemum*, *Sibyllam*, *Circen*, aliaque loca, aut perſonas, ea nauigatione *inuiſiſſe* fingatur, capitibus proximis teſtat aperiendum, vt nihil tota *Aeneide* (Petreide) lateat. Aen. 1. Baron.

CAPVT XIX.

Aeneide rurſum, & *nauigatione Aeneæ*, ſicut *Odyſſea*, curſum nauis Petri (Eccleſiæ) deſcribi.

ANTEQVAM *Aeneæ* Petri res in Latio geſtas enarremus, vbi Sedem alteram, & Cathedram, priore relicta fundauit, alteramque vxorem, Eccleſiam Romanam, *Lauiniam accepit*, priùs exponenda, quæ *nauigationi* eiuſdem *Aeneæ* vulgò vates affingunt, quibus non illius in Latium iter, verùm ad cœleſtem Patriam varium, & multiplicẽ Eccleſiæ Chriſtianæ curſum, ex ijſdem Sibyllæ folijs clarè prædixerunt. Eas autẽ Eccleſiæ Chriſtianæ, ad varias gentes, & populos *miſſiones*, nõ *Aeneis* ſolũ, ab *Aenea* Petro (laudatore) ſed & *Odyſſea* ab eodẽ Apoſt. (Ὀδύσσευς, Vlyſſe, ſeu *Ieſũ canente*) ita nuncupata, fabuloſè deſcripſit. Quo factum, vt cõmunia pleraque vtrobique legantur, ne quis reputaret, aliud *Aeneidis*, aliud *Odyſſeæ* argumentum eſſe. Quod autem Aneæ, ſeu Vlyſſi Petro plurima aſſignentur, quæ nonniſi mortuo eo euenerint, id propterea factum, quod in ſuæ ſucceſſoribus Cathedræ, & in ſuæ Eccleſię filijs viuat immortalis. Vt igitur pateat, Petrum per *Vlyſſem* (vti per *Aeneam*) à Poetis prędictum, pręter ea, quę de *Palladio* ab eodem *Aelia* Solymę *erepto*, & *armis Achillis* (clauis atque Cruce Chriſti) ab hoc *reportatis*, ſupra oſtendimus, vt Iano, vt Aeneę ſupra; ſic etiam Vlyſſi Romanę Vrbis originem aſſignarunt, ob ſpiritalem nempè Ciuitatem, Eccleſiam Romanam in ea fundatam, et in omnibus ferè Vlyſſis adiunctis, Petrum deprehendis. Nam pręter Vlyſſis etymo(n), ſiue ὀδύσσευς (quod *canentis Ieſum* viri vocabulum ab ᾄδω, & Ἰησοῦς) *Laertæ filius*, ideſt, *Populos* gentiles ad Eccleſiam ſuam, et gloriam *eligentis* Chriſti appellatur, à vocibus λαὸς, & αἱρετὴς. Et *Dux Nericius*, Latinus, ab Hebręo *Narcha*, lato, vnde, et Patria eiuſdem *Neritos ardua ſaxis* ob iuga Apenini *vocatur*, et *Ithaca*, regio *Aquilaris*, ab ἀετὸς *Aquila* Romana, *nidulis aſperrimis affixa*, ad quam nauigio illum peruenturum, apud Homerum *Minerua promittit*, licèt *vincula ferrea* (Herodis, nempè Hieroſolymę) *hominem detineant*. Sicut ergò ab *Na* atque *Raca* Nericius, id eſt, *dilatatus*, ita ab *Ithaca*, *Ithacenſis Dux* agnominatus. Vnde *Ithaceſia* Italię *Inſulæ*, in quibus *Vlyſſis ſpeculam* ritè conſtituunt, Eccleſiam, et Cathedram Romanam, ex qua velut ex ſpecula quadam ſublimiori, in omnes ſubiectas Orbis Eccleſias, Petrus, & Petri ſucceſſor Romanus Pontifex, Superior deſpicit, ſemperque inuigilat. Idem quoque *Dulichius Heros*, ſeu *Rex Dulichij* (à δοῦλος ſeruus) Vlyſſes vocatur, quod *Seruos Seruorum Dei* ſe Pontifices Petri ſucceſſores in ſuis titulis erant profeſſuri. *Seruitutem* autem eam, ſiue *Dulichium* Poetę ijdem *Regnum* crediderunt, vel quod Superiores Eccleſiæ Chriſti ſeruiendo regnent, vel quod Deo ſeruire, atque miniſtrare, id eſſe regnare, Sybilla magiſtra, forſan perceperint. Et quoniam Petrus, atque Pontifices eius ſucceſſores, Eccleſiæ Chriſtianæ Sponſi erant futuri, propterea *Vlyſſi*, ſeu Petro *Penelopen*, *Diuinam mulierem*, *connubio iungunt*, à πίω, λαὸς, & ποιέω, compoſitis vocibus, Eccleſiam Chriſti innuentes, quæ *populum ſpiritalem facit*. *cuius* quidem

Plinius.

nuptias

nuptias, fruſtra *Proci* Heretici *ambiant*, *abſente*, ideſt, mortuo *Vlyſſe*, quod
Hæreticos omnes Eccleſia, caſta Petri ſponſa, ſuarum ſpe nuptiarum decipiat,
atque aſpernetur. Hanc autem Petri coniugem Italam, et Latinam, non
vno nomine *Penelopes* inſigniunt, ſed et *Calypſus*, *Circes*, *Eurycleæ*, vti
poſtea dicetur, ex quibus Vlyſſes *Telemachum* Diuinum, *Telegonum*, *&*
Auſonem filios procreatit. Quorum primus *Telemachus* Diuinus, id eſt,
Italus bellator (puta aduerſũ *procos* Hæreticos) ab ιταλος, & Μάχομαι, Roma- Od.1.& ii.
num Pontificem apertè deſignat, qui *Diuinus*, & *Vlyſſi* Patri *ſimilis capite*
(ob eumdem primatum) et *pulchris oculis* (ob eamdem curam et miniſte-
rium) ab Homero fingitur, et *paternam indolem inſtillatam habere*, nec non
Eurycleam Latinam Eccleſiam (ab Εὐρὺς, & καλέω, vnde Eccleſiæ nomen de-
riuatur) in *ſublimi Thalamo conſtitutus*, vt ſuam vxorem, *caſtè diligere*,
quo eius primatum, et ſublimitatem ſupra omnes orbis Eccleſias, docet. Ad
hæc *Telemachus à Minerua adiutus, omnes procorum inſidias deuitat, ad ne-*
cem quæſitus, quod Pontificia Sedes Hereticis precipuè exoſa, Chiſti ope
ſemper incolumis ſeruetur. Nam et per *Telegonum* Italia genitum ab Ιταλος
γεννάω, et *Auſonem*, eius alias proles, *Italiæ Populum* liquidò expreſſere. Vti
per *Anticleam* Vlyſſis matrem, *Antiochenſem Eccleſiam*, et *Cathedrã*, poſt
quam Romana exorta eſt. Hoc igitur modo *Vlyſſis genus*, atque *Proſa-*
piam Poetæ contexunt, vt vbique Petrum Apoſtolum indicent. Quid, quod
et *Vlyſſem* (vt Petrum) *criſpis capillis*, *&* *comis*, *&* *caluum*, *&* *pauperi* Od.6.18.
ſeni, *atque triſti ſimilem*, *mala circum corpus veſtimenta indutum*, eadem 18.
Odyſſea depinxit? quid, quod nihilominus Pontificio cultu, et amictu eum-
dem ornauit? Nam *Pileolo rotundo*, et *calyptra capitis*, et *redimiculo*, quę
Tiaram clamant, *baculo*, ſeu *virga*, quæ pedum, *oblana tunica*, *&* *ſtola*
ingenti, *candida*, *tenui*, *&* *gratioſa zona*, *perpulchra*, *&* *aurea*, vt Albam
Pontificiam, & Sacerdotalem, cum cingulo agnoſcas, imò *veſtibus odo-*
ratis clarum, et *inſignem facit*, vt nihil magnificentiæ Romanæ, & Ponti-
ficiæ, in Homerico Vlyſſe prorſus deſideres. Quod verò dotes animi ſpe- Od.1.
ctat, eumdem *Diuinum* Minerua cognominat, & *eloquentiam*, & *pru-*
dentiam Diuinam Ei.xates tribuunt, *Caſtitatem* quoque *ſingularem*, Od.19.
vt qui *nolit pedes à muliere contingi*, et *fortititudinem Animi laბo-*
ribus innumeris, *&* *ærumnis ferendis*, grauiſſimè diuque *exerci-*
tam, vt *ad Patriam ſuam* (puta Cœleſtem) tandem *perueniret*, *ad* Od.11.
quam ideo *diues*, atque *opulentus*, nempè operum meritis, *optat ad-*
ſpirare. Illum etiam, ad varias orbis regiones claſſe dum nauigat,
dona ab omnibus auferentem faciunt, quia Petri nauis, Eccleſia Romana, Od.13.
toto mundo errans, ab omnibus Principibus Chriſtianis, & Regibus, templa
Auguſta, ſummi pretij otuatus, beneficia opima, & opes immenſas erat col-
lectura. Id quoque in Vlyſsis nauigatione & peregrinatione obſeruatu di-
gnum, quod ſicut *Aeneam Venus frequenter apparens*, ſic *noſtrum Vlyſſem* Od.14.
Minerua conſilio & opera ſtudioſè *adiuuit*. Et quòd ſola Romana Sedes erat
permanſura, cæteris Apoſtolorum Cathedris euerſis, & temporis vetuſtate
ſublatis, ideo eius *ſocij ad vnum omnes intereunt*, *eo ſemper ſaluo*, & iuxta Met.14.
Ouidium, *vnica naui*, *vndecim ſubmerſis*, *Circem verſus appellit*. *Duodecim* Tzetza.
porrò *Nauibus ab Ilio in Ithacam nauigans*, duodecim Apoſtolorum Eccle- Od.14.
ſias figurat. ob quam item cauſam, *omnes diuitias illius* Homerus *duodecim*
armentis, & *duodenario* aliarum rerum *numero comprehendit*. Idem porrò

Vlyſſis ac *Aeneæ curſus*, ex Aelia in Latium, ſiue Italiam, quam *Ithacam*, id
Apollod. apud Strab. eſt, *Aquilarem* regionem nominat, alij verò *Caunum*, id eſt Latium, à *χαυνὸς*
lato, vocabulo deducto. Et quod Antiochiæ aliquantulum ſederit, ex itinere
Od. 6. memorant: *teneram & ingentem palmam conſpexiſſe*, græco nomine *φοίνικα*,
Od. 11. quaſi Phæniciam, vbi Antiochia, nec non *ſe in Phænicia manſiſſe*, apud Eumæū
Vlyſſes fatetur, cuius Cathedræ interitum etiam per *Anticleæ mortem* repræ-
ſentant, nec non per *Phæniſſam Dianæ iaculo* quoque *interemptam*. Quia
Od. 15. porro Phœnicia digreſſus, terreſtri licet itinere, Pontum attigerit, *ex montibus
Solymorum Neptunus eumdem, in nigro Ponto ſpectat nauigantem*, & velut
Aeneam, & Petrum, Herodis excubias fallentem, *nube quadam diuina* Ho-
merus *occultat*, quin & *per ancillam duriſſimè eumdem laceſſit*. Plutarchus
verò *in Italia Vlyſſem exulantem* aſſerit, & Dictys Cretēſis *in Ithaca mortuū*.
at quonam mortis, aut ſupplicij genere? eodem, quò Petrus. Nam alij *iacu-
culo ferreo*, alij *ſpina piſcis Trigoni, à Telegono filio, inſcie interemptum* tra-
dunt, quæ ad Petri necem, atque crucem, & clauos eiuſdem Trigonæ cencis,
ſeu Triangularis, clariſsimè alludunt. Et ne Apotheoſis eius ſileatur, *pro Deo
poſt mortem habitum*, Seneca ſua Epiſtola ad Serenum refert. His itaque de
Vlyſſe modò explanatis, ſat perſpectum arbitror, Odyſſea, vti Aeneide, cur-
ſum nauis Petri (Eccleſiæ) deſcriptum. quod vel ex gentibus, regionibus,
ac locis, ad quæ communiter *cum Aenea Vlyſſes deueniſſe* traditur, fiet illu-
ſtrius. In quo quidem fabuloſi authores, nulla, aut exigua topographiæ,
chronologiæ, & ordinis rerum ratione habita, Sibyllæ folia adeo perturba-
runt, vt Aeneæ, & Vlyſſis errores erroribus ſuis multùm adauxerint. Itaq.
vt fabuloſum hoc eorum chaos, aliqua methodo, aut luce informemus, illu-
ſtriora loca, aut perſonas, ad quas vtriuſque claſſis appulerit, breuiter pri-
mùm exponemus, dein aduerſos caſus, quæ quaſi *procellæ*, atque tempeſta-
tes, eam iactauere. *Igitur ab Ilio*, ideſt, *Aelia Solyma*, vtriuſque curſum
incœpiſſe, ſat demonſtratum eſt, quod quidem *optimorum equorum nutrix*
ob Apoſtolos ſæpius *appellatur*, qui Chriſtum ferentes, in omnem terram
latè excurrerunt. *ab eodem Ilio*; ſeu Aelia Solyma ad Antiochenos Eccleſia
tranſlata, vti per *palmæ conſpectum*, atque per *Didonis, Creuſæ, Phæniſſæ*, at-
que *Anticleæ fatum* atque *mortem*, ſupra oſtendimus. Inde igitur in *Pontum*
& minoris Aſiæ regiones *euaſit*, vt *per Nigrum Pontum, Antandrum*, & *Tro-
iam* ſupra docuimus, atque per *Anium Regem ſacerdotem* (Apoſtolum *Ioan-
nem*) vates tradiderunt, *cuius* quidem *filias* (Eccleſias Aſiæ) in *frumentum,
Aen. 3. vinum, & oleum* commutaſſe omnia fabulantur, ob Euchariſticum panem,
Met. 13. atque vinum, & gratiæ oleum, quibus abundabant. Iam verò ſuperfluum
arbitror, *Græciæ regionibus, Inſuliſque Ionio in magno*, ad quas cum *Vlyſſe
& Aenea* Petrus aduenerit, diutius immorari, cum magna pars Odyſſeæ, Ae-
neidos, atque Annalium, in eis verſetur. A *Græcia ſoluentem* Eccleſiæ *nauim
Sicilia excipit*, vti ſupra patuit, & infra docendum. Ex qua Inſula in *optatum
Latium* ſeu Ithacam patriam tandem *peruenitur*. vbi iuxta Maronem,
Aeneæ Lauinia coniux, Turnus, & Euander, & *bella plurima*, quibus Tybe-
ris rubuit, de quibus infra exponendum. at iuxta Homerum, alioſque, ibidem
caſta Penelope, Euryclea, Calypſo, Circe, & Aeolia Inſula, & *loca inferorum*
ab Vlyſſe *viſuntur*. Inde autem ad *Phæacas* itum, atque *Læſtrigonas*, tametſi
Poëtæ hunc ordinem inuertant, *quibus nauigatio tota* concluditur. ſed ad
Eccleſiam atque Petri nauim, quomodo poſtrema illa referantur, ſingillatim
viden-

videndum. Nam per *Penelopen* Romanam Eccleſiam, à Poëtis olim deſignatam, vel ex *Ithaca Inſula, Aquilarē terram* ſuo Etymo ſignante, *ubi domicilium illius fixerunt*, tum ex eiuſdem *Telemacho filio*, qui Italum bellatorē ſonat, non obſcure colligas. ad quam ſimiliter *Calypſo Nympha* pertinere noſcitur, quę *tectam* ſiue *coopertam* à græco καλύπτω propterea ſignificat, *quod* illa Petri *ſponſa* Virginea, in cryptis ſiue catatumbis, & *ſpecubus cauis*, ſub vrbe Romana, ob perſecutiones cum eodem Petro aut ſucceſſoribus, *eſſet moratura*, de qua ſic Homerus. Od. 1.

Vlyſſem veneranda detinebat Calypſo, Dea Dearum.

In ſpecubus cauis, illum optans maritum eſſe. Od. 5. & 17.

Neceſsitatem autem illam Vlyſsis, cum Calypſo virginea ſponſa, & *Dea Dearum*, hoc eſt, Eccleſia Eccleſiarum, & *Dea immortali*, *in ſpecubus flebiliter morandi*, *in nauim* Petri *fractā & euerſam* veriſsimè *refert*, quod tempore perſecutionum primarum, Templa Chriſtianorū (vt Cæſarum edicta de iiſdē deſtruendis teſtantur) fuerint diſturbata, ita vt in ſpeluncis, & cryptis ſacra Chriſtiana deinceps fuerint celebranda, quod autem per *nauim* Templa ſignificet, vel in Ναῦς æquiuocum nomen, quod *nauim* & *templum* ſimul ſignificat, vel in formam eorum, quæ *nauim* fere imitantur, puta referendum. Sacrificia autem miſſæ in ſpecubus illis, & crypris peracta docet. Chriſtus *Mercurius* Μαίας υἱὸς Mariæ vterinus, *in iiſdem ſibi propoſitā* Ibid.
Ambroſiam panis immortalis, atque *vini rubrum nectar*, quo ad ſubſtantiam conſumendo *guſtans*, poſt quem etiam *Vlyſſes eius ſolio inſidens*, quaſi vicarius, eadem prorſus *manducat*, *& bibit*. A Calypſo autem *deſcendens Vlyſſes* (tempore Conſtantini) ab ea *ſecurim*, & *aſciam*, *ad nauim*, ſiue tem- Ibid.
pla ſua *inſtauranda accepit*, nec non *ventum fauentem*, quia exinde Templorum ſtructuræ, & ſuperbæ moles, & pax Eccleſiæ cum proſperitate temporali cœperunt. Quod autem *Ogygiam Inſulā*, *Calypſus Patriam*, atque Ortel, tab.
Sedem facit Author Odyſſeæ, cum *Ogygia* apertam, ſiue *Latam Terram* Vlyſſ. error
ſignificet, ea Latium innuit, pręſertim cum ex Calypſo *filium Auſonem* ferant *procreatum*, qui certè ab Italo alius eſſe nequit. Hanc verò *Vlyſſis cum Calypſo* (Eccleſia Romana) in Speluncis commorationem, per deſcenſum *eius*, & *Aenea viui ad Inferos*, & *fauces Auerni*, à *Sibylla Cumana haud procul remotas*, Vates quoque deſcribunt: eò quòd Eccleſia illa ſub Vrbe cubilia cœca effodiendo, quaſi *in inferis*, hoc eſt, ſubterraneis locis miſerè vitam tolerarit. Item *Aeolia Inſula* in mari *Tuſco*, ſeu Thirręno *ſitæ*, *ad quas quoque nauim applicuit Vlyſſes*, eamdem Romanam Eccleſiam loquuntur. *Aeolus* enim id eſt Spiritus Sanctus, ab αἴω ſpiro, in eamdē in Tuſcia manentem, ventos diuinarum inſpirationum immittit, *quibus ad Patriā* Cęleſtem homines *citiſſimè inducantur*. Eum autem *ventorum* Regem, *hyppotadem* equeſtrem agnominant, quod orbis initio conditi, *ſuper aquis* Spiritus quaſi *inequitaret*. Ab hoc igitur *clauſi ventorum vtres*, dono dantur Vlyſſi, quod *ſacra*, atque *Sacramenta* Eccleſiæ Romanæ, *ventos* Spiritus Sancti, ſeu *dona concludant*. quos dum *ſocii illius* Epiſcopi, atque Sacerdotes quidam *eo dormiente*, hoc eſt, mortuo Petro, *auri malo ſtudio, et auarè recludunt*, venti, ſine dona Spiritus *illos effugiunt*, *&* propterea à Patria Cœleſti *longiſſimè arcentur*, et à Spiritu Sancto, vt Simoniaci, in perſona Vlyſſis, *durè repelluntur*. Quod quidem Simoniæ malum nauim ſuam infeſtans, *vberibus lacbrymis*, *atque ſuſpiriis Vlyſſes* Petrus *luget*, *ac deflorat*.

rat. ſequitur modò *Circe*, atque *Circeius mons*, quem in Italia fabulæ quo-
que collocarunt, ijs nominibus *Romam* in monte ſepticolli ſitam, et *Roma-
nam Eccleſiam*, *Dominiis temporalibus claram*, et *Illuſtrem* rurſum prędi-
centes: Nam Κίρκη, ſeu *Circe Dominam* ſignificat à voce κύριος, vnde, Κυριακὴ
& per ſyncopen, Κύρκη ſiue Cyrce (nam vetuſti Codices adhuc υ retinent.)
Inde & Germani Eccleſiam Κιρκη, quaſi *Circen* etiam hodie nominant. *Ea*
autem Romanam Eccleſiam temporaliter olim *dominantem* prædici, præ-
ter Etymon vocis, & topographiam, etiam eius proles *Telegonus Italus*, *vel
Italia genitus*, necnon epitheta, atque attributa, planè perſuadent. *Circen*
Od.10.13. enim *Solis* iuſtitiæ Chriſti *filiam* eſſe volunt, & *Deam Dearum*, vt Calypſo,
nominant, *diuitem*, *pulchricomam*, *venerandam*, *& ſacram*, ad quam idem
Vlyſſes *Diuino inſtinctu* etiam *appulerit*, cum qua quaſi *Sponſa*, *Diuino* etiã
iuſſu coierit, *cautè* tamen, & *prudenter*, & *inſtructus priùs herba moly à
Mercurio data* (quæ gratiam Chriſti figurabat, quam ideò *difficilem effoſſu
mortalibus* aſſerit, *non immortalibus*, quod omula poſſint) & *praſtito ante
iuramento, ne quidquam noceret*. Qui enim aliter amplas dignitates, & be-
neficia pinguia, & illuſtria, atque honorata Eccleſiæ poſſident, his beneficia,
veneficia fiunt, vnde docta fabula de *venenis Circes* exordium ſumpſit, atq;
in ſues tantummodo terrena ſectantes, & *in varias feras*, quamuis *innoxias*,
Ib. & hominibus putidè *adulantes* (vti fit in aulis) *mente firmà*, hoc eſt, fide
firma, & manente, *intus commutantur*. Ideò enim *Elpenor*, *Magni Vlyſ-
ſis ſocius*, quem ſanè *bibacem*, & *nimii vini* Ouidius cum Homero facit, *in
domo Circes*, *ſcalas*, puta gradus honorum, *imprudenter conſcendens*, *fra-
ctis ceruicibus labitur*, & *anima eius ad Inferos deſcendit*. *Quo caſu terri-
tus vnus è ſociis, author fit Vlyſſi ſecus ſentienti*, ne ad Circen inret. cui
tamen propoſitum obſtinatè tuenti, Vlyſſes *Gladio* Cenſurarum, *mortem
comminatur*. Illuſtri planè documento, quòd Heretici, Romanæ Eccleſiæ
honoribus, & opibus infenſi, atque obtrectantes, ob prauum ſenſum, atque
contumacem, vindicem Petri manum, & formidandum anathematis gla-
dium olim mererentur. Quod verò Petrus pauper, atque egens, nondũ vllis
Od.10. dominijs clarã vxorem, eſſet olim ducturus, idcirò *Aeneas* apud Virgilium,
& Naſonem fingitur, *Circes palatia*, cùm in Latium tenderet, *naui prater-
greſſus*; & eumdem Petrum *in Vlyſſe* docta Odiſſea, *cum hac Circe coniun-
git*, quod non tempore Petri, verum ſucceſſorum eius, Eccleſia Romana,
Circe, hoc eſt, *Domina*; puta, *temporalis*, vbique terrarum latè euaderet.
Nam q'æ modò Cathedra; quod Collegium, aut Cœtus, quodue Cœnobiũ,
etiam ſœminei ſexus (ſi Mendicantium quorumdam Ordines forſan excepe-
ris) nobilibus feudis, atque dominijs non hodie gaudet? Quod Chriſtus my-
ſticè ſane prædicebat, dum *Gladios Apoſtolis imperat*, *apud quos duo quo-
que reperti*, ſpiritualem puta cenſurarum, atque temporalem gladium figu-
rabant, quem Eccleſiaſtica Dominia, & feuda ferè habent annexum. Verũ
vt ad *Circen* noſtram redeamus, *eius ædes ſacras*, atque *aulam*, *lapidibus
politis*, *et vario marmore* Poëtæ *conſternunt*, *ædificant*, *et ornant*, & ab
Od.10. auro *auream*, & à vitris quoque pretioſis, *vitream* agnominant. Hæc eſt il-
la Circe, quæ *ad ſe introductos Vlyſſis ſocios*, *per ſedilia*, *atque thronos* locat;
oleoque ſuaui, *ac pingui inungit*, quibus Epiſcoporum, Abbatum, & Præſu-
lum conſecrationes, atque dignitates in Eccleſia Romana bellè ſignaban-
tur. Hæc illa *Domina*, quæ Petrum *Vlyſſem*, Pontificem Summum, *Spon-*

ſum

ſum ſuum, in ſucceſſoribus eius hodie Ib.

Collocauit in throno argenteis clauis
Pulchro, fabrefacto, ſcabellum verò ſub pedibus poſuit.
Adornauit autem potionem, aureo poculo vt biberet.

Nam quid *Vlyſſi* ad ſplendorem, aut delicias apud *Circen* deerat, cum *famularum vna*

Iniiceret thronis ſtragula pulchra,
Purpurea. . . .
Altera verò ante thoros extenderet menſas Ib.
Argenteas, bis autem apponeret aureas lances,
Tertia verò cratere mellifluum vinum miſceret,
Et alia lauaret, & vngeret pingui oleo,
Chlænamque pulchram indueret, atque tunicam?

Verùm quòd ad veſtes Pontificias attinet, illud in Homero dignum obſeruatu, quod eodem modo *Vlyſſem in ſpecubus cauis Calypſo ornet, & induat*, atque ipſa *Circe in domibus ſuperbis*, atque *aulis dominans*. ex quo intelligimus hodiernam Eccleſiam ſuorum Pontificum pretioſas veſtes, & ornatus, à prima Eccleſia, quæ in ſpecubus cauis habitabat, eſſe mutuatam. At *pius Vlyſſes* tantis honoribus, & lautitijs *acceptus*, pios Pontifices Romanos deſignans,

Eduliis multis appoſitis,

etiam *iubente, vt edat*, Circe, *id gratum non habet*,

Antequam redimantur ſocii

In porcos mutati, pluris horum ſalutem, quam cibos, aut honores faciens, *vnde eius cura, prece, & rogatu* quoque *liberantur*. Nam Sacramenti Pęnitentiæ, & Confeſſionis ſalutare Pharmacum, & Pęnitentiariorum quaſi virgas, etſi neſciens, prædicens, ſic *Vlyſſis ſocios, Circes remediis iam ſanos effectos* loquentes inducit Ouidius: Metam. 14.

Spargimur interea ſuccis melioribus herba,
Percutimurque caput conuerſo verbere virga,
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis,

Verba abſoluendi contraria verbis confitendi, nam hęc adhuc peccatis ligatum, illa verò ſolutum hominem ſignificant. tum ſequitur

Quò magis illa canit, magis hoc tellure leuati
Erigimur, ſetaque cadunt &c.

Apud Homerum item, eiuſdem Sacramenti virtus in eoſdem elucet, qui peccatis ſuis humanam formam amiſerant, nam eo ſanati,

Viri continuo facti ſunt iuniores, quam antea eſſent, Od. 10.
Et multò pulchriores, & maiores aſpectu.

Ne quis verò demens exiſtimet, omnibus Eccleſię honores, aut opes nocere, præter Vlyſſem, *Eurylochus eius ſocius*, hoc eſt, *Latinus electus*, ſeu Prędeſtinatus, ab εὐρὺς & λέγω, *nullum à Circe detrimentum capit, nec mutari poteſt*. ne quiſquam Eccleſiam Romanam, ſeu Circen accuſet, ſed ſuam potius imprudentiam, atque leuitatem, quando Eccleſiæ honoribus, aut opibus auctus, ſui animi mores ſinit immutari. *Opera* præterea *Circes* Eccleſiæ dominantis, & quotidiana penſa, illa à Poëtis vulgò recenſentur: *telas ſacras*, ad Sacerdotum, & Altarium vſus argutiſſimè texere, *Lucos inaccessos*, Templa Cœmeteriorum arboribus vmbroſa *aſſiduo cantu, & voce pul-* Ib. Aen. 7. Od. 10.

cbra muſica *perſonare*. Quodque Altarium inge lumen oſtendit, *tectis ſuperbis*

Vrere odoratam nocturna in lumina cedrum.

De *berbis* item *ſimplicibus & mixtis*, hoc eſt, beneficijs *totius mundi cogno-*
Od. 12. *ſcere, atque ordinare*. Atque vt pietas eius in Vlyſſem quoque perſpecta ſit,
Ibid. vt ſupra Calypſo, *ſecundo vento vela eius implere*, vtque à *Syrenibus* (vo-
luptatibus) *caueat*, concionibus crebris, *ſeriò admonere*. Quibus Eccleſiæ
modò dominantis opes, potentia, decus, officia, à Poëtis hæc myſteria ne-
ſcientibus prædicta, ex Sibyllinis oraculis, pellucent. Sed tempus eſt, vt Cir-
ce relicta, ad *Phæacas* Hiſpanos, *Vlyſſem* noſtrum quoque deducamus. nam
Od. 6. vel nomen *Phæax* capillo *ſubnigros* atque *nigricantes* eos manifeſtat, præ-
ternam quod in *hyperia* (puta, heſperia) *habitare* dicantur, & *extremi in
vndoſo mari*, ad Oceanum & Solis cubilia Gades. adde quod *plurimos ſceptri-
geros Reges* Phæacibus *tribuat*, ob multa in Hiſpanijs regna, *quibus, vt ſupre-*
Od. 8. *mus, Alcinous à Dijs cõſilia edoctus & omnium princeps populorum imperet*.
Alcinous, id eſt, nouus potens, ab Ἀλκὴ & νοῦς, Philippos Auſtriacos innnens,
quorum felicitas non ita pridem in potentiſsimam Monarchiam excreuit,
quos etiam Homerus per *Nauſithoum* indicat, quaſi *Deum nauium* ſeu na-
uigantium, ob vtramque Indiam ab illis detectam, & claſſe luſtratam. Ideo
Od. 6. & 13 enim Pheacas, *præſtantiſſimos & audaces nautas*, qui *maria omnia ſulcent*, &
quoſuis per ea deducant, verè ille deſcripſit. *Nauſithous* igitur, quod *Eſcu-
riacum* inclytum orbis miraculum conſtructurus eſſet, id cognata voce per
Scheriam ſuam (quaſi *Eſcurial*) Homerus prædixit. in qua *Aedes ære & auro
Superbas, cum Hortis, & fontibus amænis, miro Artificio factis*, etiam depræ-
dicat. In hanc autem *Scheriam Phæacas* ait ab *eodem translatos*, cum in *Hy-
peria lata atque ſpatioſa ante habitarent*. Quid, quod *Alcinoi hortos aureis
atque felicibus pomis ſemper obſitos*, diuites, atque inexhauſtas Indiæ orien-
tis & Americæ fodinas, nobis præcinebant, ex quibus Phæaces Hiſpani *aurea
ſua poma numquam defectura*, annuatim, imo bis *in Anno*, miſſa claſſe *legunt*?
Quod verò ad mores ſubditorum pertinet, *Phæaces* vt *generoſos*, atque *ma-
gnanimos* Homerus dilaudat, & ob Chriſti fidem ab ijs ſuſceptam atque pro-
pagatam, *Dijs immortalibus caros & affines* facit, & *mercium* ſiue *commercij
cum vicinis populis parum ſtudioſos*. ac licet *ſuperbos vulgò* Alcinoi filia *ſub-
ditos ſuos* fateatur, id vitij tamen in vulgus tantummodo ſerpit, & nobilium
virorum mores non inquinat, quorum eſt ſingularis modeſtia Animi, & egre-
gia comitas, atque humanitas. Phæacum item *ingenium bonum mulieribus*
tribuit author Odyſſeæ, & *tractandi viros peritiam*, vt quod *gratum* illis, *bis*
Od. 7. *quoque probetur*. Cum verò *Reginam atque Regis filiam*, à virtute, forma,
cæteriſque commendat, mira ingenia, ac egregias dotes Reginarum, earũque
prolium (quas *Infantas* vocant) non obſcurè præcinit. Hiſpaniam quoque
Phæaciam eſſe, *muli, vina infuſa per vtrem caprinum, malus punica, ficus, oleæ*,
horum *ludicra (Taurorum) certamina, balnea calida & lauacra*, cœteraque
horum ſimilia apud Homerum de ijſdem enarrata probant. verùm præcipuè,
quòd *horum nauim belliſſimè compactam, in profundo Oceano perituram* fa-
ta denuncient, quod ad Hiſpanicam claſſem, ſub Eliſabetha Anglorum
Regina, in littore illorum diſiectam, pertinere noſcitur. Sed eiuſdem generis
in Romanam ſedem atque Eccleſiam obſeruantia futura, liberalitas, pietas,
officia, fides, hoc vaticinio *Iouis de Vlyſſe* ſatis declarantur:

Die

Die vigeſima, ad Scheriam fertilem perueniet, Od.5.
Phæacum terram, qui Dijs affines ſunt,
Qui ipſum animo Deum veluti honorabunt,
Mittent autem in naui charam in patriam terram,
Aeſque, aurumque abundè, veſtemque vbi exhibuerint.

Vlyſſem enim Petrum propterea, *in caram patriam deducturos* ſcribit & (vt alio loco) etiam *dormientem*, quia Hiſpanorum opera & nauigatione, plurimi vtriuſque Indiæ populi, nihil tale cogitantes, & quaſi dormientes, filij Vlyſſis per fidem effecti, ad charam Patriam cæli peruenerunt. Quæ autem de *Aeris, auri, & veſtium muneribus* affert, ad Hiſpanicarum Eccleſiarum dona, oblationes, egregium ſplendorem referre non dubites. ſed & ad eumdem Romanæ Sedis, & Eccleſiæ cultum, illa quoque ſpectant: quod *Laodamas* populorum domitor, Carolus Germaniæ Imperator, *filius Alcinoi* Philippi, *Vlyſſi* Petro Pontifici, in ſuo ſucceſſore, iuxta Homerum *cedit, & inferior ſedet*, vti in Cæſareis Bononiæ ſacris factum eſſe legimus. Quod item *Alcinous* vltro & nondum rogatus, *eidem Vlıſſi filiæ ſua Hiſpanica gẽtis, nuptias liberaliter offerat*, & *quod eamdem ſuam prolem de parum honorato Vlyſſe* (licet immeritò) *obiurgare* velit. Pro quorum mercede, *fortunata omnia in connubio regio, familia, ac prole, dum Vlyſſes pius apprecatur*, in fortunam Auſtriacæ domus, quaſi digitum intendit, quæ nuptijs varijs contrahendis, in hanc putentiam atque Monarchiam erat euaſura. Ad *Læſtrigonas* demũ *perueniens claſſis Vlyſſæa, vnum è ſocijs* aſpicit *epulandum abripi*, atque *deuorari*, quod quidem, ad Antropophagos Braſilos, alioſque Antipodas Barbaros, Eccleſiæ nauis aduentum ſignabat. hi etenim homines (ſi homines vocandi) *humanos artus, Tanquam piſces transfigentes, triſtes epulas ferebãt. multos* præterea *ſociorum Vlyſſis*, ita *confecere*, quorum Læſtrigonum *princeps Antiphates, aduerſa* nobis *veſtigio gradientem*, hominem, ſiue *ambulantem*, id eſt, Antipodem, ab ἀντὶ & ποδὸς connotat. Hic igitur cum Homero & Marone, Eccleſiæ nauis curſum terminamus. nam quæ *de Scylla, & Charybdi, Lotophagis, Cyclopibus, Polyphemo*, alijſque monſtris illi meminere, proximo capite *manent* explicanda.

Od.7.

Od.10.

Ibid.

CAPVT XX.

1 Aduerſos caſus nauis Eccleſiæ, eadem *Aeneide*, atque *Odyſſea* eſſe præmonſtratos.

2 In *Inſulam Draconis* ſiue *Tyberinam*, D. Bartholomæi nondum nati corpus, olim aduehendum, de *Vlyſſe fabula*, aliaque indicarunt.

1 HActenus Eccleſiæ nauis curſu demonſtrato, quæ illam procellæ, & aduerſi turbines adhuc concuſſerint, aut diuexare impoſterum debeant, ſupereſt exponendum, ſicut docta Æneis, atque Odyſſea, olim prodiderunt. in quibus malis illa enumerantur: primum *Iudaiſmus*, dein *Gentiliſmus*, tum *Hæreſes*, & *Mahometiſmus*, *Barbarorum*

quoque *irruptiones*, & quæ propria fuerunt Chriſtianorum vitia, aliquorum *Prælatorum Eccleſiæ incuria & negligentia, Laicorum atque quorundam ſacerdotum incontinentia, beneficiorum ſacrorum poſſeſſio iniuſta, Simonia*, denique *Antichriſtus*. hæc enim omnia ſuis inuolucris fabulæ obendetunt, vti diſcurrenti per ſingula patebit. Nam Iudaiſmum atque Gentiliſmum, per *Charybdim* & *Scyllam*, inter quæ media Aeneæ & Vlyſſis claſſis nauigarit, præclarè monſtrarunt. *Scylla* enim quaſi Συρίας λαός, Syriæ, ſeu Iudææ *populum*, atque nationem ſua voce notat (nam etiam *Cyris* quaſi ſyris dicta) quæ *parenti Nyſo* (Chriſto Nazaræo) *purpureum crinem*, in quo (ob ſanguinem eius hypoſtaticè vnitum) *vita* diuinitas *latebat*, cum vita *auulſerit*, quapropter *in auem*, hoc eſt, gentem vagam commutata, à *Nyſo parente in Halyætum* Aquilam Romanam, ſeu Italam Eccleſiam *tranſlato*, *aſſiduis* concionibus etiamnum hodie *agitatur*. præclarè autem Ouidius ob parricidium & Deicidium, Iudæi, in perſona Scyllæ, notam pœnam oſtendit:

Aen. 3. Met. 7. 13. 14.

Met. 8.

Dij te ſummoueant, ò noſtri infamia ſæcli!
Orbe ſuo, telluſque tibi, pontuſque negetur.

Alterum verò *Scyllæ ſupplicium*, in vrbe Romana ad concionatores Chriſtianos audiendos cogi, Poëtæ per *canes inguina* (circumciſionem) eius *aſſiduè allatrantes*, ſcitè expreſſerunt quos à *Circe* Eccleſia dominante *datos* ideo ſcribunt, quod *Deum Glaucum* & *parentem* ſuum, Petrum Galilæum *marinum ſenem atque Piſcatorem*, *ſertum offerentem* (regale Chriſti Sacerdotium) ſuperbè, & cum pertinacia, horrore, & contemptu *fugiſſet*. *De his* verò *canibus, quos Scylla odit*, & *inuita patitur*, ita Ouidius

Met. 14.

non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterua canum,

quod ſuperſtitionem eius aſſiduis concionibus *proterãt*. *petitam* autem à *plurimis procis*, nempe à Prophetis, Apoſtolis, atque ipſo Chriſto, *eamdem Scyllam* idem Ouidius docet, & quondam *formoſam Virginem* Poetæ fecerunt; verùm *pube tenus*, & vſque ad circumciſionem iniuſtè retentam, nam ab illa, in *priſtim* ſiue monſtrum *deſinit*. *ſupernè formoſa*, ante Chriſti aduentum & Euangelium, *infernè* autem, & eo audito *fœdè degenerans*. liquet porrò, cur ei in *ſpecubus domicilium* aſſignent, cum Romæ & alibi terrarum Iudæi ſeorſim morentur, & nonniſi furtim in alijs ferè regionibus degant. Vnde Virgilius:

Met. 15.

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris,
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem,
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore priſtis:

Aen. 3.

Nam ad Catholicos, alioſque ad *ſaxa*, ſeu ſaxeos ſuos cultros pertrahendos, qui corporis præputium auferunt, frequens *ora exertat* ſuadendo atque prædicando, vnde Paulus de Iudæis queritur, quod *omnibus hominibus aduerſentur, neque Deo placeant*. At Scyllæ oppoſita *Charybdis* (Gentiliſmus) quoque deuitanda, *grauius Scylla malum*, ob cultum falſum Idolorum, *quæ naues integras Eccleſiarum abſorpſit*, cum perſecutiones Eccleſiæ feruerent, quamuis has *reuomuerit* tempore Conſtantini Cæſaris, quando Eccleſia tot ſæculis retro, quaſi demerſa, ad *ſidera* & *cælum* repente *ſublata* eſt. Gentiliſmus autem, nauim Eccleſiæ infeſtans, non ſola *Charybdi*, ſed & *Turni bellis*

cum

cum Aenea in Latio geſtis, aptè deſcribitur. de quibus ſequenti capite erit explicandum. ſed præter hæc mala, innumeræ Hæreſes tanquam *immanes venti & turbines*, Vlyſſis & Aeneæ Petri nauim agitarunt, vnde de *Harpyis*, *Lotophagis*, & *iniuſtis Penelopes procis*, fabulę extirerunt. Quamquam per *Harpyias*, non tā generatim ij, quā potiſsimè Hollandi, tot retro ſæculis à Sibylla præuiſi, qui quidem *obſcana volucres maris* appellantur, quia ſuis nauibus non ſolum *Inſulas Ionio in magno*, ſed maria omnia quaſi *circumuolent*, ob hæreſim nihilominus fœdi & *obſcani*. dicti verò *Harpyia* ab ἁρπάζω rapio, quod Catholicorum Templa, bona ſacra, et beneficia eſſent directuri. *Inſulas* verò *ſtrophadas* incolunt, hoc eſt, *commutatas*, nempe in deterius, et Hæreſi *peruerſas* à Σρέφω conuerto, idque: Aen. 3.

Phineia poſtquam

Clauſa domus, menſaſque metu liquere priores. Ibid.

Poſtquam illis Harpyis occluſa *Phineia*, ſeu *Hiſpanica* regna ob rebellionem, *menſas priores* nempe Euchariſticas, idololatriæ fatuo, et panico *metu reliquere*. Per *Phineum* enim *Hiſpanum* fabulæ prædixerunt, qui *Iaſonis*, hoc eſt, IESV *nauim* Eccleſiam *hoſpitio accepit*, quem *Harpyia quoque*, hæretici ab eo fugati, qui in eiuſdem regno verſabantur, *aſſiduis bellis vexauere*, vti in fabulis de his proditum eſt. *Harpyiarum* autem Lutheranorum, et Caluiniſtarum, apud Virgilium encomia hæc legis:

Triſtius haud illis monſtrum, nec ſæuior vlla
Peſtis, & ira Deum, Stygijs ſeſe extulit vndis.
Virginei volucrum vultus,

ob ſimulatam puta pietatem, quæ Chriſtum identidem prædicat, et Euangelium, atque bonos mores, verùm

fœdiſsima ventris
Proluuies, vncaque manus, & pallida ſemper
Ora fame,

auri et argenti, quia ventri ſupra modum dediti, rapinæ, et auaritiæ. Quod autem *intactu immundo* atque ſacrilego, in bello ſæpius Euchariſticas *Aeneæ* Petri *dapes polluerint*, et altarium ignes extinxerint, propterea Aeneas Petrus apud Virgilium hoc modo loquens, ac præuidens Hiſpanica cum Hollandis bella inducitur:

Socijs tunc arma capeſſant,
Edico, & dira bellum cum gente gerendum.

Illas igitur

Inuadunt ſocij, & noua prælia tentant,
Obſcænas pelagi ferro fœdare volucres
Sed neque vim plumis vllam, nec verbera tergo
Accipiunt, celerique fuga ſub ſidera lapſa
Semeſam prædam, & veſtigia fœda relinquunt,

ſuæ puta Hæreſis, in quæcumque loca Hiſpano ſubiecta *è cæcis latebris* ſuis irruperint. ſuperbiùs itaque quàm veriùs *ſe inſontes*, apud eumdem Virgilium, nec *patrio regno expellendas* iactant, quando tot ſcelera erga ſacerdotes, atque templa Chriſti atque altaria impunè admiſerint. Verum de *Harpyis* ſatis, à quibus etiam *Vlyſſem* ſine gloria *raptum*, apud Homerum, *Eumæus expoſtulat*. De *Lotophagis* quoque agendum eſt, qui *Loutherum*, atque eius dogma, ſuo vocabulo, atque *Loto* referunt, quem *florentem Cibum* Homerus Od. 14.

propterea *appellat*, quod præter *florem*, & verborum ſpeciem, nihil veræ fidei deguſtandum præbeat. At illi *mellea ſuauitas inditur*, quòd omnia, quæ carni moleſta, hæc hæreſis reſpuat. Sed *Loti*, ſiue Lutheranæ doctrinæ *fructus*, & venenum, quòd eam *guſtantes*, *reditus in Patriam* Cæleſtem ſedè *obliuiſcantur*. Quamobrem nemo *ſæuitiam in Vlyſſe* Petro, aut Romana Eccleſia cauſetur, cùm ad *Lotophagos ſocios commorantes*, & *deficere volentes*, tanquam Apoſtatas, ad Eccleſiæ *nauim violenter reducit*, & *ſub tranſtris alligat*, & *in vinculis* relinquit. Nam vbi

Ib. *Digreſſi ſocii venerunt ad viros Lotophagos,*
Neque ſanè Lotophagi cogitauerunt ſocijs mali quidpiam
Noſtris, ſed ipſis præbuerunt Lotum guſtare,
Horum autem quicumque Loti ediſſent, æquè ac mel, ſuauem fructum,
Non iam renuntiare rurſum volebant, neque redire,
Sed illic volebant tum viris Lotophagis
Lotum edendo manere, reditusque obliuiſci,
Hos ego quidem ad naues reduxi, flentes neceſſitate,
Nauibuſque in cauis ſub tranſtra ligaui attractos.
Cæterum alios iuſſi iucundos ſocios
Feſtinantes, naues conſcendere celeres,
Ne fortaſsis quis Lotum comedens, reditus obliuiſceretur.

Od. 2. & 23. Adeò igitur Hæreticorum conſortia vitanda, quos etiam *Proci Penelopes ſuperbi*, atque *impudentes* bellè delineant. horum enim *opera* enarrantur: *Penelopen*, Diuinam Mulierem, caſtam Petri, ſeu *Vlyſsis* ſponſam, illos aſſiduè Od. 2. 14. *fallentem, procari*, & *nuptias ambire*, quod Eccleſiam Chriſti ipſos irridentem ad ſe pertinere ſtultiſſimè credant: In *Vlyſsis domo*, Eccleſijs ab ipſis vſurpatis, *illius bona facultates amplas* in Templis, & eorum ornamentis, & Od. 17. 20. benefitijs pinguibus, & opimis ſitas, *abligurire*, atque *conſumere*, vt *malos Paſtores*, gregem, & *pecora* Vlyſſis *perdere*: *famulas eius* Eccleſias, in *Aedibus pulchris*, Templis Chriſtianis ab ipſis per vim occupatis, prauis dogma-Od. 14. tibus *corrumpere, atque violare*. Tametſi *aliquam Dei vocem audierint*, ob Euangelium, quod quotidie tractant, *numquam*, *vel vnicam* Deo *victimam* Od. 22. *offerre*: *terreſtrium hominum*, ſiue Diuorum, ſiue Doctorum, ſeu Superiorum, ſiue *boni*; ſeu *mali* ad ipſos *venerint*, *neminem honorare*. Ob quæ facinora, *Vlyſſes* à nemine agnitus, cum *Telemacho* filio, Pontifice Romano, Od. 22. 24. *mortem, atque fatum derepente afferens, atque orco demittens*, eos ſimiliter à Romanis olim perituros portendit. Quod *Aquila* Homericæ *ab Ioue* Od. 2. & 20 *dimiſſa*, *maxillas* horum *laniantes*, bellè ſignificant; ſicut & *portentum* alterius *Aquila* timidam *colambam vngue rapientis*. Sed & operæ quoque pretium cognoſcere, qui perdendis procis, præter Telemachum, *Vlyſſem* ſua opera *iuuerint*, in quibus *Eumaus*, ſeu *bonus Latinus* à voce εὖ Græca, & *Ma* hebraica, & Romanas *Aquilas amans Philætius*, quas quidem *vbicumque* ſuum *corpus* myſticum *fuerit*, quod eſt Eccleſia, *ſibi congregandas*, Chri-Od. 22. ſtus aſſeruit. quibus ſocijs Vlyſſis *Mentorem Alcymedem* addit Odyſſea, Carolum Quintum, Germaniæ *fortem Imperatorem*, quod voces ἀλκὴ, atque μέδω ſonant, & à Regia Sede, atque Metropoli Hiſpaniæ *Mantua* Carpetanorum (& hodie *Madrito*) *Mentorem* vocatum, cuius præcipue induſtria, ſtudium, atque virtus Hæreticis *procis opprimendis* ſudauit. Quod verò

iiſdem

iiſdem occiſis, locum, vbi petiere, & *thronos pulchros*, atque *menſas aqua,*
& ſpongiis, & ſcopis repurgant Vlyſsis famulæ, id ad Altarium, Templo- Od. 22.
rum, Sedilium, atque Cathedrarum, ab his pollutarum, & profanatarum
reconciliationem, & nouam quaſi conſecrationem, per Sanctos Eccleſiæ ri-
tus liquet pertinere. Sed *procorum nomina* eoſdem præterea Hæreticos ar-
guunt. *Antinous* enim & *Liodes*, *Martini Lutheri* voces cognatæ ſunt, Od. 20. 21.
Martinum quidem per *Antinoum*, quaſi Artinoum, dempta prima littera
inuenies, Lutherum verò per *Lioden*, cum Lutherus *Luder* à Germanis
quoque vocitetur. *Lioden* autem *Oenopis* filium facit Odyſſea, ab οἶν, vi-
no, quia *vinolentus*, ideò ad *craterem pulchrum ſedens* deſcribitur: *Stoli-
ditates* autem *cæterorum odiſſe, & cunctis iraſci*, quòd aduerſus procos ſuos
Sectarios ſcripſerit, etiam multa ſtomachosè. Hunc porrò *Liodem* à *ſuis* Od. 20.
vatem eſſe habitum, verè quoque narrat Odyſſea, cum magnum Prophetam
Lutherum Hæretici decantent. Eumdem verò *Antinoum*, ſiue Martinum
Eupitis filium eſſe dicit, quia *ſuadendo* efficax, & diſertus fuit. Iam Gene-
uenſem quoque Hæreticum, ſiue Gebennenſem, per *Euenidem*, quaſi Geue- Od 22.
nidem, dempta prima litera, in memoriam reducit, & per *Polybum bellico-
ſum*, Bezam, *ſeniculum*, & *viuacem*, nequiter aduerſus orthodoxos *bellan-
tem*. Cæteros verò generatim per *Dolium* doloſum à δόλος, *Eurymachum* Ib.
contra Latinos pugnantem, ab εὐρὺς lato, & Μάχομαι pugno, *Eurydamanta
Latinum* vulgus corrumpentem, ſeu *domantem*, *Demoptolemum* Populum Ib.
bellatorem, vti ruſticano bello Germaniæ patuit, & ſic de cęteris. Sed nul-
lius hęretici proci nomen ſic elucet, atque *Melancthonis*, quem quidem Ib.
Melanthium vocat, & *Dolij filium*, & *cuſtodem* hęreſi fętenrium *caprarum,* Ouid. Epiſt
& *pecoris edendi authorem*, ſeu carnium, puta etiam ſacri ieiunij tempore Heroid.
ab Eccleſiâ indicti. ſed & *Ioannem Huſium* per *Anſerem* indicant (vti prę- Od. 15.
ſert nomen) ab *Aquila* ex *ſtabulo* hęreſeos *correptum*, quia ab Eccleſia Ro-
manâ in Oecumenico Concilio damnatus, ignis ſupplicio affectus eſt, vtque
Anſer toſtus. ſed & de ijſdem procis, dignum obſeruatu, quod *contra Vlyſ-
ſem* Petrum *depugnantes*, ſua ex *Vlyſſis thalamo furtim reſerato* arma cun- Od. 22.
cta educãt, qui quidem Diuinas Scripturas bellè ſignificat, in quibus, vt mol-
li grabato, Eccleſia aſſidue meditando quieſcit. Itaque minimè impruden-
ter, *ianuam lecti ſui* Vlyſſes *obſerari iubet*, vt *ſibi ſolùm*, & filio *Telema-
cho pateat*, quo lectio Scripturę lingua vernacula, olim prohibenda vulgò
monſtraretur. Et dum *procos* Homerus *inter dapes, atque vinum canentes* Ib.
inducit, Hęreticorum Pſalmodiam docet, & *cœnam panis, atque vini* ab ijs
ſumendam. Cùm verò *Vlyſsis, & Herculis arcum* in medium *profert*, & à Od. 21.
Penelope ipſis *procis oblatum, quem præ imbecillitate intendere nequeant,
verùm abiiciant*, enimuerò declarat hos Chriſti, atque Petri Crucem, ſeu
corporis pęnas, & afflictationes, ob nimiam mollitiem animi, & infirmita-
tem, minimè ſuſcepturos, aut ijs vſuros. Sed et horum mores haud malè
ex eo notantur, quod Religioſos *Mendicantes oderint*, qui Petrum Paupe- Od. 17.
rem externo ſuo cultu referunt. Nam ideò *Vlyſſem* Homerus *baculo ad viã
lubricam ſuperandam inſtruit*, & *in Humeris pera*, denſis *ſcrutis rimoſa*,
cum tortili fune, & *mala*, & *detrita veſte*, quibus Mendicantes, potiſſimè
verò Franſciſcanos, pulchra hypotypoſi ob oculos ponit. *Quem* quidem *proci
calce impetunt* non iniquè ferentem, *neſcij ſe Vlyſsi* in hoc *inſultare*: vnde
ſtomachosè *aduerſus eum*, qui *in ædes Vlyſsis mendicum* induxerat,

Cur

Ib. *Cur tu hunc ad Ciuitatem*
Duxiſti? an non ſatis multi errones, & Alij
Pauperes triſtes, conuiuiorum deſtructores?

Od.17. Et quamuis *nonnulli procorum peram eius pane, ac carnibus impleant*, haud tamen ceſſat *Antinous* Martinus ſic maledicere:

Ib. *Ecquis Deus hanc peſtem adduxit, conuiuij triſtitiam?*

Et ad *Telemachum conuerſus alius*, quaſi improperando, quod iſtos Mendicorum Ordines inſtitutos probarit, & *ſua domus* (Eccleſiæ) *hoſpitio acceperit*:

Telemache, non te peior hoſpitum exceptor alius,
Qualem quidem hunc habes famelicum erronem,
Panis, & vini indigentem, neque operum
Scientem, neque fortitudinis, ſed inutile pondus telluris.
Sed ſi me audies, quod multo vtilius erit,
Hos hoſpites in nauim multiiugam coniectos
Ad Siculos mittemus, vnde quis dignum pretium referat.
Sic *dixerunt Proci: hic verò non curauit verba.*

Horum igitur interitu ſupra à nobis deſcripto, ſupereſt, vt eorum quoque ſupplicia diſcamus, qui ſe Catholicos ſimulantes, furtim hæreſi alios inficiunt, & de Pontifice Summo, atque Eccleſia Romana abiectè loquuntur, &
Od. 22. conuitiantur, quos quidem per *Ancillas Euryleam* Eccleſiam Romanam, & *Penelopen* Eccleſiam Chriſti, *impudentia* quadam *inhonorantes, & cum procis furtim coeuntes* Odyſſea prædixit. *Has* autē ab *Euryclea* Eccleſia Romana *anu olim genita*, quia antiquitate ſua venerāda, *Vlyſſis*, ſeu Petri in filijs Chriſtianis *nutrice*, & *famularum ſpeculatrice in domo eiuſdem*, quæ eſt Eccleſia, *vocatas, citatas, atque comprehenſas*, cenſuris Eccleſiæ *Telemachus ſuſpendit*, & excommunicationis *acuto gladio* medias *diuerberat*, atque *ani-*
Ib. *mas aufert*. Quin & *domum ſuam*, vbi illæ pereunt, *igne, & ſulphure fumigandam* curat, atque *repurgandam* diuinus Vlyſſes, quo Inquiſitionis Sacratum Tribunal, in eiuſmodi reos hæreticos igne animaduertens, verè præuidetur, quo igne quoque Eccleſia *Sacra* Petri *Domus* ritè repurgatur. Ve-
Ib. ræ autem *Vlyſsis famulæ* (pij Catholici) hoc indicio ab Hæreticis differunt, atq; dignoſcuntur, quod *tadas* in manibus *geſtantes*, atq; *circumfuſæ*, Apoſtolorum limina adeuntes, *Vlyſſem ſalutent*, atq; *oſculentur*, in reliquijs eius cū *amplectentes*, præcipuo ſtudio *caput, & humeros*, atque *manus eius*, quæ Roma conſeruat. Verùm vt de Procis ſemel omnia dicantur, *Penelopes tela*
Od.19.24. *imperfecta* reſtat abſoluenda, *qua* quoniam *tegendum Vlyſsis* mariti *corpus Penelope* vxor fateatur, ſatis equidem conſtat, ea tela Templum & fabricam Diui Petri in Vaticano Monte intelligi oportere, cum nonniſi ſerò abſoluenda, atque *conſummanda*, ſacratum Eccleſiæ *Penelopes ſponſi corpus operiat*, quæ quidem Baſilica, ſeu regia *tela* extruenda fuit, primum *ne vana fila eius perirent*, hoc eſt, ne Romanæ Eccleſiæ opes in alios ſuperfluos atque vanos vſus conuerſæ interirent, tum quòd *turpe eſſet, Vlyſsis* Petrum, qui *tam multa* (tantos Eccleſiæ vniuerſæ populos) vt ſupremus Princeps *poſſederit*, non ſic *honorari*, & *nudum ſine veſte*, tecto, ſeu Templo *relinqui*. Templum autem eius vetuſtum dirutum & ac nouum conſtructum locum fabulæ fecit, *de tela* Penelopes *interdiu texta*, & *noctu retexta*, noctē vetuſtatem, die nouitatem ſcirè interpretantis. Hæc igitur de Procis, Loro-

pha-

phagis, & Harpyis ſatis, ad grauius enim Eccleſiæ malum (quod Mahometiſmus) cum *Vlyſſis rate* nobis accedendum. quem per *Camarinam*, hoc eſt, *Camerinam* ſiue *Cimmeriam terram, & tenebras* Poëtæ expreſſerunt, quę quidem *terra Camarina apparet procul*, quia à Chriſtianis Mahumetani remoti, neque *fata concedunt* loco *emoueri*, quia fruſtra cum Turcis ad eos delendos adhuc bellatum eſt, quod illa *Hiericho* (Luna) Turcicorum ſponte caſura ſit, vti ſupra dictum. *Maometiſmum* item per *diram Caleno*, Σελήνη, ſeu Lunam, Turcarum inſigne, Virgilius expreſſit, *Inſulas Ionio in magno* adhuc occupantem, ex *Harpyis vnam*, quod plurimas Chriſti Eccleſias etiam *rapuerit, &* *vaticinantem*, quia Mahometem diræ ſectæ authorem, vt maximum Prophetam, dementer extollant. Homerus autem per *Nigrum Pontum*, vulgò (*Negroponte*) à Turcis poſſeſſum, *quem Vlyſſis nauis effugere* dicitur, hanc eamdem ſectam nefandam declarat. Alij autem Poetæ, per *Centauros*, hoc eſt, *Cerotauros*, ſeu *Taurocornutos*, ob cornua Lunæ, Turcæ inſignia (quos Virgilius cum Iudæis *Scyllis*, & *hæreticis Harpijs* in inferis *locat*) & per *Minotaurum Veneris*, ſeu coniunctionis *monimenta nefanda*, quod Chriſtianiſmum cum Iudaiſmo ſuperſtitio illa nefariè copulet. Id autem *biforme monſtrum in Labyrintho* habitare fingitur, quia quiſquis Turicam ditionem captiuus intrarit, inde exire nequeat, ſed *ab illo monſtro* in corpore (& anima nonnumquam) dirè deuoretur. Ac Cretæ hodie magnam partem in *Labyrinthum* hunc eſſe conuerſam, magnopere dolendum, vt de eadem *tellure Gnoſſia* à Marone, vel potius Sibylla, verè ſit prædictum: Aen.

Hic crudelis Amor Tauri, ſuppoſtaque furto
Paſiphae, miſtumque genus, proleſque bimembris Aen.6.
Minotaurus ineſt, Veneris monimenta nefanda,
Hic labor ille domus, & inextricabilis error.

per *Paſiphaen* enim gẽtem Turcarum, *totam nigrã* erroribus & tenebris Cimmerijs indicat, quæ *amore* ſui Maometis, ſiue Minotauri *crudeliter furit*. Quod verò *Labyrintho Theſeus* filo Ariadnes *euaſiſſe* dicitur, victoriã Chriſtianorum, ad Naupactum ſignabat, in qua IESVS (is eſt *Theſeus*) in ſuis Chriſtianis, *filo Ariadnes*, Mariæ Danaæ ſiue Iordaneæ, Virginis Matris roſario, quod *filo* nectitur, ſuperior euaſit, *Minotauro* ſiue Turca *caſo*. patet igitur ex dictis, cur *Cyprios* Naſo in *boues ceraſtas* ſeu Tauros *commutet*, quia Cyprij à *Tauricis* ſeu Turcis, quondam occupandi, *cornua* illa *Lunæ* infelicis geſtare debebant. Et quia *Maometani* circumciſionem per *ſaxeum cultrum*, vt Iudæi ſuſcipiunt, *Propontidis incolas* idem Ouidius, quos *Propatidas* vocat, in eorumdem circumcidendorum poteſtatem venturos, *in ſaxum*, ſeu ſilicem conuerſos hoc modo deſcribit:

Sunt tamen obſcenæ Venerem Propatides auſæ
Eſſe negare Deam (Dei matrem) *ſed ſunt pro Numinis ira,*
In rigidum paruo ſilicem diſcrimine verſa.

Maometum porrò ſectæ nefariæ authorem, variæ fabulæ etiã prędixerunt, vt illæ de *Momo, Dædalo, & Marſia* ab Apolline ſupplicio affecto. *Momi* ſiquidem ſeu *Maomi* vocabulo *Maometi* affini, hanc ſignificarunt, quod ex omnibus ſectis aliquid carpendo, ſiue decerpendo, omnes præter ſuam *reprehendat*, ac damnet, ac per conſequens *Deum* Chriſtianiſmi authorem, vnde *Momus irriſor Deorum* vocatus atque *reprehenſor*. Et hunc *ſomnò Patre*, & *nocte parente* Heſiodus *procreans*, ſectam eius indicat totam ex tenebris er-

rorum

rorum, & ſomnijs confictam. *Dædalus* modò Græcè δαίδαλος, varius, Idem Maometus, & ſimili de cauſa, quia ex *varijs* ſuperſtitio illius conflata: idem ingenioſus *ſectæ* nefariæ *artifex* atque *Labyrinthi*, captiuitate puta Chriſtianorum, ex qua difficilis exitus, *gelidas ad Arctos* Conſtantinopolim *euolaſſe* fingitur, eo quod eo celeriter ſecta peruenerit. Nam

Æn.6. *Dædalus (vt fama eſt) fugiens Minoia regna,*
Præpetibus pennis auſus ſe credere cælo,
Inſuetum per iter gelidas enauit ad Arctos.

Minoia porrò *regna* Chriſtianiſmus, in quibus *Minos*, Iudæus per excellentiam Chriſtus, dominatur, qui & *iuſtiſſimus Inferorum Iudex*, & cuius filius *Androgeos*, *vir terra* vincentium Chriſtianus, à *græcis ſeu Cecropidis peremptus* per varias hæreſes, cauſa fuit, cur *Minotauro* ſeu Maometiſmo, in ſuis filijs, tandem ſint *traditi*. Vnde Virgilius

Nam pendere pœnas
Æn.6. *Cecropidæ iuſſi, miſerum ſeptena quotannis*
Corpora natorum &c.

quod & alia fabula *Cecropum*, ſeu *Cercopum* oſtenditur, in *Simias*, hoc eſt, *Mahumetanos*, qui omnes ſectas, vt *Simiæ* quædam imitantur, ob ſcelera ſua *mutatorum*:

Quippe Deum genitor, fraudem & periuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ,
In deforme viros animal mutauit, vt ijdem
Diſſimiles homini (Chriſtiano) *poſſint, ſimileſque videri.*

Sed vt ad *Dædalum* noſtrum redeamus, id fauſtum vaticinium Sibyllæ putandum eſt, quod à *Creta euolans Icarus*, eius proles, *in Icarium mare*,
L. in D. 4 cui nomen fecit, *lapſus interijt*. quo diſcas, Dædali Maometis poſteros, non
l. 8. ſolùm ea Inſula abituros, ſed & in *Ægeo* forſan demergendos. Sed nihil æque Mahometum adumbrat, ac fabula *Marſiæ ſua pelle nudati*. *Marſyas* enim, id eſt, Aegyptius (nam *Merſen* Ægyptum hæbræi appellant) eò quòd eius religio ibi propaganda. hunc autem *Marſiam Celenis cum Apolline cantu tibiarum certaſſe fert fama*, quia *Celenitæ* ſeu Lunati Turcæ, à græco σελήνη, Maometem ſuum cum Apolline Chriſto non modo componunt, ſed etiam præponunt. ob quod ſectæ impiæ dogma, idem *Marſias* Mahometi *corio ſpoliatus* propterea dicitur, quod quadam mentis cæcitate à Chriſto permiſſa, in pœnam ſceleris, circumciſionis, qua pellis aufertur, in adulta ætate, grauiſſimos dolores ſubire coactus eſt, vt peſtiferum dogma exemplo ſanciret: vnde Ouidius

Hunc Tritoniaca Latous arundine victum
Met.6. *Affecit pœna.*

Clamantem autem illum inter circumcidendum, & facti, & doctrinæ inſanæ quaſi pœnitentem, ingenioſè in hunc modum proponit:

quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non eſt (clamabat) tibia tanti!
Clamanti cutis eſt ſummos directa per artus,

Et Apella factus. Certè enim *tanti* non erat *tibia* deceptrix, & Alcorani doctrina, ſeu *fiſtula*, quamtumuis ſuauis, vt circumciſionis acerbos dolores pro hac pateretur. ſed quia plurimos ſectatores habet, & ad ſepulchrum eius præcipuè confluunt, qui *butyra*, hoc eſt, *cornuta* & *Lunata armenta* Mahumeta-

metanos *paſcunt*, impij cultus ſacerdotes, ideo Ouidius

Illum ruricolæ Syluarum Numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus

Græciæ mons

Et Nimphæ flerunt, & quiſquis montibus illis
Lanigeroſque grege, armentaque bucera pauit.

Ac de Mahomete nimium forſan hactenus, ad Barbarorum irruptiones venimus, quæ Petri nauim maximè quoque infeſtarunt. quos per *Cicones quærentes*, puta, nouas ſedes Homerus vult intelligi, à græco ϰιϰω quæro, *aſperos Thraciæ populos*, nam ex ea plaga Gothi ſiue Getæ, Hunni, Eruli, Vandali, alijque innumeri barbari, in Romanum Imperium eruperunt, illudque vaſtarunt, et Eccleſiam Chriſti erroribus varijs fędare tentarunt. quam irruptionem ſic Homerus narrat: *Venerunt continuò* (Cicones) *quot folia & flores ſunt vere matutini*. Quia autem *Getarum* multi in Italia quoque cadere debebant, per *Caietæ ſepulchrum* in Latio Virgilius expreſſit, nam à Geta, *Caieta* vrbis nomen fluxit, apud quam Gothi ad interneccionem deleri debebant, de qua Virgilius

Tu quoque Littoribus noſtris, Aeneia nutrix,
Aeternam moriens famam Caieta dediſti.
Et nunc ſeruat honos ſedem tuus, oſſaque nomen
Heſperia in magna (ſi qua eſt ea gloria) ſignat.

nam quę victis gloria? *Geta* autem *Aeneæ* Petri *nutrix*, quia plurimi eorum ad fidem conuerſi, Eccleſiam Chriſti promouerunt, alij autem in ſuis fouerunt atque honorarunt. fuere illa quidem extrinſecus illata Eccleſiæ damna; quæ verò ſequuntur, domeſtica fuere. In quibus non leue, aliquorum, qui eidem Eccleſiæ præſunt, incuria & negligentia, quam per *Palinuri ſomnum* atque *caſum Aeneæ Socij*, & *pelago* & *cælo* ſereno nimium *confidentis* docta Æneis monſtrat. nam is *lethæo* & *ſtygio* quodam *ſopore oppreſſus, gubernaculum*, ſeu Cathedram, per mortem amittit, *in mare* huius ſæculi *lapſus*, & fluctuans, quod ſtatim ac ſummus Eccleſiæ Rector ac Pater Aeneas Aen. 5.

Senſit, & ipſe ratem nocturnis rexit in vndis. Ibid.

Etenim tamquam bonus Paſtor Eccleſiæ particularis neceſſitati conſuluit, in illo interregno, & Epiſcopatu vacante, *nauim* eius *regens*, atque inter regendum

Multa gemens, caſuque animum concuſſus amici.

ſequitur alia Chriſtianorum labes ac macula, Laicorum, & aliquorum ſacris initiatorum, incontinentia, quando pellicatui tot Eccleſiæ legibus, vetito implicantur, atque voluptatibus fædis ſeſe dedunt. quod malum Eccleſiæ Sibylla, & ex ea vates perſentiſcunt, dum *mulieres*, animæ effeminatæ, *pertæſæ laboris*, & continentiæ, ad peruenienndum in patriam celeſtem, neceſſariæ, Aeneę ſeu Petri *nauibus* fædos Luxuriæ *ignes iniiciunt*, *quos* poſtquam *magno labore*, ardentibus precibus, atque miraculo *extinxit Aeneas*, in Patriam pergens, huius facti *reos*, tanquam *inualidum vulgus*, & innutiles ſarcinas, in via *deponit*. Eamdem calamitatem, per *Sirenum cantus* voluptates deſcribunt, *quæ ad ſe attractos homines ex Vlyſſis naui*, cum perfidia *deuorant*, vnde *Sirenum ſcopuli multorum oſsibus albentes* finguntur, nam nauia Aeneæ apud Virgilium Aen. 5.

Iamque adeo ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat

V Diſ-

Aen. 5. *Difficiles quondam, multorumque oſsibus albos.*
Sirenas autem *euadendi remedia* apud Homerum *auris cera obſtructa* voluptatum fugam ſignificat, & *Vlyſſes ad malum nauis à ſocijs alligatus*, idque *pluribus moleſtis vinculis*, *quando ſolui cupit*, ingreſſum in religionem ſuggerit, optimum aduerſus Sirenas antidotum, vbi votorum vinculis homines adſtringuntur, & ſolui ſine deficere ab ea volentes, etiam alijs vinclis, ſiue
Od. 12. carceribus incluſi ligantur. Sequitur aliud Eccleſiæ malum, beneficiorum ſacrorum per laicos, aut indignos, commendæ titulo, aut alio colore, poſſeſſio iniuſta, quod per *boues ſolis deuoratos*, & *pinguia pecora* innuit Odyſſea, quia ſacerdotia, ſeu beneficia ſacra, quibus victimæ, ſeu ſacrificia Miſſæ ſunt annexa, per *boues* hoſtias *ſolis* Iuſtitiæ Chriſti ritè deſignata, huiuſmodi perſonæ indignè *comedunt*, ſub *commenda* aut alio nomine, qui nec ſacerdotes, nec ſacris ſunt initiati, vel qui pluribus beneficijs gaudentes, plura officia, ſeu ſacrificia, perſoluere nequeunt, *quod facinus immiſſo fulmine* in Vlyſſis *nauim Iupiter* ſeu Iehoua Pater *vlciſcitur*, *quo ſocij illius* aſſines huius criminis *pereunt*. *immortales* porrò *boues illos* ſcribit Odyſſea, quia beneficia Eccleſiæ ferè in perpetuum fundantur, & *fœtum non edere*, vel quod ad Heredes, ſeu filios non tranſeunt, vel quod ex ijs eoſdem ditare non licet. atque vt pateat, ſacerdotia illa, ſeu beneficia ſacerdotijs deuincta, & ab his poſſeſſa, qui ordinibus carent, aut qui plura habent, aut aliàs, minimè idonei habentur, his *bobus* ſignari, qui eos *mactant*, *excoriant*, *ac deuorant*, ſeu eorum bona, tametſi *precentur*, canonicas horas recitando, non *habere tamen hordeum album* ibidem dicuntur, neque *vinum libare ſuper incenſa ſacra* (quibus ſacrificium panis atque vini apertè indicatur) atque *adipe cooperire* boues *duplicantes*, per quam *duplicitatem*, beneficiorum pinguium pluralitas quoque declaratur. Supereſt omnium grauiſſima Eccleſiæ clades atque pernicies, *Antichriſti regnum*, vel potiùs tyrannis, nam de Simonia per *Aeoli ventos bouis corio incluſos*, & ob aurum *recluſos*, ſuperius actum, quem quidem Antichriſtum, per *Polyphemum Vlyſſis ſocios deuorantem* Poetæ, ex Sibyllinis oraculis, prædicunt. Eſt autem *Polyphemus*, vir *multi nominis* ſeu *fama* malę à πολὺς & φήμη, quia multorũ vaticinijs atque ſermonibus infamia eius celebratur. *Patria Siculus*, *quod* ob Aetnos ignes ibidem continuo ardentes, hunc *hominem peccati* ab inferis emerſum ſignificare fictè voluerunt. Cæterum cum de Polyphemo Virgilius agit, hoc modo quaſi horrens exclamat:

Aen. 3. *Dij talem terris auertite peſtem!*

Illumque depingit

Monſtrum horrendum, infame, ingens.

Item *arduum*, & *Cœlos vertice pulſantem*, non quod mole corporis talis ſit futurus, ſed ob magnum Imperium, ſiue tyrannidem, qua in totum Orbem dominatum proferet: Ei autem *oculum vnicum ingentem* media fronte conſtituunt, &

Argolici clypei, & Phœbæa lampadis inſtar;

Quo prudentia eius magna, ſed externa, carnalis, & diabolica ſignatur, ſine interno, & ſpirituali vllo lumine, per quam in totum Orbem ſibi ſubiectum, vti Solis lampas, deſpicere poterit, vnde *Cyclops* à κύκλος, & ὄπτομαι dicitur,
Aen. 3. quaſi *cyclum*, ſeu *circulum* vniuerſi *intuens*, quem *oculum* illi *Vlyſſes adimere* fingitur, & *eo excæcato fugere*, quia Eccleſiam Petri tota aſtutia ſua perdere

dere nequibit, nam hunc effugiet, in abſcondita quadam ſolitudine, raro
licet numero Chriſtianorum degens, vnde in fabulis *Aenea, ac Vlyſſis nauis*
in Polyphemi *manus non incidit*, ſed ab eo ſeruatur. & *Vlyſſes* Petrus, quia Aen. 3.
rarus tunc temporis Chriſtianus erit, οὖτις, ſiue *nemo* vocabitur, & *nemo ille* Od. 5.
monſtrum iſtud eludet, atque *oculum aufert*. Porrò Antichriſtus Atheus,
& blaſphemus erit in Deum, & Sanctos, eorumque contemptor, vti Sacræ
Literæ etiam teſtatæ ſunt, & blaſphemias noſtri *Polyphemi*, & *Numinis contemptum* ſic Poetæ canunt:

Stultus es, ò hoſpes, Ib.
Qui me Deos iubes, vel timere, vel obſeruare,
Non enim Cyclopes Iouem à capra nutritum curant,
Neque Deos beatos, quoniam multò præſtantiores ſumus,
Neque ergò Iouis inimicitias euitans parcam,
Aut tibi, aut ſociis.

Item Ouidius: Met. 13.

Aſpice ſim quantus, non eſt hoc corpore maior
Iuppiter in Cœlo, nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iouem.

Item

Immitis & ipſis
Horrendus ſyluis, & viſus ab hoſpite nullo Ib.
Impunè, & magni cum Diis contemptor Olympi.

Et quia Diuinas leges peſſumdabit, vt *nec iura doctus, neque leges*, ab Home- Od. 9.
ro ſpernitur. *Paſtor* quoque dicitur, & eius *vnica voluptas* innumeros *greges educere, & ouili claudere*, quia Antichriſtus (vti Chriſtus) ſe verum,
& vnicum Paſtorem animorum dicet, & profitebitur. ſed immanis eius nequitia erit, quod Eccleſiam Chriſti perſequendo, quoſcumque oblatos, ſibi
Chriſtianos crudeliſſimis ſupplicijs cruciatos necabit. hinc Polyphemus *ſocios Vlyſſis vorans* inducitur, hinc *Aula eius ſanguine, & ſanie repleta*, hinc
viſceribus miſerorum veſci, hinc ſub illo Acis, ſiue Ioachæus, is eſt (*Chriſtianus*) perpetuò trepidans, & *in deſerto radicibus herbarum*, alijſque
aſperrimè *victitans*, tandem ab *eodem obrui*, & in *fluuium*, nempè lachrymarum, *verti*. hinc denique *hoſpitibus omnibus*, hoc eſt, peregrinæ, & à
ſua differentis ſectæ hominibus, deſcribitur *infenſus*. Sed quoniam non ſolus ille hæc immania facinora patrabit, ſed cum multis aſſeclis, quorum
opera vtetur, hinc *Cycoples* Polyphemo ſocios attribuit Aeneis:

Aetneos fratres, Cœlo capita alta ferentes, Lib. 3.
Concilium horrendum.

In quorum terris *omnia inarata, & inſeminata prouenire*, ait Odyſſea, quod
rapinis omnium mundi Regnorum, ex præcipuè bonorum Eccleſiæ, paſcentur, ex quibus ad extremum liquet, cur *Iouis irati fulmen fabricari* in Aetna *Cyclopes* dicantur, quia ob iram *Ieouæ*, ſeu Dei, hæc monſtra, hæ peſtes Mundum terreſacient, et illius vltimam ante iudicium, atque ſæuiſſimam iram, quaſi *fulmen*, cudent, atque exequentur. Sed ab his horrendis,
ad amæniora paullò conuertamur.

2 Quoniam in Vlyſſis hiſtoria verſamur, non iniucundum erit cognoſcere
(vt Odyſſeam modò concludamus) cur *vnus ſociorum eius*, cui *Draco* nomen, *Sacello* ab Vlyſſe *in Lucania* conſtructo, vti ſcribit Strabo, honoratus

tradatur? nam ea fabula Bartholomæi Apoſtoli in Inſulam Tyberinam tranſlati (vulgò *locum Draconis*) hiſtoriam reſpicit, qui *vnus è ſociis Vlyſſis*, ſeu Petri, tanquam Apoſtolus, *in naui eiuſdem*, id eſt, Eccleſia promouenda ſudauit. Dicta autem illa *Inſula Draconis*, quod Bartholomæum metaphoricum *Draconem*, et quaſi *Serpentem* hoſpitio quondam erat acceptura. Vti enim Draco, ſiue Serpens pellem corporis ponit, ſeque excoriat, vt commodiùs viuat, ſic Bartholomæus pro Chriſto, et vita ęterna ſua ſponte paſſus ſibi pellem detrahi. Et Inſula Tyberis eius ædicula, *Sacellum* vocatur, ideòque *in Lucania* ſitum, et conſtructum ab Vlyſſe, quod *Lycaonij Iouis* in eadem Inſula *Templum erat* olim, ob Sibyllæ oracula, ibidem ab Ethnicis conſtructum, quia Bartholomæus *Lycaonibus prædicans*, vt habet Hiſtoria, ob ſanctitatem, atque miracula, quaſi *quidam Iuppiter*, ſiue *Deus Lycaonius* foret, et in eum locum quondam aduehendus, vbi Petrus Vlyſſes in filijs Romanis immortalis viuere, et regnare debebat. Quę quidem corporis ſacri translatio, etiam locum fabulæ dedit, *de Aeſculapio* Serpentis *ſpecie eodem aduecto*, nam et illius quoque *Templum* olim ibi viſebatur. *Aeſculapius* enim (quod eſt Chriſti nomen, Summi et ſupremi terrarum Medici) etiam Bartholomæus ob medendi gratiam appellatus fuit, vti et *Iuppiter*, nec non *Apollinis filius*, ideſt, Chriſti Domini Dęmonem *perdentis*, et *exterminantis*, et in *eam Romanam* Inſulam *aſportatus*, idque *anguis ſpecie*, vt Bartholomęo conſentiens eſſet, vti ſupra oſtenſum. de qua aſportatione ita Ouidius,

Met. 15.

> *Sciinditur in geminas partes circumfluus amnis,*
> *Inſula nomen habet, laterumque à parte duorum*
> *Porrigit Aequales media tellure lacertos.*
> *Huc ſe de Latia Pinu Phœbeius anguis*
> *Contulit, et finem ſpecie Cæleſte reſumpta*
> *Luctibus impoſuit, venitque ſalutifer Vrbi.*

Quia aduerſus *Luem*, et *vulgares morbos*, idem Apoſtolus ſolet inuocari. Sed & tranſlatio eius ſacri corporis, cum Aeſculapij fabuloſo commento, omninò conſentit. Bartholomęus enim ex *Albania maioris Aſiæ* in Liparim delatus: Aeſculapius ex *Albania* quoque, verùm Italię oppoſita plaga, ſiue *Epidauro*; quod nomen Albanię ęquiuocum, ac geminum, Poetis illuſit. Bartholomęus ex *Liparis Inſula Beneuentum* defertur: *Aeſculapius* eaſdem vias legit. Bartholomęus tandem Beneuento in *Inſulam Romanam*: eodem quoque *Aeſculapius anguis*. Bartholomæus pelle detracta, vti ſerpens quidam, ea Sede, vt Vrbi Salutaris, colitur; ſic Aeſculapius. Denique *Bartholomæi nomine* ibidem *ſacra Aedes* inſignitur: item Aeſculapij. Et verò ipſum Apoſtoli Hebraicum nomen, tranſlationem illam præcinebat. Nam Bartholomęus, quaſi *Bar Tolmai*, hoc eſt, *filius ſuſpendentis aquas*, Inſulę, puta, *Tyberinæ*, in cuius telluris gremio, vt parentis, ſacrę exuuię quieſcere debebant. Quæ quidem Inſula ſuę molis obiectu, *aquas* et alueum Tyberis *eleuat*, *ſuſpendit*, & *inflat*, ſeu tumere facit, qui aliàs depreſſior foret. Verùm ad alia modò properandum; vt ſicut Vlyſſis, ſic Hiſtoriam Aeneæ, vnde Itali *Aeneadæ* dicti, tandem exequamur.

CA-

CAPVT XXI.

1 *Aeneæ* in *Latium aduentus* multifariam prædictus, nec non *longa bella ob Lauiniæ nuptias*, eumdem *Aeneam* Petrum eſſe clamitant.

1 ITALIAM, *Italiam* tandem exclamare licet, & clamore lęto cominus ſalutare, cum *Aeneas* Petrus illam ingreditur. quod verò ſtatim in limine, ad *Sibyllam miſſus*, Myſterio non vacat. Quod ea non ſolùm Petri felicem aduentum in Latium, et Romam, et Chriſti vitam, atque eius Eccleſiæ Romanæ caſus, et euentus olim prędixerat, ſed Reipublicæ, atque Imperij temporalis bella, et varios ſucceſſus. Vnde efficaciſſima, atq; firmiſſima, vti Sancti Patres docent, primæ et naſcentis Eccleſię Chriſtiani, ex Sibyllę libris ab Auguſto Cęſare nuper repurgatis, pro fide Chriſti argumenta promebant. Quo factum, vt ijdem primi Chriſtiani, quòd aſſiduè Sibyllam in ore haberent, ſibi *Sibylliſtarum* nomen compararint, et Cęſarum quidam *eiuſdem libros*, quos tempore Claudij Imperatoris ſub aduentum Petri, et diu deinceps, Capitolium ſeruarat, *flammis tradi* iuſſerint, cum multorum Poetarum operibus, vt Hydaſpis, atque aliorum, quod clariùs de Chriſto (vt Ecloga quarta Maro) ceciniſſent. Quod igitur Aeneas, Petrus, aut eius poſteri erant his vſuri, *Aeneam* propterea *Sibyllæ amicum*, *eiuſque oracula* auidè *requirentem*, Virgilius facit, et *ab ea inſtrui*, ſicut *à Muſæo*, Moyſis veteri Teſtamento, nec non *ab Anchiſe* (Chriſto) ob Euangelium, quibus tribus telis Romanos Iudęos, et Gentiles, Petrus erat confecturus. Quare nunc illuſtriora eiuſdem Sibyllę in Aeneide ſcripta oracula referre haud pigebit, quę *Aeneæ*, ſeu Petri *in Latium aduentum*, Cathedram, et Eccleſię Romanę dignitatem, et varios caſus, et felicitatem, et ęternitatem olim pręmonſtrabant. quorum quidem primum ex illa *Aeneæ ad ſocios adhortatione* promitur: Baron.

Per varios caſus, per tot diſcrimina rerum, Aen. 1.
Tendimus in Latium, ſedes vbi fata quietas
Oſtendunt, illic fas Regna reſurgere Troiæ (Solymæ)
Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.

Alterum ex *Iouis* (Ieouę) oratione ad *Cythereami*, ſeu Ioacytheream *Aeneæ Parentem*.

Parce metu Cytherea, manent immota tuorum Ib.
Fata tibi, cernes Vrbem (Eccleſiam Romanam) *& promiſſa Lauini*
Mœnia, ſublimemque feres ad ſidera Cœli
Magnanimum Aeneam, neque me ſententia vertit,

Itemque longiùs *arcana fatorum* reuoluens, de Aenea ait:

Bellum ingens (perſecutionum) *geret Italia, Populoſque feroces*
Contundet, moreſque (Chriſtianos) *viris*, et *mœnia*, Eccleſię *ponet*,

Et de ſpiritalis huius Imperij diuturnitate infra vaticinans,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono, Ib.
Imperium ſine fine dedi, quin aſpera Iuno,
Quæ mare nunc, terraſque metu, Cœlumque fatigat,

Con-

Conſilia in melius referet, mecumque fouebit
Romanos rerum Dominos, gentemque togatam,

Ob *togatos* puta Sacerdotes, quando *meliora tempora* poſt perſecutionem Eccleſię, *Iunonis* Diuinę Sapientię permiſſu, illuxerint. Tertium Oraculum *Creuſæ ad Aeneam*, quam Antiochenſem Eccleſiam ſupra eſſe diximus:

Aen. 2. *O dulcis Coniux, non hæc ſine numine Diuum*
Eueniunt, nec te comitem aſportare Creuſam
Fas, haud ille ſinit ſuperi Regnator Olympi.
Longa tibi exilia, & vaſtum maris æquor arandum:
Ad terram Heſperiam venies, vbi Lydius arua
Inter opima virum, leni fluit agmine Tybris.
Illic res lætæ, Regnumque, & regia coniux
Parta tibi,

Et Aen. 3.

Dardanidæ duri, quæ vos à ſtirpe parentum
Prima tulit tellus, eadem vos vbere læto
Accipiet reduces, antiquam exquirite matrem.
Hic domus Aeneæ (Eccleſia) *cunctis dominabitur oris,*
Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis:

Cur autem *Italia parentum* Iordanidarum, ſeu *Dardanidarum tellus*, & *Patria* dicatur, Oraculum ſequens *à Dijs Penatibus* manans indicabit, ne Cretę Aeneas ſubſiſtat, ſed Latium inquirat:

Tu mœnia magnis
Aen. 3. *Magna para, longumque fugæ ne linque laborem,*
Mutandæ ſedes, non hæc tibi littora ſuaſit
Delius, aut Cretæ iuſſit conſidere Apollo.
Eſt locus Heſperiam Graij cognomine dicunt,
Terra antiqua, potens armis, atque vbere glebæ,
Oenotbrii coluere viri, nunc fama, Minores
Italiam dixiſſe Ducis *de nomine gentem.*
Hæ vobis propriæ Sedes, hinc Dardanus ortus,
Iaſiuſque Pater, genus à quo Principe noſtrum.

Per D*ardanum* enim Chriſtum per excellentiam I*ordaneum*, ſeu Iudæum appellatum intelligit; quem eumdem *Iaſium* (Ieſum) *generis* Aeneadum, ſeu Chriſtianorum *Principem* Chriſtianè facit, ideòque *Italia ortum*, quod in Eccleſia Romana; per Euchariſtiam quaſi naſci deberet. Vndè et *Anchi-*

Ib. *ſes* Oraculum confirmans:

Sola mihi tales caſus Caſſandra canebat,
Nunc repeto, hæc generi portendere debita noſtro,
Et ſæpè Heſperiam, ſæpè Itala Regna vocare.

Ib. Et Helenus vates ad Aeneam:

Trinacria fines Italos mittere relicta,
Huc vbi delatus, Cumæam acceſſeris Vrbem,
Diuinoſque lacus, & Auerna ſonantia ſyluis,
Inſanam Vatem aſpicies, quæ rupe ſub ima
Fata canit, foliiſque notas, & nomina mandat.
Quæcumque in foliis deſcripſit carmina Virgo,
Digerit in numerum, atque antro ſecluſa relinquit.

Et mox.

Illa tibi Italiæ Populos, venturaque bella,
Et quo quemque modo, fugiaſque, feraſque laborem,
Expediet, curſuſque dabit venerata Sacerdos.
Hæc ſunt, quæ noſtra liceat te voce moneri.
Vade age, & ingentem factis fer ad æthera Troiam (Solymam)

Et Aeneas Didoni, niſi Diuino iuſſu vrgeatur, Solymam Troiam Italiæ pro Cathedra ſua, prælaturum fatetur: Aen.4.

Me ſi fata meis paterentur ducere vitam
Auſpiciis, & ſponte meas componere curas,
Vrbem Troianam primùm, dulceſque meorum
Reliquias colerem, & Priami tecta alta manerent,
Et recidiua manu poſuiſſem Pergama victis.
Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo,
Italiam Lyciæ iuſſere capeſſere ſortes.
Hic amor, hic Patria eſt:

Et Anchiſes Aeneæ apparens: Aen.5.

Lectos iuuenes, fortiſſima corda,
Defer in Italiam, gens dura atque aſpera cultu
Debellanda tibi Latio eſt: Aen.6.

Et Aeneas ad Sibyllam:

O Sanctiſſima vates
Præſcia venturi, da (non indebita poſco
Regna meis fatis) Latio conſidere Teucros,
Erranteſque Deos (penates) *agitataque numina Troiæ,*

Panis atque vini, ſub quorum ſpeciebus Diuinitas latere debebat. Et infra ad eamdem Sibyllam. Ibid.

Te quoque magna manent regnis penetralia noſtris,
Hic ego namque tuas ſortes, arcanaque fata
Dicta meæ genti, ponam, lectoſque ſacrabo
Alma, viros,

Qui tuos fatidicos libros in Capitolij *magnis penetralibus* conſulant. Age verò Sibyllæ vaticinium de Aenea Petro etiam audiamus: Ibid.

O tandem magnis pelagi defuncte periclis!
Sed terræ grauiora manent. in regna Latini
Dardanidæ venient (mitte hanc de pectore curam)
Sed non & veniſſe volent, bella horrida, bella,
Et Tybrim multo ſpumantem ſanguine cerno.

Cauſam autem perſecutionum, ſeu bellorum tantorum, Romanam Eccleſiam, Petri ſponſam peregrinam exprimit:

Cauſa mali tanti, coniux iterum hoſpita Teucris,
Externique iterum Thalami. ...
Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito.

Item Faunus Italus ad Latinum Regem Aen.7.

Ne pete connubijs natam ſociare latinis,
O mea progenies, thalamis neu crede paratis,
Externi venient generi (Petrus & Paulus) *qui ſanguine noſtrum*
Nomen in aſtra ferant, quorumque à ſtirpe nepotes,

Omnia

Omnia ſub pedibus, qua ſol vtrumque recurrens
Aſpicit oceanum, vertique regique videbunt.

Et ad eumdem Aenæ legati:

Nec fluctibus actos
Atra ſubegit hyems veſtris ſuccedere tectis;
Ibid. *Nec ſidus regione via, lituſue feſellit;*
Conſilio hanc omnes, animiſque volentibus Vrbem
Afferimur:

Et infra

Tot vaſta per æquora vecti
Ibid. *Diis ſedem exiguam patrijs, lituſque rogamus*
Innocuum, & cunctis vndamque, auramque patentem.
Non erimus regno indecores, nec veſtra feretur
Fama leuis, tantiue aboleſcet gratia facti,
Nec Troiam (Solymam) *Auſonios gremio excepiſſe pigebit.*
Multi nos populi, multæ (ne temne, quod vltro
Præferimus manibus vittas, ac verba precantum)
Et petiere ſibi, & voluere adiungere gentes,

Vt Cathedra Apoſtolica Petri potirentur:

Sed nos fata Deum veſtras exquirere terras
Imperijs egere ſuis, hinc Dardanus ortus
Huc repetit, iuſſiſque ingentibus vrget Apollo
Tyrrhenum ad Tybrim.

Ibid. Quod audiens Latinus, hæc ſecum reputat

Hunc illum (Aeneam) *fatis externa à ſede* (Antiochiæ) *profectum*
Portendi generum, paribuſque in regna vocari
Auſpiciis, huic progeniem (Chriſtianam) *virtute futuram*
Egregiam, & totum quæ viribus occupet orbem.

Nec ſe venturum fuiſſe in Italiam Aeneas aſſerit, niſi diuinis decretis ſeu fatis adactum:

Aen. 12. *Nec veni, ni fata locum, ſedemque dediſſent.*

Hæc verò oracula, quamuis plura numero, congerere libuit, vt cunctis fiat manifeſtum, quam inculcare Maro ſtuduerit, Petri Romam aduentum, cum varijs Latinæ Eccleſiæ caſibus atque ſucceſsibus, à Sibylla Cumana, cuius libros legerat Auguſti indultu, luculenter prædictum. Aeneæ modo in Latio geſta attendamus. nam vix eò appulſus, *Vrbem* quamtumuis *paruulam moliri* aggreſſus eſt:

Aen. 7. *Ipſe humili deſignat mœnia foſſa,*
Moliturque locum, primaſque in littore ſedes
Caſtrorum in morem, pinnis atque aggere cingit.

Quæ quidem *vrbis* lineamenta, *Eccleſiæ Romanæ*, & *Cathedræ* principium *humile* adumbrabant, nam Eccleſiæ Chriſti, quæ vt ciuitas ædificatur, Vrbis quoque nomine in ſacris Litteris ſolet appellari. *Pennæ* autem *illæ*, atque *agger in morem caſtrorum*, Templorum cœmeteria denotant, ab alijs locis prophanis ſecreta, & *aggere* quodam quaſi ſegregata. Et quia ſpiritalis iſte Ciuitatis labor, nonniſi magnis moleſtijs ſtetit, propterea idem Virgilius;

Aen. 1. *Multa quoque & bello paſſus, dum conderet Vrbem,*
Inferretque Deos Latio.

Vti

Vti verò metaphora *vrbis*, *Eccleſiam Romanam* ſignificat, ſic eamdem tropo *Lauinia ſponſa*, quia Eccleſiæ Epiſcopi ſponſæ. *Lauinia* dixi, ſiue *Lauro-Lauinia*, quod eadem Eccleſia Romana, *Lauretanam* Aedem diuinitus eſſet acceptura, vt ſupra monſtratum, & infra vberiùs adhuc oſtendendum. Quia autem *primæ illæ nuptiæ* cum Eccleſia illa, initio pacatæ extiterunt, ideo *humaniter acceptos* (puta ſub Claudio Cæſare) *legatos Aeneæ, cum ipſo Aenea* Virgilius *narrat*, ſed poſtmodum à *Turno riuali* vehementius *turbatos*, vnde ob perſecutiones, *Lauinia coniugi ſanguis Troianorum*, atque *Rutulorum pro dote* aſsignatur: Aen.7.

Sanguine Troiano, & Rutulo dotabere Virgo,
Et Bellona manet te pronuba. Ibid.

Eſt autem *Turni* vocabulum, à *Saturno* primo Italiæ colono, per Syncopen deductũ, & pro Romano Gentili, ſeu Idololatra Chriſtianis infenſo & æmulo generatim ſupponit, qui *Lauiniam ſponſam* ſibi ſubijcere, & ſuæ ſuperſtitioni adiungere conetur. Perſecutiones autem *harum nuptiarum*, & aduerſos primę Ciuitatis caſus, ſex poſtremis libris Maro complexus eſt, in quibus *Turnus* ſupplicijs, incendijs, & cædibus *Troianos* Iudęos & Latinos Chriſtianos vexat, *Aeneas* verò *cum ſuis* multa patiendo, atque etiam moriendo *reſiſtit*. *Turnus* ad florentes, tunc maximè temporis, *Etruſcorum opes confugiens*, *Mezentium*, puta *Maxentium*, præcipuum habet auxiliatorem: *Aeneas* ad *Euandrum*, cuius filium *Pallantis Patrem Latinorum*, Pontificem Romanum (nam Pontificum plures eo bello ſtrenuè ſe geſſere) in arma ſecum *Socium educit*. Ac tandem poſt tria ſæcula, etiam bello victis Maxentio, Licinio, atque Iuliano, quos *Mezentium*, *Lycham*, atque *Turnum* vocat, de *Turno* gentili & Idololatra *victor* fit *Aeneas*, vel potius, filius eius Chriſtianus, *Lauinia ſponſa* tranquille *potitus*. Quas quidem Romanæ Eccleſiæ perſecutiones, atque dura certamina, ſummatim etiam Ouidius à Sibylla edoctus perſtrinxit:

Vbi nubilus vmbra,
In mare cum fulua prorumpit Tybris arena,
Faunigenæque domo potitur (Aeneas) *nataque Latini,* Met.14.
Non ſine Marte tamen, bellum cum gente feroci
Suſcipitur, pactaque furit pro coniuge Turnus.
Concurrit Latio Thirrenia tota, diuque
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis.
Auget vterque ſuas externo robore vires,
Et multi Rutulos, multi Troiana ſequuntur
Caſtra.

Et infra

Perſtat, habetque Deos pars vtraque, quodque Deorum
Inſtar, habent animos, nec iam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te Lauinia Virgo,
Sed viciſſe petunt, deponendique pudore
Bella gerunt, tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnuſque cadit.

Tandem equidem, poſt trecentos annos & ampliùs, quibus Eccleſia afflicta eſt, vixque reſpirauit. Age verò bellorum tantorum cauſas attendamus. Nam Maro eas in *Iunonem* refert, & *furiam Alecto*, & *ceruum cicurem* inter

venandum, ab Aneæ filio *Aſcanio læſum*. In *Iunonem* quidem, Sapientiam Æternam, ſeu *filiam mentem* ſummi Patris (vti altero libro explicandum) quod nonniſi illius permiſſu, bono Eccleſiæ ſemper conſuleuris, quæ aduerſis creſcit, cuncta euenerint. Vnde cum *Iunoni odium*, *inuidiam*, & *iram*, *aduerſus Aneam aut illius ſocios* attribuit Poeta, *illamque aduerſus eoſdem* omnia elementa fingit *prouocantem*, nec non *Acheronta*, & *Turnum mouentem*, vt *nuptias illas ſalutares abrumpat*, poetica licentia vti dicendus eſt, & gentilium more, de conſilijs diuinis effari, qui haud capere vmquam potuerunt, cur Deus, quos amet, ſupplicijs duris & aduerſis rebus caſtigari ſinat, ſed cuncta in odium, ac iram refundunt. Quamobrem non hæc imperij, ſed meri conſenſus *Iunonis ad Furiam* verba:

Diſijce compoſitam pacem, ſere crimina belli;
Ibid. *Arma velit, pocatque ſimul, rapiatque iuuentus.*

Nam quod ad *Alecto*, alteram belli facem, ſpectat, id verè, à Poeta relatum, ex Sibyllinis puta oraculis, *connubium Aneæ* Petri *cum Lauinia Sponſa*, Eccleſia Romana, omnibus tartareis viribus diſturbare conatam. Igitur non ineleganter, ab eadem *proiecti angues in ſinum Amatæ*, Romanæ Vrbis (nam inuerſè *Amor* ipſa *Roma* dicitur) & *tartareum cornu*, ſiue *tuba* populos ad prælia *mouens*, & *faces Stygiæ eius* referuntur. *Furiam* autem *illam* propterea *Virginem nocte ſatam* idem Author vocat, quod virginei ſpiritus, id eſt, nulla carne aut corpore concreti, *nocte* verò peccati, ſiue ſuperbiæ Dæmones quaſi *ſati* fuerint, atque generati, ipſo die antea multò lucidiores. Sed in *ea furia*, & *tartareo monſtro*, id Sapientiæ Diuinæ, atque bonitatis argumentum agnoſcis, quòd pro libidine non quiduis in terris peragere ſinatur. *quærenti* enim *illi*, num finitimos, ad hæc quoque bella prouocare debeat, ſic reſpondet Iuno:

Ibid. *Te ſuper æthereas regnare licentiùs auras,*
Haud Pater ipſe velit ſummi Regnator Olympi.
Cede locis.

At per *ceruum cicurem ab* Æneæ filio *Aſcano læſum*, Ruſticanorum Germanorum bellum, aduerſus Orthodoxos nobiles prædictum apparet. eò quidem exortum, quod occaſione Lutheranæ Hæreſis, agros, Syluas, & fluuios cunctis eſſe communes, ruſticani ſentirent, nec nobilium virorum dominijs, aut venationibus ſolùm obnoxios, quod per *ceruum cicurem* Virgilius expreſſit, quem *Aſcanius* (Carolus magnus Germaniæ Imperator, & *magna ſpes altera Romæ*) tanquam proprium ſauciet, quod factum agreſtes communiter accendit: nam (ſicut bello Germaniæ ruſticano, eoque maxime cruento euenit)

raptis concurrunt vndique telis
Indomiti Agricolæ.

Ibid. Et

Direxere acies, non iam certamine agreſti,
Stipitibus duris agitur, ſudibuſue præuſtis,
Sed ferro ancipiti decernunt;

At quoniam non ſine plurimis auxilijs diuinis, atque præſidijs, in tot tantiſque aduerſis, Eccleſia Romana, ac Aeneas Petrus diu ſtare poterat, propterea Aneæ vehementius ob hæc pertubato, *Diuinus Tyberis*, quod Deos, ſiue
Aeq. 8. Chriſtianos aquis efficeret, nocte vigilanti ſub dio apparet:

Cum Pater in ripa, gelidique ſub ætheris axe

Aeneas triſti turbatus pectora bello
Procubuit, ſeramque dedit per membra quietem.
Hunc Deus ipſe loci fluuio Tyberinus amano,
Tum ſic affari, & curas his demere dictis:
O ſate gente Deum, Troianam ex hoſtibus vrbem
Qui reuehis nobis, æternaque Pergama ſeruas,
Expectate ſolo Laurenti, aruiſque Latinis,
Hic tibi certa domus, certi (ne abſiſte) Penates,
Neu belli terrere minis.

Ideo & *Vulcani* Dei ignis, Spiritus Sancti gratiæ *armis* eumdem *Aeneam* Virgilius *induit*, quæ *in quercu*, nempe arbore crucis, *pendentia*, reperit, & *procedit Caſtris*

Sidereo flagrans clypeo, & cæleſtibus armis. Aen. 12.

Quæ parens *Venus* à *Vulcano* ſponſo impetrarat, in quibus *ingentem* patientiæ *clypeum* precipuè dilaudat:

vnum omnia contra Aen. 8.
Tela Latinorum.

Ideo item tota Aeneide *anxia*, & *ſollicita Venus*, & *lachrymis oculos ſuffuſa nitentes, nunc Iouem pro Aenea adit*, & precatur, tum Iunonem, Neptunum, Vulcanum, & alios, vt Deiparæ Matris, in Eccleſiam Romanam, ſingulare ſtudium, & curam agnoſcas, quod vel eiuſmodi prorſus materna oratione ſpectatur:

Aſpice, qui coeant populi, quæ mœnia clauſis
Ferrum acuant portis in me, excidiumque meorum, Aen. 8.

Ideo item pro *Aenea Iupiter Deorum concilia cogit*, ac Aen. 1.

Panditur interea Domus Omnipotentis Olympi,
Conciliumque vocat Diuum Pater, atque hominum Rex
Sideream in ſedem.

Quibus Oecumenicas Orthodoxorum Synodos adumbrauit, nam his in nomine eius congregatis, Deus ſeu Ieoua ſolet intereſſe. Ideo denique, *crebra miracula*, & *prodigia* haud deſunt, quæ Eccleſiam afflictam, in malis ſolentur, cuiuſmodi illa ſunt:

Hic primum noua lux oculis effulſit, & ingens
Viſus ab aurora cælum tranſcurrere nimbus,
Idæique chori, tum vox horrenda per auras
Excidit, & Troum Rutulumque agmina complet:
Ne trepidate meas Teucri defendere naues,
Neue armate manus, maria ante exurere Turno,
Quam ſacras dabitur pinus.

Quod ſi verò quæras, quo ordine Virgilius, tot tantaſque Romanæ Eccleſiæ ſtrages, & perſecutiones fuerit executus, nullum equidem aſſignare poſſis, cum nulla temporum, locorum, aut rerum ratione, atque diſcrimine, ferè omnia inuoluat, quæ in Sibyllæ folijs diſtincta repererat. Nam perſonas atque nationes Aeneæ fauentes, aut iniquiores, in vnū tēpus atque bellum congerit, & omnia Italiæ loca, Vrbes, pagos, montes, & fluuios armat, & in aciem educit, quod eorum incolæ *Aenea* ſeu Petri fide ſuperati, Eccleſiæ acceſſerint. Nemo itaque miretur *Auentinum* montem, *Aſylam* (Aſylum Romanum) & *immani corpore Tybrim* militiæ tranſcribi, & quod *Toruus Abas* (Abbates

Monachorum deſignans) eidem Aeneæ ſuppetias ferat, & *Cygnus* Carmelita, vti infra monſtrandum, & eiuſdem in Chriſto filius *Aſcanius* Germanorum clarus Imperator, & *Pallas Pater Latinus* ſeu Pontifex Romanus, *Euandri* Patris Lari proles, ob quem interfectum *Turnus* quoque *cadit*, & *Clauſus* ſeu *Clodius*, ſiue Clodouæus, vnde *Gladiorum*, ſeu *Ludouicorum diffunditur*
Aen. 7. *& genus & gens*, & *Tagus*, & *Hisbon*, Lisbona, & *Liger* & cæteri, quos enumerare ſuperfluum videtur. Pro *Turno* autem aduerſus Aeneam ſteterunt *Amata* vrbs Romana, quæ ideo cenſuris *ſuſpenſa*, quia Patrem *Pontificem* vrbe excluſerat, quando Auenione Pontifices ſederunt. *Magus* Simon Magus, qui pro *morte redimenda, aurum ſupplex* offert, *Thero* deprauate, *Nero*, quia Illuſtris familiæ Neronum offenſionem Virgilius timebat, ſi hunc expreſſiſſet, *Mezentius* Maxentius, *Lychas* Licinius, *Demodocus*, Decius, vel Dacarum Populus, *Clytius* Diocletianus, *Pharon* Pharamundus, *Merope* Merouæus, cum alijs plurimis. Quid, quod & *Virginis* vulgò *Aurelianæ*, idem author meminit, quam *Camillam* vocat, ab hebræo *Camil*, quod *bellantis* nomen, vnde vox Gallica *Chamailler*, bellare. hanc enim eo modo ad bellum gradientem proponit:

Aen. 7. *Hos ſuper aduenit Volſca de gente Camilla,*
Agmen agens equitum, & florentes ære cateruas,
Bellatrix non illa colo, calathiſue Mineruæ
Fœmineas aſſueta manus, ſed prælia Virgo
Dura pati, curſuque pedum preuertere ventos.
Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas.
Illam omnis tectis agriſque effuſa iuuentus,
Turbaque miratur matrum, & proſpectat euntem
Attonitis inhians animis.

Quid, quod idem *Francos*, ſiue Gallos, per *Drancem* quaſi *Francem Turni* idololatræ *æmulum* aptiſſimè prædixit? nam & *Drancis* ingenium & Eloquentia, Gallorum vulgo ferè conueniunt:

Drances idem infenſus, quem gloria Turni
Obliqua inuidia, ſtimuliſque agitabat amaris,
Largus opum, & lingua melior, ſed frigida bello
Dextera, concilijs habitus non futilis author,
Seditione potens, genus huic materna ſuperbum
Nobilitas dabat, incertum de patre ferebat.

Nam *materna linea* Carolum Magnum, egregium Eccleſiæ Romanæ defenſorem ea natio attingit. Quod verò *dexteram* eius *frigidam* culparit Poëta, de *ſpiritali bello* id intelligendum, & ob hæreſes in Gallia gliſcentes, nec niſi ſero exterminatas, nam ſeſe marte temporali ſtrenuos, omnibus Europæis Galli probauerunt. Neque verò illa Aeneidos confuſio obeſt, quin graues Neronis, Licinij, Maxentij, atque Iuliani perſecutiones in hac deprehendas. Etenim pro *Nerone Turnum* ſubſtituens, ne familiam læderet, vti ſupra dictum, eumdem *Troianorum nauibus ignes inferentem* inducit, *qui fuerint miraculo reſtincti*, quia is Imperator incenſæ à ſe Romę inuidiam in Chriſtianos conijcere omni arte ſtuduit. Quo quidem tempore tam grauis perſecutio efferbuit, vt ſi nauis Petri naufragium pati potuiſſet, tunc fuerit mergendas vnde apud Virgilium *Thero* vel potiùs *Nero*

Ipſe

Ipſe manum pinu flagranti feruidus infert.

ad Romam puta incendendam, & per hanc, Eccleſiæ Chriſtianæ naues: Aen. 8.

Tum verò incumbunt (ſocij) *vrget præſentia Turni*

Incendium cum gaudio ſpectantis,

Atque omnis facibus pubes accingitur atris,
Diripuere focos, piceum fert fumida lumen
Tæda, & commixtam Vulcanus ad aſtra fauillam.

Et hoc incendio Eccleſiæ naues minime conſumptas idem admiratur.

Quis Deus, o Muſa, tam ſæua incendia Teucris
Auertit? tantos ratibus quis depulit ignes?
Dicite, priſca fides facto, ſed fama perennis.

Tum *Berecynthiam, matrem Iouis*, fingit, ad filium his verbis ſupplicem acceſſiſſe:

Da nate petenti
Quod tua cara parens domito te poſcit Olympo.

Petitionis atque voti ſumma, vt *naues* Aneæ ex ſui *Iudæi montis materia* confectæ, æternum ſubſiſtant:

Neu curſu quaſſatæ vllo, neu turbine venti
Vincantur, proſit noſtris in montibus ortas. Ib. 8. Met. 14.

At *Iouem dediſſe*, non vt quidem omnes, ſed quæ in *Latium demum appuliſſent*, id beneficij ſolùm obtinerent, imo etiam in *Nymphas*, atque *immortales Deas verterentur*. Qua quidem fabula, *Berecynthia*, filia Ioachini à *Bar & Ioachim*, Chriſti *mater Ieoua*, filium rogaſſe cognoſcitur, *pro* Eccleſia ſeu *Petri nauium æternitate*, ac beatitudine, quod ex *Iudææ* ſuę patrijs mõtibus illæ *orta* eſſent, idque impetraſſe, vt quæ *Laurentia* Italiæ *arua attigiſſent*, voto potirentur, *in Deas* inſuper *immortales* mutandæ, quo Apoſtolicæ & Romanæ Cathedræ priuilegium firmatur, quod multis euerſis permaneret. Sed quia is *Nero* tandem gladio perijt, ideo illi apud Maronem *Aeneas, enſe latus haurit*, *Therone* vt dixi, pro *Nerone*, cautè ſubſtituto:

Occiſo Therone, virum qui maximus vltro
Aeneam petit, huic gladio, perque ærea ſcuta,
Per tunicam ſqualentem auro, latus haurit apertum.

ille enim *virorum maximus*, nempè Imperator, prius *ad necem Aeneam* Petrum *petierat*. Nec *Simonis Magi* ſub Nerone *pugnam* & conflictum cum Simone Petro docta Aeneis ſiluit, eiuſque, cum volaret, caſum, & crudeles in inferis pænas, idque per *Salmonis* fabulam, qui curru Dæmonum aereo vectus, *Iouis* ſeu Ieouæ Chriſti Aſcenſionem, & *fulmen* & iras *imitari* dictus eſt, vnde *virtus Dei*, per *Aelidis* ſiue terræ Solymææ *vrbes*, Italiam, & Græciam, paſſim iactabatur:

Vidi & crudeles dantem Salmonea pænas, Aen. 6.
Dum flammas Iouis, & ſonitus imitatur Olympi,
Quattuor hic inuectus equis, & lampada quaſſans,
Per Graium populos, mediaque per Aelidis vrbem
Ibat ouans, Diuumque ſibi poſcebat honores,
Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen
Aere, & Cornipedum curſu ſimularat equorum,
At Pater Omnipotens denſa inter nubila telum
Contorſit (non ille faces, nec fumea tædis

Lu-

Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.

Lib. 1. De hoc curru igneo Simonis Magi ita Arnobius aduerſus gentes: *Viderant* (Romani) *curſum Simonis Magi, & quadrigas igneas Petri ore difflatas, & inuocato Chriſto euanuiſſe.* Sed *Licinium* Cæſarem Petro quoque infenſum eadem Aeneis per *Lycham ab Aenea* quoque *interemptum* deſignat;

Inde Lycham ferit, exectum iam matre perempta.

Aen. 10. Qua circumlocutione *Cæſarem* inſinuat, quaſi à *cæſo ventre matris* nomen deriuatum. tum ſequitur

caſus euadere ferri

Bar. ad ann. Chr. 318. *Cui licuit paruo,*

Antea, quando ad Conſtantini genua prouolutus, facti veniam rogarat, ſed ob recidiuum perfidiæ crimen, mortem non euaſit, & quod nihil profuerit illi *Maximiani Herculani* fauor, Virgilius ſubiunxit:

illum nihil Herculis arma,

Nil validæ iuuere manus.

Acrem quoque naualem pugnam Licinij aduerſus Conſtantinum Cæſarem idem Virgilius deſcribere videtur, vbi *Aeneam* cum *claſſe valida* ab Euandro in fabulis dimittit. Sed ad alium nobilem Italiæ Tyrannum *Maxentium*, (*Mezentium* in fabulis dictum) nec minorem Aenæ ob Chriſtianos diuexatos hoſtem, qui idem *Diuorum*, quaſi Chriſtianorum *contemptor vocatus*, modò veniamus;

Aen. 7. *Primus init bellum Tyrrhenis aſper ab oris*

Contemptor Diuum Mezentius.

Eius autem immania ſcelera, & Tyrannica planè facinora, ſic idem recenſet:

Aen. 8. *Quid memorem infandas cædes, quid facta Tyranni*

Effera? Dij capiti ipſius, generique reſeruent.

Mortua quin etiam iungebat corpora viuis

Corporibus, manibuſque manus, atque oribus ora,

(Tormenti genus) & ſanie taboque fluentes

Complexu in miſero, longa ſic morte necabat.

Quæ fabula de *corporibus viuis cum mortuis coniunctis* inde enata eſt, quod matronas, & nouarum nuptarum, quæ ipſi placebant, ſponſos & maritos cuſtodia clauſos enecaret. Quo facinore mortuos viros cum ſponſis & vxoribus viuis quaſi copulabat. Sed & *prodigia* multa *cæleſtia, & ſignum Crucis* aureis litteris, in *Aethere micans*, cum hac inſcriptione *ἐν τούτῳ Νίκα, in hoc ſigno vince*, quando Conſtantinus contra eum mouebat, egregiè etiam Virgilius deſcribit, pro Conſtantino *Aeneam* ſupponens, & pro Maxentio *Turnum*, quo generatim *Idolorum cultorem deſignat*

Aen. 8. *Multaque dura ſuo triſtis cum corde putabat,*

Ni ſignum cælo Cytheræa dediſſet aperto,

Namque improuiſo vibratus ab æthere fulgor

Cum ſonitu venit, & ruere omnia viſa repente,

Tyrrhenuſque tuba mugire per æthera clangor,

Suſpiciunt iterum, atque iterum fragor intonat ingens.

Arma (Crucis) *inter nubem cæli regione ſerena*

Per ſudum rutilare vident.

Quo *ſigno* confirmatus Aeneas vaticinatur, quod reuera euenit, *Turnum* ſeu

ſeu Maxentium in ſubiectum Tybrim ſalientem, cum exercitu toto demergendum:

Quas pœnas mihi Turne dabis, quam multa ſub vndis
Scuta virum, galeaſque, & fortia corpora volues
Tybri Pater?

Sed & verò ſimile, quod quidam Authores ſcripſerunt, inter medios hoſtes, Maxentium à Conſtantino quaſi ſingulari certamine petitum, et equo deiectum, atque obtruncatum, ponte Tybris rupto in aquas cum copijs effuſum: etenim apud Virgilium idem Conſtantinus ſub perſona Aeneæ telorum Aen.10.

Immanem ærato circumfert tegmine ſyluam,

Et

Pugna congreſſus iniqua,

Quia militum numero inferior & impar, nihilominus

Multa mouens animo, iam tandem erumpit & inter
Bellatoris equi caua tempora conijcit haſtam.
Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat, effuſumque equitem ſuper ipſe ſecutus
Implicat.

Vbi Maxentius proſtratus

Iugulo accipit enſem,
Vndantique animam diffundit in arma cruore.

Porrò ceſo hoſte cęleſtis beneficij memor Imperator, *Crucem*, cuius ſignum in Cęlo ante conſpexerat, *Romæ erigi* iubet, quaſi de *Mezentio*, ſiue Maxentio *ſuperato tropbæum*: de quo quoque Aeneis: Euſeb. in vita Conſtant.

Vota Deum primo victor ſoluebat Eoo. Aen. 11.
Ingentem quercum (Crucis arborem) *deciſis vndique ramis,*
Conſtituit tumulo, fulgentiaque induit arma
Mezenti Ducis exuuias, tibi Magne Trophæum
Bellipotens Chriſte. . . . . .

Hanc autem Maxentij ruinam, è Sibyllæ libris edoctæ Veſtales, quotánis *Scirpeis quibuſdam imaginibus in Tyberim coniectis* præſignificarant, *quibus repurgare* (nempè ab Idolis, horumque cultoribus) *Vrbem ſe credebant*, nec non Plebs Romana, cum *dona collecta* quoto quoque anno, ob ſalutem Cæſarum, in *Curtium Lacum effunderet*, quem *Tyberim* eſſe infra oſtendemus, quę hanc ſalutarem de Maxentio quondam reportandam victoriam canebant. Neque conſimilem *Caſaris Iuliani cædem*, eadem Aeneis quoque prætermiſit. Quamquam nomini parcat, quia *Iulianus* à Iulio Cæſare, quem lędere nolebat, quadam ſuæ vocis cognatione deſcendit. Eius verò Baptiſmum, & apoſtaſiam, per *Turnum ingreſſum Vrbem Troianorum*, et horum *fluuio natantem*, atque violenter inde *elabentem*, Virgilius exponit, nec non *eius mortem*, quo modo Hiſtorici memorant, *Lancea Mercurii Martyris, in brachio & pectore diuinitus percuſſi*. Niſi quod *Aeneas* pro Mercurio Martyre, in *Mæonis* (Iuliani) *lacertum* et *pectus* hanc haſtam *contorquet*, C. Theod. lib. 7. Niceph. l. 10. c. 35. Amm. l. 24. & 25. Aen. 10.

Et iacit, illa volans clypei tranſuerberat ara
Mæonis, & thoraca ſimul cum pectore rumpit.

Rediens autem haſta diuinitùs, vnde emiſſa erat

Traiecto miſſa lacerto
Protinus illa fugit, ſeruatque cruenta tenorem.

Terri-

Amm. vt ſupra. Territum autem ante mortem monſtris, et viſis nocturnis, vt genio atro, et lancea ignea per cubiculum eius diſcurrente, per *Diras Turni ora, & faciem*
Aen. 12. *nocte verberantes*, idem Maro explicat:

Dicuntur geminæ peſtes cognomine Diræ,
Quas & Tartaream nox intempeſta Megæram
Vno, eodemque tulit partu, paribusque reuinxit
Serpentum ſpiris, ventoſaſque addidit alas,
Harum vnam celerem demittit ab Aethere ſummo
Iuppiter, in faciem Turni ſe peſtis ad ora,
Fertque, refertque ſonans, clypeumque euerberat alis.
Illi membra nouus ſoluit formidine torpor,
Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus hæſit:

Et poſtmodum ad ſe rediens:

Dii me terrent (inquit) *& Iuppiter hoſtis.*

Fatalis ad extremum lanceæ, ſiue haſtæ diuinitus in eum coniectæ rurſus ictum ſubijcit:

Cunctanti telum Aeneas fatale coruſcat,
Sortitus fortunam oculis, & corpore toto
Eminus intorquet, volat atri turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens, oraſque recludit
Loricæ, & clypei extremos ſeptemplicis orbes.

Et quod ſane mirum, quod antiqui Scriptores Iulianum ſaucium exclamaſſe tradunt, *Viciſti Galilæe, viciſti*: eamdem prorſus *Turni* vocem diu ante euentum, Virgilius protulit:

Ib. *Viciſti (& victum tendere palmas*
Auſonii videre) tua eſt Lauinia coniux.

Denique blaſphemanti *illi*, et aduerſus Patrios tanquam proditores Deos *indignanti*,

Ib. *Soluuntur frigore membra,*
Vitaque cum gemitu fugit indignata ſub vmbras.

C A P V T XXII.

Troiani ad extremum cum *Latinis in Latio permixti*, & *Aeneæ pietas*, Templa, Sacra, Ritus, Mors, Apotheoſis, Petrum eſſe *Aeneam* aperte confirmant.

Cæſaribus itaq; Tyrannis Licinio, Maxẽtio, nec nõ Iuliano proſtratis, *Aeneas* Petrus *Lauinia coniuge*, Eccleſia Romana, placidè aliquãdo *potitur*, nam publicè tunc idola euerſa, atq; Chriſtiani (quos *Troianos* à Solyma Troia Virgilius nũcupat) *mixti cum Latinis* vnam gentem conflarunt, & *Troiana*, hoc eſt, *Solymæa*, ſeu Solymis adducta *ſacra ſuſceperunt*, non autem Hæbream *linguam*, atque *mores*: vt ſanè mirandũ, quod Virgilius ſtupet;

Tan-

Tanto placuit concurrere motu Aen.12.
Iuppiter, æterna gentes in pace futuras?

Igitur aptè illa *Iouis* ad *Iunonem* oratio habetur:

Ventum ad ſupremum eſt, terris agitare, vel vndis
Troianos potuiſti, infandum accendere bellum, Ib.
Deformare domum, & luctu miſcere hymenæos,
Vlterius tentare veto;

Illa etiam pro voto eidem Iunoni ceſſerunt.

Pro Latio obteſtor, pro maieſtate tuorum, Ib.
Cum iam connubijs pacem felicibus (eſto)
Component, cum iam leges, & fœdera iungent,
Ne vetus indigenas nomen mutare Latinos,
Neu Troas fieri iubeas, Teucroſque vocari,
Aut vocem mutare viros, (vt hebraicè loquantur) *aut vertere veſtem*

Cultu Iudæorum aſſumpto.

Sit Latium, ſint Albani per ſæcula Reges,
Sit Romana potens Itala virtute propago,
Occidit, occideritque ſinas cum nomine Troia

Solyma, nam in *Æliam* poſtea nomen commutauit, quod indulgens Iuppiter:

Sermonem Auſonium (inquit) *moreſque tenebunt,* Ib.
Vtque eſt, nomen erit, commixti corpore tantum
Subſident Teucri, morem, rituſque ſacrorum
Adiiciam, faciamque omnes (Iudæos & Gentiles) *vno ore Latinos.*
Hinc genus Auſonio mixtum quod ſanguine ſurget.

Chriſtiani

Supra homines, ſupra ire Deos pietate videbis,
Nec gens vlla tuos æquè celebrabit honores.

Sed et *Romana Eccleſia* futuras *opes*, atque *diuitias* ſub *Rege Latino*, hoc eſt, Cęſaribus ad Fidem conuerſis, illi verſus innuunt:

Non vobis Rege Latino Aen.7.
Diuitis vber agri, Troiaue opulentia deerit.

Quod autem Romanis ad Chriſtum adductis, ſummoperè doliturum erat, ſuos maiores, et conſanguineos, gentiles, et idololatras, inferorum æternis ſupplicijs addictos, nullo modo iuuari, aut redimi poſſe, iſtud per *Iuturnæ Deæ* (Chriſtianæ electæ, et prædeſtinatæ) *lachrymas, atque luctum, ob fratrem Turnum à Tartareo monſtro rapiendum* indicat:

Nam procul vt Diræ ſtridorem agnouit, & alas, Aen.12.
Infelix crines ſcindit Iuturna ſolutos,
Vnguibus ora ſoror fœdans, & pectora pugnis:
Quid nunc te tua Turne poteſt Germana iuuare?
Aut quidnam miſeræ ſupereſt mihi? qua tibi lucem
Arte morer? tali poſſum me opponere monſtro?

Rurſus gentilis in morem, ſine vllo prorſus Chriſtiano decoro, hanc animam beatam, quaſi deſperabundè loquentem inducit:

Quo vitam dedit æternam (Deus) *cur mortis adempta eſt* Ib.
Conditio? poſſem tantos finire dolores,
Nunc certè & miſero fratri comes ire per vmbras

Iam mortalis ego, haud quidquam mihi dulce meorum
Te ſine, frater, erit, ô quæ ſatis ima dehiſcat
Terra mihi, maneſque Deum demittat ad imos?

Age nunc *Aeneæ in Latio geſta* breuiter quoque conſideremus. Non iam de *doctrina* loquor, quam toto libro ſexto Virgilius inſperſit, vbi Aenea *Inferos inuiſente*, de *mundi ortu, locis*, ac *pœnis damnatorũ, Purgatorio, Lymbo, Chriſti ad manes deſcenſu*, nec non generali *corporum reſurrectione* futura, ferè Orthodoxa (ſi paucula vatum mendacia dempſeris) ex Sibyllæ verſibus dogmata explanantur, quibus ſuperſedemus, quoniam alteri libro veterum Latinorum Theologiam ſeruamus. Itaque illa modo delibaſſe ſatis erit, quæ de *locis ſacris*, atque *Templis ab Aenea* in Latio *extructis* Virgilius memorat, nec non *Sacrificiis panis, atque vini* ibidem peractis, cum *Ritibus quibuſdam*, qui à Sacerdotibus, aut Pontificibus Romanis, etiam hodie vſurpati tenent; nam de *Templis in Latio*, aut alibi *ab Aenea ſtructis*, atque *dedicatis* (ne Petrum eumdem eſſe dubitares) illa Virgilij apertè loquuntur,

Tunc vicina aſtris Erycino in vertice Sedes
Aen.5. *Fundatur Veneri Idaliæ, tumuloque Sacerdos,*
Ac lucus latè ſacer additur Anchiſeo.

Vbi non ſolùm *Sacerdotes* ab eo *inſtitutos*, ad *tumulum*, ſeu *ſepulchrum Anchiſæ*, vel *Altare* Chriſti *conſeruandum*, ſed et *Lucum ſacrum* Cœmeterium illi additum agnoſcis, nec non *nouendiale ſacrum*, ſeu ſacrificium, vt ſequitur, ibidem peractum:

Iamque dies epulata nouem gens omnis, & aris
Factus honos.

Sed et idem *Aeneas marmorea Templa ſe* (Chriſto) *Phœbo*, et *Triuiæ* (Sacræ Trinitati) *inſtiturum in Latio ſpondet*, et eiuſdem Chriſti *feſtos*, et *ſolemnes dies*,

Cum Phœbo, & Triuiæ ſolido de marmore Templa
Aen.6. *Inſtituam, feſtoſque dies de nomine Phœbi.*

Quid, quod *Baſilicam Lateranenſem*, per *Regiam Pici*, quem Pontificem Summum eſſe oſtendemus, Maro quoque nobis clarè delineat?

Tectum Auguſtum (ab Auguſto Conſtantino extructum) *ingens, cẽtũ*
Sublime columnis
Aen.7. *Vrbe fuit ſumma, Laurentis Regia* (Baſilica) *Pici,*
Horrendum ſyluis (lignis arboris Sanctæ Crucis) *& relligione parentũ.*

Religioſis Sanctorum Pontificum Reliquijs, qui ibi tumulati.

Hic ſceptra accipere, poſſeſſionem ſummi Pontificatus, *&*
Primos attollere faſces
Regibus (Eccleſiæ Pontificibus) *omen erat, hoc illis Curia*
Templum,

Quia in eo Templo plura tùm Oecumenica, tùm alia Concilia olim celebranda, *Hæ ſacris Sedes epulis*, ob Altaria, in quibus Euchariſtia ſumitur, *hic ariete cæſo*, Agno Chriſto, qui tollit peccatum Mundi,

Perpetuis ſoliti Patres conſidere menſis.

Quia Agnus ille in *Menſis* Euchariſticis *perpetuò* comeſtus, *perpetuò* integer quoque perſeuerat.

Quin etiam veterum effigies ex ordine auorum
Antiqua ex cedro, ſtatuæ, & effigies Apoſtolorum, et aliorum ex pre-

pretioſa materia.

Ianique bifrontis imago.

Quia geminæ frontes, ſeu capita Apoſtolorum Petri, et Pauli ibidem viſuntur.

Veſtibulo adſtabant, aliique ob origine Reges

Chriſtiani Martyres, nam ſequitur.

Martia qui ob Patriam (Cęleſtem) *pugnando vulnera paſſi,*
Multaque præterea ſacris in poſtibus arma,
Captiui pendent currus etc. quia plurima præda;

Et *captiua* ſpolia ex Solyma euerſa à Tito Romam in Triumphum illata, vel ab alijs Principibus aduecta, iſthic reſeruantur, atque inter cętera

Portarum ingentia clauſtra.

Tres portæ marmoreæ, quæ Pilati Prætorium Hieroſolymis olim exornabant:

Ereptaque roſtra carinis.

Ex *quibus ærea columna confecta* ab Auguſto, poſt pugnam Aegypti naualē, ibidem ſpectantur, additur deinde epiphonema

Tali intus Templo Diuum, patriaque Latinus
Sede ſedens, quia Pontifices Romani ſuam in eo Templo *Sedem*, & *Cathedram* erant habituri. Verùm hæc de Templo ſito in Laurenti Vrbe, non in Romana, Virgilius memorat. Eſto. nam vti per Laurentes agros, Italiam, ſic etiam Romam per Laurentem Vrbem ſignificat. Vnde *Laurens Tybris*, qui Romam diuidit, ab eo vocatus *Aen. 6. liceat Laurentem attingere Tybrim*. Itaque hodierna Latinæ Eccleſiæ ſacra cum Ceremonijs, & Ritibus, *in Latio Aeneam* Petrum *vſurpaſſe*, non ſolùm ex *ſacris epulis*, & *perpetuis menſis* (*in quibus aries*, ſiue Agnus perpetuò quaſi *immolatur*) ſupra memoratis liquet, ſed ex ſequentibus, vbi idem Heros

Canæ penetralia Veſtæ
Farre pio, & plena ſupplex veneratur acerra. Aen.5.

Nam per *canam*, ſiue albam *Veſtam*, & *far pium*, Sacrificium arcanum, & myſticum ſub candidi Panis ſpeciebus ſignari ſupra docuimus, & infra latius quoque docendum, vbi de *Virginibus Veſtalibus* agemus, cui Sacrificio *thuris acerra* ſolet adhiberi. Item

Corpora ſub ramis deponunt arboris altæ, Crucis, Aen.7.
Quæ in locis Sacratis, aut Deo Dicatis ſemper erigi ſolet,
Inſtituuntque dapes, & adorea liba per herbas
Fragrantes, quibus pauimenta Templorum prætexunt,
Subijciunt epulis legalibus (*ſic Iupiter ipſe monebat*)
In cœna ſuprema,
Et Cereale ſolùm pomis (lactucis) *agreſtibus augent:*
Conſumptis hic fortè alijs, vt vertere morſus
Exiguam in Cererem penuria adegit edendi,
Et violare manu (in fractione hoſtiæ) *maliſque audacibus orbem*
Fatalis cruſti (qui fatum, ſeu mortem Domini perpetuò enuntiat)
patulis nec parcere quadris,
Heus etiam menſas conſumimus, inquit Iulus.

Nam hæc *adorea liba ſubiecta epulis* legalibus, & *Cereale ſolùm pomis*, ſeu lactucis *agreſtibus auctum*, & *exigua Ceres*, & *orbis fatalis cruſti* (hoſtia panis rotunda) *quem fame* ſpiritali *adacti Itali*, ſeu Romani *comedunt*, & *quæ* tanquam *menſa* ſacro corpori Chriſti epulando inſeruit, atque illi ſub-

ſtrata quoque *conſumitur*, *Cœnam Dominicam* clarè manifeſtant, quæ in Eccleſia Chriſti, vti ex Epiſtola ad Corinthios liquet, in hunc ferè modum erat celebranda: Ac ne alteram ſacrificij partem ſub ſpecie vini, in hoc epulo ſacro deſideres, mox ſequitur

Ibid. *Certatim inſtaurant epulas, atque omine magno*
Crateras læti ſtatuunt, & vina coronant.

Item alio loco:

Aen. 8. *Tum lecti iuuenes certatim, araque Sacerdos*
Viſcera toſta ferunt taurorum, onerantque caniſtris
Dona laboratæ Cereris, Bacchumque miniſtrant.
Veſcitur Aeneas ſimul & Troiana iuuentus
Perpetui tergo bouis, & luſtralibus extis.

Perpetuus enim ille *bos*, ſicut & *Tauri luſtralia exta*, æternam victimam ſemper conſumptam, & numquam conſumendam, Chriſtum figurabant, & *bos* idem *perpetuus* cum *Cerere* et *Baccho* aliquid ſupra inanem, et Caluiniſticam panis, atque vini cœnam repreſentant, de *quo* eodem *ſacro* ſic ait Euander:

Non hæc ſolemnia nobis,
Ib. *Has ex more dapes, hanc tanti Numinis Aram*
Vana ſuperſtitio, veterumque ignara Deorum
Impoſuit, ſæuis (hoſpes Troiane) periclis,

Damnationis æternæ, per ſacrificium Chriſti crucifixi cruentum

Seruati facimus, meritoſque nouamus honores.

Item de eodem Herculis Chriſti ſacro:

Ib. *Ex illo celebratus honos, lætique Minores*
Seruauere diem, primuſque Potitius author,
Et domus Herculei cuſtos Pinaria ſacri,
Hanc aram luco (Cœmeterio) ſtatuit, quæ Maxima ſemper
Dicetur nobis, & erit quæ Maxima ſemper,

Per *Potitios* enim, & *Pinarios* Diaconos, ſeu Miniſtros Euchariſtici *cibi* atque *potus* intelligi oportet, quia in primitiua Eccleſia etiam à Laicis paſſim, ſub vtraque ſpecie Chriſtus ſumebatur, vnde de *ſacro Scypho* poſtmodum quoque fit mentio:

Ib. *Cum Sacer impleuit dextram Scyphus, ocyus omnes*
In menſam læti libant, Diuoſque precantur

Nam iuxta Miſſæ ſacrum Canonem, *Diui*, atque *Sancti* plures *inuocantur*. Item paulò ſupra, ad eoſdem *Diaconos*, ſeu miniſtros

Porgite pocula dextris,
Ib. *Communemque vocate Deum, & date vina volentes.*

Huc ſpectant *Penates*, ſiue *Dij Penu*, *quos ſecum claſſe in Latium deuexit Aeneas*, ſic quidem vocati, quia Panis et vinum (ſub cuius ſpeciebus Diuinitas latere debebat) in *penu* conduntur: de quibus rurſum Virgilius

Per magnos, Niſe, Penates,
Aen. 9. *Aſſaracique Larem, & Canæ penetralia Veſtæ*
Obteſtor.

Et quia ad Orientem Solem maiora Templorum Altaria ferè extructa ſunt, id quoque Virgilius in Sibylla vidit:

Illi ad ſurgentis conuerſi lumina Solis,

Dant

Dant fruges manibus ſalſas.

Ob *Salis conſecrationem*, quæ ſacrificio *panis*, ſiue *frugum* conſueuit præmitti. Et quia in Templis, tempore ſacrorum, Chriſtus apparere debebat, illum per *Faunum Deum Italorum* fabulæ expreſſerunt, à *φαίνω* appareo ſic dictum; vnde et Templa *fana* appellantur, de quibus *Fauni Templis*, atque *lucis*, ſeu cœmeterijs, quæ ob cadauera iſthic inhumata *ſæuā mephitim exhalare* dicuntur, hæc Virgilius narrat,

Hinc Italæ gentes, omniſque Oenotbria tellus, Aen. 7.
In dubijs reſponſa ferunt; huc dona (oblata) *Sacerdos*
Contulit, & caſarum ouium ſub nocte ſilenti,
Pellibus incubuit ſtratis, ſomnoſque petiuit.

Quæ *cæſarum ouium pelles*, Sacerdotum vulgo *Epomides* notant (ab *ὦμος* humero) quia humeris ritu Monachali olim geſtabantur, quę in brachia modo defluxere, et primitiuæ Eccleſiæ Sacerdotes inter matutinarum precum ſingulos cantus, ſeu nocturnos, ijs humi ſtratis incubantes, leuem ſomnum captabant, de quibus *pellibus*, ſiue *velleribus* rurſum Virgilius:

Iamque Sacerdotes, primuſque Potitius ibant, Aen. 8.
Pellibus in morem cincti.

De *Teucrorum* autem, ſiue Sacerdotum, et Epiſcoporum, qui *Tau*, ſiue crucis *cornua* in piloo geſtant, cęteris *ornamentis*, ita Turno vir affinis loquitur, dum Aeneæ ſocijs ſuperbiùs inſultat:

Vobis picta croco, & fulgenti murice veſtis, Aen. 9.
Deſidiæ cordi, iuuat indulgere choreis (choris)
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Mitra enim, ſeu *Tiara*, et *purpurea veſte* in ſacrificijs *vſurum Aeneam*, Summum Pontificem, cum Succeſſoribus, et Cardinalibus, et Epiſcopis ſocijs, illud quoque docet:

Quin vbi tranſmiſſæ ſteterint trans æquora claſſes, Aen. 3.
Et poſitis aris iam vota in litore ſolues:
Purpureo velare comas adopertus amictu,
Ne qua inter Sanctos ignes, in honore Deorum
Hoſtilis facies (Dęmonis) *occurrat, & omnia turbet,*
Hunc ſocij morem ſacrorum, hunc ipſe teneto,
Hac caſti maneant in religione nepotes.

Iam verò Sacerdotum *Pileos* ſatis idem oſtendit, dum *Aeneæ ſocios ramis* arboris *Palladis*, *Oliuæ*, atque *Myrti velat*, quibus arboribus Crux Chriſti notatur, quam Clerici, atque Sacerdotes *Pileorum cornibus* erant geſtaturi. Quid, quòd eoſdem Presbyteros cum inferioribus Eccleſiæ Miniſtris, ſacrificij tempore, alternis in choro *canentes* idem Author inducit?

Iamque Sacerdotes, primuſque Potitius ibant Aen. 8.
Pellibus in morem cincti, flammaſque (tędas vel cereos) *gerebant.*
Inſtaurant epulas, & menſæ grata ſecundæ
Dona ferunt, cumulantque oneratis lancibus (patenis) *aras.*
Tum Salii ad cantus, incenſa altaria circum,
Populeis adſunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenum chorus, ille ſenum (Presbyterorum) *qui carmine* (Dauidis) *laudes*
Herculeas (Chriſti) *& facta ferunt.*

Epi-

Epiſcoporum item exequias in *funere Miſeni* Aeneæ ſocij licet agnoſcere; nam

Aen. 6. *Principio pinguem tædis, & robore ſecto,*
Ingentem ſtruxere pyram.

Quæ *Capella ardens* vulgò nominatur: ob quam in Sibylla lectam, Romanorum morem profluere ſuſpicor, cadauera in pyra cremandi, quæ *Puticulis*, ſeu Scrobibus in modum puteorum factis antea obruebant. Sed quid pyra ſtructa?

Decorantque ſuper fulgentibus armis.

Mortui inſignibus. Interea circa functi cadauer

Pars calidos latices, & abena vndantia flammis
Expandit, corpuſque lauant frigentis, & vngunt

Illud condiendo.

Fit gemitus, tum membra toro defleta reponunt,
Purpureaſque ſuper veſtes (Epiſcopi) *velamina nota*
Coniiciunt, pars ingenti ſubiere feretro
Triſte miniſterium

Cadauer domo efferendo. buſto autem in cineres collapſo, *Corynæus*, *Virgineus* Sacerdos à Græco κόρη,

Ter ſocios pura circumtulit vnda,
Spargens (tumulum) *rorelevi*, & *ramo felicis oliuæ.*
Luſtrauitque viros (adſtantes aqua luſtrali)
Dixitque nouiſſima verba.

Chriſtianorum quidem, *requieſcat in pace*, Ethnicorum autem, *ſit tibi terra leuis*, hoc eſt, facile reſurgere poſſis, nam qui graui mole terræ premuntur, difficilè exurgunt, quibus verbis priſci reſurrectionem à Sibylla edocti futuram docebant.

At pius Aeneas ingenti mole ſepulchrum
Impoſuit, ſuaque arma viro, pro epitaphio, *remumque, tubamque.*

Remum quidem, pedum Epiſcopale, quo *nauim Petri* Eccleſiam *iuuerat*, atque promouerat. *tubam* verò Euangelicæ prædicationis ſignum, quam proprium Epiſcopi munus eſſe conſtat. Quod verò ad Sacrificia, ſeu Miſſas Defunctorum attinet, ea non vno loco *per nigri velleris Agnas*, & *nigrantes terga iuuencos*, atri in funeribus Templorum ornamenti indices, & *Diis Manibus*; hoc eſt, Chriſtianis in Dei gratia mortuis, *inferias mactatas*, Virgilius expreſſit: *Manes* enim defunctorum animas rite priſci nominant, quod poſt corporum caſum *permaneant*, neque extinguantur, vti à Sibylla Atheos confundente illi didicerant, & ob ſpiritalem, & ſubtilem eorum naturam, etiam *vmbras* vocant. De *Manibus* autem, ſeu *vmbris placandis* nempe Deo, aut Diuinæ eius Iuſtitiæ, *morem iuſtis*, hoc eſt Chriſtianis *Latinis*, *ab Aenea allatum* Ouidius affirmat, nec quocumque modo, verum *Sacrificijs panis atq; vini*, imò & *precibus*: ex quo intelligimus hodiernos Romanæ Eccleſiæ circa curam mortuorum ritus, à Petro manaſſe: nam ſic Ouidius

Faſt. 2. *Eſt honor, & tumulis animas placare paternas,*
Paruaque in extinctas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes: pietas pro diuite grata eſt
Munere, non auidos Styx habet ima Deos, Chriſtianos.

Tum per ſequentia verba *Sacrificium panis, atque vini* præclarè inſinuat,

Inque

Inque mero mollita Ceres; Ib.

Cui addit

Nec maiora veto, ſed & his placabilis vmbra eſt,
Adde preces, poſitis & ſua verba focis.
Hunc morem Aeneas, pietatis idoneus author
Attulit in terras, iuſte Latine, tuas.

Eiuſdem quoque *Aeneæ, ideſt, Petri ſingularem pro mortuis* Martyribus *curam* Virgilius Maro illo verſu proponit:

Ite, ait, egregias animas, quæ ſanguine nobis Aen.11.
Hanc patriam (Romam) *peperere ſuo, decorate ſupremis*
Muneribus.

Et in funere *Pallantis, Aeneæ*, hoc eſt, Petri *cauſa interfecti*, exuuias eiuſdē, vt fit, in martyrum Lipſanis, atque Reliquijs, *veſtibus multam pretioſis adornat*: Nam

Geminas veſtes, oſtroque, auroque rigentes Ib.
Extulit Aeneas, quas illi læta laborum
Ipſa ſuis manibus quondam Sidonia Dido
Fecerat, & tenui telas diſcreuerat auro.
Harum vnam iuueni ſupremum mæſtus honorem
Induit.

Verba autem Aneæ ad eumdem nouiſſima fuerunt:

Salue æternum mihi maxime Palla, Ib.
Aeternumque vale.

Sanctos quoque, atque *iuſtos homines* Eccleſiæ Romanæ, *Cœlo* eſſe *donandos*, nec non *Altaribus* in terra colendos, idem Maro à Sibylla edoctus canit;

Hinc illum Coryti Tyrrena à Sede profectum, Aen.7.
Aurea nunc ſolio ſtellantis regia Cœli
Accipit, & numerum Diuorum altaribus auget.

Neque ſolùm Chriſtum *Idæum*, ſeu *Iudæum Ieoua*, vel Iouem, ſed & *Phrygiam* Iudæam Deiparam *Matrem, inuocandos* præcinit: Nam Aeneas præter *Nymphas*, & *Genium* loci Tutelarem Angelum,

Idæumque Iouem, Phrygiamque ex ordine Matrem Ib.
Inuocat.

Quid, quod *Reliquias* eorum *ſeruandas*, atque *honorandas* ſingulari cultu, & *ex* Solyma Troia *Romam aſportandas* idem prædixerit? nam *Ilioneus Aeneæ ſocius* eiuſdem nomine *Regi Latino illa dona offert*:

Dat tibi præterea fortuna parua prioris Ib.
Munera, reliquias Troia ex ardente receptas,
Hoc Pater Anchiſes (Chriſtus) *auro* (aureo calice) *libabat ad Aras,*

In ſuprema cęna, & ſic de cęteris. quid, quod *Radios ſolares* circa eorumdem Sanctorum *tempora fulſuros* præuidit? nam *Regi* Chriſtiano *Latino*

Tempora circum
Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt Aen.12.
Solis Aui (Chriſti) *ſpecimen.*

Verùm tempus eſt (vt Aeneidi finem imponamus) *Patris*, ſeu Pontificis *Aeneæ fatum*, atque *mortem*, & *Apotheoſim* quoque cognoſcendi, vt Petro ſimilis in cunctis noſcatur. *Aeneam* enim *violenta morte* humanis ademptum, non ſolùm priſci Hiſtorici tradunt, ſed et *Dido prædixit*:

Bello

Aen. 4. *Bello audacis populi vexatus, & armis,*
Finibus extorris, complexu auulſus, Iuli, Aelij Solimæi,
Auxilium imploret, videatque indigna ſuorum
Funera, nec cum ſe ſub leges pacis iniquæ
Tradiderit, Regno, aut optata luce fruatur,
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.

Nam Crucis ſupplicio affecti inhumari pendebant. Eamdem violentam Aneæ mortem, per *fluuium Numicum*, qui omnia in eo *mortalia*, ſeu *obnoxia morti* abluerit, fabuloſè Ouidius oſtendit, quo *fluuio*, qui nuſquam extat, vel *Tybrim*, per quem S. Petrus ad martyrium in Ianiculum profectus à Porta Oſtienſi, ſiue Tergemina, vel *Martyrium*, aut *Baptiſmum ſanguinis* in Eccleſia Romana ingenioſè deſcribit, in quo *Anna perennis*, ideſt, *gratia lateat*, quæ Chriſtianis *perenniter* datur, eo quod magna in *Baptiſmo*, ſeu *fluuio ſanguinis*, ſiue Martyrij, gratia Dei *occultetur*, vel etiam fons, ſeu
Faſt. 3. puteus ſiccus, quem quidam veterum *fontem Numicum* fecere, ad S. Sebaſtiani, eſt intelligendus, vbi corpus Aneæ diu occultatum, ſicut S. Petri, docta fabula prodidit. Hic igitur Latinus fluuius, ſeu *Numicus* à *No*, & *Ma* (latis) appellatus

Met. 14. *Quidquid in Aenea fuerat mortale, repurgat,*
Et reſperſit aquis, pars optima reſtitit illi.
Luſtratum Genitrix Diuino corpus odore
Vnxit, & ambroſia cum dulci nectare mixta
Contigit os, fecitque Deum, quem Turba Quirini
Nuncupat Indigetem, Temploque, Ariſque recepit.

Ex Sibylla enim didicerat Poeta, in morte Chriſtianos *vngendos*, et Euchariſtiam ſumpturos, *quæ velut Ambroſia cum dulci nectare mixta*, horum *ora*
Liu. Dec. 1. lib. 1. *tanguntur*, et Deo accepto quaſi *Dij fiunt*, ideò ergò hæc *Aeneæ* adaptat: qui *Deus Indiges*, hoc eſt, *Diuus indigens* dictus, propter paupertatem, & in Vaticano *Templo* non vt Deus, ſed vt *paruo Numine præditus*, ſeu cultu Duliæ, honorari debebat; nam *Venus* Mater à *Ieoua* Patre *poſtularat*:

Met. 14. *Aeneaque meo, qui te de ſanguine noſtro*
Fecit auum (quamuis paruum) des Optime Numen,
Dummodo des aliquod.

Eumdem item in Diuos eſſe referendum, *Iunonem* apud Virgilium *Iuppiter ex fatorum tabulis*, ſeu *decretis* monet:

Aen. 12. *Indigetem Aeneam ſcis ipſa, & ſcire fateris,*
Deberi Cœlo, fatiſque ad ſydera tolli:

Et de eodem *Indigete* Tibullus:

Lib. 2. *Impiger Aeneæ volitantis frater amoris,*
Troia qui profugis Sacra vehis ratibus:
Iam tibi Laurentes aſſignat Iuppiter agros,
Iam vocat errantes hoſpita terra lares.
Illic Sanctus eris, cum te veneranda Numici
Vnda, Deum Cœlo miſerit Indigetem.

Quibus omnibus clariùs meridiè liquet, non alium à Diuo Petro, *Latinorum Patrem Aeneam* cenſendum. Itaque ea ratione non modo *Iliados, Odyſſeæ*, atque *Aeneidos, Diuina* (vt vocantur) *Opera* habes explanata, ſed ab Annalibus priſcis Latinorum, maximam errorum caliginem pulſam, et deterſam

ſam vides, qui falsò Aeneam (vnde *Aeneadæ* Itali appellati) pro primo gentis Latinæ Colono, et Romæ Authore nobis obtruſere. Sed quorumdm adhuc Italiæ nominum occulta, et arcana ratio priùs inueſtiganda, quàm ad vulgatam, et omnium ſermonibus tritam, *Romuli, & Remi fabulam*, accingamur, vt Aeneæ hiſtoria prorſus abſoluatur, quem in *Laurentes agros* Italiæ Scriptores verè induxerunt. Dionyſ. Aut.Rom. lib 1. Virgilius, Liuius, &c.

CAPVT XXIII.

Cur Italia *tellus Laurentia*, *Lauinia*, & *Daunia* olim appellata, Italique *Daunij*, *Lauinij*, ac *Laurentes*? Vbi perilluſtre *Venetorum Etymon*, aliorumque Latij populorum, nec non *Hiſtoria Lauretanæ Domus* à doctis fabulis ante Chriſtum natum prædicta monſtratur.

SI quo argumento *doctæ* Poetarum *fabulæ* (vti quidem eas S.Petrus vocat) *virtutem Chriſti* manifeſtam fecere, vt ibidem quoque idem inſinuat, id in *Lauretanæ Domus* prodigio, tot ſæculis ante rei euentum ab ipſis deſcripto, clariſſimè elucet. 2.Petr.1. Sicut enim Maro proximè Chriſtum naſciturum, ex Cumana Sibylla veriſſimè olim vaticinatus eſt, ita ex eodem fonte, nempe Sibyllino, ipſe, cæterique Poetæ, Lauretanæ Domus hiſtoriam hauſerunt, vt non malè *vates*, ob vaticinia Sibyllæ ab ipſis excerpta, antiquitas illos nominarit. Eccl. 4. Quis enim non videt, terram Italiæ, *Laurentiam*, atque *Lauiniam*, id eſt, *Lauro-Lauiniam*, ante Chriſtum natum, non alia de cauſa ab his nuncupatam, quam quòd Galilææ ablatam *Lauretanam Aedem* quondam ſuo gremio eſſet acceptura, vti Sibyllino indicio nouerant? nomenque *Laurentiæ*, à *Laureta* Matronæ Sylua, quam ſacra Domus pro tempore quondam inſeſſura, & *Lauiniæ* à græco λαῦν, quaſi *Lauretanam* Aedem *acceptura* eſſe mutuatam, vnde & *Laurentes populi*, & *Laurentes agri* nomen ſortiti ſint, ſicut *Lauinia tellus* cum *Lauina gente*? At de voce *Daunia* non perinde liquet, cur Latini *Daunij*, nec non *Gens Daunia* ab his nominati, niſi animaduertas à Græco Δάφν, quod etiam *Laurum* ſignificat; ab eadem (vti liquet) *Lauretana* Domo ducto vocabulo, *Daunios* quaſi Daphnios, ſeu Laurentes dictos, vt *Apulos Daunios*, & *Peucedaunios*, quia ad *Picenos* erat *appulſura*. Quos *Daunios* cum Laurẽtibus populis Silius Italicus apertè coniungit: *Rutuli ſeruant, qui Daunia regna, Laurentique Domo gaudent*: en igitur Lauretana Domus, qua Rutulos Latinos gaudere affirmat. Lib. 8. Ex quibus liquido cognoſcitur, de Sacræ Aedis in Italiam aduentu famam à Sibylla ortam, multis retrò ſæculis euentum rei anteceſſiſſe. Nam vt de Homero, Heſiodo, & cæteris taceam, qui natales Chriſti diù præceſſere, Virgilius certe, Ouidius, ac Liuius Romanæ hiſtoriæ ſcriptor, ex quorum operibus præcipuè hæc vaticinia exiſtunt, mille circiter, & trecentis annis ante Aedis translatæ miraculum vixere. Porrò ſanè illuſtrem ac maximè celebrem de hac aſportanda rumorem fuiſſe, ex innumeris eorumdem fabulis, atque hiſtorijs, quæ fabulam quoque ac poeſim ſapiunt, (vt infra monſtran-

dum) colligere licet, quarum modò aliquas ſolùm perſequemur. *Adria Arã*
Dec. l.4. *in cælo conſpectam*, T. Liuius meminit, *ſpecieſque hominum circum in candida veſte*, quod ſacrum Altare Lauretanæ Domus apertè deſignat, quod via cæleſti Adriaticum mare traiectum erat, Angelis, qui humana ſpecie & cum candida veſte non ſolum pinguntur, ſed ferè apparent, illud portantibus. Quod enim *conſpectam*, non conſpiciendam *Aram* expoſuit, à Sibylla phraſim mutuatum apparet, quæ quidem prophetarum more, tranſacto tempore pro futuro vtitur, quod illis fuerint res in viſo geſtæ, quæ nobis gerendæ. Idemquoque portentum alio loco idem Author narrat, verùm per fabulam à vetuſtis forſitan Poëtis deprompta m. Ait enim *in Agro Piceno lapidibus per tri-*
Dec.4. l.9. *duum pluiſſe, ac cæleſtes ignes* ibidem loci *multifariam ortos*, quę ternam lapidum Domus Lauretanæ in eodem agro migrationem præſignificarunt, & quaſi lapideum imbrem de cælo aëreo, prodigio lapſurum, ac cæleſtes flammas, quæ ſtatis diebus hanc diuinam Domum, plurimo olim igne innoxio lamberent. Alia modò fabula *Lauri*, à Rege Latino ex progenie Pici, *in Ita-*
Hiſt. Laur. *lia inuenta*, à Virgilio deſcripta, eamdem Lauretanam Domum cum effigie ſacra ibi reperiendam clarè adeo prædicit, vt communis ſenſus expers dicendus ſit, qui id negauerit:

Aen.7. *Laurus erat tecti medio, penetralibus altis,*
Sacra comam, multoſque metu ſeruata per annos.

Laurus enim pro *Aede Laureti* per poeticam quamdam metalepſim ponitur, quæ *tecti medio*, nempe Templi Auguſti a Paulo II. Pontifice inchoati, & Iulio item II. perfecti, cuius fornice ſeu tecto tota operitur, ea ſtructuræ magnificentia, quæ *penetralibus altis* bellè indicatur. Porrò *ſacra comam*, quod ſacrata Virgo, cum prole ſua Sacroſancta, Lauretanæ Domus faſtigio inſidens ferè depingatur. Cauſa verò *metus* ſeu formidinis apparet, quare illa *ſeruata* ſiue cuſtodita, ne rurſum diſcedat, vt ex Galilæa primùm, deinde ex Illyri
Hiſt. Laur. ſiue Dalmatia, tum Lauretæ Sylua, denique ex propinquo colle migrauerat:

Ibid. *Quam Pater inuentam, primas cum conderet Arces,*
Ipſe ferebatur Phoebo ſacraſſe Latinus,
Laurentiſque ab ea nomen poſuiſſe colonis.

Per *Patrem Latinum* Papam ſiue Pontificem Summum intellige, nam Παππα Græci *Patrem* dicunt. Inuenta eſt autem illa *Laurus* (Lauretana Domus) in
Hiſt. Laur. *Piceno* Italiæ *agro*, illo interregno, quo Bonifacius VIII. Pontifex Summus creatus eſt, anno ſalutis MDXCIV. quarto Idus Decembris, verùm diù antè, quàm alter quoque Pater ſeu Papa Latinus, Iulius II. *primas Arces*, Pontificias Aedes, in Laureto conderet, & Leo X. Lauretanam Vrbem, ad hoſtes arcendos, mœnibus primis accingeret. Temporis enim ſeu Chronologiæ parum ſtudioſi Poëtæ, vt in Apparatu, atque aliàs ſępe monuimus. Hanc autem *Laurum* (Lauretanam Domum) Pater Latinus, ſeu Pontifex Summus Petrus *Phœbo* Chriſto *ſacrauit* (qui rite φῶς βίος, vita lux hominum, vnde Phoebi nomen) quia Domum Virginis poſt aſcenſionem in ſacellum conuertit, ibique aram conſecrauit, vti etiam hodiè traditio tenet. vnde appoſitè fabuloſa hiſtoria refert, in Laurenti aris primam Deo victimam Aeneam obtuliſſe. Ab hac item *Lauro*, ſeu Lauretæ nemore, vbi primùm ſacra Aedes in Italia ſtetit, *Anchonæ coloni* vetus nomen Lauretanum Aediculæ primò *impoſitum* ſeruant. Sequitur Angelorum elegans deſcriptio, qui hoc mirabile Artium

toties

toties deportarunt, quos quidem Aligeros ſpiritus (vti ſolent pingi) per *Apes* etiam aligeras Virgilius adumbrat.

Huius Apes ſummum denſa (mirabile dictu) Ibid.
Stridore ingenti, liquidum trans aera vecta
Obſedere apicem, & pedibus per mutua nexis.
Examen ſubitum ramo frondente pependit.

Imago enim Lauretanę Aedis vulgò circumfertur, cum Angelorum ſeu Cherubinorum denſo examine, qui coronę modo inter ſe connexi, in ſummo Ædiculę apice, Lauretanam Virginem inſidentem ambiant, & quaſi *obſideant*. Quia verò *Apes* illę Angelicę, breui ſpatio, & momento, à Nazareth Galilææ oppido, per ingentes terrarum atque maris tractus, illam in Dalmatię fines intulere, ideo *liquidum trans aera vecta*, & *ſtridore ingenti*, qui celeris motus indicium pręſefert. Hiſt. Laur.

Praeterea caſtis adolet dum altaria tadis, Ibid.
Et iuxta genitorem adſtat Lauinia Virgo,
Viſa (nefas) longis comprehendere crinibus ignem,
Atque omnem ornatum flamma crepitante cremari,
Regaleſque accenſa comas, accenſa coronam
Inſignem gemmis, tum fumida lumine fuluo
Inuolui, ac totis Vulcanum ſpargere tectis,
Id verò horrendum viſu, ac mirabile ferri.

Lauinia Virgo ſiue Laurolauinia hic pro Virginis Lauretanæ effigie poeticè ponitur, dicta quidem Lauinia, ſiue Laurolauinia, quod *Laureta* Matronæ Syluam ſua Aedicula primò *occuparit*. quæ hic *adolere tadis altaria* metonymicè dicitur, tanquam adolendi cauſa. Huic autem Lauiniæ Virgini *crines longos* donat, quia Nazaræo more atque ritu, vt ſpectare licet, per nuda colli & humeros, capilli ſeu crines in ſtatua defluunt. *gemmis* item *coronam inſignem*, ob gemmatam coronam, cum qua olim translata. nec non *iuxta genitorem adſtans* deſcribitur, quod Chriſtum eumdem Filium atque Genitorem brachio amplexetur, atque ſuſtineat. Atque, vt nemini dubium appareat, ſtatuam Lauretanam deſcribi, non ſolùm *altare*, quod ante eius effigiem viſitur, Poeta non ſiluit, ſed nec *fumidam* faciem, lumine tædarum, ſiue cereorum fumo infuſcatam, quaſi *longos crines* flamma comprehenderit, & *Virginis ornatum*. Quam quidem tædarum irreuerentiam per (*nefas*) caſtigat. Sed *caleſtes flamma* & *lumina* etiam exprimuntur, quæ non ſemel auguſtum Sacellum, cum Templo illud circumdante, illuſtrarunt, atque decorarunt, dum *Lauinia Virgo Vulcanum* ſeu ignem *totis tectis ſpargens* à Virgilio *videtur*. quæ quidem miracula grandia epiphonemate crebro admirans concluſit: *mirabile dictu! horrendum viſu!* &c. Verùm multis locis ab Ouidio quoque idem Hiſtoriæ prodigium tractatur: præſertim per *Daphnen* caſtiſſimam Virginem *in arborem* ſeu *Laurum* mutatam, quæ à *Adem* lauto, Virginem Lauretanam denotat, ideoque in Laurum conuerſam, & translatam, vel quod è Nazareth *in Laureta Syluam* erat transferenda, vel quod Deiparę lignea illa effigies, ex cedrinæ arboris trunco efformata, à primis Chriſtianis poſt obitum eius in Nazaræna Domo fuerit collocata, vnde fabula Virginis in arborem & laurum conuerſæ manarit. Illam autem *Daphnen* ſeu Lauream Virginem, *intonſus Apollo*, ſeu Phæbus fertur adamaſſe, ob amorem Chriſti Nazaræni, & in morem gentis Nazaræa intonſi. Et quanquam caſtum hunc amo-

Hiſt. Laur. Met. 1.

 amo-

amorem, rei ſpiritualis ignarus Poëta, ad laſciuum fœde detorqueat, bellè tamen, atque eleganter, & ad hiſtoriæ aptiſſimè euentum, *fugientē Daphnen* celeriter & æquali paſſu *Phœbus inſequitur*, tum vt eius caſtitas, atque Virginitas illibata diſcatur, virum fugiendo, tum quod Chriſti patriam & paternum ſolum, in Illyrim et Italiam migrans, velox deſeruit, atque fugienti ſimilis, æqualiter inſequente filio Virgineo ſponſo, cuius effigiem ſemper ſuſtentarat. Sed cur *filia Penei*, & *ab eo*, ſeu *flumine* fugiens *adiuta* & ſuſcepta? niſi quòd filia S. Spiritus fuerit, rectè per *Peneum* à Πνέω ſpiro, deſignati, qui Spiritus item Angelicos ſua voce refert, qui *Daphnen* Lauretanam Virginem in fuga iuuerunt, ſicut & ciuitas Dalmatię *Flumen* appellata, eamdem in arborem ſeu

Ib. ſtatuam è ligno mutatam, ſui quaſi agri hoſpitio ſuſcepit. *Quam* vel ſic *mutatam Phœbus adamarit*, tum quod Lauretana Aedes, & ſtatua Chriſto ſummè cara, vti creberrima miracula monſtrarunt, tum quòd Lauretanæ Matris brachio aſſiduè inſidens, hic Apollo intonſus, eam vti Puſio continuò tangat, & quaſi oſculetur. Vnde Ouidius de eadem mutata,

Ib.
Hanc quoque Phœbus amat, poſitaque in ſtipite dextra,
Sentit adhuc trepidare nouo ſub cortice pectus,
Complexuſque ſuis ramos, vt membra, lacertis,
Oſcula dat ligno, id eſt, ligneæ Matri.
Cui Deus, at quoniam coniux mea non potes eſſe,
Arbor eris certè (dixit) mea.

Chriſtum enim ſtatua ex arbore confecta, materne ſuſtentat.
ſemper habebit
Te coma, Phœbi ſiue ſolis radij, qui ſtatuas Virgineas in capite ambiunt. *te cythara*, cruces, quibus Chriſti manus, vt cytharæ, affixa, D. Virginis fere & Ioannis imagine inſignes. *te noſtra, Virgo, pharetræ*, altaria noſtra, ex quibus gratiarum tela & ſpicula in homines Chriſtianos vibrantur. Neque item dubium, ob hoc Lauretanæ Domus prodigium in Sibylla lectum, antiquos Romanos in triumphis *lauro* vſos eſſe, qui victoriarum authori Deo cariſſimam *Lauream* ſeu Italam Virginem fore didiciſſent. Vnde Ouidius de eadem Daphne ſiue Lauro:

Tu ducibus lœtis aderis, cum lœta triumphum
Ibid. *Vox canet, & longas viſent Capitolia pompas.*

Et quia eiuſdem Virginis Lauretanæ ſtatuas atque imagines è Sibyllæ libris priſci acceperant, tum ianuis templorum, aliarumque auguſtarum ædium, tum etiam quercubus atque arboribus medijs crebro affigendas; propterea hoc vaticinium poeta ſubiunxit.

Ibid. *Poſtibus auguſtis, eadem fidiſſima cuſtos,*
Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.

Neque omittendũ, quòd ſicut illa Chriſti Parens, ob Lauretæ Syluam *Daphne* appellata, ſic filius *Daphnis*, quaſi Laureus, qui tum propter acerbam mortem,
Ecl. 5. *extinctus crudeli funere* à Virgilio canitur, tum quia eiuſdem Crucifixi effigies, cum Lauretana Aede in Latium ſimul erat adducenda. *Lauri* itaque fabulæ à priſcis inuentæ, Lauretanam Virginem clarè præcinebant, vt cum eam fabulantur *Iouis fulminis ictum non ſentire*, eo quòd ab omnis peccati labe (quod Ieouæ fulmen atque iram veteres doctè interpretantur) immunis, & numquam obnoxia fuerit. Hinc *Delphica Laurus* Phœbo conſecrata, quæ *vterum* Lauretanæ Matris à græca Δελφὺς voce denotaret, diuino concepti

Ver-

Verbi per nouem menſes hoſpitio ſacrum: quæ *Delphica laurus* etiam *vaticinans* credita, quòd eadem Virgo in vtero habens atque claudens Chriſtum, *prophetare* deberet. Iam verò *Larentinalia* in menſe Decembri Romæ celebrata, eaque in honorem *Acca Larentia Dea*, quidnam aliud clamant, quam Laureti Ædem in Italiam ſeu Lauretæ nemus, quarto idus Decembris, cum *Accæ Laurentiæ*, Diuæ Anconitanæ ſiue Lauretanæ ſacra effigie olim aſportandam? Quam quidem *Accam*, Matrem Anconitanam *Fauſtuli* ſeu beati Ioſeph *vxorem* quidam verè prædicarunt, nec non *Romuli ac Remi nutricem*, quod Apoſtolorum Petri atque Pauli Eccleſiam Romanam, miro Ædis ſuæ prodigio, eſſet adauctura. *Sacerdotes* porrò *Acca Larentia*, eiuſdem auguſtæ Domus Canonicos olim fundandos ſignabant. Quid, quòd aptè eadem *Acca Larentia*, quæ *Anconam & Laureta* nemus ſuo nomine refert, ab antiquis *Dea Flora* dicta, quaſi Dea Nazareth, quæ *Floridam Deam* hebraicè ſonat, quia in Nazareth concepta & orta, IESVM Nazarenum ſeu *floridum* filium ibidem conceptum iſthic educare ac alere deberet? vnde ad effigiem Lauretanę Domus cereo Agno impreſſam, hic titulus legitur, qui hebraicum etymon Domus Nazarenæ luculenter explicat: *Verè Domus floridæ, quæ fuit Nazareth*. Ex hac igitur Domo verè florida *Dea Flora* prodijt, mater atque parens florum, *Floridi* primùm ante omnes IESV *Nazareni*, deinde *Floridorum* quoque Chriſtianorum, ſeu Nazarenorum. Sed quod non caperet rudis antiquitas, in libris Sibyllæ, myſterium Virginis quondam pariturae, quo filium illa Virgo Flora extra coniugium (puta conſummatum) enixura eſſe canebatur, & duorum ſponſorum, nempe Spiritus Sancti, quem *Zephyrum* Ouidius vocat, & *Fauſtuli* Ioſeph, à quibuſdam *Carrutij* dicti, quaſi fabri Carrotum, ſiue lignarij, ſimul ſponſa futura, ideo impiæ fabulæ (quamuis doctæ ſimul) caſtiſſimam hanc Virginem Matrem, *nobile* atque *diues ſcortum* tradidere. *Nobile* enimuero, quod eiuſdem cum Chriſto homine generis, *diues* autem, ob donaria & opes immenſas, quas in Sacello ſuo Lauretano erat congeſtura. Scortum, inquam, ſiue meretricem, quæ *Romulum*, & iuxta alios, *Senatum Populumque Romanum, bonorum omnium hæredes feciſſet*, quia Domum ſuā Nazarenam, poſtmodùm Lauretanam dictam, è Nazareth primùm, deinde Dalmatia, in Latium tandem diuinitus erat tranſmiſſura, atque donatura, cum ſupellectile, armariolo, & vaſis fictilibus, ac deinceps innumeris donis, & anathematis, quibus Floræ mobilia, ac immobilia bona continentur. Ob quod beneficium (quod quidem collatum Romani Sibyllam prauè interpretati, falsò credidere, quod ſolùm olim erat conferendum) Floræ dies Natalis, diu ante Chriſtum natum, atque eius Floram Matrem, Romę celebratus, quia id inſuper olim factitandum in Eccleſia Romana forte legiſſent. Quin in vrbe *Panum* illi excitarunt, vbi Virginis Lauretanæ Templum quondam erigendum, in Sibyllæ folijs ſcriptum didicerant. Sicut autem *Larentinalia* in menſe Decembri ob cauſam iam dictam, ita *Floralia* Maio inſtituta, Ouidio teſte,

Plut. in q. Rom.

Faſt. 5.

Fab. Pict. l. 2.

Faſt. 5.

Faſt. 4.

Exit & in Maias feſtum Florale Calendas;

quòd ſeptimo idus eiuſdem menſis, anno MDXCI. Nicolao IV. Pontifice Maximo, Lauretana Domus in Illyrim ſiue Dalmatiam erat aſportanda, ſicut & Decembri in Italiam poſtmodum erat migratura. A *Flora* autem Nazarena Virgine, cui *Maria* nomen (antiquorum *Maia*) *Maius* menſis dictus, quo Domus eius in Illyrim erat transferenda, cuius etiam idem Ouidius meminit:

Faſt. 5. *At tu materno donaſti nomine menſem,*
Inuentor curuæ, furibus apte, fidis.

Mercurij enim Chriſti mater *Maia* ſeu *Maria*, qui ab eiuſdem Μαρίας κοιλίας, ſeu ventre Mariæ nomen adinuenit. Quem quidem fures antiquitus, vti ſibi aptum numen, inuocabant, eò quod Latronem morientem in Cruce erat beaturus, quod altero libro fuſius explicandum, vti cur cytharæ inuentor ſit dictus. Nemo itaque miretur, ſi *Maiam Larentiam* Macrobius nominet, quam *Bonam Deam* ſimul eſſe doeet, de qua mox dicendum. Sed quam caſtè Naſo de Dea *Chloride* ſiue *Flora* ſenſerit, deque eius partu, quo mater effecta, verùm Mater Virgo, modò attendamus. hanc enim ſecum colloquentem hoc modo inducit:

Ibid. *Ipſa doce, quæ ſis, hominum ſententia fallax,*
Optima tu proprij nominis author eris.

Cui Diua reſpondet,

Chloris eram, quæ Flora vocor. ex quo liquet corrupto vocabulo *Chloridis*, pro *Floride* ſeu *Flora* Græcos vſos eſſe, quãdoquidem ex patria, ſeu nomine Nazareno liqueat, Floram aut *Floridem* veriùs, quam *Chloridem* eſſe nominandam. at ſubiungit illa

Quæ fuerit mihi forma, graue eſt narrare modeſtæ,
Sed generum Matri (Annæ) *reperit illa Deum.*

Deum *Zephyrum*, Deum Spiritum Sanctum, a quo imprægnatam ſe mox fatebitur. Agnoſce interim modeſtiam Virginis, quæ nonniſi modeſtè, & cum præmunitione ſe Dei ſponſam nominare audet.

Ver erat, errabam, Zephyrus conſpexit, abibam,
Inſequitur, fugio, fortior ille fuit.

O docta fabula! etenim vere ineunte, ſeu Martij menſis vigeſima quinta, ſuperueniens in illam *Zephyrus*, ſeu Spiritus Sanctus, caſtiſſimum vterum eiuſdem afflauit, atque fæcundauit. Qua quidem die Incarnatio Chriſti, & Annunciatio Virginis celebrari ſolent. Vere ineunte ad Elizabetham cognatam in montana Iudæa, duce illo Zephyro, Virgo Flora profecta, quod iter *errorem, fugam*, & *diſceſſum* vocat. Satis autem Flora ſua fuga indicat, ſe non ſtatim conſenſum ſpiritualibus his nuptijs dediſſe; imo quaſi repugnaſſe, quod virum cognoſcere nollet. Quam ob cauſam, hoc myſticum S. Spiritus opus *vim* Poëta appellat, poeticè non Theologicè, quòd conſenſum dediſſet, quanquam ea phraſi caſtitas eius intelligatur:

Vim tamen emendat (Zephyrus) *dando mihi nomina nuptæ,*
nimirum Deſponſatæ Ioſeph.
Inque meo non eſt vlla querela thoro.

Quia licèt ſponſa atque mater, thorum Virgineum illibatum ſeruaui, maculam ergo meretricis falsò Floræ aſperſam, eluere Ouidius ſtuduit, optimè a Sibylla edoctus. eiuſque imperium atque poteſtatem in Eccleſiam Chriſti, per horti floridi metaphoram exponit, vel allegoriam:

Ibid. *Eſt mihi fœcundus dotalibus hortus in agris,*
Aura fouet, liquida fonte rigantur aqua.
Hunc meus impleuit generoſo flore maritus, Zephyrus,
Atque ait: arbitrium tu Dea floris habe.
Sæpe ego digeſtos volui numerare colores,
Nec potui, numero copia maior erat.

Qua

Qua allegoria multitudinem atque varietatem fortium ac *generoſorum* Chriſtianorum explicat. Et quia *Horæ* Canonicæ in Eccleſia Romana erant inſtituendæ, & *Gratiæ* ſeu *Charites* filiæ Spiritus Sancti, tempore horarum illarum, *coronas* precum (vulgò roſaria) in templis recitare debebant, ideo illa ſubdit: Ibid

Conueniunt pictis incinctæ veſtibus Horæ,
Inque leues calathos munera noſtra legunt.
Protinus accedunt Charites, nectuntque coronas,
Sertaque coeleſtes implicitura comas.

Nullum enim opus Deo gratum & ad ſalutem vtile, etiam Roſarij, aut precum quarumuis recitatio, niſi à gratia Chriſti, ſeu Spiritus Sancti, vel *Charite* procedat. Addit item *Flora* Eccleſiam filij per varias gentes ſua opera ſparſam, & diſſeminatam:

Prima per immenſas ſparſi noua ſemina gentes,
Vnius tellus ante coloris erat.

Quia Eccleſia fere in ſola Iudæa, nondum in gentibus. Se quoque Chriſti Matrem eſſe his verbis oſtendit:

Mars quoque, ſi neſcis, per noſtras editus artes.

Nam *Mars* vox contracta ex ΜΑΡΙΑΣ Υἱὸς, id eſt, filio Mariæ, qui & græcè Ἄρης, & prima littera ei reſtituta, Μάρης diceretur, quaſi *Marieus*. Modum autem generandi *Martis*, quamuis fabuloſè, doctè tamen explicat: nam grande illud myſterium, haud peſſimè Poëtam, Sibylla magiſtra, aſſecutum liquet:

Si Pater eſt factus, neglecto coniugis vſu Ibid.
Iuppiter, & ſolus nomen vtrumq; (Patris atq; Matris) *tenet,*
Cur ego (Iuno) *deſperem fieri ſine coniuge mater,*
Et parere intacto, dummodo caſta, viro?

Id autem ope *Floræ* perfectum, quæ tangens ſuo flore, IESV Nazareno, ſinum magnæ Iunonis, illam ita fœcundauit, vt Chriſtum ſine Patris vllius in terris opera, ſiue *Martem* gigneret. de quo myſterio ad Iunonem Flora:

Quod petis, Olenijs, inquam, mihi miſſus ab oris Ibid.
Flos dabit (IESVS Nazarenus) *eſt hortis vnicus ille meis.*
Protinus hærentem decerpſi pollice florem,
Tangitur (illo flore Iuno) *& tacto concipit illa ſinu.*
Iamque grauis Thraces, & læua Propontidos intrat,
Fitque potens voti, Marſque creatus erat.
Qui memor accepti per me natalis, habeto
Tu quoque Romulea, dixit, in Vrbe locum.

Nam Romæ Templum Virgini Floræ Lauretanæ erectum, vti ſupra diximus. Se quoque non vno, ſed varijs templis, ſacellis, & aris, & feſtis colendam atque honorandam, cum cæteris Sanctis, illo verſu docet:

Nos quoque tangit honor, feſtis gaudemus & aris, Ibid.
Turbaque coeleſtes ambitioſa ſumus.

Et infra

Conuenere Patres, & ſi bene floreat annus,
Numinibus noſtris annua feſta vouent.
Annuimus votis.

Quibus beneficia ſua erga Chriſtianos, ſed maximè Domus Lauretanæ innuit, Italis, & Romanis diuinitus olim conferenda. Illam enim Diuam mortalibus

Ib. bus facilem, & minimè ſeueram futuram Poeta prædicit, verùm popularem:

Sed mihi ſuccurrit, Numen non eſſe ſeuerum,
Vult ſua plebeio ſacra patere choro.

Vnde intelligis *Floralia ſeu Ludos Florales* ob gaudium illius beneficæ Domus in Latium quondam afferendæ, in Vrbe inſtitutos, quamuis laſciuijs plurimis, magna iniuria caſtiſſimæ Floræ, hos contaminarint ac ignoratione Virginei, cæleſtis, ac Diuini partus, ob quem de eadem parum caſtè ſenſerunt, vti ſupra dictum. Quod autem in his *Floralibus* ſe Romani *roſis coronarent*, eiſque paſſim loca inſpergerent, ad *Coronas* precum, vulgò *Roſaria*, *Virgini* quondam grata futura, proluſiſſe certum eſt:

Ib. *Tempora ſutilibus cinguntur tota coronis,*
Et latet iniecta ſplendida menſa roſa.

Verùm & *Lumina* Floræ Imagini appingi conſueta, quæ coeleſtes flammas Lauretanam Domum colluſtraturas olim portenderent, & quorum cauſam ſeſe Ouidius ait ignorare, eo verſu collucent:

Ib *Lumina reſtabant, quorum me cauſa latebat.*

Sic *Caprea* & *Lepus* Floræ reti clauſi, Domus Nazarenæ errorum & ſaltuum in varios colles, atque migrationum in plurimas ſedes, vera Symbola erant:

Ib. *Eſt breue præterea, de quo mihi quærere reſtat,*
Si liceat, dixi, dixit & illa: licet.
Cur tibi pro Lybicis clauduntur rete Leænis,
Imbelles capreæ, ſollicituſque lepus.

Non mirum igitur ab hac Flora *Floros* in Latio, quaſi fortunatum nomen accepiſſe, vti *Florentiam* Vrbem, atque *Florentinos*, apud quos fanum Virginis Floridæ, & Areas & *Campos Aciæ*, hoc eſt, Ioaciæ *Floræ* ibi conſecratos. Sed de Flora ſatis, quam vti *Florã* à Nazareth Florida, ſic à bonitate *Bonam Deam* quoque indigetarunt, quam ſummæ pudicitiæ matronam, *Maio* quoque menſe, occultis & arcanis ſacris matronæ Romanæ caſtiſſimè colebant: per matronas quidem, Matris fœcunditatem, per caſtos ritus, eius virginitaratem, per arcana ſacra Viris inacceſſa, Incarnati & concepti Chriſti ab eadem, ſine opera viri, myſterium rite adumbrantes. Templum autem eius in paruulo montis cliuo poſitum Romæ frequentantes, Lauretanæ Aedis in colle multiplici figendæ ſitum prædocebant. de qua *Bona Dea* ita Ouidius:

Faſt. 5. *Interea Diua canenda Bona eſt:*
Eſt moles natiua loco, res nomina fecit,
Appellant ſaxum, pars bona montis erat.
Templa Patres illic oculos exoſa viriles
Leniter accliui conſtituere iugo.

Et quia Lauretanum Templum à ſummo Pontifice cælibatum profeſſo, & qui ius *claudendi*, & aperiendi cæleſtem ianuam eſſet habiturus, extruendum atque conſecrandum, Sibyllæ indicio olim prænouerant, Deæ Bonæ fanum ex *Claudiorum familia Virgo dedicabat*, quæ Romanum Pontificem gentilitio nomine, atque cælibatu quadamtenus referret. vnde Ouidius:

Dedicat hæc veteris Clauſorum nominis hæres,
Virgineo nullum corpore paſſa virum.

Per

Et verò obſeruandum, ex oratione Tullij pro Milone, Clodium ſacrorum Bonæ Deæ ſtupratorem, *ante Sacrarium Bonæ Deæ, primum vulnus accepiſſe, quo teterrimam mortem obiret*, quod caſu factum ibidem M. Tullius negat. Per *Leucotheam* item, *Deam Fortunam, Pomonam*, atque *Galatheam*, eamdem Lauretanam Aedem ac Virginem veteres præſignificarunt. Eſt autem *Leucothea* Alba Dea, à λευκὴ & θεὰ & quia Galilæa orta, ob γάλα lacteam, ſiue albam Deam nominarunt. Hanc autem timore ſæui *Athamantis, cum filio paruulo* ſeſe ex *Scyronis* ſcopulo ferunt *præcipitem in aquas* dediſſe, quo migrationem eius è Syria ſeu de rupe Nazareth, per maria immenſa in Illyrim docerent. quæ quidem migratio metu *Athamantis*, indomiti Turcæ, ſiue Saraceni contigit, natalem patriam Syriam vel iam occupantis, vel occupaturi. Hiſt. Laur.
Quod verò *in marinam Deam*, ab Homero *Leucothea* mutetur, ex *Maria* nomine originem ducit, quod hebraicè *Deam* ſeu *Dominam maris* etiam ſignificat. Od. 5. Hæc item *Leucothea* apud eumdem Homerum, *Vlyſſem* naufragum, & in mari multa patientem iuuat, eò quòd Petri Eccleſiæ ſemper opem tulit, Ib. maximè ſua Lauretana Domo in Latium adducta ea tempeſtate, qua inteſtinis diſcordijs ac bellis Italia ardebat. Quod verò eidem Vlyſſi *redimiculum* ſeu *vittam* obtuliſſe fingunt, quibus *naui alligatus* (iuxta Philoſtratum) *ſuis manibus mare* (Mariæ Galilæam Domum) *metiretur*, id ad funiculum menſorium ſeu menſuras Aedis Lauretanæ pertinet, quibus inſtructos quoſdam è domeſticis ſuis Supremus Pontifex nauigare iuſſit, & in Syriam traijcere, explorandi cauſa, num cum Lauretana Galilææ Domus fundamenta quadrarent. Verùm nihilæquè demonſtrat Deiparam *Leucotheam* eſſe, quàm quòd huius vita alteri conueniat. ferunt enim hanc à Deo Sole adamatam, ſalutatam, & grauidam effectam, ac deinde ob partum, à parente Orchamo viuam humo defoſſam, ſeu ſepultam eſſe, ſed à Sole ſeruatam, & in thuream virgam demum commutatam, quæ tumulum ruperit. qua partus Virginis Sole Chriſto grauidæ, & ſalutatio ab Angelo facta, mors, tumulus, ac vita in tumulo reddita, atque in cælum eius, cum plurimis adiunctis, aſſumptio eleganter prædicta. Quæ omnia propè Chriſtiana phraſi, atque metaphora, Ouidius enarrat. Solis primùm in Virginem amorem.

quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colorque tibi, radiataque lumina proſunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris, Met. 4.
Vreris igne nouo, quique omnia cernere debes,
Leucotheen ſpectas, & Virgine figis in vna,
Quos mundo debes oculos.

Salutationem autem eius per legatum Angelum, per legantem proximè Deum Solem ſic deſcribit:

thalamoque Deus ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus, mihi crede, places.

At verò turbata, ac metu perfuſa, ob ſermonem iſtum

pauet illa, metuque
Et colus, & fuſus digitis cecidere remiſſis.

Ipſe timor decuit. quia teſtimonium magnum caſtitatis, ac Virginitatis, atq; modeſtiæ. conſenſum Virginis verò ſic expreſſit;

At Virgo quamuis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſita vim paſſa querela eſt.

Rurſum vt Poeta gentilis & rerum diuinarum rudis, Incarnati Dei in Virgine myſterium, *vim* non rectè vocat. Sed cur ob hunc partum illam parens Virginem viuam humo defodit? quia quod Chriſti Dei parens eſſet, vita illi foret in ſepulchro reddenda. nam mortalem carnem atque vitam à Patre Ioachimo (quem *Orchamum* Ouidius appellat) acceptura erat, ob quam fato fungi, atque ſepeliri deberet. ideo ergo illam apud Poetam *Pater Orchamus*

Defodit alta
Crudus humo, tumulumque ſuper grauis addit arena.

Mors autem eius deſcripta, per pondus terrenę molis, ſiue carnis à Patre acceptę:

Nec tu iam poteras enectum pondere terra
Tollere Nympha caput, corpuſque exangue iacebat,
Ille quidem (Sol Deus) *gelidos radiorum viribus artus,*
Si queat, in viuum tentat reuocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſparſit corpuſque, locumque.

Nam ineffabilis odor ex corpore, & tumulo Deiparę ſpiraturus erat, vti traditio euentum teſtata. Vitam autem ei in ſepulchro donandam, et ad Cęlos aſſumendam, tùm per hoc, quod *viua ſepulta*, tùm per ſequentes quoque verſus enarrat, vbi Sol eius tumulum diſſipare fingitur:

Diſſipat hunc (tumulum) *radiis Hyperione natus, iterque*
Dat tibi, *defoſſos quo poſſis promere vultus.*

Item infra

Tanges tamen æthera, dixit,
Protinus imbutum Cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore.
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit, tumulumque cacumine rupit.

Can. 13. Aſcenſum ergo Virginis in cælum, per aſcenſum *Virgæ thuris* è tumulo depingit, qua etiam Salomon metaphora vſus eſt: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi* ex aromatibus myrrhæ, & thuris? Eamdem præterea Leucotheam, Auroram ſeu *Matutam Deam* appellarunt, quòd Solem iuſtitię Chriſtum paritura, cuius *croceo* & caſto *cubili Tithon* ſeu Ioſephus *ſenex* abſtineret, ab arte fabrili *Techton*, & corruptè *Tithon* nominatus. Verſa denique in *Marinam Deam* Leucothea, *Fortuna*, & *Portuna* appellata fingitur, & filius *Fortunus*, ab alijs *Portunus* (vnde nomen *fortunæ* ac numen profectum apparet) nimirum ab Aede & ſtatua Matris & Filij, in varias ſedes *ferenda* & *portanda*. Quæ quòd in *Ancona* ſtabilem locum atque ſedem erat electura, ideo *Diua Ancij* ab Horatio vocatur:

Plut. in qu. Rom.

Car. l. 1. *O Diua gratum quæ regis Antium!*

Et *Domina Aequoris*, iuxta nomen hebræum *Maria*, Maris Dominam ſonans, ibidem ab eo appellatur. Vnde in *Ancio* Mercatores quotannis *Fortunæ Deæ* ſacra faciebant, nec non *Maiæ Deæ* (quaſi Diuæ Mariæ) idque *Maio* menſe. Et ob Matris, & Filij Imaginem ſimul aſportandam, *Portunis* plurali numero, & *Fortunis Antiatibus*, puta

Anconitanis, & *Fortunis Seis*, Cæis, Ioacæis, à parentibus Ioacim, multæ inſcriptiones in Latio leguntur. Item in ſingulari, *Fortuna virili, & barbata*, nimirum ob Chriſtum. At ob Matrem Virginem, *Fortuna Virgini, blanda, primigenia Iouis pueri* (quia Deum, ſeu Ieouam, filium primogenitum brachijs ſuſtentatare debebat) *fortuna bona ſpei, auerrunca*, etc. *Fortunæ* itẽ & *Veneri* ſimul, Præneſte lapides inſcripti viſuntur, quod à veniendo *Venus* appellata, vti à ferendo *fortuna. Fortunæ* item, vt *Lari Viali* ibidem inſcriptio extat. *Lar enim* quaſi Laureus à Laureto dictus, vt infra monſtramus, *Vialis* autem à via illa mirabili ex Nazareth in Illyrim, deinde in Picenum. Redeo ad *fortunæ* nomen, cuius primigenia radix (nempè *fero*) multa in Latio loca agnominauit, vt infra patebit. Quin *Fanum fortunæ* in Piceno, vulgò Ancona dicto, Ciuitas quædam nominata ante Chriſtum natum, Lauretanæ Virginis Aedem cum Templo monſtrabat, ibi collocandam, *quæ* propter inſtabilem Sedem, & crebrò mutatam, et Domum ad multos *latam*, et portatam, *fortunæ* nomen, numenque obtinuit, iuxta illud quoque Iuuenalis

Noſ te,

Te facimus, Fortuna, Deam, Cœloque locamus. Sat. 10.

Verùm nihil æque oſtendit Lauretanam Virginẽ *Fortunæ* nomine olim præmonſtratam, quia ab Angelis erat *afferenda*, atque *efferenda*, quam quod Romanarum portarum vna, arcano myſterio, vt Author Plutarchus, *feneſtra vocata, iuxta quam Fortunæ thalamus* viſebatur, quo quidem Lauretanæ Aedis formam delineabant, in qua vna portarum *feneſtra* adhuc exſtat, porta, per quam Angelus legatus ingreſſus, cui quidem feneſtræ, ſeu portæ Angelicæ, vicinus *Fortunæ Virginis lectus* olim erat. Quid, quod, teſte Cicerone, Præneſte Iuppiter puer lactens cum Iunone, in gremio *fortunæ* ſedens, & mammam appetens, à matribus caſtè colebatur, num gremium id Virginis indicat? quid, quod iuxta Strabonem, in Luco *Ferentali*, Marica Laurens Nympha Templo magnifico erat honorata? quid, quod *Ferentanorum* originem Cato à *Dalmatis* deriuat, non quod ex Dalmatia Imago Fortunę Deę in Latium erat afferenda? Vera hęc igitur *Fortunæ* nominis, aut *Portunæ* ratio à *portanda*, ſeu *ferenda* Virgine, vt *Pomona* à pomo, ſeu fructu ventris eius benedicto, nempè Chriſto Ieſu, quem hęc producere, & vtero ferre, caſtiſque ſuis vberibus, vt pomum affixum, illa ſacra arbor ſuſtentare debebat. Deam verò Pomonam *in Italia vixiſſe*, non quidem ſub Romulo, ſed ſub illi ſuccedentibus Regibus, *celebremque* inter *Hamadryadas ſyluas*, & *arbores* Priſci tradiderunt. quia non ſub Petro (quem Romulum dicemus) ſed ſub illius Succeſſoribus Pontificibus Romanis, Deipara in Latium cum Aede ſua profectura, per medias arbores, ſeu *hamadryadas*, hoc eſt, quercus congregatas, quę illius Imaginem, et Domum inclinato trunco, ac vertice, ſummo prodigio deuenerarentur, vnde *Hamadryadas arbores* anima, atque ſenſu prędiras antiquitas credidit. Dilectum autem à Pomona *Priapum Deum* quoque fabulati, hortorum, ac nemorum *cuſtodem*, ſerto *coronatum*, cum *baculo* in manu, *purpureo* ad ſuras *cothurno*, atque *rubro inguine*, quo *ſacras Aues abſterrere* dictus, quibus Chriſti nudi, atque vulnerati ſacram effigiem clarè repręſentant, qui cuſtos hortorum, ac nemorum (cœmeteriorum arboribus ferè inumbratorum) cum arundineo ſceptro, et corona ſpinis intertexta, ſuris cruentatis, et cruento

In q. Rom.

Hiſt. Laur.

Lib. 2. de Diu.

Mer.

Hiſt. Laur.

Maro in Epigr.

inguine (tam quod circumciſus, tum quia flagellis diriſſimè cęſus) ſuo illo ſupplicio Angelos (ſacras Aues) terret, qui aliàs ad eius conſpectum quaſi contremiſcunt. Pręterquam enim quòd Chriſtus Hortulani forma poſt mortem reſurgens apparere deberet, et *Priapi* etymon Redemptorem ſonat, a Πριὰν, & Ποιῶν, quod *redemptionem effecturus eſſet*. Quod verò alia fabula *Pieum* Pomonæ coniugem fuiſſe aſſeuerat, iuxta illud Seruij: *Pieum amauit Pomona*, Dea *Pomorum*, *& eius volentis eſt ſortita coniugium*, id quoque confirmat Pomonam, Virginem Lauretanam eſſe, ob loca in *Piceno* ab ipſa adamata. Iam verò *Galathea* Nympha, *Nerine*, hoc eſt, Nazarena dicta, eamdem Virginem *Galilea Deam* voce figurabat. Quam ob tot maria diuinitùs emenſa, in *Marinam Deam* quoque commutarunt, iuxta id Maronis

Aen. 8. *Et Galathea ſecat ſpumantem pectore Pontum.*

Hanc autem Nympham *caram* propterea *Paſtoribus* fingunt, atque ab iiſdē ſummopere *laudatam*, quòd à Pontificibus Romanis, Paſtoribus Eccleſię ſupremis, Lauretana Virgo, atque Aedes, ſummo in pretio, & honorē habenda. Vnde Paſtor Corydon apud Virgilium eius laudes canit, aduentum exoptat, et fugam in *ſyluas*, aut *ſalices* narrat.

Ecl. 7. *Nerine Galathea, thymo mihi dulcior Hiblæ,*
Candidior Cygnis, hedera formoſior alba,
Si qua tui Corydonis habet te cura, Venito.

Polyphemum quoq; nefarium Antichriſtum, eiuſdem amore ſemper fugientis fruſtra captum finxere; quod Cellam eius donis opulentis refertam, ſæpe forſan irrito conatu ſpoliare tentabit: Vnde etiam ab eo laudata

Met. 13. *Mollior & Cygni plumis, & lacte coacto,*
Et, ſi non fugiat, riguo formoſior horto.

Dies me deficiat, ſi quot nominibus, & fabulis, Lauretanam Virginem Priſci prædixere, ea vniuerſa conſectari velim. Hæc enim ipſorum Electra, Latona, Nyſa, Canens, Syluia, Ilia, Rhea, Laurens Marica, Lyriope, Danae, Iſis, Venus, ſiue Cytherea, præter innumera alia, quibus ſuperſedemus, ſuperioribus hiſce nunc contenti. Nam *Electra* dicta Lauretana, quòd facies

Hiſt. Laur. *Electro* referente argentum eſſet oblinenda, *filia Atlantis* Dei, iuxta illud Virgilij

Electram maximus Atlas
Edidit, æthereos humero qui ſuſtinet orbes.

Mater *Dardani* (chuttis *Iordanei*, hoc eſt, *Iudæi* per excellentiam) iuxta alios *Iaſij*, nempe Ieſu. Quia verò *Electram* è Galilęa, non longè à Veneto mari, & oſtijs Padi transferendam norant, *Electridas* Inſulas ibi deſixere, non ab electro ita nominatas, quod hic nuſquam gignitur, teſte Strabone, verùm ab *Electro*, vti dictum, Virginis facie *oblita* eò perferenda.

Lib. 5. Pl. n. nat. hiſt. lib. 3. cap. 16. Vt & *Adriaticum* mare (quod *Atriaticum* Priſci nominarunt) ab *Atrio* eiuſdem Lauretanæ Virginis illud traiecturo nomen inueniſſe ex etymo apparet, aut aptiùs nobis principium oſtendant, qui non conſentiant. Sicut et *Venetos* maris Adriæ Dominos ab eius *aduentu*, pręſertim cum *Rhea Sinus*, quaſi *Fretum Maria* apud hos in Adria a Priſcis ponatur; *Maria* prima dempta ſyllaba, vti & *Venetis* interdum primam literam auferunt, et

D. Nic. Dem. *Enetos* vocant. Similiter *Venus* nempè à *veniendo*, vt Cicero teſtis (putat in Latium) Lauretana parens etiam appellata, communi cum *Venetis* origine

gine nominis, et nomenclatura. Ita etiam *Appulos*, et *Appulos Daunios*, Italiæ populos nominatos liquet, quod ad Italorum oras, et litora, illa Daphne Virgo quondam *appulſura*, à qua et *Daunij* generali nomine, et *Peucedaunii* ſpeciales populi, qui *Picenum* habitant, et *Laurentes*, atque *Lauinii*, vt ſupra oſtenſum, vocabula fortiti. Cùm enim Latini, ex Sibyllæ oraculis clarè didiciſſent, hanc beatam Domum cum ſacra Effigie, et ſupellectile, ex Illyri per Venetum mare in Italiæ fines mirabiliter olim deferendã; innumeris Vrbibus, locis, & populis, præſertim maris ſuperi accolis, ab eius aduentu, tanquam prænobile, atque fauſtiſſimum nomen indidere. Hinc ab hac *ventura*, *Veneti*, atque Vrbs *Veneta*; *Venuſium*, atque *Venuſini*. Ab hac *appulſura*, *Appulia*, *Appuli*, et *Appuli Daunij*: Ab *accipienda*, ſeu à Græco λαβεῖν; *Lauinii* quaſi *Laurolauinij*, vti etiam vocati, ab inuenta, ſeu accepta Lauro, vt Seruius tradit, *Lauinia tellus*. Ab hac in Illyrim, ſeu Latium *ferenda*, *Ferentani*, ſiue Ferentini, *Feretrii* (qui vulgò Feltrij (*Ferraria*, ſeu *Ferrarienſes*, *Feronia*, ſeu *Ferona lacus*, immò *Formiani* à Græco Aen. 7.
φέρω, ſeu φόρημα, hinc quoque tot Latinæ Vrbes *Forum* appellatæ, *Forum Iulium* Venetorum Patria, *Forum* (Feltro Ciuitas) quod et Feretrium, *Forum* Semprionij, *Forum* Aruentinorum, *Forum* Apis, Vocanij, Dugentorum, Seguſianorum etc. Nam *Foroiulium* à *ferenda Ilia*, ſeu *Aelia*, hoc eſt, *Iudæa* Virgine, ſuum Etymon deriuat, vocabulo *Iliæ*, ſeu *Aeliæ* ab Aelia, ſeu Solyma ducto, quia ex Iudæa afferri debebat, cuius caput Solyma. Vnde ab *Aelia* quoque, prouincia *Illyris*, quaſi *Aelia Laurus* formata apparet (quia in Illyrim, ſiue Dalmatiam illa Lauretana erat adducenda) ſicut et Aelij, Auli, Iuli, et Iulij Romani. Porrò à nomine eius *Lauretano*, *Laurentes*, Laurentia tellus (Italia dicta) Illyrij, Illyris, cum fluuio Lyri, Daunij (qui Græcè Laurentes) Appuli Daunij, Peucedaunii, vt ſupra monſtratum, *Larij*, et *Larius Lacus*, atque Dij *Lares*, vt infra oſtendendum, cæteraque horum ſimilia ducuntur. A nomine autem *Nazareno* eiuſdem (quod *Florem*, ſeu *Floridum* hebraicè reddit) *Florentia* vocata; Florentini, apud quos *Templum Virginis Florida*, et etiam *Campus Acia Floræ*, vti ſupra dictum, denique et *Flori* Latini. Ab *Atrio* eiuſdem, *Adriaticum mare*, et Adria ciuitas, vbi *Aram in cælo conſpectam*, cum hominibus in candida veſte hanc circundantibus, ſupra memoratum. Ab *electro* demum vultus eius, *Electrides* Inſulæ ſicut & *Electra* Virgo nomen contraxerunt, ex quibus clarè cognoſcitur, compluribus perſonis, Locis atque rebus Italiæ veteris, ante Chriſtum natum, Lauretanam Virginem nomina poſuiſſe. Sed vt ad *Venetos* noſtros reuertamur, id etiam confirmat, ab *aduentu* Lauretanæ Virginis eſſe nominatos, ſicut ipſa *Venus*, quod ea *Cypria*, *Cypris* atque *Cypro orta* memoretur, puta ob Venetos Regni Cyprij dominos, in quorum Adriaticum mare, eius Veneris, ſeu Virginis mirabile Atrium erat aduenturum. Ideò quoque forſitan inter celebres Lauros *Cypriam* priſci nominarunt, ad Lauretanam Ædem alludentes, & Cyprij in Cypro *Marium*, ad honorem eiuſdem Lauretanæ Mariæ, Vrbem condidere. Hæc igitur occaſione *Electra* à nobis ſine dicta. Ad *Latonam* modò veniamus, quam certè prima fronte apparet à *Latio*, in quod transferenda, vocabulum ſumpſiſſe: Vt enim Lauretanæ Virgini ſic in cunctis ſimilis, geminas proles in fabulis gignit, omnibus terræ hoſpitijs excluſa, *Dianam* Diuinam mentem, ſeu Diuinitatem, ſine obſtetrice, & *Apollinem* Chriſtum, ſorore eiuſdem Diana obſtetrice, vti libro ſecun-

do

do fusè demonſtrandum. Sed & *Nyſa* eadem Lauretana Virgo, quaſi *Nazarena*, dicta, à Flore, quem *Niza* hæbræi appellant, cuius filius *Nyſeus* ſeu *Dionyſius* Chriſtus *Deus Nazarenus*, aut ſi mauis, *Floridus*. *Canens* item dicta à *Recineto*, vulgò *Recanati*, apud quam Vrbem deportanda erat. *Canens* verò *Pici vxor*, vel quòd *Recinetum* in *Piceno* ſitum, vel quòd *Pici* Laurentis ſeu Laurentum Regis, ſummi Pontificis Picenę Eccleſiæ ſponſi, poſt translationem quaſi ſponſa futura. iuxta illam Ouidij de *Canente* fabulam:

Met.14. *Hæc vbi nubilibus primùm maturuit annis,*
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt.

fertur enim Virgo *Canens* Picum adamaſſe, hoc eſt, Romanum Pontificem, *cunctis præpoſitum*, vt Poeta vocat, quod in eius *ditione Picena* ſedem delectura, cuius rei æmulam *Circen* (Eccleſiam dominantem, vt ſupra monſtratum) fingunt Mythologi maritum *Picum* in *Auem* mutaſſe, quia *Auenionem* eum *tranſtulerit*, & *coloribus varijs* eius alas *ſparſiſſe*, quòd Picenæ ditionis Domini Pontificis latera, quaſi *alas*, Auenione ſedentis, varij Cardinales, Epiſcopi, alijque Eccleſiæ Prælati, varia quoque veſte inſignes iſthic incinxerint. Non enim ita multò poſt translatam Virginem in Agrum Picenum, Pontifices Romani Auenione ſederunt. ob quam mutationem ſeu
Hiſt. Laur. Metamorphoſim, *Canens* poſtmodum fingitur luctu *extabuiſſe*, quia Recinetum alienas partes à Pontifice in ſchiſmate ſecutum, direptum poſtea et incenſum fuit.

Met.14. *Fama tamen ſignata loco eſt, quem iure Canentem*
Nomine de Nympha, veteres dixere coloni.

Nam Recineti in Senatorijs Aedibus præclarus titulus, ſiue monimentum de Virgine in Agrum translata Recinetenſem, etiam hodie poſt Vrbis excidium legitur. *Recanati* quidem ſiue *Recinetum* à voce *Racha* latum interpretante, ſupra deduximus, *Picus* verò ab hæbræo *Paca* idem ſignificante deſcendit. Huius filium *Faunum* Virgilius facit, Chriſtum in Euchariſtia crebrò apparentem (nam à [illegible] appareo *Faunus* & *Fanum* dicuntur) quem Pontifex Romanus ibi quaſi gignat. *Pater Pici* Pontificis *Saturnus* Iaphet, vti omnium quoque Romanorum, iuxta illud Maronis

Aen.7. *Fauno Picus Pater, iſque parentem*
Te Saturne refert, tu ſanguinis vltimus author.

Picum item Pontificio ornatu ſic idem deſcribit.

Ibid. *Ipſe Quirinali lituo* (Cruce Pontificia) *paruaque ſedebat*
Succinctus trabea, læuaque ancyle gerebat,
Picus equum domitor.

De *Ancilibus* in Numa agemus. per *equos* verò *Pici*, *diuinum ſpirantes naribus ignem*, & *ſemine æthereo*, ſeu cæleſti *ſatos*, eos intellige, qui *Miſſionarij* vulgò appellantur, qui igne S. Spiritus incenſi, ad quaſuis gentes, vel maximè barbaras, ad Chriſti fidem conuertendas, currunt, quos ſub *Circe* præcipuè, hoc eſt, (Eccleſia dominante) futuros, docta fabula præuidit. At de *Pico* ſatis, ad Virginem Lauretanam redimus, quæ & *Syluia* dicta à *Sylua* Lauretæ Matronæ, vnde *Syluium* Regem, filium Chriſtum, eductura eſſet, & in propinquo fratrum colle locatura, vti ſupra dictum, & infra rurſum, vbi de *Ilia* & *Rhea*, in Romulo agendum. Sed clariùs nomen eius adumbrat, *Nympha Laurens Marica*, tantum non *Maria Virgo Lauretana*, Regis Latini

ſenio-

ſenioris parens, ſummi Pontificis, vti aliorum Chriſtianorum ſpiritalis mater

Rex arua Latinus, & Vrbes Aen.7.
Iam ſenior longa placidas in pace regebat,
Hunc Fauno & Nymphagenitum Laurente Marica
Accipimus.

Nymphæ autem ſeu Virgini *Maricæ*, *Lyrim* Italiæ Fluuium carum fuiſſe fingunt, quia in *Illyrim* ſiue Dalmatiam apud Vrbem *Flumen* appellatam, è Galilæa erat aduehenda. De quo quidem Flumine, & Marica, ita veteres canunt

Caruleus nos Lyris amat, quem Sylua Maricæ Mart.
Protegit.

Rurſum Horatius ad Aelium

Auctore ab Ilo ducis originem Car. l.3.
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, & innantem Maricæ
Littoribus tenuiſſe Lyrim.

A *Lyri* porrò, ſiue ab *Illyris* ciuitate *Flumine*, eadem Virgo Lauretana *Lyriope* dicta, quaſi *Illyrim*, vel *Illyris Flumen* ſua Aedicula, atque Imagine olim inuiſura, à λύρα, ſeu Ἰλλυρὶς, & ὄπτομαι video. *Lyriope* verò Nympha ſiue Virgo, *Narciſſi Floris* (Chriſti *Nazareni* ſeu Floridi) parens appellatur (vnde vocem *Narciſſi* deprauatam putamus) ideoque *in Florem conuerſi*, quod nomen Bethlemitæ in Nazarenum (Floridum) ob domicilium, mutaturus eſſet, & propterea mortui, quia in liquido ſuæ præſcientiæ fonte, hominem *vmbram ſuam*, atque *imaginem ſuæ* Diuinitatis ab æterno conſpectum ita dilexerit, vt acerbæ mortis illi cauſa foret. In quam imaginem elegantia ſolita Ouidius luſit:

Nil habet iſta ſui, tecum venitque, manetque, Met.3.
Tecum diſcedet, ſi tu diſcedere poſſis.

Conſultus vero *Tireſias* (Hebræus Propheta, à *Thare* patre Abrahami ita nuncupatus) num longæuus foret hic Narciſſus? reſpondit, *ſi ſe non nouerit*, hoc eſt, hominem *Vmbram ſuam*, ſeu ad imaginem ſuam efformatum:

Prima fide, vocisque rata (Tireſiæ) *tentamina ſumpſit* Ibid.
Cærula Lyriope, qua vtero pulcherrima pleno
Infantem peperit (Chriſtum) *iam tunc qui poſſet amari,*
Narciſſumque vocat (Nazarenum) *de quo conſultus, an eſſet*
Tempora matura viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, ſi ſe non nouerit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris exitus illam
Reſque probat, lethique genus, nouitaſque furoris,

furorem vocat nimium amorem, quo hominem mortalem ad imaginem ſui factum immortalis Deus, ſeu Narciſſus Chriſtus adamauit, qui his verbis etiam ſummopere elucet:

Nec mihi mors grauis eſt poſituro morte dolores,
Hic qui diligitur, vellem diuturnior eſſet. Ibid.

Echo autem propterea Narciſſum amaſſe, eiuſque doloribus & morti fertur indoluiſſe, quia Verbum Patris, & illius diuinæ vocis quaſi quædam Echo perfecta, Chriſto Narciſſo ſiue Nazareno hypoſtaticè vnitum, illi patienti at-

que

que morienti quaſi condoluit. Sed & moriturum *inclinato* ſeu demiſſo *capite*, in eodem Sibyllino fonte, Poeta proſpexit:

Ille caput viridi feſſum ſubmiſit in herba,

Ib. *Lumina mors clauſit Domini mirantia formam.*

Eiuſdem quoque ad Inferos deſcenſum.

Tum quoque ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,

Ib. *In ſtygia ſpectauit aqua,* ſuam rurſus imaginem, Patres in Lymbo, ſeu *lembo Charontis* vel *gaudij* detentos. Sed & reſurrectio Narciſſi ſeu Floridi Chriſti, illo hemiſtichio ſatis comprobatur:

Nuſquam corpus erat, croceum pro corpore Florem Inueniunt

pro corpore mortuo IESV floridi ſiue Nazareni, ipſum *Florem* IESVM Nazarenum qui reſurrexerat. Hactenus *Lyriope*, nunc *Danaes* ſiue

Ib. *Iordaneæ* Virginis fabula ad ſe nos inuitat, vaticinium Lauretanæ Domus non minus illuſtre. Hanc enim *Danaen*, Iordaneam ſeu Iudæam Virginem, *incluſam turri* fabulantur, *Iouis aurea pluuia* imprægnatam eſſe.

Hyg. Myth c. 63. Apoll. de Dijs l. 2 Aen. 7. hoc eſt, opera Ieouæ ſeu Spiritus Sancti. Quam cum Pater *Acriſius* (*ſine* prudentia ſeu *criſi* Iudæus) in arcula cum filio concluſam mari expoſuiſſet, teſte Hygino & Apollodoro, illa *præcipiti delata Noto*, vt Virgilius ait, ad Italiæ littora tandem appulerit, vbi à Paſtoribus reperta, & nobilitate à Pilumno agnita, eiuſdem ſponſa effecta ſit. Quibus inuolucris Lauretanam hiſtoriam tegi, perſpicuè apparet. Vt enim de *Arca*, ſeu *Arcula*, in qua clauſa cum

Hiſt. Laur. Filio, taceam, quam Virginis Aedem eſſe liquet, per *præcipitem* ventum ſiue *Notum*, quo in Italiam delata, miniſterium Angelicum inſinuant, quo ſacrata Domus, prope in momento, pluſquam vicies centena millia paſſuum confecerit. In Lauretanam autem Syluam adducta, à Paſtoribus primum reperta eſt, & ad *Pilumnum* Eccleſiæ ſummum Pontificem, & cæleſtis Ianuæ ob claues Præfectum, horum indicio deinceps delata, nam πύλη, vnde *Pilumnus* Ianuam græcè ſignificat. Quod autem Varro de vita populi Rom. & Nonnius Marcell. aiunt Pilumnum *Deum præſidem coniugijs, ſeu coniugalibus*

L. 2. *auſpicijs*, ad ſacerdotium Pontificis alludunt, cuius inter cætera munus, nuptias conſecrare, qui quidem Pilumnus nobilitate ſiue dignitate Virginis explorata, Lauretanæ Aedis atque Eccleſiæ, non ſolùm per tranſlationem ſpon-

cap. 21. ſus & Dominus verùs effectus eſt, verùm & eamdem præcipuè adamauit, vti ampliſſima Pontificum in eam collata munera peramplè teſtantur. *A Filio* autem *Danaes* (Chriſto) ferunt Patrem *Acriſium* (Iudæum) necatum, eò quòd Iudæi ob perfidiam ab eo reiecti, ad ſpiritalem animæ mortem damnati ſunt. *Iſis* modò *Inachi filia*, eadem Deipara Virgo, Inachi (filij Noe) Iaphet Latinorum Patris ideo proles dicta, quia in Latium, ſua patria ſpreta, eiuſdem cum Domo Effigies erat migratura. *Iſis* autem quaſi *Ieſis* à Nomine *IESV*, vel tanquam *Ieſſis* à Ieſſe parente, Virgo appellata, quod vtrumque ab hebræo *Ia* & *Sa* deſcendit. *Dea Aegyptiorum* vulgò credita eſt, quia in Aegyptum cum Filio Deo olim fugere debebat, ibique morari, ſed Templis etiam Romanis recepta eſt, nam Templum Iſidis, & quidem in parte Exquilini fuit, vbi Ieſſeia Virgo, quæ vulgò Maria Maior, niuium miraculo ſibi Aedẽ ſtruxit, vnde aliquid de hoc prodigio Romuleos ex Sibylla patet odoratos. Ergo Iuuenalis apoſtrophe ad Aegyptum.

Nos in templa tuam Romana recepimus Iſim.

Reſtat *Veneris* fabula, cuius vel etymo Lauretana Parens antiquis expreſſa

eam

eam enim à *Veniendo* (puta in Italiam) appellatam aſſerunt, & *concha inſidentem*, in Latium mari nauigantem priſci depinxere, iuxta illud Tibulli: *Et faueas concha Cypria vecta tua*. Lauretanam Aedem *concham* interpretati, quod pretioſiſſimum cæli ac terrarum vnionem Chriſtum in ſe parturiret. *Venerem* autem omnis pulchritudinis & gratiæ matrem antiqui credebant, necnon Cupidinis Chriſti (qui amoris telo Iouem ſeu *Ieouam* ſummum ſauciarit) et Aeneæ (Petri) vnde *Aeneadæ* Itali, & *Egregium Veneris genus* à Virgilio dicuntur. Hæc eſt illa *Venus*, quæ in doctis fabulis, ſuum *Adonidem* (Adonai Chriſtum) crudeliter interemptum luget, vti ſupra vidimus. Hæc eſt illa *Venus*, non cui pomum diſcordiæ *Paris*, Paradyſæus Adamus, donauit, (nam hæc Venus Eua) ſed cui *arbor myrtus* ſacra atque cara fuit, hoc eſt, arbor Crucis, cui filius affixus, vnde cum Domuncula eius Lauretana Chriſti Crucifixi effigies allata, quæ forſitan ex myrtho arbore fabrefacta, locum fabulę dederit, de Veneri conſecrata myrto, aut ſpecie myrtho pro genere, nempe arbore, ſumpta, vt Poetæ ſolent. Ideò *Laurentem Maricam*, de qua ſupra dictum, *Venerem* mythologi faciunt, *Syria ortam*, quia Virgo Iudæa, & *Veneris Aneiæ*, ob ſedem Anconæ figendam, Plinius quoque meminit. Et ob ſimilem cauſam *Anchiſæ* (Chriſto *Anchonitano*) in fabulis nubit. Ideo & in *Ancona* antiquitus Domus Veneris poſita, iuxta Iuuenalem: *Ante Domum Veneris quam Dorica ſuſtinet Ancon*. & in *Lauinio* Strabone teſte, commune omnibus Latinis *Fanum Veneris* erat, hinc *Aphrodyſium* ciuitas Latij, quaſi *ingreſſus Veneris* in Latium, vti gręca notatio docet. Vtque magis pateat, hanc *Venerem* Virginem Lauretanam eſſe, de eius quoque translatione in Latium futura, Sibylla prędixit vt ex illo verſu Ouidij liquet

Carmine Vinacis Venus eſt tranſlata Sibyllæ, Faſt.4.
Inque ſui generis maluit Vrbe coli.

Qui de eius quoque in Lauretum aduentu, Angelorum ope, (quos *columbas* vocàt) ſic vaticinatur : Met.14.

Perque leues auras, iunctis inuecta columbis
Littus adit Laurens.

Eius quoque cum filio aduentum per annua feſta, *Vinalia* dicta, quaſi *Venalia*, à Venere Dea, Romani colebant:

Cur igitur feſtum Veneris Vinalia dicant,
Quæritis, & quare ſit Iouis iſta dies? Faſt.4.

In quo feſto *roſas inuicem nexas* offerentes, coronas precum ſiue *roſaria* ei grata futura, verè pręſagiebant. de quibus rurſum Ouidius

Cumque ſua Dominæ date grata ſiſymbria myrto, Ibid.
Textaque compoſita iuncea vincla roſa.

Et quia in varios *colles* erat transferenda, *Collina porta proxima* eo Veneris feſto *templa* frequentabant: Ibid.

Templa frequentari Collinæ proxima Porta
Nunc decet.

Iam verò epitheta Veneris, *Paphia*, *Cypria*, *Erycina*, *Aurea*, eamdem Matrem ac Virginem Lauretanam indicant. Nam *Paphia* quaſi *Baphia* dicta, ſiue *tincta*, puta, lampadum fumo, à gręco [illegible]. Et *Cypria*, quod in ditionem Venetorum ventura, quibus *Cyprus* ſubiecta, vti ſupra dictum. Iam verò *Erycina* ab *Eryce colle* ſiue Lauretano dicta, nam *Eſrach*, vnde nomen *Erycis*, hebraicè *Laurum* ſignificat. *Erycem* autem Sicilię montem vocaue-

te, quia in Sicilia *Lauretanæ Virgini* extruendum Templum quoque didicerant, vnde à Siculis ad Italos translatam Venerem falſò autumarunt. *Aurea* item Venus ab *aureo* ornatu, atque *aureis* domis vocabulum traxit, quibus Domus eius olim abundaret. Cætera autem epitheta Veneris, *Coa*, *Cytherea*, *Idalia*, *Acidalia*, *&* *Alma*, eamdem conſequenter Deiparam oſtendunt. *Coa* ſiquidem atque *Cytherea*, vt ſupra monſtratum à parente *Ioachim* agnominata eſt, quaſi *Ioacoa*, & *Ioacyterea*, & *Idalia* ab Ida, Iuda, ſeu Iudæa. Nam *Acidalia* ab *Ioachim* & *Ida* ſibi nomen conſtat. *Alma* ad extremum ab *alendo* Chriſto vocata eſt. Cur igitur *Venerem* (ſi per eam caſtitatis mater antiquitus prædicta ac ſignata fuit) amoris laſciui Deam eſſe fingunt? cur tanquam cum Marte adulteram traducunt? eadem ſanè ignoratione, qua Floram Virginem ſcorrum credidere, ex Sibyllæ libris, myſterijſque Chriſtianæ fidei prauè intellectis. Cupidinem enim, ſeu Diuinũ Amorem, formâ pueri indutũ, cuius Venus parens fore nũtiabatur, ad humanum, atque adeo laſciuũ fœde detorſere, diuinæ, caſtæ, ac ſpiritualis, vt homines Gentiles, dilectionis ignari. Quanquam eam etiam, vt pudicitiæ Matrem, cultam eſſe, id argumento ſit, quod Matronarum caſtitatem in Latio proſtratam, Veneri templo facto reſtitutam tradunt: ideo Ouidius illam in hunc modum commendat

Illam ſupplicibus verbis placate, ſub illa
Faſt. 4. *Et forma, & mores, & bona fama manet.*
Roma pudicitia proauorum tempore lapſa eſt,
Cumæam veteres conſuluiſtis anum.
Templa iubet fieri Veneri, quibus ordine factis,
Inde Venus verſo nomina corde tenet.

Tum ſubdit,

Semper ad Aeneadas placido pulcherrima vultu
Reſpice, totque tuas Diua tuere nurus.

Quibus verbis poſtremis, pro illi deuoto fæmineo ſexu Poëta intercedit. Iam verò adulterio Martis cum Venere vxore Vulcani, quod Sol detexerit, Incarnati Chriſti myſterium, doctè docta fabula adumbrat. eadem metaphora, qua nonnemo Patrum vti non veretur, qui id grande myſterium, per quod Verbum Patris Deus, *ad alteram* naturam (humanam) acceſsit, *Adulterium Sacrum* nominare auſus eſt. Cùm Venere enim *Vulcani* S. Spiritus, Dei ignis ſponſa, Mariæ Filius Chriſtus, atque Sponſus idem, per Incarnationem ita iunctus fuit, atque copulatus, vt quodcumque ex Marte, atque Sponſa ſua, carnis aſſumpſerit eius Diuinitas, numquam dimiſerit. Hinc fa- Hom. Od lib. 8.
bula nata de *Vinculis ferreis* à Vulcano factis, qui Incarnationis præcipuus faber, quibus caro Veneris cum corpore Martis indiſſolubili nexu colligata, magno etiam ſuperorum riſu, ſed gaudio, vbi id arcanum Sol Deus dete-
Hymno in Vener. xit, ſiue reuelauit Cœlo, atque Mundo. Maneat ergò *Venerem*, Matrem et Virginem Lauretanam eſſe, quam apud Homerum ideò *Horæ* exornant, quod in Lauretano Collegio, ac Templo, *Horæ Canonicæ* in honorem Virginis eſſent inſtituendæ, atque decantandæ. Verùm mirabili illi Sacræ Ædi ſummam Coronidem, trita antiquorum de *Diis Laribus* fabula imponamus: quorum quidem *Larium* ſuperſtitio, ac Numen, ab eadem Domo Lauretana fluxit. *Lares* enim dicti illi Dij, quaſi *Laurei*, et *Laurentes*: ijs denique Diuinitas tributa, quod Diuinam Chriſti Domum, cum camino, et Ara, et ſupellectile Diuinæ Matris, et Filij Dei, ad ſe efferendam ex Sibyllis noſsent.

noſſent. Quamobrem Sacræ Domus exemplo in Sibylla lecto, antiqui Romani ad limina domorum, Altare, focum, ſeu caminum Dijs Laribus ſtruebãt, atque conſecrabant, in eiſque crebra ſacrificia etiam offerebant, quod ea in Diuina Domo Nazarena, ſiue Lauretana ſimiliter futura, atque facienda olim prænouiſſent. Vnde quoque pro *aris, & focis pugnandi*, hoc eſt, pro domibus, Latinum adagium manauit. Et (quod ſanè mirùm) *Maio* menſe illos *Deos Lares*, ſeu *Laureos* colebant, quo in Illyricum Lauretana Domus cum vaſis omnibus erat aſportanda. Vnde Ouidius Faſt. 5.

Præſtitibus Maia Laribus videre Calendæ

Aram conſtitui, paruaque ſigna Deum,

Nomen hoc *Præſtitum*, à *Præſentia*, et *ſtatuo* liquet deriuari, quod in Dalmatia Virginei, et Diuini Lares, tunc temporis *præſentes* fuerint *conſtituti*. Quanquam etymon aliud Ouidio noſtro placuerit,

Quod præſtent oculis omnia tuta ſuis.

Hæc vox autem *Lares* apud Latinos non ſolùm pro Domo illa Laurea; ſed etiam pro Genijs, ſeu Angelis ſumitur, qui hanc aduexere. Vnde *Lari Viali*, *Reduci*, et cæteræ inſcriptiones leguntur, hoc eſt Angelo, ſiue Raphaeli, qui viatores comitatur, et Domum reducit. Cæterùm, dignum obſeruatu, quod etiam antiqui Summum *Nefas* crederent, quidquid Dijs Laribus *dedicatum* eſſet, *foras exportare*. quanam id de cauſa? niſi quod Sibylla diu antea monuerat pœnas de his eſſe ſumendas, qui lapillos, calcẽ, vel quodcumque ſpectans ad Virginis Lares, aut his conſecratum, inde extuliſſent, aut ſolùm efferre tentaſſent. Sed de Lauretanæ Domus ſanè admirabili hiſtoria ſatis, de qua ſæpè aliàs infra dicendum eſt. Quod ſi quis miretur, ante rei euentum tam clarè Poetas illam deſcripſiſſe, meminerit natalis Chriſti ſimiliter ante Chriſtum natum ab his patefacti, vt ex Virgilio clariſſimè cernitur. niſi fortè quiſquam credat minoris prodigij fuiſſe, ante Chriſtum natum, Chriſtum à Poëtis naſciturum cani, quàm hanc Lauretanam Aedem ante tranſlationem, transferendam prædici. ad Romulum, & Remum deinceps conuertamur. Hiſt. Laur. Ecl.4.

CAPVT XXIV.

Per *Romulum*, & *Remum* Vrbis Conditores, Apoſtolos *Petrum*, atque *Paulum*, Romanæ Eccleſiæ (non Vrbis) Authores prædictos.

HACTENVS primum Italiæ, ab diluuio terrarum, colonum, atque Romæ Patrem, veterum Saturnum, & Euãdrum, Iaphet oſtẽdimus, non *Ianum*, Petrum Cœli Ianitorem, non *Aeneam*, aut *Vlyſſem* eumdem Chriſti laudatorem, & IESVM canentem. Quę item *Aeneæ Lauinia coniux*, & quæ *Laurens Tellus*, in qua regnauerit, propè ad nauſeam habes inculcatum. Itaque fabuloſa commenta de *Romulo*, et *Remo* Vrbis Authoribus reſtant explicanda. quo ſuum Iapheto Patri Eu-

toparcorum, Latinorum, atque Romanorum, decus conſeruetur, & ne Ro-
muli, et Remi (Apoſtolorum Petri, atque Pauli) Romana Eccleſia, quam
Vrbe condenda ſplendidius nomen, antiqui erroris rubigine perdatur, aut
inobſcuretur. Procliue enim vetuſtati fuit, cum Sibyllam legeret, pro *Ec-
cleſia Romana* (cuius Authores ij dicebantur) *Vrbem* intelligere, quando-
quidem congregatio, & cœtus etiam in Scripturis *Eccleſia* vocetur, & in
iiſdem *Ciuitatis* nomen identidem obtineat. Cui enim Gentilium in men-
tem veniret, cum Romæ Parentes Romulum, atque Remum ex Sibylla au-
diret, ſpiritualiter, non temporaliter *Paternam* illam vocem vſurpari? Quã-
quam id verum eſſe, vel prophanæ antiquorum Scriptorum hiſtoriæ, aut
Plut. in fabulæ inſinuent. Nam cum Vrbe condenda Romulum *Olympum extruxiſſe*,
Rom. F.b. nec non *ſacraſſe Pomerium* affirment, *cœtum* ſiue *Ciuitatem* eius, *Sacrum*
Pictor l. 2. non prophanum *opus* innuerunt. Neque etiam alium intellectum illud Vir-
gilianum de Roma condenda à Romulo patitur:

Aen. 6. *En huius (nate) auſpicijs, illa inclyta Roma*
Imperium terris, animos æquabit Olympo.

Genus quidem hic germanus ſenſus, auſpicijs Petri, ſeu Romuli, Romanam
Vrbem non ſolùm ſpirituali Imperio terras, ſed & animabus Cœlos imple-
turam: qui quidem intellectus rurſum Eccleſiam deſignat, & carmen peti-
tum eſſe è Sibyllæ libris, verſus ipſe declarat. Enumeret enim, quiſquis diſ-
ſentiet, illas tot animas Romanorum Ciuium in Cœlum illatas, quæ ma-
gnitudinem Olympi æquarint? eas in prophana Romæ hiſtoria nuſquam re-
periet. Cur igitur adiunctum, *Septemque vna ſibi muro circumdabit Arces?*
quia ſeptem colles poſt varias clades à Barbaris allatas, & diſiecta mænia, à
Pontificibus ſuccedentibus Romulo, muris circumſepti, ſicut hodie viſun-
tur. Romulo Petro, namque id tributum, quod Succeſſoribus erat aſſignã-
dum, quod ſemper in eis Petrus perſeueret. Alii porrò Virgilij loci idem
Aen. 6. conficiunt, vbi *Collatinæ Arces* ab eodem Romulo *mœnibus imponendæ* di-
cuntur, & quidem *Laude pudicitiæ celebres*, nempè Chriſtianæ, qua laude
Eccleſia Romana in multis Martyribus Cæcilia, Suſanna, Sophronia, alijſ-
que excelluit. Iam etiam hoc loco

Aen. 1. *Romulus excipiet gentem, & Mauortia condet*
Mænia, Romanoſque ſuo de nomine dicet,
Cana fides, & Veſta, Remo cum fratre Quirinus
Iura dabunt,

Non apertiſſimè Chriſtianos *Fideles* Vrbis Romuleæ ciues ſignificat, tùm
Cana fides, tùm *Cana Veſta* cibus Euchariſticus, ante quam propterea iuge
lumen ſeruabatur, vti ſæpè dictum, & ſæpè dicendum, tùm *Quirinus* Pe-
trus; cum *Remo* id eſt, Paulo fratre, qui leges, ſeu *iura daturi* omnes prædi-
cuntur? Leges quidem externas Quirinus Petrus, atque Remus Paulus, in-
ternas verò Fidei, gratiæ, ſiue Charitatis, *Cana fides* lumen Dei internum,
Cana Veſta, ſeu Euchariſtia, quæ à bona gratia etiam nomen ſumpſit. At
enim *Mauortia* is Romulus *condet mœnia*. appoſitè. Chriſtiana mœnia.
Mars enim, ſiue Mauors Chriſtus, Mariæ Filius, Μαρίας υἱός, vnde nomen Ma-
uortis. *Romanoſque ſuo de nomine dicet*: & id veriſsimè. à Romulo nempè
Romulei, atque *Romulidæ*, à Quirino, ſiue haſta Crucis Quiri appellata, Ro-
mani *Quirites*. Nam ſi Romuli Vrbem aliam à ſpirituali Poëta intellexit, ſe-
cum fœdiſsimè neceſſe pugnarit, cum eodem opere Euandrum Romanæ Con-
dito-

ditorem Arcis crebro nominarit. Iam illud *Aratrum*, quo condenda Vrbe terram vertiſſe Romulum fabulantur, non hinc quoque originem habet, quod Euangelio conuerſurum ad fidem Romanos ex Sibylla norant, ſicut aratro terra conuertitur? Nam & hinc Vertumnus, vti ſupra dictum, ab *Amne*, nempè Tybri, *Verſo*, hoc *eſt*, Tyberinis ad Chriſtum conuerſis. Idcircò & *Sacrum Aratrum* dixere, quia Sacra Ciuitas Sacro Euangelio erat excitanda: hinc preces eiuſdem Vrbis Principijs quoque adhibitæ, Apoſtolorum more, quandocumque nouas Eccleſias fundarent. Nam

Vox fuit hæc Regis: condenti Iupiter Vrbem,
Et genitor Mauors, Veſtaque Mater ades.

Mauors genitor, qui Chriſtianum Romulum genuerat, Veſta Mater, Euchariſtia, quia Sacerdotem. *Aquila* inſuper cum *Boue*, & *Vacca* immolatæ eius auſpicio. his quidem Petrus, et Paulus initio paſſuri, illa verò Romanus Populus frequens immolandus in perſecutionibus ſignificabantur. Mitto alios ritus, de quibus infra. *Roma* certè quidem ab eodem *quadrata* effecta, an non Hieruſalem cęleſtis, Eccleſia Chriſti, quam Apocalypſis hac forma *quadra* nobis delineat? Neque verò hoc loco teſtimonia veterum ſupra recitata, repetenda arbitror, qui diu ante Romulum, & illius fratrem aiunt Vrbem ſtetiſſe, aut primordia eiuſdem ab illis extructæ tanquam fabuloſa commenta aſpernantur. Quis enim originem à Marte, ac educationem innoxiam à Lupa, et à Pico aue Marti conſecrata, cum apotheoſi, ſeu raptu in Cęlum, non in fabulis cenſeat? id modò affirmare audeo, omnia non ſolùm diuerſa, ſed & pugnantia, quæ Authores Romulo, ac Remo quondam tribuere, Apoſtolis Petro, atque Paulo, larua fabulæ detracta, verè cõuenire. Itaque vt præcipua, & ſumma rerum faſtigia ſequamur, *Fratres* Hiſt. Rom.
illos, & *Geminos* proditum, quia Chriſtiani, et Coapoſtoli, & ad Eccleſiam Romanam fundandam, inſtruendam, atque propagandam, diuinitus ambo deſtinati. Ex *Regum Albanorum genere*, ob eamdem cauſam. *Albam* enim *Ciuitatem*, Eccleſiam Chriſti ſupra monſtrauimus, et *Albanorum Reges* Chriſtianos regali oleo Chriſti delibutos, quorum *Albani Patres*, Pontifices, Epiſcopi, atque Sacerdotes, *Alba longa* (ſacrificantium Veſte) Eccleſiam recturi, et *dominaturi*. *Mars* autem Romuli, atque Remi *Pater*, Mariæ Filium, vti mox eſt dictum, ſeu Μαρίας υἱὸν (vnde vox Mauortis, ſiue Martis ducta) Chriſtum ſignificat, Petri, atque Pauli, & Chriſtianorum indubium parentem, pura, ſpiritalem. Quo etiam ſenſu *Rhea* horum mater (vox Syncopa *Mariæ*) Martis Chriſti Filij Sponſa, atque Parens. Etiam *Syluia* dicta à Lauretæ ſylua, in quam transferenda, necnon *Ilia*, quaſi Aelia, ſeu Iudæa, ab Aelide terra, ſiue Solymæa. Et quia Sacerdotum Principes ijdem futuri, propterea *Regina Sacerdos Marte grauis* mater horum fingitur, quaſi
regale Chriſti *Sacerdotium* Romulo, atq; Remo grauidum, geminos Latinorum Sacerdotum Principes, atque Coryphæos Petrum, atque Paulum eſſet Aen.
editurum. *Conceptos* autem eos *Solis deliquio* volunt, idque veriſsimè, quia Hiſt. Rom.
pridie mortis Chriſti, quando Sol defecit, Sacerdotium inſtitutum, et Sacerdos Romulus Petrus in Aelia Solyma conſecratus fuit, & quaſi cõceptus. Quodque principio Eccleſiæ Romanæ, et in ipſa eiuſdem infantia prima, ad Tyberis ripam nauigio erant appulſuri, de *infantibus geminis* eiuſdem fluminis *expoſitis* alueo, nata fabula eſt, necnon de *ſocijs nauibus* tempeſtate Plut. in
ſubmerſis, ſolo eorumdem incolumi lintre, in quo expoſiti, ob Romanæ Ca- Rom.
thedrę

thedræ perennitatem. De iiſdem autem à *Lupa* fera præbente mammas *educatis*, Roma Gentilis, quaſi Lupa quędam in Petrum, & Paulum, et Fideles Romæ recens natos ſęuiens, et perſecutionibus duris, atque feris, quę trecentos annos tenuere, horum Eccleſiam non perdens, ſed augens, locum fabulæ ſimul, ac educationis miraculo dedit. Adde quod ſanguinem Pauli Vrbs illa futura, qui in lactis formam, et ſpeciem erat commutandus, cuius ſanguineo lacte, fidelium primum naſcentium, quaſi ori affuſo, Latinę Eccleſię ſpiritalia moenia creſcere immenſum deberent. Non enim aliam prodigij cauſam comminiſci poſſumus, ſanguinis D. Pauli in lac commutati, quam quòd Eccleſia, vt fit infantibus lacte educatis, eo ſanguine augenda, atque incrementum eſſet acceptura. Ergò à nutrice Lupa *Lupercalia* profecta. Martyrum Romanorum annua feſta indicabant, in quibus *duorum* nobilium *iuuenum frons* capræ ſanguine immolatæ notata, lana lacte imbuta mox abſtergebatur, quia gemini Apoſtoli Romanæ Eccleſiæ Doctores erant immolandi, & ſuo ſanguine Eccleſiam Romanam quaſi lactaturi. Quòd autem *Luperci nudi* obuios cęderent, *Matronas* ſuis verberibus *fœcundare* crediti, Chriſtianorum ſpolia in perſecutionibus, flagella, & ſupplicia ſignabant, quibus Eccleſiæ, Matronæ Latinæ, numero Chriſtianarum prolium erant fęcundandæ. De alijs Romuli, atque Remi nutricibus, aut alumnis, vt *Paſtore Fauſtulo*, *Pico aue Marti conſecrata*, et *Acca Larentia*, haud abſimilis ratio fabulandi fuit, Eccleſia Petri atque Pauli nimirùm augenda, et amplificanda, per primos Sanctos, *Fauſtos*, ſeu Beatos Romanos Paſtores, ſiue Pontifices, perpetua ſerie Petro ſucceſſuros, & agri *Piceni* atque ditionis aliquando *Dominos*, quos *Fauſtulus Paſtor*, & *Picus* in *auem*, ſeu *Auenionem* quondam *transferendus*, atque vt Pontifex, Chriſto *Marti Sacer* bellè repræſentant. Et quia non paruum momentum ad hanc magnitudinem Deipara Virgo, atque nominatim *Lauretana* Domus prodigium afferre debebant, *Acca Larentia*, Virgo *Anconitana*, atque *Lauretana*, inter horum nutrices quoque computatur. Neque verò infantiam ſolam geminorum, ſed & pueritiam, et adoleſcentiam, Apoſtolis illis deſcribendis adaptant, nam in his adultis *Forma*, et *ſpecies humana maior*, & Imperio digna commendari ſolet, *Religio* item, pietas, fortitudo aduerſis ferendis, animiſque ad pericula quæuis interritus, et lucis contemptor, tùm *Paſtoritia vita*, atque cultus, & inter æquales iam tùm *dominatus*, Summorum Eccleſiæ Romanæ Paſtorum officia, veſtem, & primatum ſupra omnes Orbis Eccleſias, canebant. *Illi* verò adoleſcentium *opera*, venando *peragrare ſaltus*, & *feras ſiſtere*, et *in latrones* onuſtos præda irrumpere, demum *Paſtoribus* rapta *diuidere*, atque *cum iiſdem*, creſcente grege, *ferias*, ludoſque *celebrare*, eorumdem Summorum Paſtorum munia explanabant, quæ quidem illis initijs erant, feroces Romanos Gentiles venari, atque Chriſtiana Fide irretire, Latrones Hæreticos, atque Philoſophos ſpolijs animorum onuſtos aggredi, atque ſpoliare, ſuam poteſtatem paſcendi, atque ſacra miniſtrandi alijs Paſtoribus Vicarijs largiri, & communicare, denique cum his annuatim ſolemnes ludos, & feſta indicere, atque obſeruare. Age modò Romanæ Vrbis, ſeu potiùs Eccleſiæ ab his inchoatæ exordia ſpectemus. *Romam* diu antea conditam, à Romulo *in Vrbem quadratam* eſſe commutatam nonnulli ſcripſere, qua ſicut & *Olympo* in eadem *condito* & *promario ſacrato*, Eccleſiam Romanam adumbratam videmus, ad quam velut Vrbem quadram

Ambroſ. Serm. 18. Chryſ. ora. in Princ. Apoſt.

Hiſt. Rom.

Plut. in q. Rom.

Hiſt. Rom.

Hiſt. Rom.

Fab. Pictor Cato Port. Plutarch. etc.

dram ex quattuor vniuerſi plagis affluxuri populi, quæ verè Olympus ſeu *cæleſte Regnum* & *in quadro poſitum* in ſcripturis ſacris quoque nominatur, in qua olim denique cum *pomerijs ſacris* ſeu cæmeterijs, ad Romuli exemplar, innumera erant extruenda Templa. Sed & ſacra & ritus, quibus Vrbs incæpta à Romulo dicitur, quaſi ſacrum opus atque myſterium, cum *ſacro aratro* Plut. in q. Rom.
circum ſcrobem ſiue foſſam *ducto*, quam *mundum* ſiue *vniuerſum* Etruſci appellarunt, Eccleſiæ Romanæ pomæria toto orbe fundenda præſignificarunt. Quòd verò *in hanc* ſcrobem ſiue foſſam, Plutarcho teſte, *omnes peregrinos* particulam terræ patriæ inijcere imperarit Romulus, atque vnà miſcere, ad Ibid.
præceptum Petri de communicando, in doctrina fidei, cum Eccleſia Romana pertinere noſcitur, quam foſſa ſeu ſcrobs mundus dicta repræſentat, quod ea *toto orbe* ſpargenda, primis initijs, in *effoſſis* ſub Vrbe locis ac quaſi *ſcrobibus* quondam habitaret. Vt autem *ciuibus*, hoc eſt, Chriſtianis, ſuam primam Vrbem, ſiue Eccleſiam adimpleret Romulus, omnium miſerorum ac ſceleratorum eamdem *Aſylum* promulgat, quòd extra Eccleſiam Romanam nulla iuſtitia, aut ſalus, omnes facinoroſi, & impij futuri, æterno inferorum igne ſimul concremandi. Ea prædicatione exciti Gentiles, *in Aſylum* Eccleſiæ *intrare*, & exiguam illam ciuitatem breui *amplificare*. Sed nec *fratrum* illorum, quis fuerit ſuperior aut maior, docta fabula omittit, dum Romulo primatum atque principatum, *ob plures aues* viſas adiudicat: Ijs enim auibus Spiritus Sancti dona expreſſere, aue ſeu *columba* olim figurandi, quibus præ germano Remo ſiue Paulo, Romulus Petrus abundaret. Condita Vrbe atque frequentata, ne ſæculo elapſo ſimul interiret, erat prouidendum. Itaque *ludi inſtituti*, & *Sabinæ Virgines* datò ſigno *raptæ*, huic periculo opportunè cauerunt, ſpiritali nimirum connubio ſuò, quo *Romuli ſocij*, Epiſcopi atque Sacerdotes, Eccleſias Latinas, ſeu Latio vicinas, atque cohærentes, vti ſponſas Virgines quiſque deſponſarunt, & imperio Romuli quaſi rapuerunt, idque *ſigno* ab eodem *dato*, puta Sacramentò ordinis ijſdem conceſſo, quod quidem rei ſacræ *ſignum* eſt. ex quibus *Sabinis*, ſiuè Eccleſijs *Latinis* eo modo raptis, Chriſtiana ſoboles perpetuis temporibus deinceps propaganda. Quòd verò id Romuli facinus, *Sabinæ gentis bellum* accenderit, ad perſecutiones Eccleſiæ Romanæ & Rectorum ejus pertinere noſcitur, quod *triennium tenuit*, hoc eſt, annos trecentos, quibus Eccleſia à Latinis Gentilibus afflicta atque vexata eſt. Verùm duo hæc obſeruanda in memorabili atque fabuloſo earumdem raptu, primùm quod *ſpecie ludi* inſtituti in honorem *Dei Conſi*, iuxta alios autem *Neptuni Equeſtris*, ille euenerit, quibus Pontificum inauguratio, at- Liu. D. 1. Plut. in qu.
que Sacerdotum ſacra ordinatio rite expreſſa eſt. nam Ludi illi à Romulo Petrò celebrati, rem a Chriſto anteactam Apoſtolis creandis atque Diſcipulis, tanquam ludicrum quoddam ac ſcenicum factum referebant, in honorem *Pneptuni* ſeu Neptuni Spiritus, ſiue *Dei Conſi*, hoc eſt, *conſilij*, idoneis viris ad munia ſacra eligendis, atque promouendis, perquam neceſſarij, qui *equeſter* dictus, quia *ſuper aquas* initiò orbis quaſi equitarit. Hic autem Sabina- Gen 1.
rum raptus, quia in Eccleſia Romàna perpetuò iterandus eſſet, illum per annua *Conſalia* feſta in honorem Conſi, vti dictum, inſtituta, Veteres Romani expreſſere. Alterum quoque ſingulare in eodem raptu, quod *Virginum* Sabinarum *maxima & formoſiſſima*, Eccleſia Romana, Eccleſiarum princeps, & regina, vnanimi conſenſu *Thalaſſio delata*, id eſt, *Marino* Piſcatori Petro, qui *annulo piſcatoris* Papæ, illo æuo fulgebat. Nemo itaque inquirat, cur Romu-

lo regnãte, *anguſtas ædes*, & *humiles caſas*, & *tenues opes* anthores deſcribant, cum ob Apoſtoli grauem inopiam, & paucorum diuitum, atque nobilium ad Eccleſiam concurſum, templa humilia, & tenues ornatus fateri cogamur, & *ligneos & fictiles Deos*, hoc eſt, Diuinitatis aut Diuorum è ligno aut luto ficta's imagines, quæ auro modò in Eccleſia Romana, & gemmis collucent, iuxta illud Propertii vatis: *Fictilibus creuere Deis hæc aurea Templa*. Sed ex regni forma atque magiſtratu à Romulo inſtituto, Petri Eccleſiam atque Monarchiam, cui vnus præeſt, liquido cognoſcimus. Multitudinem enim Aſylo concluſam in *Tribus* quaſdem & *Curias* digeſſit. *Tribus* in *Ramnenſium, Lucerum*, & *Tatienſium*. ex quibus *Ramnenſes* quaſi Ramanenſes, ab hebræo *Rama*, quod etiam excelſum ſonat, ad Pontifices ſummos, Cardinales, Primates, Patriarchas, Archiepiſcopos, & Epiſcopos in altiori gradu conſtitutos pertinent, *Lucerum* (quorum etymon Liuius ignotum fatetur) Sacerdotum Epiſcopis inferiorum *tribus* eſt, qui *Luceres* dicti, quaſi *Albi Cornuti*, à λευκὸς & κέρας à veſtibus candidis, & pileo cornuto. Luceribus verò qui præerat, *Lucumo* appellatus, quaſi *Lucerum Monarcha*, quem eum *galeritum*, atque *infulatum* & *veſte* inſignem *purpurea* faciant, liquidiſſimè apparet, Sacerdotum Epiſcopos principes, ea voce prædici. Infima verò tribus *Tatienſium* erat, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, atque cæterorum his inferiorum. Nam τάττω, vnde *Tatienſes*, *ordino* ſeu ordine pono, græcè ſignificat. Iam *Curiæ*, vt ex nomine liquet, ipſas parochias Laicorum monſtrabant, quibus *Curiones* præerant, qui hodie Curati, ſicut *Decuriones* Curionum præfecti, qui vulgò Decani. Quanquam ſuperiorem diuiſionem à Romulo factam aliter alij, per *Patres* nempe & *Plebeios* vulgò interpretentur. quorum illi Clericos, hi Laicos referant, in quos Eccleſia omnis diuiſa eſt. *Patres* quidem, qui & *Optimates*, atque *Patricij*, magiſtratus (puta ſacros) gerebant, ius populo reddebant, ſacra procurabant, patroni pauperum ſimul, ac tutores erant. At *plebeium* munus, in agris verſari, pecuaria colere, vel opificia in Vrbe exercere, Patres patronorum loco obſeruare. Neutris verò alteros accuſare fas erat. Alij porrò in *Legiones*, & *Populum* hanc multitudinem Romuleam ſecant, haud diſſimili ſenſu. Nam per *Legiones* Cleri militiam ſatis inſinuant, qui ad ſacra *lecti* ſunt, vnde *legiones* nomen mutuantur. *Legionum* autem præpoſitum *Legatum* appellarunt, ſummum Pontificem, ſiue Epiſcopum, qui ſacra pro Chriſto *legatione funguntur*, quorum *legatorum* perſona atque authoritas proinde *ſacra* & *inuiolabilis*. alij denique in *Patres, Patricios, Aequites*, & *plebeios* eamdem Aſyli turbam partiuntur, quæ idea fuit Reip. Rom. à Sibylla data. Per *Patres* Epiſcopos illos putem ſignificatos, qui à Petro ordinati, nouas Eccleſias toto orbe fundabant. quòd per Euangelium, vt Patres, Chriſto proles generarent. *Patricios* verò, qui à Patribus orti, illorum Patrum ſucceſſores, etiam Epiſcopos. A *Patribus* ſimiliter, vt id obiter dicam, *Patricius Vicus* Romæ nominatus, vbi noſter Romulus Petrus Romæ Pater, apud Pudentem Patricium Romanum atque Senatorem, habitare deberet. Iam verò *Aequites* diphtongo, non *Equites* ab equo, ſed ab æquitate (quo modo Veneti ea dignitate inſignes adhuc ſe inſcribunt) Sacerdotes erant, Epiſcopis illis inferiores, quibus etiam cura animarum incumbere debebat, quos propterea omni æquitate Chriſtiana inſignes, ac irreprehenſibiles vult Paulus Eccleſiæ dari, à qua æquitate Chriſtiana, etiam in Latio populi *Aequicolæ*, & *Aequi* nomen ſortiuntur. Hos inſignia

Faſt. 1.

Lib. 4.

Hiſt. Rom.

Plut. in Rõ.

gnia à plebe quoque diſtinguebant. Nam *Patres* atque *Patricij* cum *lato
clauo annulum* geſtabant. erat *latus clauus* pannus purpureus, cui inſerti cla-
ui, nempe acupicti, cuiuſmodi ferè ſolemniter quidam celebrantes in Al-
ba aſſutum, geſtare adhuc ſolent, qui ſacros clauos Chriſti ſignificaret, ſicut &
annulus, Epiſcopi ſponſi cum Eccleſia ſua ſponſa connubium. *Aequites* Sacer-
dotes etiam annulo inſigniti erant, quo deſignabatur etiam animarum cura
his attribuenda. quo vtroque carens, *plebeius* ſeu laicus erat. Sed & *agros*
à Romulo *diſſectos* in hunc modum ferunt; vt rurales ſiue ſuburbanos Paſto-
ratus agnoſcas, nam *ſingulas Curias* ſingulos agros ſortitas ſcripſere, *excerpto
priùs*, quantum ſufficeret *Templis*, & *quadam parte* (coemeterio) *publici iu-
ris facta*, ad mortuos puta inhumandos. *Senatum* quoque à Romulo *lectum*,
quo cum rem publicam omnem adminiſtraret, Cardinalium cœtum rite exi-
ſtimaris; à *Senioribus*, id eſt, Presbyteris ita nuncupatum, quorum conſi-
lijs, Eccleſia regenda, Summus Pontifex vtitur. Qui quidem Senatores, ſiue
Seniores, quoniam in ſchedula *ſcripti*, Purpuratis Patribus in Senatu ſimul
congregatis à Pontifice Summo erant proponendi, cum declararentur, inde
Patrum Conſcriptorum nomen adepti ſunt. Ex quibus cognoſcis, cur eos
oues initio *paui*ſſe, et ab aratris *arceſſitos Conſules*, Romana Hiſtoria prodat,
iuxta illud Ouidij in Faſtis: *Paſcebatque ſuas ipſe Senator oues.* quia animo- Faſt. 1.
rum Paſtores futuri, quodque tam rure, quam in Vrbe in Parochijs ſuis re-
ſidere deberent. Et quod etiam pelles, ſeu ouium vellera, quæ Epomides
vocant, erant geſtaturi, *Pellitos Patres* Propertius appellat:

Curia, prætexto quæ nunc nitet alta Senatu,
Pellitos habuit ruſtica corda Patres.

Celeres modò non ſolùm ad regij cuſtodiam corporis, ſed ad alia munia adhi-
beri conſuetos. *Legatos à Latere*, et *Nuncios* eſſe exiſtimamus, qui Pontifi-
cum gratia, in omnes Chriſtiani Orbis prouincias *celeriter*, vnde nomen du-
cunt, erant excurſuri. Nam *Flamines*, qui rei Diuinæ perpetuò addicti,
quiſnam Sacerdotes neget, à *Flatu*, ſeu inſufflatione, qua erant creandi,
& Spiritum Sanctum accepturi, ita nuncupatos? de quorum munijs
aptiſſimè quoque illa vulgata ſunt: *Flamines farinam fermento* imbutam Feneſt. Pō-
(panem fermentatum in Sacris Latinis) haud tangere, quotidie *Ferias* ce- pon. Plu-
lebrare, *in conuiuio* eorum (Euchariſtico Altaris) niſi ſacrificulum, nemi- tarch.
nem accumbere, *Matrimonium* eorumdem (ſpiritale cum Eccleſia aliqua)
ſola morte dirimi, *quando conſecrantur*, à Patribus, vt captiuos ab hoſtibus,
duci, quod inuiti fere primis illis Eccleſiæ temporibus Sacerdotij gradum
aſcenderent. *Tot Flamines*, quot Deos, ſeu Diuos, vel Diuorum Altaria,
ſeu titulos, creari, ne vnus plura beneficia, ſiue altaria poſſideret. *ad genua* Plutarch.
horum accidentes (nempè vt peccata accuſent) à *Verberibus*, ac *ſupplicio* ib.
æterno *immunes haberi*, ac *vinctos accedentes*, *ſolui*, cæteraque horum ſimi-
lia. denique *Protoflamines*, & *Archiflamines*, Archipresbyteros à Romulo
Petro, aut Succeſſoribus deſignandos prædicunt. Sequuntur *Augures*, *Au-
ſpices*, atque *Aruſpices* in Romuli Imperio magnæ authoritatis, de quibus
axiomata eiuſdem vulgò circumferunt: *Nihil inauſpicato* in vita gerendū,
omnē Magiſtratū ſine auſpicijs vitiosè creari, quibus innuebat, nihil ſine Spi-
ritus Sancti diuino afflatu fructuosè geri, aut vllum Eccleſiæ munus ſalubri-
ter ſuſcipi. Nam quòd Spiritum ſanctum, auis, ſeu columbæ ſpecie, appa-
riturum olim prænouerant, & futura, ſiue prophetica multa in Eccleſia pri-

ma prędictorum, & maximè inter aras & ſacrificia, inſpirationibus ſuis intus locuturum, ab aue illa fatidica, ſeu columba, antiquorum augurum, ſeu auſpicum, & ab aris intuendis aruſpicum, ſuperſtitio in Latium inuecta, & ſtulta ars, atque diſciplina publicè inualuit, ex auium garritu, eſu, & volatu, cęteriſque ominibus & ſignis, futura noſcendi, atque diuinandi; quorum vanitatem in libris de Diuinatione M. Tullius arguit. Quanquam Romulũ (Petrum) *augurandi*, hoc eſt, futura noſcendi, atque prædicendi, & *inaugurandi*, hoc eſt, dignos & idoneos Eccleſiæ miniſtros eligendi, atque conſecrandi, non falsò *peritum* iidem prodiderint. *Feciales* modò, ſeu *Patres Patratos*, in Eccleſia eos eſſe conſtat, quos Pęnitentiarios vulgò appellamus, Liu. D. 1. lib. 1. qui *verbena* (virga, ſeu verbere, non herba) *Caput, capilloſque* tangunt, & conceptis verbis *Fœdera* Deum inter & homines *feriunt*, vnde nomen habent. Quid porrò *Aediles*, niſi quibus Aedis ſacræ cuſtodia commiſſa? Nam *Candidati* ordinandos referunt, quod honores ſacros in candida veſte, ſiue Alba, Romuli temporibus (vt modò videmus) inuiti peterent potiùs, quàm In q. Rom. ambirent. Hinc *Candidatorum* in candida Veſte, ſiue *induſio*, vt Plutarchus teſtis, prophanos Magiſtratus prenſandi, in Martio campo, ſiue comitijs, conſuetudo manat. Iam per *Comitia* à Romulo quoque inſtituta, Concilia, & Synodos Eccleſiæ deſignari liquet. Horum tria genera ſcribunt, *Curiata, Centuriata, Tributa*. *Curiatis* Curati, ſiue Curiones interſunt. *Centuriatis*, maiores horum Epiſcopi, vt in Prouincialibus Synodis, & Nationalibus fieri hodie videmus. Nam *Tributa* ab omnibus euocatis *Tribubus* ſolùm celebranda, Oecumenicos cætus, & Vniuerſales aptiſsimè referunt. per *Calata* denique ab Hebræo *Cala* ducto vocabulo, *Latinas* generatim Synodos, & Comitia agnoſcimus. In hac igitur regni adminiſtrandi, & magiſtratuum à Romulo forma inſtituta, natiua facies etiam hodiernæ Eccleſiæ lucet. Sicut & in *Sacris*. Nam *Veſtales Virgines* ab eo inſtitutæ (vt Scriptores tradunt, quamuis id alij Numæ Pompilio tribuant) et *Templum Deæ* Plut. in Numa. *Veſtæ* extructum *Effigie rotunda*, Virgineos atque cælibatum olim profeſſitos Sacerdotes monſtrant, qui in Templo Veſtæ (quod forma rotunda, ſeu orbiculari, figuram Hoſtiæ immolandæ refert) etiam hodie ſacris operantur. Eſt enim *Veſta*, ſeu ἑστία, Euchariſticus cibus, qui ab ἔδω, ſeu comedo, Græcum vocabulum ſumpſit. Inde enim *Veſta* Diuinitas tributa, ob Aen. 5. & 9. Diuinum Corpus, quod ſub eo cibo latere debebat; inde *Veſta farre pio* ab antiquis culta, inde quoque *Cana*, ſeu Candida appellata, inde iuge lumen, et *æternus ignis* coram ea accenſus, quem etiam hodie *Veſtales*, hoc eſt, Virginei Sacerdotes fouent. *Quo* igne *extincto, grande* Imperio Romano *malum formidatur*, Antichriſti regnum, Romanæ Eccleſiæ *Sacrificium* Dan. 11. *iuge* (vti ſacræ Litteræ tradunt) & cum eo lumen iuge ſublaturi. Ideò denique in *Curijs ſingulis Veſtam quamdam communem*, Romulus eſſe voluit, quod Euchariſtia infinitis propemodum locis, atque Parochijs, erat adfutura. Virginum item Veſtalium *Delectus, munia*, et *immunitates*, ex noſtratium Presbyterorum Canonicis Legibus in Sibylla lectis, originem traxere. Pomp. Læt. & Feneſt. Nam his eligendis non ſolùm *ætas*, ſed animi, corporiſque *integritas* ſpectatur, immo & *natales*, nam *ſeruis parentibus* ortas non legebant, ſed *nobiles*, atque generoſas, & quæ in Italia (Eccleſia Romana) domicilium haberent. *A Pontifice* inſuper, velut ab hoſtibus captæ, *rapiebantur*, quod inultos rurſum ordinandos monſtrabat. Vbi *capta Veſtalis*, & in atrium, ſiue

pene-

penetrale Veſtæ ducta erat, continuò patriam poteſtatem exibat, & ab omnibus maximo in honore habebatur, ita vt occurrens homini capitaliter dānato, à morte ſeruaret, quo reos, & capitis damnatos à Sacerdotibus iuuandos, & à mortis æternæ ſupplicijs liberandos docebant. Harum *petulantiam*, et *negligentiam* in Sacrijs munijs Pontifex coercebat, & nonnunquam flagris, quæ cenſuras notant. Inceſti verò crimine *conuictas, viuas ſuffodiebant*, cum maximo Ciuitatis luctu. Quod quidem depoſitiones, ob grande crimen, Sacerdotum innuit, eò quòd inceſti, atque ſacrilegi, coram Deo viui moriantur, & communi vita gratiæ priuati, ſeorſim à pijs hominibus iaceant, quaſi iam ſepulti, idque cum maximo Eccleſiæ mœrore, cui Prælatorum noxæ, ac crimina præcipuè nocent. Sed et *Potitiorum*, et *Pinariorum* ab Hercule Chriſto, ob *Cacum* cæſum (is eſt cacodęmon) *Sacra Inſtituta*, et à *Romulo ſuſcepta*, idem Euchariſtiæ Sacrificium Diuinum apertiſſimè indicant. Quid enim *Potitij*, quiduè *Pinarij*, quaſi *Panarij*, ſuis vocabulis, niſi *Panem*, et *Potum* in Sacrificijs noſtris pręcinebant? de quibus ſic Liuius ſcribit: *Sacrum* (Herculi) *ad miniſterium, dapemque Potitijs, ac* D. 1. lib. 1.
Pinariis factum. fortè ita euenit, vt Potitii ad tempus præſto eſſent, iiſque exta apponerentur. Pinarii extis adeſis, ad cæteram venirent dapem. Inde inſtitutum manſit, donec Pinarium genus fuit, ne extis ſolemnibus veſcerentur. Potitii ab Euandro edocti, antiſtites Sacri eius, per multas ætates fuerunt, donec tradito ſeruis publicis ſolemni familiæ miniſterio, genus omnę Potitiorum interiit. Hac tum ſacra Romulus vna ex omnibus peregrina ſuſcepit. Ideò *Peregrina*, quòd in Aelya Solyma ab Hercule Chriſto primum inſtituta. Qua fabularum caligine antiqua (ſed docta) erudimur, non ſolùm Euchariſtica Sacra à Petro ſuſcepta, ſed non omnem ſemper Sacrificij partem à Diaconis ſumptam. nam per *Potitios*, primęuę Eccleſię Diaconos hęc fabula deſignat, per *Pinarios* autem, qui *tardius venere*, et *ex* Eccleſię optimo inſtituto, extis Chriſti ſolemnibus à Sacerdote celebrante adeſis, *ad cæteram dapem*, quæ ſub vna ſola cibi ſpecie reſtat, poſt Sacrificium, *tantummodò veniunt*, Diaconos noſtrates, ſiue hodiernos, aptè ſignificat. Quo factum, vt *Serui*, ſeu Miniſtri *publici*, noſtri Sacerdotes, ſiue celebrantes (Diaconis primis, qui Corpus Chriſti cum Sanguine ſeorſim ſumebant, de Eccleſia ſublatis) *Potitiorum*, ſeu Diaconorum primæ Eccleſiæ miniſteria obeant. Nam à *famulando*, ſiue Aris miniſtrando, Potitiorum, et Pinariorum *Familiæ* dicuntur. Quod verò Euander Iaphet per Sibyllam de his Sacris, vti ſupra dictum, ſuos inſtruxerit, ideò *Potitii ab Euandro edocti* dicuntur, hoc eſt, ſignificati. Hæc de Romuli *Sacris*. Age quid de *Bellis*, quę ab ipſo fortiter, atque feliciter ad extremum geſta commemorant? nonne hęc apertè perſecutiones futuras canebant, quibus Eccleſia vehementer afflicta, ſemper nihilominus ſuperior euaſit, cunctis aduerſarijs idololatris Romanis, tandem aliquando ſub ſuauiſſimum Chriſti iugum miſsis? *Vicit* Romulus Petrus ſecum initio pugnantes, atque repugnantes. *Caninenſes*, qui populi *Lati*, ſeu Latini à χαυνὶς Gręco. *Antemnates*, viros *ante amnem*, ſeu Tyberim degentes. *Cruſtuminos*, Chriſtianos Romanos à *Chriſto*, et *Mana*, quod eſt, dilatatus, vocabulum adeptos, vnde *Cruſtuminum* colonia *Albanorum* apud *Fidenas*, puta fideles, nam Plinij temporibus Fidenatū horum nullum veſtigium erat. *Fidenates* igitur à fide fideles, *Sabinos*, eoſdem Latinos ab Hębręo *Saba*. *Veientes*, qui rurſum Latini, à *Veet* germani-

cè *lato*. In prȩlio cum *Caninenſibus*, eorum Regem *obtruncat*, et *ſpoliat*
Liu. D. 1. lib. 1. Romulus, quia Petri ope Conſtantinus Cęſar, Maxentium in Imperio collegam, eo modo cecidit, idemque, vt Romulus, *ouans* Capitolium *aſcendit*, & einſdem opima ſpolia ad *quercum*, ſeu arborem Crucis, *Paſtoribus* Eccle-
Bar. ad Ann. Chr. 324. ſię *Sacram* diſpoſita ſuſpendit, *Iouique Feretrio*, ſeu Ieouę Chriſto, qui in ſupplicationibus ſolemniter *fertur* (vnde Feretrius) plures Baſilicas cum ſpolijs dicat. Idem Maxentij caſus, tum ſępè aliàs, tum *obtruncatione Amulii Regis*, idololatrę, ſiue *Impoſtoris*, et *Numitoris*, ſeu Numen colentis (eiuſdem nempè Conſtantini Cæſaris) reſtitutione in Regnum à Romulo facta, à priſcis Scriptoribus expreſſus, tum etiam *Sabinorum* prælio, quorum *Metius Curtius*, hoc eſt, idem *Maxentius*, à *Meta*, et *Cara* Princeps
Bar. ad An. 312. memoratur. nam ab arce Romana Trans Tyberim decurrens, Conſtantini aduerſo impetu in anguſtum actus, in *paludem*, ſeu *lacum* Tyberis, trepidante equo ſe coniecit, vnde *Curtius Lacus* nomen adinuenit. Hæc quidem Romulo Petro aſſignantur, quæ fuere *Tatii*, hoc eſt, *Conſtantini*, verum ope Romuli Eccleſiam iuuantis. Sed tria illuſtria maximè eo Sabino prȩlio euenere, quæ Romanæ imprimis Eccleſiæ fauent. Primum, quòd *Sabina* quædam, *Spurii Tarpeii filia*, Capitolium, ſeu Rupem Tarpeiam *Tatio*, aurearum armillarum, quæ in brachijs militum eius fulgebant, cupidine capta prodiderit, earum pondere pro mercede oppreſſa. qua ſanè fabula, Capitolij Patres, ſeu Senatus ob gentiliſſimum adhuc *Spurius* notatur, qui clan-
Bar. vt ſupra. culum emiſsis Legatis, *Tatium*, ſiue Conſtantinum, pro Maxentio Tyranno perdendo aduocauit. Qui Roma potitus, & Tarpeia Arce, gentilitatem, & ſuperſtitionem Iouis Capitolini, in ea oppreſsit, *Armillis*, hoc eſt, copijs *ſuis*, quæ Crucem, atque Chriſti nomen in Cœlo conſpectum, coronis quibuſdam, atque monilibus pretioſis, et *armillis* cinctum, in *brachiis*, ſeu
Ib. *ſcutis* geſtabant. Alterum memorabile, quod poſt victoriam idem *Tatius* (Conſtantinus) (quem *Romulum*, ob cauſam iam dictam, fabuloſa hiſtoria vocat) *Templum Ioui Statori*, voti reus ſacrarit, Romanas puta Baſilicas, quòd trecentorum annorum, et amplius, perſecutiones, in quibus Chriſtianorum fuga, *Ieoua* Chriſtus *ſtitiſſet*. Tertium memoratu dignum,
Bar. ad An. 324. quod id bellum tradant, *Mulierum iniuria* Sabinarum ortum, ob raptum earum, non quidem à Romulo (tametſi confundant) ſed à *Metio Curtio*, hoc eſt, Maxentio, qui mulieribus Romanis, ſponſis, & matronis, ad libidinē fędè erat àbuſus. Vnde deuicto Tyrāno, matronę antea cauſę belli, pacis quoque fuerunt. Victor quippe Conſtantinus Romā ouans ingreſſus, non ſolū iniurijs omniū, ac cęde abſtinuit, ſed *Fœdus iniit*, *Ciuitatē vnā*, nēpè Chriſtianā *ex duabus fecit*, antea gentili atque Chriſtiana, *regnumque* ſiue imperium, puta temporale cum ſpirituali & Eccleſiaſtico Pontificis *ſociat*, atque *Romam confert*. Quæ omnia, ob cauſam iam dictam, de Romulo priſci tradidere.
Liu. vt ſupra Plut. in Rom. Quòd verò eumdem *Tatium* ſiue Conſtantinum *Romuli* Petri in Pontifice Romano ſucceſſore *Collegam*, ad extremum *interfectum* ſcribant, quia in propinquos, qui Laurentum legatos pulſarant, animaduertere ceſſaret, atque eam *cadem* minùs ægre à *Romulo latam*, ob infidam ſocietarem regni, & quod iure cæſus videretur, de ſtirpe Tatij ſiue Conſtantini in Conſtantio filio extinguenda, vaticinium erat. Nam Conſtantius Arrianis fauens, legatos Liberij Pontificis, non modò pulſari, vexari, & corrumpi ab ijſdem ſiuit, ſed etiā alios ad ſe miſſos exilio mulctauit. At bellorum ſatis. Etiam ex Romuli cul-

tu & ornatu, Petrum Pontificem ſupremum diſcamus: Nam is Rex electus *imperij inſignibus venerabilem ſe fecit*, ſceptro, corona, *ſella curuli* (lectica curtum imitante, quæ ad Pontifices Petri ſucceſſores pertinet) *Celerum*, Legatorum à latere Cardinalium, *comitatu & pompa, tum cætero habitu*, purpura, trabea, annulo *auguſtiorem, tum maximè lictoribus duodecim ſumptis*, per quos duodecim lictores, ſiue *ligatores*, eo numero Apoſtolos, ſiue Epiſcopos totius mundi ſignabant, qui cum omnes Romulo Petro famulentur, ſiue eius Eccleſiæ adaugendæ, ad maieſtatem Pontificis Romani ſpectare noſcuntur. Neminem verò offendat, quod Epiſcopos atque adeo Apoſtolos *Lictores*, ſiue *ligatores* dixerim, quamuis enim hoc nomen miniſterij prophani poſtmodū infamia viluit, à ſacra tamen poteſtate *ligandi* atque *alligandi* homines, à Chriſto donanda, honeſtiſſimam originem ſumpſit. Iam verò in Romuli morte atque Remi, Petri Romæ crucifixi, & Pauli pro Chriſto obtruncati, in omnibus prope hiſtoriæ adiunctis, natiue expreſſam imaginem habemus, niſi quod fabula illi, ſuo more, ænigma aliquod, quaſi velum, obtendat. Nam per *Sacerdotem cuſtodiæ traditam*, Romuli & Remi parentem, Sacerdotium captum, & Petrum & Paulum, Sacerdotum principes in vinculis agnoſcis. Idque ab *Amulio Rege*, id eſt, *impoſtore* idololatra Nerone, qui in Latio regnabat. per *Remum verò ſolum in vinculis*, & deinde liberum abire permiſſum, Paulum vinctum adductum, poſtea liberatum, per vmbram videmus. Cum verò *ad Tyberim infantes*, ſiue *ad arborem*, & ficum dictam Ruminalem *expoſitos* memorant, eoſdem Petrum atque Paulum docent & prædicunt, in ipſa Eccleſiæ infantia, ad martyrium, quaſi Chriſti Crucem, & arborem, olim adducendos, nam in Ianiculo ad Tyberim ſito, arbor felix crucis ad ſupplicium Petro Romano ſiue *Ruminali* erat deſtinata. *Remus* enim Paulus, *ad Aquas Saluias*, extra Vrbis muros, non autem in Ianiculo, cum cæli Iano, ſiue Ianitore, martyrium perpeſſus, *Vrbis* vulgò *foſſas tranſiliſſe* creditus, quæ illi cauſa interitus fuerit. Viueres enim Reme Paule, ſiue diutius in vita maneres, niſi Vrbis moenia, vt adires ſupplicij locum, ſponte ac ridenti ſimilis olim tranſilires. Quod autem Romulum tunc dixiſſe ferunt, *ſimiliter interemptum iri*, qui eadem auſurus, de *morte ſpiritali* eorum vaticinantem fabulam intellige, qui *extra* Petri ſeu Romanæ Eccleſiæ *mœnia*, per apoſtaſiam miſere *exilirent*, quos certè exitium manet à Petro prædictum, atque à cæleſti illa ciuitate, cuius idem Ianitor Petrus, *exilium* æternum. Porrò *ſanguinem Remi ſacrum* à poſteris habendum Horatius prædixit, nec non *immeritò fundendum*

Vt immerentis fluxit in terram Remi
Sacer Nepotibus cruor.

Hactenus Remi mortis fabula, quæ Paulum Romæ obtruncandum diſertè canebat, vnde & *fraterno primi maduerunt ſanguine muri*. Sed quia poſt mortem Paulus frequentius apparere debebat, vti ſacri de illo Annales teſtantur, *Lemurum* inde ſeu *Remurum* à Remo nocte apparentium fabulæ, de quibus ita Ouidius

Vmbra cruenta Remi viſa eſt aſſiſtere lecto

Et infra:

lucem Remuria dixit
Illam, qua poſitis iuſta feruntur auis.
Aſpera mutata eſt in lenem tempore longo

Littera,

Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam Lemures animas dixere ſilentum
Hic ſenſus Verbi, vis ea vocis erat.

Romuli verò Petri *arbor*, ſiue *ficus*, cui *expoſitus*, impoſitus, & fixus, *dum inflatus Tyberis* perſecutione Neronis *tumeret*, crucem ſignificat, nec non *Quiris*, *haſta* priſcis dicta, nempe haſta Crucis, eius manibus data, vnde dictus *Quirinus*, quaſi crucem portans, & Romani *Quirites*, ab eiuſdem cruce. Hac autem *haſta* ſiue Cruce Romulum cælos petijſſe, ſæpe nominatus Ouidius aſſerit;

Faſt. 2.

Siue quod haſta Quiris priſcis eſt dicta Sabinis,
Bellicus à telo venit in aſtra Deus.

Plut. in Rom.

Nam eamdem *haſtam* à Romulo *vibratam ex colle* in alium collem fabulantur, vbi altiùs defixa radices egerit, & *in arborem creuerit*, quia Romulus Petrus haſtam crucis Chriſti, vti Pontifex ſummus, geſtare conſuetus, eamdem quaſi in Ianiculum coniecit, quando ibidem in Cruce paſſus, & mortuus, verum cruce arbore facta, ſeu maiore multò, quam in Templis olim geſtare aſſuerat. de quo prodigio Ouidius rurſum audiendus, licet pro Ianiculo Palatinum montem ſubſtituat, quod etiam Ianiculi collis ad *Patrem Latium*, vnde *Palatium* atque *Palatinus collis*, vt nominis & vrbis pertineat authorem:

Met. 15.

Vtque Palatinis hærentem collibus olim
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice noua, non ferro ſtabat adacto,
Et iam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

Sed quoniam ad *Quirinum*, *Quirim*, & *Quirites* modò peruenimus, locus hic poſtulat, vt inquiramus, cur *Martem Quirinum*, item & *Gradiuum* Romani veteres coluerint, necnon *Angeronam Deam*, quam quidem Deam ſeu Idolũ *Romæ parentem* nonnulli fecere? Sicut ergo *Quirinum*, ab *Quiri* ſeu *haſta* crucis, qua viuens Petrus in ſacris vſurus, quamque moriens portaturus erat in arborem conuerſam, Romulum appellarunt, & *Ianum Quirinum* Ianitorem cæli, eumdem cum Romulo, ſic & Patrem eius Chriſtum *Martem*, ſeu *Mauortem*, *Quirinum* dixere, quia ſimiliter Crucem portaturus, eique in morte affigendus eſſet: Et quia ſecunda Trinitatis perſona in eo futura, *Iunonem* quoque *Filium venientem*, *Quiritim* vocarunt, eiuſque ſimulachrum *haſtæ* (quaſi cruci) *impoſitum* etiam coluere. necnon *ſolam haſtam*, ſiue Quirim (vt nunc crucem Chriſto vacuam & carentem) *Martis ſignum* putauere, forteſque viros ea donauere, quod Chriſtum, & Romulum Petrum cum fratre Andrea, quondam ea donandos, ex Sibylla reſcirent. Sed & Martem Quirinum, Chriſtum crucifixum, præterea *Gradiuum* appellarunt, quem ex eadem Sibylla agnouiſſent fore *vadentem* ſiue gradientem cum ſuę haſta Crucis *Romam, iterum crucifigi*. Et quia hoc viſo permotus Petrus Romam ſtatim rediit, exemplo Chriſti fortiter crucem ſubiturus, hinc fabula orta, à *Marte* Quirino, & eodem Gradiuo, *Romulum abreptum curru*, nempe ſuæ crucis, cuius propterea *temonem cruentum* Ouidius deſcribit, vt infra dicetur. Alio item Symbolo *Angeronæ Dea* idem enarrarunt, quę ore obligato atque obſignato picta viſebatur, & quam *Romæ parentem* interpretati ſunt, ob Petrum Romanæ Eccleſiæ Patrem, quem ſcirent ſilentem, nec obmurmurantem

Plin. Macr. Seruius Pl. in Rom.

Mac. Suet. in Auguſto

item ad Chriſti Magiſtri ſui crucem portandam Romæ eſſe cogendum, & an-
gariandum, (vnde *Angerona* Deæ ſimulachrum effictum) vti myſticum
quemdam Simonem *Cyrenæum*, & quaſi *Quirinum*. Etenim Simon Cyre-
næus, Petri Simonis vera & myſtica quædam effigies fuit. nam vterque *Simon*,
vterque *Cyrenæus*. Niſi quod Petrus Simon, *Quirinus*, vti verus Romulus fue-
rit appellatus. Vterque *veniens de Villa angariatus* eſt, nam Simon Quiri-
nus, Vrbe exierat, quando illi Chriſtus crucem baiulans occurrit, & *de Villa*
ſtatim Romam *rediens*, cruce Chriſti ſeu ſua fuit oneratus. Vterque *parens*
Alexandri & Ruffi, Simon enim Petrus, vti ſummus Pontifex, Pater *Alexan-
drini* Patriarchæ futurus, Pater *Conſtãtinopolitani*, qui ab Vrbe Roma, dictus
Ruffus, hoc eſt, *dilatatus*, ab hebræo *Rapha*, quia Bizantiũ altera quędã Roma
fuit. Moritur ergo in Cruce Rex Romulus, Summus Eccleſiæ Rector, neq; am-
plius *in terris apparet, quando immortalibus operibus editis, exercitum re-* Liu. vt ſu-
cenſet, Romanum Chriſto militantem Clerum, & *concionem habens* in Cru- pra.
ce pendulus, *coorta procella, atque tempeſtate*, Neronianæ puta perſecutio-
nis, *cum magno tonitrui fragore*, qui populum adſtantem in fugam conuer-
tit. non quod tonitruum in morte auditum, ſed cum *orientales* corpus eius
ſacrum cum corpore Pauli *diripere tentarent*, ac Romæ auferre, *tonitruo in-* Bar. ad An.
genti deſiſtere ab incæpto coacti ſunt, & in fugam verſi. Mortuo itaque 69.
Romulo *Populus vacuam Sedem regiam*, Cathedram Pontificiam Rege Ro-
mulo, *vidit. Patres* Epiſcopi, atque Sacerdotes ei ſuperſtites *ſublimem ra-* Liu. vt ſu-
ptum procella illa perſecutionis in Cęlum *aiunt. Plebs* Chriſtiana *orbitatis me-* pra.
tu icta, mæſtum aliquamdiu ſilentium obtinuit, deinde *à paucis initio facto*,
Diuum, non *Deum, Deo natum Regem, Parentemque Vrbis*, vetius Eccle-
ſiæ *Romanæ ſaluere vniuerſi Romulum* Petrum *iubent, pacem precibus expo-
ſcunt, vti volens propitius ſuam ſemper ſoſpitet progeniem* Romanam, atque
Chriſtianam. Sed & *fama manans diſcerptum Regem Patrum manibus, &* Liu. ibid.
ſub toga eorum fruſtatim elatum corpus; atque cuſtoditum, & clam terra & Plut. in
obrutum, ad hæreſis ruborem luculenter admonet, quid de exuuijs ſacris Rom. &
Sanctorum agendum, quamque Reliquijs ſacrati Corporis Romuli colendis Dionyſ.
primi Chriſtiani curam impenderint. Nam Petri hodie dimidium corpus, &
caput à membris auulſum, quæ in Baſilicis tum Laterani, tum S. Petri, &
Pauli viſuntur, haud dubiè à Patribus olim Petri corpus in plures partes di-
ſcerptum teſtantur, ea Religione, vt plures Aedes, atque ſacra loca, eo di-
uiſo quaſi potirentur. Marmor enim columnæ affixum in Vaticana Petri
Baſilica, ſua inſcriptione reſtatur, Sacra Apoſtolorum corpora à S. Siluestro ſu-
per hoc diuiſa. Ritum verò Chriſtianum *ſub toga*, et *veſte*, Martyrum, aut
Sanctorum Reliquias ferendi, & cuſtodiendi, ea fabula futuri præſaga confir-
mat. Nam quod terra clàm obrutum, & ſepultum ferunt, id metu Neronis
factum eſſe diſcimus. *Proculo* verò *Iulio* poſt mortem, *Romuli apparitio
facta*, qua Cœlo delapſus ei ſe obuium derepente dedit, *Petrum Conſtan-
tino* Cæſari *apparentem* indicat, in qua *perfuſus horrore* Imperator, *venera-* Bar. 324.
bundusque adſtitit, petens forſitan *precibus, vt contra intueri fas eſſet*. Nec Liu. vt ſu-
Romuli oratio Petro, ſiue Diuo apparente indigna. *Abi, nuntia Romanis*, pra.
Cœleſtes ita velle, vt mea Roma (Romana Eccleſia) *caput* Eccleſiarum *Or-
bis terrarum ſit. Proinde rem militarem* (Clericalem, & Spiritualem mili-
tiam) *colant, ſciantque, & ita poſteris tradant, nullas opes humanas* (In-
ferorum portas) *armis* ſpiritualibus *Romanis reſiſtere poſſe. Hæc locutus, ſu-*

blimis abiſt. Mirum, quam deſiderium Romuli Petri *apud plebem, exercitumque* Clerum Deo militantem, *facta fide immortalitatis lenitum ſit*. De Romulo enim in Diuos relato, omnis hiſtoria, ſeu fabula meminit. Nam à *Marte parente in Cœlum raptum* paſſim commemorant. Vnde Horatius:

Car. lib. 3.

Quirinus
Martis equis Acheronta fugit.

Et antea de eodem Iuno

Nepotem
Troica quem peperit Sacerdos
Marti redonabo, illum ego lucidas
Inire Sedes, ducere Nectaris
Succos, & adſcribi quietis
Ordinibus patiar Deorum.

Verùm Ouidio nemo copioſiùs, aut elegantiùs

Met. 14.

Occiderat Tatius, populiſque equata duobus
Romule iura dabas, poſita cum caſſide Mauors,
Talibus affatur, Diuumque, hominumque parentem:
Tempus adeſt genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præſide pendet ab vno)
Præmia iam promiſſa mihi, dignoque nepoti
Soluere, & ablatum terris imponere Cœlo.
Tu mihi Concilio quondam præſente Deorum,
(Nam memini, memorique animo pia verba notaui)
Vnus erit, quem tu tolles ad Sidera Cœli,
Dixiſti, rata ſit verborum ſumma tuorum,
Annuit Omnipotens, & nubibus aera cæcis
Occuluit, tonitruque, & fulgure terruit Vrbem,
Quæ ſibi promiſſa ſenſit data ſigna rapina,
Innixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
Impauidus conſcendit equos Gradiuus, & ictu
Verberis increpuit, pronumque per aera lapſus
Conſtitit in Summo nemoroſi colle Palati,
Reddentemque ſuo non Regia iura Quiriti
Abſtulit Iliaden, corpus mortale per auras
Dilapſum tenues; vt lata plumbea funda
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere Cœlo.
Pulchra ſubit facies, & puluinaribus altis
Dignior eſt, qualis trabeati forma Quirini.

Romulum verò *cælibem* extinctum, plures Hiſtorici ſcriptum reliquere, quidam *Herciliam* vxorem duxiſſe, poſt mortem eius *Oram* nominatam, quam etiam *Oſtilij* coniugem, viri inter Romanos clariſſimi, fecere, ex qua filiam *Primam*, et *Aollium* filium Romulus ſuſtulerit. Vtrique haud falsò. Nam Petrus Diſcipulus Chriſti, & inde Sacerdos, vixit in cælibatu. Spiritalem nihilominus vxorem, & ſponſam, Chriſtianam Eccleſiam duxit, ab ἄρχω & λαὸς dictam *Herciliam*, quaſi in *Populos Imperium habentem*, & à Romuli morte *Oram* nuncupatam, & in *Cœlum ſublatam*, quia in vltimas terrarum *Oras* Romana Eccleſia propaganda erat, Cœloque tandem inferenda, & Quirino

Plut. in Rom.

Met. 14.

ſuo

ſuo rurſus coniungenda. Hæc *Hercilia* quoque *Oſtilio* D. Paulo nupſit, quē vtpote *Via Oſtienſi* ſepulchro, & Templo olim honorandum, *Oſtilii* nomine gnara futurorum antiquitas vocauit. Ex qua *Hercilia Primam*, Antiochenſem nempè Eccleſiam, Parens Romulus genuit, cum altera prole *Aollio*, alijs *Abollio*, Pontifice Romano, *Patre Vniuerſi* ab Ἀββᾶς κ᾽ ὅλος, Imperij ſui ſpiritalis vero ſucceſſore, & æterno hærede. Quid, quod Petri mortis tempus, ſi decem dies modò exceperis, cum Romuli quoque obitu conuenit? Nā Romulum Nonis Iulij deceſſiſſe ferunt, Petrum verò eiuſdem ſecundo Calendas, quo die geminos Apoſtolos Eccleſia honorat. cuius aberrationis ſanè minuſculæ, haud minutiùs exquirenda ratio in hac vetuſtate, tantiſque vatum mendacijs, cum etiam diebus decem annum mutilari hoc ſeculum viderit, quibus reſtitutis, Petri, ac Romuli dies occurrerent. Cum igitur Petrus Iunio menſe deceſſerit, Romani Veteres, vt Faſtis docemur, *Sancto, Fidio*, *Semoni*, tantùm non *Simoni, Sancto*, et *Fideli*, Iunij Nonas cum Templo in Quirinali monte conſecrarunt. Vnde Ouidius: Plut. vt ſupra.

Quærebam Nonas Sancto, Fidione referrem, Faſt. 6.
An tibi Semo Pater, tunc mihi Sanctus ait:
Cuicumque ex iſtis dederis, ego munus habebo,
Nomina terna fero, ſic voluere Cures.
Hunc igitur veteres donarunt Aede Sabini,
Inque Quirinali conſtituere iugo.

Ob Quirinale Palatium, & Sacellum in eo excitandum. De Deo autem *Fidio* ſimilia plane, ac de Romulo, Halicarnaſſæus lib. 2. refert, ex quo liquet eumdem eſſe, niſi quod *Medium* pro *Dio* appellet. Quin etiam *Piſcatorum ferias*, quia Petrus Piſcator, die tertia poſt Nonas eiuſdem menſis, Ouidio quoque teſte, celebrabant: Ib.

Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt paruis æra recurua cibis.

Et quia ambo Apoſtoli, Romanæ Eccleſiæ Parentes *Porta Tergemina* ad ſupplicium ducendi (nam virgis ambo extra eam cæſi, ad eum locum, vbi modò Sacellum S. Trinitatis, ob quam exiſtimem *Tergeminam* Portam appellari) illa tanquam malè ominata, ire metuebant, tùm quòd Chriſtiani ad decem millia, vno & eodem die ad Aquas Saluias, vbi Paulus paſſus, ad mortem quoque iſthac egreſſuri. Quæ res de *Trecentis Fabiis* vna die cæſis, doctam fabulam peperit. Quæ verò de Romuli morte hic dicta ſunt, ſimilia prorſus de morte Æneæ, apud Sextum Aurelium Victorem, & Dionyſium libro primo ſcripta reperies, ne alium à Romulo Æneam putares. His igitur de Romulo dictis, tanquam face quadam veritatis allata, Romanæ Hiſtoriæ tenebras magnam partem diſcuſſum iri, deinceps putamus.

CAPVT XXV.

Quid *Reges* Romuli Succeſſores velint? Quidue ijdem *eiecti*?

QVANQVAM inſtituto noſtro foret ſatis, Romuli, ac Remi fabulam explanaſſe, ne quod tamen dubium de illa ſuperſit, commenta inſuper de Regibus ſuccedentibus Romulo, diſcutere iuuat, quo primi Romanæ Hiſtoriæ Annales non minus, quàm Ilias, Æneis, atque Odyſſea, fabuloſi appareant, & carminnm Sibyllæ malè conſutorum quaſi rapſodiæ: Nam et Marcus Tullius, quæ de Numa, & Tarquinio feruntur, poetica, atque fabuloſa in libro de Legibus cenſet: *Faciunt imperitè, qui in iſto opuſculo, non vt à Poeta, ſed vt à teſte, veritatem exigant. Nec dubito, quin & iidem cum Egeria collocutum Numam, & ab Aquila Tarquinio apicem impoſitum putent*. Igitur cum Romulo plures Succeſſores fabuloſè aſſignant, Primatum Petri, atque poteſtatem, in Eccleſia Romana, poſt eiuſdem mortem, haud defectura, ſed æterna fore, indicatum volunt. Morruo igirur Romulo, *per interregnum regia*, ſeu Pontificum *Sedes* Romę *vacat*. *Patrum* verò *certamen*, *quibus caput eſſe aliquod placeat*, & nemo alteri concedere in animum inducat, *plures* item *imperitantes*, in quibus *Vnicus Imperii inſignia* habeat, et *plebs multiplicatam ſeruitutem gemens*, nec *plures*, *quam vnum* Romę *Regem paſſura*, Pontificum Romanorum poſt Petrum, à Cardinalibus Patribus electiones fururas ſignabant, quas ambitio, & Schiſmata plebi Chriſtianæ exoſa, nonnunquam fędarent *Regnum* verò (Pontificatus, etiam temporale Regnum aliquando complexus) *Numæ Pompilio delatum*; ab Romulo Petro regnaturos cum *pompa* externa Pontifices docebat. Nam à *pompa*, et *No*, et *Ma*, *lato*, ſiue *dilatato*, Numa Pompilius nomen adinuenit. Quòd autem à Romulo, ſtatim ad *Pompilios*, cum pompa Romæ regnaturos Pontifices Petri Succeſſores hiſtoria proſilit, plurimis in medio relictis, ſæpè à me monitum, & ſæpiùs monendum, temporis rationem, loci, aut ordinis, in fabulis nequidquam requiri, quæ pro ſua quidlibet poteſtate fingunt. *Pompilii* ergò *Numæ* Petri Succeſſoris, appellatiuum veriùs, quam proprium nomen, cum tota hiſtoria in *Gregorios* potiſsimè cadit, qui poſt perſecutiones Pontifices creati, cum pompa regnarunt, maximè autem in *Gregorium* eius nominis *Primum*. *Inclytum* enim *eiuſdem genus*, *Iuſtitia*, *atque Religio* (nam in Diuos poſt mortem relatus) tum *omnis humani*, *& Diuini iuris conſultiſſimus fuit*, inſtructus *diſciplina tetrica*, *ac triſti veterum Sabinorum*, primorum Eccleſiæ Chriſtianorum, *quo genere nullum quondam incorruptius fuit*. Ob eloquentiam item, ac ſcribendi miram facultatem, dictus *Pithagoraus*, hoc eſt, turbis perſuadens, ab ἀγορᾶ, & αὐδῶ, quaſi *alter Paulus*, qui quòd ſuadendo acer, & efficax, de *Pythagora* commento occaſio fuit. Patria enim Pythagoras *Samius*, quia *Semius* Paulus, ſeu de *Semigenere*, vtpote Indæus. Pythagoras *Pherecida Syri diſcipulus*, Paulus Gamalielis *Phariſæi Syri*, vel ſecundùm Alexandrum Scriptorem, apud Clementem Alexandrinum lib. 1. Stromat. *Nazarethi Aſſyrij*, hoc eſt IESV *Nazareni*, è *Syria* Palæſtinæ, quæ

Liu. D. 1. lib. 1.

Liu. vt ſupra.

etiam

etiam *Aſsyria* vocata. Pythagoras porrò Patriæ(Iudçæ) tyrannidem fugiens, in Italiam venit, vbi Philoſophiæ (puta Chriſtianæ) ludum aperuit, profeſſus *à ſe Apollinem viſum*, Chriſtum Nazarenum, & ideò intonſum, qualem Apollinem finxere. quique haud contentioſos, ſed qui vererentur ſuū ἀπόῤῥητα, atque diu taciturnos (quales Catheeumeni) auditores vellet. Sed & raptum eiuſdem ad tertium Cœlum, vbi non homini loquenda audierit, clarè illis verbis in Pythagora agnoſcis: Ouid.Met. 15.

Iſque licet Cœli regione remotus,
Mente Deos adijt, & quæ natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

Pythagorica modò dogmata, quæ circumferuntur, ſi fabularum ſcoriam detraxeris, pura, Apoſtolica, & Paulina euadent. Litera enim Y ad vitam, & ad mortem via, Τινῶν ſignificat, credentibus, & non credentibus, æternæ vitæ, ac necis authorem; præter quam literam nihil ſe ſcire aliud Pythagoras Paulus ſæpè profeſſus eſt. Docuit item immortales animos (vnde Ouidius: *Morte carent animæ*, & idem Faſtorum lib. 3. *A Samio* (Pythagora) *doctus, qui poſſe renaſci Nos putat*) & reſurrectionem vita defunctorum; per celebrem ſuam μετεμψύχωσιν, quæ eſt animorum migratio poſt mortem in alia corpora, ferina, hoc eſt, peiora, qui malè vixerint, meliora, qui rectè, quod in reſurrectione generali fiet. Ciborum item diſcrimina, & abſtinentiam ab animalium carnibus, ieiuniorum puta tempore, præcepit: Ib.

Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora, ſunt fruges, ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo.

Et infra:

Prodiga diuitias, alimentaque mitia tellus
Suggerit, atque epulas ſine cæde, & ſanguine præbet,
Carne feræ ſedant ieiunia.

Quę Apoſtolica dogmata hæretici irrident, & fabulę mendacibus cauſis demore inquinarunt. olerum autem omnium fructus prętet *Fabas* permittens, Plut. in q. Rom. Magiſtratuum ſacrorum, atque prophanorum, qui quidem *Fabis* olim legebantur, ambitionem reſecat, quod vapores cerebro noxios, & infeſtos, ſeu curas inanes, et malos ſuperbię ſpiritus Fabę illę procreent. Et *Sacrificium* Pythagorę *incruentum*, et ſine ſanguine, quod *farina, vino*, et *lacte* conſtaret, quid niſi dulce, et ſuaue Euchariſtię conuiuium innuit? et de *numero impare victima* Dijs *offerenda* eiuſdem pręceptum, idem Trinitatis Sacrificium aſſerebat, ſicut et cętera, quę prudens omitto. Quibus demonſtratis, liquidiſsimè apparet, cur *Pythagoreus*, hoc eſt, Pauli Apoſtoli diſciplina inſtructus, Numa iſte, nempè *Gregorius*, credatur. Is porrò Petri Pontificis inter omnes clariſsimus Succeſſor, vti *Numa Regno*, ſic etiam Eccleſię Romanę *inuitus præfectus* eſt, *ob quod virtus eius clarior*, et populo gratior. *Inaugurato* item, vt Romulus Petrus (quod de Numa traditur) Sacrę, et Diuinę auis, ſeu columbę afflatu, quę eſt Spiritus Sanctus. Quę item de eiuſdem Numę inauguratione Annales obſeruant, in Gregorianam, et Pontificiam omnem conſecrationem prope vniuerſa, ac ſingula cadunt. Nam ab *Augure* (Epiſcopo illum conſecrante) *deductus in arcem, ad lapidem Altaris conſedit. Augur* Epiſcopus *ad læuam eius, capite* infula Liu. ibid.

 velato

Idem in Numa. Liu. vt ſupra.

velato, Sedem capit, dextra manu baculum ſine nodo aduncum tenens (Pedum Epiſcopale) *quem Lituum appellarunt*, quod eo litarent, ſiue Sacra peragerent. Deinde eo baculo *quatuor orbis plagas* augur *definiens*, Pontificij Pedi in omnem mundum Imperium futurum, iam tùm prędicebat. *Tum lituo in læuam manum tranſlato, dextra in capite Numa impoſita*, certis verbis *precatur*, Icona *Iouem inuocando*. *Itaque declaratus Rex*, ſeu Eccleſię Rector *Numa, de Templo deſcendit*. Quis Epiſcopalem immo Pontificiam inaugurationem hic deſcriptam neget? *Regno* porrò noſter Numa *potitus*, nihil prius habuit, quàm *Italiæ turbas, atque* diſcordias *motas componere*, pauperes ſubleuare, Vrbem Religione, Legibus, ac moribus *ornare*, Ibid. *Sacra inſtituere*, nam de Sacramentis librum compoſuit, necnon *Paſtorale*, cum cęteris operibus plurimis. *Quæ* ſalubria dogmata, vt *altius* in animos plebis deſcenderent, *Simulatio* effecit, Columba Spiritum Sanctum *diſſimulans*, et auribus ſcribentis perpetuò aſsiſtens, inſuſurrans, et dictâs. *Congreſſus* item eius *nocturni* cum Dea *Egeria* commentum, vigilias eiuſdem Pontificis, et ſollicitudinem et curam Eccleſię vniuerſæ adſtruit, quæ ab *egenti*, ſeu paupere Petro, Sponſo eius defuncto, doctum *Egeria* Vocabulum deriuat. *congreſſus* item Numæ cum *Nymphis*, ſeu Angelis, ab Angelo ortum habet, qui Menſæ eius accubuit, quē accubitum menſę, toti credidere. Quòd verò *Elicio Ioui* fertur *aram dicaſſe*, ad Altaria, et Templa, ab ipſo conſecrata pertinet, in quibus certa verborum formula, de Cęlo Ieoua Chriſtus *elicitur*, vnde ſuum *Elicium*, ſicut *Feretrium* antiquitas *Iouem* effermauit. Quamobrem ijs venia danda, qui primos Romanos Annales hiſtorias, non fabulas rati, magicæ ſuperſtitionis propterea Numam accuſarunt. *Annus* verò ab eo *inſtauratus*, ad Calendarium *ab Gregorio* altero, decem diebus expunctis correctum, atque reſtitutum ſpectat, quem cum Numæ primi *Gregorij* geſtis, nominis ſimilitudine decepta, hiſtoria fabuloſa confundit. *Nummi* præterea ab eodem *cuſi* & *ſignati*, regiam & ſupremam (vti pecunia & nummis cudendis) Pontificum poteſtatem futuram olim demonſtrabant, item numiſmata ſacra ab ijs cudenda. Cur igitur, inquies, ſi Numa Gregorius Pontifex, ab eo *Pontificem ſupremum inſtitutum* ferunt, & id ſacrum decus *Marco* cuidam, eius genero collatum? quod contra Conſtantinopolitanum quemdam Epiſcopum, qui ſibi *Vniuerſalis* nomen arrogabat, Romanæ Sedis Primatum & ius aſſeruit, & de eo rudes *inſtituit*, vnde Pontificatum ab eo *inſtitutum* fabula commenta eſt, & *Marco*, id eſt, Latinæ Eccleſiæ Epiſcopo, à *Marcha* hebræo ita nuncupato, eum conceſſiſſe, cum *filia* ſua *Pompilia*, Eccleſia vniuerſa cum pompa regnante, ex qua *Ancus Martius* poſtmodum ſuſceptus ſit, de quo infra dicendum. Cui quidem *Marco* ſeu Romano Epiſcopo prærogatiuas à Numa attributas ferunt, quæ Pontificiæ Sedis ſunt propriæ. D.t.l.1. Nam Liuius *Pontifici Summo* ex Numæ inſtituto, *ſacra omnia exſcripta, exſignataque attribuit*, quibus hoſtijs, quibus diebus, *ad quæ templa* (ſtationes) *ſacra fierent, atque vnde in eos ſumptus pecunia erogaretur. Cætera quoque omnia publica, priuataque ſacra* eiuſdem *Pontificis ſcitis ſubiecit, vt eſſet* is, ſiue eius Cathedra, *quò conſultum plebes* Chriſtiana in dubijs *veniret, ne quid diuini iuris, negligendo patrios ritus, peregrinoſque adſciſcendo, turbaretur. Nec cæleſtes modò cerimonias, ſed iuſta quoque funebria, placandoſque* Deo *manes* per Sacra, indulgentias, & alia, *vt idem Pontifex edoceret, quæque prodigia* in ſanctorum puta mortuorum canoniſatione, vt vocant, *diui-*

nitus

nitus miſſa ſuſciperentur, aut reijcerentur. Quibus certè munijs, hæc priuilegia Dionyſius adiungit: *A iudicijs & mulcta Pontifices immunes* (quòd ſuprema Sedes à nemine alio iudicetur) *ſenatui, populoque haud teneri geſtorum rationem reddere, nec alium* à populo in demortui locum, verùm *à Collegis* (Collegio Patrum) *eligendum eſſe*, & cætera plurima ex Sibylla indubiè excerpta, quæ apud hunc authorem leges, vnde antiqui Pontifices prophani & Gentiles, ſua iura, & munia, & ritus prompſere. *Saliorum* quoque inſtitutum per Vrbem *Ancylia* ferendi, rectiſſime eidem Pompilio aſſignant, ob proceſſiones publicas, ſeu ſupplicationes ab eis ſolùm Pontificibus factas, qui *cum pompa* Romæ imperarunt. Nam perſecutionum tempore cum vix cryptis ſuis, aut locis occultis Chriſtiani prodirent, ijs ceſſantibus, *per Vrbem* deinceps publicè è Templis *ſalire*, vnde *Salij* dicti, & *carmina* in choro ſeu *chorea* canere, quibus *Martem Gradiuum*, Chriſtum ſecum *gradientem*, in ſupplicationibus aſſiduè laudabant. *Saliis* enim non modò *tunicas*, ſed tunicas *pictas* ſiue acupictas, & *verſicolores*, Sacerdotum ſeu Cleri cum tunicis & cappis procedentium ornatus, dedere. Qui ritus extra templa *ſaliendi* ſupplicantium more, *Gregorio* noſtro eius nominis primo præcipuè conuenit, qui *peſtilentia* diuturna *Romæ*, & in vniuerſis ferè Prouincijs graſſante, ſupplicationes crebras, inſtituit, vtque Liuius de Numa ſcripſit, *Lidei* ſeu *Litei ſolemne*, quo *Litaniarum* vulgò *maiorum* Author prædicitur. *Pelta* modò in ſalutem Vrbis *emiſſa de cælo*, & *peſtilentiam ſedans*, Angelicum & cæleſtem gladium ſignificat, in conſpectu Cleri atque plebis cum Gregorio Summo Pontifice Romæ procedentis, cruore deterſo, vagina reconditum. Quo conſpecto lues deinceps compreſſa. *Ancylia* autem *cælo quoque lapſa*, quæ *Salii* deferrent, haud aliud quam Ordines Eccleſiæ Sacros, ſeu miniſteria Clericorum pates, ab *ancillando* ſiue aris miniſtrando, *Ancylia* quaſi miniſteria dicta, quæ in *Saliorum*, hoc eſt, procedentis atque ſalientis è Templo Cleri poteſtate, quaſi manu quadam erant ſtatuenda. Nam ſupplicatio ſiue Proceſſio Acolythis, Subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, Epiſcopis, Summo Pontifice, denique Clero omni conſtat, qui omnia Eccleſiæ *Ancylia*, ſeu miniſteria & ordines portant, in quibus Romanæ Vrbis ſortem, & *felicitatem*, & *imperii* (ſpiritalis) *robur conſiſtere*, aptiſſimè olim, tametſi ignari rerum, prædicabant. Quod verò *Salii* in fine carminum, *veturium Mamurium* ſonarent, ancyliorum artificem aut fabrum, *Venturum* Chriſtum *Mariæum*, ſeu Mariæ filium, corruptè licet, præcinebant, Ordinum Eccleſiæ Sacrorum authorem futurum, quem in fine quoque ſingulorum pſalmorum, & orationum, Veri noſtri Salij quotidie memorant. Verum ad extremum liquet, per *Numam* S. Gregorium apertè deſcribi, quando eius *libri in arca reconditi* poſt aliquot annos *reperti* dicantur, quod & *Moralibus* Gregorij euenit, atque *Numæ coniux* Egeria marito defuncto, *in fontem ſeu fluuium*, ob *aquam* einſdem vulgò *Gregorianam*, etiam à morte eius conſecrari ſolitam, conuerſa fingatur. Ac de Numa hactenus. Alter ab hoc Pontifex ſeu *Rex* Eccleſiæ *Tullus Hoſtilius*, etiam Petri Romuli ſucceſſor, qui *Tullus* à [illegible], hoc eſt, *Seruus* dictus, nempe *Seruorum Dei*, quo titulo etiam hodierni Pontifices gaudent. *Hoſtilius* autem ab *oſtio* ſeu ianua cæli, cuius claues gerit, ne ea poteſtas cum Petro Iano, ſiue Ianitore, extincta credatur. Sicut autem *Numa Pompilius* regnantes *cum Pompa* Pontifices deſignat, ſic *Tullus Hoſtilius* eoſdem præcipuè, qui tempore perſecutionum Eccleſiæ, ſine Splendore externo vixe-

In Numa

re. Nam eum *abditum*, *ſacris operatum*, & *Ioui Elicio* produnt, eo quod in cryptis, atq; caratumbis Pontifices fere latitarent, ibidem ſacris operantes, & *fulmine* Tullum (puta perſecutionum) *cum domo* Eccleſia *interiiſſe*, ſeu mortem perpeſſum. Tum pugna *Horatiorum* ſub eo *cum Curiatijs* idem quoque monſtrat; Quid enim certamen illud ſingulare de Imperij ſumma, niſi infidelium Senatorum, & Imperatorum, quos *Curiatiorum* à Curia vocabulum notat, cum fidelibus Chriſtianis conflictus? *Tergeminis* quidem, quia vno & eodem partu in baptiſmo editi, *Horatiis* autem, vel vt quidam, *Oratiis*, ab *orando* dictis? Nam hi per ducentos annos à Curiatiis cæſi, tertio demum ſæculo, per Conſtantinum Maxentio occiſo, victores euadunt, & victoriæ inſigne Romanum Imperium reportant, Imperatoribus Romanis factis Chriſtianis. Ibi *Soror* eius Conſtantini gentilitas, ſiue gentilium ſuperſtitio *confoſſa*, Senatoribus ob virtutem eius *diſſimulantibus* facinus, *Patre* quoque eiuſdem, Pontifice Romano eum *defendente*. Tunc temporis *Metius* (is eſt Maxentius) *fœderis Romani Albanique ruptor*, quia Chriſtianorum, atque Gentilium communis Tyrannus, certamine equeſtri atque ſingulari *in partes diſtractus*, quia obtruncatus. Ibi quoque *Albani* Chriſtiani *Patres*, cum *Alba longa*, ſua veſte, publicè Romam *traducti ſunt*, & Romana religio duplex in vnam Chriſtianam paulatim conflata. *Piacularia* verò *Sacra*; quibus poſt cædem Sororis, hoc eſt, gentiliſmi euerſi ruinam, à Patre *luſtratus* atque *expiatus* in fabula fingitur, baptiſmum eiuſdem Conſtantini ſignabant, à Sylueſtro Summo Pontifice ei conferendum, per quem, & *ſub iugum* Chriſtianæ fidei ab eo *mittendus*. Pergit autem Liuius; *Cum verò in magna gloria, magniſque opibus Regnum Tulli, ac tota res Romana eſſet*, *nuntiatum Regi* Liberio Pontifici, *Patribuſque*, *in monte Albano* (Exquilino ab Chriſtianis hunc incolentibus ita nuncupato) *lapidibus pluiſſe*, quia niue pluiturum erat, in ſummo æſtatis calore, in modum lapidum fundamentalium Aedis ſiue Templi iſthic congregata. Nam Author ſubiungit: *Quod cum credi vix poſſet, miſſis ad id viſendum prodigium, in conſpectu haud aliter*, *quam cum* niuem ſeu *grandinem venti glomeratam in terras agunt*, *crebri cecidere de cælo lapides*, nam lapides Baſilicæ S. Mariæ Maioris, ad Niues vulgò appellatæ, diuino admonitu conſtructi, quaſi coelo pluerunt. *Vox* etiam *cœleſtis audita*, quæ ibidem ſacra fieri iuberet, ſed *Albano*, id eſt, Chriſtiano *ritu*, idipſum confirmat. Tullo Hoſtilio è viuis ſublato, res ad Patres redit, & in comitijs *Ancus Martius* quartus à Romulo Pontifex eligitur, quia *Marchæ Anconæ*, ſeu Piceni Dominus, vnde *Martii Anci* vocabulum deſcendit, Petro Romulo Pontifex ſuccedere debebat, Aede Lauretana diuinitus eodem importata nobilis. *Bellum* verò eius *cum Latinis*, & Legati ad res repetendas miſſi, diſcordias atque diſſidia Populi Romani cum Pontificibus notat, Auenionem tum incolentibus, & *haſta ferrata* ſiue *ſanguinea* miſſa à Legato in Latinos fines, Eccleſiæ cenſuras in eoſdem latas. *Auentinum* enim populo datum *montem* fabulantur ad ædificandum, quia *Auenionen* (vnde Auentini nomen) cum tota Chriſtiana plebe eum ibi colente, atque obſeruante, Pontifex migraturus erat. *Bella* quoque *ſecuta*, verum ad vltimum *omnibus copiis connixus Ancus*, ſuperior *Romam reuertitur*. *Carcer* verò ab eodem quoq; in Romano foro *ædificatus*, ſub Pontificibus Anconæ Dominis *Carcerem Mamertinum* Apoſtolorum in Sacellum conuertendum, & ædificandum à fabris Lignarijs

Liu vt ſupra.

Vt ſupra.

rijs

rijs tanebat, vti nunc videmus, quis enim cuſlodiam prophanam deſideratam in Vrbe tot annos non fatue exiſtimet, qua minimi pagi vel tantillo tempore carere haud poſſunt? *Ancus* verò *ædificator* dum à Floto audit, de Aede egregia Lauretanæ Virginis, cum Pontificia Domo in Ancio ſeu Ancoua extructa intelligere oportet. *Tarquinius* ab Anco Rex exinde tegnat, à *Ta* arque *Racha* nomen *dilatati* getens, eò quòd Domo Lanretana in Ancium aduecta, Eccleſia immenſum, nec non Pontificis anthoritas, in vtramque Iudiam Orientis, atque Occidentis erat propaganda. *Bella* verò ſub eodem, nondum compoſitas Gnelphorum, & Gibellinotum factiones notant. *Centum* autem in Pattes adlecti, Cardinales à Pontificibus ſupremis magno numero creandos, vti comitatu, & ſtipantium turba eſſent *Tarquinii*, hoc eſt, dilatati. Cur autem Tatqninio *Seruius Tullius* ſucceſſot creetur, de ordiue incertum, at de cauſa liquet, ne vmquam Seruus Setnorum Dei Eccleſiæ deeſſet, quod ſeruitium duplex ſuo vocabnlo *Seruius Tullius* refert. *Cenſus* res ſaluberrima ab eo *inſtitutus*, aduerſns *Veientes*, hoc eſt, *Bizantinos* Turcas, pro ſolyma ſeruanda, vel tecupetanda, *Bulla* vulgò *Cruciata* promulgatio fuit, qua exercitui ſacro de ſumptibus, ac copijs prouiſum. Cætera verò, quæ Setnio Tullio Annales aſſignant, Romnlo Petro ptimo Pontifici, aprius coueniant. Adeo fabula incõſtans, atqne petturbata. Petro enim *caput* innoxio *igne* atque *flamma arſit*, multorum in conſpectu, Die Pentecoſtes. Petro *Regina Tanaquil* Romana ſeu *Daunia Aquila* pileum ablatum, id eſt, libertarem, in ſucceſſoribus, qui Principes Romæ etiam temporales effecti, plenè *reſtituit*. Petro *Tarquinius* Imperator Romanus, ſummè *dilatatus*, quamuis humili loco nato, & ex ſernis ſeu Iudæis, qui Romanis ſeruireut, *filiam* tandem *ſuam* Romanam Eccleſiam *collocat*. Petro denique cædes per *Tarquinium* Neronem vulgò *Superbum* allara, parti illi Vrbis, in qua trucidandus, & in qua inhumatus per aliquot dies iacere debebat, *carpentis* filiæ ſeu Romanæ plebis omnis *conculcandus*, atque protertendus *Vici ſcelerati* nomen impoſuit, quamuis illum in diuerſa parte, topographiæ haud ſatis præſaga antiquitas Liu. vt ſue.
ponat. Igitur poſtremus Regum *Tarquinius* Neto *regnare occæpit*, *cui ſuperbi cognomen facta indiderunt*, *quia ſocerum* ſiue Patrem Vrbis Petrum *ſepultura probibuit*, *primoreſque Patrum* Chriſtianotum, *quos Seruii* Petri *rebus fauiſſe credebat*, *interfecit*. Qui deinde vt tyrannus *metu, non ciuium caritate imperans, regnum tutatus eſt*, *multos* è Patribus gradu, & loco mouendo, alios exilio, morte, fortuuis *multando*. Nam quia poſt Romnlum Petrum iuterfectum, Nero impetio ſummè dilatatus, ſiue *Tarquinius* temporaliter regnaturus erar, hunc fabula iccirco Romuli primi Romæ Principis, ſed ſpiritualis, ſucceſſorem fecit, & Regibns Romauis adiunxit. Eius autem *filius* nempe imirarione, Iuliauns Cæſar Apoſtata *per ſimulationem*, *ad Gabios* Chriſtianos Latinos *deficiens*, *poſtquam ſatis virium collectum ad omnes conatus in imperio vidit*, Patris Neronis exemplo. *ſumma papauerum capita*, hoc eſt, præcipuos Eccleſiæ Paſtotes *decutere* aggreſſus eſt. cur autem eodem tegnante, Sibyllam libros Romam atruliſſe, eidemque obtuliſſe finxerint, infra docendum eſt. Sub *Tarquinio* item hoc *ſuperbo* Nerone, *Capitolii* iacta fundamenta aſſeruntur, ob Petri Eccleſiam Apoſtolico ſanguine ab eodem fuſo, firmius tunc fundari coeptam, cuius initijs inuentum in eadem caput *Apoſtoli* Panli, de *Tolt capite*, vnde *Capitolii* nomen ad Atcem Tarpeiam traductnm, fabuloſam originem dedit. Quòd verò eius initio quoque fabulantur, Deos

Ter-

Terminum atque Iuuentutem ſeſe loco haud moueri paſſos, eodem commento Eccleſiam Romanam, in qua Capitolium, ſiue Caput Apoſtoli principio repertum, æternam & ſemper florentem fore docuerunt, nec ſenio temporum, aut termino mouendam, atque corrumpendam. Vt per *Lucretiam* ob coniugalem pudicitiam, ſibi violentas manus afferentem, *Sophroniam* clariſſimam mulierem, atque caſtiſſimam ijdem innuerunt, quæ ſub Maxentio, Matronis Romanis ad libidinem fœdè abutente, ſibi mortem conſciſceret, ne violaretur. Quæ res cauſa fuit, cur Roma *exacti Reges* ſiue Imperatores idololatræ fuerint cæſo Maxentio, qui poſt Romulum Petrum ibidem regnarant. Sophronia enim *Lucretia* appellata, eò quòd Chriſtiana, & Lucerum Patrum Chriſtianorum in baptiſmo filia. *Brutus* verò interea temporis Sapientem *ſtultitiam* fidei Chriſtianæ amplexus, atque inde *Bruti* ſeu fatui nomen, Conſtantinus Cæſar dicendus eſt, qui Cæſarum primus, Idololatri a *patriam liberauit*, ac ideo verum Chriſti *regnum nactus*, quod *oſculum primus* inter Auguſtos, *communi parenti* Eccleſiæ *dederit*. Nam *oſculum ſanctum* Eccleſiæ primi antiquitus Chriſtiani ferebant & ipſe Imperator vulnera Epiſcoporum, qui pro fide paſſi in Concilio Nicæ modeſtè, atque humi ſtratus exoſculans, *Matri* Eccleſiæ, ſeu *terræ* oſculum dediſſe, fabuloſè proditus, & id quoque *primus*, nempe dignitate, ſupra omnes Laicos. Cur autem *poſt eiectos Reges*, formam Reipublicæ immutatam tradant, deinceps exponemus.

C A P V T. XXVI.

1 De primis *Romanæ Hiſtoriæ* Annalibus, à *Romulo* ad *Magni Alexandri* Imperium, & *Punicum bellum*, ſententia Authoris.

2 De bellis *Punicis* item, primo & ſecundo.

3 Vbinam *Hiſtoriæ Romanæ* incipiat veritas, ſeu fabula deſinat?

1 ANTEQVAM ad Iaphetum Europæ, Italiæ, ac Romæ parentem, Annalium noſtrorum curſum reflectamus, hoc diuerticulum reſtat ineundum, ne quiſquam de prima Hiſtoria Romana ſecius, quàm oportet, impoſterum ſentiat. Ac Romuli quidem Hiſtoriam fabuloſam eſſe, neceſſe eſt omnis æquus, & ſyncerus vetuſtatis Iudex pronunciet, & qui vllum fallere, atque falli nolit. Id de ortu eius, infantia, adoleſcentia, & condita Vrbe prioribus geſtis, etiam Romanarum rerum Scriptores fatentur, ac imprimis Liuius: *Quæ ante conditam, condendamue Vrbem, Poeticis magis decora fabulis, quam incorruptis rerum geſtarum monumentis traduntur, ea nec affirmare, nec refellere in animo eſt. Datur hæc venia antiquitati, vt miſcendo humana Diuinis, primordia Vrbium auguſtiora faciat.* Cùm verò non ſola adoleſcentia Romuli, ſed & cætera ætas *Diuinis humana* fabuloſè confundat, vt haſta vibrata de colle in collem, vbi in arborem prodigio creuerit, vt raptus in Cælum à Marte parente, omni eius vitæ, atque Hiſtoriæ præiudicatum

præiudicatum eſt. Ideo & *Romana primus in Hiſtoria* Criſpus Salluſtius,
cum Romæ originem tradit, nullam prorſus Romuli mentionem facit,
eamque ad Æneam, & Aborigines refert vti ſupra oſtenſum, vt non im-
meritò Ioãnes Tẽporarius de eodem Romulo liberè cenſuerit: *Inſitiamur* Chron De-
Romulum vnquam in rerum natura fuiſſe. & infra: *ſed redeamus ad Ro-* monſt. l. 3.
muli, Romæque principia, quæ veteris hiſtoriæ, cælique teſtimonio carent.
proinde Romam à Romulo fundatam fuiſſe, atque adeo ipſum Romulum
in rerum natura vnquam extitiſſe, meritò inſitiari poſſumus. Romam enim
multis ante ſæculis fuiſſe conditam, quam Romuli nomen fuerit excogita-
tum, aut confictum, ſcriptores antiquiſſimi teſtantur, qui à Dionyſio, Plu-
tarcho, Onuphrio, & alijs indicati ſunt. Rurſum. *Latronum colluuies,*
cum accreuiſſet parricidio, perfidia, finitimorum direptione, & excidio,
ad Deos referre voluit originis ſuæ caput, ideoque mira et portentoſa men-
dacia commenta eſt., quæ nullam habent veri ſpeciem, ſed ſtuporem
credulis tantùm; & admirationem pariunt. Idem præterea cæli phæno-
menis, alijſque argumentis doctiſſimè confirmat, nullaſque deſectiones
Solis, ſub Romuli atque Romæ ortum à multis vulgatum, probat apparuiſ-
ſe. affert item Plutarchum in Romulo ſcribentem, *ſcænico figmento hiſto-*
riam eius conſimilem, eundemque priorum ſcriprorum anthoritatem plu-
rimùm eleuare; *Dioclis Peparethij* imprimis hominis Græci, qui primus
Romanam hiſtoriam ſcripſerit; cuius mendacia *Fabius Pictor* ſecutus
ſit, & *L. Cintius*, qui primi ex Romanis, annis fere quingentis, Poſt initia
Romæ vulgata, res Vrbis antiquas græco ſermone mandarint, idque tem-
poribus belli Punici, vt author eſt Halicarnaſſeus. Polybium quoq. ſcrip-
torem idem Temporalis laudat, qui Fabium Pictorem teſtetur, ſuis ſe
mendacijs, Romanâ hiſtoria tradenda, clarum reddidiſſe. Neque genera-
lis atque veriſſima eiuſdem ratio illa omittenda: Ante Cyri Babyloniæ
Vrbis euerſoris, & Perſarum ei ſubditorum imperium, omnem hiſtoriam
profanam, nonniſi fabuloſam eſſe, vti ex Homero, Heſiodo, alijſque con-
ſtat, nec tempora illam diſtinguere, atque certo definire, tametſi de Ni-
no, Semiramide, Aſſyrijs, et Medis nonnulla, ſed denſis tenebris inuolu-
ta effundat. A Cyro et Darijs denique, quibuſdam hiſtorijs prophanis, pri-
mam veritatis affulgere lucem. Atqui Romæ ortus, Romulique, ac Remi
(qui falsò vulgatus) duobus ſæculis ampliùs Cyrum antecedit. Anno enim
orbis conditi 3270. vel circitèr, Romam conditam ferunt, primuſque
imperij Cyri cum anno mundi 3517. concurrit, vti plures volunt, qui
ducenteſimus et ſextus decimus Vrbis erit annus, et Seruij Tullij penul-
timi Romanorum Regis quadrageſimus primus. qui potuit igitur Diocles
homo græcus de Romulo atque Remo ſcire, quæ Cyrum Perſarum Regem
pluſquam ducentis annis præceſſere, cum ab eo hiſtoria vera (ſacram exci-
pio) initium ſumat? Ideo enim Herodotum, qui de Perſis ſcribit, vt *hi-* 2. de leg.
ſtoriæ parentem M. Tullius laudat, quaſi nullos illo priores in veris hiſtori-
cis reputet, cum verò eius quoque ſcripta, tametſi de Periſis tunc tem-
poris Monarchis, fabulis innumeris ſcateant, quid de Romanis eâ tempe-
ſtate in obſcuro ſitis, et nulla re in alia genre adhuc illuſtribus, horumque
annalibus, atque monumentis, nobis ſtatuendum? Et verò identidem me
mirari ſubit, cur Scriptoribus Græcis de primordijs Romæ vlla fides haben-
da, cum Græciam in propria hiſtoria fallacem nõ ſolùm Romani, ſed etiam

aliȷ̈ plures agnouerint. Scipio enim apud Liuium,non aliter hiſtorias Græcas, ac fabulas refert. Ac Quintilianus ijſdem hiſtorijs aſſerit, plerumque
Dec.3.l.8. poeticæ ſimilem licentiam eſſe. Similiter Ioſephus in proœmio belli Iudaici, veritatem à Græcis negligi in hiſtoria teſtis eſt,quod primo contra Ap-
Inſt.Orat. l.2.c.4. pionem libello confirmat. Nec non D. Hieronymus, cum hiſtorias Græ-
In.25.Ezec corum ſibi oppoſuiſſet, *non debemus*, inquit, *eorum authoritati acquieſcere, quorum mendacia deteſtamur*. Sed et Liuius tradit, ſub vltimo Romanorum Rege, Græciæ regionem Romanis adhuc ignotam fuiſſe. *Tarquinium* enim idem author ſcribit, *duos filios per ignotas ea tempeſtate terras, ignotiora maria*, ad Delphicum Oraculum,*in Græciam miſiſſe*. Ergo homines Græci, tametſi temporum illorum æquales fuiſſent, de ignotis adhuc ſibi terris, hiſtoriam certam ſcribere potuerint? aut qui quinque ſæculis et deinceps,à Roma condita tantùm floruère, quibus Fabius Pictor, Cincius Polybius, cæterique ſequentes annumerandi ſunt? græca igitur fide Græci illi Scriptores primæuam hiſtoriam Romanam tractarunt, atque concinnarunt, quæ periode vera, ac orationes, quibus inſperſa eſt, quaſque omnibus communiter perſonis, tanquam oratoribus ſummis, nullo diſcrimine affingunt. Maneat ergo,quæ de Romulo traduntur, et Roma ab eodem condita,eſſe fabuloſa,quod quidem noſtro inſtituto ſufficit. Eamdem cenſuram ſex Reges Romuli ſucceſſores merentur, vt ex dictis liquet. Niſi fortè *ancylia de cælo lapſa*, aut *Deos Terminum, atque Iuuentutem* Capitolium prodigio obſtinato tuentes, cum cæteris plurimis,hiſtoriarum loco venerari velimus. Annos ergo ducentos, atque quadraginta, hiſtoriæ Romanæ ſibi fabula vendicat, verùm docta fabula, vti myſteria explanata ſupra oſtēderunt. De ſequentibus verò temporibus, vſque ad captam à Gallis Vrbē, imo Alexandri Magni Imperium, ſiue Græcorum Monarchiam erectam, diſſimile ferri iudicium nequit, vti T. Liuius luculentus teſtis, dum ſeſe in-
Dec.1. l.6. certa tradere, & obſcura, ingenuè fatetur: *Quæ ab condita vrbe Roma, ad captam eamdem, Romani primùm geſſere foris bella, domi ſeditiones, quinq. libris expoſui, res cum vetuſtate nimia obſcuras, velut quæ magno ex interuallo loci vix cernuntur, tum quòd perrara per eadem tēpora literæ fuere, vna cuſtodia fidelis memoriæ rerum geſtarum, & quòd etiam, ſi qua in Commentariis Pontificum, aliiſque publicis, priuatiſque erant monumentis, incenſa* (à Gallis) *Vrbe, pleraque interiere*. Et quamuis clariora deinceps, certioraque promittat, dicti tamen parum memor infra, Decadis primæ libro primo affirmat, ſub tempora Alexandri Magni, *nullum æqualem temporum illorum ſcriptorem extare, quo ſatis certo authore ſtetur*, Et verò ipſe *Florus*, qui de eadem hiſtoria Romana epitomen ſcripſit, bella poſt exactos Reges, ironicè hoc pacto deſcribit: *Sora (quis credat?) & Algidum terrori fuerunt, Satricum, atque Corniculum prouincia. De Verulis & Bouillis pudet, ſed triunphauimus*. Imo, vt ſyncerum magis, quàm neceſſarium, iudicium proferam, quinque ferè ſæculis ab Vrbe condita (vti vocant) ad primum contra Pænos bellum, eiuſdem hiſtoriæ tota fides nutat, nec maiorem, quam veterum fabulæ, Ilias, Odiſſea, Æneis, cæteraq. eiuſmodi opera, ſiue metro vincta, ſeu numeris ſoluta, authoritatem illa promeretur, cui Sibyllini libri argumentum dederint, Poëtarum verò licentia, incrementum et molem. Igitur non ineptè fabulas, ſiue fabuloſa argumenta ac libros, Hiſpani *Romances*, *Romans* Itali, ac Galli etiam ho-

die

die vocant, quibus ſuum de Romanis Annalibus ſenſum candidè aperiunt, ſi- Seſſ. 7.
cut Concilij Florentini Patres, quando ita cauere, *ne Romanorum, aut Græ-*
corum hiſtoria in Synodo quiſpiam vteretur. Et verò Hiſtoria Romana intra
hæc tempora, nonniſi rerum apertè falſarum, & fabuloſarum, atque pugnan-
tium, aut nullam veri ſpeciem habentiam tota mole conſtat. Roma ferè
Vniuerſi intra ſæculum domitrix, *Veios* Ciuitatem ſuo prope pomærio con-
cluſam, vix trecentis annis, atque ſexaginta aſſiduè pugnans, ſubiugare
poteſt, quis hoc monſtrum neget? Nam viciniam eius illud tritum pro-
bat:

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites,
Si non & Veios occupat iſta domus.

Vnde hoc ab Scriptore veteri veriſſimè dictum: *Laborat Annalium fides,*
vt Veios fuiſſe credamus. Eadem Romana Ciuitas innumeris ad portas cir-
cumfuſa hoſtibus, in quibus duo, & viginti Etruriæ populi, quinque ferè ſæ-
culis, agro continenter ob bella vaſtato, non modò ſubſiſtit tot prælijs at-
trita, & bellare pergit, ſed bellando perpetuò vincit, quam hoc paradoxum?
Doceant porrò Hiſtorici Romani, vbi ſuum Gabijs aſſignarint locum, vbi
ſuam ditionis partem, atque portionem Veientibus dederint, immo Tuſcu-
lanis, Faliſcis, Aricinis, Fidenatibus, Tyburtibus, Volſcis, Antiatibus, Ar-
deatibus, Hetruſcis, Prænestinis, Ceritanis, cœteriſque finitimis populis,
quos Hiſtoria memorat, doceant (inquam) quot milliaribus ſe Romanus
ager olim explicaret, cuius ſolis fructibus, annos quadringentos, Roma il-
la bellatrix, amplius centum quinquaginta ciuium millibus conſtans, vti
primo cenſu patefactum tradunt, ſuſtentari poſſet? Sed quod præterea fidé
omnem ſuperat, anno Vrbis conditæ ferè quadrigenteſimo, ſub Magni Ale-
xandri Regno, Tyburtes vix ab Vrbe diſſiti, non veriti Valerios Coruinos, C.
Sulpitios, Papyrios, Torquatos, Decios, Fabios, Volumnios, Curios, cæte-
raque fortitudinis portenta, Romam aggredi audent, vt non ſeriò agere
Liuius videatur, quando Alexandro Romanos componit, immo & præpo-
nit, quos ſoli Tyburtes bello laceſſerent, imò Prænestini, atque Tuſculani,
Priuernates, & Palæpolitæ Neapoli proximi, Peruſini, Marſi, & Peligni, alia-
que oppidula, aut minimę gentes ijs finitimæ, eæque ſeorſim, nec inuicem
iunctæ. Equidem Interpretum nonnemo, Volſcorum obſtinata pręlia com- Salianus.
mentario illuſtrans, *iocularia* illa, & minimè ſeria Romanorum bella pro-
nunciat. an non ioculare, acti de Samnitibus triginta, & amplius trium-
phi? non iocularia, atque fabuloſa, exercitus integer in Vrbem irrumpens,
vnius hominis corpore oppoſito compreſſus, atque intercluſus? gurges me-
dio foro hians, Curtio equite armato recepto, derepẽte occluſus? Deus Aeſcu-
lapius Serpentis ſpecie ad Tyberim aduectus? quibus, cęteriſq; cõmentis, ſi
debita Hiſtorię fides exigatur, veriùs, quã liberiùs ſanè pronuntio, Aethiopi-
cam fabulam, Amadiſios, Aſtręos, alioſque Thraſonicos, vel ad voluptatem
compoſitos libros, illis Annalibus vero propiores. Quid, quod Sacra Hiſto-
ria, Romanę Veteris, quę circumfertur, authoritatem multum labefactat,
quando ſub annum Imperij Græcorum centeſimum, & quinquageſimum,
Romanorum *perpetuam* in regendo *Concordiam* laudat, & inter eos *vllam* 1. Mach.
inuidiam, et *æmulationem* negat extitiſſe. Quibus ſanè verbis, an ii Ro- c. 8.
mani Veteres depingantur, quorum Tribuni plebis aduerſus Conſules, Po-
pulus aduerſus Patricios, & Patres, ac Collegæ inter ſe, vſque ad Punicum

bellum & deinceps, perpetuò rixati & tumultuati, ſanum, atque prudens cuiuſuis hominis iudicium appello, quid, quod ſub hoc tempus vnum Reipublicę Rectorem, ſeu annuum Conſulem ſolere creari, eędem Sacrę Literę tra-
Mac. ibid. dunt? *Committunt Romani vni homini magiſtratum ſuum per ſingulos annos, dominari vniuerſæ terræ ſuæ, & omnes obediunt vni.* At Hiſtoria vetus conſulibus duobus ſummum eorumdem magiſtratum committit, & binos conſules vſque ad hoc tempus imperij Gręcorum, in Faſtis deſignat, Sacrę Scripturę, atque adeo veritati aduerſans, vnde eam fictam clariſſimè colligas. Tametſi enim conſequentia tempora Conſules poſtmodum binos numerarint, de prioribus tamen, Scriptura magiſtra, ſecus ſentiendum. fabulę adhęc duo indicia maxima hęc Hiſtoria oſtendit, quorum primum, Scriptorum inter ſe pugna prope in ſingulis; alterum, plurimorum locorum, atque populorum
Lib. 4. enumeratio, quorum ſub primis Cęſaribus nullum veſtigium extaret. Itaque appoſitè Didorus Siculus: *In Priſcis fabulis*, inquit, *nulla omnino ſimplex, & per omnia ſibi conſentiens eſt narratio.* De Romę primordio amplius tri-
Plutarchus Dionyſius, Plin. etc. ginta eiuſdem conditores tradunt, vt infra monſtrandum, & hanc varietatem ipſi etiam Authores priſci agnouere, & ex recentibus quidam eruditè obſeruauit, nullum omnino factum, quod ad hanc veterem hiſtoriam pertineat, cum iiſdem adiunctis, ſed planè diuerſis, ab authoribus afferri ſolere.
Cluuerius de Ital. Ant lib. 3. Quod vero ad alterum fabulę argumentum ſpectat, quis credat in exiguo Latio LIII populos ſine veſtigijs prorſus interijſſe, idque ſub primis Cęſaribus, vti Plinius disertè teſtatur, eos enumerando, niſi fabulam ſaperent? ſed quidnam pluribus argumentis egemus? Ipſos etiam teſtes antiquos Scriptores
Nat. Hiſt. lib. 3. c. 5. habemus, eumdem Plinium ac Dionyſium, nihil certum ac indubitatum, ab incunabulis Romę non modo ad hanc Vrbem à Gallis captam, & tempora Alexandri Magni, ſed & Punica bella, a priſcis illis authoribus afferri. Quid-
Plin. ſupra Halicar. in Præfat. ad Ant Rom. nam igitur, inquies, hiſtoricis illis tam copioſa fingendi argumenta donauit? Iam ſępius dictum, Sibyllini verſus, qui Romanę Eccleſię caſus, perſecutiones, hęreſes, ſchiſmata, progreſſus, atque incrementa, à duris & paruis initijs olim prędixere. Quos quidem Sibyllę libros, quia Pontifices adire ſolerent, ideo ex *Pontificum commentariis* Liuius Romanos Annales peti aſſeuerat. Quod igitur perſecutiones, atque Chriſtianorum cędes ab Eccleſia fundata in toto Latio ſequire deberent, hę latinis bellis ab hiſtoria expreſſę, quę ab Romana Eccleſia condita rarò ceſſauere. In his *Aequi* ſiue *Aequicolæ* iuſti Chriſtiani pugnár, iidem *Fidenates* dicti à fide tuenda, *Ceritani* à cera, cui dignitatum Eccleſię nomina olim inſcribebantur, vnde Primicerij etc. *Vmbri* iidem fideles, quia in vmbroſis ſub Vrbe locis quondam moraturi, à quibus *Vmbria* nomē deriuauit, quibus mediis Vmbris illabi Albulam Silius Italicus ait, cum tamen inter Vmbros et Etruſcos Tyberis limes ferè ſtatuatur. Iam *Veſtini* à Veſta ſiue Euchariſtico cibo, vti ſępe dictum, *Cruſtumini, Cruſtumerii*, à Chriſto, quaſi Chriſtiani, et ſic de cęteris. Nam illa nomina *Sabinorum, Samnitum, Gabinorum, Capenatum, Auſonum, Tarquinienſium, Volſcorum, Calenorum, Faliſcorum, Etruſcorum*, aliaque plurima, Synonyma Latinorum vocabula eſſe monſtrauimus, à Lato Patre Iaphet deriuata, per quorum bella, Romanæ Eccleſiæ perſecutiones prædictas apparet, quæ pluſquam trecentos annos in cunctis Latij, necnon Imperij locis tenuere. Adde his hæreſes, quę poſt perſecutiones Eccleſiam eamdem præcipue vexarunt, quinque ſęcula & amplius, veluti in hiſtoria Romana, illa bella explebunt;

Hęc

Hæc igitur in Sibylla lecta, primis ſcriptoribus hiſtoriæ Romanæ, peramplam fabulandi ſegetem olim præbuere. Ac tametſi longum ac prope infinitum eſſet, explanare ſingula, vti in Romulo, & ſucceſſoribus Regibus ſupra factitatum, illa tamen ſummaria omitti minimè oportuit. Primùm, poſt *exactos Reges* Reipublicę faciem immutatam, *Vbi duo Conſules, adlecto* deinceps *Dictatore* imperant, tempora Cęſaris Conſtantini prędicere, quando Cęſaribus ſeu *Regibus* idololatris *Roma liberata*, ille Imperator Romanum Imperium in tres filios partitus, quorum duo, vti Conſules, in Oriente atque Occidente diu regnauerint, tertius exiguo tempore, vt fere Dictator, vixerit, ſiue imperarit. *Rex* autem *Sacrorum Papyrij* nomine ab eo inſtitutus, *Papam* ſua voce ſeu Romanum Pontificem indicat, cui ſacra omnia ſeu Spiritualia publicè tunc parere iuſſit Conſtantinus, ei Lateranenſi Palatio attributo. *Brutus* verò liberos rei publicæ gratia interfici mandans, idem Imperator, qui in filios Criſpum atque Licinium, occultis & forſitan falſis criminibus reos animaduertit. *Tarquinium* verò ex ſupradictis conſtat Maxentium eſſe, qui ſingulari certamine, ab eodem Conſtantino Bruto ſuperatus, demum interijt. Tarquinij verò eius *conſanguinei*, idololatræ gentiles, qui modis omnibus in Vrbem exules reſtitui tentarunt, *Porſena Rege Etruſcorum* ſiue Latinorum (Iuliano Cæſare) fruſtra annitente, *Scæuolaque*, ſeu Latino homine, cum coniuratis alijs Chriſtianis, ignes propterea ac flammas ſpernente. Iam *Clœlia Virgo* re & nomine *Cæciliam* refert, quæ *obſes* & *cuſtodienda* ſuo Angelo tradita, *Tyberis aquas* baptiſmales *tranans*, ad eaſdem aquas Valerianum atq; Tyburtium quaſi quaſdã *Virgines conſortes* attraxit, ipſa *agmen agens*, & *per tela hoſtium* ſe perſequentium, ad patriam cæleſtẽ *incolumis euaſit*, vnde *virtus* eius, *publico monumento* (Templo Romę extructo) eſſet *honoranda*. *Via* autem *ſacra* Viam Stationum Romę iam tũc deſignabat. Illa verò de *Horatio* fabula, ſuo ſolo corpore, irrumpentes Gallos reprimente, S. Leonis Pontificis Romani heroicum facinus tanto ante monſtrabat, qui vnum ſe furori exercitus Attilę erat obiecturus. *Templum* modò *Iouis Capitolini*, non ita multò poſt *exactos Reges* Romę excitatum, fabrica Aedis Laterani à Conſtantino erecta eſt, vbi *Capitolium* ſiue *Caput Toli*, hoc eſt, *Apoſtoli* Petri atque Pauli. At *ſeruorum* Romę *coniuratio* de occupandis arcibus, & Vrbe incendenda, *qui* deinde in Crucem acti, aut varijs alijs ſupplicijs affecti, Neronianam in Chriſtianos & Seruos Seruorum Dei, Pontifices Romanos calumniam atque ſęuitiam quondã nuntiabat, qui acerbè torti atque necati ſunt. Iam per *Coriolanum*, cuius hiſtoria & expeditio planè diſcrepanter à Liuio & Dionyſio ſcripta eſſe apparet, Carolus Magnus prędictus videtur, qui quamuis in Gallia abſens, Matris Eccleſię inductus precibus, Romanę Eccleſię ſępius, & Vrbi ſuccurrit, quo beneficio *coronam Ciuicam* adeptus eſt, quando Imperator meruit coronari. Quid verò *plebis diſceſſio* primùm *in Auentinum*, inde *in Sacrum montem*, cum conſularibus ſignis, niſi quod Chriſtiana plebes Pontifici Auenionen profecto, cum Pontificijs inſignibus ac ſignis, Roma derelicta adhęrere deberet, in *Sacrum* ſeu Romanum *montem* inde reuocanda, quando Pontifices eo redijſſent. Hinc *Pont Anienis* ſeu Aueniones, qui Rhodanum iungit, *Romanos* inter atque *Gallos* limes ſtatuitur. *Caſſij* verò & *Manlij* ob affectatum ab ipſis regnum, *Capitolii* de Petra *deiecti*, varios Epiſcopos, atque Sacerdotes in Schiſmate notabant, ob affectatum Eccleſię Primatum aut Romanam Cathedram, à Pontifice Romano

excommunicandos, & de Apoſtolicę Eccleſię Petra atque arce deturbandos, ſuę gradu moderatos. Iam *tercentum Fabijs* vna die cæſis, varios Chriſtianos martyrio affectos, via Oſtienſi, vbi Paulus plexus, ſuprà docuimus. Similiter *Legionum duces* ab Appio ſecuti percuſſi, cum multitudine reliquâ decimata ad necem, Thebæorum legio, cuius Mauritius & ſocij ductores. Quid *Capitolium* ab Herdonio *occupatum*, vbi miſerè perijt, niſi Roma à Borbonij exercitu non impunè capta, vbi ipſe oppreſſus? Quid *Quintus Cæſo*, omnium ſuffragijs *Conſul* nunciatus, niſi Carolus Quintus Romanorum Cæſar coronatus, qui ſponte tandem, vt Quintus Cæſo, imperium deponit, Madritum ſiue ruſ ſeſe recipiens? quid *Spurius Melius plebem* largitione & donis corrumpens, à Quinctio compreſſus, à Seruilio cæſus, niſi ſpuria ouis (Μῆλον) Lutheranus, qui eleemoſynarum fictâ largitate, multos è Chriſtiana multitudine corrupit, cui Carolus Quinctus ſeſe oppoſuit, quem ſeruus ſeruorum Dei Pontifex Romanus, in Luthero duce, gladio ſpiritalis cenſuræ percuſſit? *Legatio* verò legum ferendarum cauſa *in Græciam* decreta, vnde ad Romanos *decem Tabularum Leges* allatæ ſint, Apoſtolorum Petri atque Pauli legatione pro Chriſto fungentium, primam in Græciam profectionem ſignabat, vnde Decalogum, & Euangelicas Leges poſtmodùm Roma erat acceptura, ideo *ære inciſas*, quod æreæ Moyſis cum tabulis ſtatuæ, in frequentibus Templis Chriſtianis erant collocandæ. Nam & *Decemuiros legum ferendarum*, eiuſdem Moſis imagines Decalogum portantes eſſe arbitramur. Verum *miles de publico* ſtipendia accipiens, Eccleſiæ Clerus eſt, qui beneficijs publicè inſtitutis viuere, atque alì cœpit. Sicut & *Decima* plebe tumultuante *Apollini ſoluta*, vulgi contumaciam in decimâ Chriſto in Sacerdotibus negandâ, ſub Luthero futuram monſtrabat, quo tempore *Matronæ Romanæ*, Eccleſiæ Latinæ decimam illam vltro perſoluentes, *pilenti* ſeu rhedarum *iure*, in Epiſcopis & Abbatibus ſuis per decimam ditatis, *fuere honoratæ*. *Magiſter* porrò *puerorum*, quod Romanis eos tradere ſuaderet, Camilli iuſſu ab iiſdem pueris diſcipulis cæſus, S. Caſſiani Ludimagiſtri ſupplicium prædixit, puerorum ſtylis, quos inſtituebat, excarnificandi. Per *irruptionem* denique *Gallorum* in Italiam & Romam, omnia, Capitolio excepto, vaſtantium flammis, aut deformantium, aduentum Barbarorum ſignabat, ſub quibus Roma incenſa eſt, nulla re ferè, præter Petri Baſilicam, et quædam Diuorum Templa, intacta manente. *Papyrius* autem Scipione ſuo eburneo caput Galli impetens, Petrum *Attilæ* Hunnorum Regi apparentem, atque minitantem in Somnis prędicit, ni Pontifici Romano, Leoni Secundo, promptè morem gerat. Quod autem tunc *clangore anſerum conſeruatum Capitolium* tradant, ad Ioannis Huſſii (qui anſerem vocabulo refert) & ſectariorum Huſſitarum dogma, ſeu clamorem inconditum pertinet, quo Vigiles Doctores & Paſtores Eccleſię Romanę, tanquam de ſomno quodam excitati, acriori deinceps vigilantia excubarunt, & pro Capitolio, ſeu Eccleſia Romana, ſcriptis depugnando, illam conſeruarunt. Nam non parum hæreſis Paſtorum Eccleſiæ ſedulitatem ac ſtudia exacuit. *Roma* porrò *incenſa*, de *migratione* ciuium ad Veientes *deliberatio* ſuſcepta, re neutiquam perfecta, Apoſtolicam Cathedram etiam poſt incenſam Vrbem, Romæ permanſuram docebat, nec Bizantium, licet alteram Romam, eſſe migraturam, religione loci, & Apoſtolicæ Sedis haud ſinente, at ædificationem nouam ſuadente; vbi ſummæ Cathedræ fuerant diuinitus iacta fundamenta. Horum deinceps, quæ poſt captam & incenſam

Vr-

Vrbem euenere, explanatio ſequitur. *Dictator*, ob quædam auertenda mala, *clauum figere* ſolitus. Conſtantinum Cæſarem ſignabat, penes quem *edicta* condendi facultas (vnde *Dictatoris* nomen) quod *clauum* Crucis Chriſti, tanquam plurimùm ſibi ſalutarem, equi ſui fræno erat infixurus. Iam *Metius Curtius* in apertam Romæ voraginem ſaliens, matronis Romanis per annum abuſus (quam rem quoque Liuius *fabulam* appellauit) Dec.1.l.7. quo recepto clauſa illa fuerit, Maxentius Cæſar, idem *Mezentius*, ac *Metius*, id eſt, Romanus, ſiue dilatatus (quod etiam *Curtii* à *Cora* et *Ta* vocabulum deſignat) quo Tyberi, tanquam lacu, hauſto, & vnà cum equo recepto, infernalis ſpecus & vorago non ita multò poſt Romæ occluſa eſt, vt cap.32. infra explicatur, vbi de Draconis antro in Romano foro à S.Syluestro compreſſi, & obſtructi agemus. Ita & *Torquatus* atque *Torquata gens*, Hiſpanos Reges ſeu Burgundiæ Duces, & eorum equites aurei Velleris torque inſigniendos olim præmōſtrabat. Item *æs multiplex* à populo contractum, peccata plebis Chriſtianæ, ob *quod diſſoluendum*, illa *nexum iniret*, hoc eſt, Solymæo bello ſeſe mancipаret, ob Indulgentias pura conſequendas. Iam verò *Ludi ſæculares* Iubilæis noſtris præludebant, vti *Decii* fabula *cum filio* ſeſe *deuouentis*, Decij Imperatoris temerariæ neci, qui Gotico bello, incitato in hoſtes equo, cum filio in palude erat ſubmergendus; & inferis ſacrandus. *Latino* bello ad vltimum *finito*, *ſtatuæ victoribus* cum triumpho *donatæ*, variorum Martyrum imagines & ſtatuas, & triumphos corporum eorumdem, in varia loca ſolemniter portandorum canebant. Atque ita hactenus ad imperium Magni Alexandri, & Græcorum Monarchiam, Romana hiſtoria, aut veriùs fabula, ſummariè peruenit, quæ in annum propè ab falsò condita Vrbe quadringenteſimum incidunt. *Romani* deinceps à *Samnitibus ſub iugum*, ſeu humile tigillum duobus lignis ſuſtentatum *miſſi*, ad *furcas Caudinas*, in quibus Conſules paludamento & veſte nudati, idem dedecus ſubeunt, Romanos tandem Imperatores cum omni plebe Romulea ignominiam, ac humile iugum Crucis Chriſti amplexuros monſtrabant, & in baptiſmo omni ſæculari ornatu, imo veſtimento eſſe exuendos. At *Samnites* viciſſim *idem* à Romanis *paſſi*, Latinæ Eccleſiæ martyres in crucem agendos, atque ſpoliandos. Per *Samnites* enim Chriſtianos præſignatos liquet, quod *Religioſo Sacramenti ritu initiari* à Liuio dicantur. Sicut *Vmbri*, qui ſua multitudine oppugnaturi Vrbem formidātur, fidelium turbas in *vmbra* ſub Vrbe quondam moraturas vaticinabantur, & *Latronum ſpecus in Vmbria repertus*, cryptas Latentium ibi Chriſtianorum, noſtro prope ſæculo olim detegendas. *Legio* modò *linteata Samnitum*, & *lintei libri*, Quidnam niſi linteatum Clerum, & codices eius diuinis laudibus decantandis aptos, nobis præcinebant? ſic etiam *Dictator quæſtionibus exercendis dictus*, ob proditores Romæ coercendos, cuius magiſtratus ingens terror eſſet, ſacra Inquiſitio, cuius iudicio *Calauii* ſubiacent, puta, Caluiniſtæ, *capita coniurationis Ouius*, Ioannes Hous, & *Nouius* Caluinus, qui Nouator, & Nouiodunenſis. In *duas* item *factiones vrbs ſciſſa*, Guelphorum, & Gibellinorum diſcordiæ futuræ vaticinium fuit. *Plebs* autem in *Ianiculum* ob debita *ſecedens*, peregrinationes Orthodoxorum ad Apoſtolica limina, & Iani ſiue Ianitoris cœli Ianiculum collem, atque Vaticanam Ædem, ob peccatorum pœnas redimendas, apte repræſentat. Sicut ad extremum *Pyrrhus* auxilium Italis & *ſuppetias ferens ad-*

uer-

uerſus Romanos, Spiritum ſanctum igne ſui amoris plenum et fluentem, qui Latinam Eccleſiam aduerſus Romanos perſequentes iuuit, quem cum Pyrrhò Rege Epirotarum malè confudere, quia πῦρ vocabulum *Epiro* cognatum, ignem ſignificat.

2 Sequitur *Bellum Punicum* primum, & ſecundum, quod etiam vtrumq. (ſi arbitrium noſtrum requiratur) ad fabulas pariter relegandum cenſemus, verùm doctas fabulas, quarum cortice ſimiliter incluſa lateant Romanorum aduerſus primos Chriſtianos frequentia bella, ac perſecutiones, quæ quia trecentos annos tenuere, hinc tria Punica bella confinxerunt. quis enim non videt, *Pœnos* vnde *Punica bella*, non Carthaginenſes Africanos populos, ſed *Phœnices* potiùs ſiue *Syros* eſſe, quòd à *Phœnicia* & Antiochia primi Chriſtiani olim deſcenſuri? Horum duces *Annibal* Petrus *Latus*, ſeu Latij Dominus, ab *Ana*, & Baal, quod ſicuti *Latum*, ita *Dominum* ſonat, & *Aſdrubal* Paulus, *cœleſtis Dominus*, ab *aſtris*, eodemque *Baal*, quia hic ad aſtra ſeu tertium cœlum olim rapiendus. Hi igitur duces vtroque Punico bello ſtatuuntur, atque *duces claſſis*, ſeu naualis belli, quo ad nauim Petri Eccleſiam alludunt, et varias Eccleſias, quibus ille piſcator marinus, vt Nauarchus præfuit, aut Architalaſſus. Et quia Eccleſias et Templa Chriſtiana certis cerimonijs initiari oportebat, atque conſecrari, de *religione Punicarum nauium* hinc fabula exorta, quam Liuius refert; ſicut et pro-

Dec. 3. l. 2. uerbium de *Punica fide* Romanis *ſuſpecta*, eò quòd Chriſtianam fidem à Chriſtianis Phœnicibus allatam, tanquam falſi ſuſpectā erant habituri. Rurſus quod in Annibale bellum in viſceribus Italiæ gerente Liuius demiratur,

Dec. 3. l. 7. in Petro ſtupendum: *Ac neſcio an mirabilior fuerit aduerſis, quàm ſecundis rebus, quippe cū enim & in hoſtium terra per annos tredecim* (quinque et viginti ſcriptum oportuit) *tam procul ab domo, varia fortuna bellum gereret* (Chriſto aſſiduè militans) *exercitu non ſuo, ciuili, ſed mixto ex colluuione omnium gentium, quibus alia veſtis, alia arma* (ſpiritualia, nō temporalia) *alij ritus, alia ſacra, alii prope Dii eſſent, ita quondam vno vinculo* (fidei) *copulauit eos, vt nulla inter ipſos, nec aduerſus ducem* (Pontificem Petrum) *ſeditio extiterit; cum eis pecunia ſæpe deeſſet*, ob Apoſtolicam puta paupertatem, vel ob rapinas bonorum, quas pro Chriſto ferebāt. Nemo ſanè his verbis Chriſtianos Eccleſiæ naſcentis ſub Petri vexillo, Chriſto militantes, natiuè expreſſos, infitias ibit. Ac ne quis Annibalem à Petro, Aſdrubalem à Paulo alios exiſtimet, imo ſuſpicetur, *Claudio Conſule* primum Punicum bellum inchoatum fuerunt, quia Claudius Cæſar, quo imperante Petrus Romam venit, Iudæos omnes, in quibus ille Chriſtianorum ductor, atque coryphæus, Vrbe eiecerat. *Claudius Nero* item Annibalem atque Aſdrubalem eo Punico bello perſequitur, quòd Claudius Nero Petrum, atque Paulum quondam ſupplicio erat affecturus. At quo ſupplicio? eodem prorſus, quo geminos illos Pœnorum ductores obijſſe fingunt. Nam *Aſdrubal* (Paulus) *obtruncatus perit, capite in caſtra, atque ſtationes* Annibalis *fratris* deinde *proiecto* (in Baſilicam puta Laterani, vbi caſtra Petri atque Chriſtianorum ſtationes ſacræ) et *Annibal* (Petrus) *à ſuis* Romanis, iuxta Polybium, *in Crucem ſuffixus*. *Caluus Aſdrubal*,

Luc. in Philop. caluus item Paulus *in Italiam* Aſdrubal et *Hiſpanias profectus*, eodemque Paulus. *Viri* Annibal *ambiguæ fidei*, nuſquam deinceps apparentis, *bona*

Liu. Dec 3. l. 5. *vendita poſſidet, necnon coniugem eius, quæſtione priùs habita, quantùm auri*,

auri argentique domi relictum ſit, omnibus ſatis cognitis, *necat*: Ananiæ,
& Sapphyræ coniugi, qui mala fide cum Petro agebant, idem vſu uenit.
Conſilium Annibal *de Roma oppugnanda* capit, Petrus de eadem cum toto
Imperio ſibi, vel veriùs, Chriſto vendicanda. Annibali *Spectrum in quie-
te apparet iuuenis diuinà ſpecie*, qui ab Ioue miſſus eum *Romam mittit &
ſe ſequi iubet*, ac deinde *ſerpens* ingenti pauore *ab eo conſpectus*: Petro item Dec. 3. l. 1.
Angelicus Iuuenis ab Ieoua miſſus ſeſe offert, quem ſecutus ille, liberatus
carcere, Romam profectus eſt. Serpens verò viſus, & omne immundi ani-
malis genus, in ſyndone de cælo demiſſa, conuerſionem illi Romanorum,
ſiue Gentilium myſterio ſuadet. *Annibal* cum exercitu Latium ingreſſurus,
fabuloſo *aceto*, atque *igni Alpes tranſgreditur*: Veriùs ſanè Petrus, & Ec-
cleſia Petri perſecutionum acero inſuaui, ac flammis ſuorum, Italiam ac
Romanam Vrbem atque Imperium tandem ſuperauit. Annibal *Romanos*
prælijs creberrimis *vincit* ac *vincitur*: Petrus eorumdem ſuperſtitionem
oppugnans, innumerorum Chriſtianorum morte, quaſi victus vincit, ac ſu-
perior euadit. Annibal in *Cannenſi pugna modios annulorum*, ob cæſos a ſe
Patricios, *reportat*: Petrus quoque ad Cannas, id eſt, in Latio, à Græco
χαννε dictione deducta, multorum Præſulum, atque Pontificum pro Chri-
ſto cæſorum quaſi annulis ditatur, atque gloriatur. Annibal cum *Claudio
Nerone* in *certamen* venit, cum eodem Petrus. Annibal *pœnam crucis vi-* L. 7.
tat: vitat quoque Petrus è Romano carcere extra Vrbem progreſſus, vbi
cum cruce Chriſtum ſibi obuium reperit. Annibali *in Latio* ſumma perfi-
dia *quidam Magius reſiſtit*: Petro Simon Magus. *Mago* Annibalis frater L. 3.
fixo femore cadit, ac deinde clarus, *ex vulnere moritur*: Hic eſt idem Si- L. 10.
mon Magus, Petri Annibalis initio frater, quia Chriſtianus, & eodem no-
mine Simon appellatus. *Annibalem* diſtillationibus cerebri *lucem oculo-
rum amiſiſſe* ſcribūt, quia crebris lachrymis, ob Chriſtum negatum, carna-
les oculos prope Petrus perdidit. *Aram* Annibal *in Latio dedicat*: varia
item altaria Petrus. Annibal intrepidè *in viſceribus Italiæ hæret*, & ad
portas Vrbis exercitum adducit: Petri item Eccleſia in Latio hæret, & Pe-
tri Ianiculum, atque Baſilica Montis Vaticani, non longè à portis Trium-
phali, & Septimiana. *Capuam* Annibal *occupat*: Petro Ager Romanus
(Campagna di Roma) in ſucceſſoribus, tamquam verum Cephæ patrimo-
nium, cedit. Annibalem *deliciæ Campanæ*, *rerum vbertas et copia ener-
uant*: Eccleſiæ D. Petri feruorem atque charitatem, vti Patrum plurimi
ſæpe conqueſti ſunt, diuitiæ atque pingues reditus, cum alta pace, ac tem-
porali proſperitate, in multis ſæpius imminuunt. Annibale *in Latio* pu-
gnante, *patria* eiuſdem *Carthago deletur*: Petro ſimiliter pro Chriſto in
Italia bellante, Antiochena Cathedra euertitur, ac perit, cui *Carthaginis*
hoc eſt, ciuitatis Arcæ, à *Cariat* & *Arca* nomen indidere, adde quod cre-
ſcente Petri Eccleſia Romæ, atque militante, patria eius metropolis Solyma
ſit euerſa funditus. Romani *in caſtra Pœnorum ignes iniiciunt*, vnde mul-
ti flammis hauſti periere: idem ſub Nerone factum memoratur, Vrbem in-
cendente, & in Chriſtianos crimen conferente, multoſque propterea viuos
comburente. *Cum Pœnis* Romani tandem *fœdus ineunt*: ſic cum Phœnici-
bus, ſiue Chriſtianis Antiochenſibus, Conſtantino Magno imperante. Ita-
que *Appius* ille *cæcus* verè cæcus fuit, neque *multum animo vidit*, vt Oui-
dius venditat, qui *pacem* cum *Annibale* Petro in Senatu *diſſuaſit*; is enim

Senator Romanus gentilium errore adhuc occæcatus. Cætera item, quæ Punico bello facta enarrantur, ad eamdem Chriſti Eccleſiam, clariſſimè pertinent. Ferunt enim ijs Punicis bellis, *religiones externas Romam inceſſiſſe*, atque conturbaſſe, ob quas prohibendas, & exterminandas varia Senatus conſulta, de quibus Liuius nobis audiendus: *Quò diutiùs trahe-*
L. 5. *batur bellum* (perſecutionum cum Annibale Petro, atque Chriſtianis) *etiam variabant ſecundæ aduerſaque res, non fortunam magis, quam animos hominum. Tanta religio, et ea magna ex parte externa ciuitatem inceſſit, vt aut homines, aut Dii repente alii viderentur facti* (per conuerſionem ad fidem Chriſti, atque iuſtitiam) *Nec iam in ſecreto modò, atque intra parietes, ac poſtes contemnebantur Romani* Idolorum *ritus, ſed in publico etiam ac foro, Capitolióque mulierum* (ad ſtatuam Iouis profitentium ſeſe Chriſtianas) *turba erat, nec ſacrificantium, nec precantium Deos patrio more. Sacrificuli ac vates* (Petrus atque Paulus cum alijs ſuis diſcipulis, ac ſucceſſoribus) *ceperant hominum mentes, quorum numerum auxit ruſtica plebs, et quaſtus ex alieno errore facilis, quem velut ex conceſſæ artis vſu exercebant.* In ſordidum quæſtum malè ſcriptor refert Euangelij progreſſus, qui Apoſtolico zelo erant tribuendi. Sed perſecutiones propterea commotas, vel potiùs olim commouendas, per verba præteriti temporis idem ſic enarrat: *Primò ſecreta bonorum* (idololatrarum) *indignationes exaudiebantur, deinde ad Patres etiam, et publicam querimoniam exceſſit res. Incuſati grauiter ab Senatu Aediles, Tribunique capitales, quod non prohiberent. cùm amouere eam multitudinem e foro, ac diſiicere apparatus ſacrorum* (Chriſtianorum) *conati eſſent, haud procul abfuit, quin violarentur* ſeditione commota, a qua Chriſtiani longiſſimè ſemper abfuerunt. Res igitur intra vanum metum Tyrannorum ſtetit. *Vbi potentius iam eſſe id malum apparuit, quam vt minores per Magiſtratus ſedaretur. M. Aemilio* (Romano Cæſari impoſtori) *Prætori* ſeu Præpoſito *Vrbis, negotium ab Senatu datum eſt, vt et his religionibus populum liberaret. Is et in concione Senatus conſultum recitauit, et edixit, vt quicumque libros vaticinos* (Sybillinos, ex quibus primi Chriſtiani fidem Chriſti docebant, atq. confirmabant) *precationeſue, aut artem ſacrificandi* (Miſſalibus) *conſcriptam haberet, eos libros omnes, literaſque ad ſe ante Cal. Aprilis deferret, neu quis in publico ſacroue loco, nouo* (Chriſtiano) *aut externo ritu* (Antiochia Romam à Petro allato) *ſacrificaret. Et aliquot publici Sacerdo-*
L. 2. *tes mortui eo anno ſunt* in perſecutione à Tyrannis cæſi, *Cornelius Pontifex Maximus, et C. Papyrius*, quibus ſanè verbis ad Martyres Cornelium, Caium, & Lucium Papas clariſſimè alludit. Punico item bello *militare*
Bar. ad Annum 44. *ſignum*, omni vi ſignifero conante, *nequit humo conuelli*, quod ſub Claudio euenit, aduentante in Latium Petro, & Scriboniano Dalmatiæ Præfecto aduerſus Cæſarem rebellionem parante. Punico bello *ſerui in Vrbis* rurſus *exitium coniurant*, quia Serui Seruorum Dei Pontifices Summi in excidiū idolorum Vrbis, ſiue Vrbis idololatræ ſemper conſpirarunt. *Attilii Reguli* modò *ſupplicium* apum melle obliti, & harum aculeis ad ſolem confecti, ſimilem cruciatum Chriſtiani hominis in Ægypto paſſuri pro Chriſto, tunc præſagiebat, adeo fabuloſa hiſtoria cum vera conſentiens! vti *Scæuola* ſupra. cum facto duorum adoleſcentum, qui coram Tyranno manum foco impiæ aræ admouentes, tunc exiſtima, inquiebant, nos ſacrificaſſe, ſi ma-

num

num hinc amouerimus. Quod autem Punico bello ad exitum deducto, dirum aliud à *mercenariis militibus* exarſiſſe fingant, ad mercenarios Eccleſiæ Paſtores referre haud dubites, qui Chriſto quidem militaturi, ſed mercedis magis, quam illius gratia. Hi enim poſt perſecutiones, Eccleſiam opibus & pace florentem infeſtare cæperunt, grauiſſima illius ſpirituali clade, ſeipſos magis, quam gregem paſcentes. Iam *Florales ludi* inſtituti Romæ, Nazarenæ, ſeu Floridæ Virginis feſta celebranda in Eccleſia docebant. Sed & Romanorum per eadem tempora *primum* cum exteris gentibus *per Legatos commercium* monſtrabat multos à Romana Curia Nuntios, & Legatos in Orbem Chriſtianum mittendos, vti adhuc hodie factirari cernimus. Romanorum verò *nefarium ſacrum*, quo Gallum, & Gallam cum Græca *viuos defodiunt*, eodem ſupplicij genere; vt Martyrologia amplam fidem faciunt, Martyres in Eccleſia Latina, & Græca necandos, & quaſi victimas Ioui immolandos pandebat. Gallo enim Latinum propriè ſignificari ſupra docuimus. *Fabius* porrò *Maximus Dictator Romanus* an non Conſtantinus Magnus, qui cunctando aliquantiſper poſt victoriam de Maxentio adeptam ad baptiſmum ire, randem poſt eundem pijſſimè ſuſceptũ, Chriſtianam *reſtituit rem*; antea à Philippo Cæſare inchoatam? *non poſuit enim rumores* de Chriſto adorãdo, & Gentilium cultu abolendo, *ante ſalutem* animæ, & leproſi corporis lauacro illo ſalutari adeptam. Hic vero *pugnam & congreſſum* cum *Annibale* Petro aſſiduè fugiens, Maxentium *vicit*, & *rem reſtituit*, vti modò dictum. quis verò *Marcellus* opimis Gallorum ſpolijs clarus, & inſignis? o Ductor Martelle, qui Saracenorum innumeras copias ad Turones in Gallia fudiſti, & Romanæ Vrbi atque Eccleſiæ ſæpe ſuccurriſti, ex Martello *Tu Marcellus eris, manibus date lilia plenis*, ob Gallorum lilia, quæ tunc triumpharunt. Sed & *Flaminius Circus* exercitij cauſa à *Flaminio extructus*, quatuor anni tempora per annuum circulum recurrere ſolita, à Flaminibus, ſeu ſacerdotibus ſummis inſtituta notat, quibus & flamines Sacerdotes creantur, atque ieiunijs quaſi in circo quodam ſeſe Chriſtiani exercent. ob quem quidem ritum in Sibylla agnitum, Flaminium Circum erectum putamus, ſicque agnominatum. *Saguntini* porrò Romanorum ſocij; *ſe ſuaque flammis potiùs, quàm Annibali* illos obſidenti obſtiuatè *dedentes*; Hæreticos, atq; infideles Hiſpaniæ ob oculos ponunt, Romanorum Gentilium ſocios, & affines; qui per Inquiſitionis ſacratæ tribunal; *picto ſago* amicti, vnde *Saguntini* dicti, ad flammas atque rogum potiùs ſe deduci ſinerent, ſuaque proſcribi, quam Annibali Petro, aut eius Eccleſiæ Romanæ piè manus darent. Quis iam *Meritius Hiſpanorum ductor*, niſi Americus, qui plantandæ fidei ſua nauigatione primus in America ianuam aperuit? Quid *Magella capta*, niſi Magellanæ terræ, & Inſulæ ad Chriſtum adiunctæ? quid *Soſis*, niſi ille Soſa ſuo naufragio olim memorandus? *De Adriæ ara in cælo conſpecta* ſupra explanatum. At geminum illud Punicum bellum illuſtris de *Cybele* fabula ſeu *Idea matre in Latium aduecta*, & Romæ in Æde victoriæ locata concludit, quæ Eccleſiam Chriſti ſub Petri Annibalis tempora, Romam adducendam bellè adumbrabat, ob quam *Megaleſia* (quia *magna mater*) feſta atq; ludos ibi celebrarunt. Nam dictio *Cybele* aut *Cybelle* Eccleſiam, ſeu cœtum myſticum doctè ſignificat ab hebræo *Cabal*, vnde *Caballiſta* arcanæ cuiuſdam ſocietatis homines ſolent appellari. Eamdem quoque *Berecynthiam* vocant, quia Chriſti *Cynthij* ſeu *Iacynthii* Eccleſia proles, *bar* enim filium ſignificat hebræis. *Ideam*

Aeneid. l. 6.

Dec. 3. l. 6.

rurſum, ac *Phrygiam* hanc cognominarunt, quia ex Iudea, & *frugum* feraœ Paleſtina Syriæ, Eccleſia deſcendit, vnde à *frugibus phrygia* nomen traxit. Inde autem *aduecta Romam*, verùm *per Legatos*, hoc eſt, Apoſtolos Petrum, atque Paulum. Item *Mater Deorum*, ſeu Diuum, qui cælos incolunt, & quia *triumphans* Eccleſia appellanda erat, currum triumphalem illi quoque dedere. Vnde Virgilius.

Aen. 6. *qualis Berecynthia mater*
Inuehitur curru, Phrygias turrita per Vrbes,
Læta Deum partu, centum complexa nepotes,
Omnes Cælicolas, omnes ſupera alta tenentes.

Item

Hic mater cultrix Cybele, corybantiaque æra,
Aen. 3. *Idæumque nemus, hic fida ſilentia ſacris,*
Et iuncti currum dominæ ſubiere Leones.

Nam iuncti Leones currum eius trahunt, quia Cæſares, & feroces Romani, vt Leones, ſua ſæuitia illam promouerunt, victricemque atque triumphantem ab eadem victi tandem effecerunt. Itaque in *in Aede victoria* Cybeles *ſimulachrum* collocatum ferunt. Quod myſterium Ouidius etiam faſtor. 6. pæne acu tetigit:

cur huic genus acre Leonum
Prebent inſolitas ad iuga curua iubas?
Deſieram, cœpit: feritas mollita per illam
Creditur, id curru teſtificata ſuo eſt.

feritas puta Romanorum hanc perſequentium. Verùm cur *turrita Dea* ſeu *turrigera* pingitur, niſi ob innumeras templorum turres tota Eccleſia paſſim excitandas, in quibus *æra campana* ſonarent, & *cymbala*, & *tibia modos phrygios*, ſeu muſicos *dantes*, quæ ad ſacra Cybeles olim adhibebant. Nam quod *clauem manu geſtat*, notius eſt, qnam vt quæri debeat, ad Claues Regni Cælorum in Petro illi conferendas, picturam alludere. Sed *aduentum* fabuloſum Deæ Romam expendamus, deinde quæ ludis eiuſdem olim acticata. Nam quod fabula tradit, Romanos *diuinitus monitos*, Matrem Diuum Cybelen *in Ida montibus* quondam quæſiiſſe, rem de Eccleſia Chriſtiana conficit, quæ a Solyma, & Syria, ſiue Iudæ montibus Romam adducenda, Sybyllino carmine tranſlationem illam præmonente, atque ſuadente. *Rex Aſiæ Attalus hanc* primùm *impediens*, deinde vltro *ſinens*, Italus Imperator, Aſiæ tunc temporis ſubiugatæ princeps, qui vſque ferè ad Conſtantinum, Eccleſiæ curſum atque ſedem Romæ impediuit, & exagitauit. *Nauis*, hanc Cybelen *vehens* Eccleſiæ ſiue Petri nauis, quæ in Latium, & Romam appellit. *multitudo* Romanorum ei obuiam *procedens*, conuerſio gentilium ad Eccleſiam Cybelen, ex omni ordine, ſexu, & ætate. *Caſtarum* verò *matronarum, vel Virginum vna Claudia Quinctia* nomine, *Sacerdos Veſtalis*, quæ ob elegantem cultum, ſeu corporis ornatum *minimè caſta* falsò credebatur, hâc *Nauim hærentem in Tyberis vado*, conamine minimo, at maximo prodigio *trahens*, Romana eſſe Eccleſia apparet, matronarum ſponſarum, atque ſimul Virginum Chriſti Eccleſiarum, ac Sacerdotij domina, atque princeps, quæ quia externo cultu, potentia, & opibus ſuper omnes Chriſti Eccleſias prodit, adulterina, ac minimè caſta à peruerſis hæreticis audit, verùm *miracula*, quibus Pontifices eius, ac ſubditi

diti omnium in conſpectu clarent, falſi famam redarguunt, & caſtam, & Apoſtolicam ob religionem, tametſi opibus atque potentia à primis ſuis Apoſtolis differat, Eccleſiam Romanam eſſe conteſtantur. Illa igitur *Claudia*, quia ab *alto Clauſo* ſeu cælum claudente Ianitore Petro *genus ſuum trahit*, & *Quintia* dicta; quia plures *quintos* in legitimis ſuis Pontificibus olim numeraret, *cunctantem*, & in perſecutionum vado, atque paupertatis quaſi luto *hærentem* Eccleſiam Chriſti, non ſolùm *emouit*, ſed in *Palatium* puta Pontificium quaſi quandam *Aedem victoriæ* intulit. *Vir* verò *optimus*, qui *deligi iubetur*, vt eam Cybelen *hoſpitio accipiat*, optimos moribus, atque vita ſacrandos Pontifices Summos prædicebat (vnde Sanctiſſimi dicuntur) apud quos Eccleſia Chriſti dignè moraretur, & qui illi de *Templis, Sacerdotibus, ritibus dignis prouiderent*. *Canus* porrò *Sacerdos*, qui *purpura indutus*, *Cybelen* cum omnibus ſacris *aquis puris Lauat*; Petrum Primum, & Veterem Romæ Epiſcopum eſſe liquet, qui fideles Vrbis baptiſmali aqua, & luſtrali tinxit. Hactenus fabuloſus Matris diuorum in Vrbem aduentus. *Ludos* autem eius *aſſiduo ſono, cantu, ac tinnitu* Romani *colebant*, ob æra campana, vti ſupra dictum, cymbala, & muſicos cantus, quibus templa Cybeles Eccleſiæ Chriſti olim perſonarent, in Miſſis ſolemnibus præſertim, & ſacrificijs, in quibus Faſt. 5.

Hoc Curetes habent, hoc Corybantes opus. Ib.

Nam ad *Curatorum* atque *Corybantum*, virgineorum puta Sacerdotum clamantium in Templis atque canentium, à βοᾶν & κόρη nomen habentium, curam illa pertinent, cuius ritus cauſa fabuloſa Sacrificium Miſſæ bellè indicatur. Ob *Iouem* enim *ſecretò naſcentem* atque *vagientem*, ne exaudiatur, *tinnitus illos æramentorum* atque *cymbalorum & ſcutorum pulſus inſtitutos* à Cybele tradunt, nonne quod in ſacris, & ſacrificijs Eccleſiæ, Ieoua Chriſtus arcano modo quaſi naſceretur? & ante hunc natum valida æra campana, & iam eo nato cymbala audirentur, & pectora ſacerdotum, atque adſtantium quaſi *ſcuta* quædam religioſo pulſu *tunderentur*? denique (vti docta fabula refert accidiſſe) cæleſte gutture eumdem Ieouam quaſi *veſte* quadam ſpecierum *Latentem*, vt *ſaxum* & petram Chriſtum *deglutiret*? *fida* quoque *ſilentia* in ſacris Cybeles ſupra à Virgilio deſcripta, ſecreta Miſſæ me tacente clamant, vti *Sacerdotes* eius *ſemimares & caſtrati*, cælibarum noſtrorum ſiue Latinorum Sacerdotum Chriſtiana prope phraſi explicant, quos etiam propterea *Gallos* quaſi Gallinaceos *exectis teſtibus* docta fabula nuncupat. *Amnis* porrò *Gallus*, ſeu Latinus ei *Cybelæ ſacer, ex quo quiſquis bibit, furit*; fons aquæ luſtralis, ſiue baptiſmalis, quem Eccleſia ſeruat, quoque omnis aſperſus, feruorem diuini amoris (quem fabula furorem vocat) concipere ſolet. Quid, quod etiam in iiſdem ludis, eodem Ouidio teſte, *ad opes parandas ſtips corrogabatur*? an non vaticinium illuſtre, quod mendicitas Petri Cybelen Eccleſiam in Latium primùm adducentis, immenſas opes, atque diuitias, ſucceſſoribus ſuis olim compararet? nam *herboſum Moretum* cum lacte & caſeo, eiuſdem menſis *apponi conſuetum, cognoſcat priſcos, vt Dea priſca cibos* (etenim Ib. Ib.

Lacte mero veteres vſi narrantur, & herbis,
Sponte ſua ſi quas terra ferebat.)

hoc, inquam, *Moretum* abſtinentiã Eccleſiæ primæ & naſcentis aptè oſtendebat, quæ herbis magis & lacticinijs, quàm carnibus veſci conſueſceret. ob

has

has ergo ſabulas, Fabuloſam Hiſtoriam Romanam, quæ geminum bellum Punicum enarrat, etiam pronuntio, in quo *Paullum magnæ animæ prodigum ſuperante Pæno* ab Horatio laudatum, D. Paulum agnoſcere licet. Nam tertium Punicum, quod Carthaginenſe magis propriè voces, ad Africam à Romanis domitam, & ſubactam pertinet; quod reapſe geſtum.

3 Nihil igitur, inquies, præter fabuloſa, Romana vetus ante Chriſtum natum hiſtoria proferet? quis hoc niſi demens aut impius affirmet? cum ſacri & diuini codices, ſuo illi conſenſu luculentum veri inpletiſq. teſtimonium præbeant? Vbi ergo deſinente fabula veram hiſtoriam incipere credimus? Macedonico, vt opinor, bello quo Philippus, & Perſes à Romanis deuicti. Præterquam enim, quod quidam Scriptores horum temporum æquales eſſe potuerint, Canonici Libri, vti modò dictum, authoritatem illi conciliant. Quanquam ſequentia bella nonnullis etiam fabellis aſpergi, ſatis præter cętera monſtrent *miracula lapideæ pluuiæ* in agro Piceno, nec non *cæleſtium ignium* iſthic exortorum, de quibus ſupra actum à nobis. Verum neſcio quem mihi obmurmurantem de ſupra explanatis exaudire videor. quid ergo? tam multa, & ſingularia, & interdum leuia, ac minuta, de Eccleſia Chriſti prædicta cenſemus? enimuero cenſemus, vt cenſere oportet, quicumque Dauidici illius oraculi meminit: *glorioſa dicta ſunt de te* Eccleſia Romana, ſeu *ciuitas Dei*! cui deinceps ſubiungit: *Dominus narrabit in Scripturis populorum, & principum horum qui fuerunt in ea.* non enim prædicit ſolùmodo *narraturum* Dominum de Eccleſia ſua ſiue ciuitate *in Scripturis*, hoc eſt, *per Scripturas principum* Patriarcharum, principum Prophetarum, principum Apoſtolorum, & Euangeliſtarum, ſiue horum, *qui fuerunt in ea* ciuitate Dei, quique omnes ad eius Eccleſiam ſpectant, verùm inſuper *in Scripturis populorum*, puta Gentilium, qui quidem non in ea fuerunt, vt ſuperiores. Per has quoque *Scripturas* gentilium canit narraturum Dominum. At quid narraturum? niſi quæ in ea eſſent euentura? vti ſimiliter de Republica Romana, ac Imperio Romano per Sibyllas ſuas, tam multa narrauit, tam multa prædixit, in quibus leniora quædam, ac ſingularia prædicta oportuit, quando omni caſu, ac omni euentu Sibyllam adirent. Vnde Marcus Varro: *Ad Sibyllæ libros tot annis poſt* (mortem eius) *publicè ſolemus redire, cum deſideramus, quid faciendum nobis ſit ex aliquo portēto:* Seruius quoq. in 4. Virgilij Eclogam, *Sibylla*, inquit, *quæ Cumana fuit, ſæcla per metalla diuiſit, dixit etiam quis quo ſæculo imperaret:* ergo Spiritus Sanctus, qui Sibyllas afflauit, in curam Reipublicæ prophanæ, quàm S.E.R. indulgentior adeò atque propenſior, vt propter illam, etiam de minimis rebus in ea euenturis, de omnibus principibus eius, oracula ſua pene profunderet, huius autem cauſa ſilentium ſeruaret? Iterum ergo, ac ſæpius dico, neminem eſſe debere, quantumuis Romanæ Eccleſiæ iniquum, quem oraculorum illa multitudo, aut rerum quarundam ijs prædictarum exilitas apparens, vel minimùm offendat, quandoquidem obſeruare liceat longè his minora ab eadem Sibylla prædicta, ac prænuntiata. Sibyllæ oraculi idoneum teſtem Tullium audiamus, Vrbis Romæ Conſulem atque Conſularem, quando Sibyllini codices in Capitolio adhuc ſeruabantur: *Delata ad Senatum labes agri Priuernatis, cum ad infinitam altitudinem terra deſediſſet, Apuliaque maximis terræ motibus, conquaſſata eſſet: Iuque bis omnibus reſponſa Haruſpicum cum Sibyllæ verſibus congruebant.* Vides

Pri-

1 Mach. c. 8

Pſal. 86.

De re ruſt. l. 1. c. 1.

De Diu. l. 1

Priuernates agros ſubſidentes, Apuliæ terræmotus vides, quibus nihil frequentius hodie in Sibyllæ verſibus, quàm hæc exilia? Sed minutiora etiã, quæ ſequuntur: *Quid cum Cumis Apollo ſudauit, Capua Victoria? quid cum in Capitolio ictus Centaurus ex cælo eſt, in Auentino porta, & homines, Tuſculi ædes Caſtoris, & Pollucis, Romæque pietatis, nonne in Sibyllæ libris eadem reperta prædictiones ſunt?* Sudores ſtatuarum Capuæ, atque Cumis, tactum fulmine Centaurum in Capitolio, & alibi homines, atque templa, quibus nihil vilius, atque vulgarius, dignum Sibyllini carminis argumentum audiunt, & Romanæ Eccleſiæ caſibus enarrandis eamdem Sibyllam mutam, ac elinguem fuiſſe contendent? Mitto hic plurimarum excidia Vrbium expreſsè atque nominatim ab ea prædicta; cuius generis ſunt illa. Ib. Carm. l. 3.

ruent hinc oppida multa
Plena viris, atque hæc Aſia labentur: Iaſſis,
Cebre, Pandonie, Colophon, Epheſus, Nicæa.
Antiochia, &c.

Et ibidem

Fiet arena Samus, Delos deleta latebit.

quibus omnibus barbarorum exercituum irruptiones, & imperiorum euerſiones Plutarchus adiunxit: *Sibyllæ vaticinijs teſtimonium ferunt multarum Græcorum vrbium excidia, atque migrationes, multorum barbarorum exercituum irruptiones, imperiorum euerſiones*, quibus quoque annectit ſui temporis monſtrum, vomitum montis apud Cumas, vomitum inquã ignis & ſaxorum: *Hæc verò, quæ recens apud Cumas & Dicæarchiam acciderunt, nonne pridem Sibyllinis decantata carminibus, tempus veluti debens perſoluit? eruptionem montani ignis, ſaxorum & maſſarum flagrantium venti vi eiectionem?* maiora hæc ſcilicet, quam Chriſti Eccleſiæ euenta, quæ prædicta nolunt. agedum, non minoris ponderis alia videamus: *Cumana Sibylla* (vt ait Solinus) *Lesbios amiſſuros maris imperium multò ante præmonuit, quàm id accideret.* O rem grauiſſimam, & folio Sibyllino dignam, ſiue digniorem ijs, quæ de Roma Eccleſiæ Chriſtianæ primaria Sede ſunt ſupra allata! *Sed & Lacedæmoniorum* (vt Pauſanias teſtatur) *& Argiuorum concertationem ſuper oppido Thyreæ Sibylla prædixit*, & nollet obſidia Romæ ab ea deſcripta? de eadem Suidas: *Huius*, inquit, *libri ſunt 24. de gente qualibet atque regione agentes.* Hic qua fronte Zoili Chriſtianam, aut Romanam gentem excipere audebunt? Præterea in Sibillæ fragmentis, quæ circumferuntur, Homerum, Alexandrum Magnum, Romæ Imperatores ab Iulio Cæſare ad Ælium vſque Adrianum, duobus ferè ſæculis, ſuo nomine expreſſos, actionibus, ac moribus notaros adhuc hodie legimus, atque reclamabunt, cum Chriſti Eccleſiæ rectores, Pontifices ſummos miraculis, ac rebus gerendis claros, & inclytos, olim ab Sibylla præuiſos, rerum omnimoda conuenientia docemus? Innumera ſunt eiuſmodi alia (ſiquidem conſectari velimus) teſtimonium Platonis adiunxiſſe ſat erit: *Quod ſi Sibyllam, alioſque omnes, qui vaticinio vſi ſunt, ſingulatim vellemus recenſere, quantas vtilitates ſagaci illa rerum futurarum ſcientia plurimis attulerint, in re omnibus perſpicua, operam tempuſque inſumeremus.* ergo, iuxta Platonem, plurimis gentibus ſcientia futurarum rerum profeciſſe Sibyllam, perſpicuum omnibus: ſoli Eccleſiæ, ac genti Chriſtianæ ſteri-

In lib. cur Pythia, &c.
Ib.
Polyhiſt. c. 8.
In Phocic
Sibyl. Carm l. 3. 4. 5. 8.
In Phædro

lem

lem, parcam, parùm frŭctuoſam putemus? Quod autem ad oraculorum
multitudinem ſpectat, tum ex ſupradictis, tum ex longiori ætare Sibyllæ,
tum ex voluminum copia, quæ illa conſcripſit, abundè fit planum. *Sibyl-*
In lib cur Pythi, &c. *la*, vt ait Plutarchus, *Dei beneficio vocem* ad CIↃ. hoc eſt (mille) *annos con-*
tinuat. centum detrahantur, de quo infra videndum. *Multa* (inquit Ci-
cero) *ex Sibyllinis vaticinationibus commemorare poſſum, quibus ea confir-*
L. 2. de Nat. Deo. *mentur, quæ nemini dubia eſſe poſſunt*. atqui de prophanis rebus Gentilium
loquitur. *Sibyllarum omnium* (air Iſidorus libro octauo Originum ca-
pit. 8.) *carmina efferuntur, in quibus de Deo, & de Chriſto, & gentibus*
multa ſcripſiſſe, manifeſtiſſimè comprobantur. Iam autem, quod ad libros
attinet, viginri quatuor, vti ſupra viſum, ſunt qui ſattribuant, qui verò
paucisſimos, nouem, quam multa igitur in ijs tractata nunc agnoſci poſ-
ſenr, niſi intercidiſſent. Ex quibus ſanè intelligitur, neminem niſi forſan
Eccleſiæ Chriſti maieſtatis reum, aut inuidum, Sibyllinis de ea reſponſis, ſeu
multa, ſeu particularia, quàm maximè exiſtant, poſſe inuidere, Zozymo
certè quidem olim res permira viſa eſt, quod de Byzantinæ Vrbis in-
Var. Pl. etc. cremento, atque dignitate, oraculum nullum inueniret: *Ac mihi quidem*
inquit, *ſæpe mirari ſubijt; qui fieret, vt cum Vrbs Byzantina tantopere*
Hiſt l. 2. *excreuerit, vt alia nulla huic comparari poſſit, nullum vaticinium maiori-*
bus noſtris de ipſius incremento, meliorem ad fortunam euectæ, datum fue-
rit. neque id immeritò. quando de ram multis, & ignobilibus Græciæ, aut
Aſiæ oppidulis Sibyllina oracula extarent. Ergo de ſpirituali ciuitate Dei,
nulli conferenda, cunctis præferenda, Eccleſia Chriſti, de qua mira dicen-
Pſal. 86. da, atque enarranda Dauid conteſtatur, de hac admiranda S. Spiritus ſpō-
ſa, qui prophetas etiam gentilium afflauit, vates ſiluerint, aut certè mi-
nùs oraculis ſauerint? deſinant ergò mirari, de Chriſti Eccleſia non iam
in genere, verùm ſpeciatim ea eſſe prædicta, quæ profectò magis mirum
eſſet, ſi vel eo modo prædicta non forent. nihil enim Sibyllina maieſtate
indignum, ad hæc deſcendiſſe, quando ad prophana etiam viliora, atque
leuiora plura deſcenderit, vt ex dictis liquet. Quanquam hoc capite al-
lata, & ſuperiore, licet ſua luce, ac ſplendore veri, & conuenientia rerum
oculos quantumuis obſtinatos legentium feriant, perinde, vt volent, æſti-
mari ſinam. Mihi namque ſufficir, vti ſæpe monui, quod Romani Scripto-
res priſci ac recentes, numero ac authoritate minimè contemnendi, vt
crebriùs ſupra demonſtratum, etiam vltro donant, hiſtoriam Romuli,
atque Remi de condita Roma, totam in fabulis eſſe reponendam.

C A P V T XXVII.

1 Anacephalæoſis ſuperioris doctrinæ, quam vel ſacræ paginæ innuere videntur.

2 Hac recepta, Scriptores de primordijs Romæ ſummè diſcrepantes, ſummè conueniunt.

3 Reditus ad parentem Orbis Europæi, atque Vrbis *Iaphet*. cur *aureum Sæculum* illo Romæ regnante?

4 Opera ob eodem in Vrbe perfecta: *Palatium, Sacræ Aedes, Porticus, Argiletus*, vbi Argo claſſis diu conſeruata, tandem computruit, *Roſtra*, *Via Appia*, &c.

BENE habet: caliginem denſam à prima hiſtoria Romana hactenus diſcuſſimus, atque veritatis luce coruſcante, primus Europæ, ac Latij colonus, primus Romæ Author tandem aperitur, veterum *Saturnus* ac *Euander Iaphet*, idem *Hercules* dictus, & quotquot appellatiuis nominibus eum nuncupare, vetuſtati lubitum, quæ ſupra à nobis ſtudioſè relata, nequaquam hoc loco repetenda ducimus. Ad hæc cæli Ianitor *Ianus* D. Petrus, qui idem *Aeneas*, hoc eſt, Chriſti laudator, & *Vlyſſes* græca etymologia ſimiliter, Ieſum canens, dictus, idem, & *Romulus* à recentioribus vulgò Romæ author habitus, nobilioris ciuitatis, ac Eccleſiæ cætus in ea Vrbe fundatæ parens demonſtratus. Itaque id perfectum videtur, quod Eccleſiaſticus de Eccleſiæ Doctore ſiue ſapiente futurum prædicit: *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens*, quod ſanè non diceret, niſi in omnibus antiquis, etiam prophanis Philoſophis, ac Poetis, qnos eo vocabulo incluſos Interpretes volunt, quædam myſteria exquirenda, ac digna ſcrutinio ineſſent. Simili prope phraſi Salamon *animaduerſurum ſapientem* ait *parabolas*, *verba ſapientum*, *&* *ænigmata eorum*, quæ propriiſſimè D. Hieronymus de gentilibus, ac prophanis ſcriptoribus vult intelligenda, vt in præfatione noſtra oſtendimus. Sequitur de eodem, puta ſapiente, in Eccleſiaſtico: *in prophetis vacabit*, græcè, *in prophetijs occupabitur*, inſinuat igitur in ſapientia omnium antiquorum prophetias latere, quas à Sibyllis alijſque hauſerint; atque propterea illam indagandam, ſiue exquitendam, vnde etiam ſubiungit: *Narrationem virorum nominatorum conſeruabit*, *&* *in verſutias parabolarum ſimul introibit*. Non indiligenter eſt id quoque præſtitum. narrationem enim virorum nominatorum, qui maximè fuerunt, in ſcriptoribus Latinis, ac Græcis (quinam enim illis magis nominati?) non repudiauimus, ſed obſeruauimus, quæque in eorum narrationibus verſutiæ & myſteria inerant, ſimul oſtendimus, parabolas veriùs horum narrationes, quam expoſitiones ad literam rati, vt Scriptura innuit. Sed quod ad rem noſtram vel maximè facit: *In terram alienigenarum gentium pertranſibit*, ad ipſam namque originem Europæ, ac Latij gentilium matricis, ſtylum promouimus, ac progreſſi ſumus, nam gens Europæa *alienigena* ab Hebræo Scriptore propterea hîc agnominatur, quod alio Patre, ac Iudæi, exorta, quod à Patre Semo, illam autem à

C.39.

Iaphet Semi fratre prognata ſit. at quanam via ſiue ratione, in hanc alienigenarum gentium regionem, olim pertranſiret ſapiens, eadem Scriptura demonſtrat: *bona enim, et mala in hominibus* cognoſcere *tentabit*. quibus hominibus? Philoſophis gentilibus opinor, Hiſtoricis, ac Poëtis, qui vt ſolent homines, *bona, & mala*, hoc eſt, vera atque falſa permixtim ſcripſere; bono prophetarum, ſiue Sibyllarum intellectu *bona*, at peruerſo *mala*. non omnia admittendo, nec repudiando, nam ſapientiam omnium antiquorum exquirendam admonet, ac narrationem horum conſeruandam, bonaque, ac mala tentanda, vera atque falſa.

2 Igitur hanc regulam ſecuti, antiquos de origine Romæ inter ſe pugnantes (pugnant autem maximè) conciliare ſtudemus, ac tantùm in ſpeciem pugnantes oſtendimus, ac Vrbis parentes licet ferè triginta ab his afferantur, eos in duobus Petro, atque Iaphet conuenire monſtramus. Onuphrius Panninus de primordio Romæ author percelebris, Dionyſium Halicarnaſſæum, Plutarchum, alioſque autores priſcos imitatus, *Multa variaque ſunt*, inquit, *Veterum Hiſtoricorum ſententia, à quibus, et quo tempore Vrbs ipſa condita ſit, cum multi ante ipſum Romulum eam ædificatam fuiſſe ſcribant*, tum multis Hiſtoricorum veterum opinionibus in medium productis, hæc ſubdit: *quorum opiniones cum nec refellere, quod antiquiſſimæ ſint, nec affirmare audeam*, &c. Sapienter equidem Onuphrius opiniones antiquiſſimas de Roma ante Romulum fundata, refellere non audet, antiquitatem in his veneratus, ſicut & Dionyſius, Liuius, Plutarchus, alijque ante ipſum fecere. verùm quantò ſapientiùs hi omnes harmoniam inter omnes inter ſe diſcordes, & concentum quemdam efficere ſtuderent? ſic enim, quod Scriptura admonet, Narrationem virorum nominatorum ſeruarent. Itaque nos eoſdem omnes) noſtra ſuperiore doctrina recepta, quæ duos Petrum atque Iaphet Romæ parentes deſcriptos diſtinguit, quorum hic temporalis, ille ſpiritualis, & myſticæ ciuitatis, nempe Eccleſiæ Romæ quoque fundatæ author extiterit) hos, inquam, omnes ſummè diſcrepantes, ſummè conuenire hoc pacto monſtramus. Nam qui v.g. *Arcades, Aborigines, Pelaſgos, Græcos, Palatinos, Siculos*, aut horum duces *Saturnum, & Euandrum* Romanæ Vrbis conditores ſcripſere, in noſtro Iaphet horum populorum rectore, quiq. aliàs *Saturnus, & Euander* dictus, concorditer ſentiunt. Qui *filiæ Euandri*, aut *Fatidicæ* cuidam *eiuſdem vxori* idem aſſignarunt, nihil cum alijs prioribus pugnant. Romam enim non ſolus Euander Iaphet, ſed & eius filia progenies ſtruxit, & coniux Sibylla, quam ſuis conſilijs, ac vaticinijs certum eſt opus inchoaſſe, atque promouiſſe, quando Vaticani colles ab ea Vate nomen ſortiti ſint. Qui verò ad *Aeneam, Ianum*, aut *Vlyſſem* primordia referunt, de ſpirituali ciuitate, Eccleſia Romana ſunt intelligendi, à Petro Iano, Vlyſſe, & Ænea ibidem extructa. Sic qui ad quamdam *Romen mulierem Troianam*, etenim Eccleſia ab Ælia Solyma, ſeu Troia Romam translata eſt, ibique conſtructa, quæ non ſemel mulier in Scripturis dicta, vt mulier fortis, & amicta ſole, & ſic de cæteris. Iam *Latinus conditor, vnus è profugis Troia*, idem S. Petrus Latinorum Parens, è Solyma profugus, vbi ab Herode vinctus tenebatur. Iam vero *Latinus Telemachi* atque *Circes filius*, is eſt plebs Romana *Telemachi* Summi Pontificis aduerſum hæreticos bellantis ſpiritualis proles, vti & *Circes* Eccleſiæ Dominæ, ſiue dominantis, qui Eccleſiam cum ſuo Ponti-

De Vrbe Romæ lib. ſing.

fice

ſice format, & componit. Idem *Rome* dictus *Telemachi filia*, vti ſupra patuit. Idem *Soror Latini* Romani puta, idololatræ. idem *Romulus Aſcanii*, hoc eſt, Petri dilatari *filius*. idem *Romulus Aenea* Petri *ex filia* Eccleſia *nepos*. Idem *Romus*, id eſt, dilatatus. idem *Romus natus ex Electra* Lauretana Virgine, vt ſupra monſtratum. Idem *Rome Itali* Iaphet, & *Leucaniæ* alborum puta Sacerdorum (λευκὸς enim vnde Leucania album ſignificat) in baptiſmo *filia*. Idem *Rome Telephi*, ſeu adaucti Iaphet *progenies*, qui *Patrem* nempe S. Petrum in filijs *occidit*. Idem *Romus Vlyſſis* Petri, atque *Circes* Eccleſiæ filius, vti ſupra patuit. Idem *Romus Ioua*, ſeu Ieoua in baptiſmo *prognatus*. Idem *Romus proles Alba* Patrum Albanorum. Idem *Romus de progenie Aenea* Petri *in Vrbe Berecynthia*, hoc eſt, Eccleſia Chriſti filii Ioacim *ſepultus*. Idem *Romulus Aenea* Petri, & *Dexithea*, Eccleſiæ diuinæ filius, quæ gremio ſuo quoſuis recipit, vnde nomen græcum, & *filia Phorbantis* Paſtoris, puta Pontificis Summi. Is *Romulus Telemacho* Latino bellatore *genitus*, & *Rome*, ſiue ciuitate Roma. is *Romulus Marte* Chriſto *Satus*, & *Aemilia* idololatria nempe deceptrice, ante Chriſti fidem. *Romulus* ad extremum *Iliæ*, vel *Rhea* Mariæ Æliæ Solymeæ *filius*, vel etiam *Silvia* eiuſdem Parentis à Syluâ Lauretæ ſic agnominata, is demum eſt Petrus, ſpiritualis cœtus ſiue ciuitatis Romæ primus author, qui etiam *Dea Angerona parens Vrbis* dictus quia *angariatus* Romæ, vt Crucem Chriſti baiularet, verus Simon Quirinæus. Cum igitur hi omnes authores Romanæ ciuitatis ſcribantur apud Dionyſium, Feſtum, Plutarchum, Solinum, Aurelium Victorem, Plinium, Liuium, Varronem, Virgilium, Ouidium, Seruium, cæteroſque priſcos, aut recentes, iuxta ſenſus prædictos rem interpretemur, ne Iapheto Romano parenti quidquam officiant, quem etiam inter S. Patres D. Epiphanius ante nos agnouit: *Iaphet tertio filio* (Noe) *naſcuntur Latini, & qui Romani, & Tyrrheni*. Et ante illum Iuſtinus Martyr, licet minùs expreſsè: *vos* (Iudæi) *genus à Semo deducentes, peruenistis in terram filiorum Chanaani, et poſſediſtis eam. Et quod proſapia Iapheti* (Romani) *aduenerint et terram ipſi quoque veſtram occupauerint, eamque detinuerint, manifeſtò apparet*, vbi de Romanis eſt intelligendus. Itaque ex dictis liquidò perſpicitur, hanc noſtram hiſtoriam nouam de Parente Vrbis, non aliam, quam veterem conciliatam eſſe, quæ antea ſecum fœdè luctabatur.

In Ancho:

In Dial cū. tia Tryph.

3 Itaque deinceps controuerſijs omiſſis, incl yrus Europæi Orbis atque Vrbis Parens reuiſendus erit, qui *Aureum ſæculum* placido, ac ſuaui imperio in Latio atque Vrbe Roma à ſe dedicara recens inchoabat, quando ab eodem ſupra diſceſſimus. Huius aurei ſæculi Poëtæ omnes & antiqui Scriptores ſub voce Saturni ferè meminere. Non quod eo regnante *æternum ver eſſet*, vti fabulantur, atque fruges *tellus inarata* funderet, aut *flumina* lactis & nectaris vndique *manarent*, (quæ quidem fuerant ſub Saturno Adam, nempe in Paradyſo) ſed quod prima hac ætate

Pœna metusque aberant, nec vincla minacia collo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine iudice tuti.

Sine iudice puta ad mortem damnante. paterna enim, & auita poteſtate adhuc regebantur, atque nondum regia. Nam Romani, & Latini omnes Principis filij, aut nepotes erant in directa (licet horum quidam longiuſcula)

ſinea. Quod ergo externi ſubditi à conſanguineis, hoc patrium illud imperium à regio diſtabat. Regia enim rigidior poteſtas, at paterna lenior. Et quando fundendum rei ſubditi ſanguinem leges pronuntiant, quaſi ſuum fundi parciſſimè imperat. In paternæ verò poteſtatis locum tribus vniuerſi Patriarchis extinctis, Semo, Chamo, atque Iaphet, regiam demum ſuccedere oportuit (nam de Tyrannide Nemrothi hoc loco ſilemus, quæ Semi imperium in Aſia turbauit) ne populus tunc ſine rectore, vti nauis eſſet. Quãquam duriorem regiam ætatis decoloris crimina quoque poſtularunt, ne indulgentia nimium paterna obeſſet. Regia ergo poteſtas, ac iurisdictio paternæ filia, atque hæres fuiſſe apparet, iamque debet imitari, niſi degenerat. Patri autem ſubditi charitate magis, quàm metu obediunt. Regi reuerentia amore permixta atque temperata. Tyrannis ſolo metu iniuſto, vt plagiarijs, ideo ſceleratum imperandi genus hocce poſtremum eſt, ſpurium & naturæ aduerſum, quæ primos rectores Patres inſtituit, deinde Patrum vicarios, & veluti tutores derelictis liberis, atque naſcituris, legitimos principes, ſiue penes vnum, ſiue penes multos, ſuprema atque principalis authoritas illa reſederit. Verùm ad Iaphetum noſtrum reuertamur. Cuius

D. 1 l. 1. paternum imperandi genus, ſub nomine *Euandri* quoque Liuius agnouit: *Euander tum profugus ex Peloponneſo* (vbi filium Iauan collocarat, vt ſupra monſtratum) *authoritate magis, quàm imperio regebat loca.* Ea regni facies ſub aureo ſæculo, in quo foſſæ oppida aduerſus belluas, non homines, cingerent:

Non enim *tuba directi, non æris cornua flexi,*
Met. l. 1. *Non galea, non enſis erat, ſine militis vſu*
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.

Vnde enim ingruerent hoſtes, vbi Europæi omnes, vna Patris Lati familia eſſent? Aſianæ autem, & Lybicæ gentes, etiam cognatione iunctæ, atque interfuſo mari à Latio ſemotæ, nullo marinarum nauium adhuc vſu pollerent (nam terreſtri via in ſuis ſedibus fere collocatæ) ſed earum tantùm, quibus patria flumina, lacus, & paludes tutò traijcerent? Itaque verè Virgilius de Saturno Iaphet:

A. n. 8. *Aureaque (vt perhibent) illo ſub Rege fuere*
Sæcula, ſic placida populos in pace regebat,
Deterior donec paulatim, ac decolor ætas,
Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi:

Aureo ergo ſæculo nondum ſeruitus vlla, nondum *mancipia*, quia necdum bella; bello enim capti, *mancipia* dicti, quaſi *manu capti*, & hæc dictio (*liber*) à *la* atque *bero*, hominem *dilatatum* ſonat, qui nemini ſeruiret, niſi parentibus, à quibus prognatus. Vnde in Saturni Ludis, vti ſupra dictum, cum heris ſerui menſæ accumbebant, quaſi libertate temporali donati. Sed quoniam ab Saturno *diſperſos in montibus altis*, iugis Apenini, Italos *compoſitos* ferunt, eumdemque his *leges dediſſe*, & *Latium* eam regionem a ſe appellaſſe; de legibus quærendum primò, quibus vſus? tum à quibus hauſerit? latæ ergo leges & in vſum inductæ, quas poſteri Romani in æs inciderunt, quæque Chriſtianorum moribus etiam hodie vigent. Ex *duodecim Tabularum* dictæ, caſtæ, incorruptæ, Gentium quaſi Decalogus, polygamiam, omnemque morum turpitudinem Euangelicæ, atque naturali rationi aduerſam vetans, ac prohibens. Nam qui eas Tabulas à Græcis allatas ad

Ro-

Romanos ſcribunt, ſabuloſa tradere ſupra oſtendimus, quibus Euangelicas
leges indicarunt è Græcia per legatos Dei Apoſtolos, Romam perferendas.
Illas verò, quas *Duodecim Tabularum* nuncupant, à parente Noe Iaphet
acceperat, cum quo pòſt diluuium diu in Armenia fuerat commoratus,
Noe à filijs Adæ Patriarchis, vtpote iuſtitiæ atque iuris omnis cultor exi-
mius, atque indagator. Nam primum parentem ſcientia legum diuinitus
hauſta olim claruiſſe, vel ex hoc diuino teſtimonio diſcis: *Sapientia dedit* Sap. 10.
illi virtutem continendi omnia, nempe ciuilium legum peritiam, ſine qua
humana vlla ſocietas contineri ſiue regi nequit. Eæ verò leges vel Arcæ
incluſæ, vel lateritijs, atque marmoreis columnis inſculptæ (vt nonnulli Ioſeph. Ant. l. 1.
perhibent) vel alio demum quouis modo, à quis diluuij ſuperſtites fuerunt.
Orta ergo qualibet controuerſia iuris atque facti, quia Patris Lati Domum
(Curiam) adire ſolerent, *Vadimonium* vox Latina extitit, nam *Vadimon*
Pater Latus dictus, vt ſupra oſtenſum, eiuſdemque edicta, ſeu reſcripta
Principis, *Bullæ* appellatæ à *Bol* nampe *lato*, quam antiquam vocem ad-
huc Pontifices Romani obſeruant. Sed et religio Iaphet, frequentibus ani-
malium victimis, ac ſacrificijs, exemplo Noæi Parentis, Deo offerendis,
ſubditorum cuiuis prælucebat, vt voces *litandi*, atque *liturgiæ* ab voce
Parentis *Lati* efformatas, ac Latio donatas haud temere putem. Hunc de-
inde ritum animalium carnes immolandi, non ſolùm Itali, atque Græci,
ſed & Europæi omnes ſecuti ſunt, ac ſuperſtitione deinceps exorta, eumdem
perperam ad idola traxerunt. Itaque vero ſimile haud fit, ſuperſtite ac re-
gnante Iaphet ſumma authoritate, idolorum cultum, ac ſuperſtitionem in
Latium, aut Europam adhuc immigraſſe, ne aurum ſyncerum illius ætatis,
idololatriæ ærugo corrumpat. Quæ quonam primùm, aut vnde inuecta,
altero de Theologia Sibyllina Libro manet indagandum, vbi de natura gen-
tilium Deorum, Deo dante, agemus. Nunc res exquirere admonet, an
ſub hoc Principe nummorum vſus fuerit inſtitutus? Aurea enim ætate, au-
rum & metalla in venis terræ adhuc recondita, vniuerſum vulgus poëtarum
canit. Quod quidem ad aureum tempus ſub Saturno Adam in Paradyſo
pertinere apparet, non ad hoc alterum ſub Saturno Iaphet. quis enim ſi-
ne ferro aut ære Turrim Babel conditam, atque ciuitatem credat?, aut ſa-
tis inſtructas ſine anchoris, cæteriſque ferreis armamentis naues, quibus
Europeæ Sedes adirentur? Adde *æreis roſtris* Argo claſſem armatam, vti Met. l. 1.
mox dicemus. *Itum* igitur iam tunc *in viſcera terræ*, *quaſque recondide-*
rat, *Stigiiſque admouerat vmbris*, *effoſſas* metallorum *opes*, multa perſua-
dent. Tunc enim fodinis (ne quis has requirat) Europa, vel maximè di- 1. Mach. 8.
ues, adhuc inexhauſta, & nondum effœta. Tunc Hiſpania metallorum Georg. 2.
ferax, vel Scriptura teſte. Tunc quoque Italia, vt affirmat Maro, *argenti*
riuos, *ærisque metalla oſtendit venis*, *atque auro plurima fluxit*. Quin
etiam prima Europæ metalla ab Iapheto in Latium Argo importata, vox
argentum probat, quaſi *Argo* adductum, & Latina eorundem nomina illũ
Patrem Sonant, vt *aurum* & *æra*, ab *aua*, & *ra*, vel ab *ἀυρὸς lato* deriuata.
Itaque cum creſcente populo permutationis rerum cum rebus difficultas
creſceret, *effigie pecudum*, quibus æquipollerent, aurum, & argentum, ac
æra ſignata, vnde pecunia nomen adinuenit, nec non Patris *Lati* Imagine
inſculpta, vox *nummus* teſtatur, ab hebræis vocabulis *No*, & *Ma* forma-
tus, quæ eumdem Patrem dilatatum referunt. Cibus porrò aureæ gentis,

ant.

animantium carnes à Deo *conceſſæ*, quod herbarum virtus aquis dilunij mul-
Gen. 5. tùm imminuta, parum ad alendum vulgò ſufficeret. ſed altilia plurima ad delitias atque voluptatem à Latino Patre in Latium aducta atque importata, quorum adhuc pleraque veruſtis eius nominibus gaudent. Nam Galli, & *Gallinæ* ab hebræo *Gala*; à χαυνὸς *Cygni*, ab ἀυζω *Anſeres*, vt ab ὄυρος *Vri*, à *Ta*, *vara* Tauri, &c. At *Phaſiani aues* ſiue *Phaſiani* à *Phaſidis* flumine nomen mutuati, erudito etymo in memoriam reducunt, vnde primi Argonautæ venientes olim in Europam, ſoluerint.

4 Nunc ſpectanda opera & ædificia (quantùm quidem æui longinquitas ſinit) quibus idem Parens, recens à ſe ſtructam Vrbem exornarit. Intra pomæria, *Palatium* Patris Lati Domus ac Regia, *Ara Palatina*, & *Pons Palatinus* ad Tyberis flumen, *Ædes* Ieouæ ſeu *Iouis*, *Argonautarum Porticus* primorum Larij colonorum argumentum ingens, vti *Ædes Opis* ac *Saturni*, *Aedes* ſeu *Ara Carmentæ*, & *Porta* eiuſdem, de quibus Virgilius

monſtrat & Aram,
Aen. 8. *Et Carmentalem* Romano *nomine Portam,*
Quam memorant Nymphæ priſcùm Carmentis honore
Vatis fatidicæ, cecinit quæ prima futuros
Aeneadas magnos, & nobile Pallantæum.

Vi?.10. reg. Vib. *Curia Calabra* ſuperioribus addenda, & *Literarij Ludi*, vbi prima iuuentus Patriarcharum veterum diſciplinis exculta; denique *Argiletus*, & *Roſtra*. Hæc octaua, nona, & decima Vrbis regione ſtructa viſebantur, in collibus Palatino, & Capitolino, & parte quadam Auentini montis. Hæc naſcentis Romæ prima amplitudo, & quaſi anguſta adhuc vagientis cunabula fuere. *Aedes* autem *Opis* ac *Saturni* illuſtre primorum Romæ parentum Iaphet & coniugis, quæ *Ops* phraſi ſcripturæ etiam vocitata, ſeu *Adiutorium*, nempe ad generandum, vnde Sibylla eadem Iaphet coniux ab Rutilio *Ops* agnominatur, cùm in Stiliconem ita inuehitur

Itin. l. 1. *Ne patrijs tantùm ſæuiret proditor armis,*
Sancta Sibyllinæ fata cremauit Opis.

Eiuſdem Sibyllæ *Porta Carmentalis*, & *Carmentæ Aedes* memoriam poſteris inſignem reddebat. Nam *Curia Calabra*, à *Cala*, & *Bero* Patre dilatato originem ſumſit, vbi ius diceret. Et in *Argileto* Argo claſſis ex aquis educta, quod primos Vrbis & Latij, & Europæ ciues & colonos, nempe Argonautas, nuper aduexiſſet, ad memoriam poſterorum ſeruata, vbi temporum vetuſtate fatiſcens, terra potius, quam aqua naufragium faceret. Inde *Argiletum*, quaſi mortem ſiue *lethum Argus*, & *Nemus*, ob malos nauium inſtar Syluæ denſas, locum indigetarunt. De hoc ergo *Sacro Argileto*, cuius venerandam materiam cædere, aut vertere in priuatos vſus religio erat, ita Virgilius.

Aen. 8 *Nec non & ſacri monſtrat Nemus Argileti,*
Teſtaturque locum, & Lethum docet Hoſpitis Argi.

Fabula enim Argo *Hoſpitem* finxit, eò quòd illa claſſis primos Orbis colonos, dum Europam adirent, ſuarum nauium hoſpitio, & domicilio quaſi accepiſſet, vti ſupra dictum. Et verò ex *duro robore*, vti fabulantur, & *Aſſyria cedro* ſtructam oportuit, quando eius tabula ad Martialem vſque peruenerit, cuius in eandem alias recitatum extat epigramma. *Roſtris* verò *æreis* nauium claſſis Argus, *ſuggeſtum in foro Romano*, adornari placuit

cuit

cule, vbi conciones ad populum habendę. *Roſtra* propterea locus appel- D.1.l.8.
latus. quam quidem *Argo* Liuius *Antiatium claſſem* fabulatur haud malè,
quippe quæ primorum Latinorum eſſet, qui ab *Ancbo* Lato Anchiates ſiue
Antiates dicti, vnde quoque *Anxur* nomen adinuenit. Hæc igitur Lati Pa-
tris opera, atque monumenta, ſuo ambitu prima Vrbs complexa. Etenim
extra pomærium *Promethei lacus*, Parentis Noe memoria inſignis, quia is
diluuij terratum *Propheta*, ſeu per excellentiam *Prometheus* fuiſſet. partim
autem intra muros atque partim extra, *Aqua Appia*, vti *Appia Via* ab eo-
dem Iaphet, à Porta Capena ad Brunduſium vſque, lapidibus ſtrata ac mu-
nita. Nam qui illud opus Appio Claudio neſcio cui aſſignant, fabulari hinc Vide Lypſ.
illos apparet, quod tempore illius Appij, omnia trans Capuam loca ho- de Mag. Vr
ſtes occuparent. Viæ præterea *Lata*, *Latina* ab eodem Lato, *Aurelia* ab bis Romæ.
Laticulenſis à Latino colle, *Valeria* à Val & ra, *Nomentana* à No, & Pub. Victor
ma & *ta*, eumdem Patrem authorem antiquis ſuis nominibus celebrant. ſuprà.
Præterea *Hortos Argianos* in ſeptima Vrbis regione, item *Salluſtij*, *Campum*
Martium, *Aquam Marciam*, Atgea item *Sacraria* ac *Sepulchra*, quæ apud Lib. 4. de
Varronem leguntur, vt opera *Lati*, vel ſaltem prelium aut nepotum eius ling. Lat.
venerari debemus, qui fuerint cum eo in *Argo* concluſi. Et quoniam non ſo-
lùs Vrbis ſed etiam Orbis Europæi ille parens erat, Græci *Græcoſtaſim* in
Vrbe ſtruxere, Græcorum quaſi hoſpitium atque ſtationem. Germani ſiue
Thogormani (Tauricæ adhuc regionis incolæ, nondum Alemaniæ) *Domum*
Brettianam, nam *Breet* Germanicè *Latus*, Getæ ſiue Scythæ in *Hortis Ge-*
tæ aliud monumentum, cuius obliuionem vetuſtas induxit, Hiſpani deniq;
quamuis ab Vrbe ſemotius *Anxur*, & *Ancium* Vrbes excitaſſe videntur, ab
hiſpano *Ancho* Lato nominatas, omnia; vel gymnaſia primæ crudiendæ iu-
uentuti futura, vel hoſpitia poſteris, qui Latinum Patrem, aut Sibyllam
coniugem, ſeu Matrem Carmentam, oraculis allecti, in Latio, aut Vrbe de- D 1.l.1.
inceps inuiſerent. *Euandrum* enim non alium à Iaphet, vt ſæpe iam di-
ctum, *venerabilem virum miraculo literarum* Titus Liuius vocat, *rei no-*
uæ inter rudes artium homines. Neque enim ab alio profectam Iuriſpru-
dentiam, Medicinam, Aſtrologiam, & cęteras Europæas artes atque diſci-
plinas, quæ maximè ibi floruere, ſuſpicari oportet. Porrò hunc Euandrum
venerabiliorem idem Scriptor nominat, *diuinitate credita Carmentæ Ma-*
tris, puta Latinorum, & Europæorum, *quam fatiloquam miratæ hæ gen-*
tes fuerant. Hæc verò nomina tum operum, tum locorum Vrbis, ætatem
tam longam tuliſſe, permirum. Nam horum non pauca etiam hodie te-
nent, *Roma*, *Tyberis*, *Palatinus Pons* atque *Collis*, *Via Appia*, *Porta* &
Via Latina &c. reliqua autem, quamdiu vetus Roma ſtetit, ter mille ferè
annorum ſpatio, in vſu fuère.

CAPVT XXVIII.

Quantùm Latus Parens, primis in *Germaniam, Galliam* Tranſalpinam, *Belgium, Britanniam*, cæteraſque *Hiſpaniæ* atque *Africæ partes* colonijs tranſmiſſis, Latini Imperij fines dilatarit?

AGE verò quantùm idem Parens Latus, in vacuas terras Latio adiacentes, crebris filiorum, atq. etiam nepotum colonijs emiſſis, ſuæ ditionis fines propagarit, modò videamus. Ac ne quis requirat, quibus demum filijs atque nepotibus, iſtud perficere Iaphet potuerit. cum omnes ad vnum in colonias alias ſupra duxerimus. Aio enimuero ab his prolibus effectum, quibus lingua Latina cum eodem Patre Latinorum ad Babelem obtigit. Quos quidem iccircò haud Scriptura expreſſit, quia non diuerſum à Patre Lato populum propagarint, vt cœteri filij, ac nepotes, quos enumerauit. Nam nec filias eius eadem recenſuit, quæ ramen ad propagationem Europæi generis neceſſariæ omnino. Ac duorum filiorum filios, Gomeri & Iauan, ſolummodo narrat: an quod quinque cœteri ſteriles atque infæcundi? à ſterilibus ergo gentium Inſulæ diuiſæ, ac diſſeminatæ, initio orbis dilatandi? Apage hæc inepta, & Scripturis prorſus inimica. Latini Imperij igitur magnitudinem primâ, hoc pacto æſtimemus, vt Latium ab ortu Ionium mare, Dalmaria & Illyris; a meridie autem quædam Africæ loca terminarent. At in Occidente, ab Aragonia atque Galecia, in Oceanum, & inde ad Britannicas excurreret Inſulas: & ad Boream limites, Daniam, Finlandiam, Sueciam, Hyperboreum, ſeu Balticum mare, & fluuios Viſtulam & Tibiſcum haberet. Ergo præter nonnulla Africæ, & Hiſpaniæ loca, omnem Galliam veterem, quæ Alpibus, Rheno, Mediterraneo mari, Pyrenæis Montibus, Oceano, cum Angulo terræ (Angleterra) clauditur, nec non Germaniam eodem Rheno, Alpibus, Tibiſco, Viſtula, Suecico, ſeu Baltico mari comprehenſam, hæc Latina Ditio, cum omni regione Italiæ, primùm occupauit. At ne temere quidquam definire videar, non ſolùm iuſſionis de *terra replenda*, meminiſſe oportet, ſed & longæ ætatis, qua præceptum Iaphetus adimplere potuit, & prærogatiuæ, qua præter cæteros Noæ filios, ſacris oraculis *dilatandus* canitur. Et verò cum quingentos annos à diluuio illum expleſſe oporteat, vt fratri Semo maiori natu coæuus exiſtat; vt demus ducentos atque octoginta, tum commoratione in Armenia maiore, tum ædificatione Ciuitatis Babel, tum nauigatione ſeu expeditione in Europam conſumptos, viginti & ducentos ſupereſſe liquet, quibus aureo ſæculo in Latio regnarit. Iam ex vno ſurculo ſeu homine, ducentis atque decem annis, ſine prodigio, ſupra milies centena poſterorum millia generari poſſe, Temporarius demonſtrat. Adde quòd fæcunditas ſeu dilatatio diuinitus promiſſa. Vnde perſpicue cernitur, Latium tot populis grauidum, in vacuas adhuc & vicinas Galliæ & Germaniæ, cæteraſque terras, vterum effudiſſe. Nam cùm homines deinceps (vt apparet) ea à diluuio loca occuparint, cui potiùs, quàm parenti Iaphet diuinitus certè propagato, & proximiori (Si Gallia maximè & Germania ſpectetur) horum primos colonos, tanquam proles demus? Nam hinc fabula

Chron. Dc. l. 2.

bula nata de Alpibus ab *Hercule Thebano*, quondam ſuperatis, qui Iaphet *Herum* ſeu *Heroem clarum* ſignificat, ab *Arca*, quæ Hebræis *Theua* ſiue *Theba*, *Thebanum* vocatum, quod ille trans Alpes è Latio colonias plures emiſerit. Accedit, quod hæc Tranſalpina loca, atque regiónes innumeris nominibus *Lati* olim impoſitis, etiamnum hodie ferè glorientur, vti ex-currenti per ſingula manifeſtum erit. Germanorum enim vetus nomen, *Alemani* ab *Ala* & *Mana*. Et Albertus Crantzius *Boios* ſeu *Bauaros* olim intra Boemiam, Germaniæ prope vmbilicum, ſitos, ex Tacito probat ori-gine *Gallos* extitiſſe, vt mirari deſinas hos Italos eſſe, qui primi *Gallorum* tenuere nomen à *Gala* deductum, hoc eſt, *dilatato*, cum & idem *Galliæ* vocabulum plures Germaniæ Prouinciæ & Vrbes etiam hodie obtineant, vti mox dicendum. Neque diſpliceat hanc vocem *Man*, quæ hominem germanicè Sonat, à *Ma*, & *Na* peti, quod bis *latum* ſignat, ſiue *dilatatum*. Nam & *vir* Latinus ab hebræo *Bero* ſiue *Biro* dictus, vti & *Virago*, mulier virum agens, & Hiſpanici *Varon*, atque *Hombres*, quaſi *homines Beri* ſi-ue *Lati*, quia generando generantis hominis genus dilatetur, vt ſupra oſtenſum. Ex quo *Alemanos* liquet, beneficio Iapheti, homines ſeu *Manos* non ſolùm creatos, ſed vocatos eſſe. Quin et vox *Teutones*, à quo genus trahant, quaſi digito monſtrat. Nam *Ta* geminatum, vnde *Teuto* exiſtit, *dilatatum* hominem, ſeu bis *latum* loquitur. Hunc *Teutonem* verò *Tuyſco-nis* filium eruditè tradunt, hoc eſt, *Tuſci* ſiue Lari Patris in Tuſcia regnan-tis qui primus Italiæ & Europæ per excellentiam *Toſca*, id eſt, *dilatatus* fuit, à quo Tuſcia, Tuſci, ſeu Toſcani, Tuſculum, & ſimiles voces. Quin idem *Tuyſco* ſiue Tuſcus, iuxta Cornelium Tacitum, *Germanorum Deus*, qui ad flumen Rhenum primi habitarunt. Vnde et *Teuſcland* (quaſi Tu-ſci regionem) hodierni Germani appellant. Et in Gothia Regni Danici par-te, ſiue prouincia, *Ducatus Thuyciæ* etiam inuenitur. Quin Tuyſconis fi-lium *Manum* quemdam fingunt, erudito commento *Manos*, ſeu Germa-nos à Tuſco Iaphet, primùm eſſe profectos. à quo *Mans veldiam*, id eſt, A-grum Mani, etiam Mansfeldiæ comitatum vocant. Cum verò ijdem Ger-mani terrarum tractus, *Land* vel *Lant* appellent, vti Galli *Landes*, an non perſpicuè apparet, à Lati colonijs primum habitatos, ſine cuius nomine haud exprimi queant? Sed et *Lati* vocabulis Germaniæ fluuij, necnon pro-uinciæ, et pleræque Vrbes, et populi priſci omnes fere gaudent. Ab hoc Patre Lato orti *Palatini* et *Palatinatus* Rheni, VValliæ, Poloniæ, Daciæ, cæterique (quatuor enim & triginta vulgò numerantur) quorum quidem Domini ſe *Comites* vocant, quod horum maiores Patris ſui perſonam, vel nauigio ex Oriente primùm venientem, vel ſaltem (vt fit principibus) in Latio, et Vrbe, honoris gratia *comitati* fuiſſent, vnde *Comites*, *Palatini* di-cti, vti res loquitur. Nam et Virgilius, *Qui Regem Euandrum Comites*, *qui Signa ſecuti*, in monte Palatino ſtatuit, quem *nobile Pallantæum* vo-cat. A *Lato* quoque illa deriuata: *Lituania* Poloniæ regio, *Letti* Liuoniæ populi, *Ladii* Germaniæ veteris, *Lechij*, *Lutſatij*, *Ladenburgum*, *Linden-feldia*, *Finlandia* Daniæ, quaſi finis Latinorum, vbi etiam eos termina-mus. Nam quod ad *Lechios* ſupradictos attinet, eos Latos, ſeu Latinos eſſe hinc intelligimus, quod apud eos litera C cum T fere commutetur, præſer-tim cum duæ vocales ſequuntur, vt in his vocibus *Latium*, *delitiæ*, *lætitia* patet, quæ quidem per C omnes pronunſiant, tametſi T ſcripta, ita per

Hh *Le-*

Lechiam Latia intelligenda,& per *Lechum* Latus, quem primum Lechorum parentem, atque diluuio terrarum coæuum, Annales vetuſti Poloniæ referunt, & ab illo *Lechitas* Polonos omnes nominatos. Quòd certè propoſitum noſtrum de Latio ad Balticum mare propagato confirmat. *Luſatios* verò etiam ab eodem *Lato* deriuare placet, quia Thogormani, qui Teutonum, & Alemanorum terras inuaſere, crebrò literam T in C vel S molliora conuertunt, vt vel in *Zaberna* liquet Heluetiæ, oppido, quod à *Taberna* Romanorum vigilum ita deprauarunt. Ac de lato hactenus. Ab *Italo* quoque *Lati Patris* appellatiuo, *Edelbergam*, quaſi *Etelbergam* montem Italorum vocant, & ſuos nobiles *Edelmans*, quaſi *Etelmans*, ſeu *Italos homines*, quia antiquitas omnis atq. nobilitas ab ijs profecta, vti infra monſtramus. Dies me deficiat, ſi omnia Germanica vocabula ab hebraicis *Lati* ſynonymis orta velim recenſere, ſed rem ſuperuacaneam agamus, quando denſa ſylua Etymologica à nobis oſtenſa, ſatis illa prodat, ex qua nullo negotio cętera eruentur, ſi hæc obſeruemus. primùm innumeros Barbaros, qui in Alemaniam olim irrupere, non ſolùm cædibus illam atque incendijs, ſed & peregrino idiomate ſuo Latinam linguam in ea deformaſſe, nam *Burgos* in *Burg*, *Villas*, in *VVeil*, *Valles* in *Dal*, et *Tal*, γῆν, ſeu γαῖαν terram in *gau*, *gou*, *ghe*, *ghem*, *ghin chem*, *chen*, *cin*, *hem heim*. *ſca*, *ſco*, *ſci* ferè commutatũt. exempli cauſa: *Marchorum burgum* in *Marchburg*. *Rhetorum villam* in *Rotueil*, *Herorum vallem* in *Harental*, *Nomorum* γῆν, ſiue terram in *Nimeghe*, *Momorum* à *ma* geminato in *Memminghe*, *Sachorum* in *Sechingen*, *Tarorum* in *Torgau*, *Berorum* in *Berheim*, *Italorum* in *Edelsheim*, & ſic de cæteris. Alterum quoque notandum, eoſdem ad Latinas Teutoniæ Vrbes, prouincias, & loca, dialectos illas crebro adiunxiſſe: *Berg*, ſeu *Perg*, *Bron* vel *Brun*, *Bacq*, ſeu *Becq*, *Brug* vel *Prug*, *Dorp* ſeu *Dorf*, *Stadt*, *Strade* *Stein*, *Haus*, vel *Huys*, *Veeld*, ſeu *feldt*, *VVeſt*, *VVoſt*. *Hoof*, *KircKe*. hinc *Rhenanis* ad diſtinctionem *Rinsberg* addidere, vti *Caunis Cunisberg*, quæ vox *montem* ſignificat. *Bron*, vel *Brun*, quod *fons* germanicè, multis quoque adiectum, vt illa *Padelbron*. *Hailbrun*, cæteráque teſtantur. Porrò *Bacq*, ſeu *Becq* germanicè *torrens*, ſiue *riuus*, *Brug* pons, *Dorp* vel *Dorf* oppidum, *Stadt* ciuitas, *Strad* via, *Stein* margo ſiue limes, *Haus* vel *Huys* domus, *Veldt* ſiue *feldt* campus, *VVeſt* occidens, *VVooſt* oriens. *Hoof* curia, *KirK*, vel *KerK* Eccleſia ſiue Paræcia, quibus quaſi enclyticis Germaniæ loca fere terminantur. Quibus animaduerſis, Latinorum nominum veſtigia antiqua in hodiernis Germanis tot hoſtium barbarie corruptis, facilè deprehendemus. Nam ſi Latium fons latinitatis ab his ſic turbarunt, vt Latini antiqui ab inferis reduces, vix Italos noſtros modò intelligerent, quidnam de riuulis nos ſentire par eſt? veſtigia nihilominus Latini ſermonis multa remanſere, vt ex dictis liquet. Nam, & hodierni Germani ſuum idioma *Sin Tal*, quaſi *ſuum Italicum* vocant, vt Galli *ſuum* purum *Patois*, ſeu *Latinum*, ab hebræo *pata* nondum ſunt obliti. Neque verò neceſſe putamus, Latinum Patrem ad Teutoniæ fines, Finmarchos, Finlandos, Finnonios, Barrhas, & Balticos, ac cæteros populos terræ Latæ extremos, ſtatim penetraſſe, verùm pedetentim, creſcente indies poſterorum turba, atque propagine. Ideo docta fabula *Calai*, hoc eſt, *Gallo*, ſeu *Italo*, & *Zethæ*, ſeu Getæ vel Cethim Argonautis, qui

Met. 6. *Vellera cum Minijs nitido radiantia villo,*

Fer

Per mare non notum, prima petiere carina,

tantummodo *in virili ætate pennas* attribuit, qui (vti parens Iaphet, ſeu *Bortai*, qui *Orythiam* eorumdem *matrem*, hoc eſt, *Eurythiam*, terram Italorum dilatatam *rapuit*) in Boreæ *ſubditas regiones volarint*. Verùm de Germanis ſatis. Nam & *Gallos* Tranſalpinos liquet à *Gallis* Italis olim propagatos, quando præter ſupradicta eos hodierni Græci adhuc *Galatas* vocent, quaſi *Gallos Lati* Patris, vel à *Gala*, & *Ta* viros *dilatatos*. Deinde Tuſcos referunt antiqui Scriptores, verſus Galliam Alpes olim prætergreſſos, præterquam quod ij communes cum Latinis Deos ante Christum natum diu coluerint, vti Cæſar teſtis in Commentarijs, quod ſanè vtriuſq; gentis magnum commercium, & commune etiam principium demonſtrat. Quid, quod vox *Galliæ* à *Gala* deducta *Latum Patrem* ſonat, à quo Italiæ pars *Padana Gallia*, vel *Italia Gallica* etiam appellata? quid, quòd Galliæ annales, poſt ipſum diluuium à Gomero, qui filius Iaphet, ideo fabuloſè Gallos ortos tradunt, quod à Cimmerijs, ſeu Tauricis locis Iaphet adueniens, ſuis colonijs adhuc vacua Galliæ Tranſalpinæ primus occuparit, vti ſanè quidem coniectura monſtrat? Iam *Franciæ* regnum atque nomen à *Phara*, & *Naca* dilatato exortū; idem quoque efficit clariſſimè. Præter hæc cuncta ferme Galliæ loca ab eiuſdem Patris vocabulo ſua quoque deriuant, quod in eius prouincijs aut celebrioribus locis monſtraſſe ſit ſatis. *Andes* enim ab *ana* et *daſa*. *Arelas* ab *ara* et *Laſa*. *Aquitani* ab *Aca* & *Tana*. *Angolma*, ab *ana*, *gala*, *ma*. *Argentona*, *Argentueil*, ab *Argo*. *Autuni* ab *aua*, & *Tana*. *Auxeril* ab αὔξω augeo. *Aluerni* ab *ala* & *vera*. *Auariti* ab *Aua* & *Raca*. *Armorici*, ab *ara*, *ma*, *raca*. *Araris* fluuius, ab *ara*, atque *ra*. *A Baa* & *Ca Beaucia*: a *Bata* & *raga*, *Bituriges*. a *Bala* ſeu *Bela*, *Bolonia*, *Belna*, & *Belnenſes*, *Bellouacum*, *Bellonij* ſiue *Bullienii*, *Bleſii*. a *Bara* ſeu *Bera*, *Barrenſis* Ducatus, *Bria*, *Bearnia*, *Berrium*, *Burdegala*, a *Bera*, *Dagala*, *Borgona*, a *Bara* & *Gana*, *Borbonium*, &c. a *Breet Brito*, *Britannia*. a *Cala Caletes*, *Caledonium* mare, *Chalons* Burgundiæ, *Campania* a *Cama* & *Pana*. a *Dala Dola* & *Dolani*. *Garunna* fluuius a *Gara*, & *Mana*. a *Lato Leti* antiqui Galliarum populi, item *Lutetia*, *Lotaringia*, quaſi, *Latorum* terra ſiue terra. *Laudunum* a *Laua*, & *dana*. *Lygeris* fluuius a *La* atque *gara*. *Lugdunum* a *Laga*, & *Dana*. *Lemouicum* a *Lama* & *Vaca*. a *Ma* atque *Naca*. *Manchii* ijdem *Canomani* dicti, a *Cana* & *mana*. a *Marca* infiniti fluuij atque loca Galliæ nominantur, hinc & *Marcilia* olim *Maſſilia* a *Maſa*. a *Mata Meta*, *Matrona* fluuius, *Matiſcona* Burgundiæ a *Mata* et *aſta*. *Nauarra* a *Na* atque *Bara*. *Nannetes* a *Na* geminato *Nancaium* a *Na* atque *Caa*. a *Narba Narbo*, & Gallia *Narbonenſis*. a *Para* ſeu *Para*, *Pariſij* ciuitas, hinc & *Pares* Franciæ, inde, & *Pyrenei* montes. *Picardi* a *Paca* et *rada*. *Pictones* a *Paca* et *Ta*. a *Ra* Rhodanus flumen a *Rha* atque *dana*. *Rhemi*, & *Rhemenſes* a *Rama*. *Romericus mons* Lotharingiæ, a *Rama* et *Raca*. *Rhedones*, a *Rha* atque *Dana*. *Rotomagum* a *Rata* et *Maga*. a *Saca Sequana* fluuius. a *Sana Senones*. a *Sama Samurium*. a *Saua*, *Sueſſio*, quaſi Saueſſio, a *Saua* et *Vaſa*. a *Tara Turones*, *Teroana*, *Tiracia* Picardiæ regio; a *Vala*, *Valentia* Galliæ; *Valeſii*. *Delphinatus* porrò à Tyrrhenis Delphinibus, Europæ vterinis eſt agnominatus. *Prouincia* Galliæ à terris deuictis, quaſi, *porrò victis*, trans limites nempe imperij Romani. Sed id ferreo ſæculo nomen impoſitum à Iapheto Patre non prouenit, vt nec *Languedocia*, a *Longis*

gis Dacis quia longiſsimè à Gallia diſtabant, bello ſuperatæ. Sed cum *Lati Patris* notæ in *Belgio* etiam & *Angliæ* illuſtres viſantur, quis negabit Gallos Italis tantò propinquiores, ab ijs exortos? quid enim *Belgium* niſi *Belonum* יָן, vel quod clarius, *Balonum*, *Valonum*, ſeu *VValonum terra*, a *Bela* ſeu *Bala* hebraicè *Lato*? quem enim *VValonem* Germanus ſiue Thegormanus, hunc *Valonem* Francus & *Galonem* dicit, vti in VVilielmo, Guilielmo, *VValtero*, *Valtero*, *Gualtero*, principatu *VVallia* ſeu *Gallia*, *VVarder*, *garder*, *VVagner*, *gagner*, cæteriſque prope innumeris cernitur. Quin et ipſum *Bal Land*, *Balonum*, ſeu *VValonum terram*, in *Flandriam*, vel *Vlandriam* Germani mutarunt, et Hiſpani in *Flandes*: Quæ Flandria *Belgium*, quaſi *Balonum* יָן, vel ſi vis, *Belonum*, hodie ab Italis adhuc appellatur. quam proclinis autem *B* in *V*, *VV*, *F*, et *G*, mutatio exiſtat, hæc nomina *Veldt*, *Feldt*, *Bibit*, *Vibit*, *Fibit*, et cætera ſupradicta monſtrant. Iam in noſtro Belgio *VVallia* latiſſimum flumen ſatis nos *Galliæ*, et *Baliæ* admonet, atque *Lati* Patris, cuius ſynonyma *Bala* atque *Gala*, item *Veluuia*, quaſi *Belauia*, a *Bela* et *Vea*, et alia innumera? Nam quod *Belgii* flumen, non à Patre *Lato* vocabulum deriuat? *Moſa* a *Maſa*, *Scaldis* a *Scala* et *da*, *Sabis* a *Saba*, *Sambra* à *Sama*, et *bero*, *Liſa* a *Laſa*, *Iſala* a *Iaſa* et *La*, & quot fluuij *Marcha* appellati? Nec flumina modò, ſed et omnes prope regiones, Vrbes, pagi, atque loca ab eiuſdem prope vocabulo deſcendunt, vti etymologica ſynopſi ſupra indicata planum fieri queat, ni Lectoris tædium, et nauſeam timerem. *Anglia* modò ſiue *Angleterra*, ab *Angulo* dicta, ſeu *Angulo terræ*, eò quòd Europæ antiquæ limes hæc inſula fuerit, et vt angulus quidam in *Galetonio*, ſeu *Caledonio* mari promineat, eamdem ſuam originem ab eodem *Lato* ſimiliter oſtentat. primùm quidem per *VVallia* regnum, quam *Galliam* Franci agnominant (et quæ poſt *Cambria* à Cimbris vocata,) dein per *Caletes*, *Caledonium* mare, atque *Syluam*, vt per *Britanniam*, a *Broet*, et *Tana*, quæ ſunt voces Lati, item et *Albion* ab *ala*, et *bòa*, *Scotiam* a Scata, *Irlandiam* ab ἴερνις, quaſi *Erin Land*, nam *Erin* ſe Hiberni vocant, à quo quidem ἴερνις ſeu ἰουέρνις per epentheſim quamdam etiam *Hibernia*, ſeu *Iuernia* orta. Hic quoque *Londinum* Angliæ metropolis a *Lana* et *duna*, *Tameſis* fluuius a *Ta* atque *Maſa*, Hic *Arcades* Inſulæ, quas *Orcadas* deprauatè dicunt, Lati Patris vel *Arcam* vel *Argo* in memoriam reducunt, præter innumera alia, quæ longa ſynopſis ſupra inſtituta tibi exhibebit. Supereſt *Hiſpania*, quam Iaphet quoque vocabulum traxiſſe, vero ſimile ſit, quaſi *Iaphaniam*, vel *Iſa-paniam*, ab *iaſa* et *pana*, quæ ſunt voces quoque *dilatati* Patris. Eadem *Iberia* dicta, ab ἴβηρις vti *Iber* fluuius, *Ebro* vulgò quaſi ἴβηρις appellatus. Nam tametſi *Tarſim* ſeu *Tarteſſum* primum eius colonum ſupra nominatim, multa tamen vrgent ſolam *Lucitaniam*, ſeu *Latitaniam* a Tharſi occupatam: *Beticam* verò, hoc eſt, Iapheticam, et *Tarraconenſem* ab eodem *Ta* atque *Raca* Iaphet ita nuncupatam, ab alijs eiuſdem liberis, aut nepotibus inſeſſam, vel quod *Tharſi* patum fęcundo (quod certè in calidioribus regionibus accidit) vel alijs de cauſis, Luſitana ditio ſola ſuffecerit. *Thubalem* verò trans fretum: et gades in *Feſſa* et *Marochi* regna ſeſe transfudiſſe, de quo nihilominus ſuo arbitratu quiſque definiet. Certiùs porro videtur, quod *Africa* partem Latini Patris imperium primum obtinuerit. *Africam*, inquam propriè dictam, quæ Barbariam omnem exceptis Feſſæ et Marochi regnis amplectitur. Nam ea Thu-

bali vni filiorum Iaphet conceſſimus. Argonautæ enim etiam huius Africæ litora Argo claſſe legerunt, propterea in ijs *Argoum portum*, ac Romæ Vrbis *Carthaginem* æmulam, vt eſt in fabulis, in qua *Beli* (Lati Patris) *Templum*, agnoſcere licet. Hic quoque *Argeria* viſitur ciuitas & regio, quæ nũc *Algeria*, ab eadem *Argo* ita nuncupata, vti dicta *Carthago*, a *Cariat*, et *Argo*, quaſi *ciuitas Argo*. Adde facillimum à Siciliæ litore Italiæ adhuc cohærentis, & nondum abruptæ, in Africam traiectum. Adde interiectas *Tarichaeas Inſulas* a *Ta* atque *Racha* vocabulum ſortitas. At in continente *Barbaria* occurrit, gemino *Bara*, ſeu gemina voce Lati Patris clara, in qua *Mauritania*, *Maurafii* populi, *Eropæi*, qui eiuſdem *Lati* vocabulis gaudent. Hic etiam *Cyrene* & *Cyrenaica* regio quantulùm à *Quirino* diſtat; et *Laturus ſinus* a *Latio* et *Lato*, *Hypone* Patria Auguſtini a Iaphet? Hic et *Raba* ciuitas, et *Volcanus ager*, omnia nomina a Principe Latino. Iam vero *Africana* regio, nempe propriè dicta, quæ poſt toti Lybiæ nomen impertiuit, ab *Afra* Lato vocem mutuatur, & *Aphrodyſium*, quaſi *Afri* ſiue Lati Patris in Africam ingreſſus, ab *aphra* et *δυσις*. Doctæ demum fabulæ nobis ſuffragantur, quæ *Iapetum Ætaleam* in Africam inducunt, & magnum *Atlantem* (Ætalum ſeu Italum Latum, quem Iapeti filium Ouidius facit) in montem transferunt, ideo etiam fortaſſe, quod iſte mons Atlas *Atlantis*, ſeu *Itali Lati* verſus meridiem fines terminaret. Africa ergo a Iapheto poſſeſſa, vti modò dictum, cum ſuperioribus ditionibus, ac plagis, ijſdem ac Argonautarum regionibus ac terminis, Lati Patris curſum, aptè definimus. Africam enim Argonautæ, et maria Atlanticum, Caledonium, Balticum, ſeu Hyperboreum cum Ponto Euxino & Phaſidis flumine in fabulis luſtrant. Nam quamuis in primo aduentu columnas ſuas Herculeus Iaphet non ſit prætergreſſus, at liberi, aut nepotes etiam Argonautæ, vt coloni à parente miſſi, vltra has columnas quoquè nauigarunt, atque vt Britanniam, & quedam Alemaniæ loca primùm incolerent, Oceanum ingreſſi. Nam vero propius, per fluminum fauces, ea loca ferè occupata, & litora priùs, quam mediterranea ab his certè nautis imò Argonautis fuiſſe luſtrata; quæ iuxta Cornelium Tacitum, etiam ſuo tempore *paludibus fœda, atque ſyluis aſpera* erant, nempe Hercynia, atque Arduenna. quibus addere poſſumus & *belluis horrida*, vtpote quæ iam multis ſæculis ex Arca eiectæ, atque manumiſſæ, immenſum creuiſſent. Oceanum verò ante Chriſti aduentum diu nauibus tentatum fuiſſe, Caſſiterides ſeu ſtaoneæ Inſulæ, nempe Britannicæ, Orcades, quæ propriè Arcades, Hebrides, cæteræque eiuſdem Oceani Inſulæ ab Herodoto et vetuſtis authoribus ante Chriſti ortum nominatæ probant. necnon Ariſtoteles, dum in admirandis quoſdam extra Herculis columnas affirmat mare algis atque herbis virens inueniſſe, quod de *Capo viridi* haud ita pridem ab Hiſpanis inuento, rectè interpreteris. His igitur finibus primæuum Latium, certò concludimus. Et ne ſolam coniecturam ſequamur, Flauij Ioſephi meminiſſe oportet ſupra quoque laudati, dum *Iapheti ſedes a Tauro monte in Aſia* minore ad Vſq. *Gades Hiſpanicas* porrigit. Ant. l.1. c.6. Verùm D. Epiphanius illo expreſſius eidem parenti has proles aſſignat, quæ intra deſcriptum ambitum ferè continentur: *Iaphet tertio filio* (Noe) *naſcuntur Daunes, Iapyges, Calabri, Hippici, Latini, & qui Romani, & Tyrrheni, Galli, qui & Celtæ, Celtiberes, Aquitani, Illyriani, Pannonii, Beſontes, Luſitani, Britannici, Scoti, Hiſpani.* In Anchor. Si quoſdam Afri-

cæ

Lib. 1. de Bel. Gall. cæ populos forſan ex ceperis, (nam Belgæ, teſte Iulio Cæſare in Commentarijs, ad Gallos pertinent hic commemoratos) noſtro calculo ſtandum eſt.

CAPVT XXIX.

Europæ *nobilitas* omnis, atque *dignitates* ab Iaphet *profecta*.

PORRO' ſicut Europæi omnes non ſolum a Iapheto genus, ſed & nomen ſumpſerant, ita nobilitas omnis, atque dignitatum præcipua nomina, quæ modò in vſu, ab illo, aut certè colonijs eiuſdem fluxere. Ipſe enim Europæ vniuerſæ, Dei gratia, *Princeps*, quia primum caput, Ἀ'ρχων ſeu vetus *Monarcha*, quòd *vnicus* inter Europæos in *Arca* fuiſſet, & quod inde egreſſus, *Exarcha* appellatus, vnde *Monarcharum* atque *Exarcharum* nomina extitere. Nam quòd *Arca* Noe omnium quaſi vterus & principium fuiſſet, Ἀ'ρχην græci principium dixere, & principes atque imperantes *Archontas* vocarunt. Idem Iaphet verus *Auguſtus*, qui omnes auxiſſet, atque dilataſſet. *Summa authoritatis*, vt omnium author, atque procreator. Idem & Pontifex ſeu *Summus Sacerdos*, *Presbyter*, ſeu *ſenior* omnibus, exemplo parentis Noæi, crebertimè Deo Summo litans, vnde hæc dictio de nomine *Lati* ſumpta eſſe apparet. Icciteo Sibylla a mariti Iaphet dignitate, *Longæua Sacerdos* identidem vocatur, in colonijs item ij Sacerdotes, qui ætate grandiores, græcè *Presbyteri*. Ad prophana redeo. Iaphetiæ proles & proximi hæredes, a græco Δελφὺν, quod vterum ſonat, *Delphines* vocati, rara, ac præcipua id temporis dignitas, quòd ex vtero Europæ communi prodiſſent. quod inſtitutum apud Gallos manſit, qui filium Regis & primò ſuſceptum, *Delphinis* titulo inſigniunt, vnde prouincia quoque *Delphinatus*. præcipuum à filijs, ſeu Delphinis decus, qui *Latum Patrem* in Latium tendētem, claſſe *comitati*, nam vt antiquiores, ita illuſtriores ijs nepotibus, qui in Latio geniti, vnde *Comites Palatini* orti, *Comites*, *Comitatus*, & *Vicecomites* horum Vicarij hodie etiamnum Mediolani illuſtres, vtpote qui Patrem Latum ſiue nauigio olim, ſeu poſtmodum in Vrbe, atque Palatio *comitari* ſolerent. Vnde factum ſuſpicor, vt Pontificijs Bullis etiam Ducibus hi præponerentur. Qui enim Patris imperio colonias *ducerent*, *Duces* appellati, vnde et *Ducatus*. Alij poſt primos extinctos Duces, colonijs regendis ſuffecti, varia de nominibus ferè colonorum vocabula, et titulos ſortiti, qui nunc ferè tenent. qui colonis Racbis imperarent, *Rachès*, ſiue *Reges* dicti, & hinc *Regium* nomen hodie tam illuſtre & varia *Regna*, quæ *Rich* Flandri vocant, de nomine *Lati* ſiue Rachi Patris. Idem in cæteris fere vſuuenit. Qui enim *Tyrrhenos* regebant, *Tyranni* appellati, vocabulo in partem non malam accepto, vnde *Tyrrenia*. Qui *Saros*, *Soros*, *ſiue* Syros, *Siri*, quo nomine Galli Regem adhuc compellant. *Balonum* colonijs præfecti, vnde ſunt *VVallones*, vel ſi vis *Belonum*, *Baliui* vocati, & hinc *Baliuatus*, nec non *Veſiri* a *Bel* atque *Sara*. *At Caunis* præfectus, qui à græco χαυνὶς id eſt, *Lato* nomen deriuarant, etiam eo nomine apud græcos quidem Ἄναξ appellatus, apud Thogormanos

ſeu

Aen. 6.

ſeu Germanos *KonincK*, quæ regia nomina. Similiter ab *Sanis*, *Senator*, *Senatus*, *ſenex*, *& ſenior*, & Italum *ſignor*, *Hiſpanicum Señor*, & Gallicam illa *ſeigneur*, *& ſeigneurie*, hinc & *Senones* orti, atque *Senogalli & ſenogallia*, & ditio Franciæ hodie *Sennaterra*, *ſic Mæcenas* dictus *Machaunorum* princeps, quibus appellatio a *ma* atque χαυνος, qui quidem Mæcenas *atauis* proptera ab Horatio dicitur eſſe *Regibus editus* atque generatus. *Chaumo-rum* verò colonorum ſupremus, qui a χαυμα Laro, ab iſdem *Aman*, vel *Amanus*, & apud Europæos Sarmatas *Chamus* appellatus, vnde *Magnus Chamus* Tartarorum princeps, qui Aſiam inuaſit. Et ſicut *Machaunorum* caput, Latinis *Mæcenas*, vti modò dictum, ſic Tauricis ſiue Turcis *Machomet* Machomorũ princeps. Nunc *Eurorum*, vel *Herorum* rector ab ευρυς vel *Hera* Laro agnominatorum, *Herus*, *Heros* fuit, vnde *Heroina*, nec non *Roy & Royne* apud Gallos, & apud Germanos *Heer*, *Heertooghe*, quaſi *Heros altus*. ſic a *Marchis Marchio* (vti *Marchæ* Anchona, Taruiſina, Brandẽburgica, Danorum, quæ & Danemarcha) & *Marchionatus*, *Marcgraue* autem quaſi *grauis* ſiue magnus inter *Marchos*. & a *Baris Baro*, atq. *Baronatus*, et a *Baris Gallis* Italum *Barigel*. ſic qui *Senogallis* præpoſitus fuit, *Seneſchallus* dictus, et qui *Marchis Gallis*, *Marichallus* ſiue *Mareſcallus*, quod nomen poſtremum, vti etiam *Ducum*, ad militiæ viros & præfectos deinceps translatum eſt, qui ferreo ſæculo *Marchogallorum* exercitus duxere. vt *Comeſtabilis*, qui *Comes ſtabuli* ſiue Palatij Lari Parris erat, nam *ſtabulum* atque *ſtabulare* pro commoratione atq. commorari Latini vſurpant. Qui *Matis* præeſſet Μεδων appellatus, qui *Scathis Eſcoutet*, qui *Scataris Eſcuyer* Gallis, hodie prima nobilitas, qui *Baſſis Baſſa*, vt nunc apud Tauricos, apud Græcos Βασιλευς, et Gallos *Vaſſallus*, qui quaſi *Baſſallus*. At qui *Maris Mairus*, vnde *Mairi Palatij* diu apud Francos, et *Mairi pagorum*, qui etiam hodie apud Belgas tenent. A *Scabis*, vel *Sabis* colonis, vnde ſunt *Sabini*, *Scabinus*, vulgò *Eſcheuinus*, et Itali *Saui*, atque *Shirri* a *Saba* atque *Rha*. a *Pharis* denique ſunt græcorum *Ephori*, quaſi φαρος ὁρατα, et Francorum *Pares*, qui forſitan *Pariſina* Inſulæ olim præfuere. Munia igitur, ſeu in familia, ſeu in ditione Parris Latinorum, illas dignitatum voces peperere, vti ſanè liquet. Quamquam nemo putet omnes hodiernos Comites, Duces, Marchiones, Barones, ſimileſque, ab ijs prognatos, qui aut Latinorum Patrem comitati, aut Marchas rexerint, aut quoquo nomine ijs imperarint. Nam pluribus ſimilia nomina, Cæſarum, Regum, aut Principum beneficio ſolita obuenire. multis enim clarum genus virtus, multis malæ artes, atque felix ſcelus, plurimis quoque regina pecunia donarũt. alij alijs fortuitò inſiti, vel de induſtria, primorum nobilium titulos hoſce occuparunt. plurimas porrò voces, quibus generatim nobilitas expreſſa, ab eodem Laro deſcendere apparet. Vel illa vox (nobilis) a *Na* atque *Bala* profecta videtur, quamquam *noſcibilem* quidam eſſe affirment, de quo non pugnamus. Nobilem certè quidem Hiſpani *Adelantado*, quaſi *Italum dilatatum* vocant, vel *à dilatato* Parre oriundum. Similiter *Hidalgo*, ſiue *Hico dalgo*, quaſi *filium Argus* ſiue *Arca* nauis, quod vtrumque nomen ad Iapherum alludit, qui in Arca moratus, quique Argo vectus, atque præcipuus Argonauta extitit. Præterea *Alcaidas* ſuos ij nobiles, et illuſtres viros quaſi *Arcadas* vocant, ab eadem *Arca*. Et Germani *Edelmans*, quaſi *Italos Manos*, ſide viros. ſed et dictiones illæ barbaræ, et Latinæ, *Dominus*, *Dominium*

nium , *Domina* , *Dama*, *Donna* , *Madama* etque *Damiſella*, a *Ta*, *Na*, *Mo-*
ſa (vnde Moſa Fluuius , & Moſella dicti) ad Patrem Europæ latum referen-
dæ. qui quoniam nomen magnitudinis haberet, nomen nempe *Lati* , ma-
gnitudine quoque nobilitas, & dignitas deinceps expreſſa , hinc enim *Ma-*
ieſtas , *Amplitudo*, *Celſitudo*, *Altitudo* principibus viris attributa. Cur igi-
tur, inquies, plura vocabula eiuſdem non ſunt in honore? per *barbaros* enim
bardos, *nothos*, *baronas*, *matos*, *phalo* , *palo*, *ribau*, *picaro* ; *marau*, *villanos*,
velachos, *caphu*, *goffo*, *badau*, *galingalan*, illegitimos, ſtultos, ſtolidos, rudes,
atque nequam, hodiernum vulgus Europæum notat. quibus adde *Racha*,
et *Belial* nomina contumeliæ in Scripturis nota. atqui hæc omnia à Patre
Lato deriuari conſtat, vt ſupra oſtenſum. Aio enimuero , quòd in colonijs
ſimilia vitia olim extiterint, vel ob odia regionum inter ſe ferreo ſæculo ena
ta , propterea , vt fit , hæc in contumeliæ prouerbium ceſſiſſe , vti rota dein-
ceps poſteritas Iaphet in contemptum verſa , eo quòd ad idola defluens ,
Belo ſiue Lato Patri, vti Deo cuidam, templa erexerit. Hinc idolum *Baal*, et
filii Belial, vt idololatræ meritò apud veri Numinis cultores Hebræos ma-
lè audiere , ſicut nunc Hebræi viciſſim ob Moſaiſmum apud Beli filios.
vt enim Latini innumera idola, & parentem Belum ſub nominibus Beli ,
Saturni, Herculis Deo adæquarunt , ſic modò Iudæi Moyſem Chriſto vero
Deo impiè, ac ſtultè præponunt.

C A P V T XXX.

1 Quam longæuus is *Princeps Latinus*?
2 Et *Sibylla* coniux, ſeu *Mater Carmentis*? vbi de *Sibyllis* & *Li-*
bris earum certiora docentur.

1 VAtijs colonijs , quà patet Europa , aliquando deductis , innumeris
que laboribus ab Hercule Italo verè exantlatis , annus à Diluuio
terrarum quingenteſimus agitur, à natali Abrahæ circiter cente-
ſimus , atque vigeſimus , & bis prope milleſimus ante Chriſtum
natum , quem Iapheti morte, veriſimile potiùs , quam verum ſecuti, fune-
ſtare cogimur , ne is diuinitus dilatatus Parens imperio, poſteris, & grandi
ætate , vt credere par eſt , Semo fratre inferior obeat , cui ſexcentos annos
Gen. 11. Scriptura largitur. ergo annus hic , vel quicunque alius , plane luctuoſus,
qui aureum ſæculum in Latio terminat, argenteo , & ferreo ſubinde inducto,
vt Poëtæ omnes , et priſci Hiſtorici verè cecinerunt. quamquam id ætatis
aurum, ante Iaphet obitum, vt fit in humanis , aduerſa plurima ſæpe infu-
ſcarint. Mors Noæ parentis , quæ iuxta Scripturam , anno mundi 2006 an-
Gen. 9. tea euenerat , iam inde à centum et viginti annis , aut eò circiter. Nam
tribus ſæculis atque dimidio, poſt diluuij aquas , ille antiquorum triſæclius
Neſtor , ſeu Noeſtor , in viuis moratus. His adde filiorum occaſus, quando
nulli homini poſt diluuium edito, quingentos annos Scriptura donarit. Nam
et Semus frater filios , & nepotes Cainan , Arphaxad, et Sale vita functos
luxit , vt ex ſacris paginis certò colligitur. Pari ergo ætate (vt minimum)

fratri

ſratri Iaphet conceſſa, multos filiorum, ac verius omnes Delphinos hæredes
Pater amiſerat. Fauet opinioni de Saturno fabula filios deuorantre, quaſi
ætas prouectior Patris natos exediſſet. Nam longæuum Iaphet præterea
declarant Virgilij *longæuus* Iapix, Homeri *Iapetus dilatatus*, & ob lon- Aen. 12.
gam vitam *Diis immortalibus ſimilis*, tum *Saturni* nomen, quaſi *annis
Saturi, Bianora* inſuper Italia vocata ab ἀνὴρ, & βίος, quaſi *viro viuaci*, qui
hanc rexerit, et incoluerit. Adde prouerbium, *antiquior Iapeto*, per Gen. 11.
quod longa Iaphet ætas deſignata. Cumque à diluuio quidam generari
homines, ad quingentos annos ferè peruenerint, quando contractior mor-
talium ætas, quidnam de hoc viro ante cataclismum nato ſentiendum?
porrò enim ab hoc *Lato* ſine *Sana*, *Senum*, *Senii ſenectutis* nomina La-
tini duxere, vt a *Veet* veteris. Græci præterea antiquum ſeu Senem Αρχαιον
dixere ab Αρχη ſeu *Arca*, quæ omnium hominum vetus in Europa, vt in to-
to orbe principium eſſet. Itaque iam ſenio fatiſcens, laboribuſque con-
fectus, fato, quod ſingulos ab Adam procreatos manet, aliquando cedit.
*M*oritur ergo Europæus Parens (vti quidem mori coniectura cogit) æta-
tis annum ſexcenteſimum agens, quo tempore Iſaac Abrahæ proles non
ſolùm enatus, ſed facilè vicenus, atque ſub id tempus, quo Nachori fratri, Gen. 22.
vt Scriptura teſtis, quaternos liberos *concubina Roma*, non ſine magno
fortaſſis tunc conditæ Vrbis, atque propagatæ myſterio, dederat. Patris
Funus à nepotibus Latinis, vti credi par eſt, ſtudioſè curatum. corpus
Romæ conditum in Saturni Æde, apud ærarium, ad Capitolij radices, vbi
Marforij effigies nuper viſebatur. quemnam imperij ſucceſſorem dixerit,
incertum, ſicut et plurima in hac vetuſtate. Id equidem conſtat, poſt
plurimorum ſæculorum hiatus, annuos Conſules in Latio rexiſſe, qui quor-
ſum, aut quando cæperint, præciſè haud liquet. Lex *Salica* (quam nos
Italicam ſupra interpretati) ſi quidem lata à viuente Iaphet, quod vero-
ſimile, fæmineum ſexum à regno arcebat, mares aduocabat. id certo
certius, poſthumam eius prolem fieri peiorem indies cæpiſſe, quod prin-
ceps amiſſus tantæ authoritatis. patriæ enim poteſtatis, ac reuerentiæ
quaſi rupto fræno

> *Protinus irrupit venæ peioris in æuum* Met. 1.
> *Omne nefas, fugere pudor, verumque, fideſque.*
> *In quorum ſubiere locum fraudeſque, dolique,*
> *Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.*

De eodem Saturno, qui primus in Latio regnauit, & degeneri poſt illum
ætate, ita quoque Maro:

> *Aureaque (vt perhibent) illo ſub Rege fuere*
> *Sæcula, ſic placida populos in pace regebat.*
> *Deterior donec paullatim, ac decolor ætas,*
> *Et belli rabies, & amor ſucceſſit habendi,*
> *Tum manus Auſonia, & gentes venere Sicanæ,*
> *Sæpius & nomen poſuit Saturnia tellus.* Aen. 8.

Nam Italia, ſicut Alemania, Hiſpania, & Gallia (*Saturni* Iaphet olim
tellus, ac dirio) nomen in *Celticam* deinde commutauit, ac Latij partes
poſitis nominibus priſtinis, Longobardia à *Longis Barbis*, qui ad Balti-
cum mare incolebant, Longadacia, ſeu Languedocia a *longe* diſtantibus
Dacis, *Cimbrica* Cherſonneſus à Cimmerijs populis, qui Cimbri appellati,

I. Mario. Plutarcho teſte, Thogormania, ſiue Germania, etiam Alemania dicta, à Thogormanis, Aſcania item ab Aſcanijs ſiue Aſianis Aſchenes, & Thogormę filijs. primi autem in Europa bellum conſanguineis ſuis mouiſſe apparent, Getæ, Gothi, Cethij ſeu Certij, & mollius Celtæ nominati, quos non malè *Auſoniam manum* Virgilius appellat, quia Cethim parens proles Auſonis, ſeu Latini Iaphet, & *gentes Sicanas*, quaſi ab Italia ſectas & diuiſas, vel quod Latij hoſtes per Sieulum Latus Latinos adorti. Nam ex Sacris paginis quoque colligitur, vt ſupra oſtenſum, Getas ſiue Celtas rerum vniuerſa in Europa potitos, Celticam ſiue terram Cethim illam agnominaſſe. Sed præcipuè aureum huius ſæculi metallum infecit, vt dira rubigo, idolorum cultus, qui à morte Iaphet in Europa cœpit. non enim Religio Principis, cui Deus locutus, impunè hoc nefas in filijs ſiue nepotibus Europæis tuliſſet. tametſi Aſiam Semi portionem iampridem ſuperſtitio tentaſſet, atque corrupiſſet, vti ex Geneſi colligere licet, id enim tyrannidi Nemroth eam occupantis, ſanè tribuendum. quibus autem de cauſis poſtmodum eadem inuaſerit Europam, altero de Theologia Sibyllina libro manet indagandum.

2. Nunc humato Patre, eius pariter coniux, & communis mater componenda reſtat, quam Iapheti Sororem & coniugem fuiſſe, ſupra docuimus, & Noæ parentis nurum ſimul & filiam, & Sibyllam Italam vaticino ſpiritu diuinitus afflatam, vt ex Sibyllinis, quæ circumferuntur, intelligi poteſt. Eam autem viro ſuperſtitem facimus, non quòd *Longæua Sacerdos* à Marone vocetur, à Naſone *Anus*, atq. *viuax*, aut veteri adagio *Sibyllæ ætas* pro vita diuturna iactetur (hæc enim cum marito Iaphet illi communia) verùm præcipuè, quòd *fabulæ doctæ* illi mille annos vitæ aſſignarint. quod neque à verò aborrens longiſſimè putarem, ſi centum, aut ſaltem quinquaginta demerent (nam quiduis *Poëtæ* nonnunquam, vel pro libidine, vel metri ſoliùs gratia, minuunt vel adaugent) quando parens Noa, Scriptura teſte, quinquaginta ſupra nongentos annos expleuerit, frater Semus ſexcentos. cuius ergo tanti prodigij fuerit, annos fraternis maiores, at patrijs minores, vel etiam paternos Sibyllam vixiſſe, ante diluuium, vt Patrem & fratres, quoque generatam, quo tempore nouem ferè ſæcula viuẽdo æquabant, imo ſuperabant? eſto, fabuloſam longioris Sibyllinæ ætatis

Met. 14. cauſam reputemus ab Ouidio allatam, vt quot corpora haberet, pulueris pugno comprehenſi pugillus, tot annos vitæ beneficio diuino illa numeraret, an continuò etiam incredibile putamus, ad paternos annos filiam acceſſiſſe? vt verè de illis ſibi a Deo datis ſenior iam diceret.

Hos dedit ille mihi, ſed iam felicior ætas

Ib. *Terga dedit, tremuloque gradu venit ægra ſenectus,*

Quæ patienda diu eſt, nam iam mihi ſæcula ſeptem

Acta vides, ſupereſt . . . . .

Bis centum meſſes, bis centum muſta videre?

vt vt ſit, longæuam Sibyllam, diuq. marito ſuperſtitem haud temere credimus, doctis fabulis, cæteriſque edocti. cum verò ibidem affirmat

Ib. *Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,*

Si mea Virginitas Phœbo patuiſſet amanti.

per fabulam inſinuat. *æterna luce*, ſeu vita in cælis donandos, qui Chriſtum (qui Phœbus [illegible] vita lux) per fidem ſponſum habuerint, per fidem

dem nempe, vt Apoſtolus ait, dilectione ſemper operantem. quam quidem fidem ſibi defuiſſe fateri videtur, niſi ad fabulæ mendacium referas, quod et ego malim. ſequitur vaticinium aliud quoque de ſe ipſa:

Tempus erit, cum de tanto me corpore paruam
Longa dies faciet, conſumptaque membra ſenecta
Ad minimum redigentur onus, nullique videnda,
Voce tamen noſcar, vocem mihi fata relinquent.

Sed fabuloſum illud oraculum, non equidem de Sibyllæ *membris tenuandis*, verum de *membranis* librorum illius, ſiue voluminum patet intelligendum, quæ olim quidem mole grandia & multiplicia ſub Cæſaribus primis, & maiora etiam ante Syllam fuerunt, modo autem ſic extenuata, vt Sibylla, hoc eſt, Sibyllini libri integri & priſtina ſua mole conſtantes nuſquam compareant, ſola *vox* eiuſdem in quibuſdam oraculis, quæ nomine eius circumferunt, & in Poëtarum, & hiſtoricorum quorumdam fabulis, adhuc audiatur. Itaque, ſi iuxta myſterium fabulæ, nongentos annos ei dederimus, viduam à coniugis morte per trecentos annos, aut circiter, permanſiſſe oportet, & ad annum diluuij 800, ſeptimum ante Moyſem natum, vitam perduxiſſe, quando graui ſeruitute Hebræi in Ægypto gemebant. ob quam longam ætatem, Sibylla Europæa *multiplex* ab antiquis credita, cum vnica fuerit, vt iam monſtrabimus. Delphicam enim, Erythræam, Cumanam, Tiburtinam, Phrygiam, Helleſponticam, Ponticam, atque Cimmeriam eamdem putamus, a Cumis, Tibure, & Latijs Erythris, vbi habitarit, ita nuncupatam, vt ab Helleſponto, Phrygia, Euxino Ponto, & Cimmerijs populis, per quos in Europam veniens olim nauigarit. Nam & Delphica dicta non à Græciæ ciuitate Delphis, vbi Apollinis ſortes poſt redditæ, ſed quòd ipſa [illegible] ſiue vterus fuerit communis Europæ, ſeu Europæorum, propterea etiam *Matrem Carmentalem* hanc Delphicam Sibyllam Latini vocarunt, quaſi vaticinis carminibus claram, quæ *Euandri* ab alijs *coniux*, ab alijs *Mater* appellatur, non falſo commento. mater quidem *Euandri* ſeu [illegible], quia populi *Lati* ſeu Latini Parens: coniux verò eiuſdem, ſi pro ſingulari *bono* ſiue *Lato homine* Patre Latinorum, *Euandrum* vſurpes. Ideo enim etiam *Erophyle* dicta, *Lati* nempe viri *amans* ab [illegible]. Hæc *Scythia Saga* Anniani Beroſi, in qua poſt diluuium, mortale reparatum genus. Hæc *Pyrrha*, cuius Deucalion coniux, quæ poſt tergum cum viro, λᾶς populos (Poëtarum lapides fabuloſos) proiecit, vnde homines (durum genus) in Europa nati. Hæc quoque in fabulis *Medea*, quæ liberis in Ponto diſcerptis, ſeu inuicem abſtractis, in Græciam & Latium profuga, alis nauim volarit. Ob hanc *vatem* claſſe vectam, *Argo vocalis* atque *fatidica*, quòd primos nautas ſiue Argonautas adhuc maris rudes, diuinis ſuis conſilijs rexerit, vt ſæpe iam dictum. *Virgo* autem ſicut & *multiplex* à poſteris habita, quod pluribus ſæculis vidua, & ſine marito vitam cælibem degens, à ſeris nepotibus viſa, qui eamdem matrem (multò magis ſuam) ignorarent. Quòd verò eam fabulantur, Tarquinio Romanorum Regi ſuorum carminum libros obtuliſſe, & pretio negato, horum partem maximam igni tradidiſſe, reſiduis à Senatu poſtmodum grandi pecunia redemptis, atque conſeruatis, fabulam illam quidem, verùm vaticinijs myſterijs plenam credi par eſt, vt quæ nuntiaret, Sibyllina opera ad Roma- Varro apud Luc. Iuſt. Mart. &c.

num *Senatum*, verè Tarquinium, quia dilatatum peruentura olim, vt
ingens pretium, conuerſionem eius ad Chriſtum Sibylla auferret, ſed in
Idolorum cultu manentibus Romanis, ſæpius Capitolio incenſo, maxi-
Nic.l.c.17. mam partem libros exurendos, qui deinde grãdi pecunia redempti, atque
reſtituti, quamuis non in priſtinam molem & integritatem. in fabulis quo-
que reponendum ducimus, quod veterum quidam inter Chriſtianos de
In præf.an. Auguſto ſcripſere, illi Chriſti Matrem filium ſinu gerentem, in cælo ab
Sibylla oſtenſam, quæ fabula indicat, vti doctiſſimè Baronius obſeruat,
à Cumanę verſibus probè notis Auguſto (qui eoſdem tempore repurgan-
dos curaſſet) cæleſtem Infantem in vlnis Virginis illi præmonſtratum.
Portò etymon Sibyllæ (iuxta Varronem) à σιοῦ βουλὴ *Dei conſilio* nẽpe enun-
tiando. Nã σιὸν Deum, qui nunc θεὸν, priſci appellarũt. Prætulerim aliud a *Sa*
atque *Bala*, quaſi ſit *Latina* ſiue *dilatata* de nomine coniugis dilatati Ia-
phet. nam in Scriptura per *terram Zabulon*, quaſi *Sibyllinam*, Italiam my
ſticè nuncupari puto, quæ *magnam lucem* poſt Chriſtum natum *viſura*
Cic.de Di. *eſſet*, eumdem Chriſtum in Euchariſtia. Iam Sibyllæ carmen authorita-
l.1.et 2. tis apud Romanos tantum obtinuit, vt à Decemuiris in Capitolio cautè
ſeruaretur, ne elabi poſſet, & nemo illam iniuſſu Senatus attingere aude-
ret. Id promeruerat diuinatio futurorum certa in libris eiuſdem conten-
ta, quæ quidem Rempublicam Romanam ſpectabant. propterea Sibyl-
lam Æneas apud Virgilium ita alloquitur:

Aen.6. *Te quoque magna manent regnis penetralia noſtris,*
Hic ego namque tuas ſortes, arcanaque fata
Dicta mea genti ponam, lectoſque ſacrabo . . . .

Alma viros, Antiſtites ſacros, qui tua oracula ſeruent, et conſulant, & in-
terpretentur. Ex his porrò Sibyllæ folijs à multis perlectis fama percrebuit
L.2.de Di- temporibus M. Ciceronis, naturam *Regem* orbi parturire, *quem Romani*
uinat. *recipere deberent, ſi ſalui eſſe vellent*, cuius odio ille incitatus, in libros
Sibyllæ debacchari audet, ipſiſque diuinationem futurorum auferre moli-
tur. Verùm quibq́s argumentis? Futilibus omnino, & quæ magis Rhe-
torem in vtramque partem quiduis diſputantem & calumniantem, quàm
tolerabilem Theologum ſapiant. Sibyllam furentem ſua carmina ſcripſiſ-
Ib. ſe: *Sibyllæ verſus obſeruamus, quos illa furens fudiſſe dicitur*. abſtractos
autem à ſenſibus homines diuina ſenſa percipere haud poſſe, quod abſur-
dum credat, *qui humanos ſenſus amiſerit, vt diuinos ſit is aſſecutus*. Il-
lud quoq. adducit in eius contemptum, quòd *latebram obſcuritatis quæ-
ſierit, hominum & temporum definitione ſublata*. Atque hæc ſunt ferè,
vnde timidiùs atque reuerenter in hunc modum concludit: *Quamobrem
Sibyllam quidem ſepoſitam, & conditam habeamus, vt id quod proditum
eſt à maioribus, iniuſſu Senatus ne legantur quidem libri, valeantque
ad deponendas potiùs, quam ſuſcipiendas religiones: cum antiſtibus aga-
mus, vt quiduis potius ex illis libris, quam Regem proferant, quem Ro-
ma poſthac nec Dij, nec homines eſſe patientur*. Atqui Rex hic vniuer-
ſi et verus Auguſtus, inuitis Dijs, atque hominibus ſub Auguſto natus, qui
cum idem Tullius vixit, & à quo proſcriptus. Igitur ſummo Oratori ſum-
ma breuitate reſpondendum duco, quatenus ad defenſionem Matris Eu-
ropæ ea conduxerit. Furentem Sibyllam ſcripſiſſe contumelia eſt, &
aſſerere nefas. Hæc enim ex vulgi errore opinio enata, quòd arreptitios,

Pytho-

Pythones, cæteroſque malo ſpiritu afflatos, qui arcana quædam, & occulta proderent, furentes & quaſi inſanos vulgò aſpicerent. Hinc furor Sibyllæ quoque diuinanti falsò attributus, quem *entheum* dixere. Hinc & Virgilius in fraudem inductus, qui Sibyllam, vt energumenam, ſparſis comis, non vno vultu & colore, anhelo pectore atque tumeſcenti, bacchantem, ſpiritui afflanti validè renitentem, denique vt à prauo genio poſſeſſam depingit:

Deus, ecce Deus, cui talia fanti
Ante fores ſubitò, non vultus, non color vnus,
Non comptæ manſere comæ, ſed pectus anhelum,
Et rabie fera corda tument, maiorque videri,
Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
Iam propiore Dei, — Aen. 6.

Et infra

At Phœbi nondum patiens, immanis in antro
Bacchatur vates, magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſe Deum, tantò magis ille fatigat,
Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.

Quæ quidem omnia rabido, furenti, et turbido Dæmoni, quaſi tyrannicè hominem occupanti, non certe diuino, & ſuaui ſapientiæ ſpiritui, hoſpitium mentis placidè incolenti, qui leniter Sibyllam, cæteroſque homines Prophetas afflauit, conuenire apparet. Vnde hanc contumeliam inſaniæ & furoris conijciendam in ſe perſentiſcens, his verbis apertè Sibylla depellit:

Sed cunctis denique factis, — Orac. l. 3.
Tunc recoletis me; neque dixerit amplius vllus
Inſanam, magam, ſed vatem Numinis alti.

Quod autem ad axioma Tullianum attinet, venia danda gentili Theologum agenti, qui abſtractos à ſenſibus homines ineptos putarit, qui diuina caperent, ad quæ tunc maximè ſunt accommodati. quando hoc maiori ratione vtantur, quò à concretione, & contagio ſenſuum longiùs ſunt remoti. Niſi fortè D. Paulum in ecſtaſi & raptu in tertium cælum, ſic extra ſe poſitum, vt ſe corpore abſentem, aut præſentem neſciret; rationis vſu caruiſſe dicamus, aut diuina minùs cognouiſſe, cum arcana illa perciperet non homini loquenda, atque reuelanda. Sed quid aſſerenti reſponderet Tullius, lapides Chriſtum poſſe ſonare, Aſinam voce humana loqui, infantem vtero matris clauſum & ratiocinari, & præ gaudio ſalire? quid ſi etiam Dæmones ſcire potuiſſet, ſenſuum humanorum, vt corporis, expertes & aſſiduè furentes, aſtutia maxima ſua moderari, etiam diuinare, non modò præſentia occulta, abſentia, præterita, ſed futura interdum, quando hæc à Deo ipſis reuelante aperire coguntur, vt in vmbra fatidica Samuel euenisse ferunt? Verum de his apud hominem minimè Chriſtianum ſatis. Nam cum obſcuritatem in Sibylla cauſatur, conſuetudinem omnium Prophetarum inſcius reprehendit, qui ſemper eo modo locuti. Adde quod neceſſum eſt, quæ nondum acciderint, obſcuriora eſſe, quando prædicuntur, quæ vbi euenerint, clariſſima demum ſint apparitura. Quamquam nihil illa tanta obſcuritas obſtitit, quin Regem illum Sibyllinum, proximè aduenturum non modò agnoſcerent Romani, ſed & vni-

uerſi ferè Europæi, vt ex hiſtorijs, ac Ecloga quarta Maronis elucet. Ex
quo falſum intelligimus, quod Tullius ſumebat, Sibyllam *homines & tem-
pora minimè definire*. Vltima enim ætate venturum Chriſtum, nouam
progeniem de alto cælo Cumana prædixit, quod reapſe contigit. Adde
Romanos Cæſares, aut Senatum numquam exceptione illa obſcurita-
tis, aut ambiguitatis aduerſus Sibyllam vſos, quando illis pro Chriſto Re-
ge ex eadem quid obiectum erat, ſed obmutuiſſe, edictis illam vetuiſſe,
imo legere detrectaſſe, vt ex Aureliani Cæſaris epiſtola ad Senatum liquet.
Sed cum ad extremum idem Tullius ſubdit, *potiùs ad deponendas, quam
ſuſcipiendas Religiones eamdem valere*, manifeſtè indicat idolorum cultũ
ab ea damnatum, qui ſumma Romanis religio tunc eſſet. Hactenus pro
virili aduerſus Romanæ eloquentiæ principem Sibylla defenſa, reſtat de
eadem vt nonnulla quæramus. Cur *antro* imprimis & *rupe Cumana* Vir-
gilius *includat*, ad quam *viæ centum*, cum totidem *oſtijs*, *quæ* ſuapte
ſponte et miraculo *pateant*? cur *inferis & lucis Auernis præfecta* aſſera-
tur? & *arborum folijs* ſuos verſus *mandaſſe, quæ* ventis turbata, numquam
priſtino ordini *reſtitui* queant? quas eius *horrendas ambages* appellet? qui
librorum numerus extiterit, etiam *Sibyllarum*? *quorſum* denique illas
inter gentes Numen *afflauerit*? plurima enim ſcitu non indigna, Anna-
libus hiſce proficua, inde hauriemus. Minimè ergò imprimis dubitan-
dum arbitror, *Sibyllam* diuina rerum futurarum notitia grauidam, vbi
vidua relicta, mortalium importunos cœtus, ſublimes cogitationes ferè
turbantium, & idolis etiam deditorum, vehementius odiſſe, ideoque
ſolitudinis amantem, in *Latus Euboicæ rupis*, quod in antrum ingens ex-
ciſum erat, ſeſe recepiſſe. Sed cur ad eamdem ibidem incluſam *centum
aditus ducant*, cum totidem *oſtiis*, quæ ſuapte ſponte ad Æneæ præces
pateſiant, illud enimuero haud perinde liquet. Myſterium credo, vti ſu-
pra quoque inſinuatum, quod centum ſiue innumeræ Poëtarum fabulæ,
tanquam viæ, & oſtia quædam homines ad Sybillæ oracula iam magnam
partem amiſſa deducant, quæ quidem diu ante clauſæ, D. Petri Æneę me-
ritis, ac precibus potiùs, quam vi vlla induſtriæ humanæ, recludi ali-
Ae .6. quando debeant, *vnde ruant totidem voces, reſponſa Sibyllæ*, vt ex ijs
Chriſtus nobis demonſtretur. Ideo enim Poëtarum *fabulas* idem Petrus
2. Petri 1. *doctas* appellauit, puta quòd *doctrina Sibyllarum* in ijs contenta, Chriſti
potentiam atque maieſtatem reddat manifeſtam, vti inſinuat. Sed cur
lucis Auernis etiam *præpoſita* Sibylla? niſi vt *fata*, ſeu *effata*, vel oracula
eius de varijs rebus, obſcura, atque à nemine cognoſcenda indicent, at-
que ſignificent, cuiuſmodi ea ſunt, quæ inferi occultãt, niſi tu eodem ab ea
Aen.6. deducaris, hoc eſt, carminibus eius inſtruaris? Quæ quidem rara felici-
tas comite, ac duce Sibylla ad inferos illos deſcendendi, & omnibus clau-
ſa, & ignora fata, iſthic cognoſcendi, ſoli Heroi, ac Deo genito Æneæ Pe-
tro conceſſa eſt, cum non quamuis arborem, ſed *quercum ramo aureo in-
Mt. ſignem* idem Aeneas, ſeu eiuſdem Petri Eccleſia inuenerit, quæ nunc
ALXANDRO VII. regnante, Petri Succeſſore, fauſtè apparuit. His cõ-
formiter quoque Ouidius *fatorum tabulas* duro & ſolido adamante con-
fectas in Inferis occultat, vti ſupra patuit. Iccirco ergo Sibylla *Inferorum
præſes*, iccirco *Lucis Auernis præpoſita* fingitur. Cur modò *foliis* ſua car-
mina *inſcribat*, vnde *folium Sibyllæ* adagio iactatum, facile enodatur,
quan-

quandoquidem ex arborum truncis chartaceos libros ſibi priſci pararent, vnde libri nomen, & caudicis ſiue codicis ſumptum eſt. Quod autem *ventus à ianua prorumpens* ea folia ſic turbet, vt poſtea digeri ſuo ordine nequeant, difficultatem haud modicam præbeat, niſi animaduertas, quod etiam ſupra obiter dictum, Sibyllam conſcinna ſerie ſua carminum folia, aut paginas olim diſtinxiſſe. Sed gentilium interpretum (qui vt ianuæ quædam ad eam fuere) prauo intellectu, quaſi turbine quodam, tum varijs figmentis ita eſſe confuſa, vt nullo labore omnia in priſtinum locum, ſedem, ac ordinem queant reuocari, vti Virgilius hocce apologo erudito confirmat. Iam Sibyllæ *horrendas* quas vocat *ambages*, ad horrenda Dei iudicia puto pertinere, quæ illa deſcripſit, ad horrendas inferorum pœnas, quæ omnes gentiles, atque infideles, imo Chriſtianos non electos manent, & ſimilia dogmata, quæ magnum horrorem incutere ſolent. Ideo hæc Poeta *obſcura* vocare ibidem videtur, quia non perinde gentilibus, ac Romanis nota, atque illa, quæ temporalem Rempublicam ſpectarent, quæ hic *vera* appellat. De *numero* modò *voluminum Cumanæ*, nihil prorſus liquet, multò minus cæterarum, quarum oracula non tanto ſtudio olim cuſtodita. quamquam *multiplicia* vel mole *grandia* hinc fuiſſe colligas, quod grandi & *immani corpore* hanc Poetę fingant, Sibyllam metonymicos pro operibus eius ſupponendo. Quid de Sibyllinis quæ circumferuntur? verè Sibyllina? equidem talia eſſe apparent, quando Lactantij fragmentis in pleriſque conſonent, qui potuit Sibyllina tractare, vti Iouis Sacerdos in Capitolio, ante Chriſti fidem. quamquam illa etiam ex varijs oraculis collecta atque compilata, frequenter nullo ordine inuicem nexa videautur. Sunt paucula etiam gentilium inquinata fabellis, quæ puritatem Sibyllinam dedecent, vnde ab Ethnicis intruſa appareant, cum incenſo Capitolio poſtmodum Sibyllini verſus fuere inſtaurati. Quid ergo? an Sibyllæ *plures*? Aio enimuero, nam præter *Cumanam* variè appellatam, vt ſupra eſt dictum, *Aſiatica* alia nobis admittenda, quæ etiam *Perſica* & *Semia*, ſeu *Samia* dicta a marito *Semo*, non ab Vrbe in græcia *Samo*. Quibus tertiam *Lybicam*, quæ et *Aegyptia*, et *Aethyopica*, etiam adiũgimus, vt credatur et ſit Sibyllina Trias, quę primos tres mundi colonos Semum, Cham, & Iaphet in ſedibus ſuis collocarit. Nam cum Geneſis afferat, à Turri, atque Vrbe Babel, quaſi centro quodam, primos illos homines *à Domino in terras diuiſos*, cumque ſatis præterea conſtet non *à Domino* externa ſpecie eis apparente in colonias deductos, miniſterio trium Sibyllarum factum oportuit, quemadmodum de Sibylla Itala, ſiue Europæa, oracula eius, hiſtoriæ, ac *doctæ fabulæ* ſupra demonſtrarunt. Non enim abſimilem aliarum ſortem, ac felicitatem cenſere debemus, ne ſolius Iaphet diuinitus habita cura videatur, Sem et Cham neglectis. Ternarium numerum Sibyllarum confirmant tres earumdem ſtatuæ quondam in Romano foro prope roſtra locatæ, de quibus Plinius nobis audiendus: *Sibyllæ ſtatuas iuxta roſtra eſſe non miror, tres ſint licet*. quis enim demiretur iuxta nauium Argus fatidicæ roſtra, fatidicam matrem eſſe collocatam, eiuſq. ſorores, quando vaticinijs ſuis harum curſum rexerit? Tum Ariſtophanis Scholiaſtes in Auibus: *Tres*, inquit, *fuerunt Sibyllæ*. Quorſum denique conſilia ſua ee rebus futuris, ac eccleſia eius ſiue militante ſiue triumphante patefecerit Numen, præſertim

Aen. 3.
Aen. 6.
Aen. 6.
Met. 14.
Cap. 11.
Nat. Hiſt. 34. c. 5.

tim cum his oraculis impoſterum gentes (peruerſo horum intellectu) ad ſuperſtitionem eſſent abuſuræ, haud ardua quæſtio. vt Romani toto orbe regnaturi, cum cæteris gentibus, ſuauiùs, ac citiùs ſibi nuntiatum Chriſtum ſuſciperent, quem tot retro ſæculis clariſſimè cernerent, à Sibyllis ſuis ſibi præmonſtratum. Adeo mira Deus pro ſuis quos præſciuit ab æterno, Romanis, cæteriſque electis parrauit, & tot ante ſæculis, quàm foret exorti! Sicut enim electorum commodo ſacratas Paginas hominibus induſſit, licet ad perniciem Hæreticos plurimos abuſuros cerneret, ſic & Sibyllina. Porrò à Sibyllis omnis antiquorum Romanorum, Græcorum, ac Europæorum, (vt de cæteris ſileam) de Chriſto, & Chriſti ſacris, & Eccleſiæ dogmatis Theologia profecta, ab his gentilium ritus Chriſtianis cõformes, ab his *doctæ fabulæ*, et Philoſophorum multiplex eruditio manant. quarum oraculis non rite perceptis, polytheiſmus, idololatria, & ſuperſtitio in Latium, Græciam, Europam, & aliò inuecta, vt ſupra probatum, nec non altero Libro vberiùs etiam diſputandum erit. Nunc quidem ad extremum etiam admonendum videtur. veriùs ad aliam quamlibet, quam ad Martem Cumanam, ac Parentem noſtram, vitia illæ grauia pertinere videri, de quibus ſe in Sibyllinis Sibylla accuſat, nam aureum Iapheti in Latio ſæculum, & imperium prudens magnopere dedecent: *maritum neſcire, ſe proſtituere*(nempe nepotibus, quod inceſti crimen) *egentiores domo excludere*, cæteraque horum ſimilia. Sed & cum his moribus pugnant, qui *Erophilæ* nomen illi peperere, hoc eſt *Lati viri amantis*. Hactenus igitur de Sibyllis, occaſione noſtræ Europeæ Carmentis, ſat dictum, quæ Annales Latij ſua morte claudit. Ingens enim hiatus Hiſtoriæ Romanæ, ab eius obitu ad ALEXANDRVM Magnum, et deinceps ſequitur, vt ſupra probatum, vbi Romuli hiſtoriam, & Romanorum Regum fabuloſam oſtendimus, cum cæteris deinceps ad vſque Macedonicum bellum. Quam quidem iacturam in Barbaros Cethas ſiue Geras iure refuderis, quorum irruptio in omnem Europam ante dictum Alexandrum, cum hominibus, locis, & vrbibus annales primæuæ Italiæ perdidit, libris Sibyllinis tantummodo exceptis, qui ad Syllæ Dictatoris tempora incolumes venere, & nonnullis poematis Homeri atque Heſiodi cum aliorum Poetarum libris & Hiſtoricorum, qui fabulas ſcripſere, qui etiam ad nos tamquam fuga lapſi, peruenerunt, vt iam Sibyllinis magnam partem amiſſis, vox Sibyllæ tenuis in ijs incluſa, iuxta vaticinium ſupra recitatum, adhuc audiretur. Itaque Hiſtoria Romana primæua ducta ad vmbilicum, magnum operæ pretium futurum putarim, Chronologicam Tabulam illi ſubtexere, qua in cõpendio & velut ſynopſi eadem Hiſtoria ſummarie pareat. Vulgarem igitur, & rotundam (vt aiunt) Chronologiam ſecuti, ab orbe condito ad Chriſti aduentum, quatuor Chiliadas annorum (vulgò millenarios) fluxiſſe arbitramur, & cum Baronio in anno mundi quater milleſimo, & vigeſimo primo, Natalem Chriſti collocamus. quibus rite cognitis Chronologia ſequens cætera edocebit, quæ veterem in multis fabuloſam corriget, atque illuſtrabit.

CA-

CAPVT XXXI.

Anni Orbis Conditi,

Chronologica Tabula Hiſtoriæ Romanæ, à Diluuio terrarum ad Chriſti Natalem.

D*ILVVIVM terrarum*, cum Iaphet Europæ pares atque Ro- Anno
mæ conditor centenarius eſſet. *Gen.9.* Is eſt antiquorum *Iape-* 1656
tus, *Iphytus*, *Iphys* Argonauta, *Iapix*, *Iuppiter*, qui Euro-
pam in mare deuexit, *in Taurum*, id eſt, Tauricam transla-
tus, *Deucalion*, *Saturnus*, *Hercules Argiuus*, *& Thebanus*, *Arion* inter
ſuos Delphinas, *Pelops*, *Arcas Euander*, quia in *Arca* Noæa concluſus,
Oenothrus, *Auſon*, *Italus*, *Rex Aboriginum* &c. *Vide caput primum vſ-
que vndecimum*. Tempus diluuium præcedens, à Cenſorino apud Var-
ronem ἄδηλον nominatur, hoc eſt, non manifeſtum, ab α priuatiuo, &
δῆλον. ſequens autem ad Olympiadem primam 3246, μυθικὸν, id eſt, fabulo-
ſum, quod fabulæ veriùs, quam verè res geſtæ ab Hiſtoricis prophanis in eo
afferantur. ſed id fabuloſum tempus longiùs pertinere, infra demonſtra-
mus. Statim à Diluuio *Sybillæ* tres, Semi, Chami & Iapheti vxores, florere,
& ſua vaticina carmina de rebus futuris atque præteritis, folijs ſiue libris
mandare incipiũt, à quibus Gentiles inſtructi, ante diluuium acta cogno-
uere, vti ortum Mũdi, Adæ creationem, peccatum, exilium nempe è Para-
dyſo &c. etiam quæ Moyſis hiſtoria ſiluit, Angelorum puta productionem
in cælo Empyreo, perfidiam, lapſum, ſupplicium &c. plurima item de Chri-
ſto, & Eccleſia eius. Ac Iapheti vxoris, ſeu Sibyllæ Italæ fatidici Libri, ad
Syllæ Dictatoris tempora, ſaui & integri Romæ aſſeruantur. *Vide Promul-
ſidem, Apparatum ſupra, cap.* 1.2.29.30.

His annotum interuallis, quæ à Diluuio ad Babelis molem inchoatam
fluunt, *Iaphet* cum Parente, & fratribus *benedicitur à Deo*, & mãdatum
accipit de *terra replenda*, Patrem item *Noam* fortuitò *nudum cooperit*,
ſeque *dilatandum* præ cæteris fratribus (id eſt, Europæum fore, ſiue Patrem
Latinorum ſeu dilatatorum) paterno vaticinio agnoſcit. *Geneſ.9. Vide
Appar. & cap.2.*

Naſcitur *Phaleg* Semi nepos, ſub quo terra diuiditur, Sibyllarum ope, 1788
diuino inſtinctũ, vti fabula *Themidis* priſci tradiderunt. Non antè ta-
men in colonias diſceſſum, quam Phaleg adulto, cæteriſque, qui orbem
diuiſum incolere debebãt, quod Babylonio opere interrupto euenit. *Vi-
de cap.3.*

Filij Noe *ex* India *Orientis profecti*, vbi hactenus cum Patre habita- 1910
rant, *in campo Sennaar* ſede fixa, *Babylonis Vrbem* atque *Turrim* con-
ſtruunt, quæ cælos pertingat qui inſanus labor *Agon Olympicus* antiquo-
rum fuit, quem Græci poſtmodum ludis celebrarunt. *Gygantum* idem *in
Olympum pugna*, à quo terminato, *Olympiades* in Græcia cæpere, initio
Iphiti (Iapheti) & *Herculis* dictæ. *Vide cap.3.*

Babylonium opus diuinitus abruptum. Labium vniuerſæ terræ vnum 1930
antea atque ſimplex (quod Hebræum erat) varium deinceps & multiplex
effectum. Hinc *Latina Lingua* cum cæteris orta. Iaphet ad *Inſulas gen-*

ſium occupandas, *Argo* claſſem adornat, ab *Arca* Parentis ſic agnominatam. vnde fabuloſi Argonautæ exiſtunt, & Argonautica. *Vide cap.* 1.3.

1931 A Phaſide Iaphet Argonauta *ſoluens*, Patri valedicit, & *Buxinum Pontum* primus ingreditur, & in *Taurica*, vnde *Turcæ* genus, filium *Gomerum* & nepores *Ryphat*, *& Thogorma* collocat, vnde *Cimmerii* populi, *Ryphæi*, *Thogormani*, ſeu *Germani* orti, quod fabulis Ionis Europam per mare vehentis, in Tantum tranſlati, Ius in bouem ſeu Taurum conuerſæ, Iphigeniæ in Tauricam portatæ, Aquilæ Promethei iecur depaſcentis, lachrymæ Saturni, quam mare vocarunt, aliiſque commentis Poëtæ monſtrarunt. *vide cap.*1.2.3.4.

In Boſphoro Thracio *Thyras* ſtatuitur, vnde *Thraces*, quaſi Thyraces, nati. in Aſia minore, & ad Danubiũ *Aſcenes*, *Cethim*, ſiue *Cythim*, *Madai*, & *Moſochus*, vnde Aſcanij, & Germani *Aſchenets*, *Getæ*, *Scythæ*, *Gothi*, *Daæ* ſiue *Daca*, *Moſchi*, *Moſconitæ*, *Myſi*, *Moeſi* &c. quod veteres compluribus fabulis necnon hiſtorijs, atque per diſcerptum in Ponto Euxino Abſyrthum fratrem à Medea docent. *vide cap.*4.5.

1932 Græcia adhuc vacua, per *Eliſam*, ſeu *Heliſam* (vnde Hellas Græcia, atque Helleſpontus) *Magog*, *Iauan*, *& Dodanim* repletur, vnde *Aeoles*, *Magneſii*, *Magedones* ſiue Macedones, qui *Mygdonij*, *Iones*, atque *Dodonæi* deſcendunt. Huc ſpectant fabulæ Helles Helleſponto ſubmerſæ, Arionis à Delphine vecti, Europę à Tauro in Cretam adductæ, Deucalionis cum Pyrrha vxore λᾶς (populos, lapides) poſt tergum mittentis, & Pelopis vela facientis in Peloponneſum &c. *vide cap.*6.

1933 *Tharſis* atque *Thubal* in Hiſpanico freto ad Herculis columnas ab Iaphet locantur, vnde *Tarteſſius* Tagus, atque *Tarteſſij* in Luſitania, *Abyla* vel *Obyla* incolæ de nomine Thubal, *Maroebij*, *Feſſani*, *Hiſpani*, *Hiſpalenſes*, qui & Seuillani, quaſi *Sibyllini* à matre *Sibylla*, Patris Iaphet coniuge &c. Hinc fabulæ de Herculis columnis, ſiue colonijs. *vide cap.*7.

Eodem anno circiter, à ſuis columnis in *Latium*, ſiue *Italiam* Iaphet *Hercules nauigat*, a quo populi *Itali*, atque de eiuſdem vocabulo, *Latini*, qui etiam *Auſones*, *Opici*, *Iapyges*, *Aborigines* dicti, *Indigenæ* & *homines dura quercu nati*, quia claſſe delati, & ab Arca, (in qua clauſus parens, & eorum ductor) *Arcades*, *Aruntes*, *Arunci*, *Metapontini*, item *Lydi*, *Tuſci*, *Tirrheni* in Delphines verſi, &c. quod alijs innumeris fabulis, atque hiſtorijs olim adumbratum. *vide cap.v.*8.

1937 Romam idem parens *condit*, ac *dedicat*, mille circiter, ac trecentis annis ante falſum eius ſub Romulo, atque Remo ortum. ab hac Vrbe condita, Latinorum *Aera*, *ſeu Epocha* incipit, nempe *Vrbis Condita*, Olympiadibus paululùm poſterior, vti communiter Hiſtorici ſtatuunt. fabulas de hac Vrbe condita, atque dedicata, *Vide cap.*1.11. *Sibyllini codices* In Capitolio Romæ reponuntur. *Vide promulſidem & cap.* 30.

2000 Sub hunc ſecundæ Chiliados exitum, *Babyloniorum*, ſeu *Aſſyriorum Monarchia* ſurgit, per Tyrannum Nemroth è genere Chami, qui Babylonem ad Semum ſpectantem inuadit, & Niniuem ad Aſſur, magno Noæ aui luctu, vnde fabula vulturis Promethei iecur arrodentis initium ſumpſit. quæ Monarchia mille & trecentos fere annos tenet, vſque *Aſſarradonem*, quem *Sardanapalum* veterum infra oſtendemus. *vide cap.*3.4.

Ter-

Tertia annorum Chilias, ſeu millenarius ab condito orbe hic incipit.

MORITVR parens Iapheri *Noe*, veterum *triſæclius Neſtor*, ſeu *Noeſtor*, ſi quidem à diluuio ſæcula eius numeraris. Nam annos nongentos atque quinquaginta (qui cauſam præbent *Neſtoreis annis*) expleuerit moriens. is quoque *Prometheus* (Propheta per excellentiam) quia centum annis antea, mundi diluuium certò prædixerat. Malè illum quidam *Ianum bicipitem* eſſe ſuſpicari, quem cum Ouidio *cæli Ianitorem*, Petrum oſtendimus. *vide cap.*12.30. 2006

Naſcitur Abraham Patriarcha, Antiquorum *Agenor, Cadmi*, & *Europæ* parens appellatus. *Vide cap.*32. vbi geſta fabuloſa *Cadmi* amplè explanantur, & cur *primas in Græciam literas attuliſſe* credatur. filios autem Abrahæ *Iſaacum*, & *Iacob*, ob vaticinia, quæ ſenio albi, ſeu cani fuderunt, paulò ante mortem, in *olores*, & *cygnos* Poetæ mutarunt, atque omnes poetas, quia ſimiliter vates ſeu vaticinia Sibyllina fabulis inuoluta canerent. *vide cap.*32. 2008

Sub Rege Salem Melchiſedech, qui Abraham victori benè apprecatus, *Solyma*, antiquorum *Troia, & Ilium* iam ſtabat, quod *ter* ædificanda, *Troia* appellata, & *Ilium*, quòd *Ælia* ab *Aelio* Adriano Cæſare eſſet nuncupanda. ideo *Sacrum Ilium*, *Sacra ciuitas* à Poëtis ſæpe nominatur. *Vide cap.*14.15.17. 2118

Sub hoc tempus, primæ Lati Patris coloniæ trans Alpes emiſſæ, *Alemaniam*, *Galliam* puta transalpinam, *Belgium*, *Britanniam*, & quaſdam partes *Hiſpaniæ* adhuc vacuas occupant. Nomina item & tituli *Regum*, *Comitum*, *Ducum*, *Marchionum*, *Baronum*, atque ſimilium, Vrbium item ac locorum in Europa incipiunt. *Vide cap.*9.10.28.29. 2119

Multæ *Iapheti proles*, & forſitan omnes ante Patrem obeunt, cui fabula Saturni filios deuorantis bellè ſuffragatur. *Vide cap.*30. 2157

Moritur Vrbis Parens *Iaphet*, à Semo fratre ducta coniectura, nam in hunc annum mors eiuſdem incidit. Iaphet aureum ſæculum ſua morte in Latio terminat. Idololatria, & plurima vitia cum bellis in Europam immigrant. Romanæ Hiſtoriæ hic ingens hiatus, non ſolùm ad Sibyllæ mortem, ſed Macedonicum Bellum. nam quæ interea narrantur, eſſe fabuloſa ſupra monſtrauimus. *Vide cap.* 26. 30. 2158

Per id tempus *Getæ*, ſeu *Cetthei*, qui poſteri Cettim, ſuis ſedibus erumpunt, & Europam vaſtant, quæ ab his *Celtica*, quaſi *Cettica* vniuerſè dicta, vnde *Italiam* & *Græciam*, *terram Cettim* deinceps Scriptura appellat, in quos quidem primorum Annalium Italiæ iacturam, & primordij Vrbis ignorationem iure refuderis: Id fabula *Zethæ* Argonautæ, cui pennæ creuerint in matura ætate, Poetæ enarrant. *Vide cap.*30.

Coniux Iapheri *moritur*, quæ præter cætera nomina, *Sibylla Itala*, *Cumana*, *Tiburtina* &c. appellata. *Delphica* item, quod Europæ vterus, ſiue Δελφὺς eſſet. hæc item antiquorum *Pyrrha*, *et Medea*, *et mater Carmentis*. Dura ſeruitute oppreſſi Hebræi in Ægypto gemunt. *Vide cap.*30. 2458

Naſcitur *Moyſes*, priſcorum *Muſæus*, *Actæon*, *Amphion* fabuloſus, & *Orpheus*. Actæon, quod *Ductor*, nempe Hebræorum, ab græco Ἄγω quod eſt, duco. cui, quod *Dianam* (nempe Diuinitatem) *nudam conſpe-* 2466

xerit, ſint cornua enata & à ſuis canibus (Subditis Iſraelitis) qui murmurando ſæpiùs cum allatrabant, propterea dictus deuoratus, quòd in deſerto Arabiæ mortuus, nuſquam comparuit. Idem quoque *Amphion*, id eſt, *circum* idem deſertum *vadens* ab ἀμφὶ & ἰὼν, *cythara* ſeu diuina voce *lapides* ſeu duros Iudæos è deſerto mouens, *Theben* Paleſtinam *condidiſſe* creditus. Vnde & *Orpheus* ab eamdem cauſam, & quod eum flumina ad vocem ſecuta. alius tamen à *Thracio Orpheo*, vti libro 2. infra demonſtrandum. *Vide cap* 30.

2500 Duce Moſe *Hebræi* ex Ægypto *migrant*, merſo Pharaone, qui *Amphiaraus* veterum, cum equis abſorptus. Amphiaraus autem, quaſi *Amenophis Pharao*, quem vndis rubri maris ſepultum quidam tradidere. Hoc verò diluuium *Ogygium* Poetarum eſſe crediderim, ὠγω enim', vnde Ogygium, *aperio* ſignificat, quod *aperto* mari Ægyptij omnes perierint. *Iſraelitarum peregrinatio* in deſerto ſequitur, annis quadraginta, quam fabulis *Actæonis*, *Amphionis*, *Orphei*, nec non *Cadmi* cum ſocijs ſuis *expeditione* Poëtæ obſcurarunt. Huius enim *Socij à ſerpente* intereunt, ob plagam ſerpentum Hebræis immiſſam. *Serpentem* verò (Chriſtum à Moyſe hac forma exaltatum) grandi ſuo malo idem *Cadmus necat*, *in ſerpentem* ipſe, hoc eſt, Chriſtianum, poſt multos errores tandem *conuertendus*. Canonica Hiſtoria hic à Moyſe incipit, nondum orta prophana, quæ poſt Cyrum Perſarum Regem demum enata eſt, Quamquam Sibyllinæ Hiſtoriæ ante ipſas res geſtas miraculo cõſcriptæ, Moſaicos codices diu præceſſerint, vt ſupra monſtratum. *Vide cap*. 26. 32.

2508 *Legem* quoque iiſdem *in Sina* diuinitus *allatam*, cum fulmine atque tonitruo, inſinuat fabuloſa *Semele*, quæ eſt Σῆμα λαὸς, hoc eſt, Semi populus, Iacchi ſeu *Liberi*, Chriſti *Iudæi*, atque mundum *liberantis mater*, qui ſub vini ſpecie latere debebat, *Iouis* ſeu Iehouæ ad ſe aduentantis, ob legem ferendam *fulminibus mortua*, quòd *lex* Moſaica ſine gratia Chriſti, *iram operetur*. *Vide cap*. 32.

2540 *Promiſſam* Hæbræi Paleſtinæ *terram* intrant & incolunt. hinc fabulæ *Cadmi* Thebas miraculo condentis, & *Sphyngis* ad eaſdem Thebas ænigmata ſua proponentis, atque occidentis, qui ſoluere nequirent. Iudices hiſce temporibus præeſſe in Iudæa incipiunt. *Vide cap*. 32.

2807 *Iephtes* Hebræorum Iudicis *immolata filia*, per *Iphigeniam*, quaſi Iaphtes filiam, ab Ἰεφθ & γεννάω, *in Aulide* ſeu Aelide terra, hoc eſt, Solymæa, *in ceruam mutatam* belle figuratur, quia in montibus paulò ante mortem, vt cerua, errarit. *Vide cap*. 14. 15. 17.

2825 Itaque hic falsò Chronologi ſub Iudice Hebræorum Abeſan, qui Iephte poſterior, *Troiæ Helleſponticæ excidium* ſtatuunt, de qua nunquam capta Dio Chryſoſtomus librum cõpoſuit, vbi omnem eius hiſtoriam poeticè probat eſſe confictam. falsò itaque ſecutos *Vlyſſis errores* hic ponunt, & *Aeneam in Latium* inde *nauigantem*, *Antenorem in Illyrim tendentem*, *bella in Latio* ob Lauiniæ nuptias, *Albam* demum *conditam*, cum *Regum Albanorum ſerie*, omnia, vt Liuius teſtatur, *Poetarum magis decora fabulis quam incorruptis rerum geſtarum monumentis*, quæ quid ſibi velint cum fabuloſo exitio *Troiæ*, *Vide cap*. 13. 14. 15. vſque ad 22.

Falſus item ſub hoc tempus *Pythagoræ in Italiam aduentus*, fabulam autem illam *cap*. 25. explanatam habes.

Ve-

Verùm ſub hoc Tempus *Homerus* atque *Heſiodus*, conſtitui debent, qui de pluribus Sibyllæ oraculis fabuloſè ſcripſere. *Vide Promuls*. et *cap.* 13. vſque ad 22.

Poſt Iudices, *Saul, Dauid, Salomon*, in Iudæa regnant.

Templum Salomonis *in Solyma extructum* per *ſacram Troiæ Arcem*, 3000
et Diuorum Domum, ſanctum verò ſanctorum, per *Adytum* in eadem Arte, quod ingredi nefas, ſignificauere. *Vide cap.* 14.17.

Incipit quarta mundi Chilias ante Chriſtum Natum.

SVB Roboam filio Salomonis *Regnum* Hebræorum cæptum diſcerpitur 3020
in *Iuda Reges* atque *Iſraelis*, quos per longam ſeriem Regnum Troianorum Poëtæ quamuis obſcurius deſcribunt.

Prophetæ atque *Prophetia* ſub Regibus clarent, quos per *Tireſiam* à *Tare* Patre Abrahami ita nominatum, *Eueri* puta *Heberis* prolem, *Chalcantem* ſeu æreum, ob immutabilia diuina decreta, *Caſſandram*, quę eſt, homo propheta, ab [illegible] & *Coſen* hebræo, ingenioſè ſuo more indicant, qui de Troiæ Solymæ excidio vtroque multa vaticinantur. *Vide cap* 15.17.

Sub *Achabo* Rege *Helias* clareſcit, quem iidem *Phaetonta* finxere atque *Solis filium* teſte Chryſoſtomo, ob nomen Heliæ [illegible] cognatum, qui quod curru igneo & equis translatus, Patris Solis currum aſcendiſſe fertur. *Vide Promulus*.

Hiſtoria *Ionæ* à ceto abſorpti atque liberati ad hoc tempus ſpectat, quā 3212
per filiam Dercetes pennas aſſumentem Ouidius deſcribit. *Vide Promuls*.

Olympiadum Græciæ *initium* hic non verè ſtatuunt, quæ ab Vrbis Ba- 3246
bel opere impedito, ſeu ab Olympico terminato Agone principium ſumunt, vt ſupra indicatum; Cenſorinus apud M. Varronem totum tempus hactenus à diluuio fluens, fabuloſum ſiue Mythicum vocat, quod fabulas potiùs, quàm res verè geſtas prophana in eo Hiſtoria enarret. quod verò deinceps ſequetur, Hiſtoricum, ob veram hiſtoriam ait nominãdum, verùm fabuloſum tempus, ad Cyrum Perſarum Regem extendendum eſſe, ſat demonſtrauimus. *Vide cap.* 3.26

Falſus Romæ ortus per Romulum et Remum, quos Petrum et Paulum, 3272
Romanæ Eccleſiæ, non Vrbis, authores à Sibylla prædictos, prope ad nauſeam ſupra probauimus. fabuloſi item Reges, qui Romulo ſuccedunt. *Vide cap.* 24.25. & Teſtimonia vetera & Noua ante Apparatum.

Sub hoc tempus Romæ falsò conditæ, *Aſſyriorum Monarchia ruit*, a Medis Satrapis, & Babylonijs, alijſque diſcerpta, ſub *Aſſaradone* eius vltimo Monarcha, qui *Sardanapalus*, ab *Aſſar* ſiue *Sar*, et *Adon*, et præterea *Bala* vocabulo conflato, quæ quidem vox triplex *ampliſſimum Dominum* hebraicè ſonat.

Primum atque verum *excidium Troiæ*, ſeu *Ilii*, quod eſt, *Aeliæ Solymæ* 3430
per Babylonium, quod cum altero & ſupremo ſub Veſpaſiano Poëtæ confundunt; librorum Sibyllæ prauo intellectu. illud enim duplex in Sibylla iectum, Iliados Homeri, atque Odiſſeæ, nec non Aeneidos, atque aliorum operum, ſiue poematum principium dedit. *Vide cap.* 13 vſque 22.

Cyrus Rex Perſarum cum Dario Medo *Babylonem euertit*, victo Rege 3500

Bal-

Baltaſſar, vnde et *Perſarum Monarchia* oritur, ſub quibus prophanorum Hiſtoricorum, qui quidem nunc extant, primus *Herodotus* floret, natione græcus, qui quidem nullam adhuc Romanorum mentionem fecit. hunc ſecuti *Xenophon*, qui de Cyro minore ſcripſit, atquè *Thucydides*. Hinc igitur hiſtoricum tempus Cenſorini incipit. etenim ante Cyrum hiſtoria prophana aut ſæpius ſilet, aut verò balbutit, aut quidquid perfectiùs enarrat, multiplici velo fabularum obtendit. *Vide cap.*26.

3515 Hoc anno V.C.243. duo annui Conſules exactis Regibus Romæ deinceps imperaſſe finguntur aduerſus Scripturam, quæ 150. annis fere poſt Alexandrum Magnum, vnicum Romæ annuum Conſulem deſignatum notat. *Vide cap.*25.

Sub *Artaxerxe Solymæa Troia inſtauratur*, diuino inſtinctu, vt Scriptura teſtis, vnde *Neptunia Troia* à Neptuno ſeu Pneptuno, hoc eſt, Spiritu Sancto conditore, qui ſuper aquas initio orbis, vti Deus maris, equitauit, ex quo de Neptuno fabulæ. *Vide cap.*14.15.

In hoc interuallum à Cyro ad obitum Alexãdri Magni duo ſæcula complectens, præcipua Græcorum ſiue Poetarum, ſeu Philoſophorum, ſeu Hiſtoricorum eruditio erupit. ad cuius calcem *Plato*, et *Ariſtoteles* eiuſdem Auditor, cum cæteris Supparibus, locandi. Quod autem ad Græcos Hiſtoricos attinet, vetuſtatem atque veritatem ab his ignoratam, ac planè neglectam F. Ioſephus teſtatur, vnde Græci quaſi ſemper pueri à grauiſſimis viris olim caſtigari. De his item Iuuenalis: *quidquid Græcia mendax narrat in hiſtoria. Vide cap.*26.

3635 Romam hic à Gallis captam fabulantur. *Vide cap.*26.

3694 Alexander Darium vltimum Perſarum Monarcham ad Arbelam cædit. Vnde *Regni Græcorum*, de quo in Machabæis, Epocha inchoatur, anno V. C. 422.

3700 *Moritur Alexander Magnus* Perſicæ Monarchiæ Dario Principe ſuperato euerſor, qui quòd Solymam victor pacificè intrarit, per *Paridis Troiani*, quem ideo etiam *Alexandrum* vocant, *triumphalem ingreſſum* à Poetis cantatus. Porrò nullum adhuc temporis Alexandri æqualem Scriptorem Romanum T. Liuius affirmat, poſt quadringentos et amplius annos Vrbis falsò conditæ, ex quo de veritate rerum, quas tunc accidiſſe narrant; nullo prorſus authore horum temporum æquali, prudens lector æſtimet.

Alexandro mortuo, Lagidę ſiuè Ptolomæi in Ægyto regnant, Seleucidæ in Aſia, &c.

3746 Romanorum de *Pyrrho* fabuloſus *triumphus*, quidnam ſibi velit, *Vide cap.*26.

3752 Sub Ptolomæo Philadelpho *ſacræ Literæ* Hebrææ, opera 72. Interpretum, in Græcum idioma *vertuntur*. Itaque non ante hoc tempus Græci & Latini ſacras paginas legere, aut ijs contenta, perfectius noſſe potuerunt.

3762 *Primum Punicum* bellum fabuloſum hic ſtatuunt. *Vide cap* 26.

3807 Alterum *Punicum* bellum quoque fabuloſum, cuius loco *Macedonicum* cum Philippo Rege, & deinceps eius filio Perſe, ſtatuendum. vnde *Romanæ hiſtoriæ* demum *incipit* veritas (ſi Chronologiam, atque Conſulares faſtos exceperis) & *fabula* magnam partem *deſinit. Vide cap.*26.

Annus

Annus 151 *Regni Græcorum*, de quo in Machabæis, quando Romani
tum in Occidente, tum in Oriente, ac prope vniuerſo orbe rerum potie- 3845
bantur. Hoc tempore annuus adhuc Romæ Conſul vnus erat, eadem
Scriptura teſte. *Vide cap.*26.

Tertium Punicum bellum. verius Carthaginenſe, hic locant, quo de- 3876
leta Carthago. hoc tempore *Ennius*, nec non *Polybius* ſcriptor Romanæ
Hiſtoriæ florent. *vide cap.* 26.

Cimmerij, ſeu *Cimbri* a *Mario* ſunduntur, & trophæa ei eriguntur,
quæ in Capitolio hodie viſere eſt. Eadem barbarorum colluuies cum Ge- 3920
tis alijſque commixta, ſub tempora Honorij Cæſaris, iterum, ac ſæpius
effuſa, Romam & Romanum Imperium vaſtauit. *Vide cap.*26.

Dictatura Syllæ, quando Capitolio incenſo, *Sibyllini Libri* primùm con- 3940
flagrarunt. Sed poſt reſtituti, quamuis non in priſtinam molem, & inte-
gritatem, ſub Honorio incenſa Vrbe ita intereunt, vt ſoli Sibyllini cineres,
ſeu quædam fragmenta, etiamnum ſuperſint. *Vide promuls. & cap.* 30.

C. Iulius Cæſar deuicto Pompeio Romanum Imperium inchoat. Sub
hoc *M. Varro* rerum Romanarum grauiſſimus ſcriptor, *Criſpus Salluſtius*, 3971
Cicero, *Virgilius*, *Horatius &c.*

Poſt cędem Cæſaris, & Triumuiratum *Octauius Auguſtus* in Imperio 4000
ſuccedens, quartam, & vltimam Chiliadem annorum ab condito orbe
feliciter concludit, quæ eſt vltima ætas Cumanæ Sibyllæ, qua quidem
elapſa, noua progenies Chriſtus alto cælo demittendus erat. Eo impe-
rante *Strabo, Diodorus Siculus, Dionyſius Halicarnaſſæus, T. Liuius, Oui-
dius* de Romanæ Vrbis primordijs ſcribunt, proximè ante Chriſtum natũ.
cæteri autem poſt eumdem, *Plutarchus*, *Plinius*, *Florus*, *Cornelius Taci-
tus*, & reliqua ſcribentium turma.

Naſcitur tandem *Chriſtus* Homo Deus, ſub quo & deinceps ſabulæ 4021
omnes euenere, quæ toto hoc libro (præter ſupradictas) paſſim expo-
nuntur. Hic enim antiquorum *Ieſus* ſeu *Iaſius*, *Iaſon*, *Heſus*, *Theſeus*, tan-
tum non *Ieſus*, *Alcides*, ſeu *Hercules*, *Iuppiter*, *Iouis*, quòd *Ieoua*, cu-
ius *Creta* patria falsò æſtimata, quod *Chriſtus* vocandus, quæ vox in Si-
bylla lecta a Κρης ſeu *Cretæo* non multùm abludit. *Magnum* idem *Iouis
Incrementum* dictus, quod Patris Ieouæ æterna ſit proles. *Mars* idem &
Mauors atque græcè Αρης quaſi Mariæus, Mariæ filius, *Apollo* ſeu *Phœbus*,
Mercurius Maia ſeu Maria genitus, *Iacchus*, ſeu *Bacchus*, quia Ioachæus,
Liber & Lyæus, quòd Mundi Redemptor atque Liberator, ſub vini ſpecie
olim occultandus. Idem *Aeſculapius*, *Cupido*, ſeu diuinus Amor, *Hyppo-
litus*, *Virbius*, *Achilles*, *Anchiſes*, *Daphnis*, *Adonis*, quaſi Adonai, *Nar-
ciſſus*, quia Nazarenus, ſeu floridus vocandus, *Oedipus*, quia crucifixus,
&c. Quibus autem vocabulis Diuinitatem eius vates expreſſerint, toto
hoc libro paſſim & altero vberiùs, eodem fauente, cernes explicatum. Ex
quo ſanè liqueat, antiquorum *fabulas* veriſſimè ab Apoſtolo Petro *doctas*
appellari.

CA-

CAPVT XXXII.

Reſiduæ Quæſtiones, quæ ad Latij & Europæ Annales quadamtenus ſpectant.

PLutarchum imitatus, qui de Romanis rebus plurimas quæſtiones inſtituit, ad hanc calcem libri eaſdem conieci, ne ordinem rerum nimium abrupiſſent, ſuperioribus adiunctæ. itaque de Italia primum quærendum occurrit:

1 *Cur Virbium quemdam ab inferis excitatum, in Aricinæ Dianæ* Italo *nemore latitare ferant?*

Virbium igitur *ſecretò* atque *nube tectum* in Italia latentem, poſtquam ab inferis fuerat excitatus, nemo non Chriſtum eſſe dixerit, qui quod a morte olim rediuiuus, *bis vir* ſeu *Virbius* hic agnominetur. Is enim, Metc. 15. quod de Virbio narrant, ad inferos deſcendente, vidit quoque *luce carentia regna*. Sed *medicamine valido & fortibus herbis*, ope *Pæonia*, hoc eſt, Creatoris, à Π ω fingo, *Dite* ſeu Dæmone *indignante*, vitam recuperat, & *nubibus denſis* ſpecierum panis atque vini, a *Diana* ſeu Diuinitate ita coopertus, vt *nec cognoſcenda ora* præ ſe ferat, ætatem diuturnam *viuit*. *Et* patria Iudæa relicta, Lucos *Aricinos* ſeu Templa Latina incolit, cæmeteriorum arboribus, vt luci, inumbrata, idque beneficio, & *ſub nomine* Ib. *Dianæ*, ſeu Diuinitatis. Hunc autem *minorem Deum* Ouidius vocat, quod humanitate, quam aſſumpſit, minor, Patrem Deum ſe maiorem habeat. o docta fabula! Sed cur is Virbius *filius Theſei*, ac etiam *Hyppolytus* dicitur? Myſterium quoque id innuit. illum enim Virbium ſic latentem Ieſus, antiquorum *Theſeus*, tanquam Pater quidam progenuit, quando Euchariſtiam ſacram inſtituit. Quòd verò illum Apoſtoli, tanquam equi quidam à *Neptuno* ſeu Pneptuno Spiritu Sancto incitati, ſacrificijs ſuis in varias orbis partes diſtraxerint, & in plures hoſtias, ſiue hoſtiarum etiam particulas olim diuiſerint, ab ἵππος & λύω, quaſi equis in partes ſolutus, *Hyppolytus* dicitur. Qui quidem id paſſus, ob nimium amorem ſuæ *Phædræ* nouercæ, Eccleſiæ Gentilis, quæ *Phædra*, quaſi Petra dicta, hoc eſt, *Romana* ſiue *dilatata*. Atque hæc fabula antiquis Tragædis argumentum præbuit, in quo parens *Theſeus* diſtracta Hyppolyti *membra*, & deartuata, rurſum inuicem iungit, quod Chriſtus pluribus quaſi hoſtijs diuiſus, vnum Ad Aen. rotum & integrum ſeſe quaſi reficiat in Euchariſtia. Rectè quoque Seruius a quibuſdam ait Virbium *Solem* exiſtimari, ob ſolem iuſtitiæ Chriſtum orbe Euchariſtico incluſum, cuius propterea fas non eſſe dicant *ſimulachrum tangere, quod nec ſol tangatur*, veriori cauſa, quod prophanis aut Laicis manibus iſtud Sacramentum nefas attrectari, de quo à Sibylla veteres fuerunt edocti, vti de reliquis, quæ mox explanantur.

2 *Quamobrem Romani in eodem Aricino Nemore, Seruum quemdam fugitiuum, qui priorem alium interemiſſet, continua ſerie, Sacerdotem ac Regem creabant?*

Ant. Rom. l. 5. De hoc barbaro ludicro Strabo audiendus: *Barbaricus ac Scithicus mos apud id Templum* (Dianæ Aricinæ) *obtinet. profugus quippe conſtituitur*

Sacer-

Sacerdos, qui priorem Sacerdotem ſua trucidauerit manu, ſtrictoque ſemper gladio paratus ad inſultus propulſandos circumſpicit. de hoc & Suetonius: *Nullus tam abiecta conditionis, tamque extrema ſortis fuit, cuius non commodis* (Caius) *obtrectaret. Nemorenſi Regi, quod multos iam annos potiretur Sacerdotio, validiorem aduerſarium ſubornauit.* In Caio c. 35.

Item Ouidius Faſt. 3

Vallis Aricina, Sylua præcinctus acuta
Eſt lacus, antiqua Religione Sacer.
Regna tenent manibus fortes, pedibuſque fugaces,
Et perit exemplo poſtmodo quiſque ſuo.

Et alias

Ecce ſuburbanæ Templum nemorale Dianæ,
Partaque per gladios regna nocente manu.

Hunc igitur morem liquet ob Sibyllam inſtitutum eſſe, quæ Romæ Sacerdotes Reges (regalè enim Sacerdotium vocatur) ſeruos ſeruorum Dei, Pontifices Summos, qui Dianæ, hoc eſt, Trinitati ſeu Diuinitati ſacrificium offerrent, violenta morte ob Chriſtum perpeſſa, quamplurimos inuicem ſucceſſuros canebat. Itaque Romani regium nomen formidantes, hoc commentum ludicrum excogitauere, quo oraculi ſortem adimpleri ſtultè crediderunt.

Cur Taurica ſacra, in quibus hoſpites immolari ſolerent, in eamdem Ariciam tranſlata eſſe fabulantur, & quinam Pylades & Oreſtes, qui ab Iphigenia Sorore in iiſdem agniti, atque liberati, clam communi naui in patriam fugere? 3

Nam hanc fabulam Hyginus *in* Mythologicis, & commentator Virgilij Seruius ex Hygino refert. Sed nemo Ouidio elegantius in Triſtibus, & De Ponto ſcribens. Taurica igitur ſacra Dianæ fieri conſueta, Tauricorum ſeu Turcorum feram conſuetudinem ſupra interpretati ſumus, qui hoſpites ſiue peregrinos Chriſtianos captiuos, ſuæ Lunæ, vel Dianæ quaſi ſacrificant, dum eos ibidem. vſque ad mortem detinent, & ſæpius necant, vita temporali & ſpirituali nonnumquam ablata, cum Maomeriſmum profiteri cogunt. Sed quia barbarum hunc morem idololatræ Romani olim ſuperare deberent, & tribus ſæculis, peregrinæ, hoc eſt, Chriſtianę Iudæa allatæ religionis ac fidei homines, Dianæ ac Iouis ſimulachris ſumma ſæuitia atque inauditis ſupplicijs, vt victimas quaſdam immolare, propterea hæc Taurica ſacra in Latium ſeu Ariciam translata, quæ ſuo nomine terram *dilatatam* ſonat, docta fabula cecinit. prætérquam quod in Sylua Aricina Diana ab his coleretur. *Pyladis* inſuper & *Oreſtis* commentum ac *Iphigeniæ* ad eoſdem Italos ſeu Romanos ſpectat, qui in his nefandis & Tauricis ſacris, Petrum *Pyladem*, hoc eſt, cæli ianitorem à πύλῃ ianua ſic agnominatum, & amicum eius indiuiduum *Oreſtem* Paulum, Vas electum & prædeſtinatum à verbo ὁρίζω, nefariè mactarunt, idque *Iphigeniæ* ſororis manu, nam *Iapheti* Romani Italia *proles*, quæ *Iphigenia*, poſtmodum Petri atque Pauli *Soror* per fidem effecta. At fabula, inquies, eos *liberatos*, non mactatos ait. Equidem *liberatos*, ſed corporis vinculis, ſed mortalitate, morte propter Chriſtum piè tolerata. cur ergo hos eadem ſoror agnouiſſe fertur, atque in patriam ſimul nauigaſſe? quod *Iphigenia* (*Iapheti*, non *Iephtes* filia in ceruam mutata, de

cap. 26. ad Aen. l. 2. lib. 1. & 4. lib. 3. & 32

qua ſupra dictum, nam id cautè diſtinguendum, quod fabula confundit) per fidem ſuſceptam horum ſoror facta, poſt fratres agnorit, idque per *literas*, puta, Sibyllinas, atque *colloquium*, Verbi Euangelici: ſed poſt liberratem à corporum vinculis, vti mox eſt dictum, & communi cum eis Eccleſiæ naui, clàm idololatris, ad patriam cæleſtem iter rapuerit. At enim *Oreſtem* Matris homicidam ferunt, ac ideo furijs agitatum multis Græciæ locis oberraſſe. Et id veriſſimè. Nam Paulus ſpirans minarum & cædis ad Hieroſolymam, Eccleſiam Matrem enecabat, Chriſtum perſequendo. ob cuius conſcientiam ſceleris, poſtmodum tot labores paſſus, tot Græciæ locis, alijſque ob eamdem Eccleſiam Matrem propagandam oberrans, crimen expiarit. Specialiter etiam Petrus atque Paulus Dianæ deuoti (quam triplici ore antiqui pingebant) ac oblati finguntur, quod *Tergemina* porta ad ſupplicium egreſſi, & ante *Trinitatis* aram & ſacellum, quod poſtea conſtructum, verberibus cęſi. quòd denique ad Fanum Dianæ Paulus obtrūcatus, vbi & fons triplex eiuſdem Symbolum Trinitatis emerſit. Quod etiam Lacones à Sibylla inſtructi, ſacrificio alio quondam præcinebant, vnde ad eoſdem Dianam translatam quoque fabulantur, de quo quidem Seruius: *Cum Romanis ſacrorum* (Dianæ) *crudelitas diſpliceret, quamquam ſerui immolarentur, ad Laconas eſt Diana tranſlata, vbi Sacrificij conſuetudo adoleſcentum verberibus ſeruabatur, qui vocabantur* [illegible], *quia aris ſuperpoſiti contendebant, quis plura poſſet verbera ſuſtinere*. Inde igitur Pyladis & Oreſtis contentio & certamen enatum, vel ad plura verbera pro Chriſto ferenda, vel ob crucis ſupplicium, quam auidiſſime etiam Paulus ambiebat. Sed cur cum ijſdem *Iphigenia* ſoror ſimulachrum Dianæ dicitur abſtuliſſe, & in meliora loca tranſtuliſſe, vt ijdem Poetæ referunt? niſi quod Dianæ Idolum Romæ, ac Romano Imperio eripuerint, & melius illo Trinitatis ſignum atque Sacramentum in meliora & Chriſto vero Deo ſacra Templa intulerint. quam quidem Dianam *faſcelidem* vocarunt, & *in faſce lignorum abſconditam* propterea dixere, in quo vnum vinculum Naturæ vnitatem, plura autem ligna Perſonas plures repræſentarent, vt de Trinitate fuerant à Sibylla edocti. Cur igitur, inquies, poſtmodum Chriſtiani ſimulachrum Dianę, cum cæteris euerterunt, ſi id Trinitatis ac Diuinitatis aliquod ſignum fuit? quia vt ſignum mendax, & plurimis mendacijs ſcatēs, ab Gentilibus Sibyllam malè aſſecutis, fuerat inſtitutū. Nam idolum ligno, ære, auro, aliaue materia conſtans, aut apud eoſdem Diuinitas erat, de quo quidem Scriptura tum vetus, tum noua ſæpe conqueritur. aut ſanè apud quoſdam magis ſapientes, Numinis effigies quædam, quod nullum, atque falſum erat. exempli cauſa, Dianæ idolum, mulierem mortalem exprimebat, quæ olim in terris vixiſſet, quæ cum pluribus alijs Dijs ac Deabus diuinitatem eſſet aſſecuta, cum alijs mendacijs ac blaſphemijs pluribus, quę Diuinitatē ipſam interimunt. Vnde ſapienter Apoſtolus *Idolum nihil eſſe* definit, tum in ſe *formaliter*, vti ſchola loquitur, tum etiam *obiectiue*, quòd nullum Numen repræſentet. At ſi Iudæorum ritus atque Sacramenta diuinitus olim etiam inſtituta, ideo modò reproba, quod Meſſiam venturum mendaciter fingrent, qui modò aduenit, quantò magis idola damnanda atque euertenda, quæ tot mendacijs, ijſque fœdiſſimis, ac diuina prorſus maieſtate indignis

olim

olim laborabant? verum de hoc argumenro, libro altero fuſius. Nunc quærendum ſupereſt, cur Oreſtis *oſſa Romam ab Aricia translata*, & condita ante Templum Saturni ad Capirolium, quoque tradiderint? quod Oreſtis Panli non ſolùm oſſa, ſed carnem & neruos, hoc eſt, torum corpus in Mamertino carcere ante ædem Saturni abſcondi oporterer, & cuſtodiæ mandari. Nam er eiuſdem feſtum celebrandum docta fabula prædixit, de quo apud Euripidem eidem Oreſti ſic Minerua loquitur: Seruius ib.

Et hanc legem pone, quando populus celebrabit feſtum In Iphig.
Tuæ à cæde liberationis, admoueat enſem
Ad viri ceruicem, & ſanguinem eliciat,
Propter ſacratam Deam, vt honores habeat, nempe diuinitas, quod ineius honorem mortem oppetieris.

4 *Quid amici Nyſus & Euryalus à Latinis cæſi ſibi volunt, & mutui amoris pro morte obeunda certamen?*

Nam Virgilius id rotum deſcripſit. *Nyſus* itaque *Chriſtus* floridus ſiue Nazarenus, ab hebræo *Nitſa*, quod eſt floris nomen. *Euryalus* autem, An. vti nomen εὐρύς, hoc eſt, *Lati* indicar, *Romanus* nempe Chriſtianus, qui ambo à Latinis idololatris cæſi. *Nyſus* quidem ad Solymam, pro Euryalo amico redimendo ab æterna morte, *Euryalus* aurem in toro imperio Romano per trecentos annos martyrio affectus ob Chriſtum *Nyſum*, ſiue Nazarenum ſuum Redemprorem.

5 *Cur Curtio equite in lacu abſorpto, voraginem infernalem in foro Romano clauſam fabulantur?*

Quòd poſt Mezentium Tyrannum cum equo Tyberis lacu hauſtum, tempore Conſtantini, cum vorago ingens & gurges quaſi infernalis hians in Romano foro adhuc appareret, vbi modo D. Virginis Templum *à pœnis inferni liberantis* dictæ, vti inſcriprio ibidem affixa reſtatur, atque iſthic Draco innumeros ciues adhuc idololatras peſtifero halitu ſuo enecaret, ob eum placandum Veſtales Virgines, in eius ſpecum cibos conijciebant, & de ſacrificio inſuper illi offerendo deliberatum eſt. Quam ſuperſtitionem non ferens Sylueſter ſummus tum Pontifex, ad Draconis antrum & foueam cum Cleto deſcendens, eidem fauces obligauit, & foueam illam peſtiferam obſtruxit. Vnde de gurgite occluſo in Romano foro, vbi *Curtium Lacum* etiam hodie recepra opinio ſtatuit, eſt enata fabula. Ac Draconis hiſtoriam quidem Cæſar Conſtantinus Epiſtola miſſa Epiſcopis confirmat, & cum eo alij quàplurimi aurhores. Fabulam autem huius vaticinam Propertius anre natum Chriſtum hoc modo deſcribit, niſi quod pro Roma Lanuuium ſtatuat, commune nomen *dilatatæ* cum Roma ſortirum: Iſid. in dec. Pat. Vincẽtius ſpec. hiſt. p. 2. Antonin. hiſt. vni uerſ. p. 2. Metaph. in vita Sylu.

Lanuuium annoſi vetus eſt tutela Draconis
Hic vbi Tartareæ non perit ira moræ. L. 4 el. 8.
Qua ſacer abripitur cæco deſcenſus hiatu,
Qua penetrat Virgo, tale iter omne caue.
Ieiuni ſerpentis honos, cum pabula poſcit
Annua, & ex ima ſibila torquet humo.
Talia demiſſæ pallent ad ſacra puellæ,
Cum temere anguineo creditur ore manus,
Ille ſibi admotas à Virgine corripit eſcas,

Virginis in palmis ipſa caniſtra tremunt.
Si fuerint caſtæ, redeunt in colla parentum,
Clamantque Agricolæ: fertilis annus erit.

Quod enim in Romana Vrbe, quæ nomen *dilatatæ* gerit, vti ſæpe dictum hoc portentum eventurum eſſet, per *Lanuuium* forſitan, quod ſimiliter *dilatatam* ſonat, *La* atque *Naba*, a Sibylla expreſſerit Romam, vnde Lanuuini crediderint id apud ſe geſtum, iuxta Propertij carmen, atque illud Æliani; *Apud Lanuuium Latij oppidum ſacer eſt lucus in luco verò antrum eſt amplum ac profundum, quod Draconis eſt cubile.* Sed cum Propertius ſciret, Veſtales Virgines, quæ Draconem paſcerent, nequaquam Lanuuij, verùm Romæ eſſe, pro his Veſtalibus *puellas Virgines* et *caſtas* ſubſtituit. *caſta* autem *Virgo eo penetrans et rediens*, vti ſcribit, *in colla parentum*, S. Syluestrum fabulosè ſignificat, Virginem ac purum Sacerdotem, qui ſumma Matris Eccleſiæ lætitia, Dracone obſtructo, non paſto, ex hoc antro redux exceptus eſt. nam *annum* ſequentem idololatris ad Chriſtum conuerſis tam *fertilem* reddidit, vt triginta millia baptiſmum Chriſti Romæ ſuſceperint.

Ælian. Anim lib. 11.

6 *Quid Cæculus ſibi vult, Præneſtinæ fundator Vrbis, igne generatus, ac filius Vulcani propterea creditus?*

Etenim Virgilius de eo ſic canit:

Aen. 7.

Nec Præneſtinæ fundator defuit Vrbis
(Vulcano genitum, pecora inter agreſtia Regem,
Inuentumque focis, omnis quem credidit ætas)

Cæculus. ad eum locum Seruius ita commentatur: *Præneſte erant duo fratres, qui diui appellabantur. horum ſoror dum ad focum ſederet, deſilient ſcintilla eius vterum percuſſit. Inde dicitur concepiſſe. Poſtea enixa puerum, iuxta Templum Iouis abiecit, quem Virgines aquatum euntes iuxta ignem inuentum ſuſtulerunt, qui haud longè à fonte erat, vnde Vulcani dictus eſt filius. Hic poſtea collecta multitudine, poſtquam diu latrocinatus eſt, Præneſtinam ciuitatem in montibus condidit, & cum ad ludos, vicinos populos inuitaſſet, cæpit eos hortari, vt ſecum habitarent, et pro gloria iactare, ſe filium eſſe Vulcani. Quod cum illi non crederent, inuocato Vulcano, vt eum filium comprobaret, omnis illius multitudinis chorus eſt flamma circumdatus, quo facto commoti omnes ſimul habitauerunt.* Hactenus quidem Seruius. Cæculo autem illo fabuloſo magis obcæcatum hunc eſſe oportet, qui non videat hunc *Cæculum*, hoc eſt, *dilatatum*, a *Caa* & *Cala*, Romulum Petrum eſſe, vnde ſimilia quædam et vtrique communia narrantur. Ille enim Rex Paſtorum Eccleſiæ Chriſti, ille inuentus inter ignes die Pentecoſtes, ille *Præneſtinæ*, hoc eſt, *Romanæ*, ſiue *dilatatæ* Vrbis ſpiritualis parens & fundator. Ille de ſorore ſua Eccleſia, igne Spiritus Sancti in vtero percuſſa, ad Hieroſolymam prodigio enatus, ille quoque ad fontem baptiſmalem abiectus. illum ſeu illius fidem Eccleſiæ Virgines ad aquas baptiſmi currentes auide ſuſtulerunt, Is Vulcani filius, hoc eſt, *dilatati*, a *Bol* atque *Cana*, nempe Spiritus Sancti, qui totum orbem terrarum repleuit, is clanculum & furtim Romæ Chriſtianam multitudinem collegit, metu Imperatorum, vnde latrocinans à latendo dictus. Is denique ad ludos, ſeu ordinationes ſacras, vti ſupra de Romulo in raptu Sabinarum habes

ex-

explanatum, populos Latinos omnes inuirauit, illis ſupradicti Spiritus ignem atque flamnias diuinitus immiſit, quibus planè incenſi, in Eccleſia Romana ſimul hab:tarunt.

Quidnam item per Reginæ Helernæ lucum ſibi volunt, ex quo Carnam Deam, vxorem Iani natam prædicarunt? 7

Ouidius in Faſtis hanc fabulam refert. eſt autem *Helernæ lucus*, Templum S.Crucis vulgò *in Hieruſalem*, precibus S.Helenæ Matris Conſtantini, quam *Reginam Helernam* vocant, Romæ ædificatum. *Lucum* autem dixere hoc Templum, vel ob cæmeteria arboribus inſtar Syluæ vmbroſæ, quæ Templorum ferè ambitum cingunt, vel potius ob arbores Crucis nempe Chriſti Domini, & boni Latronis, quarum fragmenta ibi ſeruarẽtur. Et quia Eccleſia Romana per meritum Crucis Chriſti coaluit, ideo *Carnam* Deam cardinis ſeu Ianuæ cæleſtis, atque Iani cæli Ianitoris congiungem, eamdem Eccleſiam ex hoc luco ſatam fabulati. *Pontifices* denique *Helernæ* ſacra quoque offerebant, quod hæc D. Helena ſanctorum numero eſſet adſcribenda, & proprerea ad eius honorem ſacra celebranda.

Quæ Dea Lucina ab Romanis ſolita inuocari, vt naſcentibus opitularetur? 8

Hæc S.Lucina Matrona Romana in Diuas quoque referenda, vnde Dea dicta eſt. quam eò quòd ex Sibylla ſcirent, naſcentibus cælo, ac vitæ immortali S. Martyribus, egregiè ac fortiter opem allaturam, horum corpora poſt mortem ab iniurijs Tyrannorum tuendo, & in cæmeterio ſuo clam ſepeliendo, propterea Romana antiquitas vocabulo *natalis* decepta in Sibylla lecto, in partu corporum ad vitam mortalem, vt Deam, inuocabat.

Quid monſtrum Italiæ Cacus ab Hercule victus ſignificat? 9

Is *Κακὸς* ſiue *malus* ſpiritus, nempe *Caco dæmon*. Ideo enim apud Virgiliũ.

Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)
Euomit, inuoluitq. ve domum caligine cæca,
Proſpectum eripiens oculis, glomeratque ſub antro
Fumiferam noctem, commixtis igne tenebris.

Quem quidem animorum Tyrannum, *Hercules* Heros magnus Chriſtus ex Auentino Italiæ ſpecu extractum, Crucis *claua* (cui infixi claui) quaſi oppreſſerit. Nam Dæmonem Chriſtus ſuo Euangelio & virtute Crucis, in toto Latio ac Romæ proſtrauit, præcipue in colle Auentino, vbi S.Petrus in ædibus Priſcæ domicilium habuit Neque id ſine ardua atque graui pugna (quam Poëtæ ſuo more, ſpiritualium rerum ignari deſcribunt) eò quòd perſecutio Tyrannorum diu in Romana Eccleſia durarit. ob Cacum autem ab Hercule Chriſto aliquando cæſum, & ſpecu emotum, *ſacrum Herculis inſtitutum Romæ* fabulantur, quod Sacrificium Miſſæ præſignificabat, in quò *Potitij* & *Pinarij* Diaconi, & *Ara Maxima* Deo eſſet erecta, quod hoſtia maxima in eadem Chriſtus Romæ immolandus, iuxta illud Virgilij

Ex illo celebratus honos, lætique Minores Æn. 8.
Seruauere diem, primuſque Potitius Author,
Et Domus Herculei cuſtos Pinaria Sacri
Hanc Aram luco ſtatuunt, quæ Maxima ſemper
Dicetur nobis, & erit quæ Maxima ſemper.

Præterea cognitum Herculem ab Euandro (Iaphet) atque ſalutatum ſic

Li-

Liuius demonſtrat: *Ioue nate Hercules ſalue, te mihi Mater Europæorum, veridica interpres Deum, aucturum cæleſtium numerum cecinit, tibique Aram hic dicatum iri, quam opulentiſſima olim in terris gens Maiorem vocet*. Quod autem *duos eximios boues* de grege Herculis Scriptores Cacum *abegiſſe* ferunt, & *ſpecu incluſiſſe*, cum is ad Tiberis ripam quieſceret, de Petro ac Paulo Romæ à Nerone Diaboli inſtinctu, *cuſtodia incluſis*, ac etiam *ſepulchro* poſt necem illatam, id intelligendum. *veſtigia* verò boum *auerſa* & *ſolo defixa* ad Petrum alludunt, non ſolita aut recta figura, ſed capite in terram, & pedibus ſiue veſtigijs in cælum conuerſis, affixum Cruci ac mortuum. *Mugitus* autem *eorumdem boum*, deſiderio aliorum in grege relictorum, Apoſtolicum Zelum inſinuat pro grege Herculis ſeu Chriſti, quem morientes illi relinquebant. quo mugitu Apoſtolico factum, vt Hercules Chriſtus, quaſi excitatus, poſt longam cum Caco luctam, illum è ſpecu Romano *extraxerit*, & *fœdas rapinas boum cæſarum*, Martyrum interemptorum, vti boues victimæ ſolebant, horum cryptis ſub terra detectis, *cælo oſtenderit*. vnde idem Hercules Chriſtus *Augiæ ſtabulum*, eamdem Italiam *Augiam* ab augendo dictam, *ſtercoribus* & *fimo* idolorum *repurgaſſe* dictus, & *Hydram* eiuſdem Imperij Romani, idololatriam, *multis capitibus* Cæſaribus *fecundam*, tandem *exſecuiſſe*, qui etiam *Gygantes* alia fabula vocati, quos ille eodem in Latio vicerit.

10 *Quis Phaeton in Eridanum & Padum poſt orbem crematum decidiſſe dictus, quæ ſorores eius Heliades, & cognatus Cygnus Lygur appellatus?*

Duplicem Phaetontem Iaphetum, & Heliam, non rectè fabula vnum fecit. de illo nos ſupra qui in Padum lapſus, nunc de hoc altero; qui in Eridanum et cuius Heliades ſorores, & cognatus Cygnus, reſtat explicandum. hic cum Helias à φαίνω appareo, Phaetontis nomen ſortitus eſt, quòd ſub Antichriſto iterum ſit *appariturus*, & quia iamdudum curru igneo translatus, rurſum ad Iordanem & Solymam veniet, contra iſtum Antichriſtum liberè Chriſtum profeſſurus, & mundum per aliquod tempus eiuſdem amore incenſurus, ab illa bellua tandem interimendus, hinc enata fabula, quod currum ſolis Phaeton aſcenderit, & incendium ingens terris immiſerit, ob quod fulmine ictus in Eridanum ſeu Iordanem deciderit. *Heliades* autem *ſorores* Phaetonta flentes et lugentes, *in arbores*

Met. *mutatas*, ſiue *trunco arborum incluſas*, ex quarum lachrymis *electra* naſcantur, *nuribus*, vt Ouidius ait, *geſtanda latinis*, Carmelinas Sorores eſſe liquet, *Heliades* ab Helia dictas, ob quem flent & lugent, eò quod eius inſtitutum ac ordinem Monachalem amplexæ. Nam Monachi officium flere, & peccata plangere. Quod porrò *corticibus arborum incluſæ* dicantur et *pedibus retentæ*, ad clauſtrum earum ſtrictiſſimum pertinet. *electra* autem ex his *ſtillantia*, *ſcapularia* cenſemus, quæ *nuribus Latinis* (Eccleſijs) mittunt, vt ab his geſtentur, *electra* dicta, aut verius alectra, ſeu alexicaca, quod mala depellant, ab ἀλέξημα, quod *defenſionem* verbum ſignificat. Iam *Cygnus* Phaetontis *agnatus*, *Vrbes fugiens*, *ſolitudinis amans*, Patres Carmelitæ, quia Phaetontis Heliæ cognatam albedine et candore veſtem non modò geſtant, vnde Cygni appellari, ſed etiam cognatum et ſimile viuendi inſtitutum ſeruant, et cognatum locum ſiue ſedem in Mõte Carmelo, vbi cum Helia ſolitarij mul-

tis

tis ſæculis ante Chriſtum natum, & poſtea vixere. Saracenorum verò poſtea metu, quidam in Lyguriam & Latium appulſi, *Lyguris Cygno* nomen dederunt. Horum verò mons Carmel & Ordo, quia D. Virgini cõſectandus erat, hinc docta fabula *Veneri* Cupidinis Marti, quam Deiparam eſſe ſupra oſtendimus, *caros olores*, ſiue *ſacros* finxit, *qui* eiuſdem *currum*, ſiue cultum, communi iugo iuncti *promoueant*.

Cur Ardeam item Italiæ oppidum igne concrematum atque Turni patriam, in auem eiuſdem nominis mutatam finxere? 11

Ea ſanè fabula Romanæ Vrbis vaticinium fuit, à Barbaris quondam occupandæ, atque incendendæ, quæ *Ardea* quaſi *Ardua* dicta, id eſt, *Alta* Roma, *Turni* ſiue filiorum *Saturni patria*. Sed quia poſt illam euerſam atque concrematam, in cineribus & ruinis eius Vrbs altera Roma excitanda erat, priori minimè par vel an ſpeciem, aut magnitudinem, vel ad ſæculare imperium atque poteſtatem, vel an linguæ (Latinæ) ſonum, ſed veteri Romæ ſolo nomine ſimilis, hinc fabula emerſit de *Ardua* Roma in *Ardeam* auem macilentam, & triſtiùs ſonantem conuerſa, & ſemper pallentem a barbarorum nempe irruptionibus metu. de qua Ouidius Met.19.

cadit Ardea Turno Ib.

Soſpite dicta potens, quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit, & tepida pauerunt tecta fauilla,
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subuolat, et cineres plauſu euerberat alis,
Et ſonus, et macies, et pallor, et omnia captam
Quæ deceant Vrbem, nomen quoque manſit in illa
Vrbis, et ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

Cur Cippo Genutio cum Vrbem triumphans intraret, enata cornua fabulantur, quæ ipſum fore Regem Romæ portenderent? 12

Cum enim is ab hoſte victor, triumphans Romam ingredi parat, ſibi *gemina cornua* ſub frontem ſenſit erupiſſe, quæ ipſum fore Regem nunciarent. Quibus ingenioſè ſuo more Poëtæ Sibyllæ oraculum, de Monachis in Abbates, & quoſdam quaſi Eccleſiæ Reges, Epiſcopos, ac Præſules infulatos promouendis, olim deſcripſere. *Cippus* enim *cupitio* tegendũ Monachum præſignabat, *Genutius* à *Gana*, & *Ta* eumdem *dilatatum*, quia id non ante Monachiſmum longè latèque propagatum euenit. Monachus enim tunc victor ab hoſte Dæmone reuertens, ob res præclaras pro Eccleſia geſtas, à Romanis Patribus decreto honore ac quaſi triumpho, Sacerdotali *primum corona inſignis* effectus eſt, dein *geminis cornibus* inſignes mitras & infulas, Regis ſiue Epiſcopi Eccleſiæ inſignia in fronte & capite tulit. Sed quanta modeſtia Regium hoc inſigne, tiaram cornutam, atque Eccleſiæ dignitates omnes, primorum Monachorum Patres ſiue Patriarchæ eſſent auerſaturi, illa *Cippi* oratio apud Ouidium luculenter docet. Cum enim Aruſpex his cornibus inſpectis, Regem Cippum Genutium ita ſalutaſſet: Met.16.

Rex ò ſalue, tibi enim tibi Cippe, tuiſque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus Arces.
Tu modo rumpe moras, portaſque intrare patentes
Adpropera, ſic fata iubent, namque Vrbe receptus
Rex eris, & ſceptro tutus potiere perenni.

Mo-

Modeſtiſſimus Monachus

Rettulit inde pedem, toruamque à mœnibus Vrbis
Auertens faciem, procul ò, procul omina, dixit,
Talia Dij pellant, multoque ego iuſtiùs æuum
Exul agam, (in Eremo) *quàm me videant Capitolia Regem.*

Quamquam multos Monachos in Eccleſia Romana Reges, ac Rectores Capitolia viderint, non ſolùm Abbates geminis Mitræ cornibus decoros, qui *ſceptro* ſeu pedo *perenni potiti*, ſed & Epiſcopos, atque Pontifices Supremos. Atque ad Cipporum Monachorum gloriam illa quoque pertinent, quæ Ouidius ſubdit: *Proceres Latij decreuiſſe*, ne muros intraret Cippus, quia Monaſteria prima ferè extra Vrbes, *ruris* tamen *bonorati* (nempe dominio) *tantum permiſiſſe*, quantum *ab oriente vſque in occidentem* (Orientali, & Occidentali Eccleſia) *poſſet arando complecti*. Infularum *illa* quoque *cornua* conceſſiſſe *auratis* Templorum ſuorum, ac Cœnobiorum *poſtibus inſculperet*, vti longo æuo illa permanerent. Vnde adhuc hodie Monachorum Ædes ſacræ, ac prophanæ, innumeris prope hiſce cornibus fulgent. Quæ omnia eleganti, ac vaticino carmine, vtpote ante Chriſtum ſcripto, Naſo proſecutus:

At Proceres, quoniam muros intrare vetaris,
Ib. *Ruris bonorati tantum tibi Cippe dedere,*
Quantum depreſſo ſubiectis bobus aratro
Complecti poſſes, ad finem lucis ab ortu,
Cornuaque auratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpit, longum manſura per æuum.

12 *Cur fabulæ tradunt Iouem in Aquilam mutatum, Ganymedem ob eodem in cælum translatum, & oua eiuſdem volucris, Iouis ſinu foueri, illamque fulminis miniſtram effectam?*

Non enim hæc parum ad Romanæ Vrbis dignitatem faciunt, cuius inſignia Aquilæ. Nam *Iouem* audire *in Aquilam conuerſum*, quidnã aliud eſt, quam Ieouæ Chriſti Eccleſiam ad Romanas Aquilas, ſiue in Latium eſſe transferendam? ibidemque *Ganymedem* Latinum hominem ſine *dilatatum* à *Gana* & *Mada*, in regnum cælorum, hoc eſt, Eccleſiam eſſe *rapiendum*, imo ad ſublimis & quaſi cęleſtis Sacerdotij gradus euehendum, vt *Ambroſiam, & Nectar* Euchariſticas dapes, in Sacrificijs ipſi Deo offerat, *Hebe* fœmina ab omni Templi miniſterio *amota*, quæ primis Eccleſiæ temporibus, Diaconiſſæ, alijſque munijs fungebatur? *Oua* autem *Aquilæ* adeo Ioui cara, vt eius diuino *ſinu foueantur*, quis non intelligat, Romanæ Eccleſiæ ſemen & poſteros ita Chriſto Ieouæ dilectos futuros, vt peculiari eius cura *foti* numquam deficiant, ſed perpetuò aliæ ex alijs Aquilæ inde oriantur? Iam *fulminis* hæc Auis propterea *miniſtra*, quod excommunicationes & quęuis cenſuræ, & cætera Dei ſeu Ieouæ *fulmina*, quæ ſpiritualiter hominem interimunt, *in vnguibus Aquilæ*, hoc eſt, in Romanæ Eccleſiæ manu atque poteſtate à Ieoua Chriſto eſſent *reponenda*.

13 *Quiſnam ille Perſeus, qui tot mortales in Petram mutarit, & de quo mira alia fabulantur?*

Non enim omittendus fuit, quòd ad Eccleſiæ Romanæ decus quam maximè ſpectet. Nam *Perſeus* ægide ſeu ſcuto Meduſæ effigie claro, obuios

uios quoſque ſibi renitentes *in petram conuertens*, ipſe idem Chriſtus, vetus *Dominus* ſiue *dilatatus* ab hebræo *Paras*, Danaes Mariæ *Iordanea* ſeu Iudææ *filius*, *ex aurea* S. Spiritus *pluuia* in loco ſecreto *conceptus*. huius *ſcutum*, pellis noſtra aſſumpta, ſeu Euæ *Meduſæ* peccatricis. quæ *Mathuſa* ſeu *ſapiens* ſuo malo fuit, aſſumpta, inquam, non in ſe, verum in effigie ſeu *ſimilitudine* nempe *carnis peccati*. hoc ſcuto per orbem quaquauerſus volans in Euchariſtia, ſuæ Diuinitatis quaſi *Pegaſo inuectus*, omnes ſibi obuios, in *Petram* Romanæ Eccleſiæ conuertit, a *Petro Cepha* ita appellatam. fertur autē *Pegaſus* Perſei equus, ex *vtero Meduſæ* prognatus, quia Chriſtus Deus ex ſtirpe Euæ ſeu Meduſæ genitus, vt filius Adam. Illum autem Perſeum natione Iudæum *India*, *Achaia*, & *Græcia* omnis Templis exttuctis *honorat*, ſolus *Abramtiades*, mollius *Abantiades*, *Iudæus* Abrahamo ortus repudiat (ideo ſine criſi atque prudentia dictos *Acriſius*) & ex *vrbibus Græciæ*, vti Paulo Apoſtolo ibidem prædicante factum, omni conamine *expellere* ſtudet, iuxta Ouidium. Met. 4.

Solus Abantiades ab origine natus eadem Ib.
Acriſius ſupereſt qui mœnibus arceat Vrbis
Argolicæ, contraque Deum ferat arma, genuſque
Non putet eſſe Dei, neque enim Iouis eſſe putabat
Perſea, quem pluuio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violaſſe Deum, quam non nouiſſe nepotem,
Pœnitet, impoſitus eum cælo eſt alter, & alter,

Nam impoſita cælo eius Diuinitate, ac Humanitate, Iudæum in fine mundi pænitebit, Perſei Chriſti Diuinitatem aliquādo blaſphemis violaſſe verbis, atque factis, & hunc ſui Abrahæ ob carnem nepotem, minimè agnouiſſe. *Atlas* deinde *Rex Mauritaniæ, cui aurea poma* (fodinæ Americæ) *ſeruata*, ab eodem Perſeo *in petram conuerſus*, Rex eſt Hiſpaniç, qui Mauris ibidem quondam imperauit, *Iapetionides* ſeu filius Iapheti ab Ouidio appellatus, quia à *Iapheti* nomine appellatiuo *Hiſpania* dicta, vt ſupra oſtenſum, & *Rex Heſperiæ*, nam Hiſpani ſuos nobiles *Adelatandos*, quaſi *Italos dilatatos* vocant. Quòd verò *Atlas* is dicitur *in petram conuerſus*, *immenſum creuiſſe*, iuxta illud Naſonis Ib.

Tum partes altus in omnes
Creuit in immenſum (ſic Dii voluiſtis).

Id ad Domū Hiſpanicam pertinet, quæ diu poſtquam ad *Petri* Eccleſiam *conuerſa*, pluribus regnis *aucta* ac *dilatata* eſt, ſequuntur eiuſdem *Perſei cum Andromeda nuptiæ*, quæ eſt, *gens Latina* ab *Adam* & *Mēn*, quaſi *hominibus imperans*. huius autem *Andromedæ* Parens *Cepheus*, ſiue *Cephas* Petrus, gentis Latinæ ſpiritualis parens. *Caſſiope* Mater, hoc eſt, *dilatata*, Eccleſia Latina, à *Caſa* atque *Pa*, quæ *generi*, nempe Chriſti, *meritis* in cælum tranſlata, *ſidus* effecta eſt. *pretium* autem *Andromeda* à tetro monſtro, Dæmone, *liberatæ ad* baptiſmi *aquas*, *nuptiæ* eiuſdem *Andromedæ* fuerunt, ideo enim *in mari prælium Perſei cum Dracone*. *Dæmoni* autem eādem *obſtrictam*, per *vincula ad rupem* aptè ſignificāt, ii que *ob crimen maternæ linguæ*, nēpe Euæ parentis, quæ Dæmonē ſerpētem quondā allocuta, marito vetiti pomi eſum perſuaſerat. *liberata* autè à monſtro *Andromeda* hac noſtra, eumdem Perſea Chriſtū liberantem.

Auxiliumque Domus Seruatoremque fatentur
Ib. *Caſſiope, Cepheuſque Pater, reſoluta catenis*
Incedit Virgo, pretiumque & cauſa laboris,
Ipſe manus hauſta victrices abluit vnda,

In ſuis nempe Romanis, qui baptiſmi aquis abluti fuere. *Sacrificia* exinde *fiunt*, vt Metamorphoſis exponit, & *coauiuium* nempe Euchariſticum, in quibus *thura* & *coronæ*, quæ dedicandis Templis appingantur, *Muſica inſtrumenta*, *Cantus* Eccleſiæ cum toto *Clero Cephei* ſiue Petri:

Ib. *largis ſolantur odoribus ignes*
Sertaque dependent tectis, & vbique lyræque,
Tibiaque, & cantus animi felicia læti
Argumenta ſonant; reſeratis aurea Valuis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt conuiuia Regis, Chriſti Perſei, inter quæ *concio eiuſdem* ad Proceres *habetur*, *de Meduſæo monſtro ſuperato*, quia exterius concionante homine, interiùs Chriſtus prædicare ſolet. præclarum autem eius argumentum *Dæmon ſuperatus*, omnis ſanè fidei & felicitatis Chriſtianæ radix:

Dumque ea Cephenum medio Danaeius Heros
Ib. *Agmine commemorat, fremitu regalia turba*
Atria complentur, nec connubialia feſta
Qui canat, eſt clamor, ſed qui fera nuntiet arma.

Ob perſecutiones, quæ nuptias primas Chriſti cum Eccleſia Romana vehementer turbarunt. Generalis autem perſecutio hoc loco deſcripta, ex *Indis*, *Aegyptiis*, *Græcis*, ſeu *Theſſalis*, cæteriſque gentibus. ſed cur *Phineus* Hiſpanus inter primos *turbat*? niſi quia inter primos poſt Romanã gentem ad Chriſtum conuerſus, non tamen, vt fit, ſine aliqua & graui initio pugna, nam ſe in *Hiſpaniam iturum* Epiſtola ad Romanos pollicetur Paulus, & Apoſtolus Iacobus eò ante illum fertur penetraſſe. Horum igitur opera Hiſpanus *Phineus in Petram* ſeu Petri Eccleſiam *translatus* atque *conuerſus* eſt. atque ita *conuerſus*, *vt* diu vel ſemper *manſurus* in Eccleſia Petri illis verbis Perſei, quaſi prædicatur.

Manſura dabo monumenta per æuum.

In quæ Domo Soceri (Cephæi ſeu Cephæ) *ſemper ſpectabere noſtri.* & *Mendeſius* ex Mendoſiana puta familia ea pugna *cadit*, eo quod gentilis eſſe deſineret. *Cadit* item *Aſtreus*, *Matre Palæſtina, dubio genitore creatus*, ex Matre Iudæa, ac Patre in fide dubitante: infirmos qui ſimiliter ad Chriſtũ conuerſus. in turba verò *Indus Athys* ſeu Æthiops, eſſe memoratur *Phinei* quoque *ſubditus*, quod Hiſpano India eſſet paritura. *Idas* verò *neutra arma ſecutus* Iudæus eſt, qui neque Gentilis, neque Chriſtianus. *Cadit & Sacerdos Cereris*, ſpecierum panis, *albenti velatus tempora vitta*, quia multi Sacerdotes, Epiſcopi, atque Pontifices ſummi eo perſecutionum bello extincti ſunt. *Pantalus* autem, qui *inter dapes* canentem irridens. *ſtygijs cane cætera, dixit, Manibus*, ij ſunt hiſtriones, qui Chriſtianos, atque horum ſacra atque cantus in ſcæna irridentes, Chriſtiani effecti, & à Perſei ſocijs quoque ſuperati, vt martyrologia de multis amplam fidem faciunt. Irridentur quoque in hac perſecutione, Chriſti Perſei *miracula*, & *Magiæ* omnia illa tribuuntur: *Quære alium tua quem*

mo-

moueant miracula, dixit, *Theſſalus*. & infra: *proſternit humi iuuenem magica arma mouentem*.

Quidnam Philemonis ac Baucidis fabula quoque ſignificat? 14

De hac Ouidius in Metamorphoſi, quæ etiam non minus illuſtre Eccleſiæ Romanæ vaticinium fuit, atque eius Principum Petri atque Pauli, niſi quod Poeta Petrum in *Baucidem* fœminam, poetica quadam licentia mutarit, Pauli, *Philamonis* coniugem, eò quòd forſitan à Sibylla fœminino genere, *Ciphe*, id eſt, *Petra* fuerit Petrus appellatus. cæterùm multa affert, ex quibus Petrus atque Paulus hi cognoſci queant, vt cum præter alia, voluntaria eorum paupertas hoc verſu indicatur: *paupertatemq. ferendo effecere leuem, nec iniqua mente ferendam.* Lib. 9.

Item cum ambo *Numinis Sacerdotes* dicuntur, & *vna eademque die ſimul obiiſſe*. Item cum *Ieouam* ſeu Iouem, atque *Mercurium* (Mariæ vterinum Chriſtum) à multis hoſpitio haud receptum, parua & paupere caſa, *lautiſſimè accipiunt*. Locum inſuper ſiue torum Numinibus magnis præparatum, quod ligneum altare fuit, ex ſalice, aut alia arbore, honoris cauſa, atque ornamenti in Miſſa conſueti.

Veſtibus hunc velant, quas nonniſi tempore feſto Ib.
Sternere conſuerant, ſed & hæc vilisq. vetuſque
Veſtis erat, lecto non indignanda ſaligno.

Horum autem pietas atque religio in vilibus illis Templorum ornamentis elucet, quando

ſuper omnia vultus
Acceſſere boni, nec inops pauperque voluntas. Sed miraculum perpetuum quod fit in Euchariſtico conuiuio, vbi Deus ſimul cum homine accumbit, atque dapes libat, & preces, quæ à celebrante interea funduntur, illo verſu Poëta explicare voluit,

Interea quoties hauſtum cratera repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti nouitate pauent, manibuſque ſupinis
Concipiunt Baucisque preces, timiduſque Philæmon.

Sed & hoſpitij ampliſſima merces, *ipſorum caſa* ſiue domus parua in *Templum*, nempe Vaticanum, *mutata*:

Illa vetus domus, & iam caſa parua duobus
Vertitur in Templum, furcas ſubiere columnæ,
Stramina flaueſcunt, aurataque tecta videntur,
Cælataque fores, adopertaque marmore tellus.

Alia item merces, quod barbarorum diluuio Roma vetere ſubmerſa, Domus ſeu Templum illorum illæſum extaret.

flexere oculos & merſa palude
Cætera proſpiciunt, tantum ſua tecta manere,
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum,
Merſa vident, quæruntque ſua pia culmina Villæ,
Sola loco ſtabant.

Aliud hoſpitij præmium, ambobus Sacerdotium conceſſum, & mors vno eodemque die obita, quæ omnia Apoſtolos Petrum atque Paulum clamant:

Eſſe Sacerdotes, delubraque veſtra tueri.

Poſtremo, & quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem, nec coniugis vnquam
Buſta mea videam, neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur, Templi tutela fuere,
Donec vita data eſt &c.

ſed cur *in arbores mutati* narrantur? quod horum ſtatuæ poſt mortem ex *varijs arboribus* confectæ. quæ item *coronis* floreis & aureis, ſumma religione à Chriſtianis ornatæ, iuxta illud Naſonis.

equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramis, ponenſque recentia, dixi;
Cura Deum Dii ſint, & qui coluere, colantur.

Quo epiphonemate docet iconoclaſtas; qui res diuinas in terris curarint, in Diuorum numerum iure reponendos, & colendos poſt mortem, qui in vita ſeduló Numen coluerint.

16 *Vnde Ecloga, Paſtoritii cantus, Bucolici, Comedia, Tragedia in Latium adducta?*

Ex ijſdem Sibyllinis folijs, quod *Ecloga* nomen quoque ſignificat, quod *excerptam* reddit, nempè è *Sibylla*. Cum enim ab ea Romani accepiſſent, Deum humana indutum ſpecie, boni Paſtoris munere in terris functurum, & inter Virgineos Paſtores, Epiſcopos, atque Sacerdotes præſentem futurum in Euchariſtia, qui eum aſſiduo cantu ac pſalmodia laudarent, inter Muſas ſeu Nymphas (*Angelos*) Virgineas atque puras mentes, qui ei velut Phæbo cuidam in montibus Altarium perpetuò aſſiſterent, hinc Simia gentilitas, Paſtores Tytyros, atque Corydones commenta, qui *Faunum* Chriſtum crebro apparentem, & *Apollinem* eundem Dæmonis exterminatorem, & *Pana*, qui curat oues, ouiumque magiſtros, à *Pane* Angelico, Chriſto ſub ſpecie panis, olim occulcando, vnde illi cornua ob Euchariſticam Lunam appinxere, & *Daphnim* Lauteum ſine Lauretanum, & Matrem eius *Daphnen*, eandem *Galatheam*, hoc eſt, Galileæ Deam, & *Phillidem* Eccleſiæ Paſtoribus dilectam Virginem, & *Nyſam*, quaſi Nazaræam quoque cantauere. Horum igitur Paſtorum *Amebæi cantus*, & *intercalares*, cum calamis, & Fiſtulis, hymnodiam, atque pſalmodiam Eccleſiæ, cum Muſica, & Organis varijs atque inſtrumentis, & alternos Sacerdotum cantus, cum carmine illo intercalari, quod ſemper Auguſtam Trinitatem laudat, nobis præcinebant. Illa verò nomina *Comedia, Tragedia*, nihil ferè aliud, quam *Latini cantus*. *Tragedia* enim à *Ta, Rega*, ᾠδὴ idem ſignificat, verum quæ lugubrem Latinæ Eccleſiæ cantum deſignaret, vti *Comedia* hilarem, à *Cama* & ᾠδὴ, *Bucolica* verò à *bucula* ſeu vitula ducta, immolanda hoſtia, ſacrificij tempore cantum adhibendum. Atque ob organa Templorum *Syringa* ferunt *Panem* adamaſſe, & *Paſtorum calamos*, ob Paſtorum Eccleſiæ cantus, & varias *Nymphas, Camænas, Napæas*, ob Virgineos Angelorum coetus, qui Chriſto aſſidue in Templis adſtarent, & *alterna* (alternam pſalmodiam) coram eo *amarent*. At de *Pane, Fauno, Apolline*, ſeu *Phæbo*, altero libro diffuſius agendum. *Daphnidem* modò Chriſtum eſſe iudicare

V. g. Ecl. 5 ſufficiet. Ideo enim *extinctum crudeli funere* hunc Paſtores canunt, propter acerbiſſimam paſſionem ac mortem. Et quòd *Angeli Pacis* atque *Mater*, mortuum ad arborem Crucis *amarè deflerent*, propterea

Vir-

Virgilius ſubiunxit:

Vos Coryli teſtes, & flumina Nymphæ,
Cum complexa ſui corpus miſerabile nati,
Atque Deos, atque aſtra vocat crudelia Mater.

In quo quidem perſonæ decorum haud Poëta ſeruauit, vti ſatis liquet, qui Matris virtutes, fortitudinem, modeſtiam, atque pietatem in Deũ neſciuit. *Ieiunia* verò *Quadrageſimalia ob Daphnidem extinctum* illi verſus clamant:

Non vlli paſtos illis egere diebus Ib.
Frigida, Daphni, boues ad flumina, nulla neque amnem
Libauit quadrupes, nec graminis attigit herbam.
Daphni tuum Pænos etiam ingemuiſſe Leones
Interitum, monteſque feri, Syluæque loquuntur.

Quia vbique in gentibus, etiam feriſſimis, mors Chriſti lugenda. De eiuſdem item in cælum aſcenſu, & ab Eccleſiæ Paſtoribus cum lætitia ſæpius inuocandum eſſe, imo altaria illi erigenda, hæc ſequentia docent:

Candidus inſuetum miratur limen Olympi, Ib.
Sub pedibuſque videt nubes & ſydera Daphnis,
Ipſi lætitia voces ad ſydera iactant
Intonſi montes, ipſæ iam carmina rupes,
Ipſa ſonant arbuſta, Deus, Deus ecce, Menalca,
Sis bonus ò, fœlixque tuis, en quattuor aras &c.

Et de cantu Paſtorum Eccleſiæ ad altaria eiuſdem

Cantabunt mihi Damœtes, & Lyctius Aegon,

Hæc tibi ſemper erunt. vſque ad finem Eccleſiæ tuæ, ò Daphni, nam continuò ſubdit:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, & rore Cicadæ;
Semper honos, nomenque tuum, laudeſque manebunt.
Vt Baccho, Cererique, tibi ſic vota quotannis
Agricolæ facient, damnabere tu quoque votis.

Per *Cererem* & *Bacchum* panis, vini & ſacrificia inſinuat. Quin & pauimẽta Templorum herbis, folijſque inſpergenda, fonteſque baptiſmales in Paſchate ramis inumbrandos, & tumulos in memoriam eius erigendos cum varijs inſcriptionibus, vti fieri videmus, ex ſequentibus liquet:

Spargite humum folijs, inducite fontibus vmbras,
Paſtores, mandat fieri ſibi talia Daphnis,
Et tumulum facite, & tumulo ſuperaddite carmen:
Daphnis ego in Syluis (Lauretæ) *hinc vſque ad ſydera notus,*
Formoſi pecoris (Chriſtiani ouilis) *cuſtos, formoſior ipſe.*

Sicut autem *Daphnim*, ſic etiam *Alexim* a *Corydone* ſummopere dilectum, hoc eſt, S. Alexium Romanum à Sponſa Virgine (quam *Corydon* deſignat) relicta ardenter amandum, ex iiſdem Sibyllæ folijs clarè didicerunt, atque cecinerunt. niſi quod ſexum Virginis pro ſua poteſtate Poëta immutarit. quod pluribus hic monſtrem, niſi propoſitæ ſtudium breuitatis obſtaret. Nam *Cadmi* fabula hunc librum claudere conſilium eſt.

Quid igitur ad extremum Cadmus præſignabat, quem, Europæ fra- 17
trem

trem eſſe finxerunt, & poſt longa exilia ac calamitates, ob ſerpentem ab eo necatum, ad Illyrim tandem cum vxore in ſerpentem verſum?

Ad Europam enim, cuius primordia hic tradimus, item ad Latium, ob Illyrim Italiæ partem, illa Cadmi fabula ſpectat quam maximè. *Cadmus* igitur, vti ſupra dictum, populus Hebræus eſt, a *Cham* atque Αἶμος *Cadmus* nuncupatus, quia in *terra Cham* Ægypto diu commoratus. Is autem ab *Agenore Patre* Abrahamo *Europam ſororem* in Senio parente, *raptam* & deuectam per mare à Iaphet in Tauricam translato, *conquirere* iubetur, quia in *Europam* derelicta Aſia Eccleſia Chriſti erat transferenda, quam quærere Cadmus Iudæus *iubetur ſub pœna exilij* æterni à patria celeſti, ſi in ſuo Iudaiſmo maneat, Dum verò is peregrinatur in terra non ſua, *ſocii eius à ſerpente caſi intereunt* ob plagam ſerpentum in deſerto Arabiæ Hebræis immiſſam: *Theben* idem Paleſtinæ, non Græciæ, *condit*, & *ſerpentem* iſthic, ſiue Chriſtum ea forma à Moyſe in deſerto expreſſum, grandi ſuo malo *necat, quercus* ſiue crucis arbori, illum *affigendo*. Vbi hæc vox prophetica auditur: *quid Agenore nate, ſerpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens*, quæ quid ſibi velit, infra oſtendendum. Ex *ſerpentis* porrò huius *dentibus, ferrei homines enati*, qui mutuis ſeſe vulneribus perdunt, Iudæorum poſteri, qui quoniam Chriſti pretioſus Sanguis erat ſuper eos fuſus ex parentum voto, ſeſe mutuis cædibus in Vrbe Solymæ poſtea conſumpſere, paucis ea clade reſiduis, qui in varia loca poſt Solymam euerſam fuere diſperſi. Vnde *Cadmæa* de Serpente cæſo *victoria, locum* prouerbio dedit, quòd ei funeſta & cruenta fuerit. Quanquam in pluribus Cadmus *fortunatus, condita Thebe* Paleſtinæ, *Hermione coniuge*, hoc eſt, lege diuinitus data ἀπὸ τοῦ ἑρμηνεύειν, quod eſt, *interpretari*, quia lex diuinæ voluntatis interpres, *longa ſerie nepotum*, qui hodie etiamnum ſuperſunt, *Socero Marte* Chriſto, filio Mariæ, vnde vox *Martis* conflata, & *Venere Socru*, eadem Maria Virgine, Chriſti Martis ſponſa, & de ſtirpe Cadmæa ſeu Hebræa gente, iuxta id Naſonis:

Iam ſtabant Thebæ, poteras iam Cadme videri
Exilio felix, ſoceri tibi Marſque, Venuſque
Contigerant, huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, nataſque, & pignora cara nepotes.

Sed infortunia plura hoc felicitatis merum diluere, ob ſerpentem ab eo interfectum, vt Poetæ canunt, cuiuſmodi illa ſunt: *Actæon nepos in ceruum mutatus*, & à canibus ſui dilaceratus, *filia eius Semele* fulminibus Iouis interfecta, & in nepotibus alijs ea miſeranda: *Tireſias* luminibus orbatus, *Narciſſus* ſuæ imaginis vmbra contabeſcens, *Pentheus* à ſuis in fruſta diſcerptus: *Mineides* neptes in fœdas aues cõmutatæ, *Leucothea* filia de ſcopulo ſeſe præcipitans. quibus miſerijs eruditum Cadmum fabulantur, *ſerpentis*, quem olim necarat, *formam exoptaſſe*, & *voto potitum*. Quorum ſingula breuiter nunc enucleanda. Quanquam de *Actæone* in ceruum mutato, & *Semele* Iouis fulminibus mortua, cum in Maieſtate ſua illi appareret, ſupra factum ſatis, ſi illud ſpectans ad Semeleo addamus; *cum Semele Matre* (ſeu populo Iudæo, qui per legem ſine Chriſti gratia ſpiritualiter mortuus, quod præuaricator inde effectus ſit) *prolem eius* Chriſtum (quo, tempore legis in Sinai Latæ, hæc grauida fuit) *vnà non periſſe*. quod *femur Iouis* ſeu Ieouæ Patris, *cui* ab æterno

quo-

quodammodo *inſutus*, ſeu Generatio æterna illum ſeruauerit, ne peccator eſſet, & peccato, quod eſt Iouis fulmen atque ira, moreretur, vt *Semele* Mater, Iudaica natio. Vnde quia Matrem in ſua æterna generatione non habuit, propterea *Iupiter* ſeu Ieoua Pater *materna tempora*, ſiue officium in vtero geſtandi, hoc eſt, generandi, docto myſterio fertur *compleuiſſe*. Quia item ſimul Virgineus Ioſeph, atque Virgo Deipara Mater in Domo Nazareth habitantes, paruum *Liberum* Chriſtum, *Deum* propterea *vini*, quod ſub eius ſpecie Diuinitas quondam occultanda, educare debebant, hinc *Nymphæ Nyzeides*, hoc eſt, Nazarenæ, *infantem* Bacchum, ſeu *Iaccbum*, hoc eſt, *Ioacæum*, poſt *primas* Bethleem *cunas enutriſſe* dictæ. Met. 3.

Furtim illum primis Iuno matertera cunis
Educat, inde datam Nymphæ Nizeides antris
Occuluere ſuis, lactiſque alimenta dedere.

Tireſias modo *Eueri filius*, id eſt, *Heberis*, Cadmi quoque nepos, hebræus propheta, à *Thare* patre Abrahami ita appellatus, ideo *cæcus* dictus, quod Chriſtum, quem præſagiebat, ſuis oculis ipſe non viderit. propterea *vtroque ſexu* idem *preditus* fertur, ob vtrumque ſexum maris ac fæminæ. cui propheriæ donum antiquitus collatum. De *Narciſſo* Chriſto ob hominem vmbram ſiue imaginem ſuam, voluntariam oppetente mortem, ſatis ſupra dictum. itaque ad *Pentheum* venimus, hominem infidelem, ſeu idololatram, qui quòd *omne* genus *Deorum* culturus, inde nomen habet. *Cadmi* etiam *nepos*, quod *Agaue* eius parens, Eccleſia Romana ſiue *dilatata*, ab *Aga* atque *Va*, eſſet *Cadmi ſoror*, ob multos Iudæos & Gentiles in illa Romana Eccleſia initio permixtos: Is autem *Pentheus*, idololatra infidelis, *ſacra* Euchariſtica *Patris Liberi conculcans*, & ſacrilego auſu impedire ſtudens, à *Matre ſua* Eccleſia Gentili ſeu Romana, & *ſororibus* Eccleſijs alijs, *in partes & fruſta diſcerpendus* erat, idolis in toto Imperio euerſis, atque iis ſimulachris etiam, quæ in *Pantheo* culta. *Mineides* porrò *Cadmi neptes*, Iudaica natio, à *Nim* Luna, ſic cognominatæ, quod Lunarem curſum ob feſta Paſchatis atque Pentecoſtes hæc natio obſeruet. Hæ quoque eundem *Liberum* & *Lyæum* Chriſtum mundi Redemptorem ac liberatorem *agnoſcere* obſtinatè cum Pantheo *nolunt*, ſed potiùs *eius feſto die*, hoc eſt, Dominico, *ſeruilia opera* nequiter *exercere* pergentes, in *Veſpertiliones* commutatæ docto myſterio finguntur, quod vbique furtim atque in tenebris ſuperſtitionibus ſuæ ſectæ vacent, aut certè lateant, vt nocturnæ aues, cùm Ioacæi Chriſti ſolemnia ſacra peraguntur. *Leucotheam* ad extremum Cadmi quoque filiam ſeu neptem, quis non intelligit Virginem Galilæam eſſe, ſiue Lauretanam, *quæ de* Galilææ ſeu *Scyronis ſcopulo* (Nazareth enim Syriæ Palæſtinæ ciuitas in ſcopulo ſita eſt) *ſeſe præcipitem tulit*, Iudæam terram Cadmi auerſata, *cuius* etiam *comites* in *ſaxa* & *Aues* mutatæ, ob parietes Lauretanæ Domus è *ſaxo* conſtructos, & *Aues* Angelos, qui illam è patria abeuntem per ingentes maris & terrarum tractus *comitati* fuere, illos enim propterea etiam *cultu inferiori* ab hominibus *colendos* docta fabula oſtendit. Tandem aliquando poſt multos errores, patria derelicta, *Illyrim profectus* ipſe parens *Cadmus*, ſummis precibus id petens, *in ſerpentem cum coniuge vertitur*, hoc eſt, in Chri-

Met. 14.

Ib.

Ib.

Chriſtianum, quia Chriſti membrum, & cum Chriſto vnus in fine mundi per baptiſmum euadet, quem antea necauit, ob cuius vindicandam necem, tot mala, & aduerſa, errabundi in morem, etiam hodie patitur. ſed gentilem hominem id vaticinantem clarè, audiamus:

Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamque malis anniſque graues, dum prima retractant
Fata domus, releguntq. ſuos ſine fine labores
Num ſacer ille mea traiectus cuſpide ſerpens
(Cadmus ait) fuerat tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum noua ſemina dentes?
Quem ſi cura Deum tam certa vindicat ira,
Ipſe, precor, ſerpens in longam porrigar aluum,
Dixit, & vt ſerpens, in longam tenditur aluum.

Idque cum coniuge ſua Hermione, quod lex Iudaica in gratiam & Euangelium Chriſti commutanda,

Et ſubitò duo ſunt, iunctoque volumine ſerpunt.

Iuncto volumine Teſtamenti Veteris atque Noui.

Donec in oppoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoque, nec fugiunt homines, nec vulnere lædunt,
Quodque prius fuerant, placidi meminere Dracones.

Hoc modo *ſerpentes*, hoc eſt, Chriſtiani *effecti*, Iudæi ſe gerent, nec fugiēt amplius Chriſtianos homines, aut linguæ vulnere ſeu veneno lædent, ſed pœnitentiam ſeueram in ſyluis & Eremis agent, ob Chriſtum tamdiu ab ipſis negatum. Hanc enim conuerſionem & metamorphoſim olim euenturam, tum Noua tum vetus Scriptura teſtatur, vti etiam illa vox Sibyllæ tot ſæculis retro exaudita: *quid, Agenore nate, ſerpentem* Chriſtum crucifixum cum aliquo etiam ludibrio *ſpectas?* vt ſolent Iudæi, *& tu ſpectabere ſerpens*, ad Chriſtum conuerſus. Hic finis igitur miſerrimi Cadmi fortunatus erit, vbi is *ſororem Europam*, Eccleſiam Chriſti Europæam, *apud Illyris* ſeu Italiæ *fines repererit*: Nam ea inuenta, *exilii æterni à patria* cæleſti *pœnam effugiet*, tot ſæculis ab hoc toleratam. Quod illi miſero conterraneo ſuo, miſericors IESVS quantocyus elargiri velit. Ipſi interea honor, & gloria.

CAPVT XXXIII.

Vindemia è doctis fabulis, ſeu Sibyllæ folijs, pro Eccleſiæ Romanæ Ritibus, Sacris, & Dogmatis, aduerſus Atheos, Gentiles, Iudæos, & Heterodoxos.

QVO fructus operæ vberior exiſtat, iuber ad extremum Sibyllæ oracula, quæ veluti vuæ toto Libro ſparſę, hic coacervare, vt ex his collectis, vt in vindemia aſſolet, aliquod Chriſtianæ atque orthodoxæ veritatis merum exprimatur, & gratus Romanæ Eccleſiæ fidelibus liquor, quo quidem proluti, aduerſum quoſuis infideles generoſius deinceps, acriùſque inſurgant. Non quòd hæc adminicula atque præſidia à Gentium fabulis, aut ſcriptis petita, vti Patres docent, ſolidum ac Diuinum Eccleſiæ Chriſti ædificium requirat, ſed quòd ad eiuſdem (vt auguſtæ domus atque baſilicæ) maieſtatem ſpectet, fulcris & columnis non neceſſarijs, imo ſuperfluis etiam abundare. Neminem porro tam dementem arbitror, qui cum in ſequẽtia vaticinia oculum intenderit, quæ diu ante Chriſtum natum, eiuſdem natales ac vitam, cæteraque ad Romanę Eccleſiæ fidem ſpectantia enarrant, ea caſu quodam (vt in fortuitis coniecturis ſolet) putet eſſe prædicta. Nam et ipſi Ethnici, vt Cicero de Diuinatione, & Plutarchus author eſt; vbi non modò quid futurum ſit, dicitur, ſed etiam quomodo; ſeu cum quibus adiunctis, vel circumſtantijs, id ad vaticinium, ac diuinationem, ſeu diuinitatem eſſe referendum, non ad coniecturam, fortunam, aut caſum, ſapienter agnorunt. Nam haud alia de cauſa Sibyllam, vti diuinitus afflatam, olim venerati. de quo Sic Plutarchus: *Sibylla Dei beneficio vocem ad (L) annos continuat*. Et de eiuſdem Sibyllæ oraculis; *Vbi non modò quid futurum ſit, ſed etiam quomodo, quando, qua occaſione, quo authore prædicitur, non hoc eſt coniectatio fortaſſe futuri, ſed certò futuri prædictio*. Itaque cum, exempli gratia, Chriſti Domini vita, Doctrina, & fides, & Romanę Eccleſiæ ſacra, & dogmata, ſiue traditio, ad minimas vſque circumſtantias rerum, Gentilium ſcriptis ante rei euentum, non modò expreſſa cernantur, ſed etiã vt ſacra, & diuina, ſummopere laudata, quis negare queat, ea Prophetarũ ſeu Sibyllarum diuino afflatu, cuncta eſſe prædicta, atque commendata, aut de horum veritate deinceps dubitare audeat? quamobrem ſequentia oracula, tanquam remedia quædam pertinaciæ quorumuis infidelium ſanandæ, adiungere placuit, atque ſigillatim, vnde peti queant, loca demonſtrare.

Vide Proœmiũ.

In lib. cur Pythia &c.

Vaticinia Sibyllæ aduerſus Atheos, Gentiles, Iudæos, alioſque infideles.

CHriſti Domini ſeu Æterni Verbi Incarnatio, ortus de Virgine, nomina propria, & appellatiua, infantia, in Ægyptum fuga, educatio in Nazareth, opificium ſiue ars fabrilis, baptiſmus, miracula, res geſtæ, paſſio, mors, reſurrectio, aſcenſus in cælum, miſſio Spiritus Sancti ſeu deſcẽſus nec non Matris Chriſti vita, prærogatiuæ, partus virgineus Angeli

legatione præmiſſa, cum Ioſepho nuptiæ, & mariti obitus, luctus in filij morte, obitus, ſepulchrum, reſurrectio, & aſſũptio in cælum, vel hæc Romana Eccleſia celebrat, à Sibylla prædicta, & gentium fabulis ſcriptis ante Chriſtum natum, hiſtorijs, titibuſque expreſſa. *Vide Promulſidem literis* L. V. S. T. Qq. Rr. Ss. Tt. Vu. *paginas item* 5.7.23.24.25.75.105.106. 111.112. *vſque* 117.175.185. *vſque* 157. 191.192.194.206. 264.268.276. *vſque* 279.

Item Apoſtolorum Chriſti numerus, & quorundam nomina, atque acta. *Vide Promulſ. lit.* Ss. *pag.* 5.24.25.264 *totum caput* 26.

Chriſti item Baptiſmus filios Dei facturus, ſeu generaturus. *Vide Prom. lit.* O. *pag.* 99.100.229.273.274.

Conflagratio item Vniuerſi Orbis quondam euentura; & reſurrectio omniũ mortuorum, Iudicium extremum & particulare, eterna poſt mortem corporis animorum vita, & inferi. *Vide Promulſ. lit.* Q. R. Ee. Gg. *pag.* 3.4.5.174.211.

Iudæi Chriſtum necaturi, & eorum propterea pœnæ, & infelicitas, eorumdem ſacra immutanda, metropolis Solyma euertenda, diſperſio, captiuitas, Templi, Sacerdotij, Prophetarum carentia, Eccleſia Dei ipſis auferenda, Gentilibus ſeu Romanis dãda, pertinacia aduerſus Chriſtum, & eius fideles, deniq. conuerſio ad eumdem Chriſtum ſub finem mundi. *Vide Prom. lit.* Ss. *pag.* 23.24.128.129. 130.146.273.278.280. *totum capita* 14. 15.17.

Idololatrarum & Cæſarum Romanorum Neronis, Decij, Maxentij, Iuliani vulgò Apoſtatæ &c. in Chriſtianos furor & perſecutio; & idolorum tandem euerſio per Conſtantinum in toto Imperio Romano, cum eiuſdem geſtis. *Vide Promulſ. lit* Pp. *pag.* 98.99.141.146 159 161.162.166. 167.168.203.204 214.215.216.220 221.223.227 265.266 267.269.279.

Mahometis perfidia, & ſecta; & Turcarum ſuperſtitio & immanitas erga Chriſtianos. *Vide pag.* 29.35.150. 151.152.

Illa Item quæ ad Hiſtoriam etiam ſeu ſacram ſeu prophanam ſpectãt: America olim detegenda cum aurifodinis, & incolarum eius conuerſio ad Eccleſiam Romanam, *Vide pag.* 39. 40. 144. Barbarorum irruptiones in Imperium Romanum, & Roma ab his incendenda. *Vide Prom lit.* Xx *& pag.* 153.222.271. Hiſpanorum potentia ſiue Monarchia, & eorum conuerſio ad fidem Eccleſiæ Romanę. *pag.* 144. 145. 146.273.274. Puella Aurelianenſis 164. & cætera plurima, quæ hic omittuntur.

Vaticinia eiuſdem Sibyllæ aduerſus *Lutheranos*, Caluiniſtas, & cæteros minimè orthodoxos.

ROmanę Eccleſiæ veritas, Cathedra, Primatus, perennitas, ſucceſſus, & caſus ſecundi & aduerſi, potentia tum temporalis, tum ſpiritualis, maieſtas, diuitiæ, à Sibylla prędicta, & gentium ſcriptis ante Chriſtum natum præſignificata. *Vide totum caput.* 12. 13.16.19.20.21.22.24 *pag. item* 41.56.59.60.77.78.81.85.87 88.89.90.93 95.100.135 136.138.142. 150 157.160.165.190 192.196 197.199.205.216 227.228.229.272.275. 274.

Pontifices item eiuſdem Eccleſiæ Romanæ; quorum princeps Petrus,

cujus

cuius Sacerdotium, Primatus, Cathedra Antiochena, Nauigatio & iter in Latium & Romam, & eodem aduentus, commoratio, hoſpitium, Eccleſia, Cathedra ibidem fundata, Hierarchia inſtituta, denique omnis vita & mors, vti ſocij Pauli, natiuè deſcripta. *Vide totum caput* 12.13. 16.18.19.20.21.22. *pag.* 24.77.78.85.110.112.211.214.224.225.226.235. 265. *vſque* 270.273.274.275.

Romani Pontifices item Petro ſucceſſuri, numquam defectura ſerie, in quibus S. Syluester, Leo primus, Gregorius item primus, Gregorius Calēdarij inſtaurator, et præter alios, hodiernus Pontifex Alexāder VII, cum eius gentilitio inſigni. horum item Pontificum Primatus, iura, annala, pompa, Cardinales, veſtes, & ornatus, electio, inauguratio, vti in Romana Eccleſia videmus, quorumdam item Auenionem diſceſſus, dein reditus Romam, *Vide Dedicatoriam*, *totum cap.* 25. *Item pag.* 77.78.85. 102.164.190.198. 201.210.211.212.213. 214.221.229.254.264.265.267. 168.

Baſilicæ Romanæ Lateranenſis, Vaticana, S. Crucis, S. Mariæ Maioris, Oſtienſis, S. Bartholomei &c. Romanæ Cryptæ, ſiue Catatumbæ, in quibus Eccleſia primæua olim habitaret. *Vide pag.* 85.86.87.88.91.141.156.170. 173.192.213.4.221.269.

Romanæ Eccleſiæ Sacramēta prædicta, Baptiſmus. *Vide ſupra* Confirmatio. *Vide promulſ. lit.* O. Euchariſtia & Miſſæ Sacrificium, cum Communione Laica ſub vna ſpecie. *Vide Prom. lit.* L. *Item pag.* 8.24.60.61.93. 94.95.99.100.118.119.132.134.137.141.158 170.171.172.173.176.201. 202.203.229.264.273.277. Sacramentum Confeſſionis ſeu Pœnitentiæ. *Vide pag* 141.201.202. extrema Vnctio. 176. Ordo, et Ordinatio Sacerdotum, Epiſcoporum etc. et horum Cælibatus. *pag.* 197.199. 200. *vſque* 205.213.229 271.272. Matrimonium *pag.* 192.

Varij et innumeri ritus eiuſdem Eccleſiæ Romanæ, et quidam cum Gentilibus communes. *Vide pag.* 90. *vſque* 95.99.100.128.135.136.139. 143.149 170.171.173.182.183.184.190.193.198.201.205.213.229.274.

Religioſa inſtituta, et in his Ordines Mendicantium, Carmelitæ, Franciſcani etc. Monachatus, et Monachi in Presbyteros, Epiſcopos, Papas aſſumendi. *Vide pag.* 147.148.149.150.270.271.272.

Alia Romanæ Eccleſiæ dogmata. Cura mortuorum habenda per preces, Sacrificia Miſſæ etc. *Vide pag.* 174.175. Sanctorum et Imaginum cultus et Reliquiarum. *Vide Prom. lit.* O. *pag.* 94.101.132.148.150 171.172. 175 186.179.186.187 200.207.209. 223.267.276.279. *Vide totū cap.* 23. Abſtinentia, et diſcrimen ciborum, Quadrageſimæ ieiunium, atque ſolemnitas. *Vide pag.* 94 115.136.137.211.229.277. Antichriſtus Romanæ Eccleſiæ ſacrificium iuge ablaturus, aliaque facinora. 154.155.

Illa item quæ ad Hiſtoriam potiſſimè pertinent: S. Bartholomæi Corpus Romam aduehendum. *pag.* 156.157. B. Lucina mortuos ſepeliens *Promulſ lit.* Ss. *pag.* 264 Domus Nazarena, vulgò Lauretana, Chriſti ſeu Virginis Matris, in Illyrim, et Latium diuinitus olim aſportanda, eiuſque ibidem terna migratio. *Vide totum cap.* 23. *pag.* 179.223. Antropophagi Atque Antipodæ ad fidem Romanæ Eccleſiæ adducendi. 145. Hodierni Hæretici prædicti, item horum Patriarchæ Ioannes Hus, Lutherus, Caluinus, Melancthon etc. Hollandorum item apoſtaſia à fide, et eum

Hiſpa-

Hiſpanis orthodoxis bella. *pag.* 148. 149. 222. Inquiſitionis ſacræ Tribunal. *pag.* 150. 223. 227. qui plura volet, Librum alterum expectet, et interim conſulat, quæ à pagina 217. *ad* 230. traduntur.

PROTESTATIO AVTHORIS.

ATque hæc ſunt, quæ (iuxta Prophetiam Dauidis) *Dominum narraſſe in Scripturis populorum* Gentilium *de* Roma, & Romana Eccleſia *Ciuitate Dei* exiſtimamus, *de qua glorioſa eſſe dicta*, hoc eſt, prædicta, idem vates affirmat. Quanquam illa omnia (vt verbis vtar Auguſtini, vbi de gentium ſcriptis ad ſacra adhibendis acerrimè diſputat) *ſine præiudicio melioris, & paris, aut ſimilis intelligentiæ alterius, dicta eſſe* proteſtor. eaque, vti & ſingula atque vniuerſa, hoc Libro contenta, iudicio eiuſdem Eccleſiæ Romanæ, vt par eſt, ſubmitto, cuius filius viuere ad extremum ſpiritum, atque mori volo.

Pſal. 86.

Lib. 2. de Doct. Chriſt.

FINIS.

Menda ſic Emenda.

Promulſidis litera E. Otigine *lege* Origene. *lit.* V. perficeres *lege* perficere. *lit.* Cc. Auus *lege* Auus aut conſanguineus. *lit.* Ee. illæ *lege* illa. *lit.* Mm. Heliam *lege* Æliam. *lit.* Nn. eadem *lege* eiſdem. *lit.* Oo. Chriſtus *lege* Chriſtianus. *pagina* 13. negant *lege* negat. *pag.* 17. caro diluuij *lege* caro aquis diluuij. *pag.* 230. Leoni ſecundo *lege* Leoni primo. *pag.* 270. cortiſſibus *lege* corticibus. *pag.* 279. Liberam *lege* Liberum.

Cæteris autem Typographiæ erratis, facilè agnoſcendis, Legentium, vt ſpero, humanitas ignoſcet, quod humanum labi.

VA1 1541506

Digitized by Google

Digitized by Google

XXIV
72
K. 39.

Digitized by Goo